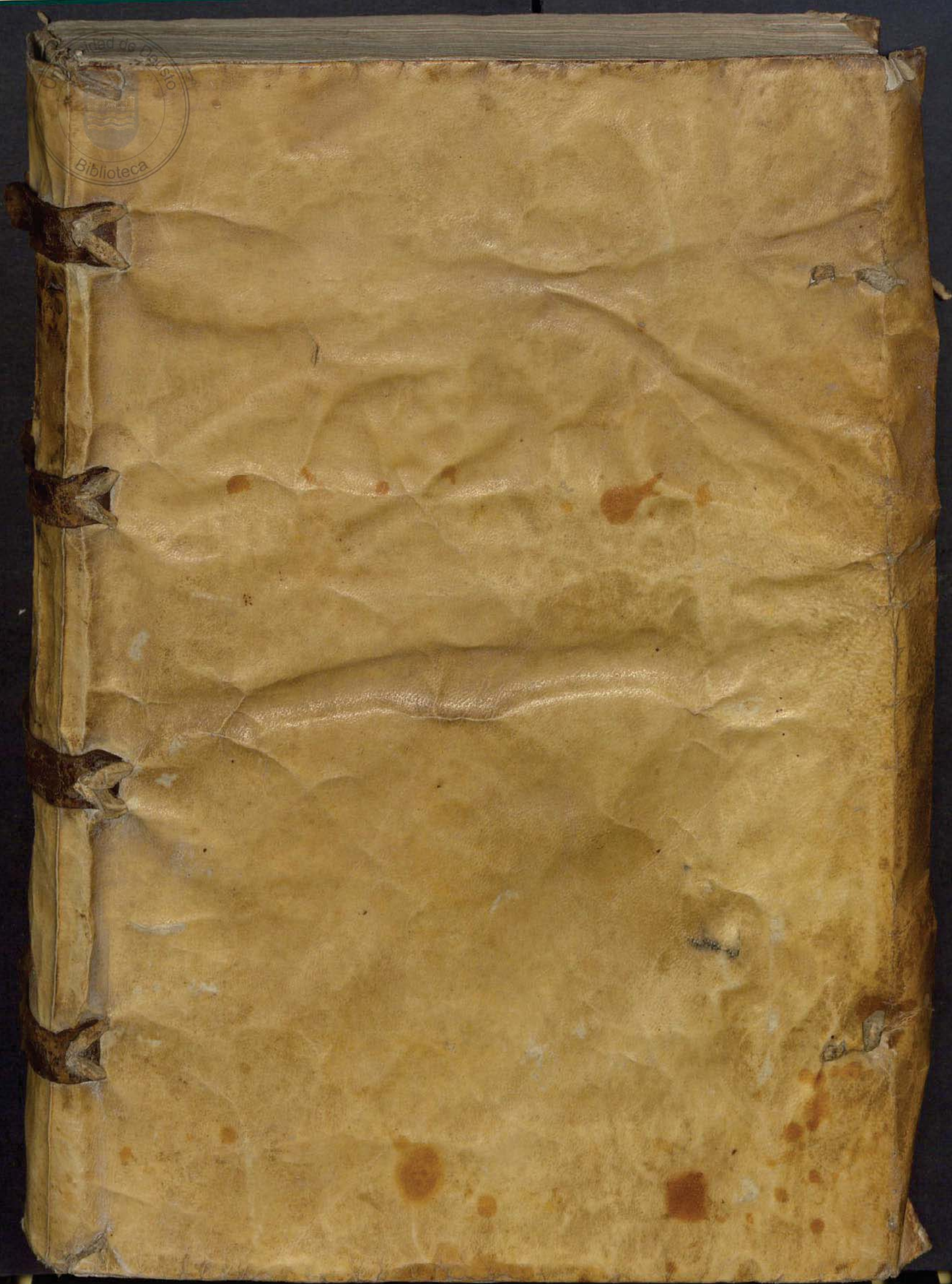

...tate argētum meū men
 ...cum fœnore recepif
 ...id: Eloquū Domi
 ...citra, argenti, ignitum, probatum
 ...eera. Adulterinum itaq; & non probatum argē
 ...rum fuit, quod apud Iudæos erat, id est, quæ a scri
 ...bis ac pharisæis proficiebatur oratio: qui caupo
 ...nibus affimiles, aqua uinum permiscuerunt, id
 ...est, legis interpretationem notham & insyncerā
 ...affixerunt: & intexentes iua quædam placita,
 ...ac frigidos dilutosq; sensus interponentes, non
 ...meram, ut ita dixerim, simplicem, ac puram, sed
 ...teriore mixtam legislatoris uolūtatis ex
 ...nem reddiderunt. Adierunt nimirū Ser
 ...scribæ ac pharisæi aliquando, ac dixe
 ...uare discipuli tui transgrediuntur tradi
 ...tionem? Non enim lauāt manus suas,
 ...em edunt. Quibus ille: Quare & uos, in
 ...transgredimini præceptū Dei propter tradi
 ...tionē uestram? Nam Deus dixit: Honora patrē
 ...& matrem: & qui maledicē patri aut matri, mor
 ...te moriatur. At uos dicitis: Si quis dixerit patri
 ...uel matri, Dono, quod ex me proficiscitur, iua
 ...beris, non est cur honoret patrem suum uel ma
 ...trem. Et irritum fecistis præceptum Dei propter
 ...traditionē uestram. Vidēsne in his uerbis inaste
 ...stum crimen Iudaicæ cauponationis? Dum enī
 ...ditiones consecrari uolunt, ut
 ...runt: fingentes ac simulati
 ...posuisse, insulcientes tamen
 ...ac frigidas. Insimulat porō
 ...natione quadam ac saltula
 ...qualiter uicē obedire nolue
 ...m Christi admittere uolue
 ...passim supra & intra, ut a
 ...clamaret, idq; intumēis
 ...nodis ostenderet. Siquidem & Dominus noster
 ...Christus illis dixit: Putatis ne me accusatu
 ...um uos apud patrem? Est qui accusat uos, Mo
 ...es, in quo uos fiduciam collocastis. Si enim cre
 ...didistis Moysi, credidissetis & mihi de me enim
 ...scripsit. Præfacti itaq; erant, neq; legis uolun
 ...tatem puram, simplicem genuinamq; interpreta
 ...nt populo, neque fidem per Mosem &
 ...sanctos prædicatam colere, neq; ob
 ...e Christo dicenti: Venite ad me omnes
 ...ratis & onerati estis, & ego reficiā uos.
 ...e iugum meum uobis. Etenim quoniam
 ...obedientes fuerunt, confortes furum
 ...nt: partim largientibus munera consen
 ...partim cum nefarijs consilijs, perditū
 ...mul & furacissimi discipuli, Dominum nostrum
 ...sum Christum prodētis, conspirando. Quin &
 ...lioqui attenti fuerunt ad rem Iudæorum præse
 ...cuminum, anethum, & omne olus decuman
 ...grauiora autem legis capita, iudicium, miseri
 ...tiā, fidem prætermittentes: Nec enī orphanis
 ...bant, neq; uiduis: sed expectātes magis ab

callem eò perducenim monstrari uoluissent. Occlamaui & diuinus Ioannes ad poenitentiae baptismum accedentibus: Progenies uiperarum, quis monstrauit uobis, ut fugeretis à futura ira? Sumpta est ergo ultiq; Deo de potentibus, maxime praesidiis, id est, ut apud illos erant praepotentes, uidelicet principes: deleta ipsorum regio ne, & generosissimis humanorum corporibus expolita. Praesignificauit item is hoc Seruator: Cum uideretis Hierusalem ab exercitu circumfessam, tunc dicetis montibus. Opere nos: & collibus, Corruite in nos. Horrendum est igitur incidere in mare Dei uiuentis: ne quia durus est & implacabilis, benignus est ei potius & bonus: sed quia despiciatui ac contentui habitus, molestè fert, maxime quando ipsos gratuitis eius donis priuamus: etiam cum licet illis affatim frui, & circumfluere, modò legus ab ipso latè parere, improbos ac impios rē ad uitam pertinentium praeceptores arcere, animū induceremus: qui tū fidei sinceritatē is uerbis eneruare, quasiq; luxare nituntur: tum impliciorū animis, suę peruersitatis uirus infusentes in grauiā mala detorquent & auertunt.

ET inducam manum meam tibi, & uiram te ad purum putum: inobedientes autem perda, constituam iudices tuos ut prius, & consiliarios tuos ut ab initio: post uero ciuitas iusticiae, metropolis fidelis, sion uocabitur. In iudicio enim seruabitur captiuitas ipsius, & in misericordia: & coerentur iniqui ac peccatores simul, & qui deliquerunt Dominum, consumentur. Inducit manū Deū, utpote ferietē. Is enim semper est gestus percutiētium. Quid autem prorsus non erit abs re & sine fructu hāc manus in eos inductio, hoc est, ierum aduersam incurio, & tentatio: nec promiscuē omnib; hāc supplicia accident, sed quod credentes gra & misericordia dignetur, & genuinis filiis fruatricem gratiam sit largiturus, clarè docet. E enim Hierusalem olim Deo repugnans, cum alios deos colendo, multipliciter scortata fuisset, manum ei Deus induxit, & in belli calamitates unquā in ignem quēdam conuertit. Cumque deinde Pater filium ē cœlo nobis misisset, Seruatorem ac redemptorem, tumq; in eam bacchata esset furiose, eaq; ex impotenti patet amentia, nec desineret per inobedientiam insigni cōtumelia afficere eum, etiam, qui impiū iustificat, & ab inueteratis flagitijs per fidem liberauit, induxit ei manum de integro, & uelut artifex quāpiam igne discreuit: & probatissimum ac selectum genus credentium sibi reseruauit: adulterinam uerò & reiectiū exitio dedit, ac deleuit. Quemadmodum igitur qui igni, uel æs, uel argentum liqua, excoquant materias: ita & ego, inquit, exuram te ad purum: quandoquidem scripsit. 4. prius est: Eluet Dominus sordes filiorum & filiarum Sion, & sanguinem ē medio eorum expurgabit, spiritu iudicii & spiritu ardoris. Dicitur etiam à quodā e scriptis prophetis: Subito ueniet in templum suum Dominus, quem uos

sustinebit diem aduentus eius? Vel quis steter in conspectu eius? Quia ipse uenit tanq; ignis fornacis, & tanquam herba lauantium, sedebit conflans, uelut argentum & aurum. Ite etiam nobis explēbit hoc sapiens Mathaeus, loquens de Christo: Ego baptizo uos in aqua ad poenitentiam: at qui me sequitur, fortior est, cuius calceos non sum dignus portare. Ite uos baptizabit Spiritu sancto & igne, uentilabrum in manu eius, & expurgabit aream suam congregabitq; triticum suum in horreum, paleam autem comburet igne inextincto. Itaque id est, paleam, ignis fore escam dicit. Modum tem si quis scire cupiat, uerba proposita declarant. Mox enim inquit: Inobedientes perdamus & perdam omnes iniustos, omnesque superbos & deprimam. Perijt siquidem Israelitarum antiqua multitudo, quæ in Christum admisit piaculum & Redemptorem negauit. Exterminati quippe sunt omnes superbi, & qui iniquē uiuunt, iudei scilicet synagoga praefecti, & principes sacerdotum & pharisaei. Qui enim iniusti non sunt arrogantes, qui legis sanctimoniam parui faciunt, cornu in sublime tollunt, & contra Deum iusticiam loquuntur: Dixerunt enim: Tolle cruci affige illum. Sublati deniq; sunt, qui populo praebant, iudeorum praefecti, scribae & pharisaei, designatis sanctis Apostolis, de quibus dicit: Constituam iudices tuos, ut prius, & consiliarios tuos, ut ab initio. Nihilo enim inferiores priscis illis sanctis diuini discipuli, quos iudices appellat, & consiliarios nominat. Vnde enim praestiterunt, dum tanquam iudices regerent peccatores: infirmos autem cohortantur, quæ ad robur spirituale illis usui & utiliterent. Nimirū sapiētissimus Paulus eum qui in Corinthios scortatus est, tradidit quidē Satanæ ad interitū carnis, ut spiritus saluus fieret: consiliarius uerò dat bonum, & inquit: Si quis frater noster, uel scortator, uel auarus, uel idololatra, uel subsannator, uel ebriosus, uel rapax, cū huiusmodi non comedendū. De iudicib; & de consiliariis qui hīc dicunt, beatus Dauid ad ipsam Hierusalem in spiritu dixit: Pro patribus tuis nati sunt tibi filij tibi, hoc est, loco patrum geniti sunt tibi filij: quippe qui iudei erant, & ex iudeis, & filij eius quæ tum fuit, synagoga, diuini discipuli. Quia aut fuerint patres fidelium, Paulum audi loquente: In Christo em̄ Iesu, per Euāgeliū ego uos genui. Et iterum: Filioli, quos iterū parturio, donec forme Christus in uobis. Dein & alius ē sanctus prophetis, de Seruatore omnium nostrū Christo, & sanctorum ipsius discipulorū manifestatione nobis ita cōmemorat, & inquit: Ecce rex iudeorum regnat, & principes cum iudicio praerunt: iudaicae synagogae procures, & uitam cōcorat à lege alienissimam, & cum iudicio, id est, regere haud nouerūt. Caterū regnante in

Quae hoc in Libro continentur.

Origenis super Job libri tres.

Eiusdem super canticum Annae. Homilia. I.

Eiusdem in Canticum canticorum. Homiliae. II.

Eiusdem in Canticum cant. Libri. III.

Eiusdem in Ihesaiam prophetam. Homiliae. IX.

Eiusdem in Iheremiam prophetam. Homiliae. XIII.

Eiusdem in Ezechielem prophetam. Homiliae. XIII.

Eiusdem in Matthaeum. Homiliae. XVI.

Eiusdem in Lucam. Homiliae. VI.

Eiusdem in Joannem. Homiliae. II.

Hieronymo & Hilario interpretibus.

Sciatis & intelligant vniuersi ad quorum manus hoc Origenis volumen peruenerit. S. dñm Julium. n. pontificem maximum concessisse gratiam Lazaro Soardo huius operis impressori: ut quicq; hinc ad exactum decennium ausi fuerint idem imprimere volumen: subeant excommunicationis latae sententiae poenam: a qua p̄terq; in mortis articulo absolui nō possint nisi a summo Pontifice: ut affatim in Privilegio sibi accessio habetur.

Caueant igitur omnes.

Scire quis ardeat diuinæ anigmata legis
Atq; Panomphaei mystica sacra docere
Est tibi Adamanti sententia dia ma iustis
Qui miro abstrusos concinit ore modos.
Hæc quoq; quæ legimur diuina volumina fulgent
Pressa sub arceppis Lazari magne tuis.
Pro quibus arcepei clauem qui gestat olympi
IULIUS insignis stemate Pontifico.
Edicto poenas (nisi tu Soarde) minatur:
Nullus ut hoc artis imprimat auctor opus.
Hæc eadem a VENETO Lex est concessa Senatu
Qua premere hoc nullus Bibliopola potest.
Ergo vade Liber menda: deterius ab omni.
Vndiq; Soardo iudice tutus eris.

Ex libro. S. Hieronymi de uiris illustribus: ubi de se ipso sic ait.
Ieronymus presbyter patre Eusebio natus: oppido stridonis: qd' a Gothis euersum Dalmatiae quod-
dam Panoniam: qd' cōfinium fuit: usq; in pntem diē. i. annū Theodosii principis. xiiii. hanc scripsi. Vitā
Pauli monachi. Epistolae ad diuersos librū unū. Ad Heliodorū exhortationem. Altercationē Lucife-
riani & Orthodoxi. Chronicō oimodae historiae. In Hieremiā & i Ezechielē Homilias. xxviii. qd' de græco in
latinū uertit. De Seraphin & Osanna. De frugi & luxurioso filio. De trib' qōnibus legis ueteris. Homilias in
canticū canticorū duas. Aduersus Heluidiū de uirginitate Mariæ ppetua. Ad Eustochiū de uirginitate seruāda.
Ad Marcellā librū unū: cōsolatoriam de morte filiae ad Paulā. In epistola Pauli ad Galathas cōmētariog; libri
tres. In epistola ad Timō librū unū. In epistola ad Phylemonē librū unū: In Ecclesiastes cōmētarios qōnum
hebraicag;. In Genesi librū unū. De locis librū unū. De spū scō didimi quē in latinū trāstuli librū unū. In Lu-
cam Homilias. xxxix. In psalmos usq; ad. xvi. tractatus sex. Captiui monachi uitā & beati Hilariōnis. Nouum
testm̄ græce fidei reddidi. Vetus iuxta hebraicā ueritatem trāstuli. Epistolag; aut ad Paulam & Eustochium ga
quotidie scribuntur incertus est numerus. Scripsi præterea in Michea explanationū libros duos. In Sopho-
niam librū unum. In Naum librū unū. In Abachuc libros duos. In Aggæum librū unum. Multaq; alia
de opere prophetali: quæ nunc non habeo in manibus: & necdum expleta sunt. Aduersum Iouinianum li-
bros duos. Et ad Pāmachium Apologeticum & Epitaphium.

Ex libro sancti Hieronymi de uiris illustribus ubi de beato Hilario sic inquit.
Hilarius urbis pictauorū Agtaniae ep̄s: factioe saturnini Arelatēsis ep̄i: de Synodo Hiterēsi phrygiā re-
legatus. xii. aduersum Arrianos cōfecit libros. Et aliū librū de Synodo: quē ad Galliā ep̄s scripsit.
Et in psalmos cōmētarios primū uidelicet & secundū. Et a. xviii. usq; ad extremū. In quo ope imita-
tus Origenē nōnulla ē de suo addidit. Et eius ad Cōstantium libellus quē uiuētī Cōstantinopoli porrexe-
rat: & alius in Cōstantiū: quē post mortē eius scripsit. Et liber aduersus Valentē & Vrsatiū: historiā Arriminē-
sis & Seleucēsis Synodi cōtinēs. Et ad psalmum Salustini: siue cōtra Dioscorū. Et liber Himnog; & alius my-
steriog; & cōmētarii in Matthæū: & tractatus in Iob: quos de græco Origenis ad sensum transtulit. Et alius
elegant libellus contra Auxentium: & nōnullae ad diuersos epistolae. Aiunt quidam scripsisse eum in canticō
canticorum. Sed a nobis hoc opus ignoratur. Mortuus est pictauis: Valēriano & ualente regnauit.
Aduerte studiosissime Lector ex nimia imp̄ssoris festinatione positū Hilarii Arelatēsis: pro Hilarii A qui-
taniēsis: cui ut parcere uelis oramus. Non enim omnes Lincei sumus. Vale & boni Consule.

Epithoma in uitam Origenis: ex libro de uiris illustribus sancti Hieronymi presbyteri.
Rigenes: q & Adamantius: decimo Seueri p̄tinacis anno aduersum Christianos p̄secutione cōmota a
Leonide p̄fe: Christi martyrio corōato: cū sex fribus: & m̄se uidua paup; relinq;: a nos natus circiter
xvii. Rē. n. familiarē ob cōfessionē christi: flicus occupauerat. Hic Alexandriā dispa ecclesia. xviii. aetā-
tis suae anno κατηχουμένη. i. doctrinag; opus aggressus: postea a Demetrio ei' urbis ep̄o in locū Clemētis
p̄byteri cōfirmatus: p̄ multos ānos floruit. Et cū tā mediæ eet̄etatis: & p̄p ecclesias Achaiae: q plurimis hae-
resibus uexabat: sub testimonio ecclesiasticae epistolae Athenas p̄ Palaestinā p̄geret: a Theotisto: & Alexandro
Caesare: & Hierosolymog; ep̄s p̄byter ordinatus Demetrii offendit aiūm: Qui tanta in eū debachatus est
insania: ut p̄ totū mūdū sup̄ noie eius scriberet. Et cōstat eū anteq; Caesareā migraret: fuisse Romae sub Zephe-
rino ep̄o: & statim Alexandriā reuersum. Heraclā p̄byter: q sub habitu philosophi p̄seuerabat adiutorē sibi
fecisse κατηχουμένη. Qui & post Demetriū Alexandriā tenuit ecclesia. Quātā aut gloriā fuerit: hinc appa-
ret: q Firmilianus Caesare ep̄s: cū oī Cappadocia eū inuitauit: & diu tenuit. Et postea sub occasione scōg; lo-
corū Palaestinā ueniēs: diu Caesareā ab eo in sanctis scripturis eruditus est. Sed & illud: qd' ad Māmeā m̄sem
Alexandri imp̄atoris religiosam foeminam rogatus uenit Antiochiā: & sumo honore habitus est: Quodq; ad
Philippū imp̄atorē: q primus de regib' Romanis christianus fuit: & ad m̄sem eius lras fecit: q usq; hodie ex-
tant: qd' ignorat: Et q tū in scripturas diuinas habuerit studiū: ut et Hebraea linguam cōtra aetatis: gēisq; suae
naturā edisceret: & exceptis. lxx. interp̄tibus: alias quoq; editiones in unū cōgregaret. Aglā. f. Pōtici profeliti: &
Theodotionis Hebionē: & Symmachi eiusdē dogmatis: q in euāgeliū quoq; κατὰ ματθαίον scribit com-
mentarios: de quo & suū dogma affirmare conat. Præterea qntā & sexta: & septimā editionē: quas et nos de
eius Bibliotheca habuimus: miro labore reppit: & cū cæteris editionibus cōparauit. Et qā indicē op̄e eius in
uoluminibus epistolag;: quas ad Paulā scripsimus: in quadā epistola: cōtra Varronis op̄a cōferēs: posui: nunc
omitto. Illud de immortalē eius ingenio nō tacēs: q Dialecticā quoq; & Geometriā: Arithmeticā: Musicā: Grā-
maticā: Rhetoricā: oimq; phōg; scētās ita didicit: ut studiosos quoq; seculariū lrag; sectatores h̄ret: & interp̄ta-
ret eis quotidie: cōcurfusq; ad eū miri fierēt. Quos ille p̄pterea recipiebat: ut sub occasione secularis lratūe in
fide christi eos institueret. De crudelitate aut p̄secutionis: quæ aduersus christianos sub Decio confurrexit: eo q
in religionem Philippi defauiret: quantos interfecit: sup̄fluum est dicere: cū etiā Fabianus Romanā ecclesiā
ep̄s in ipsa occubuerit: & Alexander: Babylasq; Hierosolymog; & Antiochenae ecclesiā pōtices in carcere pro
cōfessione christi dormierint: & sup̄ Origenis statu sigs scire uelit qd' actū sit: primū qd' de epistolis eius: quæ
post p̄secutionē ad diuersos missæ sunt: deinde & de sexto Eusebii Caesariensis ecclesiasticae historiae libro: &
pro eodem Origene. vi. uoluminibus possit liquido cognoscere. Vixit usq; ad Gallum: & Volusianum: id est
usq; ad. lxx. aetatis suae annum: & mortuus est Tyri. In qua urbe & sepultus est.

Index

TABVLA

INDEX EORVM QVAE HOC VOLUMINE CONTINENTVR.

- Liber primus** Origenis super Iob. Char. 1.
Liber secundus. char. 18.
Liber tertius. char. 29.
Decantico Annae / & Helchana / & Fenenna / &
Samuel: & de Heli / & Ophni & Phinees. Homi-
lia prima. char. 35.
De osculo sponsi in canticum canticorum. Ho-
milia prima. char. 39.
De eo q scriptum est. Nardus mea dedit odo-
rem suum. Homilia. ii. char. 41.
De eo quod scriptum est. Osculetur me ab oscu-
lo oris sui. Super canticum canticorum Salomo-
nis. Liber. i. char. 48.
De eo quod scriptum est. Fusca sum / & formosa
filiae Hierusalem: ut tabernacula cedar / ut pelles Sa-
lomonis. Liber. ii. char. 41.
De eo quod scriptum est. Ecce es speciosa proxi-
ma mea: ecce es speciosa / oculi tui columbarum.
Liber tertius. char. 60.
De eo quod scriptum est. Surge / ueni proxima
mea / speciosa mea / columba mea: quoniam ecce
hyems transiit: pluuia abiit & recessit: flores nisi
sunt in terra nostra: tempus putationis aduenit.
Liber quartus. char. 68.
Capita homiliarum Origenis super
Hesaiam prophetam.
De uisione Hesaiæ prophetæ: & de Seraphin ue-
lantibus faciem dei: & clamantibus: sanctus / san-
ctus / sanctus: dominus deus sabaoth: plena est
omnis terra gloria eius. Homilia. i. char. 71.
De eo qd dictum est ad Achaz. Pete tibi signum
a domino deo tuo: siue in profundum inferni / si-
ue in excelsum supra: & de eo qd dixit propheta.
Ecce uirgo concipiet: & pariet filium: & uocabit
nomen eius Emanuel. Homil. ii. char. 62.
De eo quod scriptum est. Apprehenderunt septem
mulieres uirum unum: dicentes panem nostrum
maducabimus: & uestimentis nostris opperie-
mur: tantummodo inuocatum sit nomē tuum su-
per nos. Homilia. iii. char. 73.
De eo quod dixit Hesaias o miser ego / quoniam
compunctus sum: & de angelo mundante labia
eius. Homilia. iiii. char. 73.
De eo quod scriptum est. Quis surgere fecit ab
Oriente iustitiam: & de uisione p̄phetæ / & Ozia
rege Iuda. Homilia quinta. char. 74.
De eo quod audiuit Hesaias dominum dicen-
tem. Quem mittam: & q ibit ad populum istū:
& de responso prophetæ dicentis. Ecce ego. Mit-
tame. Homil. sexta. char. 75.
De eo qd scriptum est. Ecce ego / & pueri quos dei-
dit mihi deus: & de uentriloquis qui de terra cla-
mant: & de diuinis. Homilia septima. char. 77.
De eo quod scriptum est. Vlulate super sculptilibus
& simulacris: quæ sunt in Hierusalem & in Sa-

ORIGENE

- maria: & de Zabulo dicente. Viribus faciam: &
sapientia intellectus auferam fines gentium. Ho-
milia octaua. char. 78.
De eo qd dcm̄ est Hesaiæ. Vade dic populo huic
Aure audietis: & nō intelligetis: & cernentes aspi-
cietis: & nō uidebitis. Homilia. ix. char. 78.
Capita homiliarum Origenis super
Hieremiam prophetam.
Quo tempore exorsus est prophetare Hieremias
& sub quibus principibus prophetauit. Homi-
lia prima. char. 79.
De eo quod scriptum est. Fugite de medio Baby-
lonis. Homilia secunda. char. 81.
De malleo uniuersæ terræ contrito: & quomo-
do facta sit Babylon in exterminium. Homilia
tertia. char. 82.
De perdice clamante / & congregante quæ non
peperit. Homilia quarta. char. 84.
De tribus uirtutibus fortitudine / sapientia / atq;
prudētia: quarum propria opera distribuit pro-
pheta. Fortitudini terram: sapientiā orbem terrarū:
prudētiā cœlum. Homilia quinta. ch. 85.
De sermone facto ad Hieremiam. Audi uerba te-
stamenti huius: & maledictus homo qui non au-
dierit uerba testamenti: quod mandauit patribus
uestris. Homilia sexta. char. 85.
De eo quod scriptum est. Propter me extermina-
ta est exterminio omnis terra: & de cictorio lineo
quod abscondit in cauerna petrae ad Euphratē.
Homilia septima. char. 87.
De eo quod scriptum est. Notum fac mihi domine
& cognoscam: & de eo quod dixerunt Iudæi. Ve-
nite mittamus lignum in panem eius: & nomen
eius non memorabitur. Homilia. viii. char. 88.
De eo quod scriptum est. Omnis uer implēbitur
uino. Homilia. ix. char. 89.
De his quæ ad Hierusalem cum ingenti cōminat-
tione dicuntur. Quis pariet sup̄ te Hierusalem: aut
quis cōtristabitur sup̄ te: Homilia. x. char. 92.
De eo quod scriptum est. Heu mihi ego mater:
quem me genuit uirum: qui iudicet & discernat
ab omni terra: Homilia. xi. char. 92.
De eo quod dixit dominus. Ecce ego mittam pi-
scatores multos: & piscabūt eos: & post hæc mit-
tam uenatores multos & capient eos supra oēm
montē: & supra oēm collem. Homil. xii. ch. 95.
De plantatione uitis: & quō conuersa sit in ama-
ritudinem uitis alienæ. Homilia. xiii. char. 96.
De conuersione Israel a peccatrice Iuda. Homi-
lia decimaquarta. char. 97.
Capita homiliarum Origenis super
Ezechielē prophetam.
De captiuitate populi Israel: & Ioachim rege Iuda:
& de uisione Ezechielis p̄phe. Hom. i. ch. 98.
De malis prophetis prophetantibus in Hieu-
salem / & de comminatione domini contra eos.
Homilia secunda. char. 101.
AA ii

TABV LA

- De illis qui consueunt puluillos sub omni cubi-
tu manus: & faciunt cervicalia ad capiendas ani-
mas. Homilia tertia. char. 102.
De peccatis peccatricis Hierusalem: & qualiter ob
peccata fame: & bestiis malis sit excruciat. Ho-
milia quarta. char. 104.
De duobus aliis flagellis: rüphæa: scilicet & mor-
tes: quæ passa est peccatrix Hierusalem. Homilia
quinta. char. 106.
De eo quod scriptum est. Radix tua / & genera-
tio tua de terra Chanaa. Pater tuus Amoræus: &
mater tua Cethæa. Homilia. vi. char. 107.
De uestibus traditis adeo peccatrici Hierusalẽ: &
de fornicatione eius. Homil. septima. cha. 109.
De increpatione peccatricis Hierusalem: & qua-
liter constituerit lupanar in omni capite uia. ho-
milia octaua. char. 111.
De eo quod scriptum est. Pater uester Amoræus: &
mater ura Cethæa. homilia. ix. ch. 111.
De eo quod scriptum est. Confundere: & accipe
ignominiam tuam: in eo quod iustificasti foro-
res tuas. homilia. x. char. 113.
De Aquila magna libanum intrate: & cedi sum-
ma quæq; auferente. homil. xi. char. 114.
De Nabuchodonosor Hierusalem intrate: & de
humiliatione ligni sublimis. homil. xii. ch. 116.
De eo quod scriptum. Tu signaculum similitu-
dinis: plenus sapientia & decore: in delictis para-
disti dei fuisti. homilia. xiii. char. 117.
Capita homilia: Origenis sup Mat-
thæum / Lucam & Ioanem sm or-
dinem temporum.
In uigilia natiuitatis domini sm Matthæum. In
illo tempore cum esset desponsata mater Iesu Ma-
ria Ioseph. Homilia. i. char. 117.
In natiuitate domini sm Ioannem. In principio
erat uerbum. homilia. i. char. 118.
In natiuitate domini sm Lucam. Exiit edictum
a Cæsare Augusto: ut describeretur uniuersus or-
bis. homilia. i. char. 121.
Dominica infra octauam Nat. domini sm Lu-
cam. In illo tempore erant Ioseph & Maria ma-
ter Iesu mirantes super his quæ dicebantur de il-
lo. homilia. i. char. 122.
In festiuitate. S. Innocentium sm Matthæum. In
illo tpe. Angelus dñi apparuit in sonis Ioseph: di-
cens. Surge & c. homil. i. char. 123.
Dñica infra octauam Epiphaniæ sm Lucam. In
illo tpe. Quum factus esset Iesus annor. xii. Et re-
liqua. homilia. char. 125.
Item homilia unde supra. char. 125.
Item homilia alia unde supra char. 126.
Dominica tertia post Epiphaniã sm Matthæum.
In illo tẽpore. Quum descendisset Iesus demoni-
te secutæ sunt eum turbæ multæ. Homilia pri-
ma. char. 126.

ORIGE.

- Item alia homilia unde supra. char. 127.
Dominica. iiii. post Epiphaniã sm Matthæum.
In illo tempore. Ascendente Iesu in nauiculam:
secuti sunt eum discipuli eius. Et reliqua. homilia
prima. char. 129.
Item homilia unde supra. char. 130.
Item alia homilia unde supra. char. 130.
Feria quarta in capite ieiunii sm Matthæum. In
illo tpe: dixit Iesus discipulis suis. Quum ieiunatis
No. fieri sicut hyp. tr. homil. i. char. 131.
Feria quinta in cap. ieiunii sm Matthæum. In il-
lo tempore: dixit Iesus discipulis suis. Audistis
quia dictum est antiquis. Diliges proximum tuum.
Et reliqua. homilia. i. char. 132.
Dominica prima. xl. sm Matthæum. In illo tpe:
ductus est Iesus in desertum a spiritu ut tentaretur
a diabolo. Et reliqua. homilia. i. char. 134.
Scdm Lucam. In illo tpe: Iesus aut plenus spiritu
reuerfus est ab Iordane. Et rel. homil. i. ch. 134.
Feria secunda post primam dominicam. xl. sm
Matthæum. In illo tempore: dixit Iesus discipulis
suis. Quum uenerit filius hois in maiestate sua: &
oēs angeli eius cū eo. Et rel. homil. ch. 134.
Feria tertia post primam dominicam. xl. sm Mat-
thæum. In illo tẽpore. Quum intrasset Iesus Hier-
osolymam: commota est uniuersa ciuitas dicens
quis est hic? homil. i. char. 136.
Feria quarta post primam dominicam. xl. sm Mat-
thæum. In illo tempore. Accesserunt ad Iesum scri-
bæ & pharisæi dicentes. Magister uolumus a te si-
gnum uidere. homilia. i. char. 137.
Dominica secunda in. xl. sm Matthæum. In illo
tempore. Egressus Iesus secessit in partes Tyri &
Sydonis. Et reliqua. homilia. i. char. 139.
Feria quinta post pascha sm Ioanem. In illo tem-
pore Maria stabat ad monumentum. Et reliqua.
homilia. i. char. 140.
Dñica octaua post Pẽthecosten sm Matthæum.
In illo tpe dixit Iesus discipulis suis. Attendite a
falsis prophetis. Et rel. homil. i. char. 142.
In festo purificationis uirg. Mariæ sm Lucã. In il-
lo tempore. Postq̃ impleti sunt dies purgationis
Mariæ. Et rel. homilia. i. char. 143.
In uisitacione beatæ Mariæ. In illo tempore. Ex-
urgens Maria abiit in montana. Et reliqua. Ho-
milia. i. char. 144.
Item de eo quod scriptum est magnificat anima
mea dominum. char. 144.
In festo unius Abbatis sm Matthæum. In illo
tempore: dixit Simon Petrus ad Iesum. Ecce nos
reliquimus oia. Et rel. homil. i. char. 145.

Explicit Tabula super
Opera Origenis.

TOTVM HOC OPVS CASTI-
GAVIT LAV. VIC. MON.

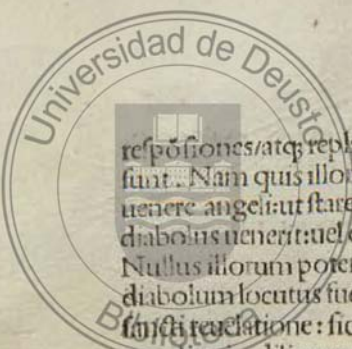
INCIPIT PROLOGVS BEATI HI-
LARI A RELATENSIS EPISCO-
PI IN EXPOSITIONEM ORIGE-
NIS SVPER IOB. E GRAECO LA-
TINITATI DONATAM.

ERITORVM Mos est me-
dicoꝝ: ut cum ad infirmum in-
troierint: & qualitatẽ passionis
agnouerint ægrotantis: ea q̃ ne-
cessaria / uel apta sunt curæ: agni-
ta adhibeant passioni. Nec ante
p infirmo aliquam ordinat cu-
ram: q̃ in integro eius agnouerint cam: ne pro ocu-
lo autẽ uideantur curare: aut p manu / capiti repianẽ
medicinam cõferre. Quod est omnino impenitens:
atq; artem ignoratium medicinæ. Sic etiam omnis
interpretis: nisi ante uim / ac sensum cognouerit lectio-
nis: quomodo poterit fidem in omnibus cõserua-
re interpretis: nisi sensum (inquã) dilucide: atq; in
integro iuxta linguæ uernacula perlegerit? Nõ faci-
le ullo mō ea quæ ab alio ædita sunt: in alterius lin-
guæ saporem ueraciter exprimit. Et cū hæc non ob-
seruauerit: aut certe (quod me dicere pudet) ignora-
uerit: aut aurẽ p oculo: aut caput p manu: tanq̃ im-
peritus medicus curare incipiet. Hæc a nobis ideo
præmissa sunt: quia cognouimus / uel potius legi-
mus hunc qui in manibus est beati Iob librum: ali-
quos iam de græco in latinum / non latino uertisse
sermone. Et q̃ ualde satis ab interpretis officio di-
scerpauerit: qui a ueritate: atq; regula interpretatiõis
longe discesserit: ideo peto omnem sapiẽtiam in cu-
ius manus hic liber deuolutus fuerit: ut ante hunc
prologum relegat: q̃ ad huius libri lectionem acce-
dat: ut ex huius præfatiõis textu informatus: a quo
hæc interpretata fuerint persciscat. Spon-
deo sane me a ueritatis auctoritate nullatenus disces-
sisse. Sed sicut ab illo posita sūt q̃ hæc prior ædidi-
ta eorum status integritatem in nullo uitiata p-
nitus reseruasse: nihilq; scabrum: neq; asperum: neq;
additum: demptum: diligens lector inueniet: quam
illi fidem prætermissi interpretes facere nõ præsum-
pserunt. Quod etiam peto te studiosorum lectorum
maximum / atq; diligentem ueritatis amatorem: ut
etiam tu illa mentis uiuacitate / atq; sancti animi cu-
riositate: ad eorum quæ dicta sunt: rationem relecta
peruenias lectione. Inuenies pculdubio multa eos
prætermisisse: nec non & addidisse superflue pluri-
ma: atq; ab interpretis officio lógus recessisse. Quæ
cū diligenter agnoueris: quem legere debeas: quæue
reculare: persciscat. Nos uero nõ ideo hæc
dicimus: quod nos aliis añ ponere uelimus: cum si-
mus imperitiores: atq; abiectiores omnibus homi-
nibus: sed (sm apostolum) sermone / nõ sciẽtia. Sed
attamen fauentes in omnibus ueritati: ea quæ a uo-
bis nobis iniuncta sunt: sumo studio: deo suffragã-
te: in omnibus diligenter implere curabimus.

INCIPIT PRAEFATIO ORIGE-
NIS SVPER IOB.

ICVT COELI Luminaria:
ac syderum: in firmamento cœ-
li a deo collocata: cunctis inde-
finenter quæ sub cœlo sunt: ful-
gent: atq; omnibus quæ super
terram sunt: per tẽpora: ac tem-
pora / generationes / & genera-
tiones mirabiliter relucet: Alia qdem per noctem:
ut Luna: & stellæ: Alia nihilominus per diem: ut so-
lis speciosissimi radii: Sic & sanctorum uirtutis in-
signia: atq; beatissimi eorum agones / omnibus in
perpetuo singulariter fulgẽt: omnibus in æternum
bonorum formam tribuunt: omnibus sub sole pie-
tatis exemplum ostẽdunt. Quod autem syderibus:
atq; luminaribus cõparentur omnes sancti: demon-
strat Apostolus dicens. Stella enim a stella differt in
claritate: ita & resurrectio mortuorum: proculdubio
sanctorum. Quod euidentius ostẽdit angelus qui ad
Danielem locutus est: dicens. Tunc iusti effulgẽt si-
cut luminaria cœli: & tanq̃ sol & luna: & tanq̃ stellæ
in sæcula. Super quæ uniuersa etiam ipse dominus
in euangelis dicit. Tunc iusti fulgebunt in conspectu
patris sui: qui est in cœlis. Sic itaq; fulgent: atq; emi-
cant omnes sancti: non solum in tempore resurre-
ctionis: sed & nunc in tempore huius præsentis sæ-
culi. Alius enim fide fulget: ut Habraam. Alius uero
castitate: lucet: ut Ioseph. Alius nihilominus mäsue-
tudine: ut homo dei Moyses. Item uero alius con-
stantia: atq; tolerantia uehementium dolorum: sicut
admirabilis Iob. De quo plurimus sermo: de quo
uehemes disputatio. Cuius sanctæ uirtutis insignia:
cuius admirabilem constantiam: cuius inenarrabi-
lem tolerantiam: cuius miserabiles dolores: quis edi-
cere: uel q̃ iuxta meritum præferre: uel admirari ua-
leat: quæ scripta sunt Syrorum lingua / siue ab ipso
Iob / siue ab amicis eius? Ob hoc enim & dicit ipse
beatissimus Iob. Quis dabit ut scribantur sermones
mei: & ponantur in libro: in perpetuum? Interpreta-
ta autẽ sunt a magno uiro illo Moysẽ in hebraicam
linguam: atq; filiis israel tradita. Quod ostendit ipsa
scriptura Iob dicens. Hic interpretatus est ex Syro-
rum libro. A quo interpretatus? Manifestum q̃ a
Moysẽ hebræo. Item uero a. lxx. ex hebræo: in græcũ
trāsatus est. In Aegypto scilicet olim Moyses ex Sy-
ro: in hebræum eum transtulit. In Aegypto item et
lxx. sub Ptholemæo: ex hebræo: in græcũ illum trā-
stulere: & inde ex aegypto: per uniuersas gentes: beati
Iob scriptura diuulgata est. Primum qdem in Ara-
bia syricam scripta: ubi & Iob habitabat. Post hoc
uero & in hebræis: & in græcis: atq; in omnibus gẽ-
tibus: iuxta hæc quæ intimata atq; ostẽta sunt: immu-
tata: atq; interpretata est. Erat nimirum pridem syri-
cam ex parte scripta: non ita diligenter / neq; ita ui-
gilanter: quæadmodum postea a Moysẽ. Solæ enim

PRAEFATIO.

responsiones/atq; replicationes a primordio scriptae sunt. Nam quis illorum poterat nosse: quomodo uenire angelis: ut starent ante deum: uel quomodo diabolus uenerit: uel quid dixerit: uel qd responderit? Nullus illorum poterat hoc nosse: uel quid deus ad diabolum locutus fuerit: nisi solus Moyses spiritus sanctus reuelatione: sicut de factura coeli & terrae: ne mo alius ita diligenter poterat nosse: uel loq; uel scribere: sicut Moyses: ita nec ea q; circa Iob gesta sunt. Sed adhuc: sicut nemo alius poterat nosse: uel dicere: uel scribere: quae solus pater ad solum filium locutus est: dicens. Faciamus hominem: & cetera uniuersa: nisi solus Moyses: quae reuelauit illi spūs sanctus patriarchis: qui p̄ns erat. Sic similiter nullus illius t̄pis poterat nosse: quae in secreto Deus ad diabolum locutus est: pro increpatione eius: quae in eo erat cognationis: nisi solus Moyses: cui cuncta reuelata sunt: quae antea erant abscondita: pro his qui tunc legis auspiciū erāt accepturi. Quod autē Moyses haec scripsit in aegypto: etiam iuxta ip̄m t̄ps (cum eiusdem sit numeri) maxime cōprobat. Nam sicut q̄ntus erat Iob ab Habraam: ita q̄nta p̄genie missus est Moyses educere filios israel de terra aegypti. Super haec autē oīa (o amici) iuenimus in antiquorū dictis: qd cum magnus ille Moyses in aegypto a deo fuisset missus: & uehementem afflictionem filiorū israel uideret: & consolari eos ab anxietate lamētabilis eorū afflictionis: qua illos aegyptii affligebāt: minime ualeret: uehementes illos/atq; terribiles Iob dolores pro consolatione illis enarrauerit: nec non & in scriptura eos ponens adhuc cū essent recentiores: illi populo dederit: ut per cognationes: & tribus suas haec legentes: & uehementes/atq; terribiles illos beati illius uiri dolores audientes: inuicem se cōsolarētur: & cum patientia/atq; gr̄a actionibus: mala quae eos circū dederant: sufferrent: & ut bonam remunerationem dñi: quae Iob post tolerantia largita est: audientes: etiam ip̄i liberationem sperarēt: & beneficia beatæ mercedis laborum suorum expectarēt. Huius nāq; rei euidentis/atq; irrefutabile indicium est hoc: qd etiam adhuc usq; in hodiernum diem beati Iob tolerantia/ante eos qui sunt in dolore: & luctu/atq; plāctu legitur pro cōsolatione/atq; exhortatione dolorum illorum: & pro ablatiōe angustiae cordis eorum. Similiter autem & in cōuentu ecclesiae in diebus sanctis legit passio Iob: in diebus ieiunij/in diebus abstinentiae: in diebus in quibus tāquam compatiantur hi qui ieiunant: & abstinent: admirabili illi Iob: in diebus in quibus in ieiunio: & abstinentia sanctam Domini n̄ri Iesu Christi passionem sectamur: ut terribilem eius passionem transeuntes: ad beatam eius resurrectionem uenire mereamur: Compassi nunc: ut & conregnemus: condolentes modo in t̄pe passionis: ut & congaudeamus post haec in t̄pe resurrectionis.

tionis. Quam passionem dñs n̄r Iesus x̄ps ad terras ueniens: in humano corpore sustinuit: p̄ oīum hominum salutem: ut per passionem sanem mortem interficeret: per resurrectionem uero suam: recidiuam uitae cunctis ostēderet. Cuius passionis/atq; resurrectionis dñi formā/atq; exēplum Iob passio in multis gerebat: sicut hi qui diligentius requisierunt reperere. Merito etiam nunc in diebus passionis/in diebus sanctificationis/in diebus ieiunij/beati Iob passio legitur/atq; meditat̄/& scrutat̄. Sed ad priorem reuertamur sermonē. Diximus qd magnus ille Moyses scribēs passionem Iob: & dolorem: & laborem: atq; cōstantiam pro cōsolatione dederit filiis israel: blande: & benigne/ac placide loquens ad eos/ac dicens. Constantes estote filii israel: aīa qui oīes effote posteritas habraae: sustinete dolores: sustinete haec mala: qd & olim erat qdam homo in regione Vstide: cui nomen erat Iob: qui cum esset iustus: & uerax: & sine querela: ingētes sustinuit dolores: amara super portauit tormenta: ppter zelum aduersarii/atq; neq̄ssimi diaboli inuidiam. Ita & uos (inquit) modo a Pharaone uexamini: ab aegyptiis oppressionē patimini: ab imisericordibus uehementes sustinetis dolores: cum oīno nō cōprobemini p̄ctōres: neq; culpabiles: & non solum inculpabiles: sed & sancti/boni factores: & p̄fecti: & grati amici: & ip̄s: & patribus eorū essis cōprobatī/atq; ostēsi. Sed cum haec patimini illicite ab aegyptiis in seruitutē redacti: & absq; culpa ab eis macerati/atq; iniuste afflictī: ne defecetis: neq; succubueritis: nolite fieri desperantes. Sed sustinete cōstanter: atq; sustinete uiriliter. Erit nāq; & uobis liberatio: quē admodū & illi reddetur etiam uobis retributio huius tribulationis: sicut & illi reddita est. Si uos: quos honorabiles/atq; diuites esse oportebat: ppter patrū bonitatem/atq; diuitias/in honorabiles/atq; egeni effecti estis: nolite expauescere: qd & praefat⁹ hic uir Iob de sede regali: & gloriosa ad sterquilinū deuolutus est: cum ignominia eximēsis diuitiis/atq; opulētia ad miserabilem paupertatem imutatus est: atq; inopiam. Si aegypti quos amicos eē oportuerat: ppter gr̄am Ioseph: & sinceritatem israel: ad inimicorū neq̄tiam imutati sūt. Nec hoc uobis mirum sit: qd & Iob boni illi sodales: qui ei deuoti/atq; integri amici esse debeuerāt: ad inimicitiam conuersi sunt: & ad maximam relictationem/atq; criminationē circa illum imutati sunt. His ergo similia etiā uos (inquit) sustinentes filii israel: usq; in finem supportate: usq; in finem sufferite. Erit enim & uestra inspectio: sicut & illius facta est. Erit enim/atq; reddetur uobis tolerantiae remuneratio: sicut & illi reddita est. Haec nāq; atq; his similia Moyses loq̄ns ad filios israel: scripsit/dicens.

LIB. I. ORIGE.

INCIPIT LIBER PRIMVS EX PLANATIONIS ORIGENIS IN CAPITVLVM PRIMVM IOB.

OMO Quidam erat in regione Vstide: homo ut pote natura existens. Homo quidam uero: utpote ex oibus singularis. In regione autē Vstide: utpote qui illic moraretur: & illic natus: atq; ex ip̄s fuerit: & iter eos aduixerit. Et qui

sunt isti Vstidae? Genus Esau/posteritas/atq; tribus Edom. Nā Vstidae: & Minae: & euchaie: & themanite: & ceteri oēs tribus ex cognatione/atq; prosapia Esau/filii Isaac: qui & Edom cognominatus est: idcirco & cohabitatores sibi erant inuicem/atq; intergrī amici: utpote unius generis: atq; unius linguae: & (ut breuiter dicam) unius gentis erant: & contigui habitatores. Nam tūc uniuersae tribus Idumaei uocitate sunt: ex noīe Esau ita nūcupatae. Nunc uero oēs uno noīe Arabi appellatur: non solum Idumaei qui erat ex Esau: sed & Amanitae: & Moabitae: omnes pariter nūc in arabum noīe perstringuntur. Haec itaq; diximus: ut ostēdamus qui fuerunt Vstidae: ex quorum Iob appellatus regione: quia tribus erant & cognationes Edom: qui & Esau. Nam sicut tribus israel qui & Iacob: ita & tribus Edom qui & Esau: iuxta carnales tribus: & non iuxta studia spiritualia. Vstidae ergo & Euchaie: & Minae: & Themanitae: oēs pariter Idumaei fuere. Ob hoc ergo dicit. Homo qdam erat in regione Vstide. Statim in primordio laudē beatissimi Iob demōstrat. Nam cum hominem illum memorat: ostēdit protinus: qd ille homo fuerit: & nō iumentum: neq; bestia. Homo quidam erat. Sed qd homo esse cōprobatur: merito factus esse ostēditur. Homo quidam erat. Unus erat ex oibus hoibus: sū corpus: sū corruptionem. Sed singularis erat praē oibus hoibus iuxta spūs instantiam: & aīa sinceritatem/atq; iustitiae p̄fectionem. Homo qdā erat. Vere homo: utpote homo factus: ut homo p̄manens: utpote ad imaginē dei creatus: & ad similitudinem iumentorū ac bestiarū: atq; reptilium non est imutatus. Sicut dicitur de aliq̄bus. Homo uanitati similis factus est. Et adhuc. Homo cum in honore esset non intellexit: cōparatus est iumentis in sapientibus: & similis factus illis. Homo quidam erat. Patientiae exemplum/constantiae testimoniū/tolerantiae indicium. Homo qdam erat. Quem inumeri beatum dixere: quem p̄ntes timebant: quem absentes reueriti sunt: quē angeli admirati sunt: quem ipse dñs dilexit. Homo qdam erat. Quem neq̄ssimus emulatus est: cui aduersarius iudebat: quem inimicus hoīum diabolus/apud dñm reprehēdebat. Homo qdam erat. Qui uersuti illius draconis caput conculcauit: qui sceleratum diabolum/in fugam uertit: qui in corpore: in corporeum supplantauit. Homo qdam erat. Homo uere tanq̄ constātissimus belligerator: tanq̄ singularis monarchus: tanq̄ constanter stans aduersus omnes diaboli exercitus: tanq̄ singulariter de oibus daemonum uirtutibus uictoriam sumpserit solus. Homo qdam erat. Non belua eruenta: non erat serpens nequitiae: non erat equus: neq; mulus plenus luxuria: neque petulantia: non erat canis spurcicia: neq; uulpis dolosus/atq; astutia: non erat scorpium: neq; ueneni loetalis uipera: Sed homo erat. Nō sicut obsceni/atq; impudici/maligni quoq; atq; uersuti qui his omnibus comparantur: atq; horū oīum appellatione nunciantur: Sicut dicit de huiusmodi. Canes improbi aīo nesciētes saturitatem. Et adhuc: equi emissarii facti sunt: unusquisq; ad uxorem proximi sui hinniebant. Et alibi. Serpentes/generatio uiperarum: & generatio serpentium uolantium: qui ueloces sunt in malitia. Et iterū. Apprehendite nobis uulpes pusillas exterminantes uincas. Et tanq̄ uulpes in solitudine facti sunt prophetae tui israel. Et iterū: & dicite uulpi illi: dicit dñs de Harode. Et alia innumera his similia: dicuntur de hominibus in scriptura. Sed beatus Iob non erat talis neq; his similis. Sed homo erat intaminatus: & immaculatus/atq; illibatus. Homo utpote hoc quod ad imaginem: & similitudinem dei factus est: in integrum custodiens. Sic itaq; homo quidam erat: iuxta haec uniuersa quae monstrata sunt. Non erant tales oēs hoīes: sed unus erat solus talis quidam ex oibus Iob beatissimus. Vbi autē erat hic homo? In qua regione: in qua puincia: respondit/dicens. In regione Vstide. Qui autem sunt isti Vstidae: superius demonstrauimus: qd ex genere fuerint Esau: siue ex filiis Esau: siue ab eo ipso Esau Vstidae erat Iob. Et quales erant isti Vstidae? Impii/iniusti/infideles/obsceni/infatigabiles: sicut & pater eorum Esau: de quo dictum est a sanctis. Nemo sit obscenus: & infatigabilis: sicut Esau. Cum esset ergo talis ipse Esau: nō docuit filios suos pietatem: neq; iustitiam quam ipse non sectabatur: Sed impietatem eos docuit: & iniustitiam/atq; infidelitatem. Quod si dixerit aliq̄s: cum ergo talis fuerit Esau/atq; generationes eius: quō fuit Iob ex illis/atq; inter illos/pius/ac bonus? Ita fuit: sicut mox in principio Abel innocens/cum Cain iniustus: sicut Noe iustus inter gigantes illos sceleratos: sicut Melchisedec sacerdos dei altissimi/in medio maledictorū chanaanorū: sicut Habraam qui credidit in medio chaldaeorū idola colētium. Sicut ergo isti oēs cum essent pii/ac sancti/atq; religiosi/dei amici: ex impiorū sunt generationibus procreati: ita & admirabilis Iob cū ex obsceni/atq; infatigabilis Esau genere/atq; cognatione prodierit sanctus/ac iustus/sponte effectus est. Hoc scilicet demonstrat/dicens. Homo qdam erat in regione Vstide. Erat tanq̄ rosa inter spinas: tanq̄ lilium inter tribulos/candidus/ac rubeus. Candidus fide/ac sanctitate/Rubeus uelut rosa/poenae quā sustinuit dolorum.

IN CAP. I. IOB.

II

lum/in fugam uertit: qui in corpore: in corporeum supplantauit. Homo qdam erat. Homo uere tanq̄ constātissimus belligerator: tanq̄ singularis monarchus: tanq̄ constanter stans aduersus omnes diaboli exercitus: tanq̄ singulariter de oibus daemonum uirtutibus uictoriam sumpserit solus. Homo qdam erat. Non belua eruenta: non erat serpens nequitiae: non erat equus: neq; mulus plenus luxuria: neque petulantia: non erat canis spurcicia: neq; uulpis dolosus/atq; astutia: non erat scorpium: neq; ueneni loetalis uipera: Sed homo erat. Nō sicut obsceni/atq; impudici/maligni quoq; atq; uersuti qui his omnibus comparantur: atq; horū oīum appellatione nunciantur: Sicut dicit de huiusmodi. Canes improbi aīo nesciētes saturitatem. Et adhuc: equi emissarii facti sunt: unusquisq; ad uxorem proximi sui hinniebant. Et alibi. Serpentes/generatio uiperarum: & generatio serpentium uolantium: qui ueloces sunt in malitia. Et iterū. Apprehendite nobis uulpes pusillas exterminantes uincas. Et tanq̄ uulpes in solitudine facti sunt prophetae tui israel. Et iterū: & dicite uulpi illi: dicit dñs de Harode. Et alia innumera his similia: dicuntur de hominibus in scriptura. Sed beatus Iob non erat talis neq; his similis. Sed homo erat intaminatus: & immaculatus/atq; illibatus. Homo utpote hoc quod ad imaginem: & similitudinem dei factus est: in integrum custodiens. Sic itaq; homo quidam erat: iuxta haec uniuersa quae monstrata sunt. Non erant tales oēs hoīes: sed unus erat solus talis quidam ex oibus Iob beatissimus. Vbi autē erat hic homo? In qua regione: in qua puincia: respondit/dicens. In regione Vstide. Qui autem sunt isti Vstidae: superius demonstrauimus: qd ex genere fuerint Esau: siue ex filiis Esau: siue ab eo ipso Esau Vstidae erat Iob. Et quales erant isti Vstidae? Impii/iniusti/infideles/obsceni/infatigabiles: sicut & pater eorum Esau: de quo dictum est a sanctis. Nemo sit obscenus: & infatigabilis: sicut Esau. Cum esset ergo talis ipse Esau: nō docuit filios suos pietatem: neq; iustitiam quam ipse non sectabatur: Sed impietatem eos docuit: & iniustitiam/atq; infidelitatem. Quod si dixerit aliq̄s: cum ergo talis fuerit Esau/atq; generationes eius: quō fuit Iob ex illis/atq; inter illos/pius/ac bonus? Ita fuit: sicut mox in principio Abel innocens/cum Cain iniustus: sicut Noe iustus inter gigantes illos sceleratos: sicut Melchisedec sacerdos dei altissimi/in medio maledictorū chanaanorū: sicut Habraam qui credidit in medio chaldaeorū idola colētium. Sicut ergo isti oēs cum essent pii/ac sancti/atq; religiosi/dei amici: ex impiorū sunt generationibus procreati: ita & admirabilis Iob cū ex obsceni/atq; infatigabilis Esau genere/atq; cognatione prodierit sanctus/ac iustus/sponte effectus est. Hoc scilicet demonstrat/dicens. Homo qdam erat in regione Vstide. Erat tanq̄ rosa inter spinas: tanq̄ lilium inter tribulos/candidus/ac rubeus. Candidus fide/ac sanctitate/Rubeus uelut rosa/poenae quā sustinuit dolorum.

re/ac passione. Homo quidam erat in regione Vsi- tide. Erat tanq̃ columba inter raptrices aquilas: tanq̃ agnus in medio luporū diripientium: tanq̃ stella in medio nubium tērrimarū. Homo quidam erat iu- stus inter iniustos: inter pphanos sanctus: inter ob- scuros mūdus: pius inter impios: bonus inter ma- los: tanq̃ smaragdus in luto: tanq̃ margarita inter are- nam. Sic nāq̃ erat memoratus homo ille in regio- ne Vsi tide. Cum inter tales esset: non talis fuit qua- les & illi: cum inter impios esset: non inclinavit ad impietatem: cum esset inter infideles: nō abiit ad infide- litatem: cum esset inter iniustos: non est cōmixtus iniustitiā: sed pmanit in medio impiorū: tanq̃ ada- mas immobilis: tanq̃ lucerna inextinguibilis: tanq̃ lu- men q̃ non imutat: tanq̃ radius qui nō occidit. Sic oportet ē nos esse o amici: sanctos atq̃ imaculatos: pios ac religiosos: charitatem amplectentes: atq̃ per- fectos: inuolabiles atq̃ illibatos: in medio generis prauī/ac peruersi: ut fulgeamus tanq̃ luminaria cō- li in mundo: uerbum uitæ cōtinentes in die christi: ut & de nobis dicatur: sicut & de beato illo. Et erat homo ille sine querela: iustus: uerax cultor dei. Ho- mo ille memoratus: atq̃ designatus: qui in regione erat Vsi tide: cui nomen erat Iob. Oñdit hoīem: co- gnitam fecit regionem: designauit nomen dicens: cui nomen erat Iob: Quod cum iustis scriptum est: quod in regione uiuorū signatum est: quod in taber- naculis æternis est deputatum. Cui nomē erat Iob. Dignos habeat etiam nos dñs: ut nra noīa scaban- tur cum uiuentibus: sic cum his qui salui sunt no- minentur: sic cum iustis cōnumerentur. Sed adhuc inqt. Homo qdam erat in regione Vsi tide: cui nomē erat Iob. Aduersus diabolum est hic sermo: aduer- sus nequissimum est hæc disputatio: tanq̃ si diceret. O malignissime diabole/ o nequissime sathana: ad- uersus quem altercaris: aduersus quem bellum ge- ris: aduersus quem præliaris: aduersus quem zelo succenderis: Aduersus hoīem/ aduersus corruptibi- lem/ aduersus mortalem/ aduersus carnalem/ aduer- sus terrenum: cum sis incorruptibilis/ & incorporeus: atq̃ immortalis. Aduersus eum qui in regione mora- tur Vsi tide: tu qui de cōlo cecidisti. Sed & sic super- raris: concularis/ humiliaris/ ab uno hoīe: cum sis spiritus: Ab uno ex corruptibilibus: tu qui ex incor- ruptibilibus Cherubim cecidisti ordinibus. Hæc itaq̃ significat dicens. Homo qdam erat in regione Vsi tide. Qui omnem exercitum diaboli supauit: qui oēm uirtutem nequissimi debilitauit: qui omne ar- gumētum diaboli superuacuum demonstraui: qui oēm uentum/ & aquam/ atq̃ impetum maligni/ in se collidentem/ cōstater sustulit/ & immobilis pstitit. Ac si ergo diceret. Homo qdam erat: o diabole: qui tibi præualuit. Homo qdam erat: qui oēm uirtutem tuam infirmam ostēdit. Homo qdam erat: qui oēm maliciam tuā in derisionē deduxit: & (q̃ est maxi- mum) habitas in regione Vsi tide: impiorū atq̃ infi- delium/ obscurorū quoq̃/ atq̃ iniustorū. Nam cum

illic moraretur: non potuisti o diabole imitare: neq̃ conuertere eum post impios/ ad impietatem: neq̃ post infideles/ ad infidelitatem: neq̃ post iniustos/ ad iniustitiam: Sed inter oēs / & apud oēs iniustos pmanit iustus ille: sicut attestatur Moyses istic/ con- sequēter dicens. Et erat homo ille magnus admira- bilis. Beatus homo ille qui a deo testimonium accē- pit: qui ab angelis prælatus est: qui ipsi diabolo in admirationem uenit: utpote qui uehementioribus plagis/ atq̃ piculosis doloribus non succubuit. Hic ergo homo ille erat sine querela: utpote ab omni cri- mine alienus: utpote ab oī macula illibatus: utpote oī reprehensione exors. Erat sine querela coram deo/ & hoībus: coram angelis/ & spiritibus corruptibili- bus/ & incorruptibilibus. Erat sine querela: utpote formaz in se oñdēs nouæ gratiæ: ubi præcepit ep̃m irrephensibilem esse. Erat sine querela/ in aīo/ & cor- pore/ in consiliis/ & cogitationibus/ in uerbis/ atq̃ operibus/ in studiis/ atq̃ cōuersationibus: in oī nihilo minus uita sua erat sine querela. Ita dñm est post hoc de Samuele in laudibus patrum. Et non repre- hendit illum homo: idest non criminatus est illum homo: quia erat sine crimine: sicut & olim Iob. Et unde inuenit hoc Iob: ut esset sine crimine? Ex hoc inuenit: quia erat iustus. Ex hoc inuenit: quia a iusti- tia non inclinavit. Ex hoc inuenit: quia iustitiam non dereliquit: quia a iustitia non discessit: quia iustitiam non despexit: idcirco postq̃ sine querela illum osten- dit: Post hoc nihilominus etiam iustum illum de- monstrans/ dicit. Sine querela/ iustus. Iustus erat: quia sine crimine erat: & sine querela erat: quia iustus nun- cupatus. Et erat homo ille sine querela iustus. Iustus in iudiciis/ iustus in causis/ iustus in legib⁹/ iustus in ordinatiōibus. Nam cum esset dux/ ac princeps pro- uinciæ suæ: & legem sanxit: & iudicia iudicauit. Sed proculdubio q̃ oīa iuste disposuerit/ & iudicauerit/ atq̃ misericorditer diffinierit: nō reueritus psonam: non accipiens munera: non ambulans post retribu- tiones: non despiciens oppressum: nō spernens ui- duam/ nō obliuiscēs orphanū. Pro his ergo oībus: & ex his oībus/ atq̃ p hæc cūcta erat iustus: tanq̃ om- nem iniustitiam: cōculcans: tanq̃ eradicans omnem iniustitiam: tanq̃ oēm iniustum humilians: & non pmittēs semergere. Erat iustus: utpote iniustitiæ nō cōicans: utpote iniustitiæ nō appropinquas: utpote iniustitiā odio hñs/ atq̃ abominās. Erat iustus: qm̃ illum diligebat: de quo dñ in pphetis. Et est iustitia accinctus lūbis. Erat iustus: quia in deo spabat: de quo dñ. Iustus dñs & iustitias dilexit: æq̃tate uidit uultus eius. Sic nāq̃ erat iustus. Sic erat iustus: ut ipse deus qui cognoscit corda: attestaretur iustitiæ ei⁹. Ita erat iustus: ut ipse de semetipso diceret. Iustitia etiam in- dutus: & uestitus iudicio/ tanq̃ uestimēto. Confregi molas iniustorū: De medio autē dentiū eorū rapinas abstuli. Sic itaq̃ erat iustus: ut formā atq̃ exemplum dñi dei eius in se adimpleret: q̃ cū sit iustus: iustitiam dilexit. Cum iustitia aut erat/ & uerax. Nā multi ui- dentur esse

dentur esse iusti: sed non ueraciter/ sed fallaciter/ non iuste/ sed iniuste/ nō plene/ sed functorie. Merito nūc istic cum iustu diceret bñm Iob: adiecit etiam hoc/ q̃ uerax fuerit. Ob quā rem? Ob hoc ut oñderet: quia iustitia eius uera erat: nō erat mendax: nō erat simulata: sed integra erat/ atq̃ deo acceptabilis. Ob hoc ergo dicit/ uerax. Sciebat nāq̃ iustus ille uir/ q̃ ueritatem regit dñs: Idcirco uerax erat/ uerax/ purus/ simplex/ non fictus. Nō erat in illo duplicitas: nō erat in illo hæsitatio: nō loquebat aliud in ore/ aliud cogitabat in aīo: non aliud dicebat uerbis/ & aliud cogitabat corde. Nō erat uerba eius mollia in labiis/ iacula ue- ro in occulto: quæ admodum nunc sunt plurimorū: quæ admodum sūt innumerabilium. De q̃b⁹ dicitur. Molles fuere sermones eius sup oleum: & ipsi sūt iacula. Et adhuc. Proximo suo loquitur bona: & intra se hēt mala. Et alibi. In labiis suis obdulcat inimicu- sus: in corde uero suo isidiat. Sed nō erat talis btus Iob: sed uerax erat. Verax utpote seruus eius: de quo dñ. Sit deus uerax. Tanq̃ uere seruus illius: de quo dñm est. Hæc est uita æterna: ut cognoscāt te solum uerū deum. Et quē misisti Iesum xpm̃. Cum eēt ergo ueri dei seruus uerax: erat uerax/ nec ipse mētens/ nec mēdaciis cōicans/ nec ipse mētens/ nec aliis mēda- cia cōgruē pmittēs. Verax in ore/ & uerax in corde/ uerax in cogitatiōibus/ & uerax in misionibus/ uerax in uerbis/ & uerax in factis/ uerax cū hoībus/ & uerax cum angelis/ uerax in correptione/ & uerax in incorru- ptionibus/ & (q̃ est oīum maximū) uerax in cōspe- ctu oīa ingrentis dei. Ob hoc enim dñ. Nō peccauit Iob in cōspectu dñi/ & nō dedit ispietiam deo. Da- mid bonus a cōspectu dñi nūcupatur. Iob uero uer- ax in cōspectu dei oñditur. Verax i lege ante legem/ uerax in mādatis ante mādatis/ uerax in misericordia & in iustificatiōibus ante scripturæ sanctionē. Hō- nāq̃ oīum cōmemorationē cum in natura conscri- ptā hset a creatore: cūcta hæc ueraciter adimpleuit: cūcta hæc ueraciter pfectit: & idcirco ueraciter uerax dñ: atq̃ cōprobat. Primū qdem sine querela: utpote in semetipso: deinde iustus: utpote circa oēs. Itē uer- ax/ tanq̃ in cōspectu dei. Propterea hæc post uniuersa in cōclusionē oīum pro uniuersorū recapitulatiōe adiiciēs/ dicit. Dei cultor. Quia oēm scitatem/ & om- nem iustitiā/ & oē opus bonum qd uisi fuerint hoī- mines facerem/ nisi in dei cultura/ nisi in dei agnitioe/ atq̃ cōfessione fecerint: sine causa faciūt/ atq̃ supua- cūe. Et (ut breuiter atq̃ euidenter dicam) Oīa quæ/ cūq̃ fecerint hoīes/ siue in uirginitate/ siue in abstine- tia/ siue in corporis castitate/ siue in carnis suæ cōbur- stione/ siue in bonorū suorū distributione: oīa gratis faciūt: si non in fide fecerint. Sine causa agūt/ nisi in agnitioe unius isecti dei p̃ris/ & in cōfessione unius unigeniti filii eius dñi nri Iesu xpi/ & in illuminatione/ ne ipsi scī gloriosi/ ac uenerabiles paracleti: qui adiu- uat infirmitatem nrae ofonissim quo signati sumus in die redēptionis nrae: hoc fecerint. Oē ergo san- ctitatem/ oēm iustitiam quā fecerint q̃s foris a uera dei

cultura/ atq̃ uera fide: gratis facit/ frustra facit/ in pdi- tione facit. Nō enim ei pdest: nō adiuuat eum in die iræ: non liberat eum in die interitus. Quis est testis? Apostolus qui ait. Oē quod ex fide nō est: p̃cūm est. Non solum non adiuuat: sed insup lædit: sed potius cōdēnat. Quare? quia bona uident fecisse: nō quæ sita fide/ nō inq̃ sita agnitioe eius: pp quem hoc fecerint. A quo enim accipiet mercedē: ab eo quem nō reg- siuit: quem nō agnouit: cui nō credit: quem non est cōfessus: neq̃ p̃fessus sicut oportuit? Nō accipiet ab eo remunerationē/ nisi iudicium/ & irā/ atq̃ cōr- denationē. Sicut. n. q̃ edificat sine fundamēto: ni- hil p̃ficiat/ nisi detrimētum/ & laborē atq̃ dolorē: sic filr qui boni aliqd uidet se facere: si sine fide fecerit/ nihil p̃ficiat. Sicut enim credēti oīa possibilia sunt: ut saluet/ atq̃ refrigerium iueniat apud eū cui credidit: sic nō credenti nihil est possibile: neq̃ ut saluus fiat: neq̃ ut refrigerium iueniat: neq̃ ut in uitā introeat. Nō est enim mētus q̃ ait. Quærite deum: & uiuet aīa ura. Quod si nō quæsieritis in fide: nō potestis in uitam introire: idest aīa non credentiū. Sicut enim/ nisi sol uibraverit sup faciem terræ: nullus ex fructi- bus eius crescit/ neq̃ adolescit/ neq̃ maturescit: sic si/ militer/ nisi fidei ueritas resulerit in aīabus hoīum: nunq̃ erūt acceptabiles corā deo. Quod si sol nō ra- diauerit sup fructus terræ: non oriunt/ neq̃ mature- scere cōprobanē. Manifestum est apud Noe. Nā per totum annū illum quo Noe fuit in arca: sol nō efful- sit sup terrā/ partim sane ab aeris pturbatione coerci- tus/ partim autē/ quia ab aquarū multitudine terra erat coopta: idcirco fructus terræ illo anno/ neq̃ gemmi- nauent/ neq̃ creuerunt: neq̃ maturefcere cōproba- runt: sicut i genesi (inqt) scribētes asseruimus. Hæc nāq̃ uniuersa diximus: quia btus Iob cum iustitiā/ & ueritatē hset: et dei cultura: hoc est fide deo delecta- bilē/ p̃ciosam quoq̃ ei/ atq̃ acceptabilē. Sicut enim/ nihil est delectabile hoībus sine luce: sic similiter ni- hil est delectabile/ neq̃ acceptū deo absq̃ fidei lumī- ne. Ob hoc ergo dicit de Iob dei cultor: iuste/ ac uer- aciter colēs deū: Nō pp diuitias/ atq̃ pecunias: sicut diabolus mēdaci- ter detulit illū apud deū: Sed pp iu- stitiā/ ac ueritatē coluit deū. Nihil. n. hoc iusti/ ac uer- acius: q̃ ut rector uniuersorū/ ac bñfactor oīum/ uer- aciter colat/ & adoret. Nihil hoc iustius/ neq̃ uera- cius: q̃ ut ei q̃ est oīum deus/ & cōditor/ ac p̃uisor/ cre- dat: ut oporteret/ & confiteat/ & p̃fiteat. Nihil ergo suscipit deus absq̃ fidei ueritate. Nō. n. indiget his q̃ nra sunt: nisi solis aīabus nris/ in ueritate fidei p̃fiste- ribus: nisi sola cōscientia nra in ueritate fidei sibi cō- fiterite. Hæc nāq̃ sciens btus Iob: iustitiā edificauit: ueritatē fundauit. Sed hæc uniuersa/ dei cultura: hoc est fide cōtinuit/ atq̃ tenuit: obdulcauit/ atq̃ p̃fecit. Sic oportet et nos (o uiri p̃ri) in fide ambulare: in fide stare: in fide p̃seuerare: infidelitati/ atq̃ infidelibus nō appropinquare: neq̃ cōicare/ neq̃ cōueticulis corū/ neq̃ collectis: ut cūcta quæ facimus: in fide deo ac- ceptabilia fiāt: Sicut & illa q̃ paulo post Iob fecisse

asseritur: acceptabilia facta sunt: quia abstinent se ab omni re mala: ut deo acceptabilis fieret religiosa eius dei cultura: ut nihil esset quod ei preperet: uel praeperiret circa dei coniunctionem: atque familiaritatem: utpote ei qui erat sine querela iustus quocumque ac uerax dei cultor: atque abstinens se ab omni re mala. Dignos faciat nos et deus: ut ipsi imitantes: id est eius beatitudinis uestigia: regem: atque refrigerium accipiamus in tempore resurrectionis. Habuit autem filios septem: & filias tres. Sed non ex adulterio: neque ex pudicitia: sed ex legitimo: atque immaculato matrimonio. Sciebat namque beatus Iob: quia ex legitimo thoro filii qui nascuntur: testes erunt iniquitatis aduersus parentes suos: cum interrogabuntur. Idcirco ueraciter dicit. Et si secutus est oculus meus uxorem uiri alterius: atque his similia. Cum ergo oia obsecra & execrabilia: atque illicita declinaret: habuit filios septem: & filias tres sanctas: & pudice: sine officium naturae: castae ac ueraciter iuxta creatoris prouisionem. Fuerunt autem illi filii septem: et filiae tres fuerunt illi. Cuius Iob iusto: sine querela: uero Dei cultori. Huic ergo fuere filii septem: & filiae tres: deo largiente: prouidente creatore: uolente oium opifice: fuere ei filii septem: & filiae tres. Septem filii: iuxta hebdomadam dierum: sicut: Aut iuxta hebdomadam eorum: qui ab apostolis in noua gratia saeculo sunt ordinati: Aut iuxta septem stellas quae quotidie transseunt spatia coeli. Fuere ei septem filii: et filiae tres: omnes simul decem: sine decem uerba legis: quae post hoc filiis israel sunt tradita. Ergo quae in decem uerbis legis sunt praecepta: oia adimpleuit Iob: & ante legem: & extra legem: idcirco ipsi quidem in forma: atque memoriam: illis uero qui post hoc sub lege legem non adimpleuerunt: ad correptionem: ad condemnationem. Decem filii sunt dati ei: ut in singulis eorum: singulorum memor praeceptorum oia adimpleret. Sed dicit aliquis. Porro cur non dedit ei masculos tantum: sed partim quidem masculos: partim autem foeminas: Audi. Ob hoc dedit promiscue & filios: & filias: quia a saeculo ita dedit oibus. Genuit (inquit) filios & filias. Et adhuc. Ob hoc promiscue & filios: & filias: quia ita desiderant hominum mentes: quia hoc regit hominis desiderium: ut promiscue utraque & filios & filias habeat ad satisfaciendum. Ergo humanis sensibus promiscue dedit illis: & dat filios & filias. Et adhuc. Ob hoc dat promiscue: ut concordia atque coniunctio hominum multiplicet per coniugum copulationes. Vbi enim dederint filias suas in coniugium: & accipiant filios suos uxores: illic copulatio fit coniugii: crescit coniunctio: siue apud pauperes: siue apud diuites. Quod si sane alicui filii tantum nascerentur: alii autem filiae: cum eas uiris omnes traderet: domum uacuum relinqueret: atque hereditatem suam desolatam. Nunc uero filias sane dat foris: filiis autem intus accipit uxores: Ac per hoc & extrinsecus habet cognationem: & intrinsecus hereditatem. Haec uidelicet uniuersa diuina efficiunt: prouidentia: atque operatione: utiliter: atque necessarie: hominibus ita ab initio ordinata. Sic namque & Iob fuere filii septem: & filiae tres:

ut cum ipsas sane filias foris traderet uiris: haberet extrinsecus filios adoptiuos: & cum filiis suis de foris acciperet uxores: Haberet et in his extrinsecus adoptiuas filias. Saep enim generi: uel natus filius syn: cariores reperiuntur circa soceros: uel focum suum: illae quae dei timorem: ac pietatem habuerint a iabus suis. Talis fuit beata illa Ruth quae ita detulit socru suae ueteranae: ut usque ad mortem non esset passa eam relinquere. Idcirco in scriptura sane in perpetuum magnificatur apud deum uero in infinita saecula beatificatur: iudicabit nihilominus: atque condonabit in resurrectione omnes malignas: & impias natus: quae soceris: uel socribus suis contumeliam: uel iniuriam ini-gesserint: non reminiscens: quia ipsi eis & uiros genuerint: atque nutrierint: & substantiam pro uictu illis labore acquserint. Si igitur diligis uirum o mulier: dilige & eos qui genuerunt eum: & nutrire sibi filium: tibi uero maritum. Noli separare filium a patre: uel matrem in honore: ne uae in hereditate capias apud dominum Deum in die terribilis inquisitionis atque iudicii. Sufficiat tibi o mulier: quia possides uirum quem non nutriti: quia uenis in domum quam non edificasti: & substantiam quam non acquisisti: & eris domina: atque potestatem huius laborum alienorum: pro quibus tu nullatenus laborasti. Noli ergo retribuere mala his qui tibi praeparauerunt atque labore suo acquserunt haec oia: siue uirum: siue substantiam: siue resurrectionem. O mulier: ne ascendas super te maledictio a domino Deo. Sed haec pauca per occasionem filiorum: ac filiarum Iob a nobis sunt dicta: pro commemoratione bonarum numerum: ad correptionem uero & condonationem malorum: & impiarum: atque crudelium omnium. Fuerunt (inquit) illi filii septem. Certum est quod religioso religiosi: & sancti sancti: & bono boni: sicut & in priorum demonstrauit. Nam cum sancta esset radix: sancti creuerunt & rami: atque bonae exorte sunt propagines. Memorati sunt septem filii Iob & tres filiae. Erant namque etiam ipsae filiae: & ipsi filii similes: utpote filiae Iob: atque eius filiorum: siue uero germanorum: certe sorores in omni bona religiositate. Nisi enim ipsae eorum sorores tales extitissent: non utique pariter cum germanis suis semper fuissent: sicut in priorum haec scriptura demonstrauit. Sed adhuc fuerunt illi septem filii: & tres filiae: numero decem: aio uero: unus erat numerus: plurimi erant numero: con-sensu autem atque concordia quasi unus: unanimiter: atque dilectione quasi idem. Non separabat eos zelus: non dissociabat eos inuidia: sicut pridem fratres Ioseph. Quare: quia non exorta est inter illos puaricatio: neque coniunctio: sicut in Ruben: neque furor in-terficiens: sicut in Symeon: & Leui: neque odium fratrum maledictionis: sicut in ceteris filiis Iacob. Sed erant omnes unanimes in pietate: pacifici in iustitia: atque in dei timore concordes: utpote Iob filius: & non tanquam Esau nepotes. Esau autem cum unum suserre non posset germanum srem Iacob: interficere eum: quasiuit.

Septem

Septem uero filii Iob & tres filiae: tanquam una anima indiuisi adiuuerunt in unanimitate. Et tanta fuit unanimitas laudabilium filiorum Iob: ut & malignus: atque inuidus demon facile omnes pariter indiuisos interficeret: quam ut diuidere: atque dissociare benignam: atque ueram eorum unanimitatem posset. Audite haec o filii religiosi: audite haec o nati fidelium: audite & imitami priorum fratrum unanimitatem: qui uere & ueraciter in uita sua indiuisi fuere: & in morte non sunt dissociati. Non fit inter germanos lis: sed benignitas: atque concordia. Non fit inter fratres contentio: neque diuortium: sed pax & unanimitas: sed syn-ceritas atque puritas. Non subintroeat aduersarius per malorum hominum ora: non perturbent malignus per suae nequitiae ministros pie germanitatis concordiam. Multi sunt filii David. Olim cum aduersus se inuicem insurrexissent: atque patri iusto rebelles extitissent: Amnon & Absalon: & Onias: qui adhuc uiuo religioso patre: impie atque iniuste regnum eius ceperat: atque rapere septauerunt. Nam cum essent scelerati atque iniusti: in damnationem: atque interitum iuste a deo sunt traditi. Sed non tales fuerunt: uel extiterunt septem beati Iob filii: sed tanquam septem dies indiuisi: & tanquam hebdomada septimanae indiuisociati. Non certauerunt pro elegantia: non litigauerunt pro fortitudine: non contendere pro diuitiis: non sunt conturbati pro regno. Sed cum essent unanimes: cuncta propria inuicem sibi existimabant communia. Erat namque uere cor eorum: & anima una. Propterea cum sanctis in perpetuum nominantur: propterea cum angelis indeficiente letabuntur. De istis ergo dicit. Fuere illi septem filii: & filiae tres: Tres: tanquam fides: spes: charitas: tanquam corpus & anima & spiritus: indiuisae: in dissociata: inanimatae. Nam quia fidem: spem & charitatem circa deum seruauere: propterea & corpus & animam & spiritum illibata custodierunt. Post quorum omnium disputationem: atque ostensionem adiciens: dicit. Eterant pecora eius: ouium septem milia: secundum numerum septem filiorum. Cameli tria milia: secundum numerum trium filiarum. Simul omnes filii eius decem. Similiter oia pariter haec milia decem. Septem filiis septem milia ouium: & tribus filiabus tria milia camelorum. Singulis filiis ad pro rata mille. Ita deo ordinata: atque patre ita post discessionem disponente: in tempore consummationis diuidere hereditatem. In tempore uita: sicut cogitat de oibus paternitas & pietas habet in omnibus: sicut curam gentis de uniuersis: ita & dominatur cunctis. Deinde adhuc. Iuga bouum quingenta: & asinae parturiae quingenta. Vtraque si mul mille. Ordinabiliter etiam hoc: atque apte singulis decem filiis quingenta iuga & quingenta asinae. Omnia sane patris sunt ad regendum: ad gubernandum: ad intendendum: & usque in finem uitae suae possidendum. Post requiem uero patris ordinabiliter supputata iuxta numerum filiorum. Sed adhuc erat pecora eius. Oia pariter pecora appellat: siue oues:

siue boues: siue camelos: siue asinos: uniuersa pecora nuncupat: quia diuersa pecularia: atque utilia fuere hominibus: & sunt & istis qui nunc sunt: & illis qui tunc fuerunt: & ipsi beato Iob. Oues quidem uiuae pro lacte: atque lanae uestitu: Occisae uero pro esca: atque carnis comestione. Similiter boues uiuae ad culturam: atque panis comoditate: Iugulati uero pro carnibus & esca: atque pedum calciamentis. Cameli autem pro omni onere portando: atque leuando de longinquo & de proximo. Post quae uniuersa: asini ad leuanda negotia peragenda: & afferenda: & cundi & uelociter remeandi. Quod enim nunc equi & muli perficiunt: hoc nihilominus asini adimplebant: praefertim tales quales sunt in regione Arabiae: & palestini: tales asini qui ueloces sunt: similiter: ut equi. Omnem ergo censum beati Iob supputat in septem milibus ouium: & tribus milibus camelorum: & in quingentis iugis bouum: & in quingentis asinis parturientis. Auri uero & argenti: atque uestium non meminit. Quare? Ob hoc ne: ut reticeret: an ob hoc: quod Iob aurum & argentum non habuisset? Ob hoc proculdubio: quia non habuit. Quis testis est: quod aurum & argentum non habuerit? Ipse Iob dicens. Si confidebam in diuitiis multis: & si ad innumerabilia misi manum meam: & alia his similia. Erat namque hoc uere: ut prior res non tantum in auro: & argento sibi thesaurizarent: quantum in pecoribus: & in quadrupedibus. Non erant enim ita auri expetitores: sicut nunc sumus omnes nos: Non intendebant post aurum: & argentum illi tunc: quantum nos nunc intendimus. Nunc omnium nostrum animus post aurum detinetur: atque argentum inhiat. Et nihil putant nunc homines pro diuitiis: nisi solum aurum & argentum. Nunc enim sunt adimplenda illa tempora quae de longe designauit Apostolus dicit. In nouissimis diebus aduenient anni periculosi: & erunt homines semet ipsos diligentes: cupidi: & cetera uniuersa: quae nunc in hominibus uidemus adimpleri omnia. Nam quia in fine est iam hic mundus: & mortuus est properas ad defectum: idcirco mens hominum in his quae mortua sunt uersatur: cum sicut stellae inutiliter reconduntur: atque thesaurizantur. Olim uero utpote adhuc incipiente saeculo: & utpote adhuc uiuente hoc mundo: uiua atque crescentia cupiebant homines pecora: quadrupedia: agriculturam: pro uictus sufficientia. Sciebant namque: quod aurum & argentum reconditum ad thesaurizandum: atque ad usuras datum: peccatum conferret. Pecorum uero atque terrae usura: hoc est pecorum foetus multiplicatus: & fructus terrae augmentati: peccatum non conferrent: sed iustitiam. Nam habentes nutriunt: & eos qui non habuerint: cum his qui habent: dati fuerint: ac distributi: gubernant. Tales ergo diuitias habuit laudabilis ille Iob: castas: mudas: inconiungatas. De hoc namque dominus est: post hunc atque de filiis illius usque in aeternum. Beatus qui in uetus fuerit diues: in stus qui post aurum non ambulauit: neque sperauit.

A IIII

in argenti repositione. Vere enim inestimabilis atque aeterna beatitudo est: ut cum quis diues effectus fuerit non confidat in auro: neque intendat in argenti repositionem. Sed recondat haec in mandatis altissimi: & de ea in elemosynam pauperibus. Sed seminet atque spargat ea late per animas miserorum: per ora esurientium: vel per ora debiliū: per deos tutos atque miseros: iuxta hoc quod dictum est. Seminate nobis ad iustitiam: ut metatis fructum uitae. Et dispersit dedit pauperibus: iustitia eius manet in aeternum. Eiusmodi uere metet multipliciter in die resurrectionis. Eiusmodi recipiet inestimabilem beatitudinem in die uisitatiois: eiusmodi elemosynarum iustificationibus: tanquam lux effulget coram angelis dei. Talis fuit beatus Iob: apud quem hospes nunquam foras mansit. Cuius in uia omni aduenienti patuit: quem iualidi nunquam permiserunt: de his quibus opus habuerunt: qui non dimisit exire pauperem de domo sua uacuū. Ad cuius testamentum omnium pauperum scapulae calefactae sunt. Ob hoc enim & ista multitudinem pecorum nutruit: & maximam agriculturam exercuit: ut plurimis impiret: ut plurimis beneficeret: ut plurimorum memor esset. Non propter os suum tantum: sed ut plurimos esurientes saturaret: atque plurimos nudos uestiret: ut multis miserabilibus atque infelicibus refrigerium daret. Ob hoc ergo erat pecora eius: omnium septem milia: camelis tria milia: iuga bouum quingenta: & asinae pastoriae quingentae. Et ministerium nimium copiosum. Certum est quod & mensae eius atque sedis eius ministerium erat copiosum. Sed plus erat ministerium eius nimium copiosum: quo ministrabat hospitibus: & aduenientibus infirmis: & miserabilibus destitutis: & peregrinis pauperibus: & infelicibus. Pro hoc ergo omnium susceptione: nimium copiosum habuit ministerium. Puto quod & in caelo & in excelsis copiosus nimis habuerit ministerium. Plurimi ministraverunt ei super terram: pauperum susceptione. Sed plures ministrabant ei in caelis coelestes angelis: corruptibiles elemosynas atque bona opera eius in memoria coram deo in caelo deferentes. Sicut enim est ad Cornelium. Offones tuae: & elemosynae tuae ascenderunt sursum in memoria coram deo. Ascenderunt proculdubio ab angelis atque spiritalibus ministris delatae. De quibus dicit. Omnes sunt ministeriales spiritus: missi in ministerium pro his qui salutem in hereditate capiunt. Et alibi. Qui facit angelos suos spiritus: & ministros suos igne ardentes. De istis namque ministris unus erat ille qui locutus est ad Tobiam dicens. Cum orares tu & Sara filia Raguel: ego attuli memoriam offonis tuae in conspectum gloriae summi dei. Tale ergo erat ministerium Iob nimium copiosum. Secundum multitudinem enim bonorum operum eius multiplicati sunt coelestes ministri atque angeli qui in conspectu dei astarent beneficiis illius. Vnus sane deuotio animi eius astabat: alius autem elemosynis eius ac misericordiis: alius nihilominus sollicitis precibus: alius uero iustitiae iudicii: patientiae quoque ac longanimitatis atque charitatis plenitudini. Omnes scilicet cultus eius uirtutibus attestabant in co-

spectu omnia praesentis dei. Oibus itaque modis ministerium omnium copiosum erat beatus Iob. Qualem illi putas fieri obsequium ac susceptionem gloriosum quoque & honorem? Omnia autem alia eius exiens de corpore: ad illud saeculum transiret: cum illi occurreret omnes sancti angelis: quoniam gaudent ad eum omnes sancti angelis: quoniam omnes angelis misericordiae atque inopum quibus super terram benefecit: beneficiis eius attestatae sunt. Quae uniuersae in lucem illis procedentes gloriosae occurrunt atque sanctae attestantur. Non solum solius Iob uirtutibus: sed & oibus qui similiter ut Iob elemosynas miseris: ac beneficia infelicibus impertiunt. Haec uniuersae: quae dicit: & ministerium nimium copiosum. Postquam adiciēs dicit. Et erant opera illius magna in terris. Primum sane opera magna fuerunt illi: agri & uineae: ficetae & oliueta. Haec namque erant antiquorum diuitiae: Hoc erat priscoque instantia atque studium. Hoc erat quod ab eis thesaurus reputabatur: Areae & torcular oliuetae: & ficetae: & uniuersa opera quae sunt in agro: quae cum labore & sudore atque manuum callositatibus acquiruntur: cum iustitia iuxta ordinem dei dicentis. In sudore multus tuus edes panem tuum. Haec scilicet opera magna fuerunt Iob in terris: ideo & plurimo indigebat ministerio: ad curandum: ad intendendum: ad circueundum. Itemque ad dandum: ad distribuendum: ad ministrandum indigentibus: ad defendendum oppressos: ad opitulandum pauperibus: ad faciendum uiduis: & orphanis. Pro his nimium uniuersis: opera erant illi magna in terris: & ministerium nimium copiosum. Quia magna erant opera: merito & copiosum ministerium. Sed puto post haec quae recitata sunt magna illius opera: post agriculturam atque pecudum nutrimentum: & cetera uniuersa: Fuere etiam alia magna opera Iob in terris: fides pietas iustitia sanctitas constantia patientia tolerantia atque his similia uniuersa: & omnes quae superius demonstratae sunt: uirtutes atque merita: & elemosynae opera. Haec namque sunt magna illa opera quae erant Iob super terram: quae erant magna: ut usque ad caelum pertingerent: & usque ad deum peruenirent. Ita erant magna: ut in corruptione perpetrata: in incorruptione fuissent predicata: Inter homines facta: inter angelos sunt ministrata. Haec inquam fuere Iob magna opera. Et ubi haec fuerunt? In terra inquit. In qua terra? Primum quidem in ea quae sub caelo est terra: Item in terreno eius corpore: omnem enim uirtutem omnem iustificationem omnem opus sanctum omnem tolerantiam cum gratiarum actionibus uniuersa in hoc terreno corpore perfecit: & supportauit atque sustinuit: testis ipse est dicens. De uirtute dei atque magnitudine: qui suscitaturus est pellem meam: quia hauriuit haec mala. Post quae uniuersa opera magna erant Iob. Vbi? In terra inquit. In qua terra? In terra incorruptibili: in terra immortali: in terra uiuentium: in tabernaculis iustorum: ubi non est infirmitas neque mors: Vnde fugit dolor & tristitia atque gemitus. Illic ergo erant magna Iob opera: illic demonstrata sunt: atque ostensa: illic distincta: atque manifesta.

atque manifesta. Hic perfecta: illic autem demonstrata: hic seminata: illic uero messis: hic dispersa: illic quoque collecta: hic deo honorata: illic uero cum gloria a deo honorata: hic redhibita. Qui enim miseret pauperis: fuerit deo. Secundum datum autem illius: retribuet illi dominus. Post haec autem uniuersa: nouissima uirtutem Iob demonstrat dicens. Fuit autem hic homo de genere optimo ex partibus orientis. Item & istis singulariter illius designat atque memorat. Hic homo singularis semotus: qui in carne superauit ea quae carnis sunt: qui inter homines super homines fuit: qui in terris erat: & coelestia agebat. Hic homo sine querela iustus uerax dei cultor abstinentes se ab omni re mala. Hic ergo homo de genere optimo erat: ex partibus orientis. Tanquam si diceret. Oibus qui in partibus sunt orientis generosior atque melior erat. Nobilior hic atque sublimior erat. Hoc namque demonstrat dicit. Fuit autem hic homo de genere optimo ex partibus orientis. Sed liceat respondere scribenti: & dicere. Unde Iob de genere optimo? Si ex Adam & Aua: prauaricati sunt per inobedientiam: Si ex Esau: sub maledicto reductus est auiditatis. Si ex filiis Esau: impii extiterunt etiam hii per contumeliam. Quomodo ergo ex genere optimo erat: qui de talibus nascebatur? Ruben primogenitus Iacob: & Symeon: & Leui qui ex Israel sunt: progeniti de genere optimo non dicuntur: Iob uero qui ex impiis ortus est: id est ex filiis Esau qui ex ipsa prosapia Edom natus est: hic de genere optimo dicitur. Ergo inquit? Non carnalem natiuitatem quaero: non carnalem generationem significo: non peccatam generationem laudo. Nam haec apud deum non magnipenduntur: haec a creatore non requiruntur. Sicut enim non stat apud eum persona gloria: sic nec requiruntur ab eo carnalis generositas. Merito de genere optimo dicitur Iob: non ex Esau neque ex posteritate Edom: Sed de genere optimo: ex scititate: ex iustitia: ex pietate: ex fide: ex misericordia: ex dei cultura: ex uero animo: ex corde puro: ex bonis cogitationibus. Ex istis ergo oibus bene natus dicitur esse Iob: ex istis oibus generosior esse reputatur: quasi in dei familiaritate: quasi in dei clientela: tanquam deo fuerit affinis: per animam ueram & fidem atque iustitiam integrum. Bene natum enim reddunt non terreni patres: neque uel carnales: Sed opera ueritatis atque officii scitatis: nec non & circa deum spes sincera. Quis erat nobilior uel generosior Cham filio Noe mediano: qui & ex patris nobilitate erat nobilis: & ex dei benedictione atque colloquio: & nobilis erat: & illustris? Sed nihil iuuat illum neque dei colloquium neque creatoris benedictio neque patris iustitia: cum ipse declinauerit a iustitia: ut impietate arripet. Propter quam iuste humiliatus: reductus est in maledictum atque in seruitutem. Nam ipse eius pater Noe qui eius libertatem atque generositatem erat defensurus: ipse iusto dei iudicio in maledictum atque in seruitutem eum condempnauit. Non erat enim dignus: ut patris libertate atque nobilitate fugeret: quem ut ignobilem impie ad derisionem perduxit. Nequaquam ergo iuuat (omnino) parentum iustitia iniustos atque impios filios. Et nihil obest piis atque sanctis filiis parentum

iniustitia atque impietas. Siue enim inter patres siue inter filios: qui fecerit peccatum: hic seruus est peccati. Et cum seruus sit peccati: liber uel bene natus esse non comprobatur. Item si liber est a peccato: hic habet ingenuam atque diuinam animae libertatem: & digne bene natus dicitur. Hic sane ueraciter generosus nuncupatur: quia libertatem illam quam ab initio naturaliter est concessa: peccato non uiuauit: neque delicto maculauit. Talis ergo erat beatus Iob: foris ab omni crimine iustus uerax dei cultor abstinentes se ab omni re mala. Ergo quia talis erat coram deo: merito digne de genere dicitur esse optimo. Nam quod uere erit bene natus: nisi is qui diuinam natiuitatem atque conditionem integram conseruauerit: sicut admirabilis ille Iob: qui digne ac iuste bene natus appellatur. Non quia ex Esau generatione carnaliter fuerit ortus: Sed quia Habraam per deo dilectam fidem est imitatus: Et quia Isaac in uerissima castitate est sectatus: & Israel in perspicua cordis puritate appropinquauit: & Melchisedec in filiorum imolatione: & Ioseph in castitate: & Moyses in mansuetudine: & Samuel in iustitia: & Lazaro in passionis iudicii atque oibus sanctis in omnibus uirtutibus. Ita ut possit dicere et ipse cum sancto Dauid. Particeps ego sum omnium timetium te: & custodietium mandata tua. Ergo quia omnium sanctorum scitatis particeps effectus est beatus Iob: idcirco digne ex genere optimo fuisse dicitur: utpote totius iustitiae nobilitate in se continens. Non dicuntur Amon uel Absalon bene nati: Negauerunt enim & discesserunt atque ceciderunt a scititate & dignitate Dauid patris sui. Alii quoque imitumini simili (ut hii) primi & nouissimi: quod omnem iustitiae libertatem amittentes: & serui effecti peccati: aeterni supplicii apud inferos comprobantur famuli. Nos uero omnes dignos habeamus sanctos omnium dominus: ut beati nati in sancta regeneratione perseueremus. Concedat nihilominus nobis ipse coelestis dominus: ut in incorruptibili generositate: in illibati permanamus: non carnis tantum libertate gloriantes: sed animae castitate: & fide atque misericordia: coram deo: & sanctis angelis eius: demum stantes: ut liberi ab oibus peccatis & delictis in aeterna gloria ac regnum coelestis patris nostri regis cum sanctis sine difficultate introeamus: sancti atque itaminati filii eius perseuerantes usque in finem: & libertatem nobis ab eo donatam atque nobilitatem immaculatam iugiter custodientes. Sic itaque omnibus modis bene natus Iob esse dignoscitur. Beati omnes qui illum fuerint imitati: beati omnes qui eius diuina uestigia fuerint secuti. Hii enim omnes simili (ut ille) gloria apud deum digni habebuntur. Sed adhuc fuit inquit? hoc hic de genere optimo: & non solum de genere optimo: sed & ex partibus orientis. Vnde igitur est delectatio luminis? Vnde etiam radii pulchritudinis: unde ortus sanitatis? Ex partibus orientis unde est hominum initium: unde fuerunt diuinitates: ubi est paradisi iucunditas. Planctauit inquit? paradysum in aedem contra orientem. Inde nimis admirabilis Iob dicitur fuisse. Ob quam rem? quia refulsit ueritate: & resplenduit fide ac pietate atque tolerantia: & oibus uirtutum studiis. Ob hoc ergo digne ex genere optimo: & ex partibus orientis fuisse dicitur.

LIBER PRIMVS

Nam sicut omnes homines (diei luce incipiente) ad orientem suam extollunt uisionem: pulcherrimos solis radios pperantes conspiciere. Sic similiter/uel imo potius omnis pia & religiosa/atq; credens aia/in omni tpe ad incorruptibilem orientem/ueram/atq; spualē extollit uisionē/ ut solis iustitiæ admirabiles radios/exinde ori cōspiciat. Hoc monebat/ & hoc significabat/ & hoc docebat oēs ille qui ait. Pfallite deo qui ascendit super cœlum cœlog; ad orientem. Sic namq; & Danieli adoranti deum/atq; depcanti: cōtra hierusalem apiebantur fenestæ. Illo enim ubi erat ex Babylone ad orientem: uñ erat solis ortus ad Babyloniam. Ergo q̄a cum in Hierosolyma eēt: ad orientem adorabat deum: idcirco & cum esset in Babylonia/ tanq̄ ad Hierusalem uersus/adorare uisus/ ad oriētem adorabat deum/ & creatorem oīum. Ad orientem adorabat eum: ex quo est totius bñfici/ac salutis/ gr̄a quoq; atq; misericordiæ ortus. Sic nāq; & nunc nos oēs credentes/sanctis similiter credentibus concordantes: ad orientem adoramus dñm deum nrm: qui pp̄ nostram salutem/atq; redēptio/nem super occasum sane descendit: utpote in passio/ne/ac morte occisus. Ad orientem uero ascendit: utpote a mortuis/post passionem resurgēs: & in cœlum post resurrectionem ad orientē ascendens. Horum namq; oīum figuram adimplens beatus Iob: ex partibus orientis esse dicitur: quia oīs sanctitas & pietas/atq; fides/usq; in finem in illo orta est. Post hæc autem uniuersa adiiciens dicit. Conuenientes ergo filii illius/adinuicem potationes faciebant per singulos dies. Filii illius. Cuius? Iob. Filii illius qui dudum sunt designati/uel memorati: filii illius: qui septem fuere numero: & unā habuere aīam. Septem fuerunt psonæ: & unum erat eis cor: qui dissimiles erant aspectu/atq; facies: similes uero erant/ & unanimis mentis concordia/atq; pietatis cōmunionē. Isti ergo septem filii Iob/cōuenientes adinuicem. Non erat inter illos superbia/neq; arrogātia/neq; inflatio/neq; elatio. Non contēnebat primum nouissimus: non se extollebat/neq; exaltabat maior super minorem. Sed germanor; circa iuicem cōseruantes unanimitatem: cōueniebant adinuicem: conueniebant pure/atq; synceriter: conueniebant cōcorditer: atq; unanimiter. Iunior maiori obsequium reddebat. Nouissimus primo cū primatu honorē exhibebat. Nō iuidebat alter alteri. Sicut Absalon/Amon: & sicut Onias/Salomon. Sed conueniebāt adinuicē/tanq̄ fratres ad fratres: tanq̄ germani ad germanos cōueniebant adinuicem. Nullus iudicabat inter eos q̄q̄ suum esse: Sed erant illis oīa cōmunia: & munera/ & substantia/ & diuitiæ/ & unitas/ & pecunia/ & charitas: oīa illis erāt cōia. Conueniebantq; adinuicem ipsi priores adimplentes hoc quod dictum est. Ecce q̄ bonū/ & q̄ iucundū: habitā fratres in unum. Ipsi priores obseruantes id quod post ab apostolis obseruatum est: & a credentibus pfectum/adimpler-

ORIGENIS

tum: sicut dicitur. Erat cor/ & aīa credentium oīum una. Hāc scilicet piā unanimitatem oñdentes: atq; synceram concordiam demonstrantes beati illi filii Iob: cōueniebāt adinuicem. Ita oportet facere etiam religiosos fratres: ita oportet etiam nunc oñdere ueros germanos: blandos/ atq; mites esse adinuicem modestos quoq; atq; unanimes. Non oportet eos contētionem/uel diuortium cum inuicem hñe: non oportet eos/uidiam/neq; zelum aduersus inuicem retinere: non oportet eos malitiam/uel iniquitatem adinuicem reseruare: Sicut olim Esau seruauit circa Iacob/dicens. Quādo appropinquabunt dies mortis patris mei: interficiam Iacob fratrem meum. Sed similiter (ut religiosi illi filii Iob) se inuicem debent diligere fratres quiq; pure/atq; synceriter/ inuicem debent sentire: suam inuicem gloriā/atq; honorem sibi inuicem deferre: sicut dicit Apostolus. Si honorificatum fuerit unum mēbrum: congaudet omnia mēbra. Non oportet inuicem mordere/ atq; criminari: ne ab inuicem cōsumantur. Sicut Esau illener quissimus: qui pp̄ auiditatem primatum amittens: post hoc aduersum germanum fratrem suum Iacob insurgēs: diuinā gr̄a exors effectus est. Sed filios Iob imitari debent: benignam illam germanitatem/atq; deo dilectam fraternitatem: qui oēs tanq̄ ex scā radice/sancti increuerūt rami: qui oēs tanq̄ ex sancta arbore/sanctum pduxere & fructum. De istis ergo istic dicit. Conuenientes aut filii eius: adinuicem potationes faciebant per singulos dies. Potationes faciebant: id est conuiuia/ festiuitates: potationes faciebant/ lætitiā/ iucunditatem. Sed non sibi tantum: sed & sororibus suis. Conuocatis (inqt) ad se & tribus sororibus: ut secum manducarent/ & biberent: potationes faciebāt. Sed non pp̄ ebriositatem/neq; pro luxuria/neq; pro turpitudine/neq; pro intemperantia/neq; pro illicitis scurilitatibus/neq; pro desyderiis/iocis/neq; pro impudicis colloquiis/atque obscenis. Si enim aliquid hor; apud eos fuisset: si aliquid de huiusmodi beati illi filii Iob agerent: non utiq; sorores suas secum conuocassent: ut coram sororibus suis illicita/atq; ipudica agerent/uel loquerentur. At nunc uero q̄a & opera eor; & uerba/ & conuentus/atq; cōuiuia/pia/ac pudica erant: docora quoq; ac deo dilecta/casta nihilo minus/ & munda: merito in testimoniū purgatiōis suæ/atq; munditiæ germanas sorores suas secū cōuocabāt: ut in oēs cœlog; corā p̄e suo/atq; oībus hoībus inocētiā eor; attestarent. Ob hoc ergo cōuocabāt ad se tres sorores suas: ut secū māducarent/ & biberēt: ut sicut secū māducaret/ & biberent: sic & collaudarēt/ & honorificarent secum dñm cœlestem: sic & adorarent/ & gr̄as agerent uero creatori: sic & ut adorarent/ac depcarentur æternum regem. Ob hoc ergo conuocabāt secum tres sorores suas: ut fierent omnes simul ecclesia sanctor;/ congregatio religiosor;/ conuēns imaculor;/ & incoīgnator;/ atq; castor;. Sic itaq; conuenientes/adinuicē potatiōes faciebant per singulos

IN CAPITVLVM

per singulos dies. Nō per singulos dies totius suæ uitæ: sed per singulos dies septimanæ. Septem cum eēt filii septem diebus festa celebrabāt. Sic nāq; & lex post hoc pcepit/ septem diebus agere diem festū: siue paschæ/ siue hebdomadarū/ siue scenophegiæ. Hæc itaq; adimplere anticipātes filii Iob/ uel potius ipse Iob qui eos docuit: potationes faciebant p istos septem dies: unusq; eor; apud se hñs/ una die/ oēs fr̄es suos/ & sorores. Primus primo: Secundus secundo. Ita & cōsequenter p ordinem oēs/usq; ad cōsumationem hor; septē dier;. Per singulos ergo istos septē dies potationes faciebant: id est diem festum/conuiuium/ epulum/iucunditatem. Sed pculdubio quia nō sibi tm/neq; solis sororibus suis: sed & seruis/ & liberis/ & pauperibus/ & egenis/ & indigentibus/atq; nō hñtibus oībus faciebant epulum: oībus exhibebant iucunditatem/atq; cōuiuium. Non enim poterant in parte sane imitari legem: in parte aut nō: Poterāt in hoc imitari legem: ut septem diebus festa celebrarent. In hoc aut non imitari: ut non epularentur cū illis serui/ & ancillæ/atq; egeni. Precipit nāq; in lege/ & dicitur. Septem diebus celebrabis diem festum dño deo tuo: & epulaberis tu/ & filius tuus/ & filia tua/seruus tuus/ & ancilla tua/ & aduena qui est in te: & egenus gentis tuæ. Quæ ergo lege post hæc præcepta sunt: hæc nimirum anticipās Iob: & ipse impleuit/ & filios suos implere docuit: & hospitalitatem/ & elemosinā/ & misericordiam/ & pauperum/ & miseror; beneficia/atq; cōsolationes quæ sunt deo ualde acceptabiles cum fide ppetrate/atq; pfectæ. Ita debemus etiā nos facere (o amici) in diebus festis nris/atq; iucunditatibus: non solum hoc respicere: quō nos soli epulemur/atq; iucudemus. Sed hoc pseruim debemus intendere: ut epulens nobiscū/ & celebrēt diem festum serui nri/ & ancillæ/ & clientes nri/ & egeni/ & pauperes uniuersi: & celebremus diem festum dño deo nro. Si enim celebrauerit tecū festum: & epulatus tecum fuerit seruus tuus/ & ancilla tua/ & pauperes/ & egeni/atq; inopes: pro certo quod dño deo tuo diem festū celebras scias. Epulatur. n. tecum dñs deus tuus per iopum/atq; pauperum ora: q̄ ait. Cum feceris uni de minimis istis miserabilibus: mihi fecistis. Post hæc q; uniuersa dicit. Et cum finiti essent dies potationum. Ostendit euidenter istic/ hoc quod superius dictum est/ uerum fuisse: q̄a non semp epulabantur: q̄a non quotidie potationes faciebant: sed certis diebus: sed istis diebus qui memorati sunt: semper numero sm numero: semper filior; sm illos septem qui post hoc in lege celebrati sunt. Cum ergo isti finirentur: cū transieret solēntas: cum finirentur potationes sm festiuitatis consuetudinem. Non enim quotidie potationes faciebant filii beati illius uiri: neq; semp in calicibus & phialis dabāt oculos suos. Nō enim erāt inuolenti: sicut nūc sunt quam plurimi: Sed sancti erant sanctissimi illius Iob filii. Cum ergo sancti uiri essent filii: sancte in solēntatibus suis de castitate/ac

PRIMUM IOB.

VI

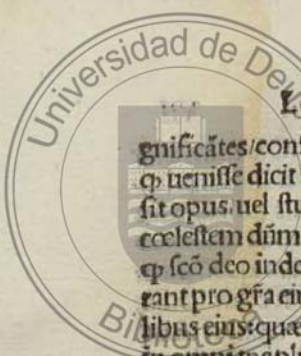
scititate/ de munditia quoq; atq; pudicitia: & secum inuicem/ & cum sororibus suis loq̄ntes: iuxta hæc quæ superius memorata sunt uniuersa. Posteaquā ergo sic finirentur dies potationum: in castitate/ & in pietate/atq; pudicitia: post hoc nimirum quid facitum est: ostendit dicens. Mittebat Iob/ & mundabat illos. Mittebat eos qui pietatem admonerēt: qui iustitiam instruerent: qui dei timorem docerent: qui testificarentur iudicium dei terribile. In quo oīum & manifestor; opum/ & uerbor;/ atq; occultor; ratio ingritur/atq; redditur: In quo uindicta impatiēter oībus aīabus inferitur: In quo ira in flāma ignis oībus impiis irrogatur. Verbis ergo doctrinæ: disciplinæ/atq; admonitiōis mundabat eos. Siue p illos quos mittebat ad eos: siue per semetipm ad se/ conuocās illos. Sed mittebat (inqt) & mundabat eos. Quid mittebat: uel quo mittebat? Ad deum mittebat: & ad creatorem dirigebat. Quid mittebat? Ofones/ac pces suas pro eis: cōfessionē quoq; atq; gr̄ar; actionem p illis. Hæc scilicet uniuersa mittebat/ & mundabat eos. Mundabat eos ofonibus suis: mundabat eos pcibus/atq; postulatiōibus suis. Mundabat eos sicut Moyses filios israel in deserto p illis orando. Mundabat eos sicut Samuel uniuersos filios israel aduersus allophylos pugnātes: ofonibus suis deum illis placando/atq; exorando. Sic ergo & hic iustus Iob olim filios suos mundabat. Quod autem ofonibus/atq; satisfactiōibus eos mundauerit: per ea quæ sequuntur ostendit dicens. Surgens mane/mox ad deum currebat: mox ad deum pcedebat: pro se/ & pro filiis suis deum exorās/atq; deprecans: Orans quoq; atq; postulans terribilem dei faciem/ & sibi/ & illis repropiciare festinans: nec non & docens/ & admonens atq; formam ostēdens: et tunc filiis suis/ & nunc oībus nobis in ppetuum: ut confestim diluculo ex noctis requie exurgentes: ante omne opus/ uel uerbum/ ante omne colloquium uel conuentionem/ primitias resurrectionis nostræ deo exhibeamus in synceris ofonib;/ atq; pcibus/ in matutinis depcationibus/atq; gr̄ar; actionibus. Hæc itaq; q̄a pietatis/atq; religiositatis formam nobis oībus demonstrant: Iob surgebat mane/ & mundabat eos: Offerens pro eis hostiam sm numerum illoq;. Primum mundabat/ purificabat/ sc̄ificabat: & ita demum pro eis hostiam offerebat: ut cum eis in ppetuo oñderet: q̄a mundos/ & castos/atq; sc̄ōs cōdecet sacrificia: ut sc̄tē/atq; digne imolata/sanctē/ac digne a sc̄tis accipiantur. Sic nāq; & Apostolus post hoc dicit. Probet se ipm homo. Hoc est mūdet semetipm: & ita de sc̄tissimis dñi sacrificiis fruatur. Sic & Iob pridem faciēs/ primum mundabat filios: & ita demum pro eis hostiam offerebat sm numero eorum/ sm personas eorum. Quare sm numero eor;? Propter nūmiam synceritatē quam habebat circa illum deus: atq; deuotā castificationem quam habebat circa illū. Singuli (inqt) a deo creati sunt: sigillatim ex utero matris exierunt: sigillatim

id est totidem in resurrectione/atq; in inquisitione iudicii exurgit. Ob hoc (inquit) ego pro singulis eorum *fm* numerum illorum hostiam offero: ut & ipsi hanc uidentes eandem pro semetipsis perficere possint: hoc sciens quia unusquisque omnium hominum pro semetipso solus in iudicio resurget: & solus ad inquisitionem ueniet: & solus pro se solo iudicium in uisitatione animarum dabit. Non enim liberabit frater fratrem: neque defendet ullus alium in iudicio. Merito ergo *fm* numerum eorum offerebat pro eis hostias: Item uitulum unum pro peccatis animarum illorum. Quis autem offerebat easdem hostias? Certum quod ipse Iob. Si enim post hoc pro amicis suis ipse iustus est offerre/atq; hostias immolare: multo magis pro filiis suis ipse offerebat sincere/atque deo acceptabiles hostias. Erant nihilominus etiam ea tempestate sacerdotes: nec dum adhuc a lege ordinati: sed naturali sapientia hoc regente/ac perficiente. Ita sacerdotio functus est Noe: ita sacerdotio functus est Habraa: ita sacerdotium gessit Melchisedec: ita ipse Iob post illos sacerdotio functus est. Sed iterum (sicut diximus) erat etiam sacerdotes per loca qui pro indigentibus hostias offerebant domino per diuersa tempora. Quod autem fuerint pro certo illo tempore sacerdotes: ostendit ipse Iob dicens. Qui mittit sacerdotes captiuos. Siue ergo memorati sacerdotes: siue ipse per semetipsum Iob offerebat hostias pro illis *fm* numerum eorum. Si hereditatem (inquit) illis distribuere si dona illis ingentia donare: nonne *fm* numerum eorum diuiderem: nonne *fm* personas eorum darem? Adhuc uero cum spiritualium (inquit) illis hereditate diuidam: atque diuina illis dona largiar: sacrificia pro illis offerendo/atque hostias: nonne multo magis *fm* numerum eorum/atque *fm* personas eorum offeram? Bene ergo si *fm* numerum eorum & *fm* personas hostias immolas. Cur unum uitulum pro omnibus illis sacrificas? Cur unum uitulum pro omnibus animabus iugulas? Ob hoc (inquit) unum uitulum cõter pro omnibus animabus mactato: ut cõionem/atque concordiam/unanimitatem quoque/atque cõsensum cunctos illos doceam: ut cum unus uitulus pro omnibus iugulatur: unanimes se inuicem omnes iudicent. Merito ergo pro omnibus animabus/unum uitulum cõter mactaui. Sed adhuc (quod est hoc maximum) uitulum (inquit) unum pro peccatis animarum illorum. Dic o beate Iob: quis te docuit uitulum mactare pro animarum peccatis: quis te docuit ita de longe figuram adimplere illorum: quæ perficienda sunt in nouissimo tempore? Spiritus (inquit) sanctus mihi reuelauit: spiritus sanctus me docuit: ut uitulum pro animabus offeram in figuram illius uituli: De quo dictum est. Cito adducite uitulum saginatum. Mactaui uitulum pro peccatis ut iugulem illum in typo illius. De quo dictum est. Ecce agnus dei. Ecce qui tollit peccatum mundi. Ipse (inquit) sanctus spiritus me docuit uitulum pro peccatis animarum offerre: atque de longe figuram adimplere illius qui tanquam uitulus saginatus/pro munda mactandus est in nouissimo tempore: qui tanquam agnus immaculatus/pro mundi peccatis erit immolatus. Quis

docuit te/de se iam dicere. Sicut ouis ad uictimam: & sicut agnus coram tondente se/sine uoce: & ipse peccata nostra portauit: & pro impietates nostras deducit in mortem? Quis docuit Hieremiam dicere. Ego autem tanquam agnus immaculatus/ductus ad immolandum. Aliarum innumera his similia? Qui ergo omnes illos docuit dicere: & prophetare de eo qui erat uenturus: idem ipse (inquit) etiam me illuminauit: ut uitulum pro peccatis offerre: & typum futuri uituli/atque agni adimplerem. Merito ergo uitulum unum/pro peccatis animarum illorum obtulit: ut & illa tunc perficeret: & futura ostenderet. Sed & adhuc propterea uitulum illum coram filiis suis pro peccatis iugulauit: ut uidentes ipsi filii quod pro alienis peccatis ille uitulus iugulatus moreretur: metuentes/ac pauentes ab omnibus peccatis quæ animas perimunt: declinarent: & uniuersas quæ animas interficiunt: id est iuuentutis ignorantias mortificarent. Ob hoc ergo uitulum unum/in figuram unius memorati illius uituli mactaui pro peccatis animarum eorum. Hæc nimirum uniuersa fecit beatus Iob: sapienter cõsiderans: sancteque cogitans. Dicebat enim in semetipso Iob. Ne forte filii mei in corde suo mali aliquid cogitauerint aduersus deum. O sinceritas patris. O patris dilectio. O studium genitoris. Non enim tamen pro corpore sollicitus erat: quantum plus de anima cogitabat. Ne forte (inquit) filii mei qui in disciplina nutriti sunt: qui in eruditione creuerunt: qui in dei timore exercitati sunt. Ne forte filii mei/ quibus ego uiuis gaudeo: si ipsi uixerint deo: quibus ego uiuis gratulor: si ipsi ad deum intederint: si ipsi deo seruerint: si ipsi a creatore non recesserint. Ne forte filii mei in corde suo/in mente/in animo/in sensu/in cogitatione/aliquid cogitauerint aduersus deum. Ac si diceret. Ne forte aliqua mala cogitatio in corde eorum ascenderit: quæ a deo longe facit: quæ a sanctitate peruerit: quæ a castitate separat: quæ a pietate abstrahit. Dic o beate Iob: quomodo promitteres/ut aliquid mali filiis tuis in uerbis/atque opibus euidentioribus expederet: qui pro occultis & abditis/aut oino forsitan non existentibus ita nimium sollicitus fueris/atque curam gesseris: quæ sollicitus/atque metuens dixisti. Ne forte filii mei in corde suo mali aliquid cogitauerint aduersus deum. Ne forte de impudicia cogitauerint: ne forte ad impietatem declinauerint: ne forte post peccata oberrauerint: ne forte illicita meditati fuerint: ne forte iniusta concupierint: ne forte aliqua radix amaritudinis/atque fellis exorta in animis eorum/noceat. Hæc scilicet atque his similia plurima intra semetipsum tractans beatus Iob dixit. Ne forte filii mei in corde suo mali aliquid cogitauerint aduersus deum: ne forte (inquit) confringantur rami mei. Ne forte euellantur propagines meæ. Ne forte excidat fructus meus: quem ego in iustitia genui: quem in fide produxi: ne forte filii mei in corde suo mali aliquid cogitauerint aduersus deum: ne forte obliuiscantur deum: & recedentes a timore eius/atque derelinquentes eius beneficia: dicant in corde suo. Non est deus: non est iustitia: non est iudicium: non est resurrectio: neque inquisitio: neque retributio

neque retributio. Omnia namque hæc mala sunt & deo contraria: & a deo longinquæ: & deo odibilia. Et omnis homo qui hæc cogitauerit/uel disposuerit/uel fecerit/uel promiserit: inimicus est dei/atque odibilis. Sic itaque omnino scilicet cogitans pro animabus filiorum suorum Iob dixit. Ne forte filii mei cogitauerint in corde suo mali aliquid aduersus deum. Qui enim mala cogitauerint aduersus deum/cito iterum/atque in perpetuo condemnabuntur: Intercepti sunt impare/atque in profundo inferni in æternum torquentur. Sed plerique hominum hominum non reminiscuntur: qui filios suos ab infantia exterminant: qui filios suos & filias ab incunabilis non erudiunt: non corripiunt a iuuentute: non prohibent mala: non odio ducunt pessima: non coherent illicita: non admonent timore dei: non comminatur iudicium gentium: non uitæ æternæ introitum docent. Non enim educant eos in disciplina/atque eruditione domini: quia non egerunt curam pro animabus eorum: neque solliciti sunt pro salute/uel perditione filiorum. Huiusmodi cum non erudiunt: neque corripiunt filios suos: & ipsorum animas igni inextinguibili in iterum tradunt: & semetipsos in furorē iudicii demergunt. Omnia enim quæ deliquerint filii/a parentibus requiruntur: qui non erudierint/neque corripuerint filios suos. Huiusmodi exemplum in Heli ostenditur: & in filiis eius/atque in aliis alibi. Hæc sciens gloriosus dei famulus Iob: non solum a manifestis peccatis obseruabat filios suos: sed & ab occultis: ne uel mali aliquid in corde suo cogitaret. Primum beatus ille ostendens factis hoc quod post hoc dicitur est uerbis. Ab occultis meis munda me. Pro occultis nihilominus/atque ignorantia peccatis delictis filiorum suorum/sollicite mundabat eos. Et non tantum pro peccatis/atque certis: quantum pro incertis/atque non existentibus. Hoc nimirum faciebat beatus ille uir/non semel/aut secundo/neque uno anno/aut duobus: Sed sic faciebat Iob omnibus diebus uitæ eorum. Non quiescebat/non resumebat/non obdormiebat/non obliuisciebat/non erat negligens/non erat fastidiosus: Sed ita faciebat cunctis diebus uitæ eorum. Ante apostolos/ea quæ apostoli sunt adimplens. Sicut dicit. Qui corripit in uobis opus bonum: perficiet usque in diem christi: & aduentum domini/perceptum domini adimplens dicentis. Qui tolerauerit usque in finem hic saluus erit. Sic itaque faciebat Iob omnibus diebus uitæ eorum. Magnum thesaurum se credens habere in regno coelorum: ut uiolatos/atque immaculatos filios suos deo exhiberet: & ad regnum coelorum eos mitteret. Sic (inquam) faciebat Iob omnibus diebus eorum. Sic faciebat: sicut alter illo prior non fecit/sicut alter illo antiquior non gessit. Magnus erat Habraa in fide: sed peccauit illum Iob in tolerantia. Magnus erat Iacob in cordis munditia: sed non fuit illo minor Iob in misericordia. Aduersus ceteros omnes priores: & nouissimos non succubuit Iob in uirtutum studiis: cum omnium uirtutibus cõicaret: & omnium fidem & pietatem/atque iustitiam imitaretur. Transcendit cunctos/atque præcellit tolerantia uehementium dolorum. Merito digne dicitur de solo Iob:

qui alta faciebat: sicut non fecit alter. Omnia enim quæ fecere sancti: fecit etiam Iob. Quod autem sustinuit Iob cum graui actibus: hoc nihilominus nullus alius sustinuit. Omnibus ergo modis ueraciter dicit. Sic faciebat Iob cunctis diebus eorum. Sic faciebat: quasi pius/quasi iustus/quasi deo dilectus/quasi credens: Sic faciebat: sicut deo placebat: sicut deo creatori libenter fuerat: sicut rex sanctus uolebat. Sed cum ita faceret Iob: atque hæc uniuersa bona perficeret: non sustinuit malignus: non tolerauit nequissimus: sed zelans/malignatus est: & iudex successus est. Quid (inquies) illi faciam? Quomodo aggrediar: quomodo circueuiam: quomodo supplantem/quomodo a deo peraricem: quomodo a iustitia abducam? Præsentia non reputat: uisibilia non requirit. Sed futura sperat: sed inuisibilia expectat: diuina desiderat: atque incorruptibilia regit. Undique iustitia indutus est: undique scitate uestitus/in ueritate fundatus/in fide est cõfirmatus. Hæc nimirum cogitans nequissimus daemon: hæc apud semetipsum meditans ille qui ab initio aduersum sanctos bellum gessit diabolus: dixit. Cõsideraui: quid faciam. Ad priorem illam meam nequitiam cõfugiam: principali illa fraude utar: Accusam ad deum Iob: sicut & olim Adam. Detraham Iob apud deum: sicut a primordio Adam. Habet etiam Iob paradysum diuitiarum: sicut & olim Adam paradysum iucunditatis. Dixi olim ad Adam: eo quod uidet tibi deus: ne efficiaris sicut deus: non permisit gustare de ligno dignoscencie. Dicam & nunc ad deum: quia non propter dilectionem/sed propter pecuniam cum colere uidetur Iob. Sed cum hæc cogitaret nequissimus/atque hæc secum loqueretur: Factum est (inquit) quasi illa dies. Quæ dies? Dies quæ diaboli ignorantiam redarguit: quæ dei iustitiam manifestauit: quæ Iob tolerantiam demonstrauit. Illa dies quæ dei loganimitatem & Iob alacritatem & diaboli nequitiam publicauit. Quæ admodum (inquit) ille dies manifestabit: qui in igne reuelabitur. Sicut dies ille publicauit omnem nequissimum diaboli zelum/atque uniuersam maligni sathanæ inuidiam. Hoc namque demonstrans dicit. Factum est quasi dies ille. Et uenerunt angeli dei: ut starent ante deum. Venerunt non de loco in locum translationem: non de loco ad locum procedentes: Neque ex inde uenientes: ubi deus non fuerit presens: illo autem uenientes ubi deum inuenirent/uel uideret presentem. Coelum enim & terram/superos & inferos/corruptionem & incorruptionem/uniuersa eius replet beatitudo: uniuersa circumdat uirtus: Cuncta eius continet magnitudo: & nihil est extra eum. Quomodo ergo uenerunt: & unde uenere ante faciem Dei qui omnia replet? Bene intelligamus (o amici) & sancte ac Deo digne omnia quæ dicta/uel scripta sunt: Dei enim sermones & consilia digne Deo sunt percipienda. Venerunt angeli Dei: ut starent ante Deum: uenerunt non uel in stigiis carnalibus/neque corporalibus/uel in celsis: sed spirituali accessu/atque incorruptibili statu coelesti: uenerunt laudantes/honorificantes/ma-

LIBER PRIMVS

gnificantes / confitentes / gratias agentes. Per hoc enim quod uenisse dicitur: per hoc nihilominus significat / quod sit opus uel studium sanctorum angelorum: quod coelestem dominum laudent: quod aeterno deo gratias agant: quod se deo indefinenter gratiam pro beneficiis suis referant pro gratia eius / pro misericordia eius / pro mirabilibus eius: quae in ipso generi humano in omni hora / & in omni tempore plurima / & magna / atque diuersa aliquando de periculis liberant: aliquando de discriminibus eripiunt: nonnunquam ex angustiis saluant: peccatibus longanimitate parcendo: peccatis misericorditer suscipiendo: cunctis munes patienter sustinendo: spernentibus se / clementer / summe miserando: Aliaque ineffabilia atque inexpugnabilia beneficia circa genus humanum perficiendo. Quae uniuersa quotidie uidetes sancti angeli / stantes in conspectu eius laudant / & honorificant quoque deum: atque gratias illi agunt pro inestimabilibus eius beneficiis: atque misericordiis eius. Quae demonstras istuc dicit. Venerunt angeli dei: ut starent ante deum. Humana usus consuetudine / ac puerbio / atque locutione: dicit. Venerunt ante deum qui omnia replet: qui ubique praesens est: & non est locus neque in coelo: neque in terra: neque in excelsis: neque apud inferos: ubi non sit praesens deus. Hoc sciebat ille qui ait. Si ascendero in coelum: tu ibi es: & si descendero ad inferos: tu ades. Hoc sciebat Elias: quod & coelum / & terra / atque uniuersa quae sunt in eis: in conspectu dei sunt. Meritoque cum esset super terram: ante deum se stare demonstrauit / dicens. Viuit dominus cuius asto in conspectu eius. Similiter & Gabriel angelus dicit. Ego sum Gabriel qui assisto in conspectu dei. Et Elias. Ergo in corpore super terram / & Gabriel sine corpore in coelis: uterque similiter assistere se dixerunt in conspectu dei: ut ostenderet / quia ante deum sunt omnia: siue quae in coelis sunt: siue quae in terra: & non opus habuit: ut ueniant / aut eant quasi a facie dei: uel in conspectu dei. Vbique enim est facies dei: tamen mala uidere non uult / iustus / ac sanctus deus. Ideo dicit. Mala uidere non uult dominus. Et alibi. Et ego te uidens despiciam. Et adhuc. Cum extenderitis manus uestras ad me: aue: / tam faciem meam a uobis. Sancti ergo / ac digni / iusti / atque credentes / casti quoque / & ueraces / siue in corpore sint / siue extra corpus / siue in terra / siue in coelo: siue angeli gloriosi: siue sancti uiui: iugiter ac indefinenter / atque indissociabiliter assistant in conspectu dei. Venire autem dicuntur ante deum homines: sed dum cum maiori deuotione / atque studio / animas suas effuderint in oratione ante deum. Sicut Anna mater Samuel cum in dolore animi effunderet orationem suam in conspectu domini. Sicut ille de quo dictum est. Oratio pauperis cum anxietate: & in conspectu dei effunderet orationem. Sic itaque assistunt ante deum omnes qui sollicite eum in oratione adorauerint: Sicut & angeli cum gratias agentes: misericordias eius confitentur: atque gratias illi pro eius beneficiis agunt: quae ille incessanter impertit filiis hominum. Aut cum uiderint sanctorum uiuorum uirtutes / insignia uiuorum / nihilominus dei seruorum constantias / atque agones: tunc nimirum cum gaudio / atque exultatione

ORIGENIS

assistunt ad deum. Reuera ut & deum honorificent atque laudent de uictoria seruorum dei: Necnon & eis qui propter deum patiuntur / patientiam / ac tolerantiam / atque sanctam consumationem a beato postulant deo. Sic itaque uenerunt / & ueniunt angeli dei: ut starent ante deum. Sic assistere: cum totius mundi salus ad homines ueniens: initium sumpsit ex uirgine nato unigenito deo: cum subito facta est multitudo exercitus coelestium laudantium / ac magnificantium pro mundi salute. Sic assistunt in principio totius creaturae. Sicut dicit paulo post ipse deus ad Iob de promissis ac dicens. Cum fierent stellae: laudauerunt me magna uoce angeli mei: & hymnum dixerunt. Si tunc laudauerunt: quando animatae stellae / atque sensatae factae sunt: id est animae sanctorum: atque iustorum. De quibus stellis dictum est. Stella enim a stella differt in claritate: ita & resurrectio mortuorum. Et alibi. Tunc iusti fulgebunt sicut luminaria coeli: & sicut stellae in perpetuum. Sic itaque a saeculo & usque in aeternum assistant singula beneficia operatione domini: quae in omni tempore impertit filiis hominum: confitentia / atque inuocantia: & gratias agentia beatitudini aeterni dei. Sed iterum secundum historiam steterunt tunc ante deum angeli confitentes: & gratias ei agentes: propter sanctitatem Iob / ac merita / iustitiam quoque / & pietatem: innocentiam uero atque integritatem: maximam sibi gloriam reputantes ante deum beati Iob innocentiam / atque sanctitatem. Sed quod pro gaudio atque gloria sanctis angelis: hoc nihilominus ad infestationem / atque zelum / perficit maligno: & aduersario diabolo. Propterea cum ueniret angeli gratias agere / ac confiteri pro iusto Iob: uenit & diabolus malignitate atque infestatione repletus / aduersus memoratum Iob: Venientibus scilicet angelis: Venit & diabolus ut staret ante deum. Angeli uenere: ut gratias agerent / & confiterentur / & laudarent: Diabolus uero uenit ut mentiretur / & accusaret / atque culparet. Et uere quasi duabus personis utens / angelorum / & diaboli. Angelorum sane bonitatem ostendit: & diaboli nequitiam redarguit: atque nequitias eius cogitationes detegit: quibus nequitiae / atque indignae cogitationes apud semetipsum / perculdubio tractas / ac dices. Quis mihi dabit: ut possim uenire ante conspectum dei. Quis mihi dabit: ut possim stare ante faciem illius aeterni? Haec. Cogitationem diaboli: & ipsum eius desiderium: quasi aduentum memorans scriptor: dicit. Et diabolus uenit ut staret ante dominum. Venit: sed non in praesentia / non accessu / neque introitu. Sed uenit cogitatione / consilio / desiderio. Nam sicut quis latronum positus in carcere / ac uinculis: uult frequenter / & optat: ut sit foris in montibus: ubi pridem fuerat: Sed non ipse est illic: sed sensus / atque cogitatio eius: Et uenit illi in cogitatione commonefaciens se de his quae illic sunt: locis / & stationibus: factis quoque atque studiis: ita & diabolus cum commonefacit se priorum omnium: Et desiderat illa quae sunt ante deum: & nadit illuc sensu / & cogitatione: uenisse dicitur ante deum: cum non ipse proprie uenit: sed sensu / & cogitatione.

Nam

IN CAPITVLVM

Nam quomodo ueniret ante conspectum Dei is qui sanctae aiae Iob appropinquare / uel tangere permixtus non est: Quomodo ueniret ad caelos is qui non est permixtus introire in paradisum? Si enim ad ostium paradisi obseruandum Cherubin positus est: & romphaea flamma: ut ille qui ex inde olim cecidit Adam: illo ultra introire non posset: quales putamus esse sanctas angelorum uirtutes quae coelorum custodiunt portas illas: ad quas dictum est: Tollite portas principes uestras: & introeat rex gloriae. Quas transire / uel transgredi ad coelum nequissimo diabolo impossibile erat: & est. Nam cum de coelis propter iniquitatem ceciderit: nunquam rursus introiit in coelum: Nunquam denuo reuertetur ad illud. Si enim ad impios atque sceleratos dicit Deus. Calcare aulam meam non adicietis. Non enim multo magis diabolus quae totius impietatis auctor / & omnis sceleris pater / atque inuentor ad coelestem aulam / ex qua sponte cecidit: nunquam iterum ascendet: nunquam denuo reuertetur? Si enim spiritus exiens / itaque non reuertetur: neque reuocatur anima ablata: nonne multo amplius is qui propter iniquitatem de coelo exiit: nunquam rursus illuc reuertetur: & is qui propter impietatem negiam proiectus est e choris sanctorum: nunquam prorsus ad poenitentiam reuocabitur? Stabit enim tanquam incus / in concussa / atque indomita auersione. Et adhuc: si olim Cain / cum exiret a facie domini: pro impiis ausibus: nunquam ante conspectum domini Dei est reuersus: nonne multo amplius hic diabolus qui ad omnem crudelitatem eius magister fuit: qui & homicida ab initio iuste est nuncupatus: a facie domini Dei: tanquam iniustus iuste pietus: nunquam ante faciem domini ueniet amplius: nunquam in conspectu sanctae gloriae reuertetur ulterius? Iuxta hoc quod dictum est. Auferatur impius ne uideat gloriam domini. Et adhuc. Si impii non resurgent in iudicio: & peccatores in concilio iustorum non apparebunt: quomodo ille qui pater exitit impietatum & genitor peccatorum: id est diabolus: in conspectu gloriae sanctae Dei apparebit? Quomodo uita mors conueniet: quomodo stabunt tenebrae in conspectu lucis inaccessibilis: quomodo sustinebit stipula / scenum: atque cara uicinitatem ignis in supportabilis: De quo dicitur: Sicut fluit cera a facie ignis: ita pereant peccatores a facie Dei? Quomodo uocem Dei audiens rideat illi immundus: atque execrabilis refuga diabolus quem nec sancti angelorum dignum habuit colloquio: cuius coniunctio / nem nullus sanctorum suscipit: neque amplexus est? Quod clauit in beato Paulo / & Sylua: quibus ualde molestum fuit: quod diabolus per illius diuinatis puellae os in philippis sequentes eos clamauerit. Usque quo non sustinens Paulus confusum / illud demonium pepulit. Oibus itaque modis comprobatum est: quia diabolus a sanctis pulsus est: atque sanctorum praesentiam non sustinuit: siue angelorum: siue hominum: multo magis terribilem Dei praesentiam non sustinebit: neque ante gloriosam Dei faciem accedet. Si enim cum ad terras ueniret unigenitus Dei: deitatis eius uirtutem / atque accessum non sustinens: ne torqueretur ro-

PRIMUM IOB.

VIII

gauit: quomodo ad incorruptionem ascendens: ante illam intolerabilem / atque inaccessibilem Dei faciem stabit: & uocem uerborum audiens: non sum / atque replicationem dabit: quod est omnimode & illicitum & impossibile. Post quae uniuersa o amici (ut superius dixi) intelligamus uerba sanctae scripturae. Venisse dicitur diabolus ante deum: & audisse a deo: & misisse deo: non quod malignus / & immundus / atque tenebrosus diabolus facie ad faciem steterit ante deum. Absit. Quis enim durus effectus sustineat (inquit) praesentiam eius: paulo post in eodem libro hoc est. Quis durus effectus ad non poenitendum: timorem / atque uirtutem sustineat uultus eius? Ideo (ut superius diximus) non persona uenit nequissimus diabolus ante deum: sed consiliis / & cogitationibus / atque nequitiae suae meditationibus: & quae cogitauit tam de deo / quam etiam de Iob iusto: haec uenerunt ante deum. Hae memoria uenit in conspectu aeterni dei. Haec memoras Moyses personas ponit / atque ostendit: personae uirtutis aliquando angelorum / aliquando diaboli. Nonnunquam autem Dei: ut per significationes personarum / ea quae contigerunt designet: & quae facta sunt manifestet. Quorum euident exemplum in nobis repperimus o amici. Nam & frater / quater sensibus nostris illo pergit: ubi nunquam corpore praesentes fuimus: siue in coelum ad deum / siue in terram ad homines. Saep enim ad absentes / tanquam ad praesentes loquimur: & cogitationibus nostris cum illis qui ualde longe sunt: contendimus / & altercamur / certamus quoque / & replicamus: & ex illorum persona controuersias / atque replicationes nobis ipsis facimus. Saep etiam & in coelum ad deum ascendimus: & tanquam in conspectu Dei / in excelsis / animi uisione / atque spiritus eleuatione stamus: & ad deum loquimur: & a deo audimus: atque deo responsum damus. Et haec uniuersa adhuc in corpore positi: atque carnis corruptione super terram circumdati. Quod autem ita sit: uere norunt hi qui syneceres sunt circa deum: illi qui animis suis ad incorruptibilia / atque excelsa semper intendunt. Sic locutus est ad deum Moyses: quoniam misit illi deus dicens. Quid clamas ad me? Sic stetit ante deum Elias: cum diceret. Viuit dominus cui asto in conspectu eius. Ita & alii innumerabiles ostendunt ex scripturis: & ad deum locuti fuisse: & a deo audisse: & identidem deo respondisse: non corpore in coelum in conspectum dei ascendere: sed spirituali aiae synecritate ante deum uenisse. Tales fuere illi ad quos dicit apostolus. Vos non estis in carne / sed in spiritu: utpote non carnalia / sed spiritualia in omni tempore cogitantes: tanquam inter homines super terram uisi: animi uero studio / ante deum in coelo fuisse comprobati. Eiusmodi dicit cum fiducia. Habitatio uel conuersatio nostra in coelis est. Si igitur homines carne iduti: & corruptione circumdati: in coelis ante deum stare / & esse dicuntur: non natura illic effecti: sed uoluntate / & desiderio / atque animi meditatione praeventi: quid magnum: si diabolus cum sit spiritus / & incorruptibiliter aerem pertransiens / & pelagus: ante deum uenisse dicit? Non quod ipse uenit: sed uenerunt immortales cogitationes

B ii

eius atque nequissime meditationes illius. Nam sicut ad Cornelium dñm est de bonis. Orationes tuæ & elemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu dei sic & dictum est diabolo de malis. Malignitates tuæ atque iniquitates ascenderunt in memoriam in conspectu dei. Quomodo ascenderunt? A sanctis angelis oblatae. Sicut enim offerunt sancti angeli memoriam iustorum atque iustificationum eorum ante deum: sic similiter deferunt iudem angeli memoriam malitiae atque nequitiæ diaboli: liuoris quoque eius atque inuidiæ quæ habet circa sanctos in conspectu terribilis dei. Quod autem offerunt gloriosi angeli in conspectu dei hæc uniuersa testis est Raphael nuncius dei: qui locutus est ad Tobiam: dicens ad eum. Cum orares tu & Sara filia Raguel: ego obtuli memoriam orationis uestræ: & legitima eius in conspectum gloriæ dei. Offerunt nihilominus sancti angeli non quasi nesciat is qui omnia nouit ante quod fiat: sed ut testes efficiantur sanctitatis atque pietatis iustorum: iterum tamque defentes impietates atque iniustitias iniustorum: aut etiam ipsius diaboli. Hæc namque demonstrans atque significans dominus dicit de illis bonis seruis: hoc est de angelis. Venientes autem nunciauerunt dño suo omnia quæ facta sunt. Sic itaque omnimodis consummatus est: & per sanctorum uerba atque historias: & per angelorum dicta: quia non persona sua illa seua ac crudeli obsecra: & execrabili tenebrosa quoque atque abominabili uenerit diabolus in conspectum sancti atque gloriosi dei: sed nequitiæ reuelatione: sed liuoris atque inuidiæ approbatione: & iniustitiæ increpatione: iniquarum nihilominus & malignissimarum atque pessimarum cogitationum manifestatione atque memoratiõe. Horum scilicet omnium commemoratio atque memoria uenit in conspectu dei. Sic namque dicit post hæc. Nunc recordabor impietatum eorum: & uindicta bo peccata illorum. Non quasi oblitus nunc recordatur: sed quia tunc uindicare iuste iudicauit. Iuxta hoc ipsum exemplum: nunc uenisse dñm in conspectu dei diabolum. Non quod nequissimus ille uenerit in conspectu boni dei: Sed quia cogitationes eius crudeles ac nequissimæ uenerunt in memoriam in conspectu dei. Hæc nimirum demonstras in hac scriptura: & personis utitur: & nonnunquam ex aduerso sibi inuicem eas statuens: dicit. Venerunt angeli: ut staret ante deum: & diabolus uenit cum illis: ut staret & ipse ante deum. Hæc autem ob hoc dicit: ut & diaboli iniquitatem redargueret: & Iob tolerantiam ostenderet: & dei iustitiam demonstraret. Venerunt (inquit) angeli dei: ut starent ante dñm. Venere utpote sancti ac gloriosi: utpote sanctissima dei facie digni habiti. Venerunt angeli sanctorum sanctitati attestari: iustorum diuersas ac uarias uirtutes coram deo demonstrare. Melchisedec deo dignum sacerdotium: Habraæ imobilem fidem: Isaac unum conuiuium: Israel cordis puritatem: Ioseph castitatem: Moysi mansuetudinem: iustitiam Iob: ac dei culturam. Istis namque temporibus erat beatus Iob. Ista itaque cõfiteri ac profiteri atque te

stificari: & (ut ita dicam) de istis gloriari coram deo uenerunt sancti angeli. Sic & nunc & usque in finem sæculi uenient: unius ieiunio non ficto: alterius sollicitis orationibus: alterius puræ poenitentiae atque non simulatae: alterius sincerissimis elemosynis & pauperum largitionibus ac miserationibus instantissime in conspectu dei astantes. Pro his (inquit) oibus uenerunt & ueniunt angeli ante deum: & diabolus uenit cum illis: ut accusaret: ut detraheret: ut reprehenderet: ut mendacio simularet: ut de Iob diceret. Num sine causa Iob colit deum: ut affligeret: ut uexaret: ut luctaret. Venit & nunc: ut luctetur: tribulet: ut persecutionem & tribulationes atque molestias sanctis: ac iustis excitet. Ob hoc ergo uenisse dicitur tanquam angelus mortis: tanquam angelus poenæ: rogans atque expectans: quādo illi qui poena digni sunt: ei tradantur: & deputentur poenæ atque perditioni. Sicut ille de quo dicitur. Tradite huiusmodi sathanæ in interitum carnis. Sicut illi de quibus dictum est. Quos tradidi sathanæ: ut discant non blasphemare. Omnes enim facinorosi infideles iniusti impij isti omnes malignis atque pessimis diaboli angelis traduntur: ac deputantur illis de quibus dicitur. Misit in eos iram indignationis suæ: in missionem per angelos malos. Illis de quibus dicitur alibi. De domo eius abstrahet eum angelus mortis. Isti ergo ueniunt nunc: & tunc uenere temporibus Iob. Sed non ante beatam dei faciem ueniunt illi dānabiles: sed consilia & cogitationes eorum desideria quoque eorum ac meditationes malignæ & pessimæ atque nequissimæ: & istarum memoria offertur in conspectu dei iuxta omnia quæ memorata sunt atque offensa. Post hæc uniuersa dicit. Et dixit Deus ad diabolum. Nam sicut diabolus non persona uenit ante deum: sed cogitatione & desiderio atque nequitiæ suæ meditatione: ita & Deus non ore locutus est ad diabolum: neque uerbis contulit cum iniquo: sed occulta & abdita increpatione nequitiæ eius atque corruptionis in iustitiæ illius. Nam si hic super terram nemo de ueris aut iustis principibus atque iudicibus homicidas aut fures aut etiam facinorosos latrones cõfabulari secum: uel consiliari facit: ne similis illis iudicetur: quāto magis iustus & uerus atque terribilis Deus impium illum latronem atque homicidam diabolum pro colloquio suo ante gloriosam illā suam faciem nunquam permittit: neque hoc amplectitur? Si enim cum ad terras ueniret in corpore unigenitus: loqui eum coram se non permisit: sed cum increpatione dixit ad eum. Cõticesce & obmutescite: quō in conspectu gloriæ suæ deitatis colloquum cum maligno statuatur diabolo: cum dicit ad eum & mēdit: & nūsum ab eo audire patitur: uel dignatur? Sed dixit ad diabolum occulta increpatione atque cõfutatione occultæ eius malignitatis & zeli atque pessimæ cogitationis. Nam & sæpe scriptura ea quæ non dicunt: dixisse dicit: & ea quæ non audiunt: audisse: & ea quæ non intelligunt: nec uiuunt: infremuisse. Sicut cum dicit. Dixit mare: uirtus autem maris dixit. Aut terra. Terra audi uerbum dñi: uel infremuit

infremuit terra super inhabitantes in ea. Manifestum namque est: quia neque mare neque uirtus maris: hoc est fluctuum altitudo aliquando dixit: uel locuta est: neque terra aliquando audiuit: neque infremuit. Non enim dixit: neque uiuit terra cum sit inaniata: Sed mos est scripturæ ita de quam plurimis dicere. Sic namque & illud dicit scriptura: quod deus ad cetum loqueretur: & ad cucurbitam: & ad uermem matutinum: & ad spiritum incendio comburentem. Sicut scriptum est. Et præcepit deus cetum magno: ut deglutiaret Ionam. Quid ei præcepit: uel qua lingua ad eum locutus est? Hominem an angelum? Nam pisces neque linguam neque uocem habent. Vel quomodo dixit: se ad cucurbitam quæ nec uiuit nec respicit? Quomodo loqueretur: uel quod dicens præcepit spiritui incendio: qui nec auditur: nec intellectum habet: ut incenderet atque periret in capite Ionæ? Uniuersa hæc enim (cum non habeat scientiam) naturaliter uertuntur atque mouentur hinc atque illuc creatoris efficientia. Sicut ergo istis oibus & dixisse & locutus fuisse & præcepisse atque iussisse dicitur Deus: non uoce dicens: neque lingua loquens: neque in conspectum suum ad ecclesia eos subleuans: Sed occulta suæ uirtutis operatione uertens: ut ratio uel necessitas poposcerit. Sic similiter iuxta hoc exemplum horum quæ memorata sunt: etiam dixisse & locutus fuisse & audisse & respondisse dicitur: & in præsentiam eum suscepisse. Neque dictis quicquam ad eum depromens: neque lingua ad eum loquens: neque ad excelsa sancta in conspectum suum: neque summum diabolum subleuans: uel permittes: Sed dixisse dicitur ad diabolum: cum occultam atque abditam eius nequitiam detegit: ac reprehendit atque reuelat oibus: Quæ nobis uideretur ostēdit: hæc nunc memorans scriptura dicens: Et dixit dñs ad diabolum. Vnde uenis tu? Et interrogat ille qui prescius est: ac prouidus: neque summum diabolum: unde uenisset illum iniustum: refugam: unde perasset. Sic interrogauit olim Adā. Vbi es Adam? Non ut inscius: sed sciens prescientem: & tunc ad Adam: & tunc ad Adā seductorem: sed Iob non supplantantem. Ad eum qui Adam circumuenit: sed Iob non superauit. Ergo quia in utroque eiusdem nequissimi malitia fuit: merito ad utrumque eodē usus uerbo dixit: Ad Adam sane olim: Vbi es Adam? Ad diabolum uero postea: Vnde uenis tu? Sed non ut inscius interrogauit: unde uenisset: sicut nec Adam olim ubi esset: Sed occultam atque abditam cogitationem eius detegere: atque publicare uoluit. Latenti enim labore aduersus Iob insinatus est: latenti cogitatione deum reprehendit: quasi Iob defendentem: & multitudinem diuitiarum illi cohibenter largientem. Dixit namque intra semetipsum. Si mihi tanta bona dedisset super terram: profecto & ego colerem illum in terris: sicut Iob. Nunc uero quis dabit mihi: ut possim ascendere cum angelis in coelum: & stare in conspectu dei in medio eorum: & potestatem accipere a deo omnium eius bonorum? Ostenderem cum eius bona perdidisset: quia non est utilior: neque firmior Iob ceteris hominibus uniuersis

quia non propter charitatem: neque pietatem Iob colit deum: sed propter pecuniarum multitudinem atque bonorum abundantiam. Nisi enim pro horum blandimento seruiret deo: profecto non esset melior Iob Esau aut suo. Nunc uero tanquam flos uidetur ex spinis oriri Iob ex posteritate Esau. Sed si denudetur diuitiis: profecto continuo denudatus erit dei cultura. Si auferatur ab illo pecunia: profecto auferetur et ipse gratia actione deo. Ergo quia hæc cogitauit diabolus: cum nequiter iudicet Iob: & illicite reprehendit deum: iniuste nihilominus atque indigne ingressum cum angelis desideras ante deum: Nec non & hoc quod illicite deferens Iob: pecuniarum atque filiorum eius potestatem accipere cuperet: accepta quoque oia subito perderet: & cum perdidisset: aut certe Iob a deo abstraheretur: aut etiam eum iustum Iob tormētis afficeret: nequitiæ suæ satisfaceret. Ergo quia (ut dixi) desiderio suo: ac consilio ita uenit nequissimus diabolus ante deum in medio angelorum: merito uenisse eum dicit: non quod ipse uenerit: sed desiderium eius atque cogitatio uenit. Aduersus quam cogitationem respondisse dicitur deus: & interrogasse diabolum: unde uenerit. Nam & uere non poterat hæc historia: liter scribi: neque aliter nobis recitari: nisi ut personæ ponerentur: ac memorarentur quasi adinuicem loquentes: ac sibi inuicem respondentes. Ob hoc ergo dixit. Et dixit deus ad diabolum. Vnde uenis tu? non quasi interrogans: uel querens: uel sciscitans dixerit: Vnde uenis tu? Sed culpans: & detegens: abdicans quoque atque redarguens: & iniquitatem eius atque apostasiam: malignumque eius liuorem circa Iob: & circa oēs sanctos demonstrans: dixit. Vnde uenis tu? Non dixit hoc ad angelos: neque ad sanctas uirtutes: Non interrogauit spirituales ministros: unde uenissent: uel ut ueniāt. In ipso enim atque in eius uoluntate in uisionibus eius atque ordinationibus & eunt: & ueniunt: & omnia perficiunt atque oia adimplent: & cuncta secundum eius uoluntatem operantur. Iuxta hoc quod dictum est. Benedicite dñm oēs angeli eius: ministri eius qui faciunt uoluntatem eius. Ergo quia tales sunt sancti angeli: & taliter faciunt uoluntatem dei: & in ipso eunt: & ueniunt: & extra ipsum nunquam sunt: merito illos non interrogat: unde ueniant. Malignum autem illum refugam atque apostatam interrogat: tanquam alienigenam: tanquam exterum: tanquam aduersarium: tanquam inimicum omnium bonorum. Hunc ergo interrogas: dicit. Vnde uenis tu? Ab homicidiis a sanguinibus: ab adulteriis a furtis a mendaciis: tanquam homicida: & tanquam pater mendacii: & horum author atque inuentor existens super terram. Vnde uenis tu? Ab interfectione Abels a gigantum impudicitia atque interitu illorum a turre cõtumaciæ atque dispersione: ab Esau audacitate atque fratri circūuentione: a Pharaonis pertinacia atque perditione: Ab israel in deserto idolorum cultura atque ruina: a prophetarum persecutione: ab interfectione Ioannis a iudeorum crudelitate: & ab omnium a sæculo & usque in sæculum malorum perfectione. Omnia (inquit) mala super terram ex te orta sunt: & ex te initium sumptum

runt: & parte sub te coelo disseminata sunt. Et tu es o diabolus oium horu & factor & suffragator & iniurum & finis. Ob hoc (inquit) o diabolus & mors uirtutis & infernus flaret: & tenebrae gaudent: & obscuritas non minorat: & iniquitas non deficit: & iudex mortis uictoriam accipit. Cum ergo interrogem te: uenisti: quasi nescies interrogare: neque ut ignarus sciscitator: sed ut reprehendens atque detegens / conuincens / atque redarguens / ostendens quocumque / atque demonstras: quod ab omni impietatis / atque iniustitiae perfectione atque operatione uenias. Dic uenisti tu: zelo succensus / iniquitate oneratus inuidia plenus: Ego (inquit) dedi Iob: & tu inuides: ego adieci illi: & tu emularis: ego multiplicavi: tu uero fluescis: ego largitus sum: tu uero auferre conaris. Apprehendam enim te: & detegam diuinam prudentiam: tanquam fure alienis bonis inhiantem: & sperantem quod per haec iustum Iob subuertere possis. Sed ego (inquit) & tuam iniquitatem redarguam: bona Iob tibi tradendo: & Iob iustum demonstrum / per tolerantiam uictoriam de te fumentem. Ob hoc ergo tanquam interrogans dico. Unde uenisti tu: ut occulta tua meditatio appareat: ut uehemens tua nequitia omnibus demonstretur: ut maliciosus tuus ille liquor omnibus innotescat. Pro his ergo oibus dico. Unde uenisti tu? Aduersus quae respondens diabolus dixit. Circuui oem terram quae sub coelo est: & ueni. Magni loquor atque arrogantia ueris: o miserrime diabolus: elatione quocumque / atque instantia: ut appareat: quod oes magniloqui / instanticuli / arrogantes / & superbi tuae nequitiae sint discipuli: & apud te didicerint ea quae deo sunt contraria. Deus enim superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. His similiter etiam Anna mater Samuel dicit. Nolite loqui superba in superbia: & non exeat magniloquum ex ore uestro. Sed hoc immemor diabolus & alios docuit: & ipse magna locutus dicit. Circuui totam terram quae sub coelo est. Sed non carnalibus uestigiis / neque corruptibilibus gressibus: sed spiritali transcurso / atque incorporeali transitu uniuersa quae sub coelo sunt subito peruolans / atque peragrans. Sicut ergo non corruptibilibus gressibus / neque carnalibus uestigiis circuui terram diabolus: sed incorruptibili / atque occulto transcurso: sic similiter cum dicit: quod ante Deum steterit: non facie ad faciem coram deo stetit: sed occultis cogitationibus / & nequissimis meditationibus / atque iniustis deliberationibus ante Deum uenisse dicitur. Hoc est nequissimae eius cogitationes per eius increpationem steterunt ante Deum. Sed interim circuui (inquit) totam terram quae sub coelo est: & ueni. Gloriaris o diabolus: quod circuieris totam terram quae sub coelo est: Sed male gloriaris: & mala est haec gloriatio tua. Terram circuui: Sed ad coelum non reuerteris. Ea quae sub coelo sunt peragrans: Sed illa quae in excelsis sunt: non possidebis. Circuui omnem terram quae sub coelo est. Circuui non carnalibus uestigiis: sed circuitionibus iniquitatis: non terrenis gressibus / sed spiritalibus seductionibus.

Circuui totam terram quae sub coelo est: non per tempora spatia circuui: sed subito / uelociter / ac celeriter omnia quae sub coelo sunt pagraui: & oia quae in aere sunt peruolando: & cuncta quae sub coelo sunt inspiciendo: subito ab oriente ad occasum transeundo: & a meridiano ad aquilonem peruolando: & ea quae per quattuor terminos orbis terrae in omnibus gentibus / & puinciis / & regionibus / atque linguis fiunt / uel dicuntur: uidens / & audiens / & sciens: non tanquam praesentiam habens: sed tanquam spiritus uolans: & omnia quae dicuntur: audiens: & quae opibus fiunt: uniuersa uidens. Ea uero quae in corde / atque intra animi tractantur: nesciens. Si enim hominum cogitationes scisset: perfectio nullum hominem saluum fieri permisset: nihilque boni perficere. Sed omnia bona mox ut cogitatione cepta fuisset: continuo destrueret: continuo perficere non permisset. Nunc uero ea quidem quae cogitantur / uel tractantur: ignorat: Ea uero quae in operibus fiunt: & per uocem dicuntur: audit: & uidet: utpote spiritus callidus / ac subtilis / & qui ubique est praesens: atque totum mundum subito peruolans. Si enim uenti aeris / regiones / ac prouincias subito peruolant: atque pertranscunt: nonne multo amplius aeris spiritus: idem nequissimi daemones subito totum peruolant mundum: subito uniuersa peragrans quae sub coelo sunt: subito ubique praesentes sunt: in omni plio / in omni pugna / in omni perturbatione / atque mortis ruina: in omni seditione / ac tumultu / in omni contentione & lite / & in omni sanguine / & homicidio / & furto / atque adulterio / omniq; lametabili bello: Siue orientis / siue occidentis / siue meridiani / siue aglonis / ubique praesentes sunt nequissimi / atque aeri daemones: plus perturbantur: & succedentes / atque uniuersa mala mouentes: unde & diuinationes sunt: ex quo malignissimi daemones / aeri spiritus subito hunc mundum peruolantes: atque uniuersa quae in omni loco huius mundi fiunt: contemplantes: & ea quae dicuntur: audientes. Qui alibi / ubique longe positi fuerint: suae nequitiae minister reuelant / atque demonstrant / tam in somnis / quam in uigiliis / necnon in phantasmatibus: & iuxta haec quae fiunt / uel emergunt: etiam alia futura prospera / re / atque probare docent. Exinde coepit diuinationis error inter filios hominum: Inde scandalum in eos qui sunt super terram ortum est. His namque oibus demonstratis / atque memoratis: malignissimus / atque aeris diabolus dicit. Circuui totam terram quae sub coelo est: & ueni. O nequissime aduersari / O malignissime diabolus / quam malignus es: & ad oia mala uersutus / atque callidus: Cum enim ad Deum loqueris: humilitatem fingens: totam terram quae sub coelo est: circuui te / dicis: & coeli non memineras. Cum autem ad homines loqueris: tunc nihilominus magna loquens: ut homines rapias / dicis. In coelum ascendam: super stellas coeli ponam sedem meam: ero similis altissimo. Hoc nimirum ob hoc dicis: ut pro altissimo adorari / atque coli ab hominibus possis. Circuui (inquit) totam terram quae sub coelo est. Terram circuui o diabolus

o diabolus: ad desolandum / atque ad exterminandum eam. Ea quae sub coelo sunt peragrans: ad perturbandum / & peruertendum: & ad sursum reconcitandas atque exacerbandas gentes / aduersus gentes / & regiones. Pro istis ergo oibus inquit: circuui totam terram quae sub coelo est: & ueni. Sed & adhuc aliter. Circuui totam terram: oes terrenos / eos qui terrae / na sapiunt: ueni: eos qui terrena sola cogitant / & meditantur / diligunt / atque requirunt. Istos ergo circuui / exploras / exquiris / exculcas: quia introitus / & exitus / nam / atque iter in eis habes. Sic (inquam) circuui terram o diabolus: & peragrans ea quae sub coelo sunt. Quae sunt haec? Corda quae sunt sub coelo: quae in coelum nunquam ascendere: neque fidei integritate / neque mentis desiderio / neque dei memoria / neque resurrectionis expectatione / neque timore iudicii / neque spe aeternae gloriae. Sed hoc oium quae in coelo sunt obliuiscuntur: despiciunt quocumque / atque derelinquunt. Talia sunt corda oium ferocium / pertinacium / eorum qui non agunt poenitentiam. Huiusmodi enim corda circuui diabolus / persuadens / atque instituens / obtrundens atque obdurans: eorum quae super coelum sunt in incorruptione non sapiunt: sed ea sola quae sub coelo sunt in corruptione: super terram requirunt. De istis ergo oibus dicit. Circuui totam terram quae sub coelo est: & ueni. Nobis autem condonet Deus eorum mundum / aiam castam / mentem piam / fidem integram / plenam charitatem / misericordiam synaeram / puritatem non fictam / & spem immobilem: ut oes nequissimi incursus / atque accessus longe a nobis reuertantur: & ois uersutia eius confusa / atque inefficax comprobetur. Sed interim cum haec diceret diabolus: quod circuui terram: & peragrasset ea quae sub coelo sunt: respondit ei Deus: dicens. Aduertisti ad puerum meum Iob: quia non est ei similis quisquam in terris: Tanquam si diceret. Qui gloriaris quod terram circuieris: & ea quae sub coelo sunt pagraueris: dic mihi: An aduertisti ad puerum meum Iob? Quod si forsitan dixeris. Nescio quis sit Iob. Hic est cui non est homo similis super terram. Ego dico: quod non sit similis illi super terram. Tu uero quid dicis: quod terram circuieris: & ea quae sub coelo sunt peragraueris: Oinde alium similem illi. Et uere nequissimi diaboli cogitationes arguit: atque illicitum eius liuorem ostendit: quae meditatus est: ac nequiter cogitauit: cum Iob zelatur / & inuidet. Ac si diceret. Ecce arguo meditationes tuas: ecce reuelo consilia tua: ecce ostendo nequam tuam / atque liuorem: ecce do tibi audaciam: ut praeferas tuam maliciam: ut depromas malignitatem tuam: ut ad certamen atque proelium beatum Iob requiras. Nisi enim fiduciam accipis: quaerere non audebis. Aduertisti ad puerum meum Iob: hoc est: relaxasti aium tuum / cogitationes tuas / consilia tua / meditationes tuas. Ad quem? Ad puerum meum Iob. Laetaberis aduersari sagitta / in modum ignis comburens. Haec uox est: quam diabolus audire non tolerat: nequissimus: ut aliquis seruus dei sit: uel oino

nominetur. Cum antea odio haberet Iob: atque zelatur eum: adiecit super nequitiam: cum seruus dei illum nuncupari audisset: deo astruente: ad puerum meum Iob. Et aduerte quantus sensus in hoc ipso demonstratur sermone: cum seruus suum appellat Iob. Primum quidem tanquam gloriam sibi existimat / atque honorem oium dominus: quo sancte / atque caste illi seruauit homines. Idecirco quasi glorians dicit. Nunc sane est hic de solo Iob: puerus meus Iob: hoc est seruus meus. Alibi autem de plurimis. Misi ad uos omnes seruos meos prophetas. Unde etiam ipsos glorificat / atque magnificat: per id quod seruos / & famulos eos astruit / atque appellat. Sicut Moyses: de quo dicit ad Aaron. Non sicut famulus meus Moyses: in tota domo mea fidelis. Et post paululum. Quomodo non timuistis loqui de famulo meo Moyses? Quid si maius est: quid superius: quam creatoris quis sit seruus / atque coelestis regis famulus? Non est hac maior alia gloria. Super haec autem ipsum diabolus increpat / deicit / atque obiurgat: per id quod Iob puerum suum appellat. Aduertisti (inquit) puerum meum Iob. Ac si diceret. Nonne uictus es / & deiectus / atque humiliatus: ut Iob corruptibilis / atque terrenus homo / seruus meus sit: & in mea seruitute permaneat? Tu uero o diabolus cum superior sis angelis: cum Cherubin a me creatus: a mea fuit re recessisti: & meum ministerium dereliquisti: merito ex sanctis choris proiecisti: atque ex coelestibus pulsus: circa terras oberrasti: circa terras reptas: & terrenos circuire conaris. Ob hoc enim dicis: quod terram circuieris: & ea quae sub coelo sunt peragraueris: quia coelestium refugium effectus: atque in terrenis reptare: & terram manducare: in persona serpentis es maledictus. Aduertisti aio illo nequissimo / inuido / crudeli / prauo / ferro ad puerum meum: mitem / benignum / subiectum / religiosum / non fraudulentum / sed deuotum. Ad puerum meum: cui non est homo similis super terram in oibus uirtutibus atque studiis. Non est similis illi super terram. Habraam non est: Isaac requieuit: Israel transiit: Ioseph quietem resumpsit. Propterea non est illi similis quisquam super terram. Ego (inquit) testimonium perhibeo uirtutibus eius: utpote oium cognitor dominus. At testatur uidelicet illi etiam malignus tuus liuor / o diabolus. Nisi (inquit) meus seruus fuisset sanctus / ac dignus: atque mihi bene complacens: non utique eum zelatus fuisses: non utique ei inuideres. Non es zelatus Esau / neque Hismael. Non es zelatus Saul / neque Achitofel / neque Doech / neque ullum ex his qui tuam peruersam fecere uoluntatem: Sed zelatus es a faculo oes seruos meos / atque cultores: id est Abel / & Ioseph / & nunc ipsum Iob / atque his similes oes: & oes synaeriter me inuocantes: quia non est (inquit) similis illi quisquam super terram: in oibus bonis operibus / atque Deo dilectis. Sine querela est: utpote qui in nullo potuit reprehendi. Quamuis (inquit) tu eum reprehendas o diabolus: quasi propter diuitias / me colens: tempore paululum comprobabitur: quia Iob oino

sine querela perminet: & non solum sine querela: sed & iustus. Cum iustitia autem & uerax. Sed quia plerique hominum in hoc mundo oibus modis sine querela fuerunt: & iusti & ueraces inhumanis dumtaxat iudiciis & causis: atque in corruptibilibus iustitiis uniuersis: Sed (hoc quod summum / ac maximum est) Dei scientiam non habuerunt: charitatem quoque Dei atque culturam. Merito super hac uniuersa bona Iob adiudicid quod maximum est: dicens. Dei cultor / sine querela fuisse / siue iustus / siue uerax. Omnia haec propter Deum erant: atque Dei culturam. Super quae uniuersa adiudicis dicit. Abstinentes se ab omni re mala: utpote qui Deum colebat: utpote qui Deum metuebat: tanquam qui Deo seruiebat: & tanquam qui Deo placere cupiebat. Sic itaque super omnes ceteras uirtutes / praeputum eius uirtutem conclusionem demonstrans: Dei cultorem illum fuisse ostendit: atque ab omni re mala abstinente. Et uere cum haec ad diabolum loquitur: & per haec diabolum arguit: atque increpat: ac ueluti diceret. Audi o diabole. Ad te enim est hic sermo: & tua haec increpatio: atque obiurgatio. Sine querela est Iob: Tu uero oibus criminibus es repletus. Iustus est Iob: tu uero ipse iniustus: & totius iniustitiae suffragator. Verax est Iob: tu autem totius ueritatis es exors: atque omni mendacio plenus: & ois fallacia: atque dolis pater. Dei cultor est Iob: tu uero Dei refuga: & apostata: atque rebellis: Et non solum tua sed & oes homines hoc instigas / persuades: & doces. Abstinet se Iob ab omni opere malo: & uerbo: Tu autem omnem malum: & illicitum: atque impium opus / ac uerbum seminasti inter homines: atque in his quae sub caelo sunt: oriri fecisti. Dicit denique uniuersa deus ad diabolum: cum laudat Iob: & ueraciter magnificat eum: ut nosset diabolum aduersus quem habebat: ne postea diceret. Non mihi indicasti: neque ego sperabam in oibus super terram huiusmodi esse constantiam. Cunctos autem qui fuerunt ab initio saeculi: & quod plurimos meos muscipulis circumdedit: atque meis insidiis apprehendit: merito putabam etiam hunc / quasi unum ex oibus facile superare. Ob hoc ergo ne uictus diabolum post hoc posset ea quae memorata sunt: dicere: propterea testificatus est illi Deus: & ante praeuocauit de omnibus quae circa Iob agerentur. Ac si diceret. Noli putare o diabole: quod aduersus autem Iob Esau habeam: aut aduersus unum ex Esau similibus. Sed aduersus Iob habes: in fide indeclinabilem / immobilem a iustitia: in gratia actionibus imutabilem / in doloribus non succumbentem / non deficientem in tribulationibus. Talem fuisse Iob sciens Deus: ante testificatus est diabolo dicens. Homo sine querela / iustus / uerax: Dei cultor / abstinens se ab omni re mala. Sed & quae in laudem beati Iob dixit Deus: atque in testimonium nequissimi diaboli: haec ad maximam inflammationem perscrutere nequitia aduersarii: atque ad maximam aduersus Iob concitationem liuoris ac zeli. Merito audacia fretus / nequissimus immoderate protulit suam iniquitatem: dicens. Num sine gratis Iob colit Deum: Respondit nihilominus

nus & dixit. Non labijs depromens: neque ore humano locutus: Sed consilijs iniqua cogitans: atque ipsis cogitationibus illicita meditatus. Respondens diabolum dixit. Non sine causa Iob colit Deum. Incipit ostendere: quia nequiter meditatus est. Incipit publicare: quia maliciose cogitauit. Non sine causa inquit Iob colit Deum. Non gratis / sed cum praecio: non frustra / sed pro mercede: Non propter pietatem / sed propter diuitias: Non propter domini dilectionem / sed propter perculi multitudinem. Non sine causa Iob colit Deum. Habet pro quibus recompenset: habet pro quibus reddat retributionem. Non sine causa Iob colit Deum. Si enim ferocioribus: atque in maius hominibus tantas conferres diuitias: & tantam gloriam: atque tantum honorem: profecto oes unio consensu tibi seruient: & te colerent. Non sine causa Iob colit Deum: Sed pro diuitijs / pro possibilitatibus / pro substantia / pro facultatibus / pro potentia: & gloria: atque honore. Pro istis ergo: atque horum blandimentis te colit. Aufer uniuersa quae ei dedisti: & apparebit ob quam rem te colit. Nunc uero facile est illi colere te: facile est esse sine querela: & iustum: atque ueracem. Sine querela est: quia innumerabilia habet: & in nullo indiget. Iustus est: quia diuitias habet. Verax est: quia oes undique illi inclinantur: & sermonum eius usque ad nubes perferunt. Sed mitte manum tuam: & tange omnia quae habet: & scito si benedicat te. Aufer (inquit) diuitias: expolia facultatibus: detege gloria: priua honore: Humilia ex sublimitate: & tunc non solum hanc culturam derelinquet: sed & si non in praesenti te benedicet: Hoc est nisi in praesenti tibi maledicat: & blasphemet: atque detrahat. Moyses enim magnus homo Dei cum scriberet Iob: non ita scripsit: sicut diabolum locutus est: sed decetius / ac benignius: utpote deuotus domini famulus. Diabolum enim crudeliter: atque nequiter locutus est: ut plus ad iracundiam (ut putabat) prouocaret Deum. Non dixit: Si in faciem te benedixerit: Sed si non in faciem tibi maledixerit. Moyses uero illicitam atque crudelē diaboli uocem imitans: dixit. In faciem tibi benedixerit. Non sine causa (inquit) Iob colit Deum. Et ut quid: uel ob quam causam colit? Quia tu munisti illi: ea quae extra domum: atque intra domum eius sunt. Tu munisti / tu circumdediti / tu obumbrasti: tu protexisti: tu illa custodia disti omnia bona eius. Non solum ea quae intra domum sunt: sed ea quae extrinsecus sunt extra domum: uniuersa quae sunt ei in circuitum. Quoties (inquit) uolui appropinquare: & non inueni accessum: cupiebat atque obumbras. Quoties (inquit) uolui perire: & exterminare: & non permisit oipotens manus tua. Tu munisti ei omnia quae sunt intra domum: atque extra domum eius: tanquam flamma ignis: angelorum tuorum custodia: ante me omnia bona eius circumdasti: accessum mihi minime concessisti: neque aproximare mihi permisisti: potestatem mihi nullatenus dedisti. Quid ergo laudas Iob quasi iustum? Quid magnificas Iob quasi Dei cultorem: atque religiosum? Non Iob religiositas: neque iustitia hoc fecit

Sed

Sed largitiones tuae: atque multiplicia tua bona: pro quibus te colere uidetur. Quod si non ita est: Mitte manum tuam: & tange omnia quae habet: nisi in faciem benedixerit tibi: uel potius maledixerit: sicut diabolum dicit. Tu (inquit) munisti: tu benedixisti: tu multiplicasti: tu conseruasti: & ea quae domi sunt: & ea quae extra domum sunt in circuitu: Et ea quae sunt prope: & ea quae longe sunt uniuersa. Pro his (inquit) oibus deprecatur: & colit: & gratias tibi agit: Non tibi gratias agens: sed pro ipsis bonis recompensans: non te diligens: Sed ipsam multitudinem pecuniae amans: & conseruans: atque perdere nolens. Non ergo pro tua (inquit) dilectione te colit: neque pro tua multitudinis tibi gratias agit: sed pro pecuniae huius blandimento te colit: sed pro multitudinis quam ei dedisti: tibi gratias agit. Aufer ergo illi quae dedisti uniuersa: & apparebit oibus: quae sit Iob perfidia: & quia non pro dilectione te colit: sed propter pecuniam. Cui digne respondeatur: & dicatur ad eum. Dic o nequissime sathan: dic o maligne diabole: non intelligis o miserrime: quia tu te ipsum deicis: tu temetipsum condemnas: Nam in his quae Iob reprehendis: quod ille ingratus extiterit: Te ipsum condemnas cum tu eadem facis. Nam hoc ipsum tu fecisti: cum a Deo discederes: atque deo resisteres: derelinqueres quoque: atque ingratus existeres. De quibus nunc Iob nec quicquam huiusmodi facientem: pessime arguis ac reprehendis. Sed interim o diabole dicis: quod non propter me colat me Iob: sed pro donis meis atque pecunia. Dic ergo o nequissime sathan: quantum uel quid dedi Iob: quemadmodum tibi? Nonne superiorem te angelis feci: & antrioriorem archangelis? Nonne inter ordines Cherubim te creauit? Nonne in corruptionis gloria te indui? Nonne indefinētem laetitiam uultus mei te constitui? Pro quibus tu uniuersis ingratus existens: me dereliquisti: & a me recessisti: atque mihi extitisti rebellis. Dic ergo o diabole quid huiusmodi dedi Iob: quid huiusmodi modi ei imptiui? Nepe in tristitia uiuit super terram: Nepe non labores manuum suarum manducat in corruptibilibus: Nempe non labores suos non hominibus diuidens: mihi gratias agit: nempe non in sudore uultus sui edens: me colit? Quomodo (inquit) o infelicissime diabole: cum tu pro gloriosis in incorruptione ingratus extiteris: Iob reprehendis: illum qui in exitu: mihi gratias agit? Haec itaque audientes nos (o uir peritiae) caute nos obseruamus: solliciti animabus nostris intendamus. Nam idem ipse diabolum est et nunc: qui utique fuit & tunc. Eundem iniquitatis liuorem etiam nunc habet circa nos perculdubio: quem & circa Iob. Non quiescit unquam accusare homines ad deum: & deum ad homines. Merito enim diabolum uocatur: id est accusator. Sic namque & tunc Iob accusauit circa deum: quasi non propter sinceritatem: sed pro pecuniae blanditione deum coluerit: & deum accusauit: & reprehendit non minime: sed quoniam potius maxime: quam si non digne: sed cohibenter Iob diuitias tribue-

rit: ob hoc solum: ut adoraret illum tantum homines: & conleret. Hoc ipsum nimirum etiam nunc facit: & usque in consummationem saeculi: oes homines occulte accusans ad deum: & pro uerbo: & opere omnibus hominibus laqueos: & capturas: & muscipulas ponit: & scadarum multiplicat: & tribulationes: & molestias ingerit: maxime iustis oibus: atque sanctis: circa quos etiam zelum habet: & bella suscitatur: atque proelia committit. Si cut dicit quodam in loco. Et faciebat bellum cum sanctis altissimi Dei. Merito ergo in omni tempore caute: atque solliciti obseruemus: atque intendamus a diabolo: ne ut nec hic accessum ad nos nequissimus inueniat: nec illic in conspectu Dei nos reprehendat. Mitte (inquit) manum tuam: quae nunc circumdat: quae nunc muniat: quae nunc protegit: quae nunc undique obumbrat: quae nunc nullatenus mihi accessum tribuit. Mitte nunc manum tuam: hoc est praecipuum tuum / iussionem tuam / imperium tuum. Haec namque significas dicit. Mitte manum tuam: ac si diceret. Precipe / iube / manda / per mitte. Haec itaque uniuersa homines intra mentem suam nequissimus diabolum dixit. Mitte manum tuam: Non de eo infelix dixit ad Deum: mitte manum tuam: eo quod manum Dei uellet mitti. Sciens namque miser: quia ubicumque manus cum propitiatione mittitur: illic & mittitur: & auxiliatur: & optulatur: & regit: & sanat: atque saluat. Haec nimirum sciens iniquus: aliud loquebatur: & aliud cogitabat: aliud suggerebat: & aliud querebat. Dei manu non minabatur: & in sua manu eum tradi querebat. Ob hoc ergo dicit callide. Mitte manum tuam. Bene inquit. Ecce mitto manum meam: Et tu dicis. Ad quid faciedum mittam manum meam? Mitte (inquit) manum tuam: & tange omnia quae habet. Cur tangam inquit? Ad pendendum (ait) tange ad interitum / ad exterminandum / ad perditionem. Et quomodo (inquit) perdam (o inimice omnium bonorum diabole) ea quae creauit? Quomodo exterminem ea quae dedi: uel quomodo derileam ea quae ego feci? Et adhuc aliter. Quomodo perdam (o diabole) substantiam: ex qua mihi non indigent uictimae offeruntur: atque sincera sacrificia immolantur? Quomodo exterminem substantiam: unde uiduae uestiuntur: & orphanis pascuntur: & infirmos scapulae calefiunt? Quomodo perdam (o diabole) filios eius qui me nimum diligunt? Quomodo obdurem ora eorum qui in innocentiam una cum patre suo Iob deuote mihi gratias agunt? Sed interim quia non potest (inquit) aliter tua iniquitas sedari: nisi sic. Ecce omnia quae habet dedi in manu tua. Nam si non dederis: discedens gloriaris: & plaudebis: quasi uictor discesseris: quasi ego hoc certamen non concesserim: quasi si hoc bellum fieri non permissem: quasi de Iob constantia non praesumpserim: quasi ante proelium: atque congressionem superatus fuerit Iob qui a me magnificatus: atque laudatus est. Ob hoc (inquit) ne de his gloriaris o diabole: Ecce omnia quae habet dedi in manu tua. Et adhuc: propterea cum hoc gloriaris: uel plaudere non permittis: ut cum hoc ipso etiam humili-

liens ac refutans atque mendax comprobetur. Iob uero exaltetur & beatificetur atque uictor demonstratur. Et sit deus uerax qui testimonium perhibuit Iob. Tu uero o diabolus mendax atque author mendacii ostendaris. Ob hoc ergo oia quaecumque habet: dedi in manu tua: ut oēs in perpetuo cognoscant: & tuam iniquitatem o diabolus: & Iob iustitiam ac tolerantiam: & meam praescientiam: & quia in tribulationibus atque in tolerantia proba electos meos: & quia plurimae tribulationes iustorum: & ex oibus his liberat eos dominus: & quia tanquam aurum in fornace: ita iusti atque deo acceptabiles probantur in temptatione. Ob hoc ergo respondens dicit ad diabolum. Ecce (inquit) omnia quae habet in manu tua dedi: Quia hoc quaesisti: ut ego manum meam mitterem: Ideo ecce ego dedi omnia quaecumque habet in manu tua: & peculium: & filios: & substantiam: & labores: & diuitias: & possibilitatem: oia quae sunt intra domum: & extra domum eius: oia quaecumque habet: non defendo: neque contradico: non praepedio: neque obuiro: Sed in manu tua trado. Interfice: dele: perde atque extirpa: perfice malignum tuum liuorem: Imple maledictum illum tuum odium. Pecuniam enim & filios Iob perdes: Sed charitatem eius non perdes. Substantiam ac labores eius iteris: sed sinceritatem illius atque gratiam actionem non intercipies. Oia ergo quaecumque habet: dedi in manu tua: quae iram atque gladium continet: quae proelia atque bella operatur: quae perditionem atque damnationem perficit: quae doloribus non faciat: quae sceleribus atque impietatibus inhiat: In hanc (inquit) manum tuam trado oia quaecumque sunt illius. In hac manum: quae si praeualeret: oem hominem & oem spiritum qui sub coelo est: subito in ictu oculi perderet: deleteret atque interficeret: si permitteretur: & si iuxta uoluntatem iniquitatis suae potestatem haberet. Sed resistit illi omnipotens manus dei atque fortissima dextera creatoris: gubernando/obumbrando/protegendo oia quae sub coelo sunt facta: tuendo. Quod autem ita est perditioni dedita nequissimi diaboli manus: manifestum est in Iob: quae mox/ut promissa est: & mox/ut iussione accepit: statim imparcenter cuncta perdidit: statimque oia interfecit. Ecce (inquam) oia quae habet: dedi in manu tua: Ecce oēs tibi ad eam occasiones: Ecce non habes contradictionem: Ecce non habes excusationem. Oia quaecumque habet dedi in manu tua: ut cum oem substantiam perdidisset: tunc persertim cognoscas: quia non propter substantiam me colit Iob: sed propter charitatem: quia non propter facultates gratias mihi agit: sed propter sinceritatem. Ob hoc ergo ecce omnia quaecumque habet: dedi in manu tua. Sed ipsum caue ne tangas. Dixisti o diabolus: quod non propter pietatem: sed propter diuitias me coluerit Iob. Dixisti aufer quae dedisti: & cognosces quid sit Iob. Ego (inquit) cognoscere eum non necesse habeo: Praescienter enim scio constantiam Iob atque deuotionem quam habet circa me. Oia uero quaecumque sunt illius: do in

manu tua: ut cum probaueris cognoscas: quia solus Iob ualet resistere uniuerse iniquitati atque malitiae tuae. Sed interim oia (inquit) quaecumque habet: dedi in manu tua. Sed ipsum caue ne tangas. Quod quaesisti (inquit) habes: quae petisti accepisti: potestatem substantiae: & possibilitatis atque diuitiarum: peculii nihilominus atque filiorum. Sed ipsum caue ne tangas: quia non ipsum quaesisti: sed quaecumque habet. Idcirco oibus quaecumque habet acceptis: ipsum caue ne tangas: neque carnaliter: neque spiritualiter: neque manifeste: neque latenter. Ipsum caue ne tangas. Cur cum non tangam? Ob hoc (inquit) quia seruatur ad secundam luctationem: certamen quoque & constantiam atque tolerantiam ad probationem. Sufficit (inquit) nunc haec quae per pecuniam atque filios perditionem fit temptatio. Merito ipsum caue ne tangas. O bonitas tua rex o uirtus atque magnificentia aeterna: quam magnam consolationem tribuis his qui ad te confugerint: & constantiae fiduciam a te sperauerint: ut neque hominum neque iumentorum neque aiarum neque inanimatorum potestatem habeat aduersarius: nisi ubi fuerit permissus. Non autem permittitur: nisi ubi nouerit deus pro fidei manifestatione & constantiae approbatione atque gloriose remunerationis retributione. Haec scilicet nos scientes: solliciti atque deuote ad deum confugiamus: instantissime atque sincerissime in orationibus deum inuocemus: ut auertat a nobis maligni insidias: ut eripiat nos de crudelibus illius incursionibus: ut non permittat nos temptari super id quod possumus sufferre. Ecce (inquit) uniuerse quaecumque habet: dedi in manu tua. Non (inquit) dedi oia haec in manu tua: quia oportuerat: uel iustum fuerat: sed ob hoc: ut ne quae tuae occasiones atque excusationes auferrem. Quomodo enim erat iustum: uel oportuerat: ut darem in manu tua iuga bouum quae uiduas arando eleuant: & greges pecorum quae orphanos uestiebant atque calefaciebant? Quomodo oportuerat: uel iustum erat: ut iustos atque innocentes filios Iob in tu nequiter interficeres o diabolus: cum dixerim post hoc in lege. Iustum & innocentem non occides: Non ergo oportuerat: neque iustum fuerat: sed propter iniquitatem & zelum atque liuorem: ut inexcusabilis comprobetur: & absque contradictione redarguaris. Propterea ecce oia quaecumque habet: dedi in manu tua. Sed ipsum caue ne tangas. Et factum est quasi dies illa. Quae dies? Illa dies: in qua malignus promissionem accepit: in qua nequissimus fiduciam est coetus: in qua die diabolus innocentem mortem est fabricatus. Et factum est illa dies: in qua diabolus gauisus est: quia nunquam est gauisus: in qua malignus exultauit: qui nunquam exultare est comprobatus. Nam exultationem ducit eorum qui sunt in perditione atque uiuorum mortificatione. Et factum est sicut illa dies. Quae dies? Illa (inquit) dies: in qua filii Iob & filiae nouissimum illud unanimis atque concordiae prandium praeferunt super terram. In caelis namque aeterna gloriae incorruptibili beatitudine pariter fruuntur. Quod cum nouissimum prandium tunc in corpe praeferunt

praeferunt: mox subsequenter ostendit dicens. Et filii Iob & filiae manducabant & bibebant in domo fratris sui maioris. Ac ueluti puuli / infantes malis oibus exptes / simul sedent & stant & simul ludunt & bibunt: ne quicquam mali aut illiciti aut etiam obsceni de inuicem / ad inuicem cogitat: Ita & beatissimi filii Iob / ac filiae / casti erant animis & mundo corde & immaculata conscientia: & oibus imundis atque illicitis exptes. Merito cum huiusmodi essent: simul manducabant & bibebant caste. Ita erant simul olim Adam & Aua: quid in paradiso in innocentia permansissent. Ita & nunc sunt in ecclesia castae animae / ac sanctae: sicut simplices infantes atque oibus malis exptes. Sic scilicet fuerunt etiam benignissimi ac deo dilecti atque oibus angelis sanctis eius / filii Iob propter innocentiam & sanctitatem. De istis ergo filiis Iob dicit istuc. Et filii Iob & filiae manducabant & bibebant in domo fratris sui maioris. Et in hoc quod maiori primatus honorem exhibuerunt: In hoc ipso etiam / sicut & in oibus circa dei ordinationem ambulare properauere. Dei enim ordinatio / atque dei iustitia haec: ut maiori primatus honor ab oibus exhibeatur. Manducabant ergo & bibebant in domo fratris sui maioris. Maducabant & bibebant non luxuriose neque petulanter: neque superflua loquentes: neque illicita fabulantes: Sed manducabant & bibebant cum moderatione / cum obseruatione. Manducabant & bibebant: laudantes suum creatorem: benedictorem suum adorantes atque alentem benedictentes. Sic itaque maducabant & bibebant filii Iob. Quo tempore? Certum est quod tempore prandii. Non enim alio poterat maducare / uel bibere tales ac tanti uiri filii tempore: quia nec ipse extra ordinem maducare / uel bibere solitus erat in competenti tempore: sed tempore disposito atque ordinato: & ipse manducauit: & filios suos circa ordinem maducare docuit. Sic itaque hora prandii maducantibus illis / ac bibentibus. Iob sane in domo sua: Filiis autem eius & filiabus in domo fratris sui maioris: Nuncius uenit ad Iob. Erant namque nequissimi diaboli uersutia: ut hora prandii obseruaret: ut praedente illo: tristis ac mortiferos nuncios ad eum mitteret: quo magis fatigaret eum: ut interficeret: ut tempore comestionis ac potus atque iucunditatis / tristis nuncios mittendo: deficere illum iustum faceret. Haec namque demonstrans dicit. Ecce nuncius uenit ad Iob. Dolor atque gemituum nuncius / malorum atque amaritudinis praeco / tribulationis atque angustiae praedicator: Nuncius uenit ad Iob. Qui conuersatus ab aduersario missus est a diabolo. Nuncius uenit ad Iob. Conscissus / laceratus / copilatus / contusus / flens / lamentans / plangens & uociferans atque uniuerse quae sunt miserales luctus demonstrans: ita a maligno edoctus: ut ipso potius miserabili suo luctu ac planctu in dei reprehensione / iusti illius mentem concitaret. Nuncius uenit ad Iob: Et dixit illi. Miserabili atque lachrymabili uoce dixit ei. Quid cogitas o Iob? Ad mensam sedes: & ea quae contigerunt ignoras? De litiis uteris: & accidentes tibi miseras nescis? Dixit illi

li. Ad mensam splendidam sedes o Iob: Sed hodie ad mensam: cras uero ad lectum foras deportatorum filiorum. Modo in iucunditate: post paululum autem in infelici paupertate. Quod si non credis: quod si non speras ita esse: audi. Iuga bouum tuorum arabant: & asinae iuxta illos pascebant: & uenere praedones: & praedati sunt illa: & pueros occiderunt in ore gladii: & remansi ego solus: & ueniut tibi nunciare. O multiplex atque callida aduersarii astutia: ut eade quae ingesserat mala: ita callide enarraret: ut ad dei blasphemiam / iusti illius uiri aiam prouocaret. Iuga (inquit) bouum tuorum arabant. Non enim ociosa erant: neque inutilia stabant: Sed arabant ultimam araturam atque nouissimam exercetes culturam. Quid haec inquit? Et uenere praedones: & praedati sunt ea. Iob uel tibi uinas: uel alii beneficia impietatis. Unde uel tibi uictus: uel miseris: & non habibus refectio? Iuga bouum tuorum arabant: quae ultra nec tibi nec aliis arabant. Asinae tuae pascebant: quae ultra secus non faciunt: quae tibi nec aliis proderunt. Quare inquit? Ob hoc (ait) quia uenerunt praedones: & praedati sunt ea. Qui ait. Tantum me terretis o homo: quasi iugis depredatis: uinere non possim? Sunt pueri plurimi / coloni abundantissimi: qui uniuerse mercedonum facientes: & me & se pascent: & me & se tolerant. Sed respondit nuncius qui uenerat & dixit. Inaniter tibi blandiris o Iob: atque superuacue speras: quod coloni remanserint. Nam hi qui iuga bouum & asinas depredati sunt: idem ipsi & pueros occidere. Quomodo occiderunt? In ore gladii inquit. Non pepererunt non miseri sunt non reliquere: Sed oēs imparceter occidere: sed oēs imisericorditer interfecerunt: atque oium sanguinem crudeliter effudere. Mihi soli (inquit) peperere: me soli remiserunt: Et cum solus remansissem: ueniut nunciare tibi. Quid (inquit) mihi nuncias o homo? Hoc mihi nuncias quod praedones praedati sunt: & cum praedati fuissent pueris non peperere. Sed & ipsos in ore gladii occidere: reliquias mihi non dimittentes: neque solacia relinquentes. Haec mihi (inquit) nuncias: nuncia & praedones: nuncia & interfectores: ut si possim (inquit) uindicare me: uindicem. Quod si non ualebo uindicare: his qui hoc fecere: enumerem: Deo autem id quod factum est: ut iuste inquirat: comendem. At nunc (inquit) o homo cum tu solus euaseris: ad maximum mihi incendium euasisti: pro augmento doloris mihi aduenisti: Depredationem mihi nuncias: & praedones non publicas? De proximo sunt: an de longinquo? Hostes sunt publiciani fures occulti? Sed is qui euasit: non propter quod ei parceretur: euasit: sed propter augmentum tentationis Iob: aduenit. Hic ergo nihil aduersus ea quae dicta sunt: respondit: Sed tamen praedones noiauit: nos intellegere admonens: atque nobis intelligendum relinquens: quos uel quales praedones memorauerit: Illos sine dubio qui de coelo propter apostasiam in praedam uenere: & ex seorsum choris propter contumaciam praedati sunt. Illi nimirum qui sub coelo oem captiuitatem

tem ostenderunt: tam carnalium quam spiritualium: qui prædati sunt uniuersos qui super terram & maris fesse & occulte. De quorum captiuitate dicunt sancti. Bñdixisti dñe terrā tuā: auertisti captiuitatē iacob. Et alibi. Cum cōuerterit dñs captiuitatē plebis suæ: eulabit iacob: & lætabit israel. Isti scilicet prædones istic memorant. Venere (inquit) prædones. Vnde uenerunt: Ex ipsa sari ex Chaldaeis: an etiā ægyptiis? Sed ex nullis istorum uenere. Sed ex abyssis uenere: ex interioribus inferorum uenere: a desertis uenere: sicut paulo post demonstrabitur in filiorum intermissione. Inde ergo uenere isti prædones: dimissi ad tērationem atq; ad probationem iusti illius. De istis ergo dicit. Venerunt prædones & prædati sunt eos. Isti nāq; sunt qui a sæculo deprædati sunt plurimos: & plurima plurimos in captiuitatē duxere. Isti deprædati sunt Cain per sacrificii æmulationem: gigantes per superbiam: illos ad turrem per contumaciam: illos in sodomis per turpitudinis lasciuiam: Esau per insatiabilitatē atq; petulantiam: Pharaonem per dei contēptum atq; pertinaciam: illos in deserto per idolatriam: Aliosq; innumeros per eadem deprædati sunt: & per hæc & per his similia atq; per alias innumeras rōnes: & prædati sunt a sæculo: & deprædantur usq; in sæculum. Aliquos per adulterii appetentiam: ut Amon: Alios per honoris ambitionem: ut Absalon: Alios per auaritiam: ut iudam. Istos ergo prædati sunt nequissimi diaboli hostes. Alii autem alios deprædati sunt: ut Noe Cham: ut Habraā Hisnael: ut Isaac Esau: ut israhel symcō & Leui & Ruben: ut Hæli sacerdoti Ophni & Phinees filios eius: ut Dauid supius memoratos filios: & post hoc Oniam: atq; alios alios innumeros: primos ac nouissimos. Quæ uniuersa scientes nos: atq; audientes: intendamus caute aīabus nostris: ne prædentur nos: atq; populentur prædones demonēs: Ne dicat de nobis. Venerunt prædones: & prædati sunt eos: nec compellamur fletus atq; lamentationis caticum cantantes dicere. Super flumina Babylonis illic sedimus: & fleuimus. Ob quā rem: gaillice interrogare nos: qui captiuos duxerunt nos: uerba canticorum. Sed cum hæc oīa audiret Iob: tam perculsi deprædationem q̄ puerorum interfectionem: atq; uenientes: & enarrātes lamentationem: ne quicq; hæc re quæ obuenerit: dignum fecit: Sed patietur hunc auditum sustinens: blande enarranti sibi mōdit: dicens. Quid eiulas o uir: quid lamentas o homo? Diuitiarum possibilitas ita est semper uertibilis: ut hodie sit hic: crastino uero alibi. Et p̄serum (inquit) quia inimici prædati sunt: quia aduersarii abstulere: quia iniusti diripuerunt. Ego (inquit) ut inimicos acquirerem: non gessi: neq; me inimicos putavi habere. Et quia non peccanti mihi inimici quidam effecti: hæc ingessere: ut & pueros occiderent: & peculium arripuerunt. Sine illos possidere hæc cum iniquitate: nobis uero dabit deus alia sine peccato. Sed cū hæc audiret nequissimus diabolus a beato Iob: & ore dicta: & aīo meditata: liquefactus intra semetipsum: insipienter

(inquit) feci: ut prædones nominares. Abstulia deo hanc culpam. Nō enim imputat Iob deo hoc q̄ gestum est: sed iniquorum uirorum malitiā. Ego (inquit) meipsum circūueni: ego mihi ipsi cōtraria gessi. Idcirco cōsideraui qd faciam. Cōuertam nunc sermōnem ad cœlestia. Cōuertā hæc in dei blasphemiam. Hæc cū nequissimus cogitat: cōtinuo alium nuntium mittit ad Iob. Qui cum ingrederet dixit ei. Ignis cecidit de cœlo: & combussit oues: & pueros cōbussit similiter: & euasi ego solus: & ueni: ut tibi nūciarem. Nō est (inquit) ut tu arbitraris Iob: quod ex hoībus sint tibi hæc insidiæ: atq; hic incursum: Non est ex hoīminibus: sed ex deo est: de cœlis est. Ignis cecidit de cœlo: & combussit oues. Noli (inquit) temetipsum seducere o Iob: noli teipsum circūuenire: Nō ex hoīminibus est hæc circūuentio: sed ex deo est ista exterminatio. Nō ex terrenis tibi hic incursum: sed de cœlis est tibi iste iteritus. Quod si nō credis: audi. Ignis cecidit de cœlo: & combussit oues: & pueros combussit similiter. Nam cum oues cōbureret: pueros nō est misertus: Nō pepercit pastoribus: sed similiter & illos cōbussit: atq; perdidit: sed pariter cūcta deleuit: ut per omnia tibi detrimētum atq; dolorem ingereret: ut per hæc uniuersa tibi tribulationem atq; angustiam adiceret. Ignis cecidit de cœlo: non ex se: neq; a se: neq; per se: sed cœlesti iussione: atq; terribilis dei præceptione. Ignis cecidit de cœlo. Quēadmodum olim in Sodomam & Gomorrā: atq; sup oēm illam regionem: ita & nūc ab ipso qui tūc in Sodomam & Gomorrā ignis cecidit de cœlo: & cōbussit oues: & pueros: & pastores. Omnia incendit: atq; deleuit pariter. Sicut olim Sodomitam reliquias nō remasere: ita & nūc (inquit) tibi reliquias sup nō sunt (ut noris) quia eiusdem dei ira sup te effusa est: cuius etiam & sup illos ignis cecidit de cœlo. Non qd de cœlo ceciderit ipse ignis. Absit: sed q̄ ita finxit nequissimus: & quia ipsum nūcium ita docuit dicere malignissimus diabolus: ut cū putet beatus Iob atq; arbitretur: qd de cœlo a deo ista miserie ei impingere: in blasphemiam dei cōuerteretur. Ignis cecidit de cœlo: & combussit oues. Nō sunt (inquit) terrenæ insidiæ: hoc quod factum est o Iob: sed cœlestis est furor. Nō est uolētia hæc humana: sed cōtritio ē diuina. Si enim in habitaculis hoc euenisset: crederet quod uolēs quis: uel nolēs: hūc succederet ignem. Nūc uero cum in solitudine (inquit) effemus: in modū sagittæ ignis de cœlo: super nos effusus est: atq; iaculatus: ut nec fugiētes fugerēt: nec resistentes euaderēt. Ignis (inquit) cecidit de cœlo. Nō mētāris o miserrime diabolus: qd ignis cecidit de cœlo: sed nō quem deus mitteret: sed quē tu finxisti in diuersas figuras: imutādo temetipsum aliq̄ in prædones: aliq̄ in ignem: aliq̄ aut in tria cornua eq̄tum. Item uero in ultimo in spm̄ q̄tuor angulos domus tangētem. Et nō est mirum qd p̄missus in tātas figuras imutaueris temetipsum: cum & corā ipso dño in omni

ne regnum

ne regnum orbis terræ teipsum imutādo: simulaueris: & hoc in mōtō t̄pis: hoc est subito derepente atq; uelociter. Ignis cecidit de cœlo. Nō mētāris o miserrime bonorum oīum inimice: Non a deo missus: sed tua est iniquitate succensus. Tu (inquit) es o diabolus ignis ipse qui de cœlo cecidit: qui innumeros in mundo peccatorum igne succendis. Tu es ipse ignis o diabolus: qui genitrix igne plurimos peccare facis: cui ignis: & tenebræ digne referantur præ oībus. Tu es ipse ignis o diabolus: qui cum de cœlis cecidisses in medio montium igneorum proiectus es: sicut dicunt sanctorum oracula. Tu es ipse ignis quem etiā ipse dñs fulgoris igni cōsimilans: atq; de cœlo cadentē demonstrans: dicit. Vidi sathana tanq̄ fulgur de cœlo cadentem. Hæc nimis uniuersa quæ dixit nequissimus ille. Ignis cecidit de cœlo: p̄p̄iam in ignem genitrix per hæc ostendens ruinam. Sed adhuc aduersus diaboli superbiam pauca dicamus. Superbiens o diabolus dicens: q̄ ignis de cœlo ceciderit: & oues combusserit: ut pote tua uoluptate atq; opatione: Dic ergo o infelix: si sup oues Iob potuisti de cœlo ignē adducere: & eis comburere: cum Elias inuocaret: & per sincerā orationem ignem super holocaustum de cœlo adduceret. Tu o miserrime bonorum oīum inimice: quō nō potuisti sup idolorum tuorum holocaustum ignem aduocare? Et adhuc. Si igitur tu hūc ignem de cœlo adduxisti: quō nō potuisti compescere: uel reuocare illum ignem quem Elias sup duos quinquagenarios de cœlo aduocauit? Fuere nāq; illic quinquagenarii eius ministri: atq; nequitiæ eius nūcii. Sed & hæc uniuersa diximus p̄o in cōpatione diaboli: atq; cōdēnatione maligni. Beatus aut Iob: quid mōdent alteri nequissimo nuncio: audiamus: quomō cōminuerit secundā ferocis illius sagittam: quō trāsierit iniqui illius impetū: post priorem alterum per tolerantia effectum: quēadmodum & cetera uniuersa. Rōdit nāq; ei: qui uenerat dicens. Et quis me erit maior o homo: uel quis me gloriosior o uir? Si ita est uere quod ignis ueniens de cœlo: oēs greges meos consumpsit illico: ut pariter oēs oues meas p̄tinus in acceptabile suscepit holocaustum. Nāq; ego (inquit) per t̄pa singula oblaturus eram. Hoc uidelicet elegit deus: ut statim pariter in uno suscipet holocausto per ignem qui de cœlo est missus. Oīs nāq; acceptabilis hostia per ignem qui desuper fuerit missus: suscipitur: atq; cōsumitur. Quod enim plurimo t̄pe erat faciendum: hoc nimirum accelerās uno t̄pe suscepit deus. Et quis me beator sub cœlo? Ante paululum inquit. Inga bonum uniuersa protinus missi mactata. Item nunc greges ouium oēs pariter combussi: imolauit: & hæc (inquit) deo eligente obtuli: & hi qui supersunt cameli: mihi ad trāfactionem proficiunt: atq; in uitæ sustentatione sufficiunt. Sed cum hæc cogitaret: ac loqueretur Iob: atq; cum patientia intolerabiles has sustineret plagas: & nullatenus succumberet maligni tentationibus. Alius nuntius uenit ad Iob: & dixit ad eum. Inaniter tibi

blandiris o Iob: q̄ camelos pro uitæ sustentatione habes: & quod in spem trāfactionis tibi supauerunt. Equites enim fecere tria cornua: & circūdedere camelos: & prædati sunt eos: & nō solum hoc: sed & pueros occidere in ore gladii: & euasi ego solus: & ueni: ut nūciarem tibi. Propterea (inquit) solus euasi: ac restitui: ut id quod gestum est: tibi enarrarem. Boves (inquit) & asinas p̄didisti o Iob: greges ouium tuarum cœlitus cōbusti sunt. Ecce & nunc post illa oīa: nouissima trāfactionis spes: cameli ablati sunt tibi. Prima (inquit) plaga per prædones: Secunda per ignē qui de cœlo cecidit: non q̄ de cœlo hic ignis ceciderit: sed quia ita finxerit: atq; ita malignus dixerit: ut deum circa Iob accusaret: & Iob deum blasphemare compelleret. Tertia ergo per tria equitum cornua: q̄ camelos circūdantes exterminauerunt. Primū (inquit) per prædones proculdubio pedestres. Secundo per ignem desuper comburētē. Tercio per equitum tria cornua: qui camelos prædati sunt. Oīa (inquit) hæc tacens sustinebis: oīa hæc patienter supportabis. O homo cœlum (inquit) & terra aduersum te insurrexerunt: & files: & ad dimicādum contra te dei imperio armata sunt: & taces? Alter (inquit) nuntius uenit ad Iob. Alter post primū numero uero tertius. Alter in nequitia: tertius uero in annunciatione miserie. Istos nāq; nequissimos nūcios miserie: annūciatores: atq; malos suggestores: tanq̄ bonæ prædicationis nuncios: mittebat nequissimus: Quos etiam ideo supesse fecit: ut eius malicia: hūc miserie: denūciatōi deferret. Nō enim angeli fuere: sicut qdam arbitrantur: neq; sp̄iales demones: sed hoīes: ex famulis Iob conseruati: ab aduersario: atq; successi a diabolo ad dicenda oīa: ac facienda: per quæ possent Iob uertere ad dei blasphemiam. Tertius hic ergo nuntius uenit ad Iob: & tertius doloris p̄co illi effectus: Tertius memorauit dicens: Egredere sibi tria cornua. Qui equites? O homo mentiris etiam istic: si erit & in ouibus: cum diceris: quod ignis cecidit de cœlo. Quinimo mentitur diabolus qui in teloquitur. Illic (inquit) o callidissime sathana: uoluisti deum deprauare: q̄ si ignem de cœlo super oues mittentem: hic uero uis hoīes inquare: quasi aduersum Iob insurrexerint illicite: ut circa utrūq; Iob odium acqueret: & circa deum blasphemiam: & circa hoīes bellum. Ex q̄bus neutrum illic reddere acquieuit cōstantissimus Iob. Sed adhuc equites (inquit) fecere sibi tria cornua. Qui equites o homo? Nam illo t̄pe nō erant equites plurimi inter homines: Sed q̄ plurimi hominum pedestres: aduersum inuicem: bellum geriebant. Qui fuere ergo equites qui tria sibi cornua fecere? Hoc est qui triplici modo se armauerunt: qui triplici proelio camelos circūdedere. Illi fuerunt spirituales equites: id est aerii spiritus qui terram peragranti: qui pelagus trāseunt: qui aerem peruolant: qui omni uento: & aqua: atque omnibus tempestibus procellis: uehementiores sunt: atq; uelociores in aëria: sua iniquitate etiam equites digne appellantur.

C

LIBER PRIMVS

Qui super omnes luxuriosos/atq; impudicos se/
dēt tanquam super equos: et iuxta nequitiam suam
exagitant illos: & ad suā iniquitatis: atq; impudi/
citiē pfectionem eos sectantur: Illos de quibus dī.
Adulter sicut emissarius sup oēm sessorem hinnit.
Et nolite fieri sicut equus: & mulus in quibus non
offendit. Et adhuc equi emissarii facti sunt unus/
quisq; ad uxorem pximi sui: hinniebāt. Isti ergo ta/
les sunt equi diaboli: isti sūt equi maligni: Isti & oēs
qui eiusdem seruire iniquitati: isti quorū pedes iniqui/
tibus currūt. Huiusmodi nāq; equorū pedes uelo/
ces sunt ad effundēdum sanguinē. Egtes sunt neq̄s/
mi demones: atq; aerii spūs. Talis equus fuit olim
Nabuchodonosor. Sed nō iugiter: sed septem annis
tū: quibus a neq̄ssimis equitibus: id est demonibus
imparcēter est exagitatus. Talis equus fuit & ille qui
in euāgeliis: a legione similiter per desertā: & p mor/
tes urgebatur: donec ueniens dñs: illos qdem malos
equites: id est demones effugauit: & illum miserum
liberauit. Alij: innumeri a seculo: alij aperte: alij ue/
ro occulte: diuerse ac uarie: demonum equi effecti
sunt. Quibus uniuersis cum essent imundi: atq; exe/
crabiles in malis: usi sunt eis nequissimi demones.
Aliis sane ad uelocitatē homicidij: & sanguinis de/
nastatiōis quoq; & captiuitatis: Aliis nihilominus/
in fortitudine furoris: atq; doli: inuidiā quoq; atq;
nequissimi liuoris: & oibus quā uolūtas nequissimi
diaboli: atq; opus exigebat. De istis ergo equitibus
dicit istic. Egtes fecere cornua tria: & circūdedere ca/
melos. Et cur tria cornua: & nō quattuor? Ob hoc:
quia quattuor referuauit pro quattuor domus an/
gulis: ad interficiēdos eius filios! Ob hoc ergo non
quattuor: sed tria cornua fecere: hoc est finxerūt: con/
similauerūt: amauere: utpote egtes equos sedētes:
atq; uniuersam amaturā hūtes: timorem ostēdentes:
atq; fortitudinem demonstrantes. Equites fecere cor/
nua tria. O quā multiplicem inquisitionem: atq; dis/
putationem habet hic sermo. Primū qdem hoc itē
ligere debet oīs sapiens: quia uniuersa potētia: & oīs
exercitus: atq; oēs demonū cateruā simul illic con/
uenere: & pariter se aduersum beatū Iob in proelio at/
mauere: uniuersum mūdum despexere: tantū ut Iob
superarēt. Nam totum mūdum suum iudicauerūt: &
aduersum solum Iob bellū gessere: utpote quia non
erat ei similis alius in toto mundo. Item adhuc tria
cornua fecere: tanq̄ aduersus corpus: & aīam & spm̄
Iob dimicātes. Tria cornua fecere pro peculij con/
sumptione: & filiorum pditione: atq; corporis pla/
ga supare eum nitentes. Tria cornua fecere: q̄a & ter/
tio cum eo cōgressi sunt: Semel sane: cum omne pe/
culium: atq; filios subito interfecere. Secūdo q̄n totū
corpus eius putredine ac uernibus repleuerūt. Ter/
tio: q̄n per uxorem seducere uoluerūt: amici uero cul/
pauerūt. Adhuc aut tria cornua fecere: tanq̄ tria prae/
cipua ac singulāria: id est spm̄/fidem/charitatem/
prædari ei conātes: fidem quā in uera dei cultura ha/
buit. Spm̄ & terrenae liberationis: & coelestis refri/
gerij: Charitatem circa deū: quā nihil est maius: neq;
in hoc seculo: neq; in futuro. Pro his ergo oibus se/
cere tria cornua neq̄ssimi demones: oēs pariter ad/
uersum Iob dimicātes: oēs unanimiter aduersus eū
stantes. Solum aut diabolus qui est in iniquitate ma/
ximus: præsens Iob erat: sollicitus obseruans infelix:
q̄n blasphemiae sermonē ex iusti illi ore potuisset au/
dire. Et quāto torquebatur Iob corde: lamentabilia
nuncia subinde audiēdo: uel desyderabat: id est dei bla/
sphemiam ab eo non audiendo. Sed adhuc tria cor/
nua fecere: hi q̄ aduersus tria secula/ab initio & usq;
in finem bellum gesserūt: & gerūt aduersus eum qui
ab initio fuit usq; ad diluuium: & a diluuiū usq; ad
passionem: & resurrectionē dñi nostri Iesu xpi: usq;
in finem: & resurrectionē oīum. Et adhuc tria cor/
nua fecere: hi qui aduersus tria dimicāt: Aduersus le/
gem: & pphetas: atq; apostolos. Aduersus legem sa/
ne per dolorum iniquitatem: aduersus pphetas: ita &
aduersus apostolos per falsos apostolos. Post quā
uniuersa: o amici/ultimā audite disputationem. Ad/
uersum Iob olim: & aduersus oēs subsequeutes tri/
bus cornibus dimicauit: tribus cornibus cōgressus
est. Triplici mō tentauit: iuxta oīa quā oīsa: atq; me/
morata sunt. Nunc uero in nouissimis temporibus/
atq; in ultimo seculo nō in his solis tribus cornibus
dimicāt: Nō triplici modo cōgreditur: sed mille mo/
dis: ac multipliciter dimicāt: cōgreditur: & tentat: in/
fidiatur: seducit: atq; subuertit: p multitudinem hae/
resum: per innumeros errores: per abundantes sedu/
ctiones: per pseudo xpos: ac pseudo doctores: qbus
hic mūdus repletus est: quos neq̄ssimus seminauit:
quos atrocissimus ille pduxit: quos malignissimus
diabolus florere fecit: & fructum in infidelitate: atq;
errore coegit: qbus hic (ut dixi) mūdus repletus est:
q̄ uenere: & ueniunt in uerbo dñi: in uestitu ciuium:
intrinsicus aut sunt lupi rapaces: nomen christiano/
rum habētes: atq; spm̄ pietatis: & impietatis: atq;
seductionibus referti sunt. Isti uerā sunt ianuā mortis
& uitae iserni: isti sunt q̄ a ueritate plurimos puaricāt:
& a fide innumeros oberrare faciunt. Isti sunt ministri
maligni: atq; nuncii diaboli ueritate carētes: isti sunt
duces cæci cæcorū: isti sunt qui nubes sine aqua: &
nebula ac tēpestas fugata: quibus caligo/uel nebu/
la iterorū tenebrarū digne seruat: atq; custodiē. Istos
ergo fugiamus: o uiri: istos late debilemus: o amici:
istos odio habeamus: & infidelitatē/atq; errorem q̄
in eis est: uelut flāmam ignis declinemus: pro eo ne
cum illis flāma inextinguibili in die furoris: atq; re/
uelationis iusti iudicii dei mancipemur. Hæc scilicet
uniuersa memorauimus: quia tria cornua: ad dimi/
candum: atq; congregiēdum aduersus Iob: neq̄s/
simi demones fecere. Ad dimicandum uero aduer/
sus ecclesiam: non tria tantum cornua: sed innume/
ra: atq; inestimabilia: omnes sectæ atq; hæreses sa/
ciūt: per quas uniuersas aduersus ecclesiā unitatem
iugēssanter dimicant. Sed quēadmodum tunc cum

tribus

IN CAPITVLVM

tribus cornibus: aduersus Iob cōgressus: eū cōfusus:
ne est supatus: nihil pualēs aduersum Iob: sic & nūc
multis modis aduersus ecclesiā cōgressus: & p inu/
meras hæreses: aduersus eam dimicās: reuocat con/
fusus: nihil praualeis uere credētibz aīabus. Firmū
enim firmamētum dei stabit: & portæ inferorū non
ualebunt aduersus eum. Sicut dicit dñs. Portas infer/
ni memorādo: diueras sectas: atq; hæreses infidelitū:
quæ usq; ad portas inferorū deducūt oēs q̄ eos sectan/
tur. Post quā uniuersa: adhuc unum aduertamus.
Tria cornua fecit diabolus: in typum/atq; figuram
trionymæ illius sectæ: triūq; deorū hæresis quæ uni/
uersum orbē terræ: in modū tenebrarū repleuit. Quæ
psem & filium: & spm̄ sc̄m: aliq̄ tanq̄ tres colit: nō
nunq̄ aut unum adorāt: quēadmodū græcorū lin/
guamemorat: τρία θεα/uel οὐνοῦσιον: triada/uel
homouision. Istam ergo trinitatis sectā & hæresim/
atq; infidelitatem iam olim delōge designās uersutis/
simus ille diabolus: tria cornua misit ad Iob depræ/
dandum. Sic nāq; et nūc memoratā trionymæ hæ/
resis pserim prædatur: atq; expugnat ecclesiam. Sed
cum uideret neq̄ssimus diabolus: qd̄ nihil pfectisset/
p oīa quæ gessit: adiecit hoc qd̄ erat maximum: atq;
mirabile: filiorū interfectionem. Sagittauit primam sa/
gittam: & nō inulnerauit iustum: Sagittauit & secun/
dam piculosiorē: & nō læsit in ueritate fundatum.
Sagittauit & terciā p tria cornua: Sed & hæc ineffi/
cax extitit p tolerātiā. Istam ergo cū Iob retrorsum
auerteret: unam (inquit) habeo adhuc nouissimam/
ac terribiliore ultimam: atq; lamētabiliore: id est fi/
liorū interfectionem: ac pditionē natoꝝ/supplicium/
atq; cōminutionē. Sustulit (inquit) atq; sustinuit prio/
ra: cum de filiis se cōsolatur: Sed istam nō supporta/
bit: neq; sustinebit. Hoc ergo faciā: nō finem eum re/
spirare: nō pmittam respicere: nō pmittam consolari:
Sed subsequēter: atq; subinde lamētabilibus eū nū/
ciis inq̄tem. Hæc cum tractat neq̄ssimus: atq; apud
semetipm̄ loquitur: cōfestim eam adimpleuit. Merito
adhuc anteriore loquēte: alius nūcius uenit ad Iob.
Nō quieuerat prior: narrādo mala: & ic̄piebat alter
memorari pessima. Non occurrebat beato Iob inger/
miscere pro prioribus doloribus: pp̄ qd̄ alia angus/
tia supueniebāt illi. In modum enim uehementium
aquarū: diueris miseriis iusti illius aīam inūdare ne/
q̄ssimus pperabat. Alter ergo nūcius uenit ad Iob:
Alter post anteriorem: q̄rtus uero numero. Alter nū/
cius uenit ad Iob: ppter nuncios/ac dolorē atq; ma/
lorū diuersitatem. Alter nūcius uenit ad Iob: & dixit
ei. Ecce quartus (inquit) præstolor tibi (o Iob) do/
lor nūcius: atq; malorū præco: & nō succubis: neq;
deficis. Sed licet prioribus nō succubueris: nouissi/
mis aut succumbes: & pauesces: atq; deficies: cū no/
uissimum: atq; lamētabilem filiorū nūcium: audire
nō sustinueris. Filii (inquit) tui & filia: cum mādu/
carēt: & biberēt in domo fratris sui: filii tui maioris:
subito uenit spiritus ab eremo: & tetigit q̄ttuor an/
gulos domus illius: & cecidit domus sup filios tuos:

PRIMVM IOB. XIII

& mortui sunt. Hoc (inquit) est nouissimum: & la/
mentabile: atq; miserrimū nūcium: qd̄ etiam igno/
rantibus filiorū dilectionem/amorem/uel affectum:
cōpati reuocat aīam pp̄ tam miserabilem cām. Filii
(inquit) tui quos nutriti: quos educaſti: quos ad
maturitatem cum labore pduxisti. Filii tui quos pier/
tatem docuisti: quos dei cultura imbuisti: quos (ut
inuicem se diligerēt) instruxisti: quos in oī iustitia tū/
bi similes reddidisti. Filii tui quorū filios uidet cupi/
uisti: quorū posteritatem expectare orasti: a quibus in
senecta requiescere te sperasti. Isti ergo filii tui: & non
solum filii: sed & filia: mūdæ/castæ/imaculatæ/atq;
icoingnatæ: quas in tpe nuptiarū/gloriosis coronis
coronare sperabas. Isti ergo simul in unum unanimi/
ter/atq; cōcorditer/castē/benignē/mūde: dum mādu/
cant: & bibunt: nō uagātes: neq; oberrātes: neq; post
impudiciam currētes: neq; ad illicita intendentes:
neq; supflua loquentes: Sed cum gr̄a actione man/
ducantes: atq; cum bñdictione bibentes: & illud qd̄
post hoc ab Apostolo dc̄m est: adimplentes: Siue dū
māducatis: Siue dum bibitis: siue cum aliqd̄ agitis:
oīa in gloriam dei facite. Sic itaq; manducantibus ac
bibentibus filiis/ac filiabus tuis. Bene inquit. Ecce
oñdisti qd̄ māducauerint: & biberint: oñde & hoc
quid factum est: dum māducant: & bibūt. Maius est
(inquit) quam ut edicere ualeā: terribilius est quam
ut pierre audeam. Sed interim ait. Quia nō est tacē/
dum: dicam/pferam. Subito spūs uenit ab eremo:
ita foris/ita copiosus/ita uehēmēs/ita terribilis: atq;
insupportabilis: ut tageret q̄ttuor angulos domus:
& elideret eam sup filios tuos: & mortui sūt. Cuius
(inquit) fuit hæc domus: Fratris eorū maioris. Nō
fuere (inquit) in exera domo: neq; in aliena: Sed in
ppria fuere domo. In domo filii tui: fratris sui maio/
ris. O neq̄ssime aduersari: o callidissime diabolus! Do/
mus cecidit sup filios tuos: cur nō dixisti simpliciter:
& mortui sunt: sed cuncta enumeras: oīa denoīas: &
filios: & filias: & cibum: & potum: & domū: & fra/
trem: & filiū tuū maiorē. In domo (inquit) fra/
tris sui: filii tui maioris. Ob hoc (inquit) hæc oīa de/
numero/atq; denominō: q̄ magis alteram/atq; affli/
gam aīam eius ad quē loquor: quo magis cōminuā/
cor eius cui hæc refero. Si solos (inquit) filios nomi/
nāsem: & filias: nō pfecto aestimans: qd̄ mortuis fi/
liis filia: supesset: ei ad cōsolationem consolaret se.
Ob hoc (inquit) oīa denominō/atq; intimo: ut po/
tius audientis aīam doloribus afficiam: ut potius in/
sti illius mētem pturbē: quo facile ad dei blasphemā
prouocem patientem. Māducantibus (inquit) ac bi/
bentibus meridiano tpe hora prædij: subito spūs uer/
nit ab eremo. Hæc sciētes scī/atq; horū memores: qd̄
ipso meridiano tpe hora prædij ruina occupati sunt
filii Iob: atq; mortui: orauere ad deū cōseruari: sicut a
negociō in tenebris ambulante: ita & a ruina: & da/
monio meridiō. Sicut enī in noctis tenebris: sic sūt
in medio meridiē pluriōres demonū tērationes se de/
monstrāt: q̄ ceteris tēporibus. Hoc nūquam claruit

in filiis Iob: qui nō alio tpe sed medio interfecti sunt meridie. Subito (inquit) spūs uenit ab eremo: & tetigit quattuor angulos domus. O malignissime aduersarij: item deo applicare cupis: item creatorem deprauiare quæris: idcirco spūs: hoc est uentum ab eremo uenire dicis. Nam q̄a deus est: qui p̄ducit uentos de thesauris suis: merito uentum ab eremo: quasi a deo missum: uenire dicis: ut & hoc quod factum est: deo imputaret: nō in bono: sed in malo: atq; audientibus in scādalum. Nam sicut sup̄ oues ignem de celo cadere dixit: ita & nūc spūs: hoc est uentum ab eremo uenisse dicit: utraq; deo ampliare / pro blasphemiam: puocatione: atq; reprehensionis occasione. Subito (inquit) spūs uenit ab eremo: derēpēte: insperate: illico: cum ipetu: spūs uentus / tēpestas: pcella uenit: ab eremo uenit. Et qd fecit? Tetigit (inquit) quattuor angulos domus: & cecidit super filios suos: & mortui sunt. Quis ergo (ait) mortis eorū est reus: o Iob? Nōne qui uentum p̄duxit: atq; adduxit: sicut & onium tuarū combustionis quis auctor est: nisi is q̄ ignē de celo misit? Sed audi (inquit) o Iob. Cum substantiā abundantiam perderes: contempsisti: oibus facultatibus tibi ablatis: sustinuiisti: filiorū uero p̄ditionem quō sustinebis: natoꝝ tormentum quē admodū baiulabis? Subito (inquit) spūs uenit ab eremo: & tetigit quattuor angulos domus: & cecidit super filios tuos: & mortui sunt. Per id quod dicit: filios tuos: stimulat sensum eius: doloribus afficit animam eius: liquefacit p̄cordia eius: prouocat mētē eius: quo magis post filios liquefcens succederetur. Sed quāto plus neq̄simus tētationes Iob multiplicat: tāto amplius coronā gloriæ apud aeternū dñm ei augmētabit. Qui enim simplicē transferit tentationem: uel p̄bationem: simplicem: p̄culdubio accipiet mercedem. Qui autē multipliciter fuerit p̄batus: multiplici gloria sine dubio: a iusto deo coronabit. Quē admodum bñs Iob: q̄ oibus diaboli malignitatibus atq; uersutis sup̄ior effectus: & oibus tentationibus eius fortior cōprobat: Rndit ei dicēs. Dicis q̄ ab eremo ueniēs spūs: hoc est uentus: & tangēs quattuor angulos domus: deiecit eam: & filios interfecit. Sed mētiris (inquit) o diabole: & me non iridebis. Mētiris: o malignissime: & me nō circūuenies: Nunq̄ enim uenit a deo excitati: quattuor cōtra inuicem flauerūt: neq; flant: Sed unus: & unus: aut iste: aut ille. Nunq̄ enim auditum est: qd flantes uenit domos a fundamentis subuerterint: & eas maxime quæ sup̄ aridam sunt fundatæ: ad istar nauium quæ in pelago natat: generaliter subuertēdo demerserint. Hæc nunq̄ p̄uenerūt: neq; p̄ueniēt a uentoꝝ flabris: uel pcellis. Noli mēdacio (inquit) simile deum: o diabole tuis sceleribus. Noli deprauiare creatore tuis perditis iniquitatibus: Ex te enim sunt hæc: & non ex deo: ex tua iniquitate: & nō ex creatoris inuisione. Subito (inquit) uenit spūs ab eremo. De teipso hæc loq̄ris: o inuolens diabole. Tu uidelicet es spūs ab eremo ueniens: tu quattuor angulos domus tetigisti: atq; fi-

liorū interfectionem fecisti. Tu es qui aliqñ in hostes prædātes te trāsfīgurasti: Aliqñ in ignem de celo cadentem. Nōnunq̄ autē in tria cornua egturn: sicut & nūc in pcellam uenti quattuor angulos domus tangentem: & ipsam domū a fundamentis subuertētem: atq; eos q̄ inuiscus erat: interficiētem. Tuæ (inquit) iniquitatis opa sūt hæc oīa / o callidissime diabole. Nā deus mortem nō fecit: neq; lætas in p̄ditione uiuorū. Sed tua inuidia: atq; zelo mors introiuit in mūdum. Sicut ergo in totum mūdum mors introiuit p̄ tuum zelum: ita & nūc sup̄ filios Iob: p̄ tuum zelū: & inuidiam p̄ditio aduenit: atq; iteritus: o neq̄simus diabole. Hoc autē tu ipse de temetipso demonstrans dicis. Subito spūs uenit ab eremo. Subito. n. & occulte: atq; clanculo innumeros subueritis: innumeros circūuenis: tuæ cōdemnationis hæredes efficis: quos oēs aeterna subuersio subito app̄hendit: utpote a te in malis seductos. Ob hoc enim subito uenit spūs: tu ipse aeris penetrator: diabolus: aerisq; spūs ab eremo. Spūs uero tanq̄ in eremo: ac solitudine: ubi neq; hoīs: neq; quadrupedis uestigium gradit: p̄iectus: atq; expulsus. Aut adhuc ab eremo uenit: utpote oīum diuinorū exors: & oibus desolatus. Aut & adhuc ab eremo uenit: utpote nō solū ab incorruptilibus: atq; inuicis solitudinibus seq̄stratus: ac demoratus: Sed quāto magis inhumanis: atq; aīatis solitudinibus q̄ sunt aīæ impiæ: sceleratæ: erratēs: infideles: quæ sunt desolatæ oī scitate: quæ nō habitātur: neq; a scō spū paracito: neq; a scīs angelis dei: utpote i huiuscemo: di desertis habitās: a deserto teipm uenire dicis. Tale desertum factus est: & ille quē scopis mūdatur: atq; ornātū repiens neq̄simus: atq; imundus spūs alios septem negores se assumēs: habitauit in eo. Tale desertum: factus est & isoclix Iudas ille: postq̄ spūs scī familiaritatem: atq; illuminationē a se expulit: & scōꝝ angelorū cōiunctionem: atq; habitationē a se amouit. Sicut dicit. Et post hoc introiuit in eum sathanas. Tales solitudines fuere olim oēs pseudo prophetæ: atq; falsi sacerdotes: illi: ad quos dixit Micheas: p̄phetā aī Achab regem israel. Dedit dñs spm̄ mēdacē in ore oīum p̄phetarum tuorū. Quod cum audisset princeps ipsorū pseudo p̄phetarum Sedechias filius Canaan percussit Micheam in maxilla dixit. Quid spūs dñi discessit a me: ut loq̄retur in te? Per quæ euidenter oñdit: qd discessit ab eo spūs dñi: & habitauit in eo spūs diaboli: utpote desolato a spū scō. Talia deserta: facti sunt iudei qui dño non crediderūt: neq; suscipere eum uoluere. Propterea dixit ad eos dñs. Ecce relinque uobis domus ur̄a deserta. Talia scilicet deserta factæ sunt: & nūc oēs ifidelium sectæ: atq; hærefes: quæ desolatæ fidei ueritate: atq; oī pietate: in qbus habitans diabolus: multitudines scandalorum: tanq̄ zizaniā in eis oriri fecit. Post quæ uniuersas: adhuc in ultimo talia deserta sunt omnes p̄tinaces: omnes crudeles qui non agunt poenitentiam: qui contristant spiritum sanctum in quo prius dem signati sunt in die redemptionis: qui contristant

sanctos angelos: qui gaudent super eos qui pro peccatis poenitentia agunt. Oibus ergo istis desolati sūt: q̄ nō poenituerint. Habitat uero in illis ut in desertis: malignus aduersarius: qui tenet cor eorū: ut nec poenitentiam constentur: neq; ieiunia exerceant: neq; elemosynas faciant. Istis nāq; peccata delentur: Isti ergo oēs cum sint desolati sanctitate: & fide: atq; dei timore: desolantur de regno dei: & proiciuntur de choris sanctorū: atq; in tenebras exteriores pelluntur: & in ignem inextinguibilem qui p̄paratus est diabolo: & angelis eius. Hæc itaq; uniuersa quæ dicit. Subito spiritus uenit ab eremo: & tetigit quattuor angulos domus. In tertia plaga tria cornua fecit diabolus: In quarta uero quattuor angulos domus tetigit: & cecidit domus. Et quid si unum angulum tetigisset: cadere non potuisset? Vtiq; potuisset. Ergo si per unum angulū poterat cadere: cur oēs quattuor angulos tetigit? Audi quattuor angulos: id est quattuor partes tetigit ob hoc: ut oñderet ferocitatem: & insaniam: intemperantiam quoq; atq; crudelitatem: cruentationem: atq; aīum suum homicidalem. Nam oēs neq̄simi dæmones mox ut relaxati sunt: & mox ut permissionem acceperint: continuo oēs generatim ab oibus partibus: sup̄ domum ipsam irruerūt: festinantes: atq; aduersum inuicem rapientes: Quis primus hanc iniquitate inciperet: q̄ primus hoc homicidium p̄petraret. Ob hoc ergo per quattuor partes irruere nequissimi dæmones: tanq̄ leones de insidiis prumpentes: in gentem uniusquisq; eorū sibi reputas dolorem: si prior illo alter p̄cederet ad huius perditionem. Et adhuc ob hoc per quattuor partes: quia metuerunt infelices ne forte aliquis ex hac ruina euaderet: p̄ter illum unum quem sponte nequisi simi referuissent. Qui & ipsorū iniquitati deferuisset: & Iob ipsos dolores enarraret. Sed & adhuc p̄ quattuor partes: ac currentes quattuor angulos tetigerūt ob hoc: ut suam in consonantiam: atq; aduersus inuicem cōtrarietatem oñderent. Nam ad iniquitatis p̄fectionem oēs sibi cōcordant: cum inuicem ante dissonantes sint: atq; cōtrarii. Et cecidit (inquit) domus super filios tuos: & mortui sunt. Cecidit domus app̄prehendentibus dæmonibus: cōmouētib; in fundamentis subuertētib; . Cecidit domus: Nec quicq̄ magnum. Nā si solus Sāson post hoc innumera Allophyloꝝ milia: in una domo subito deiecit: Quid magnū si innumeri dæmones unam domum: per angulos app̄prehendentes subuerrere? Cecidit (inquit) domus super filios tuos: & mortui sunt. O quā magna est fides tua: beate Iob: o quā mirabilis est patiētia tua: uere dei serue. Non te exagitaui primus fluctus: neq; impulsi te scdm piculum: nō te uulnerauit tertia sagitta: nō te superauit quarta tentatio: neq; filiorū subuersio: quasi in pelago perfercit in terra. Mortui (inquit) sunt filii tui: Et utinam iuxta oīum cōmunem mortem. At nunc uero non ita: Sed cecidit (inquit) domus sup̄ filios tuos: & sic sunt mortui. Suspira (inquit) o homo. Lachryma o

Iob. Tam etsi (inquit) ob hoc quod tales perderis filios: saltem uel quia tam lamētabili morte mortui sunt: uel quia ita miserabiliter de uita exierunt. Quis e uidetibus non stupeat o Iob: quis ex audientibus non perturbetur o uir. Tu uero lapidibus durior: & saxis firmior extitisti: filii tui mortui sunt: & quid expectas: ut nō lugeas? Cum lapidibus cōminuti sunt: cum puluere cōmixti sunt: carnes eorū cum sanguine & ossibus: cū ipsis etiam uisceribus cōmixta sunt: fratrum cum sororibus: & sororū cū germanis: oīumq; cōminutio simul cum ipsis ante positus cibus cōmixta est: oīum nihilominus uiscerum tabo: cum ipso uino qd in manibus habebatur: cōmixta est. Immēso nāq; furore uisus uersutus diabolus: & ira plenam indignationem demonstrans: nec quicq̄ reliquit: qd non cōminuerit: neq; caluarias: neq; uiscera: neq; uertibulos: neq; brachia: neq; manus: neq; pedes: neq; ullum membrum: neq; aliquam corporis compagem. Et non solum hæc: sed & ipsos lapides: & ligna: nimio succensus furore cuncta contriuit: cuncta cōminuit: cuncta cōmoliuit: cuncta cōmifecuit: cuncta in cuncta: atq; idiscreta reddidit. Nam fundamenta domus ipsius: sursum supra tectum exciuit: atq; superius tectum in profunda fundamenti dimerisit. Nō enim ob hoc solum hæc fecit: quo magis in contritione filiorū Iob aīam cōminueret: Sed ob hoc quia prioribus plagis nō succubuit: Propterea etiam istis inuicem iniquitatem suam demonstrauit: & proprio tolerantiā in filiorū cōminutione in eo uindicauit: & cōminuit mēbra: & carnes: & ossa: atq; cum lapidibus: & puluere ipsius ruinæ cōmifecuit: ut nec separare: nec colligere: nec sepelire posset: & eos a quibus se sepeliri sperabat: ac uolebat. Hæc nāq; uenit nunciare Iob: nouissimus nequissimi aduersarii nuncius. Hæc uenit nunciare quibus similia priora non contigere: hæc uenit nunciare: quæ nūc auditorū conturbant mentem: cōtristant p̄cordia: liquefaciūt aīam. Beati uero Iob mens perstitit in morte: aīa in ḡfag actionibus non est consternata. Quis hoīum nunc si unum perdat filium: hīs alios: huius unius dirēptionem: ac mortem supra modum non lugeat: etiam cum lamētationibus: ac clamore? Magnanimus uero ille Iob cum decem haberet religioſos filios: & istos oēs senel protinus perderet: non luxit: non est contristatus: sed gratias agit danti: & iterum auferenti Deo: & (quod est maximum) de decoro: & miserabili modo: ipsis natis morientibus: atq; in ipsius domus ruina cōtuitis: quorū ciborū app̄paratus: cum cōmedentiū carnibus est cōmixtus: & hi qui ministrabāt: unusquisq; ubi app̄hensus est: illic est cōminutus: & potus miscētium: cum sanguine app̄inantium est cōmixtus. Et erat uisio lamētabilis: atq; aspectus miserabilis: hoc qd gēstū est: Immo nec uisio: nec aspectus. Nō enī erat qd uideret: neq; qd sapetur de eorū q̄ mortui sunt cōminutis corporibus. Nā tāto furore cōminuit ea neq̄simus: ut nec de uultib; nec de p̄sonis agnosci possint corpora quæ

cum terra atq; lapidibus erant cōmixta atq; cōcreta. Quod transcendit omne dictum atq; omnem narrationem in dolore atq; miseria. Quod nūc nos audientes expauescimus ac tremur: beatus uero Iob nec ab auditu terribus est: nec ab ipsa probatione expauescit in oibus in inclinabilis atq; immobilis pmanet: factis proculdubio oñdēs oīa quæ deus pridem de eo ueraciter dixerat uerbis. Hæc audiens Iob. O magne homo dei Moyses quid loqueris: quid scribis: quid dicis? Tu enim es qui hæc scripsisti. Cur ergo dicis. Audiens Iob: quasi aliquid leue uel modicum: & cur non dixisti: hæc exptus Iob: hæc passus: hæc sustinens? Nam probatio & passio atq; tolerantia fuerunt hæc quæ facta sunt: & non uerba neq; fabulæ auditus: Propterea (inquit) non dixit probationem aut auditum: quia non tanq; probationem æstimauit Iob: sed tanq; transeuntem auditum: & tanq; fabulas percurrētes. Probatio uero fuit atq; passio: sed cum tolerantia & cum gratia actione hæc sustinere Iob tanq; auditus pertinuit. Ob hoc ergo hæc audiens Iob: tanq; uehementia tanq; terribilia stuporem conferentia atq; in pauorem deducētia. Hæc audiens: quæ alius prior nō audiuit: quæ alius maior non sustinuit: quæ alius ante eum passus nō est. Hæc audiens Iob: quæ meditatus est diabolus: quæ quæsiuit nequissimus: quæ uoluit iniquus: quæ excogitauit iniustus. Hæc audiens Iob: quem admirati sunt: quem incorruptibiles laudauerunt: ut is qui de terra plasmatus est: uiriliter pugnauerit aduersus eū: qui de coelis deiectus est: ut pulvis aduersus spm̄: ut homo aduersus diabolū: ut corruptibilis: aduersus incorruptibilem constanter steterit: & nō succubuerit atq; uictoriam de illo sumpserit. Cum tribus malitiosis sagittis a diabolo sagittaretur: tolerantia atq; fidei scuto se protegens: transiit illibatus. Post quas tres quartam sagittauit in illum inimicus tentator: nouissimam cum dolore: ultimam miserabili. Sed nec hac aliquid pēgit: nec per istam suam uoluntatem perfecit. Et dico istam quasi unam: Non enim erat una: sed decem erant in hac ipsa: Nam decem filiorum una fuit perditio: unus interitus. Quod autem nō uulnerauerit illum diabolus: neq; dolorem cōgesserit nequissimus: euidenter oñdit mox in subsequētibz dicens. Tunc surrexit Iob. Si enim uulneratus: uel contaminatus: uel laceratus fuisset: surgere oīno nō potuisset. Ergo quia surrexit manifestū est: qd fortissimus p̄seuerauit atq; illæsus perstitit. Tūc surrexit Iob. Surrexit aīo: surrexit fide: surrexit ueritatis studio: surrexit ad proclium: surrexit ad uirtutem: surrexit ad officium constantia. Tunc surrexit Iob. Certum est quia cum surrexisset dixit. Nunc belli tēpus: nunc cōstantia approbatio: nūc uictoria acceptio: nunc coronæ compositio: nūc retributionis expectatio: nunc audacia manifestatio. Quod autem ad hæc oīa surrexerit Iob: atq; ad hōz oīum oñsonem: atq; perfectionem: iuxta hæc quæ sequuntur manifestum est. Cōscidit (inquit) uestimenta sua. Cur con-

scidit? Ob hoc conscidit: ut expeditione atq; constantior extitisset in proelio: ut illa quæ retardant: deponeret: ut illa quæ impediunt: a se proiceret: ut tanq; audacissimus procliator: & tanq; singularis monarchus aduersus innumeros inimicos: & aduersus inæstimabiles aduersarios singulariter immobilis p̄staret. Ob hoc conscidit uestimenta sua. Nam & uere talis mos est in aliquibus gentibus: ut cum ad dirum uenerint bellum: tunc nimirum scindentes uestimenta sua cum furore atq; indignatione currunt contra aduersarios intēperanter: nudo pectore cum fiducia se offerentes: ut est syrorū gens. Item uero aliæ barbaræ gentes expoliātes se atq; in ipsis tunicis se præcinctas: nudo pectore atq; scapulati uiriliter eunt in proclium. Sic itaq; & admirabilis Iob cōscindēs uestimenta sua: atq; oīa deponēs impedimēta: nudus atq; audax stetit in spirituali proelio. Aut & adhuc conscidit uestimenta sua: sine mora semetipsum ad ipsas præparans plagas. Ecce (inquit) dorsum nudum: ecce corpus detectū: Vos flagellate: ego autem sufferam: Vos uerberate: ego uero sustineam. Dicens cum Hieremia. Dorsum meum dedi ad flagella. Dicens cum David. Supra dorsum meum fabricauere peccatores. Sed adhuc cum eodem David. Eteram flagellatus tota die. Et adhuc. Conscidit uestimenta sua. Ac si diceret ad ipsos nequissimos aduersarios. O iniqui atq; maligni aduersarii: mortuum me æstimatis: ut uos putatis: & (ut uobis uideat) in terram me sepelire properatis. Si igitur mortuum me æstimatis: o inimici: anticipem preciosam meam sepulturam: cōscindere p̄ciosam atq; meas uestes regales: ut nec post mortem meam gaudeatis: eas possidentes. Puto qd ex illo cōsueuerunt hoīes: cum preciosa sepulturam cuiuslibet miserint: cōscindere eam: ne alii qui scelesti & ipsum corpus proiciant: & ipsam p̄ciosam sepulturam possideant. Quod si tanq; uiuentem (inquit) me iudicatis: ecce (inquit) etiam sic nudus atq; scapulatus sto contra uos: nunq; uobis cessurus. Aut & adhuc. Conscidit uestimenta sua. Ecce (inquit) o maligni inimici peculium cōsumpsistis: filios perdidistis: substantiam diripulistis: ne quicq; aliud nisi solum corpus atq; hanc uestem mihi reliquistis. Tollite (inquit) & hanc uestem: p̄icio etiam hanc uobis: Nihil apud me remaneat ex his: quæ in potestatem nequitia meæ data sunt. Non sit mihi ex uobis hoc bñficiū. Olco peccatorū nō ungetur caput meum. Super hæc oīa ecce (inquit) & ipsum corpus nudum: detectum: paratum ad poenā super portationem: ad dolorē tolerantiam. Torque (inquit) contunde: uerbera: ut per cūcta probaueris: cognoscas quia solus Iob insuperabilis pmanens in oibus: nunq; cedit tuæ nequitia flagellis. Hæc itaq; uniuersa cum cogitaret: & loqueretur: atq; ipsis perficeret factis: surrexit & conscidit uestimenta sua. Et totōdit comam capitis sui. Vtpote superfluum / ociosam atque inutilem: Totōdit comam capitis sui: factis proficiens: id quod postea duxit ab Apolo

stolo interminatū est uerbis: quia uir si comam nutrit: rit: ignominia est illi. Hæc itaq; obseruans Iob: totōdit comā capitis sui. Cum totōdisset p̄culdubio qd ipsis eam aduersarius p̄iecit: Ecce (inquit) tollite & hanc: habete & hanc: deglutite & istam. Arbor (inquit) sum fructifera: oīa quæq; superflua a me proicio: ut illibatus p̄fectum fructum afferā. Vitis enim sum bñ materiata: abscido a me uniuersa superflua: ut in congruis oibus (ut ita dicam) purgatus: iustitiæ p̄fectum pferam fructum. Totōdit comam capitis sui. Non ut lugens: sed ut luctum deponēs atq; proiciēs: omniq; luctu per tolerantiam superior existēs. Totōdit comam capitis sui. Sicut Ioseph cū de carcere a Pharaone duceretur: Sicut Ionathas filius: cū David ab Hierusalem post mortē Absalon reuerteretur: & alii inumeri priores ac posteri: quamdiu lugebāt: non tondebant. Deposito autē luctu cōfestim tondebāt. Ita & nūc beatus Iob totōdit comam capitis sui: ut humiliaret se: ut subiiceret: ut adliceret: ut miseriam ostenderet. Quod est huius rei indicium: hoc quod in subsequētibz dictum est. Aspersit nāq; terram super caput suum. Nisi enim ualde se humiliaret: non atq; caput suum terra aspergeret. Aspersit (inquā) terrā super caput suum. Vñ hæc opinione sumpsi o beate Iob: ut terrā capiti tuo asperges? A tritauo (inquit) generis mei Habraam dicēte. Ego sum terra & cinis. Et patriarcha totius generis humani Adā: ad quem dictum est. Terra es: & in terrā ibis. Hæc itaq; ab illis audiens atq; memor aspersit terrā capiti suo. Non (inquit) sum tanq; diabolus qui de coelo cecidit: sed sum tanq; unus ex hominibus ortus de terra. Ideoq; terram aspergo super caput meum. Non sum sicut diabolus ex incorruptione proiectus: sed sum tanq; unus corruptibilium de limo plasmatus. Merito terram aspergo super caput meum: ut norit (inquit) nequissimus diabolus aduersus quem habet: quia aduersus terrenum habet: aduersus corruptibile: aduersus mortalem: aduersus hoīem de limo terræ plasmatum. Ob hoc ergo aspersit terram super caput suum: ut instruat omnes terrenos: corruptibiles atq; mortales: quia etiam ipsi possint similiter stare aduersus nequissimum. Possunt (inquā) similiter sustinere ac superare oēs tentationes diaboli: si deum dilexerint atq; metuerint. Sicut admirabilis Iob sustinuit atq; portauit: nō modicum aliqd: sed magnos & ingentes atq; terribiles dolores: ac tormēta: quæ alius illo nec prior nec posterior sustinuit. Et (quod est superius) non habēs formam ex alio priore: neq; exemplum reprensibilem ab alio anteriore. Cum unum ex plurimis uideretur Iacob filium perdidisse: a ceteris oibus consolari non potuit. Sed dixit. Ibo post filium meum: lugens in infernum. Magnanimus autē Iob post peculii perditionem: & post oīum bonorū direptionem: oēm filiorū miserabilem interitum: Patienter simul cum audisset: non suspirauit: non ingemuit: non rephendit: non maledixit: non blasphemauit: non culpauit: non dixit ea quæ dicendi ratio

non exposcebat. Quæ nunc illicite dicunt plurimi. Cur dedisti primo: aut cur abstulisti mō? Cur oblectasti primo: siue peculio / siue filiis: uel cur priuasti nunc his oibus pariter? Melius erat: ut oīno non dedisses: qd dans / rursum auferres. Vilius erat ut omnino nō oñderes: quam in oñs denuo multares. Sed nihil horū dixit: Neq; oīno cogitauit scissimus: atq; constāntissimus ille Iob: nisi tñ ut mentem refrigeraret: nisi tñ ut quæ ingens dolor erat hoc qd scī est: quæ ptulit ostenderet: uestem conscidit: comam totōdit: terram capiti suo aspersit. Per quæ uniuersa se ante deum humilians: nequissimum diabolū usq; ad inferos deiecit. Quid ergo dicimus o uiri? Nunquid ex alio corpore creatus est Iob: & ex alio sumus nos? Absit. Non enim cum psonarum acceptione creauit deus alios tales. Alios nihilominus tales. Sed idem est omnium plasma de limo terræ: sed æqualis est oīum anima ex dei operatione. Sed quia nō est oīum similis uolūtas: neq; pietas: neq; religio: sitas: neq; fides: neq; ppositū circa deum: neq; spes uitæ æternæ: neq; timor geennæ: neq; inferorū supplicium in tenebris exterioribus. Idcirco nō oēs homines eundem demonstrāt ppositum: neq; tolerantiam. Non quia non possunt: sed quia nolunt. Propterea digne ac iuste magnificatur beatus Iob: quia uolēs sustinuit hæc oīa cum gratiarum actionibus. Nam post hæc uniuersa quæ supius memorata sunt atq; ostēsa dicunt. Et pstrauit se in terram: & orauit ad dñm. Primum surrexit: & ita demum se prostrauit. Surrexit ad proclium: prostrauit se ad p̄ciem: Surrexit ad uirtutem: pstrauit se ad orationē: Surrexit ad uictoria p̄fectionem: pstrauit se ad coronæ acceptiorem. Nam & ante impatores qui uictores extiterunt: nō stantes: sed deorsum adorātes: coronā accipiunt. Sic nāq; & beatus Iob in prima tentatione: quā per peculium atq; filios sustinēs: uictoriam de aduersario acquisiuit: ad orationem se prostrauit: ut p̄fectas tolerantia suæ a deo acciperet coronas. Ob hoc ergo prostrauit se: & orauit ad dñm. Quem cum prostratum uideret diabolus gauisus est in scilicet. Cum autem adorantem atq; orantem audisset: obstipuit atq; expaui. Prostratus (inquit) orauit ad dñm Iob: prostratus diabolū deiecit: altum humiliauit: exaltatum supplantauit: confudit sortem: deformauit elatum. Super hæc omnia (quod est omnibus maius atq; superius) cum sua prostratione Iob diabolū deiecit: & sua tolerantia nequissimum superat: formam oñdit eius qui de coelo uenit: qd ut granum tritici in terram cadens: diabolū deiecit: & sortem alligauit: & uasa eius diripuit: & spolia diuisit: & captiuam duxit captiuitatem: & passione atq; resurrectione sua mundum redemit: atq; seculum saluum fecit. Horum nāq; omnium formā atq; exemplum oñdēs iob: & post horum omnium lamentabilium tolerantiam: pstratus in terram orauit ad dominū: ut pstratio eius / ruina efficeret diabolo: atq; subuersio maligno: & figuram passionis: ac resurrectionis dñi.

Prostratus (inquit) orauit ad dñm/ex tota anima/& ex tota mente/& ex cordis profunditate. Orauit ad dñm. Quid orauit? Tolerantiam/sufferentiam/consumationem. Orauit ad dñm. Sensus illibationem/mentis integritatem/aia sanitatem. Hoc ergo orauit ad dñm: ut sana (inquit) aiam meam: atq; illibatum cor meum custodiat dñs: & rex oium: & nunq; mihi praeualebit malignus: & nunq; me superabit callidus: ille inimicus: qđ auerat carnes: qđ cōminuat ossa: qđ cōsumat nervos: Si aia (inquit) mea sensus illibatus a te custodiat. Nunq; a te seducar domine deus: nunq; abstrahar a charitate tua rex meus. Idcirco orationem eius exaudiens deus: atq; deprecationem illius suscipiens iudex iustus: post hoc locutus est ad diabolum: & dicit. Ecce tradidi tibi illum: tñ animam eius ne tetigeris. Sic itaq; prostratus orauit ad dñm. Vere prostratus: hoc est ualde usq; ad terram humilatus: merito uestem conscindit: comam capitis totōdit: terram capiti aspersit. Post hac uniuersa / prostratus orauit ad dñm. Sic (inquit) rex Ninie post hoc in cinere & cilicio sedens: & cū humilitate orās: post triduum iminentem calamitatē effugit. Sic (inquit) & Iosias Hierosolymae rex uestes suas cōscindens prae timore cōminationū dei: & famulos suos uestibus conscissis: & terrā atq; cinerem asperfos misit ad deprecandam & exorandā faciem dñi. Sic etiam primus his oibus admirabilis Iob cōscidit uestimenta sua: & comam capitis sui totōdit: & terram capiti suo aspersit: & ita prostratus orauit ad dñm. Prostratus est ad orationem: sed non cecidit: tanq; aduersarius in contumaciam: Prostratus ad precem sicut Habraam cum pro Loth orasset: Sed non cecidit in contumeliam: sicut diabolus qui de coelo proiectus est propter apostasiam: Sed forsitan dicit aliquis: & cur oīno totōdit comam capitis sui: uel ob quam rem conscidit uestimenta sua: uel ob quam cām aspersit capiti suo terram? Audite primum qđem pro his oibus quae superius demonstrata sunt. Item sane adhuc: uestimenta conscidit: ob hoc quia ex his quae diabolo data fuerāt: apud se nihil residere uoluit. Comam uero capitis sui totōdit ob hoc: ut deposita diuitiarū abundantia etiam comae nimietatē deponeret: & ut aduersario oñderet: quia sicut nihil passus est: quia comam totōdit: ita cum multitudinem bonorum deponeret: atq; amitteret: nihil se passus fuisse aestimauit. Aufers (inquit) oia supflua: nihil mihi superstit ex his quae tibi data sunt. Terram uero capiti suo ob hoc aspersit: ut ex parte oñderet filiorum dolorem: Nisi enim hoc fecisset: alienum illum a natura humana fuisse diceremus. Haec uidelicet uniuersa gessit propter naturalem dolorem: Gratias uero agit propter constātiā & aia ueritatem: atq; illam quam circa deum habuit synceritatem. Post q̄ uniuersa dixit ad eos. Ad quos? Adueniētes demonis nuncios. Nā hi quattuor praestolabatur eum: quattuor miseriarū praedicationes ei afferentes: quattuor lamentabilibus sagittis eum sagittantes. Nouissima

lamentabilior. Quae uere lamentabilior fuit: atq; aia cōtigua filiorū perditio. Ad istos ergo quattuor qui praestolabantur (ut uidebatur) lugentes atq; moesti simulatione dixit. Quid expectatis o uiri: quid sustinetis o hoies: hoc ne ut lugeam uobiscū: hoc ne ut uobiscū lamentē? Non lugeo (inquit) rei familiaris direptionem: Ablatē nāq; sunt mihi pariter cum peculio/molestia/atq; curā. Non lamētor filiorum decessum: Transiuit enim ab oculis meis tristitia / & dolor. Si enim pariter mecum adiuuerent super terram: cum dolore effem cogitaturus quales fuissent: quales profecissent: qualem finem expectassent. De istis ergo oibus securus effectus: non lamentor / non plango: quod uos cupitis: non reprehendo qđ uos queritis: non blasphemio: quod uos uultis: Non ridet me diabolus: non gaudebit (ut sperat) sup me inimicus: non inueniet apud me id quod expectat: neq; simus. Nudus enim exiui de utero matris meae: Nudus ibo sup terram. Nihil habui cum uenissē: nihil requiro cum iero: Nihil attuli natus: nihil hinc auferā sublatus. Nudus exiui de utero matris meae: nec peculium / nec filios habēs: neq; diuitiis / uel possibilibus indutus: nudus & ibo sub terrā. Quod enim pariter cum corpe positum fuerit in terra: cum eodem corpe terrae efficitur terra. Merito nudus ibo sub terram: nudus ibo: nudus (inquit) peculio / sed & peccato: nudus diuitiis / sed & impietatibus: nudus substantia / sed & iniustitia. Sicut enim de carnalibus possibilitatibus uniuersis nudus effectus sum: ita (inquit) & ab oibus illicitis nudus ibo sub terrā. Non cōmittatur (inquit) mecum neq; malignitas / neq; iracundia / neq; supbia / neq; inuidia / neq; zelus / neq; cupiditas / neq; alienarū rerum appetentia / neq; contumelia / neq; calūnia / neq; uolentia / neq; impudicia: neq; lasciuia / neq; ullum ex his quae deo sunt contraria. Istis nāq; oibus nudus ibo sub terrā. Non enim sum talis quales illi: de qbus dī. Quia nō habuerant tegumentum: inferno uestiti sunt. Nudus (inquam) malis oibus Iob sub terram: nudus malis: bonis uero oibus uestitus: iustitia indutus: sanctitate circūdatus: charitate ornatus: misericordia / ac bonis operibus coronatus. Beati sunt / & beati erunt (o gloriose Iob) oēs qui te imitati fuerint: oēs qui post te poterint cum fiducia dicere. Nudus exiui de utero matris meae: & nudus ibo sub terram. Qui etiam cum Apostolo possent ueraciter dicere. Nihil intulimus in hūc mūdum: uerūtamen nec auferre aliquid possumus. Vae autem illis qui nudi quidem uenerunt: Innumeris autem iniustitiis / atq; impietatibus / crudelitate quoq; atq; infidelitate onerati / atq; praegratuati: ibunt in terram. Huiusmodi uestientur calamitate / ac miseria in die iusti / atq; psonam non accipientis iudicii dei. Nudus (inquit) exiui de utero matris meae: sicut & oēs hoies: sicut & omnis caro: sicut & oēs corruptibiles: nudus & ibo in terram. Hoc ipm nāq; expectant oēs: quia idem est introitus oibus: & exitus similis: siue rex / siue famulus / siue diues / siue egenus

egenus / siue magnus / siue pusillus / siue liber / siue seruus: nudus ibit in terram: nec quicq; ualens auferre secum. Nam & hoc ipsum quod corpori immittitur: non auferet secum. Non secum illud tollet: qđ non sentit: quia non intelligit: quia terra efficitur: quia in resurrectione nō corporis sepultura / sed aia fides / & pietas / misericordia quoq; & synceritas requiritur. Nudus exiui de utero matris meae: nudus & ibo sub terram. Tanq; si diceret. O uiri prudentiae / atq; sapientiae: quod est mortale hoc indumentum: quae est haec superuacua gloria / quae sunt terrenae hae / atq; infidae diuitiae: quae hodie sunt / & crastino non sunt: quae hodie indident istum: crastino uero eunt ad alium? Fumus est deficiēs: flos est transiens: herba est arefiēs: Et qui hnt illas / tanq; non habeant: quia non diutius habent: & qui non hnt illas: tanq; nihil amiserint: qđ non permanent: reliquuntur. Nudus exiui de utero matris meae: corpus hns tñ atq; aiam: Nudus & ibo sub terrā. Sicut ueni: ita & ibo: ita & ex eo aliena cūcta relinquens: cum corpore uero solo / atq; aia transiens. Quae accēpi (inquit) habeo: quae attuli non amisi. Superflua oia derelinquens: nudus ibo illuc. Illuc inquit. Vbi illuc? Primum qđem illuc ibo: ubi oēs priores mei ierunt: ubi oēs ab initio: illuc: in terram matrem oium: in terram oium domum. Terra nāq; est domus omnium mortalium: Illuc: ubi abiit Adam: & oēs qui post eum fuerunt: Illuc: ubi abiit ille: ad quem dictum est: Terra es & in terram ibis. Illo (inquit) ibo nudus / sicut & nudus ueni. Aut ad huc. Illo (inquit) ibo: ubi sunt tabernacula iustorū: ubi sūt sanctorū gloria: ubi est fidelium requies: ubi est piorum cōsolatio: ubi est misericordiarū haereditas: ubi est imaculatoz beatitudo: ubi est ueracium laetitia / atq; exultatio. Illuc ibo: ubi est lux / & uita: ubi est gloria / & iucunditas: ubi est laetitia & exultatio: unū aufugiet dolor / & tristitia / & gemitus: ubi obliuiscetur prioris tribulationis hi qui sunt in corpore super terram. Illuc ibo: ubi est tribulationū depositio: ubi est laborū remuneratio: ubi Habraae sinus: ubi Isaac proprietatis: ubi Israel familiaritas: ubi factoz aia: ubi angeloz chori: ubi archangeloz uoces: ubi spiritus sancti illuminatio: ubi xpī regnum: ubi aeterni dei patris infecta gloria / atq; beatus cōspectus. Illuc (inquit) ibo: illuc perueniam: non reprehensens / non maledicens / & cōfitemens: atq; cum grāz actionibus dicēs. Dñs dedit. Dñs abstulit. Sicut dñs placuit ita factū est. Nō ero (inquit) ingratus: Non ero fidei fragus: sicut tu aduersari: Non reddam malum pro bono: sicut tu infelix diabo. Sed confiteor quia dñs dedit: & dñs abstulit. Sicut dñs placuit ita factum est. Lamentabiles (inquit) ad me misisti nuncios o diabo: & noxios / atq; imifericordes tuae nequitiae legatos: per quos me crudelibus tuae iniquitatis sagittasti sagittis quas ego (inquit) oēs identidem in te cōuertam / crudeliora efficiēs tibi in spiritu uulnera: quam tu mihi in corpore. Dñs (inquit) dedit / & dñs abstulit:

Sicut dñs placuit ita factū est. Hoc fuit diabolo uulnus: haec fuit afflictio / & dolor / tribulatio quoq; atq; angustia: quia cum putat / & uult blasphemiam audivit a Iob: & reprehensionem / ac maledictum in deo: Confessionem / atq; grāz actionem audiuit. Hoc factum est illi ignis deuorans: hoc factum est ei incendium perueniens: qđ hoc audiuit: quod non sperabat. Dñs dedit: & dñs abstulit: Sicut dñs placuit: ita factum est: Sit nomen dñi bñdictum in saecula. Non enim tātum tetigerunt Iob lamentabiles istae diabolici sagittae: quantum uulnerauere illum synceres eius gratiarū actiones. Dñs dedit: dñs abstulit. Quando uoluit (inquit) dedit: ut bonus: & quando uoluit identidem: ut hns potestatem: abstulit. Dñs dedit: & dñs abstulit: Dedit (inquit) ut inotescat: quam fidelis sim: quā pie dispensem: quā misericorditer distribuā. Abstulit autem: ut appareat quō gratias agam: quō confitear: quō adorem: plus nunc rebus sublatiis: quā pridem datis. Dñs dedit: & dñs abstulit. Dedit sua: & item abstulit sua. Ego (inquit) nihil amisi: nullum sum passus detrimentum. Merito postq; auersus sum / & reddidi mihi mutuanti eas / gratias ago. Dñs dedit: & dñs abstulit: Sicut dñs placuit: ita factū est. Quid dicis o beate Iob? Dñs uere dedit: Sed non uere dñs abstulit. Sed abstulit oium inimicus: & nequissimus aduersarius / atq; inuidus diabolus. Dñs dedit. Sed aduersarius abstulit. Dñs dedit: & inimicus refuga abstulit. Porro si diabolus / quō dicit Iob: quod dñs abstulerit? Ignorans / atq; per suspensionem dicit. Putabat enim atq; arbitrabatur: quod dñs abstulerit: & nesciebat quod diabolus abstulit: concedente / atq; permittente dño. merito dicit. Dñs dedit: dñs abstulit: sicut dñs placuit: ita factū est. Haec nāq; fuit illa magna uere Iob cōstantia: quod nesciens qđ diabolus abstulit: putabat qđ dñs abstulerit: & hoc putans: dño quasi auferenti gratias agit. Dñs (inquit) dedit: & dñs abstulit: Sicut dñs placuit: ita factum est: sit nomen dñi bñdictum in saecula. Si enim sciret Iob quod aduersum diabolum habebat: & quia diabolus cum illo hoc bellum faciebat: & qđ malignus inimicus rem familiarem / & filios ei abstulerit: profecto & oīno ad nihilum ipsas tentationes deduceret: & in derisionem illum hns: euidenter caput eius conculcaret. Sed reuera / non ad tam magnam illi reputaretur uictoriam: quia euidenter aduersus inimicum haberet: & aperte aduersus apertum hostem staret. Nunc uero inimicus quidem occuluit diabolus: cum istos ei inferret labores: clementissimus aut dñs in suspensione erat: & inculcatur his oibus. Nā cum diceret diabolus: ignis cecidit de coelo: & subito spiritus uenit ab eremo: deum icusabat istis doloribus. Similiter cū audisset Iob: quod ignis cecidit de coelo: & combussit oues: & quia spiritus ueniēs ab eremo ruina occiderit eius filios: quid aliud suspicari poterat: nisi qđ deus illi ipsos dolores coelitus misisset? Ob hoc ergo praefertim magnificatur Iob: qđ cum de deo suspicatur in istis plagis / ac doloribus

suscepit eos cum constantia atque gratiarum actionibus. Et non dixit. Quid peccavi circa te ut talia patiar a te? Sed cum ab inimico percuteretur atque doloribus afficeretur dominum in istis doloribus suspicabatur: & gratias agebat percutienti se atque doloribus afficienti deus. Dominus dedit: & dominus abstulit. Sicut domino placuit ita factum est: sit nomen domini benedictum in secula. Hanc itaque uniuersa atque plura ad praestolantes nequissimi nuncios beatus Iob locutus est: & per illos ad ipsum diabolum qui eos miserat: qui stabat ante eum tristis ac fletens: sicut finxerat: omnemque miseriam ostendentes ac depromentes: quod facile beatum Iob ad blasphemiam provocassent ad quos plurima etiam alia locutus Iob dixit. Cur tristes estis o homines: ob quam causam ciulatis o uiri? Ne forte hoc uos contristat: quia ego deo gratias ago: ne forte hoc uobis molestum est: quod ego danti ea confessionem do: & auferenti ea inuocationem emitto. Non me homo multauit: sed deus de caelis: quae mihi dedit: diuersa abstulit: sicut uos dicitis: quod ignis de caelo ceciderit. Si ergo non homo mihi datum ingessit: sed deus: quoniam uoluit: dedit: & item quoniam uoluit: abstulit: gratias ei qui dedit: & gratias identidem ei qui abstulit. Sua dedit: & item sua abstulit: & ego (ait) nihil amisi. Nam ex utero matris natus nudus ueniens nihil habui. Qui habuit dedit mihi: mutuatus est utenti mihi. Abstulit quae sua sunt: nihil perdidit: sed gratias ago mutuat: usus his quae data sunt mihi: & confiteor largitori dicens. Dominus dedit: & dominus abstulit. Sicut domino placuit: ita factum est. Placuit antea ut daret: placuit nunc ut rursus auferret. Sicut domino placuit ita factum est. Omne quod deo placuerit bonum est: omne quod domino placuerit iustum est. Placuit illi ut daret: bene placuit. Placuit illi identidem ut auferret: iuste placuit. Sicut domino placuit ita factum est. Quando placuit illi habuimus: quando non placuit ei: non habemus. Sicut domino placuit ita factum est. Quando habuimus: non propria nostra habuimus: sed domini. Et cum perderemus omnia: non propria perdidimus: sed abstulit quae sua erant dominus. Sicut domino placuit ita factum est. Sicut dominus uoluit: sicut domino placuit. Omne quod uult dominus uita est: lux est: requies est: aeterna beatitudo est. Vita enim in uoluntate eius: & ira in indignatione eius. Quodcumque ergo placuerit domino: siue percutere: siue mulcare: siue ditare: siue pauperem facere: siue arguere: siue corripere. Omnia beatitudo est in corruptibilis atque indeficiens. Beatus (inquit) homo quem tu erudieris dominus: Sicut domino placuit ita factum est. Sit nomen domini benedictum in secula. Si oportet omnes christianos atque omnes credentes: & dicere: & facere: & cogitare in omnibus quae eos circumderint: atque eis occurrerint: siue pecunias perdant: siue filii auferantur: siue pauperes incumbant: siue infirmitas innotat: dicant in his omnibus cum sinceritate. Sicut domino placuit ita factum est: sit nomen domini benedictum in secula. Nomen domini inquit: propter quod cuncta sustineo: atque suffero: propter quod omnibus quae mihi obueniunt superior existo. Sit nomen domini benedictum in secula

Nomen domini quod caelos mirabiliter extendit: quod terram firmiter fundauit: quod abyssos terribiliter firmavit. Sit nomen domini benedictum in secula: praesentia & futura: corruptibilia & incorruptibilia: terrena atque coelestia. Sit nomen domini benedictum in secula. Quod cum uidissent leones in Daniele: in agnos imutati sunt: quod cum flamma ignis agnouisset in Anania & Azaria & Misahel: foris a fornace fugit: atque eos qui extra fornacem erant combussit: utpote non habentes in se sanctum nomen domini. Illis autem qui intra fornacem erant: non appropinquauit: quia terribile nomen domini in illis conspexit. Hoc etiam & cetis cum uideret in Iona: obstipuit: atque illa eum quem de nauis suscepit: reddidit: incontaminatum remisit: quem uiuum suscepit. Hoc (inquam) nomen domini sit benedictum in secula. Hoc nomen: quod pauci ex prioribus agnouerunt: posteriores uero omnes suscipere. Hoc nomen est: de quo dicunt sancti ex persona dei. Vobis qui timetis nomen meum: cognominabitur nomen nouum: quod benedicetur super terram. Et adhuc. Non est nomen aliud sub caelo datum hominibus: in quo oporteat saluos nos fieri. Hoc (inquam) nomen domini sit benedictum in secula. Quod iram auertit: quod maledictum abstulit: atque remisit: quod damnos teruit. Hoc nomen domini sit benedictum in secula. Sit benedictum in angelis: & in hominibus: in coelestibus uirtutibus: in spiritibus: atque in omnibus iustorum animabus: in gentibus: & in omnibus fidelium congregationibus. Sit nomen domini benedictum. Quousque autem diu sit benedictum: in secula inquit. In finem praesentis saeculi: & initio finitum saeculi sit (inquit) nomen domini benedictum in secula. In animabus castorum: in cordibus piorum: in mentibus religiosorum: in ecclesia sanctorum: in uerissimorum constantissimis: in tolerantia sincerissimorum dei famulorum. Sit nomen domini benedictum. Non in tempore dimensum atque statum: sed in secula. In secula (inquit) siue in praesenti saeculo: usque in finem: siue in futuro saeculo: in loco infinito atque indeficienti. Sit nomen domini benedictum in secula. Circumcisio (inquit) ad tempus fuit: Lex usque ad plenitudinem temporis fuit. Postquam uenit plenitudo temporis: misit deus filium suum: qui legem impleuit: & gratiam demonstrauit: & nomen illud benedictionis imptiens cunctis in perpetuo gentibus tradidit. Sit nomen domini benedictum in secula. Nomen domini ait: boni: misericordis: patientis: benigni: clementissimi. Sit nomen domini benedictum qui benedictionem seminauit: produxit: atque ostendit. Sit nomen domini benedictum. Qui cuncta perficit bene: qui cunctis bene curam imptit: atque bene uniuersis prouidet. Qui bene (inquit) mihi magnam patientiam atque tolerantiam condonauit: ut tanquam aurum in fornace probatus: perspicuae fidei: tolerantiae quoque atque patientiae formam cunctis subsequenter ostendit. Iustus: comprobatus: electus: demonstratus: atque probabilis ostensus: Non domino qui est praescius: sed hominibus in mundo ignorantibus. Nam praescius dominus etiam ante passionis initium: tolerantiae sciebat exitum: merito & testimonium perhibuit: quia ob hoc

ob hoc ipsam tetanionem promissit: iis qui in mundo sunt: comprobaretur iustus. Pro his ergo omnibus sit nomen domini benedictum in secula. Haec audientes subsequenter etiam sancti prophetae a beato Iob edocuerunt. Sit nomen domini benedictum ex hoc nunc: & usque in secula. Sicut enim mirabilis Iob cum doloribus sustineret: & nomen domini benedixit: Ita & beati prophetae persecutiones ac dolores sustinentes: terribile illud nomen domini benedixerunt. Postquam uniuersa uelut uictoriae titulum gloriae ac laudis atque honoris: illi statuens: magnus ille Moyses scribit: ac dicit. In his omnibus quae ei acciderunt non peccauit Iob: Neque in conspectu domini: neque in labiis suis. In his omnibus (inquit) tam plurimis: tam magnis: tam periculosis: tamque terribilibus: ac uehementissimis: In omnibus primis ac nouissimis: maioribus ac minoribus: quae fuerant ante plagam: & quae post plagam: in omnibus mirabilibus ac lamentabilibus: grauius quoque: & mente perturbantibus animam comminuentibus: praecordia perterrentibus. In his omnibus. Nam nisi essent plurima & magna atque terribilia: non utique dixisset. In his omnibus quae ei acciderunt. Tanquam si diceret. Quis regum a saeculo tanta peregit bella o uiri: Quis ab initio per eum huiusmodi perfecit uictoriam o homines: quoadmodum admirabilis Iob: qui percussus est: & non est interfectus: sagittatus est: & non est uulneratus: doloribus est affectus: & non est deiectus: suffusus est: sed non est subuersus: miseris est afflictus: & non est contaminatus. Solus super omnes antiquos ac posteros: immobili gratificatione ac tolerantia: scuto se circumdans: solusque aduersus innumeros stans: insuperabilis preuehauit: atque solus de multitudine iniquorum uictoriam sumpsit: Hoc nimirum scribens ac proferens Moyses: & tanquam perpetuum titulum in formam tolerantiae: his qui in mundo sunt statuens dicit. In omnibus his quae ei acciderunt: nihil peccauit Iob. Accidit ei diuitiae & gloria: Sed nihil peccauit: Non enim est elatus in superbia. Accidit ei splendor: ac laetitia: sed nec quicquam peccauit. Non enim oblitus est timorem dei: neque dereliquit misericordiam ac miserationem. Post haec uidelicet accidit ei paupertas ac miseria: Sed nihil peccauit Iob: quia non blasphemauit omnem dominum ante. Accidit ei dolor & plaga: & uermes: & putredo: sed nihil peccauit iustus ille. Nam cum gratiarum actionibus uehementer illos sustinuit dolores. Veraciter ergo scribit magnus ille Moyses de Iob: & ueraciter dicit. In omnibus his quae ei acciderunt: nihil peccauit Iob: neque in conspectu domini: neque in labiis suis. Quid est quod dicit o magne Moyses: quid est quod loqueris. Neque in conspectu domini: neque in labiis suis: Ego (inquit) absque mendacio loquor: & iuste loquor. In conspectu enim domini non peccauit: hoc est in animae consiliis: neque in cogitationibus: neque in tractatibus cordis. His enim obseruat: & ista respicit facies domini: quae in corde cogitatur: atque tractantur. Iuxta hoc quod dictum est. Non sicut homo uidet: uidet deus. Sed homo uidet in facie: & in uerbis: Deus autem uidet in corde: & in cogitationibus: atque in ipsius cordis consiliis. Istas scilicet cordis cogitationes/consilia quoque atque tractatus designans dicit. Neque in conspectu domini. Verba autem: & eloquia demonstrans dicit. Neque (inquit) in labiis suis. Ac si diceret. Omnia quae prouenerunt ei: ita sustinuit Iob: & ita supportauit: ut nec in uerbis labiorum blasphemaret deum: neque in cordis cogitationibus reprehenderet: neque in animae consiliis culparet. Quomodo malum cogitaturus erat Iob in corde suo aduersus deum: qui pro filiorum suorum cordibus curam gerens dicit. Ne forte filii mei in cordibus suis mali aliquid cogitauerint aduersus deum. Non peccauit ergo Iob in conspectu domini: corde mala cogitando: neque in labiis suis illicita loquendo. Super autem haec omnia: non dedit (inquit) insipientiam deo. Quid est quod dicit. Non dedit insipientiam deo? Ac si diceret. Non extitit infidelis deo: non extitit infirmus: neque instabilis: neque perfidus: neque commotus est. Non dedit insipientiam deo. Non enim fuit quoadmodum domus illa quae aere non est fabricata: quae non habuit firmamentum: hoc est fidei ac pietatis fundamentum: quae facile uentis & aquis commota cecidit. Sed non fuit talis beatus Iob: sed firmus/stabilis atque immobilis fuit. Idcirco omnis impetus nequissimi: & omnis inundatio diaboli subuertere uel deicere immobilem illum non potuerunt. Hoc itaque demonstrans dicit. Non dedit insipientiam deo. Sicut diximus: non extitit infidelis deo: neque infidelis: neque ingratus. Aut adhuc. Non dedit (inquit) insipientiam deo. Ac si diceret. Non fecit sermones dei: neque testimonia eius infidelis: neque superuacua: neque mendacia. Quae uerba dei: uel quae testimonia. Ea quae ad diabolum locutus est: testimonia perhibendo Iob. Non fecit ea infirma: uel superuacua: succumbendo: atque detrahendo: sed fidelis illa atque firma fecit: cum gratiarum actione cuncta sibi accidentia. Merito ergo dicit. Non dedit insipientiam deo. Non extitere testimonia dei de illo infirma: neque mendacia per illum sed fidelis ac infirma atque aerea: non enim dedit ullam occasionem: uel suspensionem infidelitatis deo. Non necesse habuit deus confundi de his quae uelut si dei testimonium perhibuit illi. Nam cum esset firmus ac fidelis non dedit insipientiam deo. Quod autem erubescat deus de infidelibus atque infirmis: ipse dominus ostendit dicens. Qui erubuerit me: confundet hunc filius hominis cum uenerit in maiestate sua. Deus ergo attestabatur fidei Iob: Diabolus uero attestabatur infidelitati: Deus testificabatur quod non propter pecuniam sed propter dilectionem coluerit Iob: Diabolus uero confirmabat: quod non propter dilectionem colebat illum Iob: sed propter substantiam. Postquam uero omnia ei abstulit diabolus: & rem familiarem: & filios: & in hisdem gratiarum actionibus permaneret Iob circa deum: tunc nihilominus apparuit: quod non propter pecuniam: sed propter dilectionem seruiebat deo. Tunc scilicet testimonium diaboli infirmum: atque mendax factum: De uero testimonium fidelis ac uerum probatum est. Haec sane uniuersa uno uerbo

gitationibus: atque in ipsius cordis consiliis. Istas scilicet cordis cogitationes/consilia quoque atque tractatus designans dicit. Neque in conspectu domini. Verba autem: & eloquia demonstrans dicit. Neque (inquit) in labiis suis. Ac si diceret. Omnia quae prouenerunt ei: ita sustinuit Iob: & ita supportauit: ut nec in uerbis labiorum blasphemaret deum: neque in cordis cogitationibus reprehenderet: neque in animae consiliis culparet. Quomodo malum cogitaturus erat Iob in corde suo aduersus deum: qui pro filiorum suorum cordibus curam gerens dicit. Ne forte filii mei in cordibus suis mali aliquid cogitauerint aduersus deum. Non peccauit ergo Iob in conspectu domini: corde mala cogitando: neque in labiis suis illicita loquendo. Super autem haec omnia: non dedit (inquit) insipientiam deo. Quid est quod dicit. Non dedit insipientiam deo? Ac si diceret. Non extitit infidelis deo: non extitit infirmus: neque instabilis: neque perfidus: neque commotus est. Non dedit insipientiam deo. Non enim fuit quoadmodum domus illa quae aere non est fabricata: quae non habuit firmamentum: hoc est fidei ac pietatis fundamentum: quae facile uentis & aquis commota cecidit. Sed non fuit talis beatus Iob: sed firmus/stabilis atque immobilis fuit. Idcirco omnis impetus nequissimi: & omnis inundatio diaboli subuertere uel deicere immobilem illum non potuerunt. Hoc itaque demonstrans dicit. Non dedit insipientiam deo. Sicut diximus: non extitit infidelis deo: neque infidelis: neque ingratus. Aut adhuc. Non dedit (inquit) insipientiam deo. Ac si diceret. Non fecit sermones dei: neque testimonia eius infidelis: neque superuacua: neque mendacia. Quae uerba dei: uel quae testimonia. Ea quae ad diabolum locutus est: testimonia perhibendo Iob. Non fecit ea infirma: uel superuacua: succumbendo: atque detrahendo: sed fidelis illa atque firma fecit: cum gratiarum actione cuncta sibi accidentia. Merito ergo dicit. Non dedit insipientiam deo. Non extitere testimonia dei de illo infirma: neque mendacia per illum sed fidelis ac infirma atque aerea: non enim dedit ullam occasionem: uel suspensionem infidelitatis deo. Non necesse habuit deus confundi de his quae uelut si dei testimonium perhibuit illi. Nam cum esset firmus ac fidelis non dedit insipientiam deo. Quod autem erubescat deus de infidelibus atque infirmis: ipse dominus ostendit dicens. Qui erubuerit me: confundet hunc filius hominis cum uenerit in maiestate sua. Deus ergo attestabatur fidei Iob: Diabolus uero attestabatur infidelitati: Deus testificabatur quod non propter pecuniam sed propter dilectionem coluerit Iob: Diabolus uero confirmabat: quod non propter dilectionem colebat illum Iob: sed propter substantiam. Postquam uero omnia ei abstulit diabolus: & rem familiarem: & filios: & in hisdem gratiarum actionibus permaneret Iob circa deum: tunc nihilominus apparuit: quod non propter pecuniam: sed propter dilectionem seruiebat deo. Tunc scilicet testimonium diaboli infirmum: atque mendax factum: De uero testimonium fidelis ac uerum probatum est. Haec sane uniuersa uno uerbo

LIBER SECVNDVS

bo ostendens atq; perstringens dicit. In his omnibus quæ ei acciderunt nihil peccauit Iob neq; in conspectu dñi neq; in labiis suis: & nō dedit insipientiam deo. Studeamus etiam nos o uiri: studeamus omni uirtute nostra: o amici: ut nō demus infidelitatem deo: ut non existamus ei infideles neq; in uerbis neq; in factis neq; in cogitationibus neq; in consiliis neq; in fide neq; in pietate neq; in tribulationibus neq; in delictis neq; in gloria neq; in paupertate. Sed hæc uniuersa cum patientia transeamus atq; gratiarum actionibus sustineamus: ut in omni uita nostra fideles deo: & firmi in fide ac pietate reperiamur: ad inftar beati Iob qui in oibus quæ ei accideret fidelis permansit coram deo: & fidelia ostendunt de se oia eius testimonia. Qui primus hoium post Abel atq; Hæbræam: his qui in mundo sunt bonorū dereliquit formam: qui nominatur ac magnificatur inter hoies in perpetuum: qui requiescit cum angelorū choris in gloria incorruptibili in infinita secula. Qua requie etiam nos oēs dignos habeat misericordia dñi. Amen.

Explicit Liber primus.

LIBER SECVNDVS INCIPIT EIVSDEM ORIGENIS FOELICITER.

ICVT Pulcherrimi solis radii delectabiles sunt ad uidendum: omni homini illibatos oculos habent: ita & admirabilis beati Iob passio desiderabilis est: ac delectabilis atq; necessaria ad audiendum oibus piis: oibus crederetibus: oibus deum timentibus atq; deum diligetibus. Nam admirabilis Iob cum in prima congressione uictoriam de diabolo p̄fecisset atq; triumphator de maligno extitisset: quanto quod uictoriam de illo sumpsit: tanto amplius illum ad zelum circa se & ad maius certamen atq; bellum comouit. Velut enim inextinguibilis ignis flama succensus nequissimus diabolus: tractans apud semetipsum dixit. Nūc mihi est belli tempus: nunc uictoriæ spes mihi nūc est: Nunc exurgam ad certamen circa Iob: nunc euidenter cecidi propter tolerantiam eius. Non (inquit) mihi est fugiendum: non enim permittit superatio ipsa quæ in me est: sed & nō est mihi congregiendum. Timeo enim ne terribiliter rursus cadam ante eum. Sed interim & fugit cum non ualet: & cōgredi non audet: & cōcertari metuit. Melius (inquit) est: ut cōgrediar: quam ante secundam colluctationem indeliberanter fugiam: aut ante secundam cōgressionem iniuriliter terga uertam. Forsitan (inquit) in secundam cōgressionem uictoria ad me reuertetur: Forsitan enim contēnit rem: & filios: seipsum autem non contēnet: suum proprium corpus non spernet: proprios uero dolores non despiciet. Quæram illum: ipsum requiram: corpus ipsius percutiam dolore: liquefaciam uulnere: consumam uermibus: forsitan his dolori-

ORIGENIS

bus succumbens: maledicet: forsitan hanc poenam nō sufferens blasphemabit. Diuersa enim mutantur tempora: aliquando huc aliquando illuc flectitur. Merito (inquit) est mihi etiam adhuc spes uictoriæ. Hæc itaq; atq; his similia cogitans atq; apud semetipsum tractans nequissimus diabolus: rursus impudentia utitur: rursus importunitatē demonstrat: rursus tanq̄ canis rabidus in baculum irruit: non considerans propriam deiectionem: non intelligens propriam deformitatem: rursus ante faciē subintroire audet: rursus irrephensibilem illum Iob reprehendere non metuit: quo magis per oia confusus atq; conuictus existeret. Hæc namq; uniuersa demonstrans atq; memorans dicit. Et factum est quasi dies illa. Quæ dies? Dies t̄pis: dies oportunitatis. Et factum est quasi dies illa. Dies tolerantie: Dies consumationis: Dies adimpletionis primæ uictoriæ Iob. Et factum est quasi dies illa. Dies in qua diabolus humiliatus ē: Iob uero est exaltatus: Dies in qua diabolus confusus est: Iob uero coronatus est. Et factum est quasi dies illa: in qua recidium iudicium inter Iob & diabolum: est aditum: In qua recidiuæ corōa Iob ab angelis aptata atq; conserata sunt. Factum (inquā) est quasi dies illa: similis ei de qua superius similiter dictum est: de qua iam superius plurima diximus. Et factum est q̄si dies illa. Et uenerunt angeli dei: ut starent ante dñm: & diabolus uenit: ut staret cum illis: añ dñm. Venerunt angeli dei: non de loco in locum translati: non de regione ad regionem transeuntes: non de pronincia ad proninciam cōmeantes: sed ante deum iugiter p̄stantes. Nam sicut lux iustis semper: facies dei super iustos semper ante deum iusti semper. Multo magis autem gloriosi atq; sancti angeli: qui indefinenter ac perpetue p̄manēt ante deum in gloria. Venire autem dicuntur: uel ire: cum ad ministerium fuerint missi: cum legationes adimpleuerint: cum mandata p̄fecerint: cum p̄pter eos qui patienter sustinuerint deum magnificauerint: cum p̄pter eos qui salutem adipsū deum laudauerint: qñ pro p̄fectis celesti dño confessi sunt: qñ pro cōmodis dei miraculis æterno regi indefinenter gr̄as agerint. Et nolite mirari o amici: quod angeli uel ire uel uenire dicuntur: quia maior est angelorū atq; oium spirituum rector: & cōditor: uenire: & ire dñi: descendere: & ascendere: sedere: & surgere: dormire: & a sōno surgere: & (quod oibus est superius) dicitur tanq̄ potēs crapulatus a uino. Exurge: quate obdormis dñe: exurge: & ne repellas nos in finem. Et suscitatus est tanq̄ dormiens dñs: tanq̄ potens crapulatus a uino. Et descendit dñs: & locutus est cum Moyse. Et ascendit deus: postq̄ locutus est cum Habraam: Et alia innumera his similia: de deo in scriptura reperiuntur fuisse dicta. Si ergo immobilis & inexcitabilis: & inextinguibilis atq; simplex in his: dem semper iugiter p̄manēs deus. Hæc uniuersa dñs & ire: & uenire: Venit (inquit) deus ad Balaam: & sedere: & surgere. Quid magnum si angeli eius atq; ministri

steriales

IN CAPITVLVM

steriales spiritus uenisse ante deum dicuntur: ad increpandum diabolum atq; omnes qui operantur uoluntatem illius: & ad testandum sanctis atq; syncretitatem eorum quas habet circa deum: ad magnificandum deum in misericordiis eius: & bonitatis: atq; longanimitatibus: & inuestigabilibus eius miraculis: quæ indefinenter ostendit circa genus humanū. Sic ergo uenere: & ueniūt angeli ante deum. Prima uice uenere: ut iustificationibus Iob attestaretur: & fidei atq; pietati eius. Sed tunc sane solis iustificationibus eius atq; fidei attestati sunt. Nunc uero secunda uice uenientes ante deum: non solis iustificationibus sunt attestati: sed & iustificationibus: & tolerantia: patientiæ quoq; ac constantie atq; dilectionis quam erga deum habuit: plenitudini. Istis namq; omnibus attestantes gloriosi angeli: necnon & diaboli nequitiam accusantes: atq; mendacem illum comprobantes: uenere ante deum: cum quibus & diabolus uenit. Venit nihilominus non facie ad faciem: sed consiliis: & cogitationibus: sensibus atq; tractationibus: desideris: ac deliberationibus: sicut superius per plurima demonstratum est. Quas cogitationes cū uideret deus: respondit illi dicens. Vnde uenis tu? Respondit nihilominus non labiis loquens: neq; uerba depromens: neq; colloquio suo iniustum illum dignum faciens: Sed nec omnino in præsentiam eum suscipiens. Nā ille qui a sanctis exaceratur: & odio habetur: atq; conculcatur: in conspectum dei nunquam ueniet. Si enim impij (ut superius dictum est) non resurgent in iudicio: neq; peccatores in consilio iustorum: multo magis omnium impietatum prouisor atq; totius peccati auctor diabolus in cōsiliū diuinum ueniet: neq; deifico colloquio dignus habebitur: iuxta omnia quæ in anterioribus memorabimus. Venit ergo consiliis: & cogitationibus atq; desideris: & audiuit non colloquium: sed increpationem atq; obiurgationem nequissimarum cogitationum suarum atq; iniustorum desideriorum: ac deliberationum suarum: quæ demonstrans dicit. Et respondit dominus ad diabolum. Vnde uenis tu? Interrogat refugam: apostatam: aduersarium: nequissimum iniustum. Interrogat præsciū atq; prouidum: qui omnem scientiam cunctis impititur hominibus. Interrogat ut ex ore illius atq; ex responso illius eum arguat: & condemnet: atque conuincat: utpote mendacem: & malignitatis zelo ac liuore repletum. Vnde tu uenis: deiectione confusus: humiliatus: Vnde tu uenis: uictus: superatus: conculcatus: Vnde tu uenis: qui de excelsis es expulsus: & super terram es condemnatus: qui de celis es proiectus: & inter homines abdicatus: Vnde tu uenis: qui post iniquitatem festinas: qui post iniustitiam curris: Tu qui homicidia appetis: tu qui adulteri es cupidus: tu qui sanguine potaris: qui omnium impietatum super terram es prouisor: omniumq; malorum inter homines inuentor: Vnde tu uenis: tu qui tempus non habes: tu qui quietem non expectas:

SECVNDVM IOB. XIX

qui resurrectionis memor non es: neq; requiem speras: Vnde tu uenis? Confitere: & noli negare. Ostende: & noli celare. Sed non accipiens hæc nequissimus: nec omnino audisse se simulās: pro aliis alia respondit: dicens. Circui omnem terram: & peragraui uniuersum orbem qui sub cœlo est. Subiliter fingis o infelicitissime diabolus: humiliationem tuam tegis: deformitatem tuam reticescis: confusionem tuā mirime deprimis: qd' a luto conculcatus fueris: quod a terra deuictus: quod a puluere fueris superatus. Lutum enim & terra: & puluis est Iob p̄pter terrenum corpus. Sed iterum terrenus: ac luteus superauit (inquit) te o diabolus: qui cum sis incorruptibilis spiritus: tanq̄ fulgur de cœlo cecidisti proiectus. Corpus scilicet luteum superauit fulgur: incorruptum spiritum: imortale atq; incorporeum. Hanc scilicet confusionem tuam reticescis: ac prætermittis o callidissime diabolus: gloriaris atq; plaudis: quod terram circueris: & ea quæ sub cœlo sunt peragraueris. Sed & hoc in maximam deformitatem tuam dicis. Nā gloria tua atq; elatio: referta est omni deiectione. Si enim tantum potuisti: ut oēm terram: hoc est oēs terrenos atq; uniuersos qui sub cœlo sunt: circuis: atq; peragraueris: hoc est conculcares atq; sub te subiceres: quō non potuisti uni terreno atq; corruptibili Iob præualere: Sed oīs potētia tua ac uirtus atq; prædones exercitus tui: & gladius eorū: & triplicia eorum tuorum cornua: & ignis qui de cœlo cecidit (ut tu dixisti) & uenti qui ab eremo uenere: qd' erat tuæ nequitie inspiratio. Uniuersa (inquit) hæc infima: sup̄p̄cua extiterunt per iusti Iob tolerantiam atq; gr̄arum actiones: confusa atq; aduersa. Post quæ uniuersa. Non (inquit) te hoc o diabolus interrogo: quod terram circueris: & ea quæ sub cœlo sunt peragraueris: De istis namq; interrogare te: opus non habeo: Scio enim quod incessanti nequitia indefinenter cuncta quæ sub cœlo sunt: circuis: & pernoles: utpote aeris spiritus fulgoris uelocitati cōsimilatus. Non (inquit) de te hoc interrogo: Sed hoc unde ueneris: uel a quibus ueneris. Ab inconfuso confusus: ab exaltato humiliatus: a glorioso: spe uacuus. De istis (inquit) te interrogo atq; de his te admoneto: ex his te uelut igneis iaculis stimulo: Qui enī est maior ignis diabolo: quam hic ut a carnali & terreno superetur atq; conculcetur: cum sit spiritus incorporeus: Vnde tu uenis: seductor: insidiator: humiliatus: deiectus: confusus: Vnde tu uenis: Vbi est arrogantia tua: ubi est elatio: ubi magniloquium tuum: ubi sunt mendacia tua: quibus dixisti: q̄ me Iob propter pecuniam coleret? Tu facultates eius abstulisti: ego uero gratiarum actiones atq; confessionem ab eo suscepi. Nam cum tu (inquit) omnem substantiam eius abstuleris: ut non habeat unde mihi hostias offerat: sollicita gratiarum actione mihi sacrificia imolat: ex mundo corde atque conscientia pura. Vnde tu uenis o diabolus? Non a poenitentia: non a conuersione: neq; ab hoc quod deformitatem

D

tem tuam uidens/confundaris. Sicutaq; interrogo te malignissime: unde uenias. Non enim uenis sicut prius ab Adam cum uictoria: sed sicut post hoc a Iob cum cōfusione. Adam olim seduxisti: sed Iob post hoc non supplantasti. Adam de paradiso eradisti: sed Iob a sanctitate nō auertisti. Vnde tu uenis: de excelsis expulsus: & de celis deiectus: de angelo/rum choris proiectus: Vnde uenis tu: qui super terram iniustitiam germinasti: qui sub sole impietates disseminasti: q; ea quæ sub cœlo sunt: uniuersis malis replesti: Vnde tu uenis: tu qui es mortis author: malorūq; omnium inuentor: atq; malorū omnium initium/iniquitatis operator/pater mendacii: Vnde (inquit) tu uenis: Circuui (inquit) omnē terram: & peragraui uniuersa quæ sub cœlo sunt: & ecce adsum. Adsum (inquit) qui non succumbo: neq; humilior: qui non conuertor: neq; satisfacio: qui poenitentiam non ostendo: sed tanq; incus indomita persto. Multaberis (inquit) o diabolē/in dilectissimo tuo: hoc est in temet ipso. Nam cū non flecteris: neq; subiceris: neq; poenitentiam demonstras: in iremē diabolem iserorū poenitentiam demergeris: in extinguibili igni geēnæ traderis: & tu & omnes qui a te ad impietatem persuadentur. Adsum (inquit) is qui non ita est: ut factura sua factus: Sed in opibus ita demonstratus: qui non ita est factus natura: sed extitit uoluntate. Non enim in factura naturæ: sed in uoluntatis operatione/diabolus est factus. Adsum (inquit) is q; peccatis gaudeo: q; impietatibus lætor: qui iniquitatibus iucundor: qui omni iniustitia / & omnibus impudiciis/atq; omnibus malis delector. Adsum (inquit) is qui spem non habeo: qui salutem nō expecto: qui misericordiam nō sustineo: qui refrigeriū non memoror. Circuui (inquit) terram & peragraui eam: & ea quæ sub cœlo sunt: & ecce adsum. Cui post hæc omnia respōdens deus/dicit. Nō te de hoc interrogo: qualiter circuieris: hoc est eos qui terrena sapiunt: Neq; de hoc/quæadmodum ea quæ sub cœlo sunt/peragraueris: hoc est eos qui cœlestia nō desyderant: sicut & tu ipse: qui in cœlo ultra reuerti nō potes: Sed hoc te interrogauī & iterrogo. Animaduertisti puerum meum Iob: ac si diceret. Intellexisti quid sit Iob: relaxasti sensum tuum ad eum: Cognouisti ne illum: uel pbasti indeclinabilem fidem eius: & immobilem firmitatem / & inuolabilem pietatem/atq; religiositatem illius: Animaduertisti/uel intendisti ad puerum meum Iob: Ac si diceret. Certus es o inimice omnium bonorū diabole: uter nrm ueritatem dixeris: ego ne an tu: uter absq; mendacio locutus fuerit. Ego ne qui ei testimonium perhibui: an tu qui eum accusasti: Dicit q; terram circuieris: & ea quæ sub cœlo sunt/peragraueris. Reperisti similem Iob: uidisti ne illi æqualem: Ob hoc (inquit) te interrogo: unde ueneris: uel unde uenias: ut ostendat Iob sanctitatem/ac meritum/patiētiam quoq; ac uictoriam/gloriam nihilominus/atq; coronam suam: tuā uero deiectionē/ & humiliationem/cōfusionem

quoq; atq; perditionem. Quāq; enim tu neges: sed ego ostendam: quāuis tu nō confitearis: sed ego nō sileo. Terram enim te circuisse dicis: perditionem uero tuam nō depromis. Cum abscondis tuam deiectionem: coronas Iob furaris. Respexisti ad puerum meum Iob: qui caput tuum conculcauit: qui humiliavit altitudinem tuam: qui deiecit elationē tuam. Gloria/ris (inquit) neq; sime sathana: quod terram circuieris: & ea quæ sub cœlo sunt peragraueris. Sed mala est hæc gloriatio tua/atq; inutilis elatio. Ad malum enim circuis terram: & ad iniustitiam pagras ea quæ sub cœlo sunt. Peruolas enim pelagus/ & aerem: & penetras omnes gentes/puincias/ac regiones: ut plurimos filios geēnæ facias: ut pluriore tuæ poenæ efficias participes. Sicut enim canis rabidus uias / ac transitus percurrit: ut omnes quos ante se inuenierit: alios quidem morsibus uulneret: alios nihilominus in stuporem deducat terroribus: Ita (inquit) & tu nequissime sathana/ terram circuis: & ea quæ sub cœlo sunt uniuersa peragras: non ut aliquem componas: sed ut cunctos extermines: Quorūdam sane animas per peccata uulneras: aliorum nihilominus mētes obtundens/atq; infatuans. Et cur superius sane diabolum illum appellat: nūc uero sathanā: Diabolus accusator interpretatur: Sathanas uero resistens/uel rebellis: aut etiam cōtumax. Ergo/ quia superius occulte quidem accusauit Iob. ad deum: idcirco superius diabolum illum appellat / utpote accusatorem: Nunc uero rursus quia ad euidentem cōtumaciā circa Iob peruenit: merito sathanā illum dicit/ utpote rebellem. Respexisti (inquit) ad puerum meum Iob: Tu qui omnia circuis: qui omnia peragras: qui omnia pertransis: qui cuncta peruolas: & circuis: respexisti ad puerum meum Iob: O infelix diabolē: cum dolore audisti: q; puerum suum nuncupauerit deus Iob: Dolor tibi fuit hæc uox amaritudinis: hæc auditio grauis fuit tibi hoc dictum: Væ tibi fuit pro hoc testimonio quod attestatus est deus Iob/ dicens. Respexisti ad puerum meum Iob: Et ante (inquit) puer meus fuit: & nunc puer meus permanet: & tuæ nequitiae accusatio nihil ei praualebit. Respexisti ad puerum meum Iob. Superius dixit. Animaduertisti ad puerum meum Iob. Nunc uero respexisti ad puerum meum Iob. Ac si diceret. Vidisti/ probasti / certus es: quod & antea seruus meus fuerit: & nunc seruus permanet: & a mea (inquit) seruitute nunquā fugit/ nec fugiet: & ipse (inquit) testis sum: & angeli mei adiutores: qui in conspectum meum uenientes: & Iob tolerantiam mirantes: dixerunt. Magnum miraculum uidimus inter homines (o terribilis creator omnium) nimio stupore dignum: o æterne rector diuersorum / unus terrenus homo de limo plasmatus / nostris immortalibus angelorum choris multum inferior: illum qui eximior talib; cherubim officiis cecidit/atq; piectus est. i. diabolu sola tolerātia/ac deuotis grāg actionib; supauit atq; in fugā uertit: & oēs fraudes eius/atq; iniquitates

supuacuas

supuacuas demonstrauit. Respexisti (inquit) ad puerum meum Iob: ad illum obtēperantem puerum/atq; uerum: qui percussus nō discessit: qui cæsus est/ & nō dereliquit: qui tibi est traditus: & me nō negauit: qui a te percussus est: & mihi grās agit. Istū (inquit) puerū respexisti: qui aduersum te stetit: & mihi non resistit: Qui aduersum te dimicauit: & me adorauit: Qui te conculcauit: & me non contēpsit: Qui te odio habuit: & me dilexit. Ad hunc (inquit) ergo puerum meum respexisti: ad hunc (inquit) cui similib; in tolerantia / a t'pibus Abel nō fuit: Abel enim cū semel sustineret interfectionem/transiit/ & requieuit: Iob uero cū plurimo t'pe sustineret: diutius morte affectus est: & multipliciter doloribus multatus/atq; afflictus. In quo apparet hoc. In hoc inquit: qd non est similis illi homo super terram. Habraam nō est: Melchisedec translatus est: Noe requieuit: Enoch eleuatus est: Abel assumptus est. Merito non est homo similis illi alius super terram: ex his qui nūc sunt: ex his qui modo uiuunt: non est illi similis alius super terram. Intende/ quia non dicit. Non est similis illi ex his q; fuere uel erunt: Nā post hoc fuit Ioānes quo maior inter natos mulierū non fuit. Merito de his qui tunc fuere dicit. Non est similis illi alius ex his qui sunt super terram. Ac si diceret: ex his qui nūc sunt super terram: in t'pibus eius/ in diebus eius/ in uita illius: Nō est alius similis illi in iustitia/ in fide/ in pietate/ in tolerantia/ in cōstantia/ in grāg actionibus/ in misericordia/atq; in oibus uirtutibus. Nō est homo alius similis illi in terris. Quis alius an eum / uel post eum talia sustinuerit: & sustinēs grāg actionibus re/compensauerit/ pro uehemētioribus doloribus/atq; amarissimis poenis: Quis extitit tolerantiae Iob forma: Nullus. Quis extitit illi in huiusmodi doloribus patiētiæ doctor: Nullus. Habraam enim filium imolare pceptus est: Sed p'tinus identidem uiuum illum suscepit: quē mactaturus/atq; imolaturus fuerat. Iob uero non ita: Sed repente/subito/insperate/ septem filios/ & tres filias simul/ paniter mortuos/ & nunq; reuiuiscētes audiuit/ & uidit. Sed fides ex eo mortua non est: neq; patientia/ neq; grāg actio/ neq; dilectio quā circa deum habuit. Sed quæadmodū aurum per ignem trāsfiens/ splendidiū atq; precio/sius efficit: ita & Iob/ tēptationum ignem trāsfiens: clarior a deo p'ciosior/atq; acceptabilior / cōprobat: tus est: Merito ergo dicit. Non est similis illi alius super terrā. Fulget (inquit) tanq; sol/ ueritate/ac patientia: relucet fide/ & tolerātia: uelut cœli luminaria: Ob hoc non est alius illi similis super terram. Firmus/ ut lapis: ut fundamentum immobile: tanq; adamus incōtaminatus. Nō est similis illi ex his qui sunt in terris. Sine querela: utpote nec ab angelis/ nec ab hominibus in nullo reprehensus. Iustus: utpote iusto dei iudicio/ iustus cōprobat. Verax: utpote nec in uerbo/ nec in facto/ neq; in magno/ neq; in minimo/ falsitati approximans: neq; mendacio cōmunicans. Dei cultor: utpote non oberrantis animi conscientia: unum

colens oīpotētem / omnium creatorem patrem Iesu xpi: Abstinentes se ab oibus operibus malis / & antea/ & nunc/ & ab initio/ & usq; in finem. Non enim nec antea facultatum abundātia/ neq; nunc bonorū perditio/ ad mala eum declinauerunt. Super hæc autem omnia (quod est summum/ singulare/ atq; mirabile) perseverans in simplicitate. Cum tanta (inquit) a te sustinuerit: cum tanta a te passus fuerit: cum tanta tua malitia suportauerit: adhuc perseverat in simplicitate. Omnes qui in doloribus/ & in tormētis / atq; in passionibus fuerint: ipsi doloribus examaricati/ atq; exaggerati: amariore/ & noxiore / atq; aspiore efficiuntur. Sed non ita est (inquit) constantissimus Iob: Sed ita nō est admirabilis ille uir: Sed adhuc perseverat in simplicitate. Ac si diceret. Adhuc innocentior in ipsis doloribus p'seuerat: Adhuc lōganimior/ adhuc modestior / adhuc benignior / adhuc iustior/ adhuc syncaerior circa deum. Quāto enim tu (inquit) o diabolē/ augmētasti ei mala: tanto adiecit Iob innocentiam. Adhuc perseverans in simplicitate. Adhuc inquit. Ac si diceret. Super omnia quæ fecisti/ super omnia quæ ei ostendisti: super oīa quibus eum afflixisti: Super hæc uidelicet omnia/ adhuc perseuerat in simplicitate. In præcedentibus laudatur Iob a deo: utpote iustus/ac uerax/ dei cultor: Nūc uero adiecit illi deus super hanc laudem: dicens. Perseueras in simplicitate/ bene ac digne: Figura enim fuit eorum qui in noua gratia omnia in simplicitate transferūt/ atq; sustinuerunt: nulli malum pro malo reddentes: sed præceptum dñi adimplentes dicentis. Diligite inimicos uestros: & benedicite eis qui maledixerint uobis: Et uolenti auferre pallium tuum: dimitte ei & tunicam. Horum nāq; omnium typum gerens beatus Iob: cum hoc quod in simplicitate perseuerauit/ atq; cuncta sustinuit: cum hoc ipso etiam auferentū pallium suum: Hoc est/ oēm substantiam suam diabolo: & tunicam dimisit: cōscindens illam / atq; p'iciens illi/ & dicens. Quæ postulasti a deo: accepisti. Tolle & hæc quæ non quæfisti: tunicam / atq; pallium meum. Perseuerans adhuc in simplicitate. Nā (quantum ad tuos sermones/ o diabolē) aduersarii in eum insurrexerūt: inimici eum prædati sunt: Sed nec in istis/ in aliquo replicauit: Sed & circa istos omnem simplicitatem ostendit. Merito dicit. Perseuerans in simplicitate: typum/atq; figuram gerens domini dicentis per prophetam de semetipso. Ego autem tanq; agnus immaculatus / ductus sum ad sacrificium. Sic itaq; admirabilis Iob perseueras in simplicitate. Super hæc (inquit) uniuersa quæ ei ingessisti: perseuerat in simplicitate. Et quis (inquit) post hoc ex his qui audierunt/ uel agnouerint: non me reprehendat: qui tantū permisi tuæ crudelitati/ aduersum iustum illum insurgere: & ita imisericorditer innocentem uexare: Post quæ uniuersa/ perseuerat in simplicitate. Ecce (inquit) antea laudauī testificans tibi: q; fuerit Iob: Ecce & nunc adicio sup laudē eius dicens. Perseuerat in simplicitate. Perseuerat autem id est expectat.

D ii

Quid expectat? Expectat tolerantiae remunerationem: expectat coronas innocentiae. Aut adhuc. Expectat inquit. Quid expectat? Te ait: expectat o diabolus tanquam audax belligator tanquam constantissimus procligator tanquam admirabilis uir fortis. Sic itaque ait. Expectat. Non dubitat: non antecedit: sed adhuc expectat. Adhuc inquit: ut te secundo superet: ac deuincat: conculcet: atque humiliet: & oimodis delectetur: atque confusum demonstrat. Cum talis ergo noueris esse Iob: & ita prompte te expectatem: ad secundam congressionem: si audes: approxima: incipe: appropinqua: paratum inuenies: te expectatem. Adhuc expectat in simplicitate. Tu (ait) terram circuis: & ea quae sub caelo sunt: peragras: ut idola fundas: ut adulterium germines: ut homicidium multiplices: ut sanguinem effundas: ut artes magicas: & auguria: & diuinationes: atque maleficia diffemines: ut infidelitatem doceas: ut dei blasphemias: atque oibus malis: ea quae sub caelo sunt: repleas: ut castos: uel castas polluas: ut pios ad impietatem declines: ut iustis molestias: atque tribulationes suscites. Pro his oibus (inquit) tu o diabolus: terram circuis: quia quae sub caelo sunt: pagras. Iob uero non ita: sed expectat: hoc est in uno loco: tanquam in eadem patrietia: & ueritate: in eadem fide: & pietate: atque dei cultura fundatus: stabilis: atque confirmatus: & nunquam ab ea declinatus: atque prauaricatus. Sic itaque expectat inobedientis: atque innocens. Aut adhuc. Expectat in simplicitate. Columba (inquit) est simplex: rationabilis: spiritualis: in corruptione digna: acceptabilis: angelis dei familiaris: Idcirco tanquam columba simplicitatem ostendit. Nam sicut columba denido effugata: sublati sibi pullis: atque ante oculos mactatis: non indignatur: neque terret: neque nidum deserit: neque ad malitiam immutat: Ita & beatus Iob: cum nidus ab eo auferetur: hoc est diuitiae atque substantia: & filii ante oculos eius interficerentur: non est indignatus: neque ad malitiam immutat: Ita & beatus Iob: cum nidus ab eo auferetur: hoc est diuitiae atque substantia: & filii ante oculos eius interficerentur: non est indignatus: neque ad malitiam immutat: hoc est ad blasphemiam: aut ad maledictionem: non est immutatus. Sed cuncta sustinuit cum innocentia: atque gratiarum actionibus. Pro his ergo oibus dicit: perseuerans in innocentia. Tu ergo dixisti perdere rem eius sine causa: inaniter: supuacue: supflue. Tu dixisti: ut rem eius perdes sine causa: nunc rem eius dixisti: ut perdes: post paululum autem: carnes eius: & ossa eius: dicis ut perdas: ut & ista in simplicitate sustinens Iob: augmentum gloriosarum coronarum accipiat: & tu (inquit) o uersute diabolus: augmentum confusionis: & deiectionis: atque ruinae percipias: utpote & de caelo deiectus: & in terris a Iob perstratus: etiam & in hoc ultimo expectans: quia a domino Iob: atque oium rectore deo unigenito: per crucem persternaris: atque in inferos demergaris. Tu (inquam) dixisti: ut rem eius perdes sine causa. Dixisti inquit: sed non ut iubas: neque ut percipiens: neque ut impans. Caruisti enim hoc o diabolus: ut cum potestate dicas: iubedo: uel percipiedo. Sed dixisti querens: postulans: supplicans: petens. Sic (inquam) dixisti: ut rem eius perdes sine causa. Age (inquit) ille: hoc est diabolus ita dixerit: ita perierit: ita

supplicauerit. Tu uero cur exaudisti: cur acquieuit: cur dedisti: cur sine causa rem iusti illius perdere permisisti? Ut apperet Iob iustitia: & diaboli iniustitia: ut apperet mea ueritas: & diaboli mendacium: ut claret meum testimonium: & iniqui illius blasphemia. Nisi (inquit) exaudirem: & acquiescerem: atque traderem omnem rem Iob in potestatem diaboli: & perdere omnem peculium: ac filios iuxta uoluntatem suam pmitterem: nunquam utique cognosceret diabolus: quia non propter rem me coluerit Iob: sed propter charitatem. Nunquam utique quiesceret: blasphemando sanctos ante deum: & homines: sed in hoc staret: atque omnes homines scandalizaret: quod deus inuocabilitur colentibus se: rem daret: & colentes illum: non propter dilectionem: sed propter familiaritatis gratiam: ei seruirent. Merito ergo ne posset haec dicere diabolus: dedit illi in potestatem: & rem Iob: & filios: & post paululum: ipsum eius corpus ad supplicium. Si igitur cum tanta ingessisset Iob: & ille in hisdem gratiarum actionibus: atque confessionibus perseueraret: adhuc super haec omnia: eadem usus est impudentia: atque improbitate: dicens. Corium pro corio. Quid faceret: si oium bonorum Iob potestatem non acciperet? Ob hoc (inquit) in potestatem eius tradidi: non quod diabolo placere uoluim: sed totum mundum in formam seruauimus: quae sit mea iustitia: & diaboli iniquitas: liuor quoque eius: atque inuidia: & quae sit iustorum fides: & tolerantia: uel dilectio eorum circa me. Similiter petit: & petit usque in finem saeculi pro omnibus sanctis: ut potestatem accipiat: ut corpora eorum affligat: & animas eorum non tangat: Sic afflixit martyres per principes huius mundi: igne: & gladio: consumens carnes eorum. Haec namque fuit uoluntas: & petitio diaboli: ut sanctos tormentis afficeret: ac torqueret. Et haec fuit sanctorum oratio: ut omnia supplicia propter deum sustinentes: aeternae gloriae apud eum in fide efficerentur haeredes. Quod autem haec petat diabolus: ostendit euidenter dominus dicens. Sathanas petit: ut uos cruciaret tanquam uiticum: & cetera. Haec namque uniuersa: propter improbitatem: atque impudentiam: zelum quoque: atque inuidiam maligni: quam habet circa sanctos: dicta sunt: ad quem istinc loquens deus dicens. Tu autem petisti: ut rem eius perdes sine causa. Cuius rem? Iusti accipii: atque credentis Iob. Dixisti rem eius perdere sine causa. Pro tuo (inquit) zelo: atque inuidia: pro tua maligna suspitione callidissime diabolus: petisti rem eius perdere sine causa: nihil peragens: uel perficiens: nisi solam iniquitatem tuam: atque malitiam. Petisti rem eius perdere sine causa. Porro sine causa peribit. Quare peribit? Diabolo inquit. Sine causa peribit: nihil enim peregit: neque perfecit: cum rem eius perderet: nisi suam deiectionem: atque humiliationem ostendit. Iob uero: haec res non sine causa peribit: sed ad ingentem gloriam: & laudem: atque honorem: huius rei perditio ei prouenit coram deo: & angelis eius: & apud deum gloriae augmentatio ei peruenit: & super terram duplex per remunerationem recipio atque redhibitio. Sic itaque diabolo quidem sine causa

facta est

facta est huius rei perditio: Iob uero non est facta sine causa: sed pro aeterna beatitudinis remuneratione: & in caelis corona angelis dei: & in terra in conspectu oium gentium. Increpans ergo: & redarguens: atque obiurgans diabolus: dicit. Tu uero petisti: ut rem eius perdes sine causa. Tu dixisti: tu petisti: tu quae sis: tu rem eius perdere sine causa festinasti: Tanquam si diceret. Vbi est praesumptio tua: o diabolus: quod mori ut rem eius abstulisses: continuo cum a pia dei cultura: atque gratiarum actionibus discedere fecisses. Vbi (inquit) est arrogancia tua: atque altercatio. Laborasti enim: atque certasti: bella diuersa conficiendo: & castra statuendo: & equites demonstrando: & ignem exurendo: & uentos ad mouendo: & fundamenta quatendo: & domos dei cecidendo: atque omnem sollicitudinem demonstrando: ut iusti Iob rem: atque filios perdes: Sed frustra extitit ingens tuus labor: atque sollicitudo: Rem enim Iob perdidisti: sed iustitiam eius non perdidisti: sed fidem: ac pietatem eius non dissipasti: Idcirco (inquit) audi cum increpatione. Petisti ut rem eius perdes sine causa. Sed olim quidem rem Iob sine causa perdidisti: Post hoc autem: cum dominus uenisset ad terras: illius unguenti perditionem gratis fieri aestimasti: dicens per os Iudae. Ut quid haec perditio huius unguenti facta est? Et unguentum sane quod pro bono cum fide effusum est: perditionem iudicasti. Rem uero Iob quae cum iniquitate perit: perditionem non existimasti. Et (quod est hoc maius) unguentum illud quod a Iuda effusum est: hoc est sanguinem unigeniti perditionem non reputasti. Nam: sicut cum illic unguentum illud effunderetur: repleta est domus illa unguenti odore: Ita & istic: id est in passione domini: cum sanguis domini effunderetur: repletus est orbis terrarum salutis suauitate: Sed his oibus non cessat nequissimus: & improbus: atque impudens diabolus: neque confusus est: neque se cognouit: Sed tanquam canis rabidus: ad baculum in faciem cucurrit: cum priorem suam deformitatem non intelligit: sed sperat: quod per nouissimum bellum priorem ruinam posset refarcire: nesciens miser quod nouissima: priora prioribus ei essent facienda. Idcirco post haec uniuersa respondit diabolus ante deum: & dixit. Corium pro corio. O impudentia: atque improbitas tua o diabolus: tantam deformitatem: atque confusionem tuam non consideras: sed inuere: cum eadem identidem accutis: contraria tibi met ipsi loquendo: ac dicendo: atque querendo: & te ipsum destruyendo. Primo enim dixisti: cum ad deum de Iob locutus fuisses. Aufer illi rem: prius eum diuitiis minue illi opulentiam: Humilia illum de altitudine: de nuda illum his quae dedisti: si non continuo in faciem tibi maledixerit: & detraxerit: atque blasphemauerit: quod si magnum fuerit hoc: ut diuitiae: atque res eius familiares auferent. Quod ergo tunc magnificasti: ut ei res familiares auferentur: hoc nunc nimirum minoras: quod tunc singulare: atque indubitabile iudicasti:

quod sublati diuitiis Iob continuo esset blasphematurus: hoc nihilominus nunc ad nihilum redigens: dicis. Corium pro corio. Corium diuitiarum: pro corio corporis. Corium bonorum: pro corio ossium. Haec namque duo coria reputat: ac memorat istic diabolus: rem familiarem: & corpus: Exterior corium: rem & diuitias: Interior uero corium: corpus & ossa. Corium quod non ualde doleat: rem familiarem: Corium quod ualde doleat: corium corporis. Haec scilicet cogitans malignissimus diabolus: a quo nunquam male cogitationes deficiunt: haec ergo nequissimus diabolus nequit: atque callide tractans: dixit ad deum de Iob. Corium pro corio. Ac si diceret. Quid magni passus est Iob: quod graue sustulit hic quem defendis. Rem familiarem: & filios amisit: sed sperat quod rursus: & rem: & filios acquirat: confidit quod & identidem deserviat: & ante dedisti. Pro hac ergo spe: atque confidentia nec dum a te recessit: nec dum te reliquit: nec dum tibi detraxit: nec dum te blasphemauit: Quia nec dum tetigerunt illum dolores corporis: quia nec dum apprehendit eum ossium poena. Corium enim pro corio exteriore (inquit) corio decoratus: hoc est rem familiarem ablata: contempsit: atque ad nihilum deduxit: tange interius corium eius. Hoc est tormentis afflicte carnes eius: & coteri ossa illius: & apparebit constantia eius: quam nunc habere uidetur. Supuacua enim erit fides eius: quam nunc circa te seruare se putat. Corium pro corio. Ac si diceret. Dolorum minorem: pro dolore maiorem: Leue tormentum pro tormento maiore: Poenam moderatorem pro poena fortiore. Minore (inquit) ac leuiorem: atque moderatorem sustinens Iob dolorem: uidet adhuc constantiam habere: pro grauioribus leuiora facile sustinens: pro acrioribus mitiores leuiter sufferens. Nam omnis poena: atque omnis dolor: qui foris fuerit a corpore: leuior esse uidetur: magis quam illi dolores qui sunt in corpore. Ideo corium pro corio: hoc est poena minor pro poena maiore: dolor leuior pro dolore uehementiore. Nam aliud est rem familiarem amittere: & detrimenta sustinere: aliud sane est carnibus ipsis putrescere: & uernibus repleti: & in puluere terrae commassari humorem ulcerum: qui ex ipsis liquefcentibus carnibus eligitur. Idcirco facile sustinet Iob exterioris corii dolorem: pro dolore corii propius: hoc est rei familiaris direptionem: pro corporis afflictione. Quadiu ergo leuiorem sustinet illo usque a te non discedet: neque negabit te. Immuta inquit coria: hoc est imuta dolores: & continuo immutari eum ad blasphemiam senties. Corium (inquit) pro corio. Huius rei exemplum est in nobis uidemus. Nam cum percutitur quilibet: uel caeditur: frequenter manum pro toto porrigit corpore: & pregit & caput: & dorsum manu: & uidet illi ut in manu percutiatur: magis quam in dorso: uel in capite: & dat corium pro corio. Corium manus pro corio dorsi: uel capitis. Haec utique uniuersa designas nequissimus: callide dicit de Iob. Corium pro corio. Nam sicut hi qui uapulunt: corio manuum: alterum corporis: protegunt corium ob

hoc tantum ut corpus integrum habeant: sic (inquit) & Iob exteriora rei familiaris detrimenta contemnit uniuersa tñ: ut corporis effugiat poenam. Sic nāq; & hi qui in mari nauigant: cum periculum passi fuerint: oia quæ in nauī habuerint: contemnunt: atq; in mare prouiciunt ob hoc ut ipsi euadant. Sic & qui: cum diuiniū cum in corporis infirmitatem inci- derint: oem substantiam suam libenter offerunt tñ: ut corporis incolumitatem recipiant. Sic (inquit) & Iob oēs diuitias / & oem rem familiarem facile con- tempnit tñ: ut dolores non contingant carnes eius. Quod autem eo pposito dixerit hæc uniuersa neg/ sinus demon: per hæc quæ sequuntur oñdit: dices. Omnia quæcūq; habuerit homo: dabit pro aia sua. Sic (inquit) & Iob quæcūq; habuit contempnit tñ: ut corpus suū conseruaret illasum. Sed adhuc corium (inquit) pro corio. Quis dixit hoc? Diabolus. Ad quem dixit: Ad deum. De quo dixit: De Iob. Quo proposito dixit: Superius multipliciter demonstra- to: Sup hæc autem uniuersa adhuc audi. De his quæ dudum in pñcipio facta sunt: Cōmonefacit istic ne/ quissimus diabolus. Nam quia pridem qñ primus Iob pater: atq; patriarcha Adam eis (ait) seductioni/ bus obediens: te contempnit: & ob hoc pellicis tui/ eis a te creatore indutus est pro uindicta abnegatoris eo: quod te dereliquerat: me autem ierit: & ex hoc huius rei mihi debitor exitit: merito nunc coriū (in/ quit) pro corio. Coriū (inquit) Iob pro corio. Adā dā mihi. Vexaturus eram coriū Adam: & non me pmissisti. Da ergo mihi coriū Iob: pro corio Adam: Da mihi coriū filii: pro corio patris. Exigam (inquit) a filio debitum genitoris: pfoluat (ait) pellem uel co- rium nouissimus nunc prioris tunc debiti. Vliscar peccata prioris pñs eius: atq; patris oium. Hæc itaq; uniuersa memorans: atq; de his uniuersis admonēs nequissimus: malignissime dicit. Corium pro corio. Corium Iob: pro corio Adā: Coriū filii: pro corio patris: Corium posterioris: pro corio prioris. Ita sci/ licet diuerse demonstrat: ac memoratur hoc quod ait. Corium pro corio: adiecit dicens. Oia quæcūq; habuerit homo: dabit / & eruet aiam suam. Verum est hoc: quia cum ad periculum: uel discrimen puerit homo: oem rem familiarem cōtēnit: uniuersam sub/ stantiam suam spñit tñ: ut aiam eruat: ut aiam suam incolumē liberet. Et nunc cum speras: quod aduer/ sus Iob loquaris: pro Iob loqueris o inimice oium diabole: & non intelligis! Euidenter enim Iob plus quā ceteris plurimis: oia quæ habuit: despexit: atq; contempnit: & diuitias / & possibilitatem / & filios: & rem familiarem ob hoc tñ: ut aiam suam acquireret: atq; lucrificeret: ut aiam suam illasam: & intamina/ tam: atq; illibatam custodiret. Hæc scilicet dicendo o diabole: & teipsum confundis: Iob uero ppositum oñdis. Oia quæcūq; habuerit homo: dabit / & eruet aiam suam. Ob quam rem? Quia redēptio uiri pro/ pria est substantia. Oia quæcūq; habuerit hō: dabit / & eruet aiam suam. Hoc agit Iob: ppterea inuolantam

aiam suam creatori consignauit. Hoc agerunt beati martyres: Idcirco postquā oia corruptibilia: atq; ter/ rena contempserunt: post hoc nihilominus ppiū corpus in poenam: atq; in cēdium tradiderunt: signem / atq; gladium sustinētes tñ: ut aias suas mundas: atq; castas deo exhiberent. Sed interim adhuc post hæc q bene digesta sunt. Nam sæpe etiam a malo aliqd bo/ ni proficit: Non quod pessimus ac malignus ita uo/ luerit: sed q bonus: ac bñdictus deus: maligni mali/ ciam in bonum conuertit timentibus / atq; diligen/ tibus se: sicut Iob: uel martyribus: atq; oibus creden/ tibus: qui oī tolerātia supantes nequitiam eius: æter/ nā uitæ: atq; gloriæ hereditatē capient apud deum. Sic etiam nunc istic sermo qui maligne a diabolo di/ ctus est. Oia quæcūq; habuerit homo: dabit / & eruet aiam suam: pro pietatis cōmemoratione diligētibz deum pficit. Verū tñ (ut diximus) post hæc uniuersa maligni ipsius diaboli ex ipsis eius sermonibus no/ tam oñdamus: cum iniquitatis eius arma in eum con/ uertimus. Dico nequissime aduersum te diabole: ab initio dere familiari: atq; diuitiis Iob locutus es: Nō uero aiam proponis: aiam noias: ob quam rem: nisi ob hoc: quia iam maligne de aia Iob tractas: quia cal/ lide aiam eius quæris! Nec dum coriū eius potestātē accepisti: nec dum pellis eius: s̄ est: corporis eius cō/ stantiam approbasti: & iam aia eius quæris supplā/ tionem! Oia (inquit) quæcūq; habuerit homo: dabit pro aia sua. Post hæc adiecit dicens. Non ergo ita est. Quid dicis o diabole. Non ita est! Cur uel ob quam rem hoc dicis. Non ergo ita est! Ac si diceret. Non est adhuc definitum: nec dum deliberatum est: non est sicut Iob arbitrat: quod iam uicerit: quod oia perfecit: atq; adimpleuerit: Nec dum enim est in fine doloris: sed in initio. Non ergo ita est sicut di/ ctum est: quod nō sit illi similis alius sup terrā. Quid oīno pēgit: Quid sustinuit: quid supportauit? Nec quicq; magnū aduersus futura: Cum sustinuerit no/ uissima: tunc demum laudabitur. Nunc uero nō ita est. Sed porrige manum tuam: & tange carnes eius: & ossa: si non in faciē tibi bñdixerit. Tange (inquit) rem familiarem: ac filios: tange diuitias: & possibili/ tatem. Tange (inquit) carnes: & ossa: si nō in faciē tibi bñdixerit: hoc est maledixerit. Patientia (inquit) in doloribus carnis oñdatur: sufferentiam in ossium poena demonstratur. Porrige manum tuam. Identi/ dem o diabole manum ut porrigat: quæris: fingēs: quæadmodum & superius. Nam uere ut tibi trada/ tur: cupis: ut tibi in pñte detur nis. Porrige manum tuam: Ad qd faciēdum porrigā? Tange (inquit) car/ nem: & ossa eius. Afflige (inquit) cōminue: cōtere: do/ loribz affice: putrefac carnes eius: & ossa: atq; uniuersas cōpages neruorū illius: si nō in faciē te maledixe/ rit: detraxerit: blasphemauerit. Hoc (inquit) sit iditium patiētiae: & similitatis: atq; cōstātiae eius: ut ossiū tor/ mēta absq; murmuratiōe sufferat: ut dolores corpis absq; reprehēsiōe sustineat: ut putredinē uermium supportet absq; blasphemā. Ob hoc ergo dico. Nō

ergo

ergo ita est: sed porrige manum tuā: ut sit inchoatio huius belli: certaminis quoq; atq; disceptatiōis: ut ap/ pareat Iob cōstātia pfecta: aut mēs / sermo ueridicus: cui digne rīdeat. O inimice bonorū: oīum diabole: nō tibi suffecerūt ppiæ: sed tāta crudelitate: atq; ipie/ tate aduersus iustum hunc uteris: tantam iniustitiam me pficere cupis: ut iustum Iob tibi iniusto cōtradā: ut in oēm impio deputē: ut miseris afficiam eum qui sine peccato est: ut molestiam ingeram deuoto: ut nō discedentem pcutiam: ut flagellem non delin/ quētem: ut tribulē gās agētem. Quid hoc idēcoro/ sus: atq; illicitus? q̄s oīno carnalium hoc faciat: q̄s ex terrenis profus hoc agat: ut morigerum / atq; de/ uotum seruum iniustus ad supplicium cōtradat. Sed interim: ut tuam (inquit) iniquitatem redarguam: atq; iniustitiam obiurgem: ecce trado tibi eum: ut absq; cōtradictione conuincaris: & absq; excusatione con/ demneris: atq; in oibus mendax comproberis. Ecce trado tibi illum. Substātiā quæ sisti: accepisti: Nūc ipsum quæris: habes. Ecce trado tibi illum. Non cō/ tradico maledictē. Nō tibi denego condēnate: Non ppter tuam (inquit) malignitatem: sed propter Iob innocentiam: ut iustus appareat: ut sine querela esse comprobetur: ut gloriosus corone: ut uerax demō/ stretur. Pro his (inquit) oibus: ecce trado tibi illum. Nudum illum reliquisti: nudum constituisti: solum reddidisti: solum illū tibi trado: & accipies illum for/ lum: Animam nō quæristi: aiam ne tetigeris. Cōtere carnem: afflige ossa: Animā ne tetigeris. Terram tibi trado: celo ne appropinquaueris: Corruptionē ha/ beto: incorruptionem ne tetigeris: hoc est aiam. Ter/ renum uas constringe ut uolueris: interiori uero the/ sauro ne appropinquaueris. Luteæ testæ facito qd uolueris: p̄cioissimam uero margaritam ne tetige/ ris. Sancta est: casta est: imaculata est: intaminata: Pro/ pterea aiam eius ne tetigeris. Non maculauit illā ini/ quitas: nō uiolauit illam pessima cogitatio: nō prae/ uertit illam in deum blasphemia: non polluit illam creatoris reprehēsiō: Idcirco aiam eius ne tetigeris. Meum (inquit) plasma est inuolabile: mea habitatio est incontaminata: mea memoratio est incoīquina/ ta. Ideo aiam eius ne tetigeris: quæ ad imaginem dei est creata: quæ incorruptibili sapientia est imbuta: quæ sermone / & scientia est coronata: quæ dei co/ gnitione est induta: quæ dominatione corruptibilis huius mūdi est honorificata: quæ paulo minorem gloriam ab angelis sup terram est adepta. Hanc scili/ cet animā ne tetigeris: neq; huic appropinquaueris: neq; cōmunicaueris: neq; cōmiscaris: neq; seduxe/ ris: neq; obtuderis: neq; infatuaueris: neq; fatigaueris: neq; deceperis. Omnibus itaq; modis aiam eius ne tetigeris. Nam cum tu aiam eius nō tetigeris: neq; ei approximaaueris: nunq̄ me innocens aia eius nega/ bit. Pro his ergo oibus animā eius caue ne tetigeris. Nō tetigisti (inquit) aiam Ioseph in luxuria: nō teti/ gisti aiam Habrae in tentatione: nō tetigisti animam Noe in medio gigantum: nō tetigisti aiam Enoch in

medio iniustorū: non tetigisti aiam Abel in innocēte eius intermedione. Ergo q̄ nullius (inquit) illorum animā tetigisti o diabole: idcirco imaculati oēs: atq; beati in cōspectu meo cōsumati sunt. Noli ergo nec Iob aiam tangere: & gloriosus etiam hic in cōspectu meo consumabitur. Non tetigisti (inquit) martyrum meorū aias: nō tetigisti mirabilium ueridicorū meorū testimonium aias: Idcirco insuccumbētes uniuersi: ppter fidem: cōtempserunt mortem: Ideo intaminata oem ignis poenam irriserūt: atq; gladii: merito imar/ cessibilibz coronabūt in cōspectu meo. Ne teti/ geris (inquit) aiam Iob. Cōculcabit enim caput tuū: & cōminuet uirtutem tuam: & cōteret fortitudinem tuam: & humiliabit altitudinem tuam: & deiciet elationem tuam: & demonstrabit omni carni fiduciam: ad standum aduersum te constanter usq; in sæcula. Malignus nāq; es: & inualidus / callidus: atq; infir/ mus: Astutus ad insidiandum: sed impossibilis ad opprimēdum. Doctus ad decipiēdum: sed inualidus ad resistēdum. Nam sicut facile seducit istabiles: atq; incredulos: cum sit callidissimus: sic similiter facile resistit illi oēs iusti: atq; credentes: oēs deum timen/ tes: atq; Iob imitātes: utpote inualido. In arbitrio er/ go hoīum est potestas sanctitatis / atq; constantia. In arbitrio est hoīum potestas fidei: ac pietatis. Si enim uoluerint declinare a malis: & facere bona: & ualent & possunt: & nō praualeat illis nequissimus: si fuerit cor eorū fm deum: si fuerit uolūtas eorū in sanctitate: si aia eorū fuerit in ueritate: si mens in fide: ac pietate: si admonuerint semetipsos misericordiam / misera/ tionem: bona opera: atq; oia quæ in dei timore per/ ficiuntur: & senserint de oibus: quæ iuxta dei uolun/ tatem fiunt. Cum enim uolūtas hoīum consenserit uolūtati dei: tunc scilicet oia quæ bona sunt: facile p/ ficiūt hoīes cum ea quibus delectatur deus: delecta/ ti fuerint hoīes: tunc nihilominus oia quæcūq; uitæ digna sunt: præsto sunt hoībus. Nam & Iob homo fuit: carnalis fuit: terrenus: corruptibilis: talis quales omnes hoīes: sed deuotior: atq; studiosior circa ele/ mosynas: & bona opera in fide: ac dei timore: præ omnibus hoībus. Idcirco acceptabilis fuit deo sup omnes hoīes: idcirco superauit nequissimū diabolum magis q̄ omnes hoīes i tpe suo. Sic itaq; possunt oēs hoīes qui uoluerint & deo placere: & diabolo resi/ stere: & uoluntatem dei facere: & in regnum celorū introire: & in uita æterna requiescere. Aut & adhuc fm ipsam historiam. Animam (inquit) eius ne teti/ geris. Hoc est / ne eam añ tempus de corpore eiicias. Ac si diceret. Ita dimetire ipsum dolorem: atq; corpo/ ris poenam: ut ipsam aiam: antē tempus de corpore exire non compellas. Noli ergo mortificare corpus: ne ante pfectionem constantiae: uel consummationem tolerātiæ discedat aia. Sic itaq; modis oibus tam car/ nalibus: q̄ etiam spūalibus: animam eius ne tetigeris. Post quæ uniuersa dicit. Exiuit diabolus a faciē dñi. Quomodo exiuit a faciē dñi: is qui indignus est præ/ sentia dñi? Sic exiuit a faciē domini: sicut & uenit añ

conspicuum dñi. Sic exiuit: quē admodum & superius ostensum/ ac memoratum est. Exiuit diabolus a facie dñi. Exiuit: sed nō carnalibus uestigiis/ neq; corporeis gressibus/ neq; humanis incessibus/ uel terrenis egressibus/ sed nequissimis meditationibus/ & impiis cogitationibus/ atq; iniustis deliberationibus/ quibus aduersus Iob nequiter meditatus est/ atq; cogitauit/ emulando/ atq; inuidendo in oculis illius/ atq; in isto. Sic itaq; cogitationibus uenit ante deum: quarens ac desiderans/ ut Iob acciperet in potestate. Sic identidem nequissimorū cōsiliorū suorū accipiens pfectionem/ hoc est/ Iob potestatem/ ad affigendum carnem/ & ossa eius. Nam hoc meditatus quā fuit. Exiuit a facie dñi: hoc est/ qui uenit meditari/ ac cogitare: quā pridē meditatus fuerat/ atq; cogitauerat. Nā primū apud semetipsum nequiter meditatus/ atq; cogitans dixit. Quis mihi daret/ ut possem uenire ad dominum/ & inuenire potestatem carnis/ ossiumq; Iob: ut affligens illum/ suum autem meum/ cogerem eum/ & prahendere illum/ cui nunc seruit/ ut blasphemaret illum/ quem nunc predicat/ ut negaret illum/ cui nūc gratias agit/ Iste ergo cogitationibus pridē uenit ante dñm: Deinde cum accepisset potestatem Iob: & quiesceret hac cogitare/ postq̄ quiescit ab istis meditationibus/ atq; cōsiliis/ exire dicitur a facie dñi. Ergo quia exierunt cogitationes eius a facie dei/ merito ipse dicitur exire a facie dñi. Sic itaq; exiuit diabolus a facie dñi: hoc est/ tractatus eius/ & cogitatio meditationis quoq; maligna/ atq; iniustum desiderium. Exiuit a facie dei. Hoc est/ quiescit/ atq; cessauit meditari/ & cogitare/ postq̄ id quod quāsiuit. Nā & uere ueniunt ante deum/ & iustitiae iustorū/ & impietates impiorū. Sic nāq; dicit angelus ad Cornelium. Orationes tuae & elemosynae tuae ascēderunt in memoriam ante deum. Sic & olim dixit Angelus ad Tobiam. Cum orares tu/ & Sara filia Raguel ego obtulim memoriam orationum uestrarū in conspectu dei. Item uero ad impios dicit deus. Nūc recordabor in iustitiarū illorū/ & ulciscar peccata eorū. Et Hieremias dicit ad impios consilium. Nōne incensorum uestrorum recordatus est dñs de idolatriis/ & ascendit cor eius/ Sic ergo hac uniuersa ueniunt ante deum. Ita & diabolus uenisse dicitur/ & exisse a facie dñi: nō persona ueniens/ sed cogitationibus/ atq; malignitatis suae meditationibus/ quā aliquē ueniebant/ cum ille cogitabat/ aliquē exhibant/ cum ille cogitare quiescebat. Hac itaq; demonstras dicit. Exiuit diabolus a facie dñi. Exiuit uere/ hoc est/ discessit/ deseruit/ oblitus est/ ultra non existimauit/ neq; curauit/ neq; recordatus est/ quod sit deus. Illo enim usq; ante deum fuisse dicitur/ q̄ diu de deo cogitauit/ cum Iob ei accusaret. Postq̄ uero accepit quod uoluit/ & quod quāsiuit/ continuo relinquēs dei memoriam/ a facie dei exisse iuste dicit. Exiuit diabolus a facie dñi. Totus exiuit/ & sensu/ & consilio/ & meditatione/ & tractatu/ atq; memoria. Exiuit a facie dñi. Sic exiuit olim in principio/ diaboli discipulus prim⁹ aduersarii suū Cain:

cum iustum interfecisset Abel. Sic exiuit/ sicut dicit scriptura/ Exiuit Cain a facie dñi. Sic exiuit etiam nunc a facie dñi cuncti p̄uaces/ atq; impenitentes/ qui ad deum non cōuertuntur/ qui p̄nitentiam nō confitentur/ qui faciem dei non requirunt/ qui diem iudicii non metuunt/ qui poenā inferorū non cōtremiscunt/ qui condēnatione gehennae non terentur. Hoc metuentes oēs iusti/ deuote deprecati sunt/ dicentes. Ne proicias me a facie tua. Et alibi. Faciem tuam dñe requiram/ Ne auertas faciem tuam a me/ & alia plura his similia. Ex istis ergo oib⁹ exiuit diabolus/ & oēs qui ab eo in errorem deducuntur/ atq; seducuntur/ & oēs qui uoluntatem eius faciunt/ & omnes qui non ad poenitendum corda sua obdurant. Iste oēs proiciuntur a facie dñi/ isti oēs expelluntur in tenebras exteriores/ & in ignem inextinguibilem/ q̄ p̄paratus est diabolo/ & angelis eius/ atq; oib⁹/ qui faciunt uolūtatem illius. Exiuit diabolus a facie dñi: Deferens Iob ut putabat/ interficiens iustum illum/ ut cōfidebat. Sic nāq; & primus discipulorum eius Cain/ postq̄ propter inuidiam (ut dictum est) interfecit Abel/ exiuit a facie dñi. Sic itaq; diabolus pater/ & origo oīum malorū existēs/ interfector/ quantum ad ipsum Iob/ Exiuit a facie dñi. Certum est/ quod nequiter/ atq; impie apud semetipsum tractans/ dixit ad deū. Vltius non indigeo facie tua/ quia accēpi potestatem eius/ quem zelabar/ uel quarebam. Deus uero sciens summam cōsumationem Iob/ acquieuit/ ut per diabolicum ignem/ p̄batus fuisset/ quē admodum si teneat in manu sua/ quis adamantem/ & alius quislibet dicat ad eum. Da mihi hunc adamantem in potestatem/ & ego illum cōminuam in igne/ contereque istibus. Ille uero qui eum in manu habet/ confidens uere quia adamas est/ dicit/ Tolle/ proba/ experire/ quia ne quicq̄ huic adamati praeualebis. Sic ergo & oīum cognitor/ atq; p̄scius deus/ uelut inuolabilem adamantem hñs Iob/ quarens diabolo/ dedit eū in potestatem/ confidens uere quia uerus adamas est Iob. Sic nāq; & singularis ille/ ac diuinus/ & celestis quoq; atq; incorruptibilis adamas/ unigenitus deus a patre ad terras missus/ De quo dicit deus pater. Ecce ego ponam adamantē in medio populi mei/ quē neq; ignis tērationis in deserto cōminuit/ quem non plagae impiorū in cruce contriuerunt/ quem sepultura sepulchri/ neq; mortis introitus/ uel inferorū uiolauit. Sed oīa superans/ diuinum & incorruptibilem se adamantem fuisse demonstrauit. Adamas enim lapis est naturaliter talis/ cui neq; ignis/ neq; ferrū/ neq; aliud qcq̄ praeualeat. Ferro enim si pcutiat/ demerget in ferrum/ tanq̄ in plumbum/ missum in ignem/ summi liter pmanet/ ut missus est/ & non uiolatur. Ergo quā nihil ei praeualeat/ ideo adamas appellat. αδαμωσ Adamas uero interpretatur ex graeca lingua indomabilis/ inflexibilis/ inaterribilis/ icōminutus/ & (ut breuiter dicam) cui ne quicq̄ praeualeat/ neq; pcutiendo/ neq; adurendo. Nā pcutus non cōminuitur/ Exustus non conteritur/ Mento adamas appellatur/ utpote insuperabilis/

insuperabilis/ utpote inuolabilis/ atq; inflexibilis. Quod si dixerit aliquis/ ubi est modo/ uel ubi conspiciatur huiusmodi lapis adamas/ Audi. Hāc oīa/ typus fuerunt dñi nostri Iesu xpī/ quā usq; ad aduentum dñi/ & erant/ & uisū sunt/ Post aduentum uero dñi amplius uisū non sunt. Vbi uidetur nunc phoenix/ ubi uidetur arca testamenti/ uel urna mānā/ Sic similiter nunc ubi uidetur adamas/ neq; ea quā typum dñi gerebant/ ea scilicet/ usq; ad aduentum dñi uisū sunt/ utpote figurae exinde abscondita sunt/ dñō ipas figuras adimplente. Idcirco nunc neq; arca testamenti/ neq; urna mānā/ neq; cinamum/ neq; adamas/ neq; phoenix/ istis nunc typibus uere uideretur/ nisi forte quis simile aliquid simulatum cōtendat/ dicens esse quod non est. Cum ergo typus esset dñi xpī Iob/ tradidit illum deus in p̄bationem/ tanq̄ adamantem inuolabilem/ cuius potestatem accipiens diabolus/ exiuit a facie dñi. Exiuit diabolus/ hoc est/ deferens/ ad deferendū enim introierat/ & quantum iuxta iniquitatem suam in ipsa delectatione proficiens/ ac delati potestatem accipiens/ exiuit a facie dñi. Exiuit gaudens/ qui nunq̄ esset gauisus. Exiuit laetus ille/ qui nunq̄ est letatus/ utpote hñs Iob in potestate ad puniendum suam iniquitatem. Exiuit diabolus a facie dñi. Exiuit tanq̄ lupo rapiens/ tanq̄ leo rugiens/ tanq̄ rursus sanguinem appetens/ tanq̄ malignus serpens/ tanq̄ uipera saeva/ ac p̄niciosa. Exiuit diabolus a facie dñi/ exiuit omni iniquitate/ & ira/ furore quoq; atq; indignatione/ crudelitate nihilominus/ atq; omni impietate refertus. Exiuit tanq̄ bestia ferox/ ac saeva/ atq; imanis/ exiuit cogitans in scelus/ si quo amantissimo modo Iob poenis afficeret. Quod & fecit statim sine mora. Percussit Iob plagā saeuissimā a pedibus usq; ad caput. Magnitudinem plagae/ atq; uulneris admirationem/ doloris fortitudinem non ualens aliter dicere/ uel ostendere dixit. Percussit Iob plagā saeuissimā. Non solum plagae/ sed saeuissima plagae. Suffecerat hoc solum/ ut plagatū fuisset/ Nūc uero etiam plagam saeuissimā eē dicit. Percussit Iob plagā saeuissimā. Cōsydera etiam hoc quod dicit/ percussit Iob. Percussit (inquit) cum furore/ cum ira/ cum indignatione. Percussit Iob. Quomodo percussit/ Sic percussit/ quō sperabat/ quō putabat. Percussit Iob/ ut cōminueret spm̄ eius/ ut contereret aīam eius/ ut affligeret aīam eius. Sic percussit sperans quod secunda plagā oēm constantiam/ atq; fortitudinem Iob debilitaret. Sic ergo percussit Iob plagā saeuissimā/ lamentabili/ urenti/ affligenti/ flagranti/ incendi/ dolenti/ omne supplicium in se habente/ & putredinem/ & uermes/ & ossium diuisionem/ & neruorū fatigationem/ & mēbroz debilitationem/ ac totius camalis cōpagis passionem/ atq; dolorem. Nam sicut nullum membrorū corpis praeuoluit malignus/ neq; ullum dereliquit illa sum/ sed cuncta uehementi repleuit uulnere/ atq; oīa saeuissima percussit plagae/ sic identidem nullum dereliquit supplicium/ neq; poenā/ neq; dolorem/ quod huic plagae non cōmiscuisset. Sed oēm

uirtutem atq; argumentum nequitiae suae/ in hac saeuissima plaga ostendens/ atq; demonstrans/ nouissimā uictoriae patientiam hic perficere sperauit. Sic scilicet percussit Iob plagā saeuissimā a pedibus usq; ad caput. Plaga (inquit) saeuissima/ utpote una. Et cur unā plagam memoratur tanq̄ unā/ & non plagas tanq̄ plurimas/ Propterea unā plagam memoratur/ quia totum corpus iusti illius/ & oīa eius mēbra uno cōtexit uulnere/ atq; ad unum conuertit dolorem/ ut p totum corpus/ atq; mēbra beati illius/ unus dolor esset/ atq; uulnus. Ob hoc ergo plagam dicit/ quā una plaga/ atq; uulnus erat per totum corpus. Quod autē unus dolor/ atq; passio una erat per totum corpus eius/ & mēbra/ subsequenter ostendit dicens. A pedibus usq; ad caput/ percussit Iob plagā saeuissimā. Sicut a pedibus usq; ad caput/ ita identidem a capite usq; ad pedes/ a uertice usq; ad pedum uestigia/ a coma capitis usq; ad ungues pollicum. Nec quicq̄ reliquit sanum/ neq; integrum/ neq; sine dolore/ Sed uniuersa uno cōtexit uulnere/ atq; una plaga cooperuit cuncta/ & hac saeuissima. Saeuissima (inquā) hoc est/ lamentabili/ insanabili/ incurabili. In qua non erat ubi αδαμωσ malagma imponeretur/ neq; medicina/ neq; adiutoriū/ neq; oleum uere/ neq; alligatura. In qua plaga/ supflua erat/ & supuacua oīs medicorum peritia/ atq; sapientia. Sicut enim dicit/ quod nullum argumentū illuminare poterat tenebrosam illā/ atq; lamentabilem/ aegyptiorū noctē/ ita nulla ars curare poterat saeuissimā illam diaboli plagam/ donec impleta est tolerantia/ & longanimitas Iob/ Tolerantia pro coronae redibitione/ Dei longanimitas/ pro iustitiae approbatione/ Diaboli uero iniquitas/ pro corruptione nequitiae eius/ atq; dānatione/ quam in illo iusto exercuit uiro. Percussit (inquit) Iob plagā saeuissimā a pedibus usq; ad caput. Tantum enim saeuissima fuit hac plaga/ quantum nequior ipse percussor/ tantam saeuitatem habuit hac plaga/ quantum iniquitatem habuit diabolus/ Nam si iniquitatem suam/ mensus est diabolus hac plagam/ hoc uulnus nihil reliquit tormenti/ neq; amaritudinis/ neq; immanitatis/ neq; ferocitatis/ neq; crudelitatis/ neq; impietatis/ neq; malignitatis/ quod non exercuerit in lamentabili huius uulneris plaga. Cōsyderemus ergo (o amici) uehementiam huius doloris/ iuxta uehementiam diaboli iniquitatis. Cōsyderemus (o uiri) diuersa iusti illius tormenta/ nec non & hoc aduersus quantos dolores p̄stiterit innocens/ Vno dolore cōfectus erat totus/ una plaga oīs uestitus/ Facta nāq; est illi hac plaga tanq̄ uestis/ amictus/ & tanq̄ indumentum quo erat indutus/ & tanq̄ cingulus quo semper cingebatur/ Sed nō in condēnationem/ sicut illi impio Iudae/ Sed in coronam gloriae/ utpote iusto Iob. Omne ergo corpus & mēbra iusti illius/ uno circūdata erāt dolore/ atq; uulnere/ siue caput/ siue pedes/ siue oculi/ siue aures/ siue os/ siue nares/ siue latera/ siue scapulae/ usq; ad ipsa pedum uestigia/ uno uulnere distillabant/ una putredine detētus erat/ hīdem uer-

mibus scatebat. facere non poterat: sedere non ualebat: requiem non habebat: resumptionem non inueiebat: & qd (erat oium maximum) super uniuersa fame: ac siti necabatur: Na manibus cibum sibi: uel potum ad os porrigere non poterat: tam etsi manibus ad os porrigere ualeret: ore: ac labiis / putredine: & uermibus plenus: recipere non ualebat. Attestatur hoc idem ipse dicens paulo post. Scatere uideo escas meas tanq odorem leonis. Cum istis naq nefandis dolorib / excrebiter scatere huius putredinis odor rem fecit nequissimus. Hoc naq defens dicit. Scatere uideo escas meas tanq odorem leonis. Ob quam rem o beate Iob / Ob hoc (inquit) ga bullit corpus meum in putredine uermium: ob hoc quia macero sulcos terrae ex uulnere meo: humore: ob hoc quia doloribus obuolutus sum: & alia plurima his similia. Cum tam uehementioribus doloribus resistisset: atq: repugnasset Iob: constantiae no renunciauit: patientiam non abiicit: fidem no deposuit: gratiarum actiones non est oblitus. Sed quanto plures suffinebat dolores: tanto amplius plures adiciebat aeterno regi gra: actiones: atq: confessiones. Sciebat naq sanctus ille quia fm multitudinem dolor: multitudo sperabatur coronag. O beate Iob quo te admiramur: quo te laudamus: uel quomodo te magnificemus: qui solus ante euangelium: eo: qui in euangelio sunt perfectam passionem sustinuit: qui solus an martyres: martyrum tolerantiam cum gra: actionibus perfecit: Nam sicut oia tormeta: atq: flagra per principes huius mudi ingessit diabolus martyribus: sic similiter uniuersa supplicia: atq: incendia induxit super Iob: per semetipsum: atq: suam iniquitatem: hoc ipsum per oia deprecans Iob: quod etiam martyres: ut gloriosum nomen dei blasphemare cogeretur. Sed incotaminatus pmanit magnus ille: atq: inuolabilis adamas Iob: iuxta dolorum multitudinem: atq: nimietatem multiplicans: atq: adiciens gra: actionem. Hoc nimirum consequenter apparet. Dicit naq. Et accepta Iob testa: radebat sanie suam. O patientia: o constantia: testam accepit: ut raderet sanie suam. No accepit molle aliquid: ut abstergeret moliter: leniter: leniter: artificiose moderando: atq: releuando: Sed accepit testam: duram: asperam: ut raderet cum dolore sanie suam: non extirperet blande: atq: modeste: mitigans: atq: releuans uehementem illum atq: inenarrabilem dolorem: Accipit testam: ut raderet sanie. Ad quem digne dicitur: dic o beate Iob: atq: deo dilecte: ob qua rem hoc facis? Cur huc dolorem exasperas: cur augmentas: cur exaggeras? Ista radeo lamentabile hoc uulnus: atq: saeuissimam plagam hanc: cum potius debueras obseruare: iuuare: leuare: fouere: ungere: defricare: ut per hac uniuersam: atq: blandiorem redderes hunc saeuissimum dolorem: plagaq: terribilem. Sed rudit iustus Iob dicens. Ego (o uiri) non succumbo his doloribus: neq: istis poenis deficio: non debitor: neq: defessor. Non enim sunt dolores isti fortiores aia mea:

firmitate: No sunt hac tormeta duriora cordis mei duritia: Merito (inquit) exaggero: atq: moueo ipsos dolores: ut per cuncta omdam nequissimo diabolo: quia eius malitiam irrideo: quia iniquitatem eius contemo: quia oes eius plagas / atq: uulnera ad nihilum reputo: Ob hoc ergo accepit testa: ut raderet sanie suam. Ecce (inquit) o malignissime diabole: sicut tunc rem familiarem / & filios mihi auferres: tunc deniq: ego quod super eram: uestem: atq: comam capitis co: scindens: atq: tondens: tibi proieci uestem post rem familiarem: & comam post liberos: Sic etiam nuc (inquit) cum me saeuissima plaga percuteres: quod tibi superfuit huius doloris: hoc nimirum ego adicio: ac testa dolores puocando: excrebando: atq: exasperando: ut per hac (inquit) uniuersa in formis de mea constantia. Ne ultra putes nequissime diabole: qd ego detraham benignissimo creatori: uel blasphemam: sanctum bnfactorem meum aliqu. Ob hoc ergo accepit testa: ut raderet sanie suam. Aduerte o uiri ualde ingentem fidem Iob: atq: charitatem: qua habet circa deum: tolerantiam quoq: atq: constantiam. Non ob hoc rasi Iob uulnera sua testa: quod ei ualde doluisse: sed ob hoc rasi testa: ut nobis patientiae: atq: tolerantiae normam daret. Ob hoc rasi testa: ut sanctorum martyrum demonstraret figuram: Qui post uniuersas plagas: ac dolores: post uniuersa supplicia: atq: tormeta: rasi atq: ungulis cofossi sunt: pro augmento dolor: oium. Sic & beatus Iob post nimios illos dolores: qui in corpore erant: extra corpus testa rasi sua uulnera: ut oibus deum timentibus patientiae: atq: tolerantiae in perpetuo traderet formam: ut oes dolores: atq: plagas: siue in corpore: siue extra corpus: siue detrimenti: atq: languoris: cu gratia: actionibus sustinentes: accipiant a deo aeternae gloriae remunerationem: atq: inaccessibilem coronag expectent a deo retributionem. Quod autem fm ipsam historia: testis lacerati: atq: pncati fuerint sancti martyres: manifestum est: atq: irrefutabile. Na post uniuersa tormenta recludetes eos in carcere: & testis poline eis sternetes: & per quattuor partes eos impii ipsi extendentes: crudeli eos morte pncabant. Ita consumatus est beatus atq: gloriosus Lucianus: lucidus uita: lucidus & fide: lucidus etiam tolerantiae consumatioe. Ob hoc enim Lucianus cognominatus est: tanq lucidus: aut pprio lumine fulgens: aut & aliis lucens. Hic naq beatus duodecim diebus supra testas poline extensus: tertiadecima die est consumatus. Aliq: inumeri sancti martyres: eodem modo mortem transeuntes consumati sunt: Hic naq oium typum gerens Iob: accepit testam: ut raderet sanie uulnere suum. Ecce (inquit) o maligne diabole: concute te: deforma te: & humilio: atq: oem malignitatem: & malitiam contempibilem oibus demoistro. Accipit testam: ut raderet sanie uulnere suum. Testa (inquit) testa radenda est: Corruptibile: atq: carnale hoc corium: terrena atq: aspera testa. Accipit testa: ut raderet sanie uulnere suum. Typus (inquit)

(inquit) sum sine peccato hos sustinendo dolores: illius: qui in nouissimo tpe descendens de coelis deus unigenitus: terreni corporis testa ex uirgine se iduens: totius mundi sanie: munditiam quoq: ac putredinem rasi: atq: mundauit oium peccata supportando. Postmodum pro impietatibus eo: in mortem deductus: cuius litore: oes sanati: atq: mundati sunt: Qui peccatum non fecit: neq: dolus inuentus est in ore eius. Oibus itaq: modis accepit (inquit) testam ut raderet sanie suam. Et ipse sedebat super aceruum stercoris extra ciuitatem. Non quod habitatione deferere uoluerit: sed his qui in ciuitate erant: atq: in mansionibus molestiam ingerere no est passus. Sedebat super aceruum stercoris extra ciuitatem. Me solum (inquit) circumdant mala mea: mihi soli molesta sunt uulnera mea: Non efficiar (inquit) etiam aliis execratione: ne sim his qui intra ciuitatem sunt abominatio: ne execrentur eum uicos ciuitatis: propter meos dolores. Sedebat extra ciuitatem. Ille q ante paululum ciuitatum atq: mansionum fuerat dñs: rector: atq: gubernator. Sedebat ergo extra ciuitatem. Certum est quod plurima apud semetipsum tractans ac dicens. Cur in ciuitate maneam: cur in domibus sede: cur re: ac filius: & ciuitate: & domibus carui: Cum re: ac natis: dedi etiam uestem: atq: comam capitis: Nuc uero cum regno relinquam etiam ciuitatem: ac domum. Sedebat extra ciuitatem: solum sustinens dolorem illum saeuissimum. Certum est quod memor illius: atq: imitatus illum: qui solus dolorem oium: extra ciuitatem sustinuit: id est unigenitus: & de illius futura passione seipsum consolatus est dicens. Quid magni sustineo ego: cum sim homo pro meipso: si deus unigenitus uenturus ad terras: & cum sit dñs: pro hominibus plurima passurus: Breuis (inquit) est haec mea passio: & tpalis erit hic meus dolor. Aut enim mors excludet: aut certe sanitas illum expellet: siue sic: siue sic: finis appropinquabit. Et ipse sedebat super aceruum stercoris extra ciuitatem. Sedem pro sede inuitans: & sessionem pro sessione differens. Nam is qui ante paululum supra regale sedebat solium: nunc sedet super stercoris aceruum: Ille qui ante paululum regio diademate: atq: gloria erat indutus: nunc sedet in abundantia putredinum: Ille qui ante paululum ab innumeris cateruis circudabatur: nunc a multitudine uermium comeditur. Sedebat super aceruum stercoris. Condignat: atq: congruam hanc sedem huic iudicans plagae: uermibus stercus: putredini putredinem: suscipiat (inquit) putredo putredinem: putredinem huius stercoris: putredo corporis huius: atq: uermium putredinem. Sedebat super aceruum stercoris. Stercus supra stercus: putredo supra putredinem. Nam quia ois homo: & filius hois uermis: merito is qui in putredinem uermium est conuersus: sedet in putredine stercoris. Quod efficitur oes hoies post exitum aia: putredo: & uermes. Haec (inquit) pueniens aia adhuc in corpore posita: ego

effectus sum. Idcirco tanq putredo: & stercus effectus: digne sedeo supra stercus: oes hoies instruens: quia ois terrena eo: gloria in putredinem: & stercus: atq: uermes: conuertentur. Sedet super aceruum stercoris. Intendite (inquit) oes filii hominum: ad quam uilitatem terrena sublimitas imutatur: ad quam humilitatem terrena sublimitas imutatur. Merito nullus praesentia aliquid existimet: sed futura timeat. Nullus haec quae uidentur quærat: sed ea quae non uidentur sustineat. Ois enim gloria hois tanq scenum: & ois decor corruptibilium: tanq olera herbarum: & omnis terrenor: tanq flos decidens. Quid pulchrius fore: & hic occidet: Quid suauius floribus campi: & hic arescent: Sic similiter qd gloriosus: aut decorosus gloria: atq: forma humana: qd abhominabilis: atq: execrabilis: cum aruerit exeunte aia: Et quid humilior his: qui in stercore: & uermibus: atq: putredine imutantur: Deme (inquit) o hoies: atq: de mea imutatioe in his oibus informamini: qualem me ante paululum uidistis: & qualem me nunc conspiciatis: qualem me ante paululum magnificastis: & qualem me nunc conspiciatis. Vbi sunt illi plurimi qui me circumdabant: Pro quibus oibus multitudo (inquit) uermium: & putredo me circundat: Haec igitur atq: his similia: admirabilis Iob ad cunctos sibi approximantes loquens: euidenter oibus futuram contestabatur imutationem. Et ipse sedebat super aceruum stercoris: plus sibi de ipsis uermibus: atq: putredine: q olim de regni gloria: atq: multitudine circudantium se populorum complacens. Nam illo: oium finem: post haec oia quae gloriosa sunt: carnis mors expectat: & post oem putredinem: & uermes: resurrectione carnis expectat: Mortis uero putredinem: atq: uermium finem resurrectio a mortuis. Pro his ergo oibus sedebat super aceruum stercoris: extra ciuitatem. Ad quem etiam nunc digne dicitur. Dic o beate Iob: Dic o sancte dei procliator: Dic o admirabilis dñi uir constantissime: quia terribilibus: atq: fortibus maligni plagis in nullo succubisti: qui amara supplicia: atq: fortes dolores: absq: murmuratione supportasti: cur extra ciuitatem egressus: & super aceruum stercoris: atq: muranam sedens: spectaculum temetipsum cunctis transeuntibus pbuisti: Oes. n. q ingrediuntur: uel egrediuntur: oes q traseunt uias: & dirigunt in itineribus suis: oes qui te contemplantur istic super aceruum stercoris: atq: muranam sedentem: absentibus enarrant: atq: his qui longe sunt annunciant: ita ut penetret hic rumor tuus in longinquo: de regione in regionem. Na qui te uiderint: non uidentibus enarrant. Qui uero audierint: his qui longe positi sunt istam recognitionem tuam insinuabunt. Sed rudit mirabilis Iob dicens. Ego (o uiri) cum sim prior: atq: antiquior illis: qui in nouissimo tpe erunt apostoli: uel euangelistae: quae illi uerbis dixerint: qd spectaculum facti sunt: & angelis: & hominibus: Haec nimirum ego ipsis operibus anticipans: tanq in typo adimpleo: spectaculum cunctis effectus: & angelis: & hoibus:

ut penetret hæc relatio mea/nō solum a provincia in provinciam: sed adhuc longius per oēs gentes: & p oēs fines terræ usque in consumationem sæculi. Vere enim uere o amica spectaculum factus ē beatus Iob: & angelis: & hoibus. Nam oēs homines stupentes: atq; admirantes duplici in eum modo intendebant: atq; geminas de illo opiniones habentes: undiq; ad eum respiciebant. Quidam enim peccatis illum ac/cusabant: atq; pro peccatis eum pati dicebant: Sicut Heliphaz similesq; illi. Alii nihilominus nō pro pec/catis illum reprehendebat: sed potius iustum illum re/putantes: mirabantur in oibus quæ a dño illata fue/rant. Similiter & oīum angelorū / & spiritūū / geni/næ partes in eum intendebant: Sancti qdem angeli dei cum magna sollicitudine in eum respiciebant: tolerantiæ eius consumationem expectantes: ut de ui/ctoria eius deuote celestem regem collaudarent: ui/ctoriam iusti Iob/atq; ruinam iniusti diaboli cernē/tes. Post hos oēs nimix nequissimi spiritus respicie/bant in eum fixis obtutibus eum considerantes solli/cites: sperantes/atq; expectantes qñ blasphemix uer/bum ab eo audirent: qñ maledicti sermonis ab eo su/sciperent. Sed incoelices a spe sua deciderunt: cū Iob bñdictionem/cum grāx actionibus oī tpe deo refer/ret. Sic itaq; ipsi rebus adimpleuit beatus Iob/idem quod post hoc a sanctis dictum est. Spectaculum fa/cti sumus & angelis: & hoibus. Ob hoc & sup acer/uum stercoris extra ciuitatem sedit hic iustus: stercus ac putredinem existimans: atq; demonstrans oīa quæ sunt humana: ac corruptibilia/atq; terrena: sicut supe rius demonstratum est. Post quæ uniuersa dicit. Plu/rimo autem tpe interposito: dixit ad eum uxor eius. Diuersa plurimi de hoc tpe/quod istic memoratum est: & intellexere: & locuti sunt: Alii qdem breue hoc tempus fuisse pēpiētēs: alii nihilominus plurimum astruentes: quasi tribus annis/ac dimidio: in typum dominicæ p̄dicationis/etiam & huius passiōis tem/pus (sicut & in cæteris) ostendere dicentes Iob/qui uo luerint ex auditoribus: ita percipiant: Nos uero scri/pturæ consentientes intelligamus: & sicut intelligi/mus: ita & asseramus: hoc primum dicētes: & quæ/rentes: cur bñdictus deus diutius esset p̄necaturus iu/stum illum: cum sufficeret breuissimum tempus / ad superandum malignissimum diabolū. Non enim hoc delectabatur deus ut Iob torqueret: sed hoc po/tius/ut diabolus conuinceretur: & beatus Iob iustus comprobaretur. Nihil ergo aliud expectauit deus: ni/si hoc solum/qñ diabolus uniuersam iniquitatem suā perficeret: & qñ Iob uniuersam tolerantiā suā adim/pleret: ut inexcusabiliter cōuinceretur diabolus: & iu/stus uere appareret Iob. Hoc nimix non diuturno annoꝝ spacio: sed breuissimo mensium tpe irrefuta/biliter cōsumatum est. Huius nāq; rei testis/compro/batur etiam ipse Iob dicens. Sustinui menses supua/cuos: Non annos: sed menses. Nam sicut de mensi/bus non siluit Iob: sic multo amplius de annis non siluisset: si annos sustinuisset. Nunc uero qā non an/

nos sustinuit: sed menses: merito sane annos nō me/morat: menses autem noīat dicens. Sustinui menses supuacuos. Debuerat ergo hi/qui tres annos: & di/midium fuisse passionis Iob asseruunt: tres menses: & dimidium dicere: ut certe uel ex parte ueritati non re/sisterent: & dominicum exēplum illud cōsimilaret. Tribus nāq; annis & dimidio/p̄dicauit dñs a baptis/mo usq; ad passionem. Sed & ipsa hystoria non tres annos significat: sed breue mēsiū tēpus. Primum quidem per hoc quod contiguas ipsas plagas ei in/tulit malignus. Nam semp adhuc primum loquen/tem alius supueniebat nuncijs: Deinde statim sine mora: seuissima/ac terribili illum plaga percussit. Item mox per uxorem seduxit: Deinde cōsequenter in or/dinem per amicos reprehendit: quæ uniuersa in pau/cis mensibus p̄fecit. Protinus ad eum subsequenter dñs locutus est: iustum illum omnibus demonstrans/atq; sanctum illum cunctis testificans: & illis qui tūc fuerunt: & istis qui erūt usq; in p̄petuum. Hæc nāq; intra paucos menses perfici potuerūt. Nō enim erat iustum: neq; amplexa est dei bonitas: ut plurimis an/nis lamētabilem illam passionem iustus p̄ferret Iob. Omnibus itaq; modis demonstrari potest: quia non plurimis annis: sed paucis mensibus / hæc uniuersa impleta sunt. Quomō enim sufferendo poterāt car/nes Iob/uel membra/aut tribus annis & dimidio / a uermibus/ac putredine eēt comesta? Quomō pote/rant sufferre carnes eius: & ossa: ut tribus annis: & di/midio/ita amarissimos dolores fuissent uexata? In q̄ amarissima p̄cena omnis furor & indignatio mali/gni diaboli est demonstrata. Post hoc nāq; oīum ap/probationē dicit. Plurimo autem tpe interposito. Et unus mensis tps est: & duo uel tres menses plurimū tempus est: Idcirco nō dicit. Plurimis autem annis: Sed plurimo (inquit) tpe. Nam & frequenter pxi/mo alicubi quēlibet mittentes: si tardigradus fuerit is qui missus est: murrantes soliti sunt dicere. Quid fecisti tanto tpe? Si ergo dici tempus dicitur p̄lixum: multo magis mēsiū tps prolixum/atq; plurimum perfici potest. Ob hoc ergo dicit. Plurimo autem in/terposito tpe. Plurimum nāq; memoratur hoc tps: non ob hoc solum/qñ plurimum fuerit longitudi/ne tps: uel spaciū prolixitate: sed maxime p̄pter pluri/mum dolorem: plurimum & dicitur: & æstimatur hoc tēpus fuisse. Plurimo (inquit) tpe interposito. Propter plurimā passionem / p̄pter acerrimum do/lorem/p̄pter nehemētissimum uulnus/p̄pter ama/rissimam p̄cenam. Plurimo autem tpe interposito: propter plagæ nimietatem / p̄pter humorē corpus/ & mēbra liquefaciētem / pro innumeris uermibus/ uentos atq; ossa deuorantibus. Pro his ergo oibus magnis/ac plurimis / grauibz / atq; terribilibz exis/tentibus: plurimum fuisse hoc tempus memoratur. Plurimo aut interposito tpe: cum Iob non succūberet: neq; debilitaretur: neq; delassaretur / neq; deficeret: sed in hisdem grāx actionibus/atq; confessionibz pmaneret. Vnde enim cōpit: illic & perseverauit in grarum

in grarum actionibus/atq; benedictionibus. Sit (in/quit) nomen dñi bñdictum in sæcula. Cum in istis ergo p̄fuerat Iob: nequissimus diabolus obstupuit: expauit/despauit/atq; semetipm cōsumēs/dixit. Vbi est p̄suptio mea: ubi est audacia / ubi est labor meus? Oem sollicitudinem exercui: & in Iob nihil feci: Oīa argumēta ostēdi: & fortitudinē Iob nō deiici: Oēs sa/gittas nequissimæ pharetræ meæ euacuauī: & animā Iob nō uulnerauī: Filios (inquit) eius p̄didi: sed sen/sum eius a deo non prauaricauī: Rem familiāre eius exterminauī: Sed charitatē eius quam hēt circa dñm deum nō extinxi: Camē / & ossa eius uermibus/atq; putredine consumpsi: Sed fidem ac s̄ncaritatē aīæ eius nō uolauī. Quid igit faciam illi adhuc: qd non feci? Quid in eo exerceā adhuc: qd nō exercui? Ergo qā per uniuersa supplicia/atq; tormēta/cogere eum: ut deum derelinqueret/nō potui: cōferam (inquit) me ad seductionem: conferam ad p̄suasione: Fortitan enim qd nō ualuit p̄cena coactio: hoc nihilominus efficiet p̄suasione seductio. Cōfugiā (inquit) ad an/tiqua mea arma: p̄ quæ Adam seductū supplāui. Il lic enim serpētē me iduens/ad Aeuam locutus sum: Deinde per Aeuā locutus / Adam seduxi. Hēt etiam Iob uxore: quam iduens subtiliter p̄ illam eum sedu/cam: atq; fraudulēter p̄ eam illi p̄suadeam. Cum hæc apud se meditaretur/atq; cogitaret nequissimus: statim uxoris os ad p̄suadēdum apire p̄perauit. Quod de/monstrās hæc scriptura dicit. Plurimo aut tpe inter/posito: dixit ad eum uxor eius. Plurimo aut tpe iter/posito: & Iob cū p̄fuerat: & non imutaretur: cum Iob in fide cōfirmaret: & in ueritate roboraret: sun/daretur in pietate/atq; in iustitia cōstabiliretur: In cha/ritate instrueretur: & in grāx actionibus p̄sisteret de/uotus/atq; sollicitus: cum huiusmodi cōsonantia Iob p̄sisteret: Dixit ad eum uxor eius. Et re uera non uxor dixit: sed diabolus q p̄ os eius est locutus. Qui frequēter cōsueuit loq ad uiros p̄ os mulierū: q̄ saepe sollicitus est uiros subuerrere p̄ os mulierū: q̄ saepe mala cōcitare: & mala docere: rapinas/calūnias/ uiolentiam/cupiditatē/alienorū apperētiam/atq; odium circa p̄ximos. Frequēter enim inuidiam succēdūt iter uiros: sicut inuicem p̄ improbitatē suā litigauerint: cōtinuo illæ/isocelices uiros odia/atq; cōtentiones ad/ inuicem excitare cōtendūt. Qui cū sint pacifici / atq; unanimes cū aduersariis suis: siue his q̄ itus sūt / siue q̄ foris/cōcordes stare oportuerat: & se inuicē defen/ba uxor/iniqua aduersum inuicē isurgere: & se inuicē odio h̄fē: quo possit iniqua uxore malitiæ satifface/re. Frequēter enim p̄ cōiugū os hæc talia loquitur dia/bolus ad uiros: Frequēter dicit ad uiros per os cōiu/gū. Existi foras & nihil itus attulisti: De uia uenisti: & uacuis manibus domū itroisti: Alii eūt: & reuersi as/ferūt. Alii p̄ficiscuntur: & ueniētes pducūt: Tu uero deterior cæteris: Tu aut debilior uniuersis: inutilior cūctis: Aliaq; plurima/q̄ solita sūt ipiæ mulieres loq uiris suis: cogētes eos ad mala/atq; aīas uiroꝝ in im/

modicum quæstum uenundātes/uel potius perden/tes: Quibus/cura nō est uñ acgrat uiri: tam ex rapi/nis/q̄ etiam ex prædis: tam ex uolētis/q̄ ex furtis: tū ut in unum coaceruātes/illis afferant. Istæ uere sunt subuersiones uiroꝝ: istæ sunt p̄ditiones uiroꝝ: per quæ os ad plurimos loquitur diabolus. Post quā uerba cōuersi plurimi miseri effecti sunt: & efficiunt: & sup terrā: & in celo: & apud supos: & apud infer/os. Sic locuta est Hiezabel: & Achab p̄didi: Sic lo/cuta Herodias est: & Herodē fratrē Philippi interfecit. Sic locutæ sunt aliæ plurimæ: & multis mala igesser/re. Sic itaq; & ad Iob cōpit loq uxor eius: & diabo/lus p̄ os illius: sicut & p̄ alias / ad alios locutus est: & loquitur. Sed nō audiūt illas rōnabiles/deum timētes: q̄ æterni iudicii/atq; metuēdæ sūt p̄cænæ memores: sicut & Iob nō audiuit. Cur aut reprehēdit uxorem Iob: tanq̄ deseruiētem nequissimo angui diabolo? Re/p̄hēsiō nāq; est hæc igens/atq; icrepatio. Primū qd ob hoc eā reprehendit/atq; obiurgat: ut norint oēs ui/uentes/qā non est p̄sona: acceptor deus: & qā non despiciat: neq; silet pro suorū delictis/atq; ignorantis: neq; magnis: neq; pusillis: neq; in uerbis / neq; in fa/ctis. Ob hoc enī & Sarā olim ridētem/atq; p̄missio/nem suā aspnantē redarguit. Ob hoc ēt nūc istic uxo/rem Iob arguit/atq; reprehendit: ut cūctæ mulieres ca/ueant: ne q̄spiam corda earū diabolus subuertat: ne os earū sathanas aperiat: ne malignus spiritus per labia earum loquatur: ne deseruiāt diabolo pro sub/uersiōe animarum uiroꝝ suorum. Et adhuc. Ob hoc reprehendit uxorem Iob: quæ diabolo deserui/uit pro subuersione eius: ut nouerimus plurimam/atq; multiplicem diaboli malignitatem: & astutiam. Per omnia enim insidiatur: per omnia subuertere co/natur: & per amicos: & per sodales / & per uxorem: Quæ in Iob adimpleta sunt: quem amici reprahen/dere: Vxor uero subuerrere nixa est. Horum scilicet etiam posteriores prophetae memores dixere. No/lite credere sodalibus: & cum amicis/uel fratribz no lite consiliare. A coniuge tua/te obserua. Pro istis er/go omnibus / accusans atq; reprahendens uxorem Iob/dicit. Dixit autem uxor eius: uocors/uerbilis/i/ stabilis/q̄ facile diaboli suctus subuertit: In cuius ani/mam nequissimū illecebra / facile irep̄sit. Hæc uide/ licet uxor eius dixit ad eum. Quam ideo solam de omnibus/nequissimus diabolus superesse uoluit: ut hac nouissima uteretur: pro Iob seductione/atq; ani/mæ eius subuersione. Siue enim deus præciperet hanc reseruati: sicut & præcepit: ob hoc quia secun/dam uxorem iustus ille Iob accipere / opus non ha/buit. Siue igitur ille diabolus hanc cōseruauerit tra/dans: ut hanc pro ministra iniquitatis suæ haberet: ut hanc haberet pro nouissimo laqueo: ut postquā per omnem rem desperaret: tunc per uxorem / iu/stum illum perderet: sicut ipsa arbitrabatur infor/lis: æstimabat / atq; sperabat. De longe enim oculi eius considerant: De longe iniquitas eius prospi/ciens/circūuenit. Iniquitas omnes captat quemad/

LIBER SECVNDVS

modum subireat: quomodo deiciat: quomodo a dei familiaritate puricet. Ob hoc ergo referuauit atq; reliquit uxorem Iob: sicut & illos nuncios q dicebant. Ego remansi solus: & ueni ut nunciarem tibi. Ob hoc solu illos referuauit: ut cōsequēter dolores enarent. Hoc. l. demōstrās dicit. Dixit ad eum uxor eius. Vxorē dicit dixisse: Sed uere diabolus dixit. Sic nāq; & olim ait. Dixit serps ad mulierē. Serpentem dicit dixisse: Sed nō serps dixit: sed diabolus q per serpētem est locutus. Sic & nūc istic uxorē dicit dixisse: sed uere nō uxor dixit: sed aduersarius q per uxorē est locutus. Dixit ad eū uxor ei? Quousq; sustines? Quid speramus: qd suspicamur: qd aestimamus: Quo asperctu o uiri: uel qua facie locuta est ad Iob uxor ei? Manifestū est atq; euidēs oibus: q illa nō locuta est hilari uultu: neq; læto aspectu: sed tristī/ibrido/nubilofo/flente/oī nihilominus miseria referto/ & ipsa uoce la/chrymabili/cōmixta lamētationi. Sic itaq; miserabilē se exhibens iniquus/atq; callidus diabolus/aperiēsq; os suū dixit ad Iob. Quousq; sustines? Quis dicit hoc? Tu uidet/ uxor: sed (ut se ueritas hēt) ipse diabolus. Quousq; sustines? O nequissime sathana/ quō subtiliter seducis: quō callide loqueris/ o callidissime diabolē! Quo (inqt) sustines/ quousq; suffers/ quousq; ptelas: quousq; cōstanter pstat? Quādiu (inqt) eris lapidib⁹ robustior/ & faxis durior/ & oī ferro firmitior? Ferrum cū in igne missum fuerit/ liquefcit: Tu uero in igne putredinis/atq; uermiū/aīo non liqfcis. Quousq; sustines? Quousq; (inqt) nō flecteris: quousq; nō deficiis: quousq; nō debilitaris? Ac si diceret. Ego deficio o Iob: & tu nō deficiis: ego defatigatus sum: & tu nō es fatigatus. Defecerūt a me oīa argumēta: te aut nō defecit deuotio/atq; pccnitētia. Quousq; sustines: q diutius flagellaris: q diu a me torqris: & cūcta sustines/ & supportas uniuersa: Et nō solum tormēta/atq; supplicia: sed & seductiones/ac uerborū subtilitates: cūcta sustines: cūcta suffers: & a nullo flecteris? Quousq; (inqt) sustines Iob? Qui sustinebat/ q torqebatur/ nō est debilitatus/ neq; ad sustinendum cōsternatus. Tortor uero eius diabolus delassatus/ac deficiēs dicit. Quousq; sustines? Nō dixit Iob q torquebat: quousq; sustineam: quousq; torqar? Diabolus uero q nō sustinebat dolores: sed cōfusione: dicebat ad patiētem/atq; ad sustinentem. Quousq; sustines? Iob q sustinebat: nō succūbebat: Diabolus uero q nō sustinebat: deficiebat. Nō enim hoc qd dī: quousq; sustines? Fortitudinem demōstrat sustinētis: sed affectū oñdit pcutiētis. Cū quārit q cedit: & nō conquerit q uapulat. q diu (inqt) sustines? Liquefactæ sunt (inqt) carnes tuæ Iob: cōsumpta sūt ossa tua/ & nerui: putrefacta est et ipsa terra sub te: & adhuc sustines Iob? Locutio linguarū/ & sermo uiatorū/ & nuncius trāsmissionis/ & spectaculū his q lōge sunt: & declamatio his q sunt ppe/ factus es: & adhuc sustines Iob? Trānsierūt noctes/ & dies/ & mēses/ in dolorib⁹ tuis: & adhuc sustines? Defeci (inqt) et ego affrētis tibi: in iugulās/ & sperās: si quomō deficiēs blas-

ORIGENIS

phemares: si quō succūbens detraheres: & tu nō defecisti/ neq; succubuisti. Sed adhuc sustines Iob. Defecere diuitiæ: defecerūt filii: cōputruerūt carnes: liquefacti sunt nerui: & ossa in stercora redacta sūt sub terra/ cōcoalescētibus carnibus tuis cōmixta. Et adhuc sustines? Quod efficiunt mortui/ post mortem in sepulchro: putredo/ & uermes/ atq; terræ commixtio: hoc uidelicet tu effectus adhuc uiuere uideris. Et sup hac oīa/ adhuc sustines Iob: & suffers huiusmodi passionē: qualem nō sustinuit prior te alter: nec sustinebit alius/ usq; in sempiternū post te. Quousq; (inqt) sustines? Deficiēs iam qesce: ut et me reqescere facias a bello/ & certamine/atq; colluctatione quā habeo circa te. Sed aduersus hanc uniuersa uno uerbo nōdit Iob/ dicēs. Si interrogas me o inimice quousq; sustineam: audi. Quādiu tu pcutis: illo usq; ego sustineo: q diu torques: illo usq; ego suffero: q diu tu flagellas: illo usq; ego expecto: q diu non defuerit malignitas quā habeo circa me: illo usq; nō deficiet tolerantia quam habeo circa te. Delusisti (inqt) temetipsum o diabolē. Computas q Adam incautū inuenieris: & nescisti q aduersum Iob cōstantem habueris. Sed adhuc ad priorē sensum/atq; sermonē reuertamur. q diu (inqt) sustines? Deinde tanq; cogitationibus eius/atq; spei cōpendium faciēs ac rīdēs/ adicit dicēs. Ecce expecto adhuc paucum tēpus: sperans spem salutis meæ. Tanq; si diceret. Quādiu sustines: hoc tractās: & hoc cogitās/atq; istam spem hīs: qd adhuc modicum tēpus sustinens: salutem/ & liberationē/atq; regem expectens: teipm deludis o Iob. Nō enim ita es apphensus: ut modicum sustinens tēpus euadas. Nō talia (inqt) te mala circūdant: o hō: Non cum modicū tēpus hanc supportaueris: salutem sperabis: sed sustinēs (inqt) sustinebis: & patiens patieris: & finis passionis/ & doloris tui nō erit. Quod enim facturus es/ in ultimo cū plurima passus fueris: ac sustinueris/ ut blasphemēs. Hoc sane cur non facis celeriter: ut saltim uel unū ex ipsis doloribus effugiēs/ & qescas. Hæc itaq; uniuersa/atq; alia his pluriōra/ nequissimus diabolus licet nō euidētioribus uerbis se mocinatus: sed attē occultis cogitationibus ad Iob locutus est: subtiliter seducere uolēs famulatū dei in uiolabilem. Sup quæ uniuersa adiciens dicit. Ecce enim exterminata est memoria tua e terra: quid expectas? Quid sustines: quid speras: qd tps salutis expectas? Exterminata est memoria tua e terra. Exterminata est enim/ sublata/ finita/ piecta. Esse (inqt) uideris: & tanq; nō sis/ ab oibus reputaris. Defecerūt nāq; te oēs: discesserūt cūcti: obliu sunt uniuersi: despauerūt te toti: & pprii/ & exteri: & q ppe/ & qui longe sunt: quia deleta est memoria tua a terra. Quanti (inqt) magni fuerunt a saculo/ & plerūq; eorū memoria pmanet/ aut in uerbis/ aut in factis/ aut in filiis/ aut in filiabus: Tua autē memoria oīs subito exterminata est a terra. Neq; uerbum (inqt) post te/ neq; factum/ neq; filius/ neq; filia pmanet per quæ possit stare memoria tua. Ergo qā nullum de his post te in memoria remanfit:

IN CAPITVLVM

ria remanfit: ideo exterminata est memoria tua a terra: Non solum oblitterata/ sed exterminata/ tanq; deleta/atq; extersa: tanq; quæ ultra non sit: cui digne nō deatur. In memoria aeterna erit iustus. Et memoria iusti cum laude. Deinde abscondens se diabolus identidem/atq; tegens iniquitatem suam: cōuertit hunc sermonem ad uxoris psonam: & tanq; ex illius persona loquēs/ dicit. Filii tui quos fidem docuisti: quos pietatem induisti: quos charitatem adinuicem circa oēs hñe instruxisti: Filii tui pro qbus corde fuisti sollicitus: & aīo cogitasti: & singularia sacrificia imolasti. De quibus apud temetipm dixisti. Ne forte filii mei in precordiis mali aliqd cogitauerint aduersus deum. Isti ergo filii tui quos tibi heredes fore spasti: a qbus sepulturam accipitur te expectasti: per quos nomē tuum/ac memoria post te pmanere credidisti. Isti ergo filii tui qbus nihil est iter hoies dulcius: quibus nihil est iter carnales carius. Isti filii tui quorū uisionem nō expectabis amplius: quorū faciēs nō uidebis ulterius: quorū reuersionem non speras amplius: Non enim in pfectionem terrenam prexerunt: ut denuo reuersionem speres eorū: neq; in nauibus nauigātes ad exteras puincias trāsferunt: ut denuo ad tēpus reuoluant: suscipere atq; uidere eos possis: Terra illos subito coopuit: & mors illos pariter cūctos pdidit: Domus ruina cōe sepulchrum illis cūctis effecit. Isti (inqt) filii tui/ & nō solum filii/ sed & filiae. Si enī soli filii pissent: filiae uero supessent: dimidia fuisset miseria: dimidiūsq; nefandus dolor. Filia nāq; posteritatem pro heredibus expectares: filiarū pgeniem pro cōsolatione duceres: Restituerēt tibi filiarū nati/ filiorū direptionem. Nūc uero & filii tui/ & filiae oēs pariter periēre: oēs sub una hora deleti sunt: oēs uno tēpore in morte tanq; in pelago demerserūt: oēs in una domo tanq; in una nauī a terræ pelago absorpti sunt. Et sicut hi qui in pelago demerserūt: cōfessionis/ uel salutis spes ulterius non est: sic filiorū (inqt) tuorū/ & filiarū a mortis lamētabili pundo absorptis: reuersionis uel reparatiōis spes amplius nō est: ut dicam memoriam tuā celebrēt: ut tps recordatiōis tuæ agāt. Sic (inqt) filii tui/ & filiae/ oēs ante tps pierunt: oēs ante tps a morte direpti sunt: ut nō derelinquerēt posteritatem: ut cum nepotes super nō sunt: aui a nullo nominent. Sed noli putare o Iob/ qd tibi soli filios istos deputēs: Sed mihi potius deputo: sed mihi magis succēso. Mei (inqt) uteri sunt/ gemitus/ & dolores/ quos in uacuum portauī: Laborās cum gemitu/ retributionem ab illis nō accipi: remunerationē ex eis nō hēo. Vteri (inqt) mei gemitus/ ac dolores. Cum gemitu & labore a me nutriti: miseram/atq; solitariam me reliquerūt in doloribus/ atq; gemitibus me dimisere. Cum doloribus (inqt) ac gemitu pperit: dolores ac picula in die natiuitatis eorū sufferendo. Cum dolore ac gemitibus nutriti: cōpassa infantiā eorum/ atq; ifimnitate cōgemiscēs languoribus/ atq; gemitibus eorū. Nā cum igemiscerēt: simul igemiscēbam cum eis: cum ifimarētur: ego in me fusc-

SECVNDVM IOB. XXVI

piebam ifimnitatem/atq; dolorē illorū. Quis (inqt) ex his q generat filios: ignorat o Iob filiorū dolorē? Quis ex his q natos pcreant: amorē/atq; affectum filiorū nesciat: qā oēm dolorem/atq; oēm ifimnitatem natorū libet in separētes suscipiat? Tātum ne aliqd moleste eis accidat. Hoc (inqt) ego prae oib⁹ matribus deuote impēdi natis/ ex me pcreatis/ filiis tuis/ & filiabus uteri mei/ dolorib⁹/atq; gemitibus. Sed hæc cūcta cū passa fuerim/atq; sustinuerim/ i uacuum: uane expectauī: cum sepulturā mūdā eis facere minime ualui: illis a qbus mihi honorabilem sepulturam spāui. Post quæ uniuersa: nihil (inqt) dixissem: nihil cōquestra fuisset: si te o Iob nō ifimū uiderem: si te sanū habuissem: sed leuia fuissent mihi oīa: si te in colūmē sustinuissem. Sicut enim rei familiaris iacturæ memor nō eēm: si liberos nō amisissem: sic similiter nō eēm recordata rei familiaris/ nec filiorū: si tibi i colūmē gratulata fuisset. Nūc uero & tu ipse Iob sedes: in putredine uermium pnotās: & puigilās: cum uerhemēs dolor tuus/atq; admirabilis tua passio auferens a te regem/ & nīgillas tibi pcurās: dolores tuos efficit amariōres. Tu ipse (inqt) in putredine uermiū sedes. Quod enī efficiunt oēs prae morte: hoc nimis effectus es tu solus aī mortem. Quod enī efficiunt oēs q moriunt in sepulchro: hoc uidelicet effectus es tu solus in murana. Tu aut ipse sedes in putredie uermium: qd in multitudine gloriaris iustificationum? Tu aut sedes in putredine uermiū pnotans/ac uigilans: plurimos enī habes/ q te excitent: uermes. Non enī sic gallus ille q post hoc petrū uocauit: excitare illum potuit: sicut te excitāt uermes q deuorāt carnes tuas. Non tñ ægyptios illæ plurimæ excitauere plagæ: sicut te multiplex suscitāt putredo. Post q uniuersa: Et ego (inqt) ut uaga/ & habitu ancillæ ambulās de loco in locū/ & de domo in domum opis eā: expectās qñ sol subeat: & regem hēam laborū/ & gemituum q nūc me apphēdere. O malignitas aduersariū/ o malignitas diaboli/ o fallacia nequissimi/ quā blande loquitur: quam callide decipit: quā miserabiliter fatuit: ut puocet sensum: ut atterat mētē: ut exaggeret anīmū: ut pturbet pccordia: ut imutet cōsciam: delassando/atq; fatigādo: & debilem/atq; despanē efficiendo: ut ad blasphemiam eum puocaret/atq; cōuerteret. Nā ei q aliquē passus fuerit dolorē: si ipsi eius dolores uerborū nō puocēt ad monitiōē/ aut improprietates/ & reparationes minores/atq; mitiores uidētur esse: magis q cum prouocantur uerbis: atq; admonētur eloquiis: & subtilitate uerborū exulceratur aīa patientis. Hoc scilicet nequissimus sciens diabolus: uersute/ac callide per os uxoris loquens: oīum eum ab initio cōmonescit dolorē. Vxoris nomē cum audiens: nō liputaf/ qd uxor hæc locuta fuerit: sed ore uxoris defemiēte: locutus est p os eius malignissimus diabolus qui et/ & impias cogitationes seminauit in aīa illius. Animaduerte quō oēs ipsos enumerat dolores: quō de omnibus eum cōmonescit. Quousq; sustines paupertatem/ inopiam/ nuditatem/ deformitatem?

improperia maledictiones. Deinde filii tui / & filiae perierunt / interiere / intercepti sunt / deleti sunt. Item uerba / & habitus ancillae / de loco ad locum circueo / & de domo in domum / sicubi exposcam / & medicem / expectam / uelut etiam mercimonio exigam. De loco ad locum / & de domo in domum circueo. Alicubi (inquit) suscipior / alicubi autem non suscipior / alicubi defertur mihi / alicubi non defertur / alicubi honorificor / alicubi nihilominus execror. Nam plerique cum id quod non suscipiunt / in seipsum execrant / & declinant abominant / in famam infelicitatem. Vnusquisque sibi metuens / & tanquam pro augurio meum accessum / atque introitum praetumore declinat / ne forte cum nostra miseria tagat. Ob hoc (inquit) Iob de loco in locum circueo / & de domo in domum. Ego (ait) quare olim foras nunquam exiui / quare foras nunquam respexi. Nunc uero de loco in locum circueo / & de domo in domum ab omnibus circueo / & ab omnibus contemnor / & a malis / & a bonis / & a cognitis / & ab incognitis. Nam hi (inquit) qui olim nec uidere me / nec uidere potuerunt / isti nunc ut uagam me circum / eum / cum ignominia uidet / atque contemptu contemnit. Ob hoc (inquit) de loco ad locum circueo / & de domo in domum / operis gratiam expectans / quoniam sol subeat / ut regem habeam laborum / atque gemituum / qui me nunc apprehenderunt / qui me nunc occupauerunt / tam pro tua passionem / quam pro mea uagatione / tam pro tuis doloribus / quam pro meis tribulationibus. Expectans quoniam sol subeat. Ob quam rem? Ob hoc (inquit) ut regem habeam laborum / ac tribulationum mearum. Nam cum sol (inquit) occiderit / nox appropinquabit / & tenebrae oriuntur / & superuenit somnus / quoniam omnes dolores mitigat / qui omne uulnus sedat / quoniam omnes tristitias sopit. Ob hoc ergo (ait) tanquam regem / & omnium tribulationum depositionem / sic expecto quoniam sol subeat / ut saltem uel breui noctis tempore a tribulationibus quae me nunc apprehenderunt / regescam. Sicut enim locus loco me reddit / & domus domui stipem quaretem / & elemosinam / atque humanitatem uagam circueunt / sic similiter dies die me tradit / & nox nocti regem tribulationum / atque dolorum consolationem quaretem / expectans quoniam sol subeat / ut regem habeam tribulationum quae me nunc apprehenderunt. Nam solis occasus omnibus humanis laboribus / ac fatigationibus finem imponit / solis occasus universis humanis naturis regem praestat / & pauperibus / & humilibus / & seruis / & liberis. Et omnes uesperum / atque solis occasum / uelut libertatem / & indulgentiam / atque regem expectant. Cum quibus omnibus (inquit) etiam ego expecto quoniam sol subeat / ut regem habeam tribulationum quae me nunc apprehendere. Voluerunt quidam & aliter haec dicere / quasi non posse per diem praeterecundia / atque confusione per domos ire / & stipem accipere / pro cernentibus / & declinantibus per augurium / ne ei occurrerent / uel in domum suscipi / et metuentes ne eadem paterentur / et omnes ad quos accessisset / uel quibus approximasset. Ob hoc ergo dicit. Expectans quoniam sol subeat / ut in tenebris nocturnis regem inueniam. Sed uere superior expositio uera / atque irrefutabilis est. Sed post haec uersa ad

Iob / quotidianam aescam mercenno acquiram / ut tibi quotidianum uictum inueniam. Ob hoc (inquit) ut uagam / & habitu ancillae / de loco ad locum circueo / & de domo in domum / sicubi exposcam / & medicem / expectam / uelut etiam mercimonio exigam. De loco ad locum / & de domo in domum circueo. Alicubi (inquit) suscipior / alicubi autem non suscipior / alicubi defertur mihi / alicubi non defertur / alicubi honorificor / alicubi nihilominus execror. Nam plerique cum id quod non suscipiunt / in seipsum execrant / & declinant abominant / in famam infelicitatem. Vnusquisque sibi metuens / & tanquam pro augurio meum accessum / atque introitum praetumore declinat / ne forte cum nostra miseria tagat. Ob hoc (inquit) Iob de loco in locum circueo / & de domo in domum. Ego (ait) quare olim foras nunquam exiui / quare foras nunquam respexi. Nunc uero de loco in locum circueo / & de domo in domum ab omnibus circueo / & ab omnibus contemnor / & a malis / & a bonis / & a cognitis / & ab incognitis. Nam hi (inquit) qui olim nec uidere me / nec uidere potuerunt / isti nunc ut uagam me circum / eum / cum ignominia uidet / atque contemptu contemnit. Ob hoc (inquit) de loco ad locum circueo / & de domo in domum / operis gratiam expectans / quoniam sol subeat / ut regem habeam laborum / atque gemituum / qui me nunc apprehenderunt / qui me nunc occupauerunt / tam pro tua passionem / quam pro mea uagatione / tam pro tuis doloribus / quam pro meis tribulationibus. Expectans quoniam sol subeat. Ob quam rem? Ob hoc (inquit) ut regem habeam laborum / ac tribulationum mearum. Nam cum sol (inquit) occiderit / nox appropinquabit / & tenebrae oriuntur / & superuenit somnus / quoniam omnes dolores mitigat / qui omne uulnus sedat / quoniam omnes tristitias sopit. Ob hoc ergo (ait) tanquam regem / & omnium tribulationum depositionem / sic expecto quoniam sol subeat / ut saltem uel breui noctis tempore a tribulationibus quae me nunc apprehenderunt / regescam. Sicut enim locus loco me reddit / & domus domui stipem quaretem / & elemosinam / atque humanitatem uagam circueunt / sic similiter dies die me tradit / & nox nocti regem tribulationum / atque dolorum consolationem quaretem / expectans quoniam sol subeat / ut regem habeam tribulationum quae me nunc apprehenderunt. Nam solis occasus omnibus humanis laboribus / ac fatigationibus finem imponit / solis occasus universis humanis naturis regem praestat / & pauperibus / & humilibus / & seruis / & liberis. Et omnes uesperum / atque solis occasum / uelut libertatem / & indulgentiam / atque regem expectant. Cum quibus omnibus (inquit) etiam ego expecto quoniam sol subeat / ut regem habeam tribulationum quae me nunc apprehendere. Voluerunt quidam & aliter haec dicere / quasi non posse per diem praeterecundia / atque confusione per domos ire / & stipem accipere / pro cernentibus / & declinantibus per augurium / ne ei occurrerent / uel in domum suscipi / et metuentes ne eadem paterentur / et omnes ad quos accessisset / uel quibus approximasset. Ob hoc ergo dicit. Expectans quoniam sol subeat / ut in tenebris nocturnis regem inueniam. Sed uere superior expositio uera / atque irrefutabilis est. Sed post haec uersa ad

uersa ad illum sermonem conuertamus / cuius est haec uersa ad diabolum. Nam hic gloria / quod de loco in locum circueat / & de domo in domum / ut seducat / ut perturbet / ut commisceat / ut decipiat / ut ea quae deo contraria sunt / cunctos doceat. Et expectat quando sol subeat / ut requiem habeat laborum / ac tribulationum. Nam ubi sol iustitiae non subierit / ubi lux ueritatis non luxerit / ubi tenebrae / & obscuritas infidelitatis / & erroris / atque impietatis / fuerint / illic malignis regescit / illic omnem iniquum suum laborem deponit. Idcirco de loco in locum circueo / & de domo in domum / ut / pote aeriis spiritus cuncta penetrans / atque circueolans / & omnia circueo / & ubique omnia inquires / sicubi suae malitiae nequam requiescere faciat. Quod autem ita sit / etiam ipse dominus in euangelis demonstrat dicens. Cum imudus spiritus exierit de homine circueo / quarens regem. Sic itaque / & iste circueo de loco in locum / & de domo in domum / sicubi subeunt inueniat sollem / inueniat / & tenebras / & obscuritatem / atque noctem / impudicias / & adulterias / & perniciam / ut illic requiescere faciat uniuersam suam iniquitatem / atque omnem laborem suum. Sic namque requiescit apud huiusmodi / ut ultra non opus habeat laborare / ut eos seducat. Proprius namque habet illos / & in illis requiescit. Idcirco diabolus sane dixit. Circueo omnem terram / & pagraui ea quae sub caelo sunt. Idcirco ipse etiam nunc dixit / quod de loco ad locum / & de domo in domum circueo. Idem ipse etiam adhuc circueo / quarens regem. Sed cum uniuersam malitiam suam perierit diabolus / atque omnem iniquitatem suam demonstrauerit / ostendit in finem quod cogitauerit / quod quaesierit / quid uel cupierit dicens. Dic aliquod uerbum in dominum / & morere. Omnis / & malitia / fallacia quoque / atque uersutia tua / diabole / quantum percurristi / & quantum circueisti / & quantum tuis sermonibus / atque callidis locutionibus complexus es / cum commonefacis eum dolorum / plagarum / uermium / putredinum / filiorum interitus / atque uxoris uagationis. Et postquam per haec uniuersa raptum illum / atque post se commotionem habere putat / Post haec nihilominus omnia / quasi / licite illi consilium praebet / ait. Dic aliquod uerbum in dominum / & morere. Melior (inquit) est mors / o Iob / quam uita amara / & requies aeterna / quam praefueras infirmitas. Ideo dic aliquod uerbum in dominum / & morere / ut in aeternam hanc uitam finias / ut haec amara tormenta relinquantur / ab istis uehementioribus doloribus transeas. Ob hoc ergo dic aliquod uerbum in dominum / & morere. Dic aliquod uerbum quod irretet / quod exacerbet / quod exasperet. Dic aliquod uerbum uitii / reprehensionis / blasphemiae / criminationis. Dic aliquod uerbum in dominum. Accusa de iustitia / crimina de malitia / reprehende de impietate. Dic aliquod uerbum / quod neget illum / & prouidentiam eius / atque prouisionem / praescientiam quoque / ac uirtutem / atque magnitudinem illius. Sic ergo dic aliquod uerbum in dominum / & morere. Si enim aliquid huiusmodi dixeris / continuo morieris / continuo de omnibus praesentibus doloribus secum

tus / atque alienus redderis / continuo neque confusionem (inquit) sustines / neque improperia audis / neque dolorem pateris / neque poenam suffers. Sed cuncta prius deponens / inter mortuos requiesces. Dic (inquit) aliquid uerbum in dominum / & morere. Hoc (inquit) expecto / hoc sustineo / hoc desydero / hoc quero / ut dicas aliquod uerbum in dominum / & morieris. Ob hoc (inquit) plurimo aduigilaui tibi / obseruas / atque in speculis sedens / quoniam succubueris / quoniam flexeris / quoniam defeceris / quando in his doloribus fatigatus / atque in ipsis tormentis dilassatus / ad reprehensionem creatoris flexeris / atque in sancti dei blasphemiam te conuerteris. Cum ego (inquit) haec uniuersa praefecerim / atque pegerim / unum mihi uerbum condona / unum uerbum me exaudi / unum uerbum dico in dominum / & morere. Quod enim tu dicturus es post paululum / o Iob / menses uacuos / & noctes dolorum sustinui. Hoc (inquit) ego iam ex hoc sustineo / menses uacuos praeteriens / propter inuictibilem passionem tuam / & noctes dolorum perages / propter aiam tuam in doloribus non succubentem. Non enim te (o Iob) ita isti dolores affligunt / sicut me tua tolerantia precat. Pro his ergo omnibus dic aliquod uerbum in dominum / & morere. Sed tale uerbum dic / ut continuo mortem tibi percuret. Sed bene dixit postmodum is qui ait. Aqua multa non extinguet charitatem / & flumina non inundabunt eam. Omnia enim flumina / & omnis impetus / & omnis inundatio maligni / atque malitia diaboli / extingueret / uel inundare pura illius charitatem Iob / quam circa dominum deum habuit / non potuere. Inditum huius rei ea quae iam pridem digesta sunt / & ea quae adhuc subsequenter perficientur / demonstrant. Nam mox istae in subsequentibus dicit. Ipse uero respiciens ad eam dixit. Quasi una ex insipientibus mulieribus ita locuta es. Ipse uero respiciens in eam. Ipse. Quis / Iob. Ipse respexit in eam / qui ante ad deum respiciebat / qui primum dominum contemplantur / qui dum ad aeternam incorruptionem sincere interederat. Ipse ergo respexit. Ipse ille immobilis / in declinabilis / infubertibilis / infeducibilis / ipse qui circueuentus non est / qui a deo non est abstractus / Ipse respexit ad eam. Ad quam eam? Ad uxorem / ad infidias / ad mulipulam / ad subuersionem / ad ruinam. Nam illa quam uxorem esse oportebat / & omnium bonorum consiliatrix / atque suffragatrix / effecta est illi infidias / reia / ac fraus / atque totius impietatis consiliatrix / uel faultrix / quam iustus Iob illam non audierat. Sed interim ista cum ministram se maligni effecit / quantum ad ipsam / circueuentem / atque supplantare beatum Iob / studuit. Merito iustus ille respiciens ad eam / primum ad eam qui in ea loquebatur / id est diabolum / respexit / primum in micum illum / qui per os eius infidias datur / intellexit / atque malitiae eius occurrens / restitit / & per illam quae ad eum locuta est / diaboli iniquitatem redarguit / atque deiecit. Quod demonstrat scriptura dicit. Ipse uero respiciens ad eam. Turbido aspectu / immutata facie / frementi locutione / perturbato uultu. Ipse uero respiciens ad eam / cum ira / ac furore / cum indignatione / atque contemptu.

Cognouit namque quia maligni erat hæc seminatio: quia maledicti semini hoc fuerat: quia iniusti erat ille fructus: quia nequissimi fuit hæc concitatio. Idcirco respiciens: ad eam quidem respexit. Sed ad diabolum dixit: ad diabolum locutus est: Cur inquit o diabole iniuste iustitia: atque oium bonorum aduersari: Cur superuague speras: cur stulte cogitas: cur humiliatum temetipsum plus humilias: cum putas quod Adam inuenis: nesciens quod aduersus Iob habebas? Neque hoc te informauit: quod præsciens oium dominus dixit. Non est similis illi quisque super terram? Neque hoc te reuocauit: quod uniuersam iniquitatem tuam in me ostendit: & omnia bella tua aduersum me suscitans: confusus in oibus reuersus est: deformatus in oibus conuictus es. Post illa omnia sicut Aëua ad Adam: ita ad me uxorem meam misisti: speras in scilicet: quia quod uel his tormentis non perfecisti: hoc nihilominus uerbis seductionis perficeris: te ipsum deludens: atque circumueniens. Actus enim exemplar inuenisti: Sed ruinam non inuenisti: sed in eum qui in te Adæ fraudem ulciscatur: occurristi. Sed aduersus eum insurrexisti: qui typum gerit illius qui in nouissimo tempore ueniens conculcabit caput tuum: Commineuet uirtutem tuam: confundet fortitudinem tuam: humiliabit altitudinem tuam: & deiciet elationem tuam: uindicabit in te prioris Adæ superplantationem: illius ruinam excitado: & tuam elationem deiciendo. Hæc itaque uniuersa atque alia his pluriora per personam uxoris ad diabolum locutus est: increpans illum atque deformans. Nam sicut diabolus per uxorem eum seduxit: ita et ipse per eam denuo diabolum deformauit: atque redarguit. Sed tamen & ad ipsam uxorem dixit. Quare sicut una ex insipientibus mulieribus ita locuta es? Cur inquit maximam insipientiam arripuisti: atque aggressa es: Cur te ipsam uas diaboli effecisti: Cur te ipsam habitationem maligni præparasti: Cur diabolus locutus est per os tuum: infatuans primum mentem tuam: atque a te tuæ intellectum? Tanta digna eras o mulier maledictione ac derelictione: ira quoque atque indignatione: uel deformitate: quanta ut deum blasphemarem: ac reprehenderem: atque criminarem: me persuasisti: & per ipsam blasphemiam mortem super me inducere opera dedisti: Quibus nec quicquam est sceleratius: ac nequius: illicitius quoque atque impudentius: id est dei blasphemiam: & morte spoliata. Quare ut una ex insipientibus mulieribus: ita locuta es? Quare inquit non meministi meæ doctriinæ: o mulier: quare oblita es mea mandata? Hoc fecimur: hoc ne audisti a me: ut creator blasphemem? Hoc ne audisti a me: ut deus criminetur? Vocem tuam inquit cognosco: o mulier: sicut & olim Isaac lacob: sed seductionem tuam non cognosco: & doctrinam tuam non suscipio. Agnouimus enim quod nequissimi aduersarii latere uenerunt. Quare sicut una ex insipientibus mulieribus: ita locuta es? A quo sensum ac sapientiam accepisti: hunc criminari non perpercisti: a quo prudentiam & intellectum accepisti: hunc blasphemare non timuisti. Cur tanquam una ex in-

sipientibus mulieribus locuta es? Plurimæ inquit o mulier: a seculo insipientes ostenduntur sceminae: & innumera ab initio irrationabiles demonstrantur mulieres: Aliæ minus: aliæ aut plus: quædam carnaliter: quædam aut spiritualiter. Insipiens fuit Rebecca: quæ dixit ad Isaac. Da mihi filios. Non enim in potestate Isaac erat hoc: sed in dei potestate: atque operatio: Ne: Sed insipientior hac fuit obsecra illa ægyptia meretrix: quæ maximam impietatem aggressa: ad castissimum illum: atque iustissimum Ioseph dixit. Mane mecum. Insipiens fuit uxor Tobie: quæ iniuste dixit ad Tobiam. Vbi sunt iustitiæ tuæ: & elemosinæ tuæ? Ecce quæ pateris oibus cognita sunt. Sed insipientior hac fuit: quia & nequior: & execrabilis illa inmundat: atque luxuriosa Dalida: quæ clanculo seducens Samsone pure se diligenter in derisionem: atque in mortem imparcenter tradidit. Aliæ nimis innumera ex scriptura ostendi possunt insipientes mulieres: Quas omnes nunc istico uerbo perstringens Iob dixit. Quare tanquam una ex insipientibus mulieribus locuta es? Ex insipientibus inquit inutilibus: stultis: impitis: irrationabilibus: impiis: atque iniustis. Cur inquit tanquam una ex insipientibus huiusmodi mulieribus locuta es? Sed quia non dixit: Tanquam quædam ex insipientibus mulieribus: Sed tanquam una: Propterea quærendum est: quæ uel qualis sit hæc una insipiens: Oportet enim esse illam singulariter insipientem: & super omnes atque plus oibus: utpote omnibus mulieribus insipientior: hæc sola ostensa: atque demonstrata. Quæ est hæc? Aëua prima mulier: prima insipientia: maxima in irrationabilitate: inops sensu: atque scientia: exors prudentiæ: & intellectus: quæ maximam insipientiam toto mundo inuexit: quæ singulariter irrationabilitate oium mortalium seculo induxit: cum peccata: atque mortes: per inobedientiam mundo producit. Huius nunc euidenter memor Iob: & de hac uxorem suam commemorans: dixit ad eam. Quare tanquam una ex insipientibus mulieribus locuta es. Et non ita: sed plus ac deterius: atque grauius: Nam memorata Aëua: cum olim inquit in principio locuta esset: & mandatum dei derelinquere eum doceret: atque seduceret: persuasionis causa: ligni speciem: & fructus dulcedine protulit illi: atque ostendit: Tu uero o mulier: fors ab omni occasione detecta impietate: deum sanctum blasphemare: & mihi ipsi mortem fodere doces: atque ad omnes merito dignæ me audis. Cur tanquam una ex stultis mulieribus locuta es? Tu inquit o mulier: factis es deterior aëua in insipientia: Sed ego ait non effectus sum: ut Adæ in stultitia: Propterea tuis seductionibus non obedi: propterea non seducor ab eo: qui in te loquitur diabolus: Quare tanquam una ex insipientibus mulieribus locuta es. Fortiori proelio iam cōfecto: piculosis mulieribus doloribus iam supportatis: amarioribus tormentis iam baiulatis: terribili pelago iam superato: uehementioribus periculis iam cōsumatis: cum iam salutis spes palam sit: cum iam inaccessibiles coror næ euidenter ostendantur: nunc me compellis o mulier: deum

liet: deum blasphemare: & mori: ut post omnia amarissima: ac miserrabilia: atque lamentabilia supplicia quæ sustinui: beatissimis remunerationibus post hoc aliter nus efficiat: & non solum hoc: sed & post mortem terribili poenarum: apud inferos perpetuo sim hæres: utpote qui idigne: atque iniuste sanctum deum blasphemauerim. Post quæ uniuersa: o mulier maledicere: ac negare: atque blasphemare me deus compellis? Ob quam rem dicto. Ob hoc inquit: ut moriaris: ut mala quæ te nunc circūdedunt derelinquas bene. Audi iterum. Porro si non placuerit deo: qui habet uitæ ac mortis potestatem: ut postquam renuero illum: ac maledixero: atque blasphemauero: continuo moriar: sed et hic in terrenis istis doloribus: diutius affigat: utpote suum apostatam: & illic æternis poenis tradat: utpote se blasphematem. Si igitur feruies illi: & colēs: atque gratias agēs: tales sustineo dolores: qualia sustineam apud inferos supplicia (o mulier) si discedēs ab illo: negauero: & renuero: atque blasphemauero illi? Nam istorum breuissimorum dolorum: quos in corruptione sustineo: erit finis. Et cum gratiarum actionibus eos usque in finem sustinens: æternæ beatitudinis a deo spero mihi remunerationem. Illis autem quæ deum blasphemauerint: diutius uenientibus in corpore uæ erit. Plus autem erit uæ illis apud inferos: cum in perpetuo tormentis: quebuntur in flamma ignis inextinguibilis. Quare ergo tanquam una ex insipientibus mulieribus: locuta es. Et cum deum blasphemare suades mihi: & mihi ipsi mortem: atque interfectionem ut peccem: doces? Quibus nequius: atque sceleratius nihil est. Omne enim peccatum per poenitentiam indulgentiam accipiet: & omnes qui sincere poenituerint: remissionem: & misericordiam a deo consequentur: atque inuenient. Hi uero qui semetipsos interfecerint: qui sibi metipsis mortem intulerint: isti nunquam requiem habebunt: isti in infinita sæcula nunquam inuenient refrigerium: Sed aia eorum: mox ut de corpore exierint: in tenebras deducuntur: ubi eum Iuda: & Achitophel in perpetuo torquebuntur: qui post in alias impietates sibi metipsis manus intulisse: aut fuisse. Nullus ergo ex bene intelligentibus: uel deum timentibus hominibus: mortis causas sibi debet inuenire: non debet semetipsum interficere: neque omnino ullus deum timentium: debet sibi metipsis mortem optare. Quod si uerbo omnino mors optanda non est: multo magis mortem factis nullus sibi debet inferre: nec cum præfatis apud inferos æternis tradatur tormentis. Ob hoc ergo dicit Iob ad diabolum quæ mortis illi blasphemiam suadebat. Quare tanquam una ex insipientibus mulieribus: locuta es? Ac ueluti diceret. Quare tanquam una ex insipientibus aiaibus: fatuis: sceleratis: impiis: deo odibilibus: deo resistētibz: ita locuta es? Quia nec deum times: nec uirum uereris: neque te ipsam confusionem indueris: neque uehementioribus (ait) meis doloribus compateris. Super hæc autem omnia: neque hic considerasti: ne forte post blasphemiam (si blasphemauerimus) deteriora pati incipiamus. Quare tanquam una ex insipientibus mulieribus locuta

es? Ego patior: & tu me blasphemare compellis: Ego affligor: & tu ut mortem petam: me cogis: Ego tales dolores sustineo: & tu me creatorē blasphemare doces: ut mala malis: atque dolores doloribus meis adicias: o mulier: uel potius qui in te uel per te loquitur inimicus diabolus. Quare ergo tanquam una ex insipientibus mulieribus locuta es? Sic locuta est & Herodias ad Herodem: cum illa sane Hæliam interficere: ista uero Ioannem occidere suaderet: & cæteras omnes impietates eos doceret. Sic inquit & tu (o mulier) mortem mihi: atque interfectionem: per dei blasphemiam persuades: ut cum hoc quod male morior: cum hoc ipso iniuste blasphemem. Sed uigilo inquit in proelio quod aduersum te gero: o diabole: sed non obdormio in stadio quod circa te habeo: o nequissime aduersari. Non enim me obdormitatem inuenies: quæ admodum neque dormientem: sicut illos in quibus post hoc facile zizaniæ infeminasti. Te inquit o inimice per uxoris personam increpo. Tu enim insipiens: atque totius impietatis author: & pater. Te et pro hoc sancti uelut insipientem arguētes dicunt. Dixit insipiens in corde suo. Non est deus. Tu inquit o diabole: & in antiquissima illa muliere maximam insipientiam infeminasti: & in ista nunc muliere ipsam insipientiam produxisti: Merito ergo dico ad illam. Quare tanquam una ex insipientibus mulieribus locuta es? Te recolentes o mulier post hoc propheta: & malum atque insipiens tuum consilium duriter detestantes: dixerunt. A coniuge tua te obseruane quid dixeris illi: Et alia plurima his similia: per quæ uniuersa adieci: dicens. Si bona suscepimus de manu domini: mala autem quare non toleremus? Aduerte inquit o insipiens: cōsidera: de potestate stultitia: o mulier. Si bona suscepimus de manu domini: mala quare non toleremus? Gloria: delicia: iucunditas: diuitiæ: sublimitas: honor regni: sedes: principatus: & potestates: natoque gaudium: atque amicorum multitudo: Hæc fuerunt quæ de manu domini accepimus: quæ de manu domini data sunt nobis. Mala autem fuere rei familiaris perditio: liberorum amissio: putredinis abundantia: uermium multitudo: poena in superportabilis: irrationabiles dolores: seductio ac subuersio maligni: insidia atque tentationes inimici. Hæc uniuersa mala uidentur: & mala dicuntur: atque mala ab hominibus æstimantur: non quia mala sunt hæc: sed sunt æterna bona: percurantia: perpetuo nihilominus gloria in regno: hæreditatem preparantia. Hoc sciebat Iob: merito cum gratiarum actionibus ea sustinere: operam dabat. Hoc scierunt propheta: & apostoli: atque cum esset martyres: propterea & amarā uitam in hoc mundo transierunt: propterea omnia tormenta ignis: ac gladii cum cōfessione supportauere. Sed iterum beatus Iob humana usus cōsuetudine: bona & mala ea appellat: dicens. Si bona accepimus de manu domini: mala autem quare non toleremus? Cum beatus inquit esset tibi humiliter: cum gloria lætaretis: cum in deliciis degeres: cum multitudo ante & retro: utpote de palatio exeam:

tem / & iudicem illo reuertem cu honore exultas
circudaret: cu filii an oculos gaudio repleant: Tunc
no dixisti o mulier. Dicaliquid uerbum in dnm: &
more: Tunc morte oino nec nominare: nec audire
passa es: Nunc autem quia res familiaris iterit: & filii
perierunt: quia gloria fugit: & diuitiae abierunt: quia
mala nos inuenere: & dolores apprehendere: merito
nos blasphemare compellis. Ob hoc nos reprehende
re doces: propterea nos mortem petere cogis: & hoc
no iuste: sed iniuste per dei blasphemiam: Et (quod
est maximum) non tibi amaram mortem poscis: sed
mili: ut possis post obitum meum in regem uiuere:
sicut tu speras: nesciens neq: credens dei bonis pro
uisionibus quae de longe uidet eius aeternitas. Si bo
na accepimus de manu dñi: mala autem quare non
toleremus? Si bonor: eius fastidium nunq: accipi
mus: neq: finem eor: unq: fieri uolumus: mala autē
quare no toleremus: tribulationes cum grar: actio
nibus cur no sustineamus: pferim cum nouerimus
quia sicut bonor: finis erit: Et qd est bonor: Hoc
est diuitiarum: atq: opulentiae finis inuoluitur: nisi
aliquis propter iustitiam: atq: elemosynam paupe
rum iuste ea expendit: tribulationum autē toleran
tia in fide: atq: dolorum supportatio cum grarum
actionibus aeternae gloriæ hereditatem pparant in
regno coeloz. Si bona accepimus de manu dñi: ma
la autem quare no toleremus? Nunquid fastidium
passa es bonor: o mulier: nunqd constanter tulisti
regem / & gloriam o femina: Quod si illorum plu
rimo tpe fastidium non cepisti: quo nunc modica
tribulationes te deficere fecerūt: quo uberes dolores
te nunc defatigauerunt: qui me atterunt: & non ter
me comedunt uermes: & tu lassata es: meae carnes
putrescūt: & tu debilitata es: Si bona accepimus de
manu dñi: mala autem quare no toleremus? Sic pu
tas (inquit) o mulier: quod non a deo nobis sit haec
poena: sed ab alio aliquo? Si igitur non est a deo: sed
ab alio: quid ulciscar in deum: ut blasphemē illum:
cum alius sit qui me tribulauerit: Quod si a deo est
certum est qd forsitan pro peccatis nostris est. Quid
itaq: est melius: orare: ac deprecari terribilem faciē dei:
an blasphemare / & criminari: ac detrahē: ut uehe
mentiore iram: atq: indignationem in nobis exte
mus? Si igitur ipse est qui nobis hanc poenam inges
sit: satisfaciāmus illi tanq: misericordi. Si autem alius
aliquis est: qui hoc bellum aduersum nos excitauit:
etiam sic deprecemur illum pro auxiliatore: atq: pro
pugnatore utpote fortissimum / ac potentissimum.
Si enim bona accepimus de manu dñi: mala autem
quare non toleremus? Vbi enim fuerint letitiae: illic
etiam tribulationis expectatio: Vbi iucunditas: illic et
miseriae speratur. Nam quid obueniet nobis (o mu
lier) ex his quae in hoc saeculo no fuerint gesta: Non
ne ois caro aliqñ quidem sana est: aliqñ autem infir
matur: Nōne ois hoies in mundo aliqñ qdem pau
pertatem patiuntur: aliqñ autem diuitias hnt? Quae
igitur sunt apud oēs hoies in mundo: haec (inquit)

etiam apud nos gesta sunt: Et no solum in oibus ho
minibus: sed & in omnibus mundi huius elementis
sunt: Aliquando sic: aliqñ uero sic. Aliqñ aestus: ali
quando hyems. Aliqñ frigus: aliqñ autem aestus. Ali
quando uiriditas: aliqñ uero siccitas. Si ergo ita est
apud oēs corruptibiles: qd magnum: ut & nos (si
cut oia corruptibilia) floruius pridē sane diuitiis:
& ceteris bonis: Nūc uero aruimus inopia: atq: co
caluimus in infirmitate. Sicut igitur in illis delectati
sumus: ita & ista sustineamus. Sicut illa libenter accē
pimus: ita & ista cum grarum actionibus supporte
mus. Si bona suscepimus de manu dñi: mala autem
quare non toleremus? Non quod de manu domini
pcedat bona: & mala: sed oia bona. Ex bono enim
oia bona pcedunt. Nam sicut sol tenebras nunq: p
fert: sic similiter bonus deus mala nunq: pducit: sed
oia bona atq: optima. Quāq: enim ab impiis: atq: in
disciplinatis hoibus ea: pro uindicta: & cōuersione:
atq: poenitentiae cōmemoratione: quae a deo inge
runtur non bona: sed mala existimantur. Sed tñ bo
na sunt uere: quia cum ad poenitentiam conuerterint:
aeterna bona in regno coeloz procurare reperiuntur.
Sic nāq: & ois doctrina: atq: disciplina ab irrationa
bilibus infantibus non in bonū: sed in malum astiti
matur: uel dicitur: Sed re uera cognoscent in ultimo:
quia totius boni: atq: gratiae illis causa extitit disci
plina q in primordio fuit execrabilis. Humano itaq:
more: atq: consuetudine: & humano Iob usus: puer
bio: mala & bona memorat: dicens. Si bona accēpi
mus de manu dñi: mala autē quare non toleremus?
Post quae uniuersa pcpuam: atq: pfectam gloriā co
ronam conferens Moyses beato Iob: dicit in subse
quentibus. In his oibus quae illi acciderūt: nihil pec
cauit Iob in labiis suis: neq: in conspectu dñi. O laus
o honor: o gloria: & suffragiū: o delectatio: atq: prae
latio beati Iob. Quid primum magnificetur iusti il
lius: iusta: ac pia uita eius ab initio: & misericors: atq:
bona: An post hoc tolerantia uehementium dolorū:
cum grarum actionibus: aut etiā hoc quod cum cal
lide seduceretur a diabolo per os uxoris: sapienter re
stitit: & in his oibus iustum: ac bonum deum existi
mauit: q haec ei uniuersa bene ingessit: Haec itaq: de
monstrans dicit. In his oibus quae ei acciderunt: ni
hil peccauit Iob: neq: in labiis suis: neq: in conspectu
dñi. In his (inquit) oibus plurimis: magnis: ac mira
bilibus: atq: terribilibus: lamētabilibus quoq: ac mi
serabilibus: qbus similia gesta non sunt in miseriis:
atq: infelicitatibus: In oibus quae a saeculo facta sūt:
& sicut usq: in aeternum: qbus similia uisa non sunt:
neq: audita sub sole: ab initio saeculi: & usq: in cōsa
mationem saeculor. In istis ergo oibus nihil pecca
uit Iob: neq: in uerbis labiorū: neq: in oris eloquiis:
neq: in cordis cogitationibus: neq: in animi medita
tionibus. Quod autem ita sit: ostendit mox in subse
quentibus: dicens. Neq: in labiis suis: neq: in conspe
ctu dñi. Et non sufficerat: ut diceret: Neq: in conspe
ctu dñi: sed & hoc. Neq: in labiis suis. Quid est hoc:
neq: in labiis

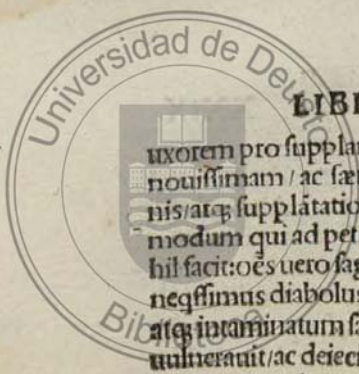
neq: in labiis: nēl quid est hoc: neq: in cōspectu dñi?
Audite o amici ueridicam expositionem. Quod di
cit in conspectu dñi: hoc est cordis cogitationes: & ani
mae: ex pundo tractatum aduersus deum cogita
tas: in reprehensionem / & in blasphemiam: atq: in
crimina in conspectu dñi deprimit: qui inquit re
nes: & corda: qui nouit occulta cordis: sicut dicit scri
ptura. Verba autem labiorū: aliqñ qdem ex corde di
cuntur: aliqñ autem inconsideranter: pferuntur: ex
incautela / & non ex iniquitate: neq: ex malivolentia:
Sed frequenter ore loquitur homo: quod oino cor
de nec cogitauit: nec cogitat. Ergo quia admirabilis:
ac patientissimus Iob: cum tantas tribulationes tran
siret: & tantos dolores nefandos sustineret: tantatq:
seductiones superaret: neq: in corde malum de deo:
neq: aduersus deum cogitauit: neq: in labiis suis: per
incuriam ullum prauum sermonem ptulit. Propte
rea magnificans illum / & laudans: atq: pferens: dicit.
In his oibus q acciderunt ei: nihil peccauit Iob: neq:
in labiis suis: neq: in conspectu dñi. Ac si diceret. O
magna: atq: uehementis admiratio: o magna: atq: in
gens uiri patientia: ut in oibus tam ualidis doloribus:
atq: in oibus singulis poenis: ita se beatus ille obser
uaret: ut oino: nec in labiis suis: neq: in corde suo: cir
ca deum delinqueret. Nā sicut cordis sui cogitatio
nes: atq: animi meditationes: castas oēs / atq: mūdas
conseruauit: & non praeue circa deum cogitauit: ita
& in uerbis labiorū: atq: oris eloquiis obseruauit: ut nō
corde delinqueret: neq: in sermone peccaret. Sed totū
semetipsum: & cordis consilia: & sermonis elo
quia: & uerba labiorū: cuncta in grarum actionem:
atq: in dei confessionem conuerteret. Euidenter im
pleuit beatus ille hoc quod post hoc ab Apostolo
dictum est. Glorificate deum in corpore uestro: & in
spiritu uestro. Ergo quia a uerbis labiorū: usq: ad cor
dis cogitationes: immaculatum se: & inuolatum: atq:
incontaminatum conseruauit in conspectu dñi: me
rito dicit. Neq: in labiis suis: neq: in conspectu dñi.
Tanq: si diceret. Neq: hoc gessit quod plurimis acci
dit: ut labascant a uerbo: & non ex corde. Non enim
lapsus est in sermone labiorū: iuxta hoc quod dñm est
quodam in loco in scriptura. Est qui labascit ex uer
bo: uel ex ore: & non ex corde. Ergo quia beatus Iob
nullo modo lapsus est: neq: in ore: neq: in sermone:
neq: in labiis: neq: in corde: Propterea magnificans
illum magnus ille hō dei Moyses: admirans quoq:
ac laudans eum: dicit. In his oibus quae acciderūt ei:
non peccauit Iob in labiis suis: neq: in cōspectu dñi.
Sic (inquit) transiuit admirabilis Iob seuissimum il
lum dolorum pelagus: sic supauit inexplorabilem il
lam tērationum multitudinē: ut nihil peccaret: neq:
in labiis suis: neq: in conspectu dñi. Ante tērationes
non peccauit: In tērationibus nō peccauit. O bea
te Iob: q: similis gloriabitur tibi? Propter iustitiam
mortuus est Abel: Sed semel synceriter ē mortuus.
Admirabilis uero Iob: cum mille mortes sustineret:
mortem supauit: mortem uicit in morte uictoriam

sumpsit. Solus ex oibus antiquis: cum mortuum se
metipsum inspiceret: a morte non trepidauit: quod
uidit effici mortuos. Hoc nimis: cum uidit semetip
sum fieri putredinem: & uermes. Sed non a deo ante
mortem expauit: sed mortē in fugam uertit: cum oī
bus eius argumētis: atq: uersutis: & cum oibus in
quis eius exercitiis. Nam cum oēm potestatem in
eum acciperet mors: hoc est diabolus: absq: aia sola:
& ut percuteret: & ut exulceraret: & ut torqueret: &
ut seduceret: cum cuncta sū uirtutem suam insatiabi
lis mors exercebat: nec qēq: iustitia in illo beato mori
potuit: Idcirco mors apud Iob mortua est: cum oī
bus efficientiis suis. Iustitia uero: quae pridem in eo ui
gebat: magis ac magis in illo diuinis uisionibus: atq:
diuino colloquio reuixit. O beate Iob uiuēs in ppe
tuo apud deum: & uictor pmanens in conspectu re
gis dñi: ora pro nobis miseris: ut et nos terribilis dei
misericordia pteget in oibus tribulationibus: & eruat
ab omnibus oppressionibus maligni: & cōnumeret
nos iustis: & conscribat nos cum his qui salui fiunt:
& regescere nos faciat cum illis in regno suo: ubi in
perpetuo cum sanctis magnificemus illum.

Explicit Liber secundus.

INCIPIT LIBER TERTIVS EIVS
DEM ORIGENIS IN IOB.

AGNOS / Ac plurimos / stu
pēdos quoq: atq: terribiles Iob
dolores in praefatis demonstra
uimus: non iuxta meritum iusti
illius: sed iuxta uirtutē nrae hu
militatis: & sū donū dei. Quis
enim poterit iuxta meritum iu
stum illum magnificare: quem ipse deus qui corda
cognoscit: magnificans: dicit. Non est similis illi qsq:
super terram? Si igitur ante passionem nō fuit illi si
milis quisq: super terram: multo magis post passio
nem: non fuit similis ei quisq: super terram. Si autem
nec ante: nec postea fuit illi similis quisq: sup: terram:
quis ex his qui sunt sup: terram: iuxta meritum nar
rationem: uel laudem illi exhibere potest? Nō solum
enim oēs hoies: Sed puto (quod non audeam dice
re) etiam ipsos angelos: atq: oēs demones pterruit
Iob tolerantia: & constantia: atq: fides: cum terra &
lutum supauerit uniuersam uirtutē: ac fortitudinem:
atq: oēm uersutiam malignissimi diaboli: Qui cum
acciperet in eum pātem: cuncta in eo exercuit: quae
oia corda in pauorem deducūt: & oēm aiam stupere
faciunt. Cuius enim alterius potestatem accēpisset alius
quando diabolus: nisi solius Iob? Si enim alterius
cuiuslibet potestatem accēpisset diabolus: profecto
nō lateret. Sed ille in eo hoc quod etiam in Iob exer
cuit: pfectisset: Cuius rem familiarem pdidit: cuius na
tos consumpsit: cuius corpus putredine: ac uermi
bus repleuit: Cuius reliquias pro consolatione non
dereliquit: cuius spem salutis non dimisit: nisi solam

LIBER TERTIVS

uxorem pro supplantatione illi reliquit: Per quam: nouissimam / ac fauissimam illam sagittā seductio- nis / atq; supplantationis in eum dimisit: Sed quēad- modum qui ad petram sagittauerit: petraē qdem ni- hil facit: oēs uero sagittas in semetipsum cōuertit: ita nequissimus diabolus / cum inuolabilem petram Iob / atq; inuolabilem sagittaret adamantē: semetipsum uulnerauit / ac deiecit: Iob uero nihil fecit: Hæc audiē- tes cuncti credentes: obseruent se diligenter a malis colloquiis: quia corrumpunt mores bonos colloquia mala. Sicut post hæc prædixit Apostolus. Obseruet se caute / & ab amicis / & a sodalibus / & a domesticis / & a persuasione / atq; cōtationibus eorū: quia oīs amicus supplantat / & fallaciter incedit. Maxime aut obseruate uos: atq; attendite aīabus uestris o uiri: ab uxorū cōtationibus / atq; malis instigationibus. Per hanc enim in ultimo supplantare Iob nixus est diabolus: per hanc supare sperauit illum: quem plu- rimo / atq; ingenti dolore supare nō potuit. Per istas etiam nunc plurimos subuertit: per istas etiam nunc plurimos ad mala persuadet. Alios ad calūnias / alios ad rapinas: alios ad alias iniquitates: alios inuolominus adhuc ad odium aduersus inuicē / ad contentionem quoq; / & iurgium. Si enim cum inuicem litigauerint: in hoc se defensionē sunt: ut uiros suos aduersus inui- cem cōtinent ad bellum / ad inimiciā quoq; / atq; iniquitatem. Hoc nimis operatus per eas malignissi- mus diabolus: succendens / atq; inflāmans corda ea- rū zelo / & ira: & ita felices uiros suos / & circa deum / & circa inuicem odibiles reddunt: ut & dei iram acq- rant: & circa inuicem inimici pmaneat: Et (quod est maximum) cum debuerāt unanimiter pro inuicem aduersus inimicos suos / atq; aduersarios stare: siue i- tus / siue foris / siue in bello / siue in proeliis / & siue in- uicem intendere / atq; inuicem adiuuare: & mutuo amore terga defendere: reperiuntur sibi inuicem ini- mici / ac proditores / atq; in ppris ruinis gaudentes. Hæc nimirum uniuersa oriuntur ex maligna / atq; cōtrariarum uxorū instigatione / ac persuasione: Quas non debēt audire illi qui bñ intelligūt uiri: Sicut nec brūs Iob audiuit. Propterea deo factus est acceptabi- lis: & ideo iter choros scōg magnificat in ppetuum. Ut autem audierunt tres amici eius oīa mala quæ ei acciderunt. Ut audierunt: inquit. A quo audierunt? Primum qdem a transeuntibus: Quis enim erat qui non prædicaret ea quæ Iob acciderunt? Puto quod / & ipsum pelagus / & aer / uetorum nihilominus spi- rantium flabra miserabilem illam famam / atq; lamē- tabile illud nuncium / per oēs prouincias uentilauē- rint. Super hæc autem oēs hoīes qui uiderunt hanc rem: & qui audire: audientibus hæc diuulgabant: hæc noīabant. De his loquebātur: de his seiscitaban- tur: de his interrogabāt: & in uicis / & in triuiis / & in plateis ciuitatis / & in portis domorū: & qui iter age- bant: atq; oēs qui sibi ubiq; inuicem occurrebāt: Hæc ad alterutrum loquebātur: de his secum adinuicem colloquium statuēbant. De his se inuicem interroga-

ORIGENIS

bant: maxime hi qui de longinquo ueniebāt: & ali- bi proficiscebantur: oēs quibus occurrebant: de his interrogabāt: dicentes. Si uerum est (o uiri) hoc qd de Iob dicitur: si uerum est hoc quod de iusto illo p- dicat? Cuius iustitiis cœlum / & terra / atq; oēs hoīes attestantur: q amare miseris afflictus sit: q miserabili- ter percussus sit. Hæc / atq; his similia cum loquuntur: ac ueritatem ab eis de his quæ pueniunt / audiunt: in longinquo / in oēm regionem atq; puincias depor- tauere. Qui cum ita puenirent: & oēs regiones: ac p- uincias / ciuitates quoq; / atq; castella miserabili hoc nuncio / ac lamentabili fama replebantur: audierunt tres sodales / uel amici eius hoc quod iam oibus erat certum / atq; cognitum: audierunt etiam isti. Nā nihil est ita prædicabile: sicut magni hoīs ruina. Cū enim quilibet ex humilibus / ad sublimitatem puenirent: non ita longinqua eius auditio fit: Sicut cum qs ex sublimibus humiliatus fuerit: sicut cum quis ex ma- gnis interierit. Tunc q totius uetorum flabris fama eius oēm regionem / atq; oēm auditum penetrat. Er- go quia ita puenit de iusto Iob: ideoq; cum oēs qp- pe / & qui longe erant: audissent: audire ē tres amici eius oīa mala quæ ei acciderunt. Voluerunt nōnulli dicere: quod dēmōes eis prædicauerint: Quod nul- lus ex sapiētibus recipit: Blasphemiae enim sermo est hic. Nam illi uiri dei cultores fuerunt: utpote sodales Iob atq; amici / pii / ac deo credentes: Non enim am- plectebatur Iob iustus iniustos / uel ipios uiros ami- cos ac sodales habere. Idcirco ita pcpiamus nos: nō quidem mentiemur: qd sancti angeli ad eos uenien- tes: siue in sono / siue in uigiliis / admonuerūt eos: ut celeriter ueniret: & iustum illum aīum cōsolarentur. Venientibus autē illis illic: & (ut putabant) pro deo stare incipientibus: inuenta occasione: nequissimus dēmō ad blasphemiam iusti Iob / illos cōuertit. Nam sicut uxorem eius pridem / cum esset religiosa / atq; in oibus iustitiis ei cōsentiens: in blasphemiam imuta- uit: sic & memoratos uiros / de qbus dicit istic: Au- dientes tres amici eius oīa quæ accidere ei: filiorū in- teritum / rei familiaris pditionem / corporis putrediti- nem / uermium cōmestionem / liberorū iniquam cō- sumptionem: non medioeriter / sed miserabili / atq; la- mentabili modo: ut iam supius demonstratum est. Hæc itaq; uniuersa audientes tres sodales eius: obsti- puerunt: & putauere: inquietes. Hæc uniuersa obue- nerunt: & utrum sit nobis grauius (o uiri) hoc cinea: ut amicus noster tales ptulerit miseras: an ut domi- ni amicus talia sustineat mala: Cuius iustificationi- bus / ac misericordiis cœlum & terra attestātur: Hæc scilicet uniuersa ut audierūt: atq; hæc adinuicem bo- ni illi sodales locuti sunt. Venerūt statim simul ad eū ut cōsolarentur eum: & uisitarent illum. A priori- bus (aiunt) patribus nostris audiuius (o uiri) qd antiqu? ille frater aut nostri Esau / Iacob. xii. habuerit filios & unam filiam. Cum unum ex omnibus (ut putabat) pdidisset: tantum illum unum luxit: ut oēs filii eius / & filia pculdubio qd & aliorū amicorū conuenientes

IN CAPITVLVM

conuenientes propter unum filium cōsolati sunt eum: Et uoluit cōsolari: etiam incolumi re familia / ri: & ceteris oibus uiuētibus liberis: atq; sanitate cor- poris pmanente. Et cum nulla res esset alia quæ eum contristaret: nō potuit exhilarari. Si autem ille Iacob ita grauius tulit unius filii desperationem: quō susti- neat Iob oīum filiorū suorū lamētabilem / ac misera- bilem pditionē quæ sub uno ictu oīum facta est pa- riter. Quomō sustineat rei familiaris pcedentem ia- cturam: Quomō sustineat terribilem / atq; seuisimā corporis plagam? Pro his (inquiunt) oibus (o uiri) iustum est requirere dolentem: iustum est uisitare pa- tientem: iustum est cōsolari cōsolationem non ha- bentem: nisi solum in deum: non habentem spem. Hæc itaq; uniuersa adinuicem loquentes / siue p nun- cios / siue per scripturā / boni ac religiosi uiri: Venerūt simul ad eum: unusquisq; ex ciuitate sua: ut cōsola- rentur: & uisitarent illum. O inquiunt ille qui in oī- bus iustitiis testimonium habuit: tanq; unus speciali- ter ex iniustis. Ille sine querela / uerus / misericors: tanq; unus ex impiis percussus affligitur. Ille qui erat dei cul- tor: atq; filiorū suorū sollicitus circa deū sacerdos: tanq; unus ex iniustis torquetur. Venerunt simul ad eum. Quomō? Statuerunt tps: Dimensi sunt diem: quō simul pariter uenerunt: Et non unusquisq; a se- neq; per semetipsum: Sed per dei prouidentiam / atq; dei opationem / ita disponentes / ita puidentes: ut nō singuli post tps uenirent / uel ad tps: Sed statim oēs pariter uno tpe / una die / una hora: utpote unanimes / utpote unum sentientes / utpote concordēs: sic uene- re ad eum simul / subito / tanq; unum deum colentes: tanq; creatori seruientes: tanq; unum Iob plenissime diligentes. Sic itaq; uenere pariter ad eum. Vnde au- tem uenerunt? Non ex una ciuitate / neq; ex uno lo- co / neq; ex una puincia / uel regione: sed unusq; ex ci- uitate sua: atq; ex sua puincia / uel regione una: sed ex suo nihilominus regno. Venerunt simul ad eum. Cum oibus enim miraculis esset etiam hoc ingens miracu- lum: ut cum ita longe / ac late abinuicem moraretur: pariter ad beatum Iob unusq; ex sua ciuitate uenire potuerit. Unusquisq; ex sua ciuitate in qua morabāt: in qua regnabat: in qua dominabatur. Unusq; er- go ex sua ciuitate uenit: hoc est ex ciuitate regni sui. Et ob quam rem uenerunt? Ad cōsolandum / atq; ad ui- sitandum illum. Et uere quia ipsi quidem ob hoc ue- nere: ut cōsolarentur / ac uisitarent illum. Sed nequis- simus diabolus bonorū / ac iustorum inimicus / odio habens oīa quæ diligit dñs: accepta occasiōe / quod deum defenderent / atq; dei iustitiam: & Iob de iniu- stitiis / & peccatis accusarent: tñ illos imitauit / atq; prauertit: ut amplius exulceraret cor Iob p hæc quæ locuti sunt: q per oēs dolores quos pridem exercuit in eum. Nam qd esset castissimæ Iob aīæ crudelius: q ut ab amicis de peccatis fuisset criminatus: cum mi- nime deliquisset: & de impietatibus rēphensus: qui erat ab oibus impietatibus alienus: & quod pro pec- catis sustinisset oēs illos dolores: & quod pro inu-

TERTIVM IOB. XXX

stitia obuenerint illi hæc uniuersa mala. Quod autē ad tantam blasphemiam aduersus Iob puenirent isti uiri: & non timuerint: diaboli liuore atq; zelo succen- si: ex ppris eorum sermonibus cōprobat: quēad- modum dicunt blasphemantes: atq; detrahentes illi. Tu quis es: quia dicis. Non peccauisti? Quod si non peccasti o Iob: Memento quia nemo iustus pe- ruit: aut qñ uerus dei seruus eradicabitur? Hoc est si- cut tu. Deinde uide cum ingenti improperio / & iere- patione / atq; cōuicio. Quousq; loqueris. Spūs mul- tiloquax in ore tuo. Nunquid deus iniuste iudicat? hoc est: sicut tenō peccantem: Aut is qui oīa creauit: perturbauit iustitiam? Hoc est si iustitia in te fuisset: non utiq; pturbaret iustus index iudicium tuū / atq; uitam tuam. Nam spes impii pietis: sicut & tua: quia impius es. Inhabitabilis autē erit ea quæ sub cœlo est domus eius: Hoc ē: sicut tua. Aliaq; innumera / his gra- uiora / atq; amiora blasphemantes / de iusto illo lo- cuti sūt. Propter quod & duriter in nouissimo a deo rēphēsi sunt: utpote qui nihil ueritatis locuti fuerint de Iob. Sic itaq; cum uisitarent: atq; cōsolari eum ue- nissent: ad inimiciā conuersi sunt: ad criminatio- nem / & ad rēphēsiōnem / ad maledictum quoq; / ad blasphemiam. Postq; uero oīa tentauit nequissimus aduersarius: etiam ad hoc puenit: ut amicos in inimi- cos cōuerteret: atq; synceros sodales / aduersarios effi- ceret: callide tractans apud semetipsum dicens. Si p os uxoris eum seducere non ualui: per ora amicorū ad inimiciā imitatorū: perficiam / iritem / exagger- rem / exacerbem / succendam: ut supra modum infla- matus / atq; exaggeratus / ad dei blasphemiam cōuer- tatur: Nouē mīssiones / blasphemiae plenas aduersus Iob dicere eos compulsi: unūq; eorū tres. Sed beatus Iob nullatenus ante eos titubauit: Sed totidē mīssionibus: quāmo potius pluriorib; / ac maioribus oibus illis mīdens: & dei iustitiam ac bonitatem ma- nifestauit: & eorū iniustam causationem confutauit: per alia quidem plurima / necnon & per ea quæ in fa- ciem dixit ad eos. Vos estis medici iniusti / & sanato- res pessimi cuncti: quia cum curare dolores eius ue- nissetis: & cōsolari aīam eius: in amaritudinē / atq; malitiam circa Iob cōuersi sunt: Merito iniustos me- dicos iuste eos appellat. Sic (inq) uenerunt ad eum: ut cōsolarentur / atq; uisitarent illum. Illi suo pposit- to ob hoc uenere: Sed nequissimus inimicus / mali- gnusq; aduersarius: per cūctā pmanit inimicus: atq; per oīa sua exercuit odia: & per uxorem / & per ami- cos / & per sodales. Propterea uisitationis / atq; cōso- lationis aduentus / totius tristitiæ / ac meroris beatissi- mo Iob est factus. Post quæ uniuersa dicit. Videntes autem illum de longe non agnouerunt. Sed añ isto- rum mētionem per paucos sermones inquiramus: ob quam rem duriter circa Iob / uel potius aduersum Iob insurrexerint. Audi mala opinione successi: & in iuste emulantes deum: ut ipsi putabāt: quod deum emularentur / atq; defenderent: obcaeci sunt ab ini- mico: ut iudicia dei non inquirerent. Hoc scilicet ar-

LIBER TERTIVS

bitati sunt: & hoc dixere uiri illi: Quia cum sit iustus deus: ac bonus: iustus atque innocentibus non ingerit mala. Quod si innocentibus mala ingerit: quomodo uel bonus: uel iustus comprobabitur: cum huiusmodi mala Iob ingesserit iusto? Oportet (inquiunt) aut Iob propter iniustitiam passum fuisse: aut certe deum iniuste mala ei irrogasse: Vt reprobatur: aut Iob pro peccatis suis fuisse passus: aut deus iniuste ei mala ingessisse. Hanc scilicet cogitationem malam / atque illicitam in istis uiris omni faciens diabolus: succendit cor eorum ad omnem iram: atque indignationem aduersum Iob: cum student confirmare: quod deus iustus fuerit: Iob uero iniustus: & impius: atque peccator. Aduersus quos fortiter stans Iob: non permittit se audire uaniloquos illos a diabolo succensos: sed & deum bonum ostendit: & se absque culpa uniuersa hanc pati demonstrauit. Non enim deus illi hanc mala ingessit: sed diaboli zelus: & inuidia: atque inuidia: neque Iob pro peccatis suis: uult oia quae sustinuit. Sed quia cum esset iustus: diabolus ille inuidit: sicut & oibus iustis inuidet: & tribulationes aduersus eos excitat. Multae tribulationes non iniustorum: sed iustorum. Testis ergo iustitiae Iob: ipse deus ostenditur dicens. Iustus uerax dei cultor. Quod autem diaboli fuerit haec inflamatio: atque perturbatio: ex his quae nunc fiunt apparet. Frequenter namque etiam nunc idem ipse diabolus unanimes sodales commiscet: atque conturbat: per quolibet modum rationem: & ad inmensam inimicitiam aduersum inuicem imutata: ut efficiantur sibi ex amicis inimici: ex sinceris crudeles aduersarii. Haec namque est operatio maligni: beati qui declinauerunt: & resisterint calliditati: atque uersutiae eius: ac maledictis persuasionibus eius. Post quae uniuersa ad propositum reuertamur. Videntes (inquit) illum delonge. Qui? Tres sodales eius: nec dum adhuc imutati: nec dum peruariati: Sed cum adhuc essent puri: uidentes eum delonge. Delonge enim respexerunt: & contemplati sunt: atque uidere eum. Nam mox ut ipsam ciuitatem uiderunt: mox nihilominus sicubi ipsum uiderent: ambierunt. Totum namque cor eorum dolore: atque angustia plenum pendebat: ubi nam Iob conspicerent. Merito delonge uiderunt eum: quia delonge cogitabant de eo: atque delonge solliciti erant pro illo: Idcirco delonge conspexerunt eum. Nam amicus amicum suum delonge uidet: siue corporis uisione: siue animae sinceritate: Cum meritis eius in donis: & muneribus: atque in suae gratiae perfectione. Videntes illum delonge. Vbi? Super acervum stercoreis: super muram in uia publica. Videntes eum delonge repleti sunt dolore: & gemitu: plactu quoque: atque lamentatione: Sicut inferius demonstrabitur. Videntes eum delongem non agnouere. Nam uerum non erat: per quod agnosceretur: regale solium: non erat diadema: & non erat gloria: uestis regia non erat: ministri qui undique circumdarent non fuere. Ergo quasi nihil horum in illo uiderunt: quae pridem in eo esse sciebant: quae antea in illo uidere soliti fuerant: merito uidentes illum: non agnouerunt. In quo eum agno-

ORIGENIS

serent? Coma capitis non erat illi: Nam tondens coram: & diabolo eam iactans: terra caput suum repleuit. In quo agnosceretur? In facie: atque uultu gloria non erat: nec ipsa species pristina inerat: Nam putredo faciem exterminauerat: & uermes uultum imutauerant. Pro his ergo oibus uidentes illum: non agnouerunt: uultum non agnouerunt: sed conscientiam agnouerunt. Faciem non agnouere: sed sinceritatem agnouerunt. Nam cum ita miserabilem: atque lamentabilem illum uiderent non contempserunt: neque spreuerunt. Sed inmensam sinceritatem ostenderunt: sicut inferius demonstrabitur. Non enim erant tales beati illi uiri: quales nunc precere: uel sunt homines maliuoli: ingrati: Cum bene est cuique: tunc illi amici sunt: & sinceri: atque puri esse uidentur: Cum autem cuique tribulatio peruenit: tunc uidelicet illi discedunt: despiciunt: obliuiscuntur: derelinquunt: obliuionem: atque ingratitiam: ostendentes oium priorum. Sed olim homines non fuere tales: sed sinceritatem: atque dilectionem custodire circa se: ac pro se iuicem: usque ad mortem certantes: Sicut euidenter ostendit ille qui ait. Sodalis amico compatitur usque ad mortem: & in tempore belli accipit arma. Tales fuere illi beati uiri: sinceres: absque fallacia: Iob amici qui ad inimicitiam circa Iob: nunquam imutati: neque ad hoc ut renuntiarent illi: uel derelinquerent eum: nisi per uerborum controuersiam: ac eloquiorum certamine: ut putabant: quod dei iustitia derenderet. Sed uere diabolus inflamauerat: corda eorum: quo magis Iob molestiam irrogarent: quo magis multipliciores tentationes iusto illi ingereret. Videntes (inquit) eum non agnouere. Talem quilibet prius fuerat: non agnouere: Talem uero qualis tunc fuisset: agnouerunt: miserabilem: lamentabilem: infelicem: malis oibus refectum. Idcirco scindentes singuli uestimenta sua: & spargentes terram super capita sua: affecerunt illi septem diebus: & septem noctibus. Admirantes uiri illi: atque stupentes in uehementem: ac terribilem: atque lamentabilem eius imutationem: uestimenta sua consciderunt: & terram super capita sua sparserunt. Quae fecisti (inquiunt) o Iob facinus: & quae gessisti gerimus: uestimenta nostra scindimus: & terram super capita nostra spargimus. Sicut namque & tu fecisti ante paululum: Vtinam (inquiunt) o Iob: & ceteros dolores tuos tecum diuidere possimus: tunc apprehendentes te poenae releuatio fiat. Scindentes unusquisque uestimenta sua: & spargentes terram super capita sua. Consuetudo erat oibus antiquis ubique: ut cum graue aliquid: atque lamentabile: uel periculofum audissent: uel sustinuisent: continuo uestimenta sua scinderent: & cinerem: atque terram capiti suo aspergerent: Cili- cium nihilominus continuo se induentes. Sic scidit olim Iacob uestimenta sua: & cilicium imposuit coram: pori suo: quando nuntiatum est ei Ioseph interfectio. Et (ut de quibus plurimis scilicet) Sic scidit Dauid cum Sicelech ab amalechitis captiuam inueniret. Et iterum quando Saul & Ionathae mortem audiuit. Sic scidit Ezechias quando minas: ac blasphemias Sennacherib Erapfacis audiuit.

IN CAPITVLVM

audiuit. Sic scidit Nininita uestimenta sua: & cilicium induens in cinere sedit: quando a Iona propheta de Nininita subuersione audiuit. Sic scidit ultimus in lege iudeorum princeps sacerdotum: cum aduersum dominum blasphemiam quaereret. Ex quo iudeorum sacerdotum: & omnis eorum: atque legis ritus confusus: atque destructus penitus interit. Iuxta hanc ergo antiquorum consuetudinem: etiam uiri illi amici Iob: cum terribiles Iob conspexissent dolores: scindentes uestimenta sua: & spargentes terram super capita sua: affecerunt illi septem diebus: & septem noctibus. Affecerunt illi sicut medici ad infirmum: sed sanitatis medicamina inuenire non potuerunt aegroto: Affecerunt illi tanquam consolatores dolenti. Sed consolatio: nem inuenire non potuerunt miserabili. Affedere illi. Vbi affecerunt? Foris in murana: atque in acervo stercoreis: & instrata? Non absit: Non enim tanta multitudinem dolorum inundauerat Iob: ut ille honorem ad se uenientium non intelligeret: ut dignitatem praesentium non consideraret. Quadiu ergo ueniret uiri illi: illo usque sedit foris in murana: in instrata: omnibus euidenter ostendens passionem suam: & quia cum esse iustus: uehementes sustinuerit dolores. Postquam uero memorati uiri uenere: deferens sinceritatem eorum: & honorificans personas illorum: introiit in ciuitatem: & sedit in domo. Et ita uenerabiles isti uiri sederunt apud eum septem diebus: & septem noctibus hebdomada dierum affecerunt ei. Ex qua hebdomada totum hoc consumatur saeculum. Affecerunt ei septem diebus: & septem noctibus indiuisi: in separati atque indissociati. Affecerunt ei septem diebus: & septem noctibus: nunquam discedentes: nusquam recedentes: nusquam deferentes: neque ad escam: neque ad potum: neque ad lectum: neque ad aliud refrigerium. Sed foris: tan dicit aliquis. Et quomodo sustinuerunt non manducare neque bibere: septem diebus? Primum quidem diuina erant uirtute confortati: tam pro Iob: quam etiam pro sua sinceritate: Nam iusti erant uiri isti: atque religiosi: merito & dei colloquio post hoc digni habiti sunt. Dei itaque uirtute: atque prouidentia: confortati sunt. Item adhuc etiam aliter. Venerunt uiri isti: & uidentes obstupuerunt: & inmensa dolore: ac tristitia: atque gemitu: repleti sunt. Affecerunt ei septem diebus: & septem noctibus: Ipsa tristitia: atque ipso dolore saturati: ipsis uocibus faciat: ipsis lachrymis debriati: Haec recordantes post haec: sanctis ea dixerunt uerbis: quae illi perfecterunt factis. Fuere mihi lachrymae meae panis die: ac nocte. Et oblitus sum edere panem meum: a uoce gemituum meorum. Et potasti nos lachrymis in mensura. Tanta ergo tristitia: ac dolore: atque gemitibus: suspiriis quoque: & lachrymis: atque lamentatione repleti sunt uiri illi: ut omnium carnarum: atque praesentium obliuiscerentur: & alleuarentur: & saturabantur: atque potabantur ipsa tristitia: & luctu. Nam sicut Iob saturabatur uehementioribus doloribus: sic similiter beati illi uiri saturabantur immensa uirtutis: atque ululatus. Sic (inquit) affedere

TERTIVM IOB. XXXI

illi septem diebus: & septem noctibus. Mortui luctum apud uiuentem Iob impleuere: Luctus enim mortui: septem diebus: & septem noctibus. O sollicitudinem beatorum illorum: atque deuotionem quam circa Iob habuerunt: O uirtutem: & constantiam: O patientiam: atque animi fortitudinem: Comortui sunt iusto illo Iob: non manducando: neque bibendo: neque loquendo: Quae uniuersa mortem significat. Nam sicut non manducauerunt: neque biberunt: sic nec locuti sunt. Et sicut non sunt locuti septem diebus: ita nec manducauerunt: nec biberunt. Quod autem non manducauerunt ipsi septem diebus: ostendit in subsequentibus dicens. Affecerunt ei septem diebus: & septem noctibus: & nemo illorum locutus est ad eum uerbum. Quare? Quia uidere plagam eius saeuissimam esse: & magnam ualde. Septem diebus: & septem noctibus non aperire os: non loqui uerbum: non proferre sermonem: magnum est: & maius humana conditione. Sed interim: impleuere illud beati uiri: non discedentes: neque auerentes faciem: neque locum deferentes: Sed iugiter permanentes: atque assidentes illi septem diebus: & septem noctibus: & nemo illorum locutus est ad eum uerbum. Stupor enim: atque pauor occupauerat illos: uidentes talia pati uirum sanctum: ac iustum: a deo testimonium consecutum. Certum est quod non solum pro Iob: sed etiam pro se unusquisque eorum sollicitus erat: metuens quid etiam de illo gereretur: uel quid eum expectaret. Nam si iustum istum talia inuenere mala: nos (inquiunt) qui longe sumus ab huius iustificationibus: quid expectabimus: uel quid sustinebimus? Haec recordantes postea dixerunt. Si iustus uix saluabitur: peccator: & impius ubi apparebunt? Immen- sa ergo tristitia: atque dolor cordis non permisit eos reminisci: neque potum: neque cibum: neque alicuius humani recordari potuerunt. Propterea ieiunium: & sine potu: & sine sermone affecerunt ei septem diebus: & septem noctibus. Quomodo omnino remini- scisci poterant alicuius rei: cum tam saeuam: atque terribilem uiderent plagam illius iusti? Quomodo uidelicet consolari illum poterant: uel quid ad eum dixissent? Hocce: si rem amisi: reparant eam tibi filii? An illud. Si liberi sublati sunt tibi: transiges de re familiari? Sed non poterant haec dicere. Omnia enim subito uno tempore interiecerunt. An hoc dixissent: Corporis incolumitas: & membrorum fortitudo: atque brachiorum uirtus recompensabit tibi omnia: atque restituet. Sed hoc praesertim dicere non possumus. Ipsi enim uidemus corpus humore consumptum: & omnia membra comesta a multitudine uermium. Pro istis ergo omnibus quomodo (inquiunt) te consolemur: uel quomodo os aperiamus: uel quid dicamus: non inuenimus. An antiquas historias proferimus? Sed a saeculo talia non acciderunt: Sed ab initio: talia non prouenerunt. Antiquorum dolores: atque passionum proferentes ac comortificantes illum: consolabimur eum? Ergo quia nec

quicq̃ erat nec in factis neq; in uerbis per quod con
solari illum possent idcirco sedentes taciturnitatem
suam ipsi uehementia dolorum eius attestantur.
Nam discedere non potuerant: presentes loqui nō
audebant. Propterea affecerūt illi septem diebus: &
septem noctibus inclinatis deorsum ad terram facie/
bus: aliquando autem intendentes in illum: & ui/
sionem plagę illius stupentes continuo identidem
deliciebant facies. Aliquando genibus imponentes:
aliquando autem super manus incumbentes: non
in lectulis neq; in grabatis neq; in stratis requie/
scentes. Sed proculdubio in cinere: & cilicio in ter/
ra sedentes atq; in Iob intendentes qñ sedebat sede/
bant. Si tamē oīno aliqñ prę doloribus iacere pote/
rat. Sic itaq; in gemitibus atq; suspiriis istos septem
dies pagentes affecerūt illi: os nō apientes: neq; uer/
bum loquentes nisi tm̃ grauit̃r suspirantes atq; inge/
miscētes. Verūtm̃ de hoc sileamus q fuerint hi uiri:
uel quales uel unde. Nō fuerūt minimi neq; cōtem/
ptibiles: sed egregii fuerūt: & principes regionū atq;
p̃uinciarum suarū dñi ac duces gentis suę. Et cū ita
magis atq; potētes fuissent: tātum hūiliare se atq;
affixere ut in cinere: & cilicio sederēt septem diebus
p̃p̃ sinceritatē ac dilectionē quā circa illum habuer/
rūt. Quod hominum nemo nūc facit: neq; amicus neq;
frater neq; fili⁹ ut affideat ieiunus aut sine potu uel
una die nō dicam septē diebus & septem noctibus.
Quę aut fuerūt noīa uiroꝝ horum: Eliphaz thema/
norum Baldach sauceoꝝ tyrānus: Sophar Noma/
doꝝ rex. Et quę fuere gētes qbus isti regnabant atq;
dominabantur: Genus fuerūt Esau filii Isaac fratris
Iacob/ genus/tribus/p̃genies/prouincię/regiones.
Nam sicut Iacob multitudinē genuit gentis israeli/
tarum & iudæoꝝ ita & Esau multitudinem genuit
gētiū q appellabatur Idumæi. Sed in Israel siue in
dex unus erat: q totum Israel iudicabat: siue rex unus
erat: q uniuerso israeli impabat: q̃ diu illi om̃ cōsiliū
dei ambulauere. In Idumæis autē hoc est in genere
Esau: om̃ cōsuetudinem oīum gētiū p̃ singulas ci/
uitates & regiones/ reges fuerūt atq; duces p̃uincia/
rum: & singuli in regione sua regnabant atq; impa/
bant. Ergo qā tūc p̃ximī erāt: adhuc memoriam Ha/
braam & Isaac iustorū illorum: & qā & ipse Esau dei
cultor erat. Quāq̃ enim in nōnullis uiolauerūt: attū
eamdem dei culturam filiis suis tradidit. Merito ple/
riq; Idumæoꝝ dei cultores fuere: & aliquanti ualde
religiosi. Sicut Iob: uel amici eius q uenere ad eum.
Cognominatę nāq; sunt quędam Idumæoꝝ re/
giones/Arabia: In cuius arabie finib⁹ manebat Iob.
Nam & uxorem de Arabia accepit: utpote eiusdem
generis existentibus arabis. Nisi enim unius generis
essent nunq̃ Iob ex alienigena gēte uxorem se accipe/
passus fuisset. Nūc sane p̃iit Idumæoꝝ & nomen &
lingua: & oēs Arabi appellātur: atq; oēs siricam lo/
quuntur. Quod aut Iob ex gñe fuerit Esau demon/
strat dicēs. Erat aut qntus ab Habraam/filiorū Esau
filius. Similiter & amici eius q uenerūt ad eum reli/
frequent

giōsi/dei cultores fuerunt. Verūtm̃ oēs ex genere fue/
runt Esau/eiusdē generis atq; lingua: ut Iob. Idcirco
unanimis illi fuerūt: & cōcordes. Similiter ēt ip̃e p̃/
uincię/ac regiones/ quibus ip̃i regnabāt atq; impa/
bant: etiam hęc oēs ex genere fuere Esau: & in contri/
bulibus suis regnabāt atq; impabāt. Siue enim The/
mannitę: qbus Eliphaz regnabat: siue Saucē: qbus
Baldach principatum gerebat: siue Nomadę: qbus
Sophar impabat. Oēs genus Esau/atq; tribus fuere.
Hoc nimirum ostenditur ex libro Paralipomenon:
ubi dicit. Venere autem cum illis/ & Nomadę genus
Esau. Cū ita ergo gloriosi ēent uiri illi/ reges/ac p̃ui/
cipes/atq; p̃uinciarum duces: affedere illi septem die/
bus & septem noctibus. Affecerūt tanq̃ religiosi: de/
cultores: non quærētes neq; maleficiā neq; auguriā
neq; diuinationē neq; phylacteria neq; lamellas neq;
incantationes dānabiles. Scire debent nāq; religiosi
uiri: qā hęc omnia diaboli sunt seductiones: dāno/
rum sunt irrisiones. Idolatrię sunt: sex/aīarum insa/
tuatio/atq; cordium scādalum. Quę nō intelligē/
tes pleriq; hoc nunc in tpe: mox ut quippiam aliqd
molestauerit: cōtinuo incantationes/atq; incantato/
res regunt: statim phylacteria alligant: illico malefi/
ciis intendunt. Aut in charta scribunt: aut in stagno:
aut in plumbo: & alligant ei qui aliquem dolorē su/
stinuerit. Alii autē serpentum incantationes: dāmo/
num p̃suasiones/atq; dei blasphemias incantāt. Item
uero alii fascinare dicunt: siue quod fascinet: siue qd
fascinentur: & hoc dāmonis adinuetione. Cū enim
infruite mādauauerint uel biberint: cum ip̃a uisce/
ra nō sufferētia/p̃turbata fuerint: & in dolorem atq;
in infirmitatem fuerint cōuersa: iuxta hoc quod dñs
est. In escis plurimis fit infirmitas: tunc nimirum di/
cunt infirmitates: qd fascinat⁹ sit q̃libet. Quando ier/
iunamus o uiri: & abstinemus nos ut nō gustemus/
neq; carnes neq; uinum neq; superfluas escas: tunc
quare nō fascinamur? Mox aut ut rursus manducare
atq; bibere coeperimus: continuo & uentris com/
motio/atque uiscerum perturbatio fit: nisi hic solus
effugerit: qui ualde sibi met ip̃i intenderit: ne gasset
quicq̃ superfluum. Sic itaq; non pręualeant fascina/
tiones quicquam: sed hominum continentia. Est
uidelicet etiam hoc uerum: quia cum māducamus:
uel bibimus: si dei memores fuimus: si terribile
eius nomen inuocauerimus: si nosmet ipsos uel ci/
bum & potum nostrū signo uenerabilis crucis chri/
sti signauerimus: si ad cōelum oculos nostros leuan/
tes dicamus: Qui das escam omni carni: da etiam
nobis cum benedictione tua hunc cibum sumere.
Si dixerimus ad dominum nostrum cum sincerit/
ate. Tu dixisti domine: quia si aliquid mortiferum
biberimus/tuum inuocantes nomen: non erit nob/
is molestum. Tu itaq; domine uirtutis & glorię
auertes uniuersam iniqui operationem a nobis: &
ab omnibus cibis nostris. Nisi enim tua nos mi/
sericordia conseruauerit: quomodo possumus effu/
gere tanta pericula: ciborum sane/ac potuum quę
frequent

frequentius plus repunt/ac reptat: q̃ malignę/atq; tie/
renosę bestię? Quidam autem adhuc sternutamē/
ta obseruant: & inuocationes/atq; reuocationes/ &
occursus/atq; uolucrum uoces: nō intelligentes mi/
seri & spe uani: quia a dño gressus hominis dirigun/
tur: neq; ualētes dicere ad dñm cū scis. Gressus meos
dirige in eloquium tuum: & nō domine mihi oīs
iniquitas. Nā ei q cum fide ad dñm hęc dixerit: imple/
bitur illud qd dñs est. Dñs erit in oibus uis tuis: &
gressus tuos in pace deducet. Qui aut ad uana itende/
runt auguria/ac ueneficia/diuinationes quoq; ac phy/
lacteria/atq; incantationes: Hęc gressus cōturbabunt:
Hęc opa impediuntur: ab istis dei uisitatio recedit:
istos scī angeli derelinquūt: cum istis diabolus p̃ma/
net in statuās mentes eorū: obtūdētes corda illorū: ab/
strahens a deo sensus ip̃os. Ad huiusmodi digne
dice. O isoclicia hominum cōsilia/o uanę ac supuacitę
terrenorū cogitationes: q a deo abstracti/atq; p̃uariati
de mortuis salutem expectant: ab inaiatis remedium
quærūt: & cum idolatriā declinare uideant: idolorū
feces/atq; reliqas odorare noscūtur: auguria/ & diui/
nationes/incantationes quoq; ac maleficiā/atq; phyla/
cteria & ab oipotēte ac uiuēte dei misericordia/spem
suam auertūt: & in mortuis/atq; in aīatis sperant: in
phylacteriis/atq; ceteris supius recitatis. Mitte igit̃ tu
ea in ignem: si ualeāt semetip̃a adiuuare: si ualeāt se/
metip̃a de igne eruere. Si aut se adiuuare nō possunt:
te qualiter adiuuabūt? Quod si se de igne nō ualent
eruere o hō: qualiter eruent te ab infirmitate? Dic o hō
qd medicamentum melius est panē: q̃ cōfirmat cor
hōis. Sed & panē si collo appēderis: & nō momor/
deris uel māducaueris: nihil tibi p̃dest: nihil te iuuat.
Si ergo panis qui est corpis uita/ collo appēsus nihil
adiuuat: quomodo adiuuēt phylacteria/ uel laminę
inaiatę/atq; totius uitę exortes: uel qualiter adiuuēt
incantationes & auguria/diuinationes quoq; atq; ma/
leficiā: occursus nihilominus & inuocationes/atq; re/
uocationes? Quę sunt dāmonū seruitus: & dāmo/
num illusiones/atq; idolatrię cōicatio. Infelix nāq;
est: qui in statua inaiata sperat. Infelicioꝝ uero qui in
phylacteria mortua sperat. Nam sicut is q idolis ser/
uit: interfici p̃ceptus est in lege dei: ita similiter oīs
incantator/ & augur/ac diuinās & uētriloquus/atq;
uolucrum uoces obseruās cū ceteris oibus malefi/
cis iterire/atq; interfici p̃ceptus est. Post quę uniuersa:
inferorū ita/atq; tormentum gēnē sup̃plicia quoq;
eterni iudicii/atq; flāma ignis inextinguibilis: expe/
ctāt huiusmodi oēs in tpe resurrectionis. Sed iterim
bonum est: interrogare istos q auguria obseruant: aut
occursibus/ aut uocationibus/ aut reuocationibus in/
tendant. Quę auguriū meta occurrerit Pharaoni: cū
filios Israel secutus dimersus est in rubro mari: ut nec
nuncius inumeri exercitus ægyptioꝝ superesset? Quis
uocauit Senacherib regē ægyptioꝝ: uel quę auis ceci/
nit illi: cum ille a iudæa p̃fectus: oēm sub una nocte
cētum octuaginta quāq; milium exercitū suorū ami/
serit: & cōsilius/ad regionē suam reuersus: gladio in

domo dei sui ceciderit. Et nō potuerūt eum adiuua/
re neq; idola eius neq; incantationes neq; ueneficia/
neq; auguria. Similiter nec Pharaonem potuit dese/
dere multitudo idolorū atq; oīum maleficiā & plu/
rimorum incantationes: quę fuere in ægyptio prę cę/
teris oibus gētib⁹. Sicut dicit quodā in loco: Fecer/
unt aut & icatatores ægyptioꝝ maleficiis suis. Sed
nō timuit rubrum mare incantationes/atq; maleficiā
eorū: sed accipiens dei mādaturū: cūctos subito dei
mersit in pfundum. Quid p̃fuit Sauli/ qd exiturus
ad proclium: primū a deo discedēs: ad diuinus cōsu/
git: & mulierem de uētre loquētē quęsiuit. Et cū
ad hanc/spem suā cōuerteret/ & expectaret: cum mul/
tis iterit p̃tinus. Aliq; inumeri similiter incantationi/
bus/ & auguriis/atq; maleficiis spantes: & sup̃ terrā
miseri/ac sine spe facti sunt: & apud iseros in p̃petuo
puniti: miserabiles in æternum p̃manebunt. Hęc
itaq; uniuersa declinemus (o amici) hęc fugiamus
tanq̃ flāma ignis: Hęc relinq̃mus tanq̃ poenam ge/
nitę: hęc excremus/ utpote societate dāmonum.
Oēs aut causas ñras/ siue dolorū/ siue lāguorum/ si/
ue piculorū/ siue tribulationum/ siue uiaꝝ/ siue itinē/
rum/ siue igressuum/ siue egressuum: cūcta deo cōmen/
demus: cūcta deo cōmittamus: ut dñs custodiat oēs
ingressus/atq; exitus ñros: ut dñs fiat nobis coop̃a/
tor/ & comes/atq; suffragator in oī tpe: & in oī loco:
ut angelis suis mandet de nobis: ut custodiāt nos in
oibus uis ñris: ut cum scīs cōnumerati: cōsequēter
etiam cū ip̃is dicamus. Siue uiuimus siue morimur/
dñi sumus. Nō sumus idolorū neq; incantationū neq;
augurioꝝ neq; diuinationū neq; maleficioꝝ neq;
phylacterioꝝ neq; ullius horū quę sunt seruitus dā/
monū/ & diaboli seductiones atq; ifatuationes: Sed
dñi sumus: q dñatur uitę/ac mori: q hēt p̃tatem car/
nis/ & spūs: in cuius manibus est uiuorum spiramē/
tum. Sic nāq; & beati illi uiri q uenerūt ad Iob: id est/
amici eius: cū essent religiosi dei cultores: & oēs ex/
erabiles dāmonū seductiones declinātes. Affecerunt
ei septē diebus & septem noctib⁹. Maleficiā & diui/
nationes non regierunt: nisi ad solum deū aīas suas
leuauerunt: & pro doloribus Iob gemitū atq; suspi/
rauerunt. Sederūt apud eum: faciētes hoc qd in scriptu/
ra post hoc traditū est: ante scripturam implētes. Ne
denegaueris te flentibus in cōsolationē: Et flere cum
flentibus: Et melius est ire in domū lactus: q̃ ire in do/
mū epulatiōis. Sederūt apud eum tacētes sup̃ im/
mensa eius patiētia/ac tolerātia atq; cōstantia. Nam
cum a uermib⁹ carnes suas deuorari uideret: gaudēs
sustinuit. Hęc apud semetip̃m existimans/ac dicens.
Si celeriter omnes carnes meę consumptę fuerint:
celeriter in incorruptionem suscipitur spiritus: Pro/
perabit anima mea ad deum: quātōtius terram ter/
rę relinquentis: & corpus hoc ante sepulchrum in
escam uermibus tradens. Siue enim ante mortem:
siue post mortē: corpus hoc uermibus in comestio/
nem relinquet. Sicut dicit post hoc. Cum mortuus
fuerit hō: capiet hęc hereditatē bestias/ & rep̃lia/ & uer/
F ii

mes. Cū huiusmodi ergo plurima btis Iob apud semetipsum loqueret septem diebus tacens / sustinuit. Eadem uidelicet tractates & amici eius q ad eum uenere: tacuerunt et ipse uelut in stuporem deductus: os apertum non habuit: neque in initium locutionis inuenientes. Sed ultra non sustinuit constantissimus Iob ille ipse tam taciturnitate: sed primus cepit loqui: utpote prius in ipsa passione: utpote solus sustinens ipsa uulnera: atque dolores. Dicit enim. Post hæc apertus Iob os suum. Post hæc postquam præcipuam illam passionem transiit: postquam uchemētissimū dolorē impetum sustulit: postquam ualidis atque impetuosissimis nequissimi inundationibus non est subuersus. Postquam pro omnibus quæ ei acciderant: domino gratias agit: atque nomen domini benedixit. Postquam igitur domino gratias agit: atque nomen domini benedixit: postquam hæc p cuncta uictoriam de aduersario sumpsit: post hæc nihilominus apertus os suum cum fiducia / cum patientia. Post hæc apertus os suum: postquam aduersus tantos demones congressus est solus: quantos sustinebat uermes: quæ edebat carnes eius. Nam sicut superius aliquando in prædones: aliquando autem in ignem: nonnunquam uero in uertebat se nequissimus spiritus: sic & nunc istic in multitudinem innumerabilium uermium se uertens: imparceter deuorabat carnes Iob. Nam cum animam non ualerent tangere: omnem iniquitatem: & omnem iram suam in corpore iusti illius exercebat: tantum illum affligentes: quantum iniquitatis habebat: atque exercere permisi fuerant. Aduersus ergo tantos demones certabatur Iob: quantos uermes habebat in corpore suo: Nam demones per uermes comedebat: atque perforabat carnes eius. De quibus omnibus uictoriam per tolerantiam sumens: & de omnibus per suam constantiam triumphator existens: post hæc uniuersa apertus os suum. Quid dicens? Certum est: quia hoc dixit: quod post hoc sancti in scriptura posuere. Tempus ac tempus omni rei sub sole. Tempus tacendi: & tempus loquendi. Tacuimus (inquit) o uiri usque ad tempus: loquamur nunc in tempore. Hæc ita dicens aperuit Iob os suum. Persæ (inquit) ac Medorum atque Chaldeorum regna: & gentes: omnes pariter pusilli: & magni cum manducauerint: non loquuntur: cum biberint non sermocinantur: maximam notam omnino rationabili hæc esse æstimates: si manducas quod loquatur: uel bibens concionetur. Idcirco in ecclesiis ac potibus os non aperit ad loquendum: neque qui ministrat: neque quibus ministratur: sed nutibus omnibus ministratibus præcipiunt. Hæc consuetudinem pro mandato a prioribus accipientes: & uelut legem hæc cum sollicitudine obseruantes: Et quæ hæc uiolauerint: tanquam maxima transgredientes iura torquentur. Sed Persæ (inquit) & Medi atque omnes Chaldei superuacue istam obseruāt taciturnitatem. Nos uero o uiri (ait) totam hebdomadam in taciturnitate: atque in ieiunio pagentes: rationabiliter nunc loqui incipiamus. Apertus Iob os suum. Persæ (inquit) atque alie quæcunque illæ sunt gentes: cum manducauerint: non loquuntur: & cum biberint non sermocinantur. Ego uero a uermibus comestus: atque consumptus: & sanguis meus: atque medullæ: cum ab hisdem uermibus fuerit bibitus: taceui: & non sum locutus. Nunc autem saturatus uermibus:

atque illis quæ me per uermes edunt: id est demonibus: nunc iam loquar: nunc iam sermociner. Ob quam rem loquaris: uel sermocineris? Ob hoc (inquit) quia impletum est tempus silentii: ac taciturnitatis. Et adhuc. Ob quam rem loqui aggredieris o Iob? Ob hoc (inquit) ne cum iugiter taceo: arbitretur demones qui aduersum me certant: quod in ipsis uulneribus defecerim: atque in doloribus succubuerim: ne me supatum fuisse putent: aut defecisse: aut debilitatum esse. Sed norint quia uiri liter sto aduersus nequam eorum: & cum fiducia loquens: contemno omnes malitias: atque uersutias illorum. Sed & adhuc. Ob hoc (inquit) ut aduenientibus amicis meis: os aperiam: atque loquedi illis tempus ostendam. Nisi enim ego cepto loqui: nunquam isti os auderet aperire: uehementer uero in doloribus perterriti. Pro his ergo omnibus: atque præ horum omnium consumatione: apertus Iob os suum. Et maledicebat diem suum. Hæc audientes qui dam ex uertibilibus: & insipientibus: atque impitis: ac cufare: ac reprehendere iustum illū Iob ausi sunt: quasi qui deum blasphemauerit: & diem suum maledixerit. Quibus duriter restitit ipse deus in fine huius scripturæ: cum ueracem astruēs Iob dicens ad Eliphaz. Peccasti tu quod de peccato accusasti Iob: Iob uero non peccauit. Peccasti tu & duo amici tui. Ob quam rem? Ob hoc (inquit) quia non locuti estis quicquam ueritatis in conspectu meo: sicut famulus meus Iob. Quæ ergo ipse deus irrephensibilem confessus est: famulum suum eum appellatum: & hoc in finem tolerantie: quod sanus criminari audeat: quod sapiens reprehendere aggrediatur? Quis enim accusabit electos dei: iustum maxime quem tantus elegit: & se dignum testificatus est: ita ut et sacerdotem illū delinquentium amicorum constitueret: & per illum peccata eorum illis remittere permitteret? Iustum ergo qui a deo purgatus est: quod audeat reprehendere: uel accusare: quasi illicite diem suum maledicentem? Super quæ omnia (o uiri) si ob hoc reprehenditur Iob: uel accusatur: quod diem suum maledixerit: reprehendatur pariter cum illo: uel accusetur sanctissimus Hieremias propheta. Nam sicut Iob maledixit diem natiuitatis suæ: ita & Hieremias deuotauit diem natiuitatis suæ: & omnia conscripter similiter ut Iob: locutus est de die natiuitatis: atque de cæteris omnibus. Si igitur reprehendit quod uel accusat: utrosque reprehendere: atque accusare debet: & Iob: & Hieremiam. Et si de blasphemia accusat: utrosque debet accusare: Iob: & Hieremiam. Vterque enim: & Iob: & Hieremias similia dixere: similia locuti sunt: eundem diem natiuitatis suæ maledixere: atque deuotauere. Sed & Iob beatus est in conspectu dei: & Hieremias gloriosus est cum sanctis. Væ autem his qui sanctos blasphemauerint: quod amicos dei accusauerint: Maxime quos etiam deus post mortem memoria honorificauit: sicut Iob: de quo dicit. Si autem steterint Iob: Noe: & Daniel in conspectu meo. Aut sicut Hieremiam quem in uita plus omnibus magnificans dicit. Antequam formarem te in utero: noui te: & antequam exires de uulua: sanctificauit te: & prophetam in gentibus posui te. Postquam autem irrephensibiles fuisse sanctos ostendimus:

ostendimus: non nos: sed ipse deus: etiam beati Iob sermonum commemoremur: qui bene a sancto illo dicti sunt. Male autem ab impiis in blasphemiam sunt uerfi. Aperuit (inquit) Iob os suum: & maledicebat diem natiuitatis suæ. Primum hoc aduertamus (o uiri pietate) quod Iob diem suum maledicebat: non diem dei: non conditiones: neque creaturæ diem: Sed diem suum. Quem diem? Qui non fuit: Quem non habuit: quem non possedit. Quem ergo non habuit: neque possedit: neque uidit: neque in eius potestate fuit: hunc cum malediceret: nihil maledixit: Quod non fuit: quod non habuit: quod non uidit. Item adhuc. Maledicebat (inquit) diem suum. Siue suum diem maledixerit: siue alienum: nihil maledixit: hoc quod non fuit: maledixit. Dies enim non est in natura: non est in substantia: neque in propria potestate. Lux uidetur: substantia autem non uidetur: natura uero non tenetur: neque apprehenditur: quia dies non habet naturam: neque substantiam. Nomen habet: naturam uero non habet. Sicut hora nomen habet: substantiam autem non habet: Sic & dies nomen habet: sed substantiam: uel naturam non habet. Quid ergo est dies? Lucis tempus: lucis transitus: solis ortus: & ab oriente usque ad occasum decursus. Solis ergo lux: dies appellatur: solis transitus: dies estimatur: Nam & uere ita est: Solis enim decursus diei tempus demeritur: diei terminum ponit: siue ad breuius diem: siue prolongat diem. Quod autem ita est: et scriptura demonstrat dicens. Omnis lux diei ex sole. Ac si diceret. Omne tempus a sole. Nam sicut quilibet alicuius in tenebris cum lucerna transierit: usquequo lucerna non est: illo usque & lux est: neque substantiam habet: neque naturam: sed splendorem tantum. Sic ergo quod maledixerit splendorem lucernæ: nihil maledixit: nisi transitum inane: atque decursum non manentem: ita & Iob: cum luminis: atque splendoris malediceret: hoc quod non erat: maledixit. Nam dies cum solis decursu transiens transibit: & ultra idem ipse non reuertitur. Cum identidem ortus fuerit sol: alius orientur dies eius nois: ut ille: sed non ipse: quod ille: ille ergo transiens transiit: & amplius non ueniet: quia ultra non est. Nam sicut homo qui mortuus fuerit: transiit: & ultra non ueniet: neque amplius non reuertetur: & alius nascitur: & eodem nomine appellatur: & cognominis illi uocatur: Sed non idem ipse est: sed alius: ita & dies eiusdem nois ueniet: & idem ipse uero nunquam ueniet. Nam sicut spiritus exiens denuo non reuertetur: & non reuocatur anima sublata: sic similiter transiens dies denuo non reuertetur: neque ultra in presenti hoc seculo reuocatur. Nam sicut omni hominum ordinatum est tempus: atque demeritum uitæ spaciū uniuscuiusque: sic similiter singulis diebus tempus ordinatum est: atque dimensus solis transitus: quo transiente: ultra non est dies ille qui transactus est. Et adhuc. Sicut omnibus hominibus a seculo: & usque in seculum: numerus supputatus est: coram deo: ita & omnium dierum a seculo: & usque in seculum: numerus: & computus in conspectu præsciencie dei est supputatus. Et omnes anime hominum per singulas gentes: & linguas: per generationes: ac per omnes tribus terræ: unaquaque anima de totius uitæ suæ ætate redditura est in iudicio rationem: si quod

per unamquamque diem uel gesserit: uel locuta fuerit: uel cogitauerit. Omnia enim proponuntur in iudicio: omnia dei dicuntur in inquisitionem: non resurgentibus diebus: qui neque naturam: neque substantiam habent: Sed factis omnium hominum demonstratis in natura anime: & corporis in corruptionem resurgentium: exigitur in die resurrectionis: ac iudicii ab omni anima christiana: omnium dierum uitæ eius omnis seruitas quam deo erat exhibitura: & omne opus scitatis: quod per singulos dies erat perfectura: siue in gratiarum actionibus: & confessionibus: siue in orationibus: ac deprecationibus: matutinis: & uespertinis: siue in omnibus bonis operibus: quæ in nomine domini nostri Iesu christi perficiuntur. Hoc scilicet ignorat plerique insipientium: atque irreligiosorum: quod admonetur festinare ad templum dei: quod uocatur ad ecclesiam dei accelerare: & terribilem gloriam dei adorare: & autem pro neglecto habere: aut in nauitatem ducere: aut alias excusationes inueniunt dicentes. Hæsterna fui: crastino ibo. Et non dicunt de cibis: & de uetere. Hæsterna manducaui: crastina non manducem. Sed quotidie: & omni tempore indifferenter studet reperire: atque exhibere corpori cuncta quæ consuetudinis sunt: Deo autem: uel anime suæ tempore statuunt: ac metiuntur: & dies supputant: ignorantes: quia irridet semetipsum: & animas suas. Nam (sicut superius diximus) omnium dierum uitæ suæ rationem reddituri sunt pro operibus scitatis: per singulos dies ætatis suæ: uel hic super terram: uel illic in iudicio: Pagani enim: atque omnes infideles in iudicio non uenient: Sed iam ex hoc dānati sunt per infidelitatem: & inexcusabiles: in poenas inferorum expelluntur. Hi uero qui in fide esse uidentur: & christiano nomine censent: isti (inquā) omnes in terribili illa iudicii die in inquisitione omnium dierum uitæ suæ uniuscuiusque: diei reddet rationem: quod impleuerint dei seruitutem: atque opus scitatis per unumquemque diem. Hæc uidelicet uniuersa foris nos deuias hic sermo: per occasionem memorati diei dicere admonuit bene: ac necessarie: utpote pro bonorum commemoratione: his qui salui fieri desiderant. Sed rursus ad propositum reuertamur. Maledicebat (inquit) Iob diem suum. Non maledicebat deum: non reprehendebat: non blasphemabat: non accusabat: non murmurabat de deo: non ingratus existerat deo: sed diem maledicebat: qui non erat. Nam deo gratias agebat: confitebatur: inuocabat: benedicebat. Sit (inquit) nomen domini benedictum in secula. Sicutque benediceo: ac gratias agendo deo: diem qui nec uisionem: nec naturam: nec substantiam habet: maledicebat: uel potius eum qui non erat: sicut superius ostensum est. Et hoc ut tantum loqueretur. Sed fortassis dicit aliquis. Cur omnino hoc dixit: uel cur hoc locutus est? Audi o homo. Ob hoc locutus est: & dixit: quia ualidiores dolores eum apprehenderunt: magis quam nunc tu arbitrari possis: quia lamentabiliores sustinebat miseria: magis quam tu cogitare ualeas. Nam ille sustinebat: quæ si tu nunc uideres: nec ad uidendum omnino sufferres: & quomodo pati: uel sustinere posses: ac pateretur quis: foras ostibus: & liquecentibus carnibus: atque nervis consumptis: Hæc uniuersa susti-

nebat Iob: gratias agēs deo: universa hęc supportabat: bñdices deum. Loq̄batur uero oreā q̄ nec deo: neq; angelis eius scīs: neq; coelo: neq; terrę: neq; hoībus: neq; pelago: neq; aerī: neq; ulli quę sunt in natura: ad aliquā cōtumeliā pfecere. Loquebat nimirū quasi miseriam uentilans: q̄si aerem uerberans: quasi dolorem deferens: quasi extediatus: & molestiam passus: atq; anxius pro uehementioribus passiōibus: & fortioribus doloribus locutus est. Tanq̄ quilibet in dolore possit: quærens remedium: tanq̄ quis in dolore dentium: aut oculorū: aut aurium: frequēter parietes unguis exarat: frequēter ēt semetipm unguis exulcerat: prę nimietate doloris quę sustinet: contrahit ossibus: & palpebris: atq; auribus. Sic & beatus Iob: cum pforarentur ossa eius: & liquefieret carnes illius: locutus est: maledicens diem qui non erat. Si enāq; & Hieremias sanctus postq̄ a iudeorū iniuria: atq; impietate: usq; ad mortem suggillaretur: similiter maledixit: atq; denotauit diē natiuitatis suę. Et adhuc his maiora dixit Hieremias. Dixit enim de noīe dñi. Non noīabo nomen eius amplius: & non loquar ulli hoīum in noīe eius. Ob quam rem: o beate Hieremia: Propter inobediētiā: atq; cōtumaciā illorū: q̄ factus est illis sermo dñi in derisionem: nolunt illum: q̄ & ego tota die prexi sublanatus ab illis. Idcirco enim animi dolore repletus: & diem natiuitatis maledixit: & cetera alia locutus est. Sic enāq; & Iob prior illo puentus nimietate doloris: maledixit diem natiuitatis suę. Et nūdit dicens. Maledictus dies ille in quo natus sum. Sup oīa quę supius memorata sunt: est ēt hoc p̄cipuum: quia maledixit Iob diem natiuitatis: Quia nisi ita amare desset Iob poenas ipas: atq; dolores: nō utiq; aestimaret homo: neq; crederet: q̄ ita aspera: & amara fuissent ei ipsa supplicia: atq; tormenta. Nunc uero uolens oībus ostendere beatus Iob immanitatem amarissimarū poenarū: atq; dolorū: quę ei diabolus ingessit: deflet: conqueritur: & ita nimie: & miserabiliter: atq; lamentabiliter: ut natiuitatis suę malediceret diem: dicens. Maledictus dies in quo natus sum. Nō maledicatur dies (inqt) mortis: neq; dies finis: neq; dies exitus de hoc seculo: Est nāq; consumatio: atq; requies: & dolor omnium trāsitus: ac depositio: Dies natiuitatis oīum tribulationū: & angustiarū: dolorū quoq; ac miseriarū: oīum nihilominus p̄torū: atq; impietatum initium est: atq; introitus. Per quę peunt impij: atq; irreligiosę aīę. Ergo q̄ oīum horū quę memorata sunt initium: atq; introitus corruptibilis natiuitatis dies est: merito maledictus dies in quo natus sum: q̄a melior est mortis: magis q̄ dies natiuitatis. Sicut dicit ecclesiastes. Propterea maledictus dies in quo natus sum. Quare? Quia per hunc (inqt) ad oēs hos nefandos pueni dolores: quia per ipsum ad oīa hęc amarissima pueni supplicia: q̄a per ipm ad terrenum hoc ueniens seculum: nequissimi aduersarij sustineo zelum: ac malignissimi diaboli supposito supplicij. Pro his ergo oībus maledictus dies in quo natus sum.

Pleriq; (inqt) hoīum sub coelo carnalem hanc solam delectatē uitam: ad sola terrena quę sūt incorruptionem respiciētes: diem natiuitatis suę delectabiliter celebrare studēt honeste: in die natiuitatis suę iucundatē splendide. Nam hanc existimāt portio nem suam: atq; hereditatem: & p hęc sperant se diutius uiuere in corpore: atq; augmentari sibi annos uitę suę: per id quod honeste celebrauerint per singulos annos diem natiuitatis suę. Hoc uidelicet faciūt non ob hoc qd̄ æterna sperant: uel ea quę nō uidentur in incorruptione expectent: qui æternam uitam apud deum in coelis esse nō credunt. Merito terrenā hanc: atq; carnalem uitam solam delectatē: celebrāt diem natiuitatis suę: Diem uero mortis: nec noiare patiuntur. Ego (inqt) o uiri tñ odio habeo carnalem hanc uitam: ut pro celebrare diem natiuitatis: maledicam atq; abdicem illum: dicens. Maledictus dies in quo natus sum. O q̄ pfundus est hic sermo ualentibus inquirere. Nam primam disputationē finientes: etiā nūc huius sensus p pauca necessarie mentionem faciamus. Maledictus (inqt) dies natiuitatis: quia p̄torū: ac delictorū est principium. Verū tñ beati hi q̄ in die natiuitatis: hoc est: in principio uitę suę bñdicuntur: hoc est: ea quę digna sunt bñdictione: perficiunt. Beati quoq; & hi q̄ in tpe natiuitatis suę: hoc est: in principio ætatis: atq; iuuentutis suę licet male dicantur pro peccatis: atq; ignorantia iuuentutis: in diem mortis: atq; in finem ætatis suę rursus bñdicuntur: & bñdictionem pmererunt per sincerā poenitudinem: atq; dignos poenitentię fructus. Vē aut illis: & aiabus corū: q̄ in principio suo: & in iuuentute sua maledicētur deliquētes: & in fine mortis suę non absoluntur poenitentes: neq; bñdicuntur p dignos fructus poenitentię: ad deum cōfugiētes. Quorū male dictio: atq; dānatio æterna apud iferos pmanet. Sicut eorū q̄ poenitudinem synceriter gesserint: æterna reges in resurrectione erit. Aliq; plurima cum possemus dicere de hoc sermōe: hic definētes: quę sequuntur cōmemoremus. Pereat (inqt) dies in quo natus sum. Hęc nimirū dixit beatus Iob: ut ostenderet oībus quales sustinebat dolores: uel qualia supportabat supplicia. Sic & btūs: ac sanctissimus Hieremias in suggillatione aīę deuolutus: similia ut Iob locutus est: iuxta oīa quę superius ueraciter memorata sunt. Sup quę uniuersa ēt hoc debemus aduertere: q̄a non de uere scīs dolores: ac tribulationes: molestias quoq; atq; passiōes: nō tñ pro se: quātum pro nobis: ut nouerimus nos: atq; iformemur: q̄a p tribulationes: ac labores: p passionē: & miseria: per dolores quoq; atq; gemitus: oēs sancti deo placuerunt: & oēs iusti introierunt in regnum dei: atq; hęc redes effecti sunt apud deum æterni refrigerij. Non exultantes in corruptione: nō delectati in carne: nō secuti in terris: Sed oēm miserā: pp pietatem sustinentes: æterna in incorruptione digni effecti sūt gloria. Sic etiam gloriā paulus in psecutionibus suis: atq; passionibus. Sic gloriā & Hieremias qd̄ fedit solus: quia

q̄a amaritudine fuerat repletus: & q̄a nō abiit in cōfessio impiorū ludentium. Quid aut miramur qd̄ Iob ita igentes sustinuit dolores: cōquestus fuerit: uel alij sancti: cum terreni fuissent homines: ex corpore & anima uere plasmati: cum & ipse q̄ est omnium sanctorum rector: & conditor coeli: ac terrę: & mediator dei & hoīum Iesus xps filius dei uiui: cum hūano se induceret corpore: cum corruptibilem se circumdaret formam: cum iret ad passionem: atq; ad crucē: quęstus est dicens. Pater si fieri potest: transeat a me calix iste: hoc est: hęc passio: & ceperit trepidare: ac moestus esse. Non q̄ deitas trepidauerit: sed quia carnis infirmitatem ostēdit. Sicut ergo illic dñs ut ostenderet q̄a nō erat phantasma: sed corpus uere corruptibile habuerit: dolore: atq; passionem crucis defleuit. Sic ēt istic Iob: & Hieremias: atq; alij sancti: ut ostenderent quia cum essent carnales: cum dolore sustinuerūt: ac supportauere supplicia: & poenas quę eis acciderent. Merito ergo dicit Iob. Pereat (inqt) dies in quo natus sum. Iuxta oīa quę ostensa: atq; memorata sunt. Et nox illa in qua dictum est: Ecce masculus. Porro quę natus o beate Iob: In die: an in nocte? Si in die natus es: nocti quid ulcisceris? Sed si in nocte natus es: diem cur maledicis? Sicut (ait) ætas: & hyems: idē sunt: sic & nox: & dies. Quod enim per ætatem fit: hoc nihilominus per hyemem cōsumitur. Et qd̄ de hyeme super fuerit: hoc pculdubio æstate seminatur: æstate laboratur. Sicut & in die: hyeme requiescit: sicut & in nocte. Et adhuc. Sicut corpus & anima idem sunt in discrete: atq; indiuisę: & nūc in terris & in resurrectione in coelis. Quodcūq; seminauerit corpus super terram: hoc metet aīa in resurrectione: Quodcūq; opatur corpus in corruptione: Hō enim qd̄ seminat: hoc & metet. Sicut ergo hęc idem sunt: ita & dies & nox idem sunt. Quod in die fit: hoc nō in nocte fit: hoc diei designat. Sicut enāq; omnia quęcūq; fecerit corpus: siue bonum: siue malum: aīa reputatur. Et oīa quęcūq; cogitauerit aīa: siue bonas cogitationes: siue malas: oīa corpori in iudicio: atq; inquisitione recenset. Nam utriusq; utriq; imputatur: utriusq; in utroq; requiritur: atq; uindicatur. Vtraq; enim & corpus & anima cum simul sint: & simul cōuersentur: simul adiudicantur poenę: aut simul suscipiētur in requie. Ergo quia hęc (inqt) ita sunt: merito & ego neq; de nocte filui: neq; diem reliqui. Sed peat dixit dies ille in quo natus sum: & nox illa in qua dictū est: Ecce masculus. A quo dictum est? Ab his (inqt) qui nūciauerūt patri meo Zareth. Plurimi nāq; illi prędicauerunt filium natum: alter alterum anticipare pperates: ut honorem ab eo accipiētes: dicerent. Ecce natus est tibi masculus. Sed puto quod & ipę obstetrices matri Iob Bosorā nūciauerint. Sic nāq; uocabatur: q̄a masculum genuerit. Hęc nāq; demonstrat dicēs. Et nox illa in qua dictum est. Ecce masculus. Vbi dies: illic & nox: & quod diei: hoc etiam nocti. Ob hoc ergo quia unum sunt dies ac nox: cū diem maledice-

ret: nocti nō peccat. Pereat (inqt) dies in quo natus sum: & nox illa in qua dictum est. Ecce masculus. Nox illa. Quę nox? quę præterit: quę trāsit: quę defecit: quę nō est. Nox illa: sicut & dies ille: maneat in tenebris: Ille qui nō uidetur: qui nō inuenitur: q̄ nō reuocatur: q̄ nō est. Sicut ergo nox illa: ita & dies ille peat. Tanq̄ qui nō sit deficiet: tanq̄ quę non uidentur: neq; demonstrantur. Cum ista ergo quę non sunt: maledixerit Iob: & ea quę nō sunt p̄ire uoluerit: irrephensibilis oīno in omnibus pmanet. Vehementer enim dolorem quę sustinebat: deflebat absq; ullius molestia. Puto q̄ forsitan olim in initio iuuentutis celebrauerit Iob diem suę natiuitatis. Item nūc ipsum reproban: quia nō celebrādu: sed lamentādu: atq; plorādu est dies carnalis natiuitatis: ut p̄te tantarū tērationū: atq; dolorū introitus. Et nō solum nō celebravit ulterius: sed maledixit: ac perire optauit dicēs. Pereat dies ille in quo natus sum. Quis dies? Ille (inqt) qui olim fuit honestus: & hilaris: & festiuus: & lætus: atq; splēdidus. Hic ergo dies pereat. Vnde pereat? Ex solēnitate: ex lætitia: ex splēdore. Ex istis pereat: & nūq̄ in his iuuiatur. Cum hoc autem die: etiam nox illa in qua dictum est. Ecce masculus. Hęc audiētes nos o uiri: nō gaudeamus terrenę natiuitatis: sed timeamus a plurimis huius mundi tērationibus: Sed paueamus: ac terribili introitu in illud incorruptibile seculum: ubi erit reuelatio: & iudicatio oīum operū: atq; uerborū nostrorū. Animaduertamus (o hoīes) quę imutatio facta est in hoībus. Nam priores diem natiuitatis celebrāts: utpote unā uitā diligētes: & aliam post hęc nō sperantes. Nūc uero nos nō natiuitatis diē celebramus: cū sit dolor: atq; tērationū introitus: sed mortis diē: utpote oīum dolorū depositionem: & oīum tentationū effugationē. Diem mortis celebramus: quia nō moriūtur hi qui mori uidētur. Propterea & memoria sanctorū facinus: & parētum nostrorū: uel amicorū in fide moriētium: deuote memorias agimus: tam illorū refrigerio gaudentes: q̄ etiam nobis piam cōsumationem in fide postulātes. Sic itaq; nō diem natiuitatis celebramus: qui in ppetuo iuuēt hi qui moriuntur. Celebramus nimirum religiosos cum sacerdotibus cōuocantes: fideles una cum clerico inuitates: adhuc & egenos: & pauperes: & pupillos: & uiduas saturātes: ut fiat festiuitas nostra in memoriam requiei defunctis aiabus: quāq; memoriam celebramus: nobis aut efficiatur in odorem suauitatis in cōspectu æterni dei. Hęc uidelicet q̄a diem natiuitatis propter illos qui sine spe sunt: maledixit Iob dicēs. Pereat dies ille in quo natus sum: & nox illa in qua dictum est. Ecce masculus. Paulo post incedens dicit. Et nox illa sit in dolore. Ostēdit uere quia nulli maledixit per hoc quod ait. Et nox illa sit in dolore. Quis enim dolor erit nocti? Nullus. Nam nox apud semetipm: atq; in semetipsa: neq; cum dolore: neq; sine dolore esse potest. Nam sicut nō habet naturam: neq; substantiam: ita nec dolorem: neq; uulnus: neq;

passione hēt in semetipsa: neq; dies/neq; nox. Hęc itaq; scies beatus Iob: miseriam uentilās & dolorem defens: eis quā nō sunt maledixit: atq; dolore optauit/dicens. Pereat dies ille/in quo natus sum: & nox illa/in qua dictum est. Ecce masculus. Quare? Quia tenebrosorum doloꝝ mihi auspicium est factus: quā obfcurissimorum supplicioꝝ mihi extitit introitus: quā cum re familiari/atq; filiorum pditione/etiam amicos/in inimicos cōuertit: & corpus meū uermibus cōsumpsit: & mēbrorum meoꝝ neruos humore uulneris liquefecit. Pro his ergo oibus dies ille sit in tenebris: & tanq̃ errans circueat in tenebris: & rursus ad me accessum nō inueniat: neq; appropinquare ualeat: neq; uulnera mea identidem renouet: neq; maligni diaboli zelo denū me submifret. Ob hoc ergo dies ille sit in tenebris. Dies ille qui plurimos deludit: qui plurimos seducit: qui plurimis aternas tenebras procurat: oibus illis qui camalem quæserint uitam: spūalis uero memores non sunt: oibus q̃ delectationem putant carnales delicias: oibus qui uoluptati/acuenti deseruiunt super terram. Oibus istis obfcuris efficitur: quia in tenebras prodient: quia in tenebras ibunt: quia tenebræ contegent nomē eoꝝ. Dies ille sit in tenebris. Ille in quo malignus/atq; tenebrosus diabolus suam psecit uolūtatem. Nam & uere nisi primum obscurauerit diabolus corda hominum: nisi primum ifatuauerit aīas eorum: nisi primum obliuionē dederit timoris dei/atq; terribilium iudicioꝝ eius: nō utiq; ualebit unq̃ peccatorum semen seminare in cordibus eoꝝ. Postq̃ uero obscurauerit aīam: & a deo auerterit: tunc scilicet ad oīa mala/ad impudiciam/ad ifidelitatem/atq; ad oīa carnis delicta: tanq̃ eos qui in tenebris sunt/facile conuertit. Istis ergo talibus efficitur dies ille/hoc est: dies natiuitatis/dies tenebrarum: Et non solum dies natiuitatis tenebræ illis efficitur: sed in super dies mortis/ aternarum tenebrarū introitus efficitur illis. Dies enim tenebrosus circūdabit hos tales. Hęc nāq; uniuersa significans dicit. Dies ille sit in tenebris. Dies impioꝝ. Dies infidelium/lasciuorum/impudicoꝝ/ eorum q̃ neq; in die natiuitatis pietatem custodunt: neq; in die mortis poenitentiam ostendunt. Istis ergo talibus dies ille sit in tenebris: qui in tota uita sua tanq̃ in tenebris pambulant: qui palpant: uelut cæci iuxta parietem. Iustis autem lux est semp/ & in die natiuitatis: sicut Hieremiæ/ & oibus sanctis: & in die mortis: sicut Lazaro/ qui deportatus est ab angelis in sinu Habrae/ Isaac/ & Iacob/ in sæcula sæculorū amen. Dies ille sit in tenebris: & non ingrāt illum dñs desuper: identidem ad supiora se conuertit: & non inquirat illum dñs. Ne inq̃ sit iterum ad me perueniat: ne inuentus identidem me inueniat. Non inquirat illum dñs desuper: nō recordetur/ nō reputetur: Nō enim est dignus/ neq; ipse dies/ neq; qui in ipso die amarissima mihi ingessit tormenta. Diem enim natiuitatis memorat: & lamētabilium supplicioꝝ diem significat. Quinimo ipsa supplicia: uel potius diabolus

qui ingessit ea: Quem de supioribus cadentem non requireret dñs unq̃. Non requirat eum dñs desuper. Quid dicis o beate Iob? Ergo alios dies inquirat: ut de isto solo dicas uelut interminās: non inquirat illum dñs desuper. Utq̃ ait oēs dies sæculi inquirantur: oīa tpa & momenta/atq; sæcula regrentur/ & p̃dūcentur in iudicium. Producentur nimirum/ nō dies sæculi: qui naturam nō hñt: neq; substantiam: sed uerba/ & facta q̃ in illis diebus sunt gesta/ uel dicta. Sed & cogitationes/ & consilia/atq; tractatus: qui in momento huius sæculi tractati sunt: atq; cogitati. Hęc igitur oīa in oibus gentibus/ & in oī lingua/ inq̃ sita in iudicio: manifestabūtur in tpe inquisitionis. Non enim mentitur is qui ait. Memor sum ea quæ a sæculo sunt: diuenerunt. Non solum tpa/ & momenta/ & dies/ & annos: sed q̃n potius oīum hoīum cordium occulta. Iuxta hoc quod dcm̃ est. Qui fingit singillatim corda eoꝝ: qui itelligit in opa eorum. Et adhuc alibi. Ipse nouit occulta cordis. Apostolus uero his incōsonanter dicit. In die qua iudicabit deus occulta hoīum. Ille enim dies manifestabit oīa in igne reuelans cuncta. Scientes itaq; nos (o uiri) qui aduersum tam terribilem habemus iudicem: sancte conuersari & in factis/ & in uerbis studeamus: ut nō pro cōdēnatione in iudicio/ sed pro gloria/atq; requie æternā inquiramus. Deinde. Nō sit inquit in diebus anni: neq; numeretur in diebus mēsum. Quis maledictus/atq; p̃ditus ille dies? Ille non sit in diebus anni: neq; numeretur in diebus mēsum. Nunc ostendit euidenter o beate Iob: quā non diem creaturæ maledixisti: quia nō diem anni uel mēsum deuotasti. Sed illum qui non est: neq; in substantia/ neq; in numero/ neq; in cōputo. Oīs enim dies/ anno/ & mēfibus/ circūdantur: uel cōputantur. Extra annum autem & menses/ nullus est dies. Ergo si dies qui iste maledictus est: ac p̃ditus/ non est in anno/ ut dicis. Non sit in diebus anni. Non est in mēfibus/ ut dicis: Non numeretur in diebus mēsum. Nihil est: nisi hoc quod non est: maledictus: eum q̃ non est: p̃ire uolens. Et merito irrephensibilis in oibus p̃manebis beatissime dei amice Iob. Aut etiam aliter intelligamus maledictum hunc/atq; p̃ditum diem: de quo dicit. Dies ille sit in tenebris: & non ingrāt illum dñs desuper: futura significat per hæc iscelem illum. Iudam p̃ ista delōge ostendit: qui debuerat esse dies serenus/ & splendidus/ ac perspicuus/ & sibi luminosus/ & aliis lucidus: factus est tenebrosus per semetipsum/atq; obfcurus. Hunc ergo significans dicit. Dies ille sit in tenebris: qui lucem dereliquit: quia a luce discessit: qui lucem in mortem tradidit: & non ingrāt illum dñs desuper. Cum inq̃ serierit Petrum/ & ceteros apostolos resurgens a mortuis. Non sit in diebus anni. In ecclesiæ festiuitatibus/atq; scificationibus: non sit in unitate ecclesiæ: Non numeretur inter dies mēsum. In numero. xii. apostolorū: tanq̃ xii. mēsum. Sed deleatur de libro uiuētium/ & cum iustis nō scribatur. His consonanter iserius uniuersam populū iudeoꝝ designans/

designans/atq; increpans: noctēq; eum nūcupans/ dicit. Obfcurētur sydera noctis illius. Cuius noctis? Illius de qua dicit Apostolus. Nox præcessit. Quæ sydera obfcurantur? Sacerdotes/ & scribæ/atq; phariſei. Nam hi qui debuerāt in domo stellarum modo fulgere/atq; lucere in lege: tanq̃ in nocte/ effecti sunt tenebrosi/atq; obfcuri. Sustineat (inquit) nox illa/ iudeoꝝ tenebrosus populus: qui sustineat resurrectionem dñi: Sed nō ueniat in lucē uultus eius: Neq; uideat luciferum oriētem. Spiritum sc̃i paracletum de excelsis ad apostolos missum. Aliaq; plurima demonstrantur ex ipsis beati Iob sermonibus: quæ in resurrectione/atq; in iudicio præuenient impiis/atq; iniustis: Tanq̃ abortum exiens de uētre matris suæ. Illic (inquit) requieuerūt ab ira indignationis: Illic requieuerūt dolentes corpore. Illic (inquit) in resurrectione/ in inquisitione/ in iudicio. Illic enim requiescit eatenus indignatio/atq; furor impioꝝ: Cum digna illis illata fuerit dānatio/atq; tormentum. Tunc erunt tanq̃ abortum exiens de uētre matris suæ: Sicut israhelites qui non uiderunt lucem. Nam sicut abortiua de uētre matris suæ exortia: nō uident lucem/ sed tenebras: In tenebras eunt ex tenebris/atq; angustia uterini: in tenebras & angustia terræ/atq; sepulchri: Sic & ipi de tenebris in tenebras eunt: ex angustia/ in angustia expelluntur. De corpore in sepulchrū/ ex sepulchro in angustia/atq; iudicii dānationē/ & in tenebras exteriores: Vbi nō est lux: Neq; uidebūt uitam hoīes. Pusillus & magnus (inquit) ibi est. Nō est enim p̃sonarum acceptor regni huius rex: Merito ex æquo imptit oibus/ & pusillis/ & magnis/ & humilibus: Et alti regni huius introitum illis sane qui æqualiter illum metuūt: qui æqualiter illum diligūt. Pusillus/ & magnus: ibi est. Lazarus pusillus/ cum Habraam magno. Et seruus non timens dñm suum. In incorruptione enim non est dñs corruptibilis/ neq; carnalis: cum appartenit facies cœlestis dñi/atq; iudicis: Tunc incorruptibiles/ ac carnales dñi nūq̃ apparebūt. Merito illic est seruus nō timens dñm suum. Memoratus enim timor iudicii/ & terror/atq; formido futurorum: timor corruptibilis/ & carnalis/ in obliuionem deducit/atq; foras mittit: Nō enim serui dñoꝝ timoris recordantur: neq; dñi seruis impare occurrūt. Vnus enim timor inquisitionis/atq; iudicii apprehendet cunctos. Merito illic est seruus nō timēs dñm suum: Ibi est Abdias/ non timēs Achab dñm suum: Ibi est Honeſimus/ non timens Philemonem dñm suum. Aliq̃ inumeri reppuntur/ & in lege/ & in euāgelio his similes: qui cœlesti dño/ ac deo oīum seruitutes: nō timuerūt sup̃ terram dños carnales/ ad obediendum eis in malis: neq; in cœlis eos timēt in cōspectu neri dñi ueniētes. Nam cum seruitutem carnalem p̃re eis/atq; deuote exhibuissent: non discesserūt a creatoris seruitute. Hoc nāq; oportet reddere seruos carnalibus dñis suis: ut nō fraudēt: ut nō circūueniant ut non ifidentur dñis suis: ut nō ad oculum seruiāt: ut nō in facie fingant: Sed foris ab oculis: sed foris a

facie oēm gratiam dñis suis ostendant. Huius nāq; rei ingentem in cœlis accipiant remunerationem a dño oīum/atq; iudice uiuorū/ & mortuorū. In seruum uerū nundatus est Ioseph: Sed in malo/atq; impio actu/ nō obediuit dñæ suæ. Merito & in terris in ægypto/ & in cœlis in p̃petuo dñabitur illi: quæ illicite ad ipsos dominari uisa est eius. Hęc scilicet uniuersa pro bonorum cōmemoratione diximus: a beato Iob etiam nos de his admoniti: dicēte eo euidenter. Pusillus/ & magnus ibi est: & seruus nō timēs dñm suum. Inueniet qui ingere studuerit et alia cætera his cōsonantia: & ea quæ nunc istic p̃ ordinem: & cuncta quæ in priori multipliciter a iusto illo/ sunt dicta de dei magnitudine/ & de sua tolerātia: quæ sustinuit absq; culpa in cōspectu dei coram oibus hoībus: quæ sustinuit cum g̃farum actionibus/atq; cōfessionibus dei: quæ sustinuit/ p̃iæ tolerantie formam p̃bens in p̃petuo cūctis. Beati qui te fuerint imitati beatissime: beati qui tua uestigia fuerint secuti: beati q̃ similiter/ ut tu: in fide/ & pietate/atq; in oīum sibi accedentium tolerantia consummati fuerint: Hi requiescent in p̃petuo apud deum patrem. Cui est gloria & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

Explicit tractatus Origenis super tres capitulos Iob.

ORIGENES SVPER LIBRO REGVM PRIMO DE CANTICO ANNAE HOMILIA VNICA.

ON Tunc tñ modo deus plātauit paradysū: sed donec statuta mortalium: donec salus hominum/ diuinis institutionibus p̃curatur: semper fuit ea quæ uox iusti orat in psalmis/ cum dicit. Inducēs planta eos in mōte hereditatis tuæ. Vnde & oēs oramus/ esse plātatio dei: quia siq; non fuerit plantatio dei: snia semel a iudice oīum saluatore nō lata est: dicēs. Oīs plantatio quā non plātauit pater meus cœlestis/ eradicabitur. Deus ergo plantat: & est p̃pria quædam dei agricultura/ & necesse est: q̃ ager ille quē deus colit/ & plantat: non unam habeat arborū speciem: sed tanq̃ rus diuitis & potentis agricolæ: oī ut uirgultorū genere refertum. Quomō autem oīa habeantur in agro dei: cōsyderemus ex huius terræ agris/ quos hoīes colunt. Nūquid nam in agro suo/ pater familias agricola totum uineas habet: aut totum ficis: aut totū mala: uel palmas? Sed qui diligens & industrius est colonus: ex his oibus agrum cōsitum hēt/ & refertum. Sic ergo intelligamus/ etiam in agro illo quem deus plantat: quia nō una sola arborū species est/ quæ tñ dulcia ferat poma. Sed aliqua dulcia/ & aliqua austera: suæ tñ unūquodq; utilitatis/ & g̃fæ est. Nolite ergo illud in nobis regere: q̃ in papa habetis Alexandro: fatemur enim q̃ oēs nos superat in gratia lenitatis: cuius gratia: non ego solus p̃dicator existo: sed nos omnes

expi: cognoscitis & probatis. Et ideo eiusdem qui/
dem agri plantae esse possumus: & optamus: non tñ
eundem laporem reddere in fructibus: quibus con/
fitemur: nos habere aliquid amaritudinis in sapore:
aut forte q̄ uideatur magis q̄ sit amarum. Quia ser/
mo correctiois amarus q̄dam uidetur esse: dum cor/
ripit: dulcis autem efficitur: cum emēdat. Vide etiam
ipsius dñi & saluatoris nostri sermones: q̄a non oēs
beatitudinem continent: nec oēs de uenia & indulgē/
tia protestantur. Sed sunt in uerbis ipsius etiam auster/
ra quaedam: & tristitia: nūc enim dicit. Beati qui hanc
& hanc agunt: ita dicit: Vae illis: qui hanc & hanc age/
runt. Ego hoc etiam in pphetis pscrutatus sum: & i/
ueni in paucis prophetar: istud esse cōcessum: ut nū/
q̄ aliquid populis amarum aut triste loqueretur: sed
dulcia semp: & lenia. Obseruatum tñ est etiam a prio/
ribus nostris: q̄ in psalmis tñ modo illis: qui aditu/
latur filiis chorae in ipsi solis nihil amaritudinis uel
austeritatis uidetur inferri. Sed hoc eis: quasi diui/
no munere cōcessum est: ut noīs eorum psalmi: sem/
per laeta quae: cōtineat. Est ergo etiam in ipsi pro/
phetis multa diuersitas: alii tristitia: alii laeta denūciāt
sed & ipse Apostolus Paulus: qui imitator est xp̄i: ha/
bere se dicit uirgam: ad eos utiq̄: qui indigent disci/
plina: & in spiritu mansuetudinis uenire se dicit: ad
eos profecto: quorum uita culpis carebat. Et ita inue/
nitur in tñ: eademq̄ eius epistola sermo & amarus:
& dulcis: sicut & ad Corinthios in prima parte prio/
ris epistolae: dicit. Quia in oibus diuites facti estis in
ipso: in omni uerbo: & in omni sciētia: sicut & testi/
monium xp̄i cōfirmatum est in uobis: ita ut nihil uo/
bis desit in nulla gratia: expectantibus reuelationem
dñi nři Iesu xp̄i. Et paulopost p̄grediens: Vide qua/
liter sermo eius exasperatur: cum dicit. Oīno auditur
in uobis fornicatio: & talis fornicatio: qualis nec in/
ter gentes: ita ut uxorem patris habeat aliquis. Et uos
inflati estis: & non magis luxistis: ut tollatur e me/
dio uestrum: qui hoc opus fecit. Hoc autem ideo fa/
ciebat: quia nō oēs ad quos sermo eius dirigebatur:
laude dignerant: neq̄ oēs cōfutari uel corripī mēre
bantur. Et ideo amara dulcibus miscet: ut laus ad op/
timos quosq̄: correctio uero referatur ad pessimos.
Hac iccirco diximus in praefatione: q̄a scio uos cō/
fueuisse lenissimi patris: dulces semper audire sermo/
nes: nostrae uero plantationis arbuscula: hñt aliquid
austeritatis in gustu: qd̄ tñ orantibus uobis: fiet me/
dicamentū salutis. Quia & medicamenta: quaedam
sunt dulcia: quaedam uero austeri: nōnunq̄ & ama/
ra. Et tñ in suis quae: locis remedia tribuunt: si cum
mensura: & ipis oportunitate sumantur. Historia uo/
bis recitata est: de primo libro regnō. quae ita uide/
tur difficilis: ut absq̄ diuinā uirtutis gratia: explanā/
tio eius nō posset exponi. Deserit ergo ibi. ¶ Erat uir
unus ex Ramathain Sophiam: de mōte Effraim: & no/
mē eius Helchana: & cum enumerasset oēm eius ge/
nerationem: dicit. Et huic erant duae uxores: nomen
uni Anna: & nomen secundae Fenenna: & nati sunt

Fenēna filii: & Annae non erat filius. Et ascendebat
uir ille de ciuitate sua: a diebus: in dies: ut adoraret &
imolaret dño uirtutum in sylo. Ibi erat Heli: & duo
filii eius Ophni & Phinees sacerdotes dñi. Et facta
est dies in qua imolauit Helchana: & dedit Fenennae
uxori suae: & oibus filiis eius: & filiabus suis partes.
Annae autem dedit partem unam: non enim habebat
filios: quia cōcluserat dñs uuluum eius. Tum demū
refert scriptura: quia cōtristata est Anna: eo q̄ acceper/
it Fenenna plurimas portiones: cum filiis suis: ipsa
unam solam acceperit partem: Et quia hoc dolore p/
cussa: tēplum dñi ingressa defleuerit: & orauerit cum
silentio: ita ut non audiretur uox eius. Et q̄a putans
eam Heli sacerdos esse ebriam: increpauerit eam. Ipsa
uero cum hūilitate rñdens: faussecent sacerdoti. Ora/
uerit autem ad dñm ut cōciperet filium: p̄mittens se
deo consecratā: quodcūq̄ genuisset. Et cum ex re/
promissione filium suscepisset: refert q̄ a lacte depul/
sum: obtulerit eum dño: nō enim poterat offerre eū
dño prius q̄ a lacte eum depelleret. Offert ergo eum
in oratione quadam prophetica distincta misteris.
Abreuiauimus in quātum potuimus cōtinētiā le/
ctionis. Videamus nunc qd̄ etiam per hanc quae: p̄po/
suimus indicetur. Fortassis enim dicat nobis aliquis
ad audientiam legis nrae: nuper accedens. Christia/
na religio pudicitiam p̄fetur: in tñ (ut si fieri pōt)
nō cōtigamus oīno mulierem. Sic enim dicit Apo/
stolus. Bonum est enim homini: nō tangere mulie/
rem. Iste autem iustus tuus Helchana: q̄ nobis a scri/
ptura proponit ad exēplum: duas simul uxores ha/
buisse describitur: ex q̄bus illa quae prius noiatur: nō
habet filios: id est Anna. Fenēna autem & multos ha/
bere filios dicitur: & multas accipere portiones. Illa
autem prior unam solam: q̄a sola est: accepit p̄tem:
& de sterilitate conqueritur. Nunq̄d nam etiam nos
contristari debemus: q̄a filios non habemus: & uir/
gines nostrae contristari debent: q̄ sine filiis uiuunt.
Hac dixi assumens p̄sonam eorum: qui nōdum ple/
ne instructi de his quae in scripturis ueteribus recitan/
tur: moneri scrupulosius solent. Dep̄cor autem uos
oēs: ut qñ sensum tam difficilium regē conamur ape/
rire: & ea quae uelamine obiecta sūt: ecclesiae auribus
pandere. In lectione enim ueteris testamenti: sicut di/
cit Apostolus: uelamen est positum: p̄cibus a dño
postuleis: ut dignetur nobis ad se conuersis: auferre
uelamen: etiam de hac lectione: quā habemus in ma/
nibus: & planius nobis referare quae testā sunt: ut &
nos possimus: reuelata facie in his quae lecta sūt: glo/
riam dñi speculari. Erat (inquit) uir unus ex Rama/
tha de monte Effraim. Non me latet: primo hoc q̄ in
aliquibus exēplaribus habetur. Erat uir qdam. Sed
in his exemplaribus quae emēdatoria probauimus:
ita habetur. Erat uir unus: in quo nobis etiā hebraei/
qui cōtradiciunt in ceteris: acquiescunt. Erat quoq̄
uir unus. Vide si nō hoc ipsum: ad laudem pertinet
iusti: q̄ dicitur de eo: erat uir unus. Nos q̄ adhuc pec/
catores sumus: non possumus istum titulum laudis:
acquirere:

acquirere: quia unusq̄sq̄ nrm nō est unus: sed mul/
ti. Intuere nāq̄ illius uultum nunc irati: nunc iterum
tristis: paulopost rursum gaudentis: & iterum turba/
ti: & rursum lenis: In alio tpe de rebus diuinis & de
uitae aeternae actibus cōsulentis: paulopost uero uel
quae ad auaritiam: uel quae ad gloriam saeculi perti/
nent molientis. Vides quō ille qui putatur unus eē:
non est unus: sed tot in eo p̄sonae uidentur esse: quot
mores: quia & sm scripturas. Inspiciens sicut luna
mutatur. Vñ & luna cum uideatur una esse per sub/
stantiae imutationem: tñ a semetipsa semper ipsa alia
est: semp̄q̄ diuersa: & sic etiam in ipsa constat: q̄ una/
multae sint. Sic ergo etiam nos qui adhuc inspicētes
& imperfecti sumus: q̄a semp mutamus snias: & semp
diuersa cupimus: & sentimus: unus nō possumus di/
ci. De iustis autem non solum per singulos unus di/
ciur: uerum & oēs competenter unus dicuntur. Et
cur non oēs unus dicantur: quorū cor: & aīa una esse
describitur: unam semp oēs sapientiam meditantur:
unum sapiunt: unum sentiunt: unum deum uenerā/
tur: unum Iesum xp̄m dñm consentunt: uno spiritu
dei replentur: Vnde merito & ipsi oēs non solum
unum: sed & unus dicuntur: sicut & Apostolus desi/
gnauit: dicens. Oēs quidem currunt: sed unus acci/
pit palmam. Vides manifeste quia oēs iusti: unus est:
qui accipit palmam: Vere enim imitatur iustus: qui/
talis est: unum deum. Nam (ut ego arbitror) etiam il/
lud q̄ per prophetam dicitur. Audi Israel: dñs deus
tuus: deus unus est: non tñ numero unus designa/
tur utiq̄: qui supra oēm numerum esse credendus est.
Sed per hoc magis unus dici intelligendus est: q̄ nūq̄
a semetipso alter efficitur: hoc est nunq̄ mutat: nunq̄
in aliud uertitur: sicut de eo Dauid p̄testatur: dicens.
Tu autem idem ipse es: & anni tui non deficiēt: Sed
& illud in hūc sensum respicit scriptum est. Ego sum
dñs deus uester: & non mutor. Immutabilis ergo est
deus: & per hoc unus dicitur: q̄ nō mutatur: Sic er/
go & imitator dei iustus: q̄ ad imaginem eius factus
est: unus etiam ipse cum ad p̄fectum uenerit appella/
tur: quia & ipse cum in uirtutis summa consistit: non
mutatur: sed unus p̄manet semper. Nam dum in ma/
litiā est: unusq̄sq̄: per multa diuiditur: & in diuersa
dispgitur: Et dum in multis est malitiā generibus: di/
ci non potest unus. Igitur quia sm mirabilem hanc
unitatē unus est iustus: imo & plures iusti unus sūt:
ideo & sanctus Apostolus oēm cohortat ecclesiam
dicens. Vt idem dicatis oēs: & non sint in uobis scis/
mata: sitis autem p̄fecti in eodem sensu: & in eadem
sciētia. Propterea etiam in actibus apostolorū cor: &
aīa credentium una esse dicitur. Si autem etiam subti/
lius aliqd̄ cōsiderare uelimus: inuenire possumus:
& aliam unitatem. Verbi gratia. Si ita mortificauero
membra mea: ut iam nō concupiscat caro aduersus
spiritum: neq̄ spiritus aduersus carnem: si iam nō sit
alia lex in mēbris meis: q̄ repugnet legi mentis meae:
& captiuum me ducat in legem peccati. Si oīa quae
intra me sunt in uno atq̄ eodem sensu perfecta sint:

& una atq̄ eadem snia moueantur: tunc ero et ego
uir unus. Hic igitur unus laudabilis duarū uxorū uir:
primo oīum uñ sit uideamus. De mōte (inquit) Eff/
fraim. Ergo nō est iustus de uallibus: nec de campis:
nec de uallis inferioribus locis: sed nec de collibus: qui/
dem: sed de monte est. Et de quo monte: de Effrem/
qui interpretatur fructificatio. Est ergo de monte fru/
gifero: & locus ei⁹ est frugifer. Vide: & scriptura quā
laudem mōtium dicit. Deus (inquit) deus mōtium
est: & non est conuallium. Sed & nomen iusti huius
est Helchana: quod interpretatur possessio dei. Certum
est: quia ille de quo dictum est: q̄ unus esset uir: pos/
sessio dei est: & non possessio demonum. Quem enī
possident demones: nō est unus: sed multi. Sicut &
ipsi demones: de eo quem possidebāt: miderunt: di/
centes: quia legio nomē est ei. Vnus uero est Helcha/
na qui est possessio dei: qui & habet patriam: mōtem
Effrem: mōtem frugiferum. Iste ergo tam laudabilis
uir habuit duas uxores: nomen uni Anna: & nomē
secundae Fenēna. Habebat autem filios de secunda
Fenenna: sterilis uero erat prior illa: quae & nobi/
lior erat. Similia inuenies etiam in Genesi. Cognar/
ta qppe sibi est diuina scriptura. Inuenies ibi primā
uxorem Habraae Sarram nobiliorem: Secundam ue/
ro Aegyptiā Agar ignobilem fuisse: & ante patrem
effectum Habraam de ignobili: q̄ de nobili: Fit tamē
postmodum etiam de nobili coniuge pater. Ita ergo
etiam nunc Helchana hic qui est possessio dei: prius
de secunda uxore efficitur pater: qñ quidem conclu/
serat deus uuluum Annae: sicut & prius concluderat
deus uuluum Sarrae: Post plurimos uero partus Fe/
nennae: etiam Annae uulua ofonibus & p̄cibus ape/
ritur: & efficitur etiam ipsa mater filii eius: quem ob/
tulit deo. Quid ergo hac in se sacramēti contineat/
uideamus. Fenēna interpretatur conuersio. Anna aut
interpretatur gratia. Vnusq̄sq̄ ergo nostrum q̄ uult
effici possessio dei: istas sibi duas iugat uxores: & cū
ipsis: sibi nuptias celebret. Primam sibi iungat: quae
nobilior est: & generosior: gratia. Hac enim nobis
per fidem prima cōiungitur. Sicut & Apostolus di/
cit. Gratia salui facti estis per fidē. Secundae uero cō/
iungimur Fenēnae: id est conuersioni: quia post gra/
tiam credulitatis: emendatio fit morum & uitae cō/
uersio. Sed cum iste sit ordo nuptiarū: alius ordo p̄/
creationis efficitur: prima nāq̄ nobis filios parit Fe/
nenna: quia primos fructus de conuersione proferi/
mus: & prima iustitiae gemina de actibus & opibus
procreamus. Primum nāq̄ iustitiae opus est: cōuerti
a peccatis: quia nisi ante cōuertamur: & declinemus
a malo: non poterimus de Anna effici patres: nec de
gratia filios generare. Videamus ergo nunc uniuscū/
iusq̄ differentias. Fenenna filios habet: sed qui non
assistent deo. Neq̄ enim tales filii possunt esse cōuer/
sionis: ut assistant: & adhaereant deo. Nec tñ inanes:
& penitus alieni sunt a rebus dei. Accipiūt nāq̄ par/
tes de sacrificiis diuinis: & edūt de hostiis dei. Vnus/
quisq̄ ergo nostrum primo cōuertitur a peccato: &

ex conuersione generat opera iustitiæ. Postea uero excitata in nobis Anna per zelum & æmulationem boni: precem fundit ad dñm: ut & ipsa filios generet. Quales ergo Anna/ quæ est gratia filios generat: qui affideant deo/ Gratia enim & ueritas per Iesum Christum facta est. Hic ergo est filius gratiæ: q deo uacat/ & uerbo dei. Vis autem euidentior tibi ostendam/ & in euageliis huiusmodi intelligentiæ formam: quæ in lege quidem adumbratur per uxores. In euageliis uero iam prius describitur p sorores. Vide Martham/ & Mariam: ex quibus Martha quidem cõturbatur/ & fatigat circa multum ministerium: & explet opera conuersionis: & per hæc uelut conuersionis filios generat. Maria uero secus pedes uerbi dei optimam partem deditur elegisse: & per hæc intelligitur uelut gratiæ gemina pcreare. Sic ergo & nunc Anna generat filium. Quem filium? Samuel (inqt) qui deo afficitur: de quo in psalmis dicitur. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius: & Samuel in his qui inuocant nomen eius. Sed & Hieremias dicit. Si steterit Moyses/ & Samuel in conspectu meo non remittam eis. Si ergo tantus & talis est filius gratiæ: & nos festinamus quidem ad Annæ nuptias. Sed patienter agamus/ ut prius nobis filii de conuersione nascantur: prius in bonis operibus placeamus: tunc demum est de grã/ & dono spiritus/ filium procreamus. Et qualis hic filius est? Samuel inquit: qui interpretatur: ubi ipse deus. Vides quales filios generat gratia? Sic eni scriptum est de his qui spiritus gratiam cõsecuti sũt/ dicente Apostolo. Si uero pphetis oēs: intret autem imperitus/ aut idiota in conuentum nostrum disceruntur ab oibus: diiudicatur ab oibus: occulta quoq; cordis eius manifesta fient: & tũ cadens in facie adorabit deũ dicēs. Quia uere deus in nobis est. Hoc est ergo q interpretatur Samuel: ubi ipse deus. Vbi enim spiritus gratiæ est: ibi ipse esse dicitur deus. Sed iste nobis talis filius nō potest nasci: nisi præcesserint prius filii Fenænæ. Nisi enim præcedant opera conuersionis: nō merebimur spiritus gratiam: nec ex ipsa possumus domum spiritus generare. Videamus autem & ad quem locum conueniebat Helchana cum uxoribus suis. Immolare (inqt) dño in Sylo. Et ibi Heli & duo filii eius: Ophni & Phinees/ sacerdotes domini. Sylo nomen est loci/ in quo sacrificia dño offerebatur: priusq; templum ædificaretur in Hierusalem. In hoc ergo loco qui appellat Sylo: hostiæ pro peccatis offerebatur: & ibi fiebat purgatio peccatorum: Sylo autem interpretatur auulsio/ uel exaltatio/ hoc est calciamenti resolutio: & uterq; sensus cõuenienter aptatur: locus enim in quo peccata purgantur/ recte auulsio noiat: ubi auellitur cor lapideum & insertitur cor carneum. Vel exaltatio: quia omnes donec ad locum factum ueniamus/ calciati sumus. Quum autem puenerimus ad eum: discalciati iubemur. Sicut dicitur ad Moysen. Solue corrigiam calciamenti tui: locus enim in quo tu stas: terra sancta est. Nunqđ putamus q in his nō aliquid mysterii obiectum sit.

Sed quia deus execrabatur calciamenta Moysi cor poralia: ideo hæc iubebat? Aut illud magis putandum est: q cum exiret de terra ægypti/ habebat calciamenta de pellibus mortuis: & erat uelut quadã mortalitate cõstrictus. Cum uero cepit proficere ad uitam/ & ascendere in montem dei/ atq; ibi immortalibus ministrare mysteriis: tunc dicitur ad eum/ ut inditia mortalitatis obiceret: quæ in calciamentis pelliceis designatur. Ego puto/ quia ppter etiam apostolis suis saluator præcepit: ne habeat calciamenta in pedibus suis: ut & ipsorum pedes qui currebāt ad æternam uitam/ æternam: omni carerēt mortalitatis inditio: quippe qui illam uitam incederent/ quæ dicitur. Ego sum uia/ & ueritas/ & uita. Nemo enim uitam uitæ cum inditio mortalitatis incedit. Talis est ergo locus iste Sylo: ubi est Heli uir minus laudabilis. Pro peccato enim retrorsum corruens/ expirauit. Et non putamus/ q ille solus retrorsum corruens/ expirauit: sed & nunc si quis retrorsum corrui: siq; retro conueritur a fide & ueritate: necesse est ut cadat: & ut continuo moriat. Sed & in deuteronomio cõminatio peccatoribus intetatur: cum dicitur. Opiſthothonos. i. ifanabilis. Opiſthothonos autem tergi ægritudine/ & posteriorum partium significat: ut utiq; non sine causa/ cum tot genera languoris habeantur: humani hoc potissimum languoris genus ascribitur peccatori. Nam & in Genesi/ uxor Loth q retrorsum conuersa est: diuinum dicitur transgressa præceptum/ quo ei mandatum fuerat: ne retrorsum respiceret/ neue staret in omni regione: & ideo effecta est in staculum salis. Dominus quoq; noster & saluator in euangelio. Nemo (inquit) mittens manum in aratrum/ & retro respiciens: aptus est regno dei. Insuper quoq; cum de plurimis docuisset/ addit & hoc/ dicens. Memores estote uxoris Loth. Optimum igitur est/ obliuisci priora: obliuisci præterita: ut ne cõphendat nos Opiſthothon ifanabilis languor: neq; cadamus retrorsum sicut Heli/ & moriamur. Ibi autem erant duo filii Heli. Heli interpretatur Arabs/ siue extratorius: Extratorius quippe a deo est: qui non tenet disciplinam: qui delinquentem filium non castigat: non corripit/ ut emendet: qui indulget uitiis: qui delicta non punit: Sicut & Apostolus dicit. Quod si extra disciplinam estis/ cuius principes facti sunt omnes: ergo adulterini: & non filii estis. Iste est igitur Heli qui propter hæc punitur a deo. Videamus autem qui sint etiam filii eius. Ophni (inquit) & Phinees. Interpretatur autem Ophni: excelsus conuersionis. De Fenenna paulo ante diximus: q effectus conuersionis: hic autem qui excedit/ & longe efficitur ab emendatione: nec conuerti uult ad dñm: propterea impius pmanet: Sed & quicūq; est/ quem uidemus post peccatum non conuerti ad poenitentiam: non recipere metum futuri iudicii: & uerbi diuini præcipientis: Nunquid qui cadit: nō adiiciet/ ut resurgat: aut qui auersus est non reuertetur? Recte etiam de ipso dicimus/ quia sit Ophni excedens a conuersione.

Sed &

Sed & alius eius filius dñs Phinees. Duos nouimus in scripturis/ hoc nō cõpellatos. Phinees illū iustum filium Aaron: & hūc iniustum filiū Heli. Vñ & cõpeteter duas huius nois interp̄tationes inuenio. Significat eni Phinees in lingua nra: oris obturatio: uel ori parces: Pctor ergo & q fiduciam nō hēt ad loquendum: obturatus hēt os. Iustus uero p̄cit ori suo. Hōdieq; in sacerdotib; dñi hēt uterq; Phinees: hēt & Eleazar: q in scripturis primus ep̄s noiat: sicut & in numeris scriptū est. Sūt ergo hodie quoq; in sacerdotibus dñi Phinees: qūq; parciūt ori suo: & ois sermo malus nequaq; de ore eorū p̄cedit. Sūt ergo sacerdotes: ex quoq; ore nullū sc̄d̄alum/ nullū mēd̄alium: nullus dolus: neq; falsitas ulla depromit: & isti merito Phineæ illi Aaron filio/ comparant. Sūt autem aliq; & isti Phineem Heli filiū sacerdotis: q obturatus hēt os/ siue impietatis uitio: siue cõsciētia pctōr. Sed hoc est q dep̄cor: ut siq; est/ q se in sacerdotalem ordinē adscitum uidet: satis agat eruditioni/ uel emendatōi opam dare: & festinet effici de illo nūero b̄tōrū: ne forte inueniat ex istis sacerdotibus: q & reprobanē/ & puniūt a deo. Sed tps est iam ēt de ofone Annæ: quā pfudit offerēs deo Samuelē: quē a lacte depulerat: pauca memorare. In qua primo qdē hoc dicimus: q is q deo offertur puer/ offerri aū non potuit/ quā depelleret a lacte. In quo oñditur cõsecrari deo neminē posse: q adhuc lacte alitur: & puer est sensibus: atq; exp̄s est sermonis iustitiæ. Nec sacerdotalia pōt pcurare sacramenta: nisi desistat a puerilibus: & in maius ascēdat: ab his qbus Apostolus dicit. Lac uobis potū dedi/ nō escā: nō dum. n. poteratis. Alioq; n̄ s̄m s̄ram/ qd uidet op̄a p̄ci puerulū nup̄ a lacte deuulsum/ deo offerri: ubi nō mater iterit nō nutrit/ ces fouebūt: neq; educādi pueri aderūt ulla subsidia. Sed uide q scripturæ sermo ita aptat/ est: ut figurali ter doceat: q ois q primo ad fidē cõuertitur: lacte & nō cibo forti alitur: de qbus in alio loco dñs. Et effecti estis/ q lacte idigeatis: & nō cibo forti: qm ois q lacte alitur/ alienus est a fermōe iustitiæ. Paruulus. n. est: p̄ se totq; uero est cibus solidus: q p̄ possibilitate sumēdi/ exercitatos hēt sensus/ ad discretionē boni ac mali. Igit qūq; nō dū a lacte depellit/ sed puulus est: nō pōt ascēdere ad tēplū dñi: nō pōt ascēdere ad mysteria sacerdotū: nec sacrificiis interesse. Sed nec m̄ qdē eius ascēdit: cū posset ascēdere. Gf̄a. n. est m̄ eius Anna: quæ seruat/ & custodit eū/ & enutrit: ut tpe oportuno/ cū ipso paniter ascēdat. Quæ cū uiderit ei adesse tps: ut iā recedēs a lacte/ solidis/ & fortibus cibis utatur. Vt possit & sacerdotib; interesse: & de altaris edere sacrificiis: tũ cū deo cõsecrat. Vide si in alio loco/ in scripturis sc̄is/ uenis signari aliquē a lacte depulsum. Ego tñ quantū ad p̄sens memoria suggerit Isaac me/ mini: de quo & scriptū est: qa conuiuū magnū fecit Habraā ea die/ q a lacte depulsum est Isaac filius suus. Apud hoies qdē sæculi huius: parentes solēt natalis diē celebrare filiorū. Habraā uero nō celebrat natalē diem Isaac filii sui: sed illū diē festum agit/ & lætitiæ

deputat/ & conuiuia celebrat: cum enim a lacte depellit: & ad cibos fortes/ & solidos applicat: quasi p hæc diceret Isaac: Cum factus sum uir/ deposui quæ erant puuli. Oportebat ergo talem esse hanc qui offertur domino: ut habitet in sanctis: q possit uelci carnibus sanctis: de qbus scriptum est. Sãtificamini ut mādū cetis carnes. Sed uideamus quali eum p̄ce Anna. i. gfa cõsecrat dño. Nouum q̄ppe aliqd ex ip̄s p̄ncipiis obseruabimus. Ait. n. Et orauit Anna & dixit: Et nūq; eam quasi ad deũ orātem inuenio/ uel loquētē: nisi per duo tñ uerba/ ubi dicit. Lætata sũ in salutari tuo. Et aliud. Quia nō est præter te. Initium autē sic hēt. Exultauit cor meū in dño. Nō dixit exultauit cor meū in te. S. n. esset ofo: ita dñi cõsequens erat. Exultauit cor meū in te. Et iteq; in sequenti uersu dicit. Exaltatū est cornu meū in deo meo: non dixit: Et exaltatū est cornu meū in te/ sed in deo. Dilatatū est sup̄ inimicos meos os meū. Lætata sum in salutari tuo. Vnus (ut dixi) sermo cõtinet/ lætata sum in salutari tuo. Et in cõsequentibus nō dicit: qa non est sanctus nisi tu. Sed nō est (inquit) sanctus/ sicut dñs: & nō est præter te. Hic sermo uidet seruasse ofonis ordinē. In nouissimis autem longe a supplicationis sp̄e: etiam cõmonitiones quasdam introducit/ dicens. Nolite multiplicare loqui mala: neq; exeat magniloquias de ore uestro: qa fortis in sciētia dñs. In quo iam nec uidetur ad dñm loq. Quid ergo dicemus de his? Ego cum legerem aliqñ apud Apostolum qd̄ dixit: Sine intermissione orate: quærebā si præceptum hoc possibile eēt impleri. Quis. n. pōt nūq; desinere ab oratione: ita ut neq; cibū/ aut potū sumendi tps habeat? Quippe ut hæc fiant intermissione uidetur oratio. Sed ne dormire qdē: aut aliqd aliud hūani usus agere s̄m istud præceptū: oratio cõter itellesta/ cõcedit. Videamus ergo ne forte oēs actus eius/ qui in diuino uersat officio: & oia gesta/ uel dicta: quæ s̄m deū gerit/ & dicit/ ad orationem reportētur. Si. n. oratio hoc solum intelligat/ q cõter scimus: neq; Anna in his uerbis orasse uidebit/ neq; ullus iustorū sc̄dm apostoli mādātum: sine intermissione orare/ docebitur. Si uero oēs actus iusti quos s̄m deum agit/ & s̄m mandatum diuinum/ oratio reputatur. Quia iustus sine intermissione iustus orauit: nec unq; ab oratione cessauit: nisi iustus esse desistat: cum enim iniustum aliquid agimus: aut delinquimus/ certum est/ q eo tpe etiam ab oratione cessamus. Puto q hæc edocemur/ & in psalmis/ cum dicitur. Eleuatio manuum mearum/ sacrificium uestertinum. Non enim puto q si quis eleuauerit uel extenderit manus ad cœlum (ut habitus esse orantium solet) continuo sacrificium obtulerit deo. Sed uideamus ne forte hoc est/ q ibi indicat sermo dei: qa per manus/ op̄a/ intelliguntur. Eleuet manus ille qui eleuat actus suos a terra: & conuersatio eius adhuc in terra ambulātis/ in cœlis est. Excelsi ergo actus/ & sublimes: quos uidētes hoies/ magnificant patrem cœlestem: eleuatio manuum dñs: sacrifici-

cum uespitū. Aut nō hoc & in lege p misteriu dō
cebat: cum Moyse eleuāte manus: uincebat Israel: Di
mittēte uero: & deiciēte deorsum: uicebat Amalech.
Et si oīa hęc figuratiter contingebāt illis: scripta sunt
uero pp nos: i quos fines seculorū deuenerūt. Intelli
gere debem⁹: qā donec famulus dei eleuat actus suos
ad deū: uincit gens dei: cum aut deiecerit: & dimiserit
manus. i. actus suos: uincit Amalech inimicus dei.
Aut qd uidet? Volo. n. paululum imorari cum his q
nolūt hęc spūaliter: sed sm lām intelligi. Nūqndam
putādum est: q opotens deus ad manus respiceret
Moyse: & siqdem uideret eas sursum eleuatas: Israel
trictoria daret. Si uero deorsum deiectas / Amalechi
tis: Siccine dignū est dei sei spūs sentire sermonibus?
An illud potius putādum est: q futura in his myste
ria praeformabat: quae qdem de crucis sacramēto: &
affixione manuū saluatoris: intelligi: tritum iam: & a
multis saepe disertū est? Sed qm inouari semp iubet
his: q sm euāgelium uiuit: & nouū testamentū semp
debet nouis sensibus illustrari: & cantari dño iubet
canticum nouū: & interior hō nō dixit Paulus: qā
renouatur: & statim renouat de die in diem. Opor
tebat et nos: & de ofonis mō: qualiter sine intermis
sione orādum sit: & de eleuatione manuū: qd sacri
ficiū dī uespitū: nō solum usitatis: & attritis: sed
aliquātulum et inouatis disertionibus: explanare. Vi
deamus ergo: qd sibi uult rō ista ofonis Annae: quā
si didicerimus: similiter fortassis & nos orare poter
mus. Exultauit inq: cor meū in dño: necessariē ad
didit in dño. Est. n. exultatio: quae nō est in dño: Si
cut & illud dī. Gaudete in dño. Potest. n. qd gaudet
re in carnalibus: & nō in dño. Si. n. gaudeam q iue
ni thesaurū uisibile: istud gaudium carnis est: & non
est in dño. Si gaudeā q me hoies laudāt: & forte nō
pro merito: nō est hoc gaudere in dño. Si gaudeam
in rebus fragilib⁹ & caducis. Hęc oīa nō hnt lauda
bile gaudium. Si uero gaudeā: qm dignus habitus
sum pro noīe dñi iniuriā pati: istud gaudium in dño
est. Quia ipse dixit: super his gaudeat: & exultate: qā
merces uīa: multa in coelis est. Si gaudeā cum odia
in me exercent iniustitia: Et si gaudeā cum ipugnor
ppter uerbum dei: si gaudeā cum castigor in lāguō
ribus: in psecutionibus: in angustiis: si hęc oīa laetus
excipiam: istud gaudium in dño est. Et iō nos docet
scriptura: ut abicientes gaudia terrena: fragilia: & ca
duca: de aeternis gaudiis exultemus in dño: ut meri
to dicam⁹: q Anna dixit. Exultauit cor meū in dño.
Et qm cum hęc dicūt: qdam de astātibus: supple
tus est spū imundo: & exclamauit: ita ut fieret popu
li cōuersus. Dicamus & nos: qā Anna dicēte. Exulta
uit cor meum in dño: cōtrariis spūs exultationē no
stram in dño ferre nō potuit: sed uult eam mutare: ut
ablata ea: introducat tristitiam: & phibeat nos dicere
Exultauit cor meum in dño. Verū nos nō impedia
mur: sed magis: ac magis dicam⁹: Exultauit cor meū
in dño. Et pro hoc ipso / q uidemus imundos spūs
flagellari. Et qā per hęc multi cōuertuntur ad deum:

multi emūdantur: multi ad fidem ueniunt: nihil est
q sine eā faciat deus: nec aliqd frustra fieri permittat.
Nam qm multi sunt q uerbo nō credūt: nec rōnem
doctrinā suscipiūt: in hos cum dāmon īsiluerit: tūc
cōuertuntur: ut ubi abūdauit pctm: supabundet grā.
Et ubi maligna uirtus opata est: ibi plus postmodū
dñi grā opetur: qā cum expulerit dñi grā malignum
spū: ītroducūt spū scī: Et anima quae repleta fuerat
spū imundo: replet postmodum spū sancto. Ideo p
his oībus: exultauit cor meum in dño: Exaltatum est
cornu meū in deo meo. Sunt quaedam cornua iu
storū: qbus utunt uel agentes aliqd uel loquētes.
Sicut enim dicūt. In te inimicos nōs uentilauimus
cornu in grāco dicitur: & p tiorū uen dicit: q est cum
cornu petimus uel cornu uentilauimus. Sic & alibi
dicit. Quia exaltabuntur cornua iusti. Oportet ergo
nos habere ista cornua: quae iustis de crucis xpi api
cibus cōferunt: ut in his destruamus / & deiciamus
aduersarias uirtutes de aīa nra: qbus prostratis: & ex
pulsis: possūt in nobis plātari uinea: quia uinea facta
est dilecto: in cornu in loco uberi. Exaltatum est ergo
cornu iustae huius gratiae: & oīs iusti in dño. Dilata
tum est os meum sup inimicos meos scriptū est: Di
lata os tuum: & adimplebo illud: & nunc dicit hęc
iusta. Dilatū est os meum. Si idoneus: & fortis fa
ctus fuero in uerbo: & ualidus in sapia: ita ut nō an
gustis assertionibus: sed dilatatis affluētibus: cōfuta
re possē oēm sciam extollentē se: aduersum fidem
& ueritatem xpi: uel cum incredulitatē / uel pfidiam
arguens iudaeorum ex lege & pphetis rōne deprom
pta: oñdero esse xpm lesū: & in oībus potuero res
darguere ueritatis inimicos: tūc digne possum etiam
ego dicere. Dilatatum est os meū sup inimicos me
os. Si mihi certamen moueat Basilides: & cum uel
menter obtriuero. Si Valentini discipulus occurrat
qōnibus: & de hoc certamine: uictor exiero. Si his p
stratis: Martion occurrat: & discesserit: et ipse supera
tus. Dilatū est os meum sup inimicos meos. Si iustis
cōfutat: occurrat philosophi multatēs iplicitati fi
dei nra: & idiotas nos ipitōs: clamitātes: cōuertat
et ad ipsos & uera sapiā uiribus / fallā ac fucata sa
piētiae nebulas obturbauero: & nō solū huius mun
di: sed & principū hui⁹ mūdi sapiam destruxero: tūc
plenius dilatū est os meū sup inimicos meos. Scī
est ergo uox ista: & pfecti: q reb⁹ ipsis & ueritate sub
nexum huiusmodi possit pferre sermonē: & dicer
re. Dilatū est os meū sup inimicos meos. Oportet
ergo nos primo dilatare os nrm: ut ipleat illud deus.
Quō aut os primo dilatamus? p meditationē uerbi
diuini: ut possim⁹ eousq. pficere: ut a dilatatiōe oris
et ad cordis dilatationem ueniamus: & cū Apostolo
dicere. Cor meum dilatū est ad uos o Corinthii. Ex
latitudine. n. cordis: abundantia ori sapiā ministrat.
Quia letata sum in saluti tuo. Si letatus fuero in
salutare dei: tūc dilatā os meum sup inimicos meos.
Nō est sanctus: sicut dñs. Si scriptum esset: nō est san
ctus: nisi dñs: cōsequens erat: oēs nos renūciatē nō
bismet ipsis

bismet ipsis ab hac spe: ut sancti efficeremur. Nūc au
tem necessaria distinctione utitur: & dicit. Nō est san
ctus sicut dñs: hoc est: etiam si sint multi sancti: sed
nullus ita sanctus est: ut dñs. Possunt ergo multi san
cti fieri: sicut & mādātum dei dicit. Sancti estote: qm
& ego sanctus sum. Sed quantūcūq. quis in sancti
tate proficiat: quantūlibet puritatis: & sinceritatis
acquirat: ita esse sanctus homo non potest: sicut dō
minus: quia ille sanctitatis largitor est: iste susceptor.
Ille sanctitatis fons est: hic aut sancti fontis potator est.
Ille sanctitatis lux est: hic sanctae lucis inspector: & ideo
non est sanctus sicut dñs: Et non est pter te. Quid est
q dixit: non est pter te: non aduerto si dixisset: non
est deus pater: te uel non est creator pater: te aut ta
le aliquid addidisset: nihil requirendum uidebatur.
Nunc autem quia dicit: nō est pater: te mihi hoc ui
detur in loco designari: nihil corū quae sunt proprie
esse: hoc ipsum quod sunt: naturaliter non hnt: tu so
lus autem es: qui qd es a nullo datum est. Nos enim
oēs id est uniuersa creatura nō eramus / anteq. creare
mur: & ideo q sumus: uolūtas est creatoris. Et quia
aliqui nō fuimus: non est integrum: si dicatur de no
bis: quia sumus: quātum ad illud expectat cum non
essemus: sed solus est deus: qui qd est semper habuit:
& nō accepit: ut esset initium. Deniq. Moyses cum
discrete uelut a deo: quod ei nomen esset: docens eum
deus dicit. Ego sum: qui sum: & hoc mihi nō ē: est.
Si ergo aliud aliquid in creatoris hoc nō ē: uel hac si
gnificantia appellari possit: nunq. diceret dñs: hoc si
bi nomen esse. Sciebat enim se solum esse: creaturas
uero a se accepisse: ut essent. Nam & umbra: ad com
parationem corporis: non est. Et fumus ad compa
rationem ignis: ignis non est. Sic ergo & quae in coe
lis sunt: & quae in terra: uisibilia: & inuisibilia: quan
tum ad naturam dei pinent: non sunt: quātum ad
uoluntatem creatoris sunt: hoc quod ea esse uoluit: il
le qui fecit: Ideo ergo dicitur: quia pater te non est:
Nō est potentia: sicut deus noster: simile est hoc illi
quod superius dñm est: quia nō est sanctus: sicut dō
minus. Sicut enim ibi nō dixit: quia non est sanctus
quisq. sed nō est sanctus: sicut dñs: ut ostēderet: qā &
si sunt sancti: sed nemo ita est sanctus: ut est dñs. Ita &
in hoc loco: etiam si sit aliquis potēs: non est (inqt)
potēs sicut deus noster. Noli multiplicare loqui
excelsa. Cur non dixit nolite loqui excelsa: Ergo li
cet mihi aliqua loqui excelsa: multiplicare autem ex
celsa: & ardua: non mihi licet. Hoc enim uidetur de
signari: per id q dñm est. Nolite multiplicare loq ex
celsa. Quid ergo per hoc indicetur consideremus.
Non pmititur hūana naturae multa excelsa loqui:
neq. multa excelsa intelligere: nā & Salomon dicit.
Altiōra te ne quaesieris: & fortiora te ne scrutaris: de
quibus pceptum tibi est: hęc intellige. Ergo & in
hoc loco dñs excelsa: nō ut oīno non queras: sed ne
de his multiplices qōnes. Respicienti quippe ad im
becillitatem hūanae cōditionis: sufficiat tibi ea de ex
celsis: & arduis: uel inq. uel ploqui: quae uitam

uel inq. uel loquentibus tribuant: quae aut
sunt in qbus excelsa me loqui necesse est: Quādo de
oipotentia dei loquor: de inuisibilitate & sempiter
nitate eius: excelsa loquor qm de unigeniti eius coae
ternitate: ceterisq. myteriis: pñcio: excelsa loquor:
qm de spūs scī magnificētia dissero: excelsa loquor.
In his nobis tñ cōcedere loq excelsa: post hęc tria
iam nihil loquar excelsum. Oīa enim humilia sūt: &
deiecta: quātum ad trinitatis huius celsitudinem
spectat. Nolite ergo multiplicare loqui excelsa: nisi
de patre: & filio: & spiritu scō. Et ut plenius manife
stum fiat qd loquimur: utamur adhuc (si uidet) exē
plis: uerbi grā. Gentes multos introducunt deos. Isti
multiplicant loqui excelsa. Haereticoq. qdam dēre
lin quētes creatorē mūdi: & filium eius: fingunt sibi
aliū: nescio: quē excelsiorē deum: & alios similiter i
troducūt: quos deas: siue deos appellant. Et isti ergo
multiplicāt loq excelsa. Non exeat magniloquum de
ore uīo. Vere q dñm est ab Apostolo. Miser ego hō:
q me liberabit de corpe mortis huius: Cōuenienter
dici pōt de oī hoīe. Miserū nāq. est mortaliū genus.
Sigdem nō solum in malis: sed & in bonis petulita
mur. Verbi grā. Visiones quasda uidi bonas: factae
sunt mihi reuelatiōes: signa: p dīgia p me ipea sunt:
effectus sum bonus: Seruo iustitiā: cōtinētiam: uerit
tatem: & in his pēdior. Quādo enī nihil aliud fuerit
zabulis pro his oībus suscitāt mihi supbiam: ita ut
opus hēam angelo sathanā: q me colaphizet: ut ne
extollar: & exeat magniloquium de ore meo. i. ut ne
magna de me ipso loqr. Quoniam qd extēmiat dñs
labia dolosā: & lingua magniloquacē: q dixerūt lin
guā nra: magnificauimus. Nō ergo exeat magnilo
quum de ore uīo: qā fortis scīar dñs: & nō cōmedat
runt occasiones: sicut & ibi dñm est. Nō declines cor
tuū in uerba mala: ad excusandas excusatiōes i pctis:
cū hoībus opantib⁹ iniquitatē: & in puerbiis dī. Occa
siones accipit piger: & dicit. Leo est in uīs: in plateis
aut homicidā. Inuenimus ergo tales eē pctores: ac
cusantes oīa magis q semetipos: & occasiōes sibi met
excusatiōnū fingētes: cū dicūt. Zabulus me supplā
tāuit: Mulier me seduxit. Illa mihi occasiōē pstituit
ut peccare: cū utiq. oportet meminisse pcepti dictis.
Dic tu pctā tua prior: ut iustificeris: nō enī emēdant
excusatiōes. Sed & illud in excusa cōtingere: necessa
riū uidet. Mixt qppe cōtinēt sensum q scriptū est. Iu
stus aut ipse: sui accusator fit in pncipio sermonis sui.
Ergo iniustus nō fit sui accusator: sed aliorū. Sic & za
bulus accusator qd ē: accusator aut nō sui: sed fra
trū. Interim oēs necesse est accusari. Sed si qd iustus
fuero: nō expecto ut alius me accuset: sed ipse mei ac
cusator existo. Plenius tñ uelim discutere: quō potest
iustus sui accusator esse. Certum est qā donec qd pec
cat: & permanet in delictis: neq. iustus est: neq. accu
sator est sui: non enim accusat q agit: cum uero pce
nituerit a delictis: tūc iustus efficitur: & nō alterius:
sed sui accusator existit. Arcus potētium infirmatus
est. Iacula maligni: quae dicūtur ignita: per arcus po
G ii

tentum emittuntur: potentes autem uirtutes dicuntur aduersæ: de quibus dicitur. Quia ecce peccatores intenderunt atque in ipso pauperunt uasa mortis. Et iterum. Sagittas suas ardētibz effecit. Sed nunc dicitur: quia arcus potentium infirmatus est. Si enim tu indutus es armis dei: si scuto fidei sis munitus: & galea salutis obtectus: & lorica charitatis: & gladio spiritus accinctus: arcus contra te potentium promunimētis talibus infirmabitur. Si enim iaculatum fuerit contra te/ unum aliquod iaculum ignitum: id ex ceptum scuto fidei/ cōtinuo extinguet. Iecit & aliud iaculum: repulsum id quoq; thorace iustitiæ est. Iecit & tertium: etiam id gladio spiritus detruncatum est. Emitterit fortassis & quartum: quod similiter per galeam salutis abiectum est. Cumq; per hæc omnia homo dei penitus inuulnerabilis manserit: tunc arcus potentium: tum directis spiculis infirmabitur. Et infirmi accincti sunt fortitudine. Si uideas quomodo quæ stulta sunt mundi/ eligit deus: ut confundat sapientes: & quæ infirma sunt mundi/ eligit: ut cōfundat fortia. Intelligis quomodo infirmi accincti sunt fortitudine? Infirmus erat gentilis populus: quippe qui alienus erat a testamēto dei: hic adeptus est fortitudinem. Quam fortitudinem? Fortitudo mea: & laudatio mea dominus: & factus est mihi in salutem. Fortitudo ergo ipse est Christus dominus: quæ accincti sumus nos: qui eramus aliquando alieni a testamento/ & sine deo in hoc mundo. Saturati panibus: deducti sunt ad seruitutem. Culpabile offendit esse/ saturati panibus. Quia Iacob māducauit/ & bibit/ & repletus est/ & in crassatus est/ & recalcitrauit dilectus. Esurientes dereliquerunt. Illos dicit qui saturati fuerant panibus: quia reliquerunt esurientes. Venit enim fames: non fames panis/ neq; sitis aquæ: sed audiendi uerbum dei: Propterea ergo esurientes dereliquerunt. Vique quo sterilis peperit septē: & fecunda in filiis infirmata est. Multi enim filii desertæ: magis q̄ eius quæ habet uirū. Sterilis mater nostra Ecclesia est/ hæc pepit septem. Septenario numero requies ascripta est: & fecunda in filiis infirmata est. Patroni litteræ iudei uelim uidere/ quomodo asserunt/ q̄ fecunda in filiis infirmatur: & sterilis quomodo peperit septem. Sed illorum fabulis spretis/ nos consideremus: ne forte unusquisq; nostrum/ habeat intra se sterilem quæ parit septem/ habeat & fecundam in filiis quæ infirmatur. Fecunda in progenie erat caro nostra: habens plurimos carnis fructus: fornicationem/ imūditiam/ impudiciam/ idolatriam/ ueneficia/ inimicitias/ contentiones/ emulationes/ incitationes/ dissensiones. Hæc erat carnis nostra numerosa progenies. Sed cum uenimus ad fidem crucis Christi: & mortificationem Iesu/ incipimus circumferre in corpore nostro: & mortificare membra nostra quæ sunt super terram: & exhibere ea seruire iustitiæ/ & sobrietati: tunc fecunditas probro/ fæ huius generationis/ exclusa est: & hoc modo fecunda in filiis/ infirmata est. Quomodo autem sterilis

septem pariat/ uideamus. Sterilis in me erat aia mea: nō afferebat fructus iustitiæ: nūc autem ubi p̄ fidem Christi/ meruit gratiā spiritus sancti: & repleuit eam spiritus sapientiæ/ & intellectus: spiritus consilii/ & fortitudinis: spiritus iustitiæ/ & misericordiæ: & repleuit eam spiritus timoris dei. Certum est/ quia sterilis peperit septem: & fecunda in filiis infirmata est Dominus mortificat & uiuificat. Quem mortificat dominus: & quem uiuificat? Me ipsum uiuificat: cum me facit mortuum esse peccato: & me ipsum uiuificat: cum me facit mittere deo. Peccator eram: & in delictis iuebam: mortificauit me a peccatis: mori me fecit uitæ priori: & uiuificauit me: ut i timore suo uiuam: ut in fide sua stem: ut ultra non uiuam peccato: sed deo: qui me a mortuis suscitauit: ut in nouitate uitæ ambulem in xp̄o Iesu dño nostro: Cui est gloria & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

Explicit Homilia unica Origenis super Canticum Annæ.

INCIPIT Prologus Beati Hieronymi præfbyteri ad Damasum papam/ in expositione cantici Epithalamii canticorum/ s̄m Origenem/ cuius doctrinam/ & eloquentiam/ laudibus effert.

EATISSIMO. Papæ Damasus Hieronymus. Origenes cū in cæteris libris omnes uicerit: in Cantico canticorum ipse se uicit. Nam decem uoluminibus expliciis/ quæ ad uiginti usq; uersum milia pene perueniunt: primum. lxx. interpretēs: deinde Aquilam & Symmachum & Theodotionē: & ad extremum quintam editionem: quā in ætio littore inuenisse se scribit: ita magnifice aperteq; disseruit: ut inde mihi uideatur in eo completum esse: quod dicitur: Introduxit me rex in cubiculum suum. Itaq; illo opere prætermisso: quia ingentis est oculi laboris/ & sumptuum: tātā res tantum dignum opus/ in latinum transferre sermonem: hos duos tractatus quos in morem quotidiani eloquiū parulis adhuc lactentibus/ composui: fideliter/ magis q̄ ornate/ interpretatus sum: gustum tibi sensuum eius non cibum offerens. Tu animaduertas/ quanti sint illa æstimāda quæ magna sunt: cum sic possint placere quæ parua sunt.

Translatio duarum Homiliarum Origenis in canticum canticorum e Græco/ in Latinum. Vbi primo ponitur ipsius Origenis præfatio de Cantico ipso canticorum.

E canticum canticorum dicturus: quō didicimus per Moysen/ q̄dam esse: quæ nō solum scā: sed & sancta sanctorū: & alia non tñ sabbata: sed & sabbata sabbatorū: sic nūc docemur/ scribere Salomone/ esse quædā nō solum cātica: sed & cātica canticorum. Beatus quidem is: qui ingreditur sancta: sed beatior qui ingreditur sancta sanctorum. Beatus qui sabbata sabbatizat: sed beatior qui sabbatizat sabbatorum

tizat sabbatorum sabbata. Beatus similiter/ & is qui intelligit cātica & canit ea: Nemo quippe nisi in solēitatibus canit: sed multo beatior ille qui canit cātica canticorum. Et sicut is qui ingreditur in sancta pluribus adhuc indiget: ut ualeat introire in sancta sanctorum. Et qui sabbatum celebrat: quod a dño populo cōstitutum est: multa adhuc necessaria habet: ut agat sabbata sabbatorum. Eodem modo difficile reperit: qui oia quæ in scripturis cōtinentur cātica peragrans: ualeat ascendere ad cātica canticorum. Egredi te oportet ex ægypto: & egressum de terra ægypti pertransire mare rubrum: ut possis primum canticum canere dicēs. Cantemus dño: gloriose enim magnificatus est. Licet autē primum dixeris cāticum: adhuc longe est a canticum canticorum. Perambula terram deserti spiritualiter: donec uenias ad puteum quem foderunt reges: & ibi scdm canticū canas. Post hæc ueni ad uiciniam sanctæ terræ: & sup Iordanis ripam cōstitutus: cantes canticum Moysi dicens. Attende cœlū & loquar: & audiat terra uerba oris mei. Rursum habes necessarium ut milites: & terrā sanctam hæreditate possideas: & ap̄is tibi pphetet: & ap̄is te iudicet: Delbora quippe ap̄is interpretatur: ut possis & illud cāmen qd̄ in libro iudicum cōtinetur edicere: ad regnū deinceps uolumen ascendens: ueni ad canticum qm̄ Dauid fugit de manibus oīum inimicorum suorum: & de manu Saul: & dixit: Dñs firmamentum meum: & fortitudo mea: & refugium meum: & liberator meus. Perueniendū tibi est ad Hesiā: ut cum illo dicas: Cantabo canticum dilectæ uinæ meæ. Et cum uniuersa trāsieris: ad altiora conscende: ut possis aia decora cum sponso/ & hoc canere canticū canticorum: quod quot ex personis constat: incertus sum. Orantibus autem uobis: & reuelante dño: quattuor mihi in his uideor inuenisse psonas/ uirum & sponsam: cum sponsa adolescentulas: cum sponso sodalium greges. Alia dicuntur a sponsa: alia a sponso: nonnulla a iuuentulis: quædam a sodalibus sponsi. Congruum quippe est: ut in nuptiis adolescentulæ sit multitudo cum sponsa: iuuenum turba cum sponso. Hæc oia noli foris querere. Noli extra eos: qui p̄ dicatione euangelii saluati sunt. Christum sponsum intellige: Ecclesiam sponsam sine macula & ruga de qua scriptum est: ubi exhiberet sibi gloriosam ecclesiam: non hntem maculam neq; rugam: aut aliquid eorū: sed ut sit sancta & imaculata. Eos uero qui cum sint fideles non sunt tñ istiusmodi: quales sermo p̄fatus est: sed iuxta modum quædam adepti uidentur salutem: aia aduerte credentium aias: & adolescentulas esse cum sponsa. Angelos uero & eos qui perueniunt in uirum pfectum: intellige uiros esse cum sponso. Inde igitur mihi uidentur quattuor ordines: unum & unam: duos choros inter se continentes: sponsam canere cum iuuentulis: sponsum canere cum sociis. Et cum intellexeris: audi cāticum canticorum: & festina intelligere illud: & cum sponsa dicere ea quæ sponsa dicit: ut audias quæ audiuit & sp̄sa. Si autem non

potueris dicere cum sponsa quæ dixit: ut audias ea quæ dicta sunt sponsæ: festina uel cum sponsi sodalibus fieri. Porro si & illis inferior es: esto cum adolescentulis: quæ in sponsæ delictis cōmorant. Hæc quippe in hoc libro/ fabula pariter/ & epithalamium/ sunt personæ: ex quo & gentiles sibi Epithalamium uen dicant: & istius generis cāmen assumptum est. Epithalamium siqdem canticum canticorum: primum sponsa orat: & statim in mediis precibus auditur. Videlicet præsentem sponsum: uidet adolescentulas suo comitatu copulatas. Deinde respondet ei sponsus: & post sponsi eloquia/ dum ille pro eius patitur salute/ respondent sodales: donec sponsus sit in recubitu: & a passione confurgat: se quædam sponsæ ornamento facturus. Verum iam ipsa uerba ponenda sunt/ in quibus prius uox sponsæ deprecantis/ auditur.

HOMILIA PRIMA.

Sculetur me/ ab osculis oris sui. Quorū iste sensus est. Quousq; sp̄s meus mittit oscula per Moysen/ mittit oscula per prophetas: iam ip̄is cupio contingere: ipse ueniat: ipse descendat. Orat igitur sp̄s p̄trem/ & dicit ad eum. Osculetur me/ ab osculis oris sui. Et quia talis est: ut compleatur super eam propheticum illud: in quo dicitur: Adhuc te loquente dicam: Ecce adsum: sponsam sponsi pater exaudit: mittit filium suum. Videns illa eum cuius depræcabatur aduentum: orare desistit: & ad eum cominus loquitur. Quoniam bona libera tua super uinum: & odor unguentorum tuorum/ super omnia aromata. Sponsus igitur christus missus a patre: uenit unctus ad sp̄sam: & dicitur ad eum. Dilexisti iustitiam: & odisti iniquitatem: propterea unxit te deus/ deus tuus oleo exultationis/ p̄ paratibz tuis. Si me tetigerit sp̄sus/ & ego boni odoris ero: & ego liniar unguentis: & ad me usq; eius unguenta peruenient: ut possim cum apostolis dicere: Christi bonus odor sumus in omni loco. Nos autē cum hæc audimus: adhuc peccatis uitiisq; feremur: de quibus propheta poenitens loquitur. Patruerunt/ & corruptæ sunt dicatrices meæ/ a facie impietatis meæ. Peccatum odoris est putridi: uirtus inspirat unguenta: quorum typos repies in Exodo. Inuenies quoq; ibi stacten: onica: galbanem & reliqua. Hæc quidem ad incensum. Deinde ad opus unguentarii/ uaria sumuntur unguenta: in quibus est nardus/ & stacten: & deus qui fecit cœlum & terram: loquitur ad Moysen dicens: Ego impleui eos spiritu sapientiæ/ & intellegas: ut faciant opera artis unguentariæ: & unguentarios deus docet. Hæc si spiritualiter non intelligantur: nonne fabulæ sunt: nisi aliquid habeant secreti: nonne indigna sunt deo? Necessè est igitur eum qui audire scripturas spiritualiter nouit: aut qui certe non nouit: & desiderat nosse/ omni labore contendere: quo possit dignus spiritualium fieri secretorum: & ut aliquid audentius dicam spirituali cupidine/ uel amore. Siqdem est & spiritualis amor. Et quomodo est quidam carnalis cibus: & alius spiritualis: & alia carnalis

potiora spiritualis: Sic est quidam amor carnalis a sathana ueniens: alius amor spiritus a deo exordium habet: & nemo potest duobus amoribus possideri. Si carnis amator est: amorem spiritus non capis. Si oia corporalia despexisti: non dico carnem aut sanguinem: sed arguam: & possessiones: sed ipsam terram / ipsumque celum. Hæc quippe pertransibunt. Si ista oia cõtemptis: & ad nullum horum anima tua obligata est: neque quoque uitiorum amore retineris: potes amore capere spiritalem. Ista locuti sumus: quia euenit occasio: ut de amore spirituali aliqua diceremus. Expedit autem nobis Salomonis custodire præceptum: & magis illius: qui per Salomonem loquebatur de sapientia: ita dicens. Ama illam / & seruabit te: circumdabit illam / & exaltabit te: honora illam: ut te amplectatur. Est quidem spiritualis amplexus: atque utinam contingat: ut meam sponsam altior sponsi amplexus includat: ut ego quoque possim dicere: quod in eodem libro scriptum est. Si iuxta eius sub capite meo: & dextera illius amplexabitur me. Osculetur me ergo / ab osculo oris sui. Moris est scripturarum imitari modum pro optatiuo ponere: ut ibi. Pater noster qui es in celis / sanctificetur nomen tuum: pro utinam sanctificetur: & tunc est in præfenti. Osculetur me / ab osculo oris sui: pro eo quod est: utinam osculetur. Deinde cõspicit sponsam: uenit delibutus unguentis: nec aliter ad sponsam poterat uenire: nec decebat aliter patrem ad nuptias filium destinare. Variis eum unxit unguentis: fecit illi Christum: uenit diuersis odoribus spiras: & audit: quia bona ubera tua super uinum. Cõgrue sermo diuinus eandem rem / pro locorum qualitate / diuersis uoculis nuncupat. Quando hostia offertur in lege: & uult intellectum ostendere: pectusculum separationis affatur. Quando uero recumbit aliquis cum Iesu: & sensum eius cõmuniõne pfruitur: non pectusculum ut supra: sed pectus alloquitur. Porro cum sponsa loquitur ad sponsum: quia nuptiale carnem inducit: non pectusculum ut in sacrificio: non pectus ut in Ioãne discipulo: sed ubera noli dicere: Quia bona ubera tua super uinum. Cõmunica ut sponsa cum sensibus sponsi: & scias quia inebriat: atque lætificat istiusmodi cogitatus. Quomodo autem calix dñi inebrians per quem optimus est: sic ubera sponsi / omni meliora sunt: & non: quia bona ubera tua / super uinum. In medijs pectibus ad sponsum uerba cõuertit. Et odor unguentorum tuorum / super oia aromata: non uino sed oibus: sponsus uenit unctus unguentis. Si autem & ad meam animam factam sponsam suam uenire dignabitur: quam oportet esse formosam: ut illum de celo ad se trahat: ut descendere faciat ad terras: ut ueniat ad amatam. Quali pulchritudine decoranda est? Quali debet amore seruire: ut ea loquatur ad illam quæ ad perfectam locutus est sponsam? Quia ceruix tua: quia oculi tui: quia genæ tuæ: quia manus tuæ: quia uenter tuus: quia humeri tui: quia pedes tui: de quibus si concesserit dñs disputabimus: quo sponsæ membra uarietur: & singularum partium laus diuersa dicatur: ut post disputatiõnem etiam ad nostram dici aiam similiter laboramus. Bona igitur ubera tua super uinum: & odor unguentorum super oia aromata. Si uideris sponsum: tunc intelliges uerum esse: quod dixi: quia bona ubera tua super uinum: & odor unguentorum tuorum super oia aromata. Multi habuerunt aromata. Regina austri detulit aromata Salomoni: & plures alii aromata possederunt: sed habuerit quis qualem libet non possunt christi odoribus comparari: de quo nunc sponsa ait. Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Ego arbitror quia: & Moyses habuit aromata: & Aaron & singuli prophetarum. Verum si uidero Christum: & suauitatem odore unguentorum eius pcepto: statim sententiam fero: dicens: Odor unguentorum tuorum super oia aromata. Oleum effusum nomen tuum / propheti cum sacramentum est. Tamen modo nomen Iesu uenit in mundum: & unguentum predicatur effusum. In euangelio quoque mulier accipiens Alabastrum unguenti Nardi pistici preciosa: caput Iesu / pedesque perfudit. Obserua diligenter: quæ de duabus super caput effuderit saluatoris: si quidem peccatrix super pedes: & ea quæ dixi non fuisse peccatrix / super caput eius fuisse monstratur. Obserua inquit: & inuenies in euangelica lectione non fabulas: & narrationes ab euangelistis: sed mysteria esse cõscripta. Impleta est utique odore unguenti domus. Siquid peccatrix habuit: ad pedes referendum est: & si quid ea quæ non peccatrix / ad caput. Nec mirum domum fuisse odore cõpletam: cum hoc odore mundus cõpletus sit. Scribitur in eodem loco de Simone leproso & domo eius. Ego puto leprosum mundi istius esse principem: & hunc leprosum Simonem nunc pariter: cuius domus ad aduentum Christi suauis odore cõpleta sit / agente poenitentiam peccatrice: & sancta: caput Iesu in unguentis odoribus perfundere. Unguentum effusum nomen tuum. Quomodo unguentum quod effusione sua odorem longe lateque dispargit: sic Christi nomen effusum est. In uniuersa terra Christus nominatur. In oī mundo prædicatur dñs. Unguentum enim effusum est nomen eius. Nunc Moysi nomen auditur: quod prius Iudææ tunc claudabatur angustiis. Neque enim graecorum quæpiam meminit eius. Neque in ulla gentium scriptum historia de illis seu ceteris: scriptum aliquid inuenimus. Statim ut Iesus radiauit in mundo: eduxit secum leges & prophetas: & uere completum est unguentum effusum nomen tuum. Ipse iuenculæ dilexerunt te. Et quia per spiritum sanctum / charitas dei diffusa est in corda nostra congrue nomen effusio: nis infertur: unguentum effusum est nomen tuum. Hæc dicens sponsa adolescentulas conspicit: quia illa sponsa patrem rogabat: & ad ipsum sponsum cominus loquebatur: nec dum adolescentulæ aderant. In medijs uero præcibus ingreditur iuencularum chorus: & sponsæ laudatur eloquiis. Propterea iuenculæ dilexerunt te: & attraxerunt te. Adolescentulæque respondent. Post te in odore unguentorum tuorum curremus: quia pulchræ sponsi pedes sequæ: quæ nec dum fiduciam habent sponsæ. Sponsa non post tergum sequitur: sed

tur: sed ingreditur iuxta lateri. Apprehendit dexteram sponsi: & manus eius sponsi dextera continetur. Fama uero ingrediuntur post eam. Septuaginta sunt reginæ & octoginta concubinae: & iuenculæ quarum non est numerus. Una est columba mea: perfecta mea: una est matri suæ: una est ei quæ concepit illam. Post te ergo in odore unguentorum tuorum curremus: cum omni honestate deambulantibus: dictum est: post te in odore unguentorum tuorum curremus: famillud. Cursum consumaui. Et illud qui in stadio currunt: oēs quidem currunt unus aut accipit brauium. Brauium xps est: & hæc quidem adolescentulæ: quas propter amoris exordium foris stare cognoscimus: iuxta illud exemplum. Amicus autem sponsi stans: & audiens eum: gaudio gaudet: propter uocem sponsi. Tale quiddam & adolescentulæ sustinent. Introeunte sponso foris secus remanent: sponsa uero speciosa / perfecta / sine macula: sine ruga in sponsi cubiculum: in regium penetrali ingressa: reuertitur ad iuenculas: & nunciat eis: quæ sola conspexerit: dicitque. Introduxit me rex in cubiculum suum: non ait: introduxit nos plures in cubiculum suum. Plures foris remanent. In cubiculum sola ingreditur sponsa: ut uideat thesauros absconditos: & tenebrosos: renuncietque iuenculis. Introduxit me rex in cubiculum suum. Rursus adolescentulæ. i. sponsæ incipientium turba cõplurima. Ingressa sponsa cubiculum sponsi: & uidete diuitias uiri sui: dum illius postulantur aduentum lætæ cõcitant. Exultabimus: & lætabor in te. Pro sponsæ perfectione lætantur. Non est æmulatio in uirtutibus. Amor iste mundus: amor iste sine uitio est. Exultabimus: & lætabor in te. Diligemus ubera tua. Illa quæ maior est: iam tuorum uberum lacte pfruitur: & loquitur exultans: bona ubera tua super uinum. Iste uero quæ exultationem / & lætitiā deferunt: adolescentulæ quippe sunt: deferunt charitatem: & dicunt. Exultabimus: & lætabor in te. Diligemus ubera tua / super uinum. Diligemus (inquit) non diligimus. Deinde loquitur ad sponsam: æquitas dilexit te. Laudat sponsam nomen illi ætatis: a propriis uirtutibus imponentes: æquitas dilexit te. Rursus ad adolescentulas sponsa respondet: Nigra sum: & speciosa filia Hierusalem: ut tabernacula cedari: ut pelles Salomonis. Ne intueamini me: quia ego sum denigrata: quia despexit me sol. Speciosa quidem est: & possum inuenire quomodo speciosa sit sponsa: querimus autem quomodo nigra: & sine candore sit pulchra. Poenitentiam agit a peccatis: speciem ei largita est cõuersatio: & ideo speciosa cantatur. Quia uero nec dum oī peccatorum sorte purgata: nec dum lota est in salute: nigra dicitur: sed in atro colore non permanet. Fit itaque candida: quia ad maiora confurgit: & ab humilibus incipit ad alta conscendere: diciturque de ea: Quæ est ista quæ ascendit dealbata: Et quo manifestius hoc mysterium describatur: non ait ut in plerisque codicibus legitur: Innixa super fratrualem suam. i. episcopatizomene: sed

recumbens. Significanterque de anima sponsæ: & sermo: ne dicitur / super pectus illius recumbens: quia principale ibi cordis est nostri. Unde a carnalibus recedentes: spiritualia sentire debemus: & intelligere: multo melius esse: sic amare: quam amare desistere. Ascendit igitur recumbens super pectus fratruelis sui: & quæ nunc in exordio cuncti nigra ponitur: in epithalamii fine: de ea cantatur. Quæ est ista quæ ascendit dealbata? Intelleximus quomodo & nigra & formosa sit sponsa. Si autem & tu non egeris poenitentiam: caue ne anima tua nigra dicatur: & turpis: & duplici foeditate turperis: nigra propter peccata præterita: turpis propter hoc: quia in eisdem uitiis perseveras. Si uero poenitentiam egeris: nigra erit anima tua propter antiqua delicta: propter poenitentiam uero habebit aliquid (ut ita dicam) æthiopici decoris. Et quia semel æthiopem nominauit: uolo testem scripturam / super hunc aduocare sermonem. Aaron & maria murmurant: quia Moyses æthiopi famam habet uxorem: & nunc Moyses æthiopi famam dicit uxorem. Si quidem lex eius: ad hanc nostram æthiopi famam transmigravit. Murmure Aaron / sacerdotium iudæorum: inuimoret & Maria / synagoga eorum. Moyses de murmuratione non curat: amat æthiopi famam suam: de qua & alibi dicitur per prophetam: Ab extremis fluminum offerent hostias. Et rursus: Aethiopia pueniet manus eius deo. Pulchre pueniet: quomodo in euangelio mulier illa: quæ sanguinem defluebat: Archilysnagogi filiam curatione puenit: sic æthiopia / Israel ægrotante / sanata est. Illorum delicto / salus gentilibus facta est: ad æmulandum eos. Nigra sum: & speciosa filia Hierusalem: & tu ecclesiastica anima ad filias Israel conuertere sermonem: & dic. Me plus amat sponsus meus magis diligit: quam uos: quæ multæ filia Israel. Vos foris statis: & sponsam cubiculum uidetis itransem. Nemo dubitet nigram / uocatam esse formosam: quia nos sumus: ut cognoscamus deum: ut cantica canticis predicemus: ut ab æthiopia finibus: ut ab extremo terræ ueniremus / sapientiam ueri audire Salomonis: & quando saluatoris uox intonantis auditur: Regina austri ueniet in iudicium: & condemnabit hoies generationis huius: quia uenit a finibus terræ: audire sapientiam Salomonis: & ecce plus quam Salomon hic audi mystice quæ dicatur. Regina austri uenit a finibus terræ: ecclesia: & condemat hoies generationis huius. i. iudæos carni & sanguini deditos: uenit a finibus terræ: audire sapientiam Salomonis: non illius qui in testamento ueteri predicatur: sed huius qui in euangelio / Salomone maior est. Nigra sum: & speciosa filia Hierusalem: nigra uelut tabernacula cedari: speciosa ut pelles Salomonis. Ipsa quoque noia / cum sponsæ decore conueniunt. Aiuunt hebrei cedari inter tenebras. Nigra sum ergo: ut tabernacula cedari: ut æthiopes: speciosa ut pelles Salomonis: quas eo tempore in tabernaculi ornamento composuit: quando diues quippe Salomon & in omni sapientia / illius nemo pcessit illum. Nigra sum: & speciosa filia hierusalem.

in salem: ut tabernacula cedat: ut pelles Salomonis: ne intueamini me: quia ego sum denigrata. Satisfecit de nigrore suo: & per poenitentiam ad meliora conuersa: annunciat se filiabus Israel: nigram quidem esse: sed pulchram: in qua superius exposuimus: & dicit. Ne intueamini me: quia ego sum denigrata. Ne (inquit) admiremini coloris esse me tetrici: sol despexit me: ple: no quippe radio: in me luminis sui fulgor illuxit: ut eius sim calore fuscata. Neque enim ut decuerat: ut solis dignitas expetebat: illius in me lumen accepit: delictorum eorum: salus gentilibus facta est: & rursus in crudelitate gentium: scientia Israel. Habes utrumque apud Apostolum: Filii matris meae pugnauerunt aduersum me. Considerandum quo sponsa dicat: filii matris meae pugnauerunt aduersum me: & quoniam aduersus eam: fratrum pugna surrexit. Vide Paulum ecclesiae persecutorem: & intelliges quoniam filius matris eius pugnauerit aduersus eam. Persecutores ecclesiae egerunt poenitentiam: & aduersarii eius rursus ad sororis fidei gna conuersi praedicauerunt fidem: quam ante destruebant. Hoc prophetico spiritu sponsa nunc cantat: ait. Dimicauerunt in me: posuerunt me custodem in uisceribus: uineam meam non custodiui. Ego ecclesia: ego sponsa: ego sine macula: plurimae custodes sum posita: uineae a filiis matris meae: qui contra me aliqui pugnauerunt: quia sollicitudine: curaque districta: dum plures custodio uineas: uineam meam non seruauit. Intelligite mihi hoc de Paulo: & alio quocunque sanctorum: qui pro diuina salute sollicitus: & uidebis: quoniam uineam suam non custodiens: aliorum uineas custodiat. Quomodo etiam: ut alios lucrifaciat: ipse in quibusdama danna sustineat: etenim cum fuerit liber ex omnibus: seipsum seruum fecit: ut omnes lucrifaceret. Factus sum (inquit) infirmus infirmis: Iudaeis Iudaeis: iis qui sub lege erant quasi sub lege & caetera. Dicitque uineam meam non custodiui. Deinde conspicit sponsum: qui conspectus abscessit. Et frequenter hoc in toto carmine facit: quod nisi quis ipse patiatur: non potest intelligere: saepe deus testis est. Sponsum mihi aduentare conspexi: & mecum esse plurimum: quo subito recedente inuenire non potui: quod quaerebam. Rursus igitur desidero eius aduentum: & nonnunquam iterum uenite: & cum apparuerit: meisque manibus fuerit comprehensus: rursus elabitur: & cum fuerit elapsus: rursus a me inquitur: & hoc crebro facit: donec illum uere teneam: & ascendam in uiscus super fratrualem meum. Annuncia mihi: quem dilexit anima mea: ubi pascis: ubi cubas in meridie. Non quaero alia tempora quam uespere: quoniam diluculo: quoniam in solis pascis occubitu. Illud tempus inquit: quoniam in flore die: quoniam plena luce: in maiestatis tuae splendore uersaris. Annuncia mihi: quem dilexit anima mea: ubi pascis: ubi cubas in meridie. Diligenter obserua meridie legis. Apud Ioseph: meridie: fratres praedictum celebrant. Angeli: meridie: Habrae suscipiunt: rurhospitio: & caetera istiusmodi. Quare: & iuenies scripturam diuinam: non frustra: seu fortuito: unum: quicquid usurpare sermonem. Quis putas est dignus e

nobis: ut ad meridiem usque pueniat: & uideat ubi pascit: ubi cubet sponsum. Annuncia mihi: quem dilexit anima mea: ubi pascis: ubi cubas in meridie. Nisi enim tu mihi annunciaueris: incipio errabunda iactari: & dum te quaero: in aliorum greges incurro. Et quia aliorum erubescere facit: atque ora contingere: faciem meam: atque ora mox contego. Sum quippe sponsa formosa: & aliis nudam faciem meam non ostendo: nisi tibi soli: quem iam pridem deosculata sum. Annuncia mihi: quem dilexit anima mea: ubi pascis: ubi cubas in meridie: ne quoniam siam sicut cooperta super greges sodalium tuorum: ut ista non patiar: ut non siam cooperta: ut ora non contegam: & ad alios usque pueniens: incipiam forsitan & eos amare: quos nescio. Idcirco annuncia mihi: ubi te quaeram: & inueniam in meridie: ne forte siam quasi cooperta super greges sodalium tuorum. Post haec uerba sponsus ei cominatur: & dicit. Aut cognosces temetipsam: quoniam regis es sponsa & formosa: & a me facta formosa. Si quidem ego mihi exhibui gloriosam ecclesiam: non habentem maculam: neque rugam. Aut scito: quia si te non cognoueris: & tuam scieris dignitatem: patieris haec quae sequuntur. Quae nam ista sunt? Si non cognoueris temetipsam: o pulchra in mulieribus: egredere tu in uestigiis gregum: & pascere non greges ouium: non agnos: sed haedos tuos. Statuet quippe oues a dextris: & a sinistris haedos. Si non cognoueris temetipsam: o pulchra in mulieribus: egredere tu in uestigiis gregum: & pascere tuos in tabernaculis pastorem. In uestigiis (inquit) pastorem: nouissima fies: non inter oues: sed inter haedos tuos: cum quibus habitans: non poteris mecum: id est cum bono pastore esse. Egitatui meo: in curribus Pharaonis: assimilati te. Si uis intelligere o sponsa: quoniam scire te debeas: cognosce: cui te comparauerim: & tunc uidebis talem te esse: quae turpari non debeas: cum tuam speciem cognoueris. Quid est igitur: equitatu meo: in curribus Pharaonis: assimilati te? Scio equitatem sponsum: propheta dicit: & equitatio eius salus. Assimilata es ergo egitatui meo: in curribus Pharaonis. Quantum differt equitatus meus: qui sum dominus: & dimergo in fluctibus Pharaonis: & cristatos eius: & ascensores eius: & equos: & currus eius: quantum (inquam) differt equitatus meus: ab equis Pharaonis: tanto melior es omnibus filiabus tuas: sponsa: tu ecclesia: ista anima: omnibus animabus quae non sunt ecclesiasticae. Igitur si ecclesiastica anima es: omnibus animabus es melior: si non es melior: non es ecclesiastica. Equitatu meo: in curribus Pharaonis: assimilati te proxima mea. Deinde pulchritudinem sponsae: spirituali amore describit. Genae tuae ut turturis. Faciem illius laudet: & genarum rubore succenditur. Pulchritudo quippe mulieris: in genis dicitur esse plurima. Ita & nos pulchritudinem animae intelligamus in genis. Labia uero eius: & linguam: intelligemus praedicemus. Collum tuum monile: ut ornamentum quod solet uirginum collo pendere: & nuncupatur omifcos. Itaque sine hoc decore: & tuum ipsum collum: est ornamentum. Post hoc fit sponsus in recubitu:

in recubitu: requieuit ut leo: ut catulus leonis obdormiret: ut deinceps possit audire suscitabit eum: quo interim dormiente: apparent sponsae sponsi sodales angeli: & his eam sermonibus consolantur. Nos tibi aurea ornamenta facere non possumus: non enim tam diuites sumus ut sponsus tuus: qui aureum tibi monile largiatur: nos similitudinem auri faciamus: non enim habemus aurum: & hoc quoque latandum est: si similitudines auri: si stigmata faciamus argenti: uerum non omni tempore: donec sponsus tuus surgat a cubitu. Cum enim ille surrexerit: ipse tibi aurum: ipse faciet argentum: ipse tuam mentem: sensumque decorabit: & eris uere diues in sponsi domo: sponsa formosa: cui est gloria in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA SECVNDA.

Beo loco: in quo scriptum est: Nardus mea dedit odorem suum: usque ad eum locum: in quo ait: Quia uox tua suauis: & forma tua decora: & caetera: omnes animae motiones uniuersitatis conditor deus creauit ad bonum: sed pro usu nostro fit saepe: ut res quae bonae sunt per naturam: dum male his abutimur: nos ad peccata deducant. Vnus de animarum motibus amor est: quo bene utimur ad amandum: si sapientiam amenius & ueritatem. Quando uero amor noster in peiora corruerit: amamus carnem: & sanguinem. Tu igitur ut spiritualis: audi spiritualiter: amatoria uerba cantari: & discem motum animae tuae: & naturalis amoris incendium ad meliora transierre: simul: Ama illam: & seruabit te: circunda illam: & exaltabit te. Viri diligite uxores uestras ait Apostolus: sed non stetit in eo quod dixerat: uiri diligite uxores uestras: uerum sciens esse dilectionem uiro: in propriis quoque uxoribus in honestam: sciens esse placentiam deo: docuit quoniam uiri uxores suas amare deberent: in ferens. Viri diligite uxores uestras: sicut & Christus ecclesiam: & hoc quidem in poemio eorum quae postea differenda sunt diximus: quia amici sponsi: dum rex in recubitu suo est: (requiescentes enim dormiuit ut leo: & ut catulus leonis) sponsae permiserant: donec ille conlugeretur: similitudines auri & argenti esse facturos: non habentes aurum: ut sponsus: & quodammodo aliis uerbis sponsi passio praedicata est: non irratiounabiliter ad haec sponsa indit: & ipsa dispensationem quadam passionis intelligens: ad id quod audierat: similitudines auri faciemus tibi cum stigmatibus argenti: donec rex in recubitu suo est: ait. Nardus mea dedit odorem suum. Fasciculus guttae fratrueles meus mihi: in medio uberum meorum demorabitur. Quomodo igitur aptabimus ei: id quod praecessit: donec rex in recubitu suo est: id quod sequitur: Nardus mea dedit odorem suum. Loquitur euangelium: quia uenit mulier habens alabastrum unguenti nardi pistici: per ciosum: non illa peccatrix: sed sancta: de qua nunc mihi sermo est. Scio quippe Lucam de peccatrice: Mathaeum uero: & Ioanem: & Marcum non de peccatrice dixisse. Venit ergo non peccatrix illa sed sancta: cui nomen

quoque Ioannes inseruit. Maria quippe erat: habens alabastrum unguenti nardi pistici: per ciosum: & effudit super caput Iesu. Deinde super hoc indignantibus non omnibus discipulis: sed Iuda solo dicente: potuit uenudari trecentis denariis: & dari pauperibus: indit magister atque saluator. Semp paupes habebitis uobiscum: me autem non semper. Praeueniens quippe haec: in diem sepulturae meae fecit. Ideo ubicunque praedicatum fuerit euangelium istud: dicetur: & quod fecit haec in memoriam eius. In figura ergo istud quod nunc loquitur. Nardus mea dedit odorem suum: illa super caput domini sudit unguentum: & tu quoque assume nardum: ut postquam caput Iesu suauis odore perfuderis: possis audacter errare. Nardus mea dedit odorem suum: & a Iesu reciprocum audire sermonem: quia ubicunque praedicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo: dicetur: & quod fecit haec in memoriam eius. Tu quoque facito: in uniuersis gentibus praedico: quoniam autem hoc facies? Si factus fueris ut Apostolus: & dixeris: christi bonus odor sumus: in omni loco in his qui saluatur: & in his qui pereunt: bona opera tua: nardus sunt. Si uero peccaueris: peccata tetro odore redolent. Dicit quippe poenitens. Coputruerunt: & corruptae sunt cicatrices meae: a facie insipientiae meae. Non de nardo: positum est nunc spiritui sancto dicere: neque de hoc quod oculis intueamur. Euangelista scribit unguentum: sed de nardo spirituali: de nardo quae dedit odorem suum. Fasciculus stactes. id est guttae: siue stillae: fratrueles meus mihi. Guttam unguenti castam galbani: in Exodus legimus: precepto domini in thymiamam. id est in sacerdotalem chrismam confectum. Si ergo uideris saluatorem meum: ad terrena: aut humilia descendente: uidebis quoniam uirtutem magnam: & maiestatem diuinam: ad nos modica quaedam stilla defluerit. De hac stilla & propheta cecinit dicens: & erit de stilla populi huius congregandus: congregabitur Iacob. Et sicuti semper alium sensum lapidis erat percipis e monte sine manibus: nostri in carne saluatoris aduentus. Neque enim totus mons fuit qui descendit ad terras: nec poterat humana fragilitas totius montis magnitudinem capere. Sed lapis ex monte: lapis offensionis: & petra scadalum descendit in mundum: sic semper alium intellectum stilla nuncupatur: oportebat quippe: ut quia omnes gentes in stillam stillulae reputatae sunt: pro omnium salute: factus est omnia: etiam stilla fieret ad eas liberandas. Quid enim pro nostra salute: non factus est? Nos inanes: & ille exinanitus semetipsum formam serui accipiens. Nos populus stultus & non sapiens: & ille factus est stultitia praedicationis: ut fatuum dei sapientius fieret hominibus. Nos infirmi: infirmum dei fortius hominibus factum est. Quia igitur uniuersae gentes: ut stilla stillulae: & ut momenterum statere reputatae sunt: Idcirco factus est stilla: ut per eum a uestimentis nostris odor stillae procederet: iuxta illud: Myrrha: & stilla: & castia a uestimentis tuis: a domibus elephantinis: ex quibus latificauerunt te filiae regum in honore tuo. Quae in xliiii. psalmo dicuntur ad sponsam. Fasciculus stillae fratrueles meus

mibi. Consideremus quid sibi fratrueles nomine ue-
lit ecclesia: quæ hic loquitur de fratrueles nos sumus
ex gentibus congregati. Saluator noster sororis eius
est filius. i. Synagoga. Duæ quippe sorores sunt ec-
clesia & synagoga. Saluator ergo (ut diximus) filius
synagoga sororis: uir ecclesiae: sponsus ecclesiae: fra-
truelis est sponsa sua. Fasciculus stillæ fratrueles meus
mibi in medio uberum meorum comorabitur. Quis
ita beatus: ut habeat hospitem in principali corde: in
medio uberum: in pectore suo sermonem dei? Tale
est quippe quod canitur. In medio ubere meorum co-
morabitur. Si non fuerint factæ māmæ tuæ: in medio
earum habitabit sermo diuinus. Decebat in camine nu-
ptiali māmæ potius appellari quæ pectus. Et spiciuū
est: cur ad expositionem eius quæ dicit. In medio ubere
meorum comorabitur: sit assumptum: si non fue-
rit fractæ māmæ tuæ. De Ezechiele in eo quippe lo-
co: ubi Hierusalem dominica corripitur uoce: inter
cætera dicitur ad eam. In ægypto fractæ sunt māmæ
tuæ. Castæ ubera non franguntur: sed meretricum
ubera laxis pellibus irruunt. Pudicæ erecta sunt
ubera: & uirginali robore tumentia. Suscipiunt ser-
monem sponsi: & dicunt. In medio uberum meorum
comorabitur. Botrus Cypri fratrueles meus mibi. Ini-
tium est sermonis in gemine: & initium Cypri. i. flo-
ritio in uerbo: unde ait Botrus Cypri. i. floritiōis
fratrueles meus mibi. Non oibus est Botrus Cypri:
sed his qui eius flore digni sunt. Aliis uia uaria est:
huic soli quæ nigra est & formosa: in floribus decore se-
pber. Botrus Cypri fratrueles meus mibi. Non sim-
pliciter ait Botrus Cypri fratrueles meus: sed cum ad-
ditamento mibi: ut doceret non oibus eum esse Bo-
trum Cypri. Videamus autem in quibus regionibus
Botrus iste sit sponsus. In uineis Engaddi: quod iter
pretatur oculus tentationis. In uineis igitur oculi ten-
tationis Botrus Cypri fratrueles meus mibi. Tentationis
oculus in præfenti est. Sigdem in tentatione
moratur in hoc mundo: & tentatio est uita huma-
na super terram: dum in hac luce uersamur: in uineis
sumus Engaddi. Si autem meruerimus postea trans-
plantari: a nostro agricola transferemur. Nec dubites
quia possis de Engaddi uineis ad loca meliora trans-
ferri. Agricola noster ad transferendam uineam crebra
meditatione iam calluit. Vineam enim ex ægypto tra-
stulisti: eiecisti gentes & plantasti eam: operuit mōtes
umbra eius: & arbuta eius cedros libani. Et hæc quæ
dem quæ exposuimus: locuta sit sponsa de sponso si-
significans amorem suum: & sponsi uenientis hos-
pitiū: quō in medio ubere & sui cordis archano
sponsus ueniens comoretur. Rursus sponsi ad eam
sermo dirigitur: & dicit. Ecce speciosa proxima mea:
ecce speciosa oculi tui oculi colubæ. Illa sic dicit ad
sponsum: Ecce speciosus fratrueles meus: non adiun-
git & proximus meus. Hic autem quā loquitur ad eam:
ecce speciosa mea: adiungit & proxima mea. Quare
autem illa non dicit. Ecce speciosus proximus mibi:
sed tū ecce speciosus? Quare ille non solum specio-

sa es dicit: sed speciosa es proxima mea? Sponsa si lon-
ge fuerit a sponso: non est speciosa: tunc pulchra fit
quā dei uerbo coniungitur. Et merito nunc docetur
a sponso: ut proxima sit: & a suo latere non recedat.
Ecce speciosa proxima mea: ecce speciosa. Incipis quidem
esse speciosa ex eo quod proxima mibi es. Postquam esse co-
peris speciosa: etiam sine additamento proxima abs-
olute speciosa. Ecce speciosa proxima mea: ecce spe-
ciosa. Videamus & aliam laudem speciosæ: ut & nos
amulemur sponsæ fieri. Oculi tui colubæ. Qui ui-
derit mulierem ad concupiscendum carnem: mo-
chatus est eam: in corde suo: oculos non habet colum-
bæ. Sigs uero oculos colubæ non habet: domum
fratris sui ingreditur in scilicet: non seruans illud quod
in prouerbis est preceptum. In domum fratris tui ne
intres in scilicet. Pro eo quod lxx. in scilicet interpretati sunt.
Aquila hebræam exprimens ueritatem. Atreosio. i.
stultum posuit. Qui autem habet oculos colubæ:
uidet recta: & misericordiam permeretur. Videns por-
ro quis uidet recta: nisi qui casto conspectu & puris
intuetur oculis? Noli igitur mibi his tū carnis oculis
intelligere: quæ dicta sunt: scilicet & de his intellexisse
non inutile sit: sed ingrediens ad interiora cordis tui
& alios oculos mente perquirens: qui & a dei manda-
to illuminantur (mandatum quippe dei illuminat
oculos) illud emittens: labora: contende: ut sancte illi
gas uniuersa quæ dicta sunt: & similis spiritui qui in
specie descendit colubæ: audias: quia oculi tui col-
umbæ. Si intelligas legem spiritaliter: oculi tui col-
umbæ sunt. Si intelligas euangelium: ut se uult intelli-
gere euangelium & predicari: uidens Iesum omnem languo-
rem & infirmitatem: non solum eo tpe quo carnali-
ter facta sunt: fuisse meditantem: sed hodieque meditan-
tem & non tū tunc ad hoies descendisse: sed hodieque
descendere: & esse presentem. Ecce enim uobiscum sum
usque ad consumationem sæculi. Oculi tui colubæ
sunt. Ecce speciosa proxima mea: ecce speciosa: oculi
tui colubæ. Has de se sponsa audiens laudes: spon-
so uicem in laudibus tribuit: non quo ei quod non ha-
bet: suo preconio largiatur: sed intelligens decorē atque
conspiciens ait. Ecce sponsus fratrueles meus eadem
pulcher: lectus noster umbrosus. Quæro lectum in
quo sponsus cum sponsa requiescat: & ni fallor cor-
pus humanum est. Sigdem ille in euangelio paralit-
icus: qui iacebat in lecto: & abire in domum suam sub
lato grabato: uoce iussus est saluatoris: antequam
super debile membrorum suorum corpus iacebat: quod
postea dei uirtute solidatum est: sic ego intelligo tol-
le grabatum tuum: & uade in domum tuam. Neque
enim ad hoc filius dei de coelestibus ad terrena descen-
derat: ut de lectulis imparet: & cōsurgētem ab agro
tatione sua sine lectulo non pateretur abscedere. Tol-
le (inquit) grabatū tuum: & uade in domū tuam.
Et tu igitur a saluatoris sanatus: tolle grabatum tuum:
& uade in domum tuam: ut cum ad te uelut spon-
sam uenerit sponsus: & in eo tecum fuerit reclinatus
dicas. Ecce sponsus fratrueles meus: eadem pulcher:
acclinatio

acclinatio nostra umbrosa: ecce speciosus fratrueles
meus: ipse & speciosus est & umbrosus. Per diē quod
pes sol non uret teneque luna per noctem. Trabes do-
mum nfarum cædri multitudinis uerba sunt. Videtur
autem mibi: uiri hæc dicere: qui cum sponso sunt:
de quibus superius sermo pfatus est: domos cædri-
nas trabibus intextas: & cypressis contignatas. Sigdem
pro sibe/ ascendit cypressus: & pro coniza/ ascendit
myrtus. Regrens igitur cuius naturæ ista sunt ligna:
& cædri impubere: & cypressum odoris optimi
deprehendens: labora & tu ita contignare domum
tuam: ut de te quoque possit dici. Trabes domum nfarum/
cædri: & contignationes nostræ cypressi. Post hæc
sponsus loquitur. Ego flos campi & lilium conual-
lium: propter me qui in ualle eram: descendit in uallem:
& in uallem ueniens fit lilium: pro ligno uitæ quod
plantatum est in paradiso dei: totius campi. i. totius
mundi: & uniuersæ terræ flos factus est. Quid enim
sic potest esse flos mundi: ut uocabulum xpi? Vnguē-
rum effusum nomen eius. Aliter id ipsum dicitur: ego
flos campi & lilium conuallium: & hæc quidem de
semetipso. Deinde sponsam laudans ait. Ut lilium in
medio spinarum: sic proxima mea in medio filiarum. Si-
cut lilium non potest spinis comparari: inter quas sem-
per exoritur: eodem modo proxima mea/ super oēs fi-
lias: lilium est in medio spinarum. Ista audiens sponsa ui-
cem reddit sponso: & sentiens illius etiam suauitatem/
in uocem laudantis erumpit. Vnguētorum quippe
odor licet suauiter spiret: & sensum odoris demulceat:
non tū eiusmodi est: ut suaue sit ad edendum. Est autē
aliud quod optimi saporis sit: & odoris. i. ut fauces
dulcore delectet: & spiritum mulceat odoratu. Tale
est malū: & istiusmodi est naturæ: ut in se utraq; posi-
sident: iccirco uolens non solum bene olentiam ser-
monis: sed & dulcorē eius sponsa laudare ait. Ut ma-
lum in lignis syluæ: ita fratrueles meus in medio fi-
liarum. Oia ligna: oēs syluæ arbores: ad cōparationem
sermonis dei syluæ inferaces existimantur. Ad xpm
salus est: omne quod dixeris: & istiusmodi sunt oia.
Quæ enim possunt dici: ad eum comparata: fructife-
ra? Etiam ligna quæ uidebantur fructibus incuruari:
ad collationem aduentus eius: infructuosa monstrata
sunt. Ideo ut malū in lignis syluæ: ita fratrueles meus
in medio filiarum. In umbra eius concupiui & sedi.
Quæ pulchre non ait in umbra illius concupisco: sed
in umbra eius concupiui: & non sedeo: sed sedi. Sig-
dem in principio non possumus cum eo proprium
conferre sermonem: uerum in principio (ut ita dicam)
quadam maiestatis illius umbra prouimur. Unde &
in prophetis legitur. Spiritus faciei nostræ xps dñs:
cui diximus. In umbra eius uiuimus in gentibus: &
ab umbra ad umbram aliam transmigramus. Seden-
tibus enim in regione: & umbra mortis: lux orta est
eis: & transeamus ab umbra mortis ad umbram ui-
tæ. Semper istiusmodi sunt profectus: ut in exordio
desyderet quispiam saltem in uirtutum umbra con-
fistere: Ego puto ideo & natiuitatem Iesu ab umbra

coepisse: & non in umbra: sed in ueritate finitam. Spi-
ritus (inquit) sanctus ueniet in te: & uirtus altissimi
obubrabit tibi. Natiuitas Christi ab umbra sumpsit
exordium: non solum autem in Maria: ab umbra eius
natiuitas coepit: sed & in te: si dignatus fuerit nasci
sermo dei: fac igitur ut possis capere umbram eius: &
cū umbra fueris dignus effectus: ueniat ad te (ut ita
dicam) corpus eius: ex quo umbra nascitur. Nam in
modico fidelis: & in maioribus erit fidelis. In umbra
eius concupiui: & sedi. Vides quia non semper in um-
bra stetit: sed inde ad meliora transferit dicens. Et fru-
ctus eius dulcis in gutture meo. Ego (inquit) desyde-
raui in umbra eius requiescere: sed postquam mea pro-
texit umbra: etiam fructu illius saturatus sum: & fru-
ctus eius dulcis in gutture meo. Introducite me in
domum uini. Foris stetit sponsus: & ab sponsa succe-
ptus est. In medio quippe ubere illius requieuit: pro-
xime iuuentula non sunt istiusmodi: ut sponsum ho-
spitem habere mereantur. Multi uero foris in para-
bolis loquuntur: quæ uereor nemulæ adolecentulæ: for-
te nos simus. Introducite me in domum uini. Cū
tam diu foris maneo: Ecce sto ante ostium: & pulso.
Si quis mibi aperuerit: ingrediar ad eum: & cenabo
cum eo: & ipse mecum. Introducite me: & nunc ca-
dem dicit sermo diuinus. Ecce xps loquitur: introdu-
cite me. Vobis quoque cathecuminis loquitur. Intro-
ducite me non simpliciter in domum: sed in domum
uini. Impleatur uino lætitiæ: uino spiritus sancti aia
uestra. Et sic introducite in domum uestram sponsum:
uerbum: sapiētiā: ueritatem. Potest autē & ad eos di-
ci: qui nondum perfecti sunt. Introducite me in do-
mum uini. Ordinate in me charitatem. Eleganter lo-
cutus est ordinate. Plurimorum quippe inordinata est
charitas. Quod in primo loco debent diligere: dili-
gunt in secundo: quod in secundo: diligunt in pri-
mo: & quod oportet amare quarto: amant tertio: &
rursus tertium in quarto: & est in plerisque charitatis
ordo peruersus. Sanctorum uero charitas ordinata est.
Volo ad intelligendum hoc quod dicitur: ut ordinate
in me charitatem: aliqua exempla replicare. Te uult
diuinus sermo: diligere patrem: filium: filiam: uult te
sermo diuinus: diligere xpm: nec dicit tibi: ne diligas
liberos: ne parentibus charitate iungaris. Sed quod di-
cit tibi: ne inordinatā habeas charitatem: ne primum
patrem/ aut matrem: deinde me diligas: ne filii/ & fi-
liæ: plus quam mei charitate, tenearis. Qui amat patrem/
aut matrem super me: non est me dignus. Qui amat
filium/ aut filiam super me: non est me dignus. Recole
cōsciam tuam de patris/ matris/ fratris ue affectu. Cō-
sidera qualem circa sermonem dei/ & Iesu habeas cha-
ritatem: statim deprehendes magis te filium/ & filiam
diligere quam uerbum: magis te parentes amare quam xpm.
Quis putas ita pficit in nobis: ut præcipuam/ & pri-
mam inter oēs sermones dei habeat charitatem: qui
in secundo loco liberos ponat? Iuxta hūc modum.
Ama uxorem tuam. Nullus quippe aliquā suā carnem
odio habuit: sed amat ut carnem: & erunt (inquit)

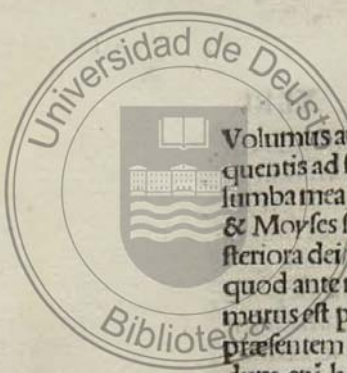
duo in carne una: & nō in uno spiritu. Anna & deus: sed amillum: non ut carnem & sanguinem: sed ut spiritum. Qui enim adhæret deo: unus spiritus est. Igitur ordinata est charitas in perfectis. Ut autē post deum: etiam inter nos ordo ponatur. Primum mandatum est: ut diligamus parentes: secundum filios: tertium ut domesticos nostros. Si autem filius malus est: & domesticus bonus: domesticus in charitate filii collocetur. Et ita fiet: ut scōr ordinata sit charitas. Magister quoque & dñs noster in euāgelio pcepta de charitate constituens: ad uniuscuiusque dilectionem proprium aliquid apposuit: & dedit intelligentiam ordinis his: qui possunt audire scripturam dicentem. Ordinate in me charitatē. Diliges dñm deum tuum: ex toto corde tuo: & ex tota mente tua: & ex tota aīa tua: & ex tota uirtute tua: & diliges proximum tuum: sicut teipsum: non proximum ex toto corde: ex tota aīa: & ex tota uirtute: & ex tota mēte. Rursus inquit. Diligite inimicos uestros: & nō apposuit ex toto corde. Non est inordinatus sermo diuinus: nec impossibilia pcepit. Nec diligite inimicos uestros ut uosmet ipsos. Sufficit eis quod diligimus: & odio nō habemus. Proximum uero: ut teipm. Porro deum ex toto corde: & ex tota mente: & ex tota uirtute. Si hæc intellexeris: & intellecta cōpleueris: fecisti quod sponsi sermone pcepitur. Introducite me in domum uini. Ordinate in me charitatem. Quis putas e nobis charitatis est ordinor? Cōfirmate me in unguētis. Unus de interpretibus posuit oīanōn alias

Hæc autem sponsa loquitur. Stipate me in malis. In quibus malis? Ut malum in lignis spluēntia fratruelis meus in medio filiorum. Idcirco in malis eius stipate me: quia uulneratæ charitatis ego. Quam pulchrum est quod decorat a charitate uulnus accipere. Alius iaculum carni amoris excepit: alius terreno cupidine uulneratus est: tu nuda membra tua: & præbe te iaculo electo: iaculo formoso: siquidē deus sagittarius est. Audi scripturam de hoc eodē iaculo loquentem: imo ut amplius admiretis: audi ipsum iaculum: quod loquatur. Posuit me in sagittam electam: & in pharetra sua seruauit me: & dixit mihi. Magnum est tibi hoc uocari puerum meum. Intellige sagittam quid dicat: & quō a deo sit electa: quod beatum est hoc iaculo uulnerari. Hæc sagitta uulnerati fuerunt illi: qui inter se inimicem conferebant. Cor nostrum ardens erat in uia: cum aperiret nobis scripturas. Si quis sermone nostro: si quis scripturæ diuino magisterio uulneratur: & potest dicere quia uulneratæ charitatis ego: hūc & illud forsitan sequitur: quod forsitan dico: manifestam promissionem sententiam. Sinistra ei sub capite meo: & dextera illius amplexabitur me. Habet & in sinistra: & in dextera sermo dei sapientiam: cum pro intellectu uarietate sit multiplex: in subiacenti una est. Ipse Salomon de leua: & dextera sapientiæ docuit: dicens. Longitudo enim & anni uitæ in dextera eius: in sinistra autē ipsius diuitiæ: & gloria. Igitur leua eius sub capite meo: ut me faciat requiescere: & brachium sponsi fiat

cervical meum: & reclinetur aīa principale super sermonem dei. Leua eius sub capite meo. Non expedit tibi habere cervicalia: quæ lamentatio sequitur. In Ezechiele scriptum est. Væ his qui cōsuunt cervicalia sub oī cubito manus: noli confuere cervicalia: noli capiti aliunde requiem querere: habes sponsi leuam sub capite tuo: & dic. Leua eius sub capite meo: quam cum habueris: oīa tibi: quæ sunt in leua: tribuuntur. Dicis quippe: in sinistra eius diuitiæ: & gloria: & dextera eius cōplexabitur me. Totum te sponsi dextera complectatur. Longitudo quippe: & anni uitæ in dextera eius: & ob id longæ uitæ & multorum dierum eris super terram bonam: quam dñs deus tuus dat tibi. Adiuraui uos filiæ Hierusalem in uirtutibus: & in uiribus agri. Quid adiurat sponsa filias Hierusalem? Si leuaueritis: & suscitaueritis charitatem: quādiu charitas dormit in uobis o filiæ Hierusalem: o adolescentulæ: quæ in me nō dormiuit: quia uulnerata sum charitate: in uobis autē quæ plures estis: & adolescentulæ & filia Hierusalem dormit charitas sponsi. Adiuraui ergo uos filiæ Hierusalem si leuaueritis: & non solum leuaueritis: sed & suscitaueritis quæ in uobis est charitatem. Creator uniuersitatis cum uos conderet: inseruit in cordibus uestris semina charitatis nunc autem sicut alibi dicitur: iustitia dormiuit in ea: sic dilectio dormitat in uobis: iuxta quod & alibi sponsus regeuit ut leo: & ut catulus leonis. Adhuc in infidelibus: & in his qui corde sūt dubio: dormitat sermo diuinus: uigilat in sanctis: dormitat in iis qui temperantibus fluctuant. Suscitatur uero eorum uocibus: qui cupiunt sponso uigilante saluari: statim fit eo uigilante tranquillitas: statim undarum moles conquiescit: spiritibus cōtrariis increpatur: fluctuum rabies silet. Illo dormiente: tēpestas/mors/ & desperatio est. Adiuraui ergo uos filiæ Hierusalem in uirtutibus: & in uiribus agri: cuius agri: nēpe illius agri pleni: quem bñ dixit dñs. Si leuaueritis: & suscitaueritis charitatem: quoad usque uelit uox fratruelis mei. Ecce hic uenit saliens super montes. Hic adhuc loquitur ecclesia exhortans adolescentulas: ut ad sponsi pparentur aduentum (si tñ uenire uoluerit) & suum illis præbere colloquium. Adhuc igitur loquente ea: uenit sponsus: quem digito monstrat: & dicit. Ecce hic uenit saliens super montes. Intellige sponsæ aīam beatā atque perfectā: quæ citius uideat: citius sermonis cōtemplet aduentum: quæ sibi sapientiam uenisse sentiat: & dei charitatem: & dicat non uidentibus. Ecce hic uenit: orate ut & ego possim dicere: ecce hic uenit. Si enim potero dei differere sermonem: quodāmodo & ego dicā. Ecce hic uenit. Quo? Non utiq; ubi uallis: non ubi humilia loca. Quo uenit? saliens super montes: transiliens super colles. Si fueris mons: salit in te sermo dei. Si nō ualueris esse mons: sed fueris collis: secundus a mōte transiliet super te. Quam uero pulchra: & cōuenientia rebus uocabula. Salit super montes: quia maiores sunt: transilit super colles: quia minores sunt: nō transilit super montes: non salit super colles. Ecce hic

Ecce hic uenit saliens super montes: transiliens super colles. Similis est fratruelis meus caprea: aut hinnulo ceruorum: in montibus Bethel. Hæc duo aīalia in scripturis frequentius nōiuntur: & quo amplius admireris: sapientius iuncta ponuntur. Et hæc sunt (ait) quæ manducabis: post paululum inferēs capream: & ceruum. In præsentī quoque libro: pariter appellatur ceruus: & caprea. Quodāmodo enim cognita sibi: & uicina sunt ista aīalia. Caprea. i. dorcas acutissime uideret. Ceruus interfector serpentum est. Quis putas est dignus e nobis: qui iuxta dignitatem loci atque mysteriorum plenam possit explicare rationem? Oremus dñm: ut nobis largiatur sensum ad percipiēdas scripturas: & possimus dicere: quō aperiet nobis Iesus scripturas! Quid igitur dicimus? quia dorcas / hoc est caprea: sūm eorum physiologiam: qui de naturis omnium aīalium disputant: ex iuncta sibi uinome acciperit. Ab eo enim quod acutius uideat: id est εὐτοροῦ οὐ εὐροῦ & εὐρεῖν dorcas appellata est. Ceruus uero serpentum inimicus: ac debellator est: ita ut spiritu narium eos extrahat de cauernis: & superata pñtie ueneni / eorum pabulo delectetur. Forsitan saluator meus caprea fit iuxta & εὐροπῆν: ceruus iuxta opa. Quenam ista sunt opera? Interficere ipse serpentes: contrarias fortitudines iugulat. Ideo dicam ei: tu cōtriuisti caput draconis. Similis est fratruelis meus caprea: uel hinnulo ceruorum super montes domus dei. Bethel quippe interpretatur domus dei. Non omnes montes domus dei sunt: sed qui montes ecclesiæ sunt. Inueniuntur quippe & alii montes erecti: & confurgentes aduersus scientiam dei: montes ægyptiorum: & Allophylorum. Vis scire quia similis est fratruelis meus caprea: aut hinnulo ceruorum super montes Bethel? Esto mons ecclesiasticus: mons domus dei: & ueniet ad te sponsus similis caprea: uel hinnulo ceruorum super montes Bethel. Cernit sponsum appropinquasse uicinus: qui ante super montes uersabatur: & colles: assumulat eum transiliens: atque salientem. Et post hoc / ad se: & ad alias adolescentulas aduenisse cognoscēs: dicit. Ecce hic retro / post parietem nostrum. Si adificaueris parietem: & feceris ædificationem dei: ueniet post parietem tuum prospiciens per fenestras. Vna fenestra / unus est sensus: per hunc pspicit sponsus. Alia fenestra: alius est sensus: & per hunc sponsus sollicite conuocatur. Per quos sensus enim nō perspiciet sermo dei? Quid sit autem perspicere per fenestras: & quomodo per eas sponsus aspiciat: sequens docebit exemplum. Vbi non prospicit sponsus: ibi mors inuenitur ascendēs: ut legimus in Hieremia. Ecce mors ascendit per fenestras nostras. Quando uideris mulierem ad concupiscendum eam: iam mors ascendit per fenestras tuas. Eminens per retia. Intellige quia in medio laqueorum: ambulas: & subtus machinas transas imminētes: omnia retibus plena sūt: diabolus laqueis cuncta compleuit. Si autem uenerit tibi sermo dei: & coeperit eminere de retibus: dices. Anima nostra ere-

pta est de laqueo uenantium: laqueus contritus est: & nos liberati sumus. Benedicti uos a domino: qui fecit cœlum & terram. Eminet igitur sponsus per retia: tibi uiam faciens. Iesus descendit ad terras: subiecit se retibus mundi. Videns magnum hominū gregem retibus impeditū: nec eum ab alio: nisi a se posse rescindi: uenit ad retia assumēs corpus humanum: quod inimicarum fortitudinum laqueis tenebatur: ea tibi dirupit: & loqueris. Ecce hic retro / post parietem nostrum: prospiciens per fenestras: eminens per retia. Cum eminuisset: dicit tibi. Respondet fratruelis meus: & dicit. Surge: ueni proxima mea: uiam tibi feci: rescindi retia: sic ueni ad me proxima mea. Surge: ueni proxima mea: speciosa mea: columba mea. Cur ait surge? Cur ppera? ego pro te sustinui rabiem tempestatis: ego fluctus qui tibi debebatur: excepi. Tristis est facta anima mea propter te: usque ad mortem. Surrexi a mortuis: fractus mortis ianuis: & inferni uinculis dissolutus: ideo dico tibi. Surge: ueni proxima mea: speciosa mea: columba mea: quia hyems transiit: pluuia abiit: flores uisi sunt in terra. Ego a mortuis surgens: tempestate compressa: tranquillitatem reddidi: & quia sū dispensationem carnis / ex uirgine: & uolūtate patris creui: & sapientia: & atate profeci: flores uisi sunt in terra: tempus sēctiōis adest. Sēctio: remissio peccatorum est. Oīem enim ramum (ait) in me manentem: & afferentem fructum: pater meus mundat: ut fructus maioris afferat. Habeto fructus: & priora quæ in te infructuosa sunt: auferentur. Tēpus quippe sectionis adest: uox turturis audita est in terra nostra. Nō sine causa: in sacrificiis assumitur par turturum: aut duo pulli columbarum: nā idem ualent: & nunquid dñm est / separatim / par nūmodo columbarum: sed par turturum: & duos pullos colūbarum. Columba: spūs sanctus est. Spiritus autem factus: quā de natiuitate: & occultationibus sacramentis: & quæ multi capere non possunt: loquitur: in turturis appellatione signatur: id est in eius uis: quæ sēp in mōtium iurgis: & in arborum uerticibus cōmorat: in uallibus autē: & in quæ ad hoīes usque pueniūt: columba assumit. Denique saluator quia hoīem est dignatus assumere: & uenit ad terras: multiq; tūc circa Iordanem peccatores erāt. Idcirco spūs sanctus: non in turturē uertitur: sed columba fit. Inter nos pp hoīum multitudinem: uis manifestior cōuerfatur. Turtur autē uidet (uerbi grā) Moysi: & unicuique pphetarū recedentium in mōtes: & desertas: & ibi accipiētium sermones dei. Vox ergo turturis audita est in terra nostra. Ficus pduxit grossos suos. A ficu dignoscite parabolā: cū ramus eius tener factus fuerit: & folia miserit: scitote quia iuxta est æstas. Vult nobis dei eloquium nūciat post hyemē: post cellas: aīarū appropinquasse messē: & ait. Ficus pduxit grossos suos: uites florescunt: dederunt odorem: si iam rumpunt in florem: tēpus adueniet: & erūt uua. Surge: ueni proxima mea: speciosa mea: colūba mea. Hæc (quæ supius exposuimus) sponsum nō audientibus adolescentulis: sed sola sponsa audiente: loquitur.

PRAEFATIO

Volumus autem & ipsius iam audire sermonem loquentis ad sponsam. Surge ueni proxima mea: columba mea: & ueni coluba mea sub tegmine petrae: & Moyses sub tegmine petrae ponitur: ut uideat posteriora dei: in tegmine antemuralis. Primum ueni ad quod ante murum est: & postea poteris introire ubi murus est petrae. Ostende mihi faciem tuam. Usque ad praesentem diem similia dicuntur ad sponsam. Nec dum enim habebat fiduciam: ut reuelata faceret gloriam domini contemplaretur. Quia uero iam ornata est: atque composita: dicitur ei: Ostende mihi faciem tuam. Non dum enim erat uox eius: ita suavis: ut mereretur ei dici: audire me fac uocem tuam. Quando ergo didicit loqui? Tace enim (ait) & audi Israel: & scito quid loquar: & suavis facta est uox eius sponso / sibi illud per pheticum: suavis fiat ei postulatio mea. Tunc ad eam sponsus effatur: & audire me fac uocem tuam: quia uox tua suavis est. Si aperueris os tuum uerbo dei: dicet tibi sponsus: uox tua suavis est: & aspectus tuus speciosus. Quapropter cōsurgentes deprecemur dominum: ut digni efficiamur sponsi sermone / Sapientia Christo Iesu: cui est gloria: & imperium in saecula saeculorum. Amen.

Comentarium in Canticum canticorum: quod est in quattuor libros distinctum: & ab ipso Origene descriptum: falso a nonnullis beato Hieronymo attribuitur. Quum ipse ubi de se in uirorum illustrium libro: unimodo duas in Canticum canticorum Homilias scripsisse commemoret. Neque enim talis Orthodoxae fidei doctor: quum ecclesia ei in omnibus praebeat assensum: quae ipse sentire uideat: in tam sentitiosa loca praecipis ruisset. Adamantius enim in plures de aera creatione errores incidit: ubi de ipsius aera Origene agit. Vnde dicit ambiguum non uideri: quod aia in praesentis uitae statum / secundo: aut tertio: uenire possit &c. Aliisq; argumentis probare possumus: quibus facillime agnosci potest: qualiter hi quattuor libri Origenis existant. Pluribus locis Epithalamii huius: narrat se explanationem super Leuiticum adidisse. Cuius se res semper uerba sunt ista. Vbi in libro Leuitico: prout Dominus dare dignatus est: exposuimus. Non enim diuus Hieronymus aliquam expositionem in Leuitici librum: ullo se loco cudisse asserit. Origenem ergo hos quattuor dramatis Libellos (ut superius patet) scripsisse manifestum est. Eusebius etiam Caesariensis testatur in libro sexto Historiae ecclesiasticae: ipsum decem libros super Canticum canticorum exarasse. Quinq; enim Athenis descripsit: alios autem quinq; regressus Caesarem consumauit. Verum tempore antiquitate / scriptorum torpore: & hominum negligentia: ex decem numero libris: sex amissimus: non sine multo (ut credo) ecclesiae danno. Nam ut beatus Hieronymus dicit. Quum Origenes in scribendo omnes uideret: & superaret: in Canticum canticorum explanatione: seipsum uicit. Quod si his quae supra retulimus: credere nolitis: rei ueritatem inquirere: nihil unquam (meo quidem iudicio) quam ab hac scedula nostra deuiet: inuen-

ORIGENIS

nies. Verum nolo lectorem a tam sancta lectione / lubri pabulo / & coelesti refectioe territum ire: pro eo quod Origenem diximus de aia male sensisse. Diximus enim sicuti res se habent. Volumus ergo te saepissime hunc Epithalamii tractatum legere: & penitissima quaeque rimari: & more mundorum aialium ruminare. Inuenies enim sapientiam absconditam: non sapientiam huius mundi quae separat a deo: sed sapientiam dei: quae est filius dei: & sponsus ecclesiae Iesus Christus. Amen.

PITHALAMIVM Libellus / id est nuptiale carmen / in modum mihi uidetur dramatis / a Salomone conscriptus: quae cecinit instar ludentis sponsus: & erga sponsum suum: qui est sermo dei coelesti amore / flagrantis. Adam autem enim eum / siue anima quae ad imaginem eius facta est: siue Ecclesia. Sed & magnificus hic ipse atque perfectus sponsus: quibus uerbis usus sit / ad coniunctam sibi animam / uel ecclesiam: Haec ipsa scriptura nos edocet. Sodales / sponsae quoque adolescentulae cum ipsa sponsa posita: quae dixerint: quaeque etiam amicitiae / ac sodales sponsi / ex eodem nihilominus libro: qui Canticum canticorum intulatur: cognoscimus. Possibilitas enim data est ipsi sponso aliquam dicere: ea duxat: quae audierant ab ipso sponso: lacerantes de coniunctione sponsae. Fit ergo sermo ab ipsa sponsa / non solum ad sponsum / sed etiam ad adolescentulas: & rursum sermo non tantummodo ad sponsam: sed etiam ad amicos dirigitur sponsi. Et hoc est (quod supra diximus) carmen nuptiale: in modum dramatis esse conscriptum. Drama enim dicitur multarum personarum cantilena: ut in scaenis agi fabula solet: ubi diuersae personae introducuntur: & aliis accedentibus: aliis et discedentibus: a diuersis: & ad diuersos textus narrationis expletur. Quae singula / suo ordine / scriptura haec continet: totiusque corporis eius mysticis formatur eloquiis. Sed primo scire nos oportet: quoniam sicut puerilis aetas non mouetur ad ad amorem possibilem: ita nec ad capiendum quidem uerba: haec paruula / & infantilis interioris hominis aetas admittitur: illogi scilicet / qui lacte in christo aluntur: non cibo fortis: sed nunc quidem primum rationabile: & si ne dolo / lac concupiscit. In uerbis enim cantici canticorum: ille cibus est: de quo dicit Apostolus. Perfectorum autem est solidus cibus: & tales requirunt auditores: qui pro possibilitate sumendi exercitatos habeant sensus ad discretionem boni & mali. Et quidem paruuli (quos diximus) si ueniunt ad haec loca: potest fieri: ut nihil quidem ex hac scriptura perficiant: nec tamen ualde laedantur: uel ipsa quae scripta sunt legentes: uel quae ad explanationem eorum dicenda sunt / recensentes. Si uero aliquis accesserit: quod sibi carnem tantummodo uir est: huic tali non parum ex hac scriptura discriminis / periculiq; nascetur. Audite enim pure: & castis auribus: amoris nomina nesciens: ab interiori homine ad exteriorem / & carnalem uirum / omnem deflectet auditum: & a spiritu

SVPER CANTICVM

a spiritu conuertetur ad carnem: nutritusq; in semetipso concupiscentias carnales / & occasione diuinae scripturae commoueri & incitari uidebitur ad libidinem carnis. Ob hoc ergo moneo: & consilium domini qui non dum carnis / & sanguinis molestias carere: neque ab effectu naturae materialis abscedit: ut a lectione libelli huius: eorumque quae in deo dicuntur: penitus temperet. Auiunt enim obseruari etiam apud hebraeos: quod nisi quis ad aetatem perfectam / maturaque peruenierit: libellum hunc nec quidem in manibus tenere permittatur. Sed & illud ab eis accepimus custodiri. Quando quidem moris est apud eos: omnes scripturas a doctoribus / & sapientibus / tradi pueris: simul & eas quas & εὐτὶς εὐπορὶν appellat: ad ultimum quattuor ista obseruari: id est principium Genesis: in quo mundi creatura describitur: & Ezechielis prophetae principium: in quibus de Cherubin profertur: & finem in quo templi aedificatio continetur: & hunc canticum canticorum librum. Igitur necessarium mihi uidetur: antequam ad ea quae in hoc libello scripta sunt: discutienda ueniamus: de amore prius ipso qui est scripturae huius causa praecipua: pauca differere: & post haec de ordine librorum Salomonis: in quibus hic liber tertio loco positus uidetur. Tum etiam de hac titulatione libelli ipsius: cur canticum canticorum sit perscriptus sit: atque etiam quomodo dramatis in modum: & tanquam fabula quae in scaenis personarum imitatione agi solet: uideatur esse compositus. Apud graecos quidem plurimi eruditorum uirorum uolentes inuestigare ueritatis imaginem: de amoris natura multa ac diuersa: etiam dialogorum stilo scripta protulerunt: conantes ostendere / non aliud esse amoris uim: nisi quae animam de terris / ad fastigia caeli caelsa perducit: nec ad summam posse beatitudinem peruenire: nisi amoris desiderio prouocante. Sed & quaestiones de hoc: quae si in conuiuio propositae referuntur: inter eos puto: iter quos non ciborum / sed uerborum conuiuium gerebat. Alii uero et artes quaedam / quibus amor hic in aia generari / uel augeri posse uideatur: conscriptas reliquerunt. Sed has artes / carnales homines ad uitiosa desideria / & culpabilis amoris ministeria traxerunt. Non ergo mirum sit: si & apud nos ubi quanto plures simplices: tanto plures & imperitiores uidentur: diffidulam diximus: & periculo proximam / de amoris natura disputationem: cum apud graecos / qui eruditi / & sapientes uidentur: fuerint tamen aliqui: qui de his non ita acciperint (ut scriptum est) sed occasione eorum quae de amore dicta sunt: in lapsus carnis: & impudiciae praecipitia conuerunt: siue ea iis quae scripta erant: ut supra memorauimus: admonitiones quaedam / & incitamenta sumentes: siue incontinentiae suae uelamen / scriptis ueterum praeferentes. Ne ergo / & nos tale aliquid incurramus: ea quae a ueteribus bene & spiritaliter scripta sunt: uitiose / & carnaliter aduertentes: tam corporis quam animae nostrae palmas protedamus ad deum: ut dominus qui dedit uerbum euangelizantibus: uirtute multa: donet & nobis in uirtute sua uerbum:

CANTICORVM. XLIII

quo possimus ex his quae scripta sunt: intellectum sanum / & ad aedificationem praedicationis aptum / uel non / mini ipsi / uel naturae amoris ostendere. In principio uerborum Moysi ubi de mundi conditione conscribitur: duos inuenimus homines creatos referri: primum ad imaginem / & similitudinem dei factum: secundum elimo terrae factum. Hoc Paulus apostolus bene sciens: & ad liquidum in his eruditus: in suis litteris aptius / & euidentius / binos esse: & per singulos quosque homines scripsit: sic enim dixit. Nam si his qui foris est homo noster corrumpitur: sed ille qui intus est: renouatur de die in diem. Et iterum. Condelectorem enim legi dei: sibi interiore hominem: & his similia / quantaliter conscribit. Vnde puto neminem iam debere dubitare: quod Moyses de duorum hominum factura / uel figmento scripserit in principio Genesis: cum uideat Paulum qui melius utique / quam nos intelligebat ea quae a Moysese scripta sunt: duos homines esse per singulos / quosque dicentem. Quorum unum: id est interiore / renouari per singulos dies memorat. Alium uero: id est exteriorem in quibusdam sanctis: & talibus quaelis erat Paulus: corrumperetur / & infirmari. Quod si alicui uidebitur de hoc: adhuc aliquid dubitandum: in locis propriis melius explanabitur. Nunc autem propter quid memoriam fecerimus interioris / & exterioris hominis prosequamur: ostendere enim ex his uolumus: quod scripturis diuinis per mononymas: id est per singulas appellationes: ideo per eadem uocabula: & exterioris hominis membra: & illius interioris hominis partes / affectusque nominantur. Ea quae non solum uocabulis: sed & rebus ipsis / sibi inuicem comparantur. Verbi gratia. Vetatur aliquis esse puer / sibi interiore hominem / quem possibile est crescere: & ad aetatem iuuenis adduci: atque inde succedentibus incrementis peruenire ad uirum perfectum / & effici patrem. His autem nominibus uti uoluimus: ut consona diuinae scripturae: illi scilicet quae ab Ioanne scripta est / uocabula poneremus. Aut enim: scripsi uobis pueri: quoniam cognouistis patrem: scripsi uobis patres: quoniam cognouistis eum: qui ab initio est: scripsi uobis iuuenes: quoniam fortes estis: & per uerbum dei quod manet in caelo uicistis malignum. Euidens utique est: nec ab ullo omnino arbitror dubitari: quod pueros hic Ioannes uel adolecentes: & iuuenes: uel etiam patres / sibi aia / non sibi corporis appellat aetatem. Sed & Paulus dicit in quodam loco. Non potui uobis loqui quasi spiritalibus: sed quasi carnalibus: tanquam paruulis in christo / lac uobis potui dedi. In christo autem paruuli / perculdubio sibi aia / non sibi carnis noiantur aetatem. Denique idem Paulus etiam in alio loco ait. Cum essem paruulus: sicut paruulus loquebar: sicut paruulus sapiebam: sicut paruulus cogitabam. Cum autem factus sum uir: destruxi quae erant paruuli. Et iterum alias dicit: Donec occurramus oes in uirum perfectum: in mensuram aetatis / plenitudinis christi. Scit. n. occursuros esse nos in mensuram / aetatis plenitudinis Christi. Igitur sicut haec quae memorauimus aetate

PRAEFATIO

tum noia/ciſdem uocabulis / & exteriori homini aſcri-
bitur / & interiori : ita inuenies et membrorum noia
corporalium transferri ad aia mebra / ſeu potius eſſi-
cientia : hae aia affectusq; dicendi ſunt . Dicitur ergo
in Eccleſiaſte . Sapientis oculi in capite eius . Item in
euangelio . Qui habet aures audiendi audiat . In ppheta
tis quoq; ſermo dñi : qui factus eſt in manu pphetae
Hieremiae / ſiue alterius cuiuſlibet . Simile eſt et illud
quod ait . Pes aut tuus non offendit . Et iterum . Mei
aut paulominus moti ſunt pedes . Euidenter quoq;
& uenter aia deſignatur : ubi dicitur . Dñe a timore
tuo / in utero concepimus . Nam inde quis dubitet
cum dicitur . Sepulchrum patens eſt guttur eorum .
Et iterum . Praecipita domine : & diuide linguas eo-
rum . Sed & id quod ſcriptum eſt . Dentes peccatorum
contritiſti . Et iterum . Contere brachium peccatoris
& maligni . Et quid opus eſt / me de his plura colli-
gere : cum abundantisſimis testimoniis / ſcripturae di-
uinæ repletæ ſint : ex quibus euidenter oſtenditur : me-
brorum hae nomia / nequaquam corpori uiſibili aptari
poſſe : ſed ad inuiſibilis aia partem / uirtuteſq; debere
reuocari : quoniam & uocabula qdem habent ſimi-
lia . Aperiunt aut & ſine ulla ambiguitate nō interioris /
ſed exterioris hois ſignificantias gerunt . Eſt ergo ma-
terialis huius hois : qui & exterior appellatur : cibus /
potuſq; naturæ ſuae cognatus : corporeus iſte ſcilicet
& terrenus . Similiter autem & ſpiritalis hois ipſius :
qui & interior dicitur : eſt propius cibus : ut panis il-
le uiuius qui de caelo descendit : ſed & potus ille eſt
ex illa aqua : quam promittit Ieſus dicens . Quicumque
biberit ex hac aqua / quam ego do : non ſitiet in aeter-
num . Sic ergo per oia ſimilitudo quidem uocabu-
lorum ſm utruq; hoiem ponitur . Rerum uero pro-
prietates unicuique diſcreta ſeruatur : & corruptibili cor-
ruptibilia praebentur : incorruptibili uero incorrupti-
bilia pponuntur . Vnde accidit : ut ſimpliciores qui
dā neſcientes diſtinguere / ac ſecernere quæ ſint : quæ
in ſcripturis diuinis interiori homini : quæ uero exte-
riori deputanda ſint : uocabulorum ſimilitudinibus
faſſi ad ineptas quaſdam fabulas / & figmenta inania
ſecotulerint : ut etiam poſt reſurrectionem / cibus cor-
poralibus utendum crederent : potuſq; ſumendum :
non ſolum ex illa uite uera / & uiuente in ſæcula : uerū
& ex his uitibus ligni . Sed de his alias uidebimus .
Nunc ergo (ut pcedenti obſeruatiōe diſtinximus)
eſt quidem ſm interiorem hoiem alius ſine filiis / &
ſterilis : alius uero abundans in filiis / ſm quod & il-
lud aduertimus dictū . Sterilis peperit ſeptem : & ſec-
cūda in filiis inſirmata eſt . Et ut in bñdictionibus di-
citur : non erit in uobis ſine filiis / & ſterilis . Igitur ſi
hæc ita ſe habent : ſicut dicitur aliquis carnalis amor
quem / & cupidinē appellauerunt poete : ſm quem
qui amat / in carne ſeminat . Ita eſt & qdam ſpiritalis
amor : ſm quē ille interior homo amās / in ſpiritu ſe-
minat : & (ut euidentius dicam) ſiquis eſt qui portat
adhuc imaginem terreni : ſm exteriorem hoiem agit
cupidine / & amore . Amore aut / & cupidine celeſti

MY ORIGENIS

agitur aia : cum pſpecta pulchritudine / & decore uer-
bi dei / ſpēm eius adamauerit : & ex ipſo / zelum quen-
dam / & uulnus amoris acciperit . Eſt enim uerbum
hoc / imago / & ſplendor dei inuiſibilis : primogeni-
tus ois creaturæ : in quo creata ſunt omnia : quæ i coe-
lis ſunt : & quæ in terris : ſiue uiſibilia / ſiue inuiſibilia .
Igitur ſi quis potuerit capaci mente conicere / & con-
ſyderare horum oium quæ in ipſo creata ſunt : decus
& ſpeciem (ipſe enim rerum uenustate percuffus : &
ſplendoris magnificentia / ſeu iaculo ut ait ppheta ele-
cto / terebratus) ſalutare ab ipſo uulnus accipiet : &
beato igne amoris eius ardebit . Oportet etiam nos
illud ſcire . Illicitus amor / & contra legem : ſicut acci-
dere poteſt homini exteriori (uerbi grā) ut nō ſpon-
ſam / uel coniugem amet : ſed aut meretricē / aut adul-
teram : ita & interiori homini / hoc eſt aia / accidere po-
teſt amor : nō in legitimū ſponſum (quem diximus
eſſe uerbum dei) ſed in adulterā aliquem / & corrup-
torem . Quod ſub hac eadem figura / euidenter de-
clarat Ezechiel ppheta : ubi Oollam / & Oolibam in-
troduxit ſub ſpecie Samaritæ / & Hieruſalem / adulter-
rino amore corruptas : ſicut locus ipſe ſcripturae pro-
pheticae oſtēdit / uolentibus plenius ſcire . Exardeſcit
hic ſpiritalis amor aia : aliquando qdem (ut edocui-
mus) erga aliquos ſpiritus nequitia : aliquando erga
ſpiritu ſanctum / & uerbū dei : qui eſt ſponſus fide-
lis : & eruditæ animæ uir dicitur : & cuius ipſa ſpōſa
in hac præcipue ſcriptura quæ habetur in manibus
nominatur : ſicut domino præſtante / plenius oſten-
demus : cū uerba ipſius libelli explanare coeperimus .
Videtur autem mihi / diuinam ſcripturam uolentem
canere : ne lapſus aliquis legendibus / ſub amoris no-
mine naſceretur : pro inſimionibus quibusq; eum q
apud ſapientes ſæculi cupidō / ſeu amor dicitur : ho-
neſtiori uocabulo charitatem / uel dilectionem no-
minaffe . Verbi gratia : ut cum dixit de Iſaac . Et accepit
Rebeccam : & facta eſt ei uxor : & dilexit eam . Et ite-
rum de Iacob / & Rachel : ſimiliter dicit ſcriptura . Ra-
chel autem erat decora oculis / & pulchra facie : & di-
lexit Iacob Rachel : & dixit . Seruiam tibi ſeptem an-
nis / pro Rachel filia tua iuniore . Euidentius autem
immutatus uſus uocabuli huius apparet in Amon : q
adamauit ſororē ſuam Thamar . Scriptum eſt enim .
Et factum eſt poſt hæc : & erat Abſaloni filio Dauid
ſoror decora facie ualde : & nomen ei Thamar : & di-
lexit eam Amon filius Dauid . Dilexit poſuit pro ad-
amauit . Et tribulabat (inquit) Amon ut inſirmaret
propter Thamar ſororē ſuam : quoniam uirgo erat
& graue uidebatur in oculis Amon facere ei aliquid .
Et poſt pauca / de uiolētia quam intulit Amon Tha-
mar ſorori ſuae : ita dicit ſcriptura . Et noluit Amon
audire uocem eius : ſed inualuit ſup eam : & humiliat
uit eam : & dormiuit cū ea : & odiuit eam . Amō odio
magno ualde : qm̄ maius erat odium quo oderat eā
q̄ dilectio qua dilexerat eam . Et in his ergo / & in plu-
ribus aliis locis : inuenies ſcripturā diuinā reſugiū
ſe amoris uocabulum & charitatis / dilectionisq; po-
ſuiſſe .

SVPER CANTICVM

ſuiſſe . Interdum / licet raro / ppro tñ uocabulo / amor
rem noiat : & inuitat ad eum : atq; incitat aias : ut cum
dixit in puerbiis de ſapiētia : Adama eam : & ſeruabit
te : circunda eam : & exaltabit te : honora eam : & am-
plectetur te . Sed & in eo libello / qui dñ ſapientia Sa-
lomonis : ita ſcriptum eſt de ſapientia ipſa . Amator ſa-
ctus ſum decoris eius . Arbitror autem / ubi nulla lar-
pſus uidebatur occaſio : tibi tñ nomen amoris infer-
ruit . Quid enim paſſibile / aut qd indecori / poſſit ali-
qs aduertere in amore ſapiētiæ : ſuel in eo qui ſe amō-
rem pſiteatur eſſe ſapientia : Nam ſi dixiſſet : qā ada-
mauit uel Iſaac Rebeccam : uel Iacob Rachel : paſſio
nūq; aliqua indecora / per hæc uerba erga ſanctos dei
hoies potuiſſet intelligi : apud eos præcipue / qui neſ-
ciunt a littera cōſcendere ad ſpēm . Aptiſſime autem
in hoc ipſo libello qui habet in manibus : amoris nō-
men / charitatis uocabulo permutatum eſt in eo / ubi
dixit . Adiurauit uos filia Hieruſalem : ſi inueneritis
fratruſcem meum annuncietis ei : qā uulneratæ cha-
ritatis ego ſum . Pro eo utiq; diceret : amoris eius telo
percuſſa ſum . Nihil ergo intereſt in ſcripturis diuinis :
utrum charitas dicatur an amor / uel dilectio : niſi q
in tātum nomen charitatis extollitur : ut et ipſe deus
charitas appelletur : ſicut Ioānes dixit . Chariſſimi dili-
gamus inuicem : quia charitas ex deo eſt : & ois qui di-
ligit / ex deo natus eſt : & cognofcit deum : qui autem
non diligit / non cognofcit deum : quia deus charitas
eſt . Et q̄uis alterius tps ſit / dicere aliquid de his : quæ
exempli cauſa / ex Ioānis ep̄ſtola protuliſmus : tñ bre-
uiter aliqua etiam perſtringere / non eſt uſum abſur-
dum . Diligamus inquit inuicem : quia charitas ex deo
eſt . Et poſt pauca : deus charitas eſt . In quo oſtēdit &
ipm̄ deum / charitatem eſſe . Et iterum : eūz qui ex deo
eſt : charitatem eē . Quis autem ex deo eſt : niſi ille qui
dicit . Ego ex deo exiui : & ueni in hunc mundum : q
ſi deus pater / charitas eſt : & filius / charitas eſt : charitas
autem / & charitas unum eſt : & in nullo differt : con-
ſequenter ergo pater / & filius / unum bene dicuntur :
& ideo cōuenienter xps ſicut ſapia / & uirtus / & iuſti-
tia / & uerbū / & ueritas : ita & charitas dñ : & ideo dicit
ſcriptura . Quia ſi charitas manet i uobis : deus in uo-
bis manet . Deus autem : iſte pater & filius : qui & ue-
niunt ad eum : qui pſectus in charitate eſt ſm uerbum
dñi / & ſaluatoris dicentis . Ego / & pater uenimus ad
eum : & manſionem faciemus apud eum . Sciēdum
q̄ hæc charitas quæ deus eſt : eum i quo fuerit : nihil
terrenum : nihil materiale : nihil corruptibile diligit
contra naturam nāq; eſt ei corruptibile aliquid dili-
gere : cum ipſe ſit incorruptionis ſons . Ipſa eſt enim
ſola quæ habet immortalitatem . Si qdem eſt deus cha-
ritas : qui ſolus habet immortalitatem : lucem habitans
inaccessibilem . Quid aliud immortalitas : niſi uita æter-
na eſt : quam daturum ſe pmitit deus credētibz in
ipm̄ ſolum uerū deum : & quem miſit Ieſum xpm̄ fi-
lium eius : Propterea ergo in primis / & ante oia / hoc
amabile / & placidum / dicitur eſſe deo : ut quis diligat
dñm deum ſuum ex toto corde ſuo : & ex tota anima

CANTICORVM.

XLV

ſua : & ex totis uiribus ſuis . Et qā deus charitas eſt : &
ſilius qui ex deo eſt : charitas eſt : ſui ſimile aliquid re-
quirit in nobis : & per hæc charitatem quæ eſt in xpo
Ieſu deo : qui eſt charitas uelut cognata quadam per
charitatis nomen affinitate ſociemur : ſicut & ille qui
iam coniunctus ei dicebat . Quis nos ſeparabit a cha-
ritate dei : quæ eſt in xpo Ieſu dño noſtro ! Hæc aut
charitas omnem hoiem proximum diligit . Ob hoc
arguit Saluator quendam : qui opinabatur / q̄ iuſta
anima erga eam quæ iniquitatibus inuoluta eſt : pro-
pingtatis iura non ſeruet : & iſta de cauſa / textuit iſtam
parabolam : quæ dicit : q̄ in latrones incidit quidam
dum deſcēdit ab Hieruſalem in hierico : & culpā q̄
dem ſacerdotem / ac leuitam : qui uidētes ſeminecem
præterierunt : amplectitur autem ſamaritanum : qui
miſericordiam fecerit : & hunc fuiſſe ei proximum : ip-
ſius qui propoſuerat reſponſione firmavit : & ait ei .
Vade & tu fac ſimiliter . Etenim natura / omnes nobis
inuicem proximi ſumus . Opibus uero charitatis ſit
proximus ille : qui poteſt benefacere ei / qui non po-
teſt . Vnde & ſaluator noſter / factus eſt proximus no-
bis : nec pertrāſiuit nos : cum ſemineces ex latronum
uulneribus iacerimus . Igitur ſciēdum eſt dei chari-
tatem / ſemper ad deum tendere : a quo & originem
duxit : & ad pximum reſpiceſ : cum quo participium
gerit : ut pote ſimiliter creatum in incorruptione . Sic
ergo q̄cunq; de charitate ſcripta ſunt : quaſi de amor-
re dicta ſuſcipe nihil de nobis curans : eadem nāq;
in utroq; uirtus oſtenditur . Quod ſiquis dicat : quia
& pecuniam / & meretricē / & alia ſimiliter mala / eo-
dem uocabulo / quod a charitate duci uidetur : dili-
gere appellamur : ſciēdum eſt in his non proprie / ſed
abusiue charitatem nominari . Sicut (uerbi gratia) &
deus nomen principaliter in eo eſt : ex quo omnia : &
per quem omnia : & in quo omnia : quod utiq; aper-
te uirtutem / & naturam trinæ ſingularitatis denun-
ciat . Secundo uere in loco (& ut ita dixerim) abuſi-
ue : deos dicit ſcriptura / etiā illos ad quos ſermo dei
ſuſcitatur / confirmat ſaluator in euangelis . Sed & coe-
leſtes uirtutes ſub hoc noie appellari uidentur : dum
dñ : deus ſtetit in ſynagoga deorū : in medio aut deos
diudicat . Tertio uero in loco iam non abuſiue : ſed
faſſo dñ gētium / demones appellant : cum dicit ſcri-
ptura . Oēs dñ gētium demonia . Itaq; & primum
charitatis nomen in deo eſt : pp̄ qd iubemur diligere
deū ex toto corde noſtro : ex tota aia nſra : & ex totis uiri-
bus nſris : ut pote eum a quo hēmus hoc ipm̄ : ut dili-
gere poſſimus in ipſo iam ſine dubio continēſ : ut &
ſapiētiā : & iuſtitiā / & pietatem / & ueritatem : om-
neſq; uirtutes pariter diligamus . Vnum enim atq;
idem eſt diligere deum & diligere bona . Secundo in
loco / quaſi abuſiue / & ide deriuato nomine / & pro-
ximum diliget iubemur tanq̄ noſpſos . Tertium ue-
ro eſt : qd faſſo ſub charitatis titulo noiat : diligere uel
pecuniam / uel uoluptates / uel oē qcqd ad corrupte-
lam p̄tinet / & errorē . Nō ergo intereſt utrū amari di-
catur deus : aut diligī . Nec puto q̄ culpā poſſiſſi-

quis deum sicut Ioannes charitatem: ita ipse amorem noiet. Denique memini aliquem sanctorum dixisse: Ignatum nomine de christo: Meus autem amor crucifixus est: nec reprehendi eum pro hoc dignum iudicio. Sciendum autem quod omnis qui pecuniam diligit: uel ea quae in mundo sunt materiae corruptibilis: uirtutem charitatis quae ex deo est: ad terrena: & ad caduca deducit: & rebus dei abicitur: ad ea quae non uult deus. Non enim deus dilectionem horum: sed usum hominibus dedit. Haec autem paulo latius discussimus: uolentes de natura charitatis: & amoris: aptius: attentiusque distinguere. Ne forte quoniam scriptura dicit: quia deus charitas est: omne quod diligitur: etiam si corruptibile sit ex deo esse: & hoc charitatis: & dilectio putaretur. Sed ostenditur res quidem dei: & munus eius esse charitas: non tamen semper ab hominibus: ad ea quae dei sunt: & quae deus uult: opus eius assumi. Sed & hoc scire oportet: quod impossibile est: ut non semper humana natura aliquid amet. Omnis namque qui ad id aetatis uenerit (quam pubertatem uocant) amat aliquid seu minus recte: cum amat: quae non oportet: seu recte: & utiliter: cum amat: quae oportet. Verum nonnulli hunc amoris affectum: qui aetate rationabili insitus est beneficio conditoris: aut ad amorem pecuniae trahunt: & auaritia: studium: aut erga gloriam captandam: & sunt inanis gloriae cupiditas: aut erga secura felicitas: & inueniuntur impudiciae: libidinisque captiui: aut ad alia his similia: uirtutem tamen boni huius effundunt. Sed & cum erga diuersas artes: amor iste ducitur: quae manu ministratur: aut per studia praesentis uitae: non solum necessaria (ut uerbi gratia dixerim) erga artem palestricam: uel cursus exercitia: aut certe etiam erga geometricam: uel musicam: uel arithmeticam confertur: atque ad alias: uel huiusmodi disciplinas: nec sic quidem mihi uidetur usus eius probabiliter sumi. Si enim quod bonum est: hoc & probabile est. Bonum ergo proprium: non erga usus corporeos: sed in deo primum: & in animi uirtutibus intelligitur. Consequenter ergo: solus amor ille probabilis est: qui deo & animi uirtutibus coaptatur. Et hoc ita se habere: definitione ipsius saluatoris ostenditur: ubi interrogatus a quodam: quod esset mandatum omnium maius: & primum in lege: respondit. Diliges dominum deum tuum: ex toto corde tuo: ex tota anima tua: & ex totis uiribus tuis. Secundum uero simile illi. Diliges proximum tuum: sicut teipsum. Et adiecit. In his duobus mandatis: omnis lex pendet: & propheta: ostendens per haec duos iustum amorem: legitimusque consistere: atque in his uniuerfam legem: prophetasque pendere. Sed & quod Paulus ait: non adulterabis: non occides: non furtum facies: non falsum testimonium dices: & si quod aliud mandatum in hoc uerbo restauratur: in quo ait. Diliges proximum tuum sicut teipsum: quod hoc modo facilius explanabit. Ponamus (uerbi gratia) mulierem amore alicuius uiri ardentem: cupientemque in consortium eius ascisci: nonne omnia ita agit: & omnes motus suos ita temperabit: ut scit illi placere: quem diligit: ne forte si in aliquo: contra uoluntatem illius egerit: consortia eius:

uir ille optimus refutetur: atque spernat? Poterit ne haec mulier quae erga amorem uiri illius toto corde: tota anima: totisque uiribus seruet: aut adulterium committere: quae eum nouerit amare pudicitiam? Aut homicidium: quae eum nouerit mitem? Aut furtum: quae ei sciat liberalitatem placere? Aut concupiscet aliena: quae omnes concupiscentias: erga amorem uiri illius habeat occupatas? Sic ergo in charitatis perfectione: & omne mandatum restaurari debet: & legis uirtus prophetarumque pendere. Propter istud charitatis uel amoris bonum: sancti nec in tribulatione angustiantur: nec aperiuntur: exasperantur: nec deiectione pereunt: sed quod in praesenti: & momentaneum: & leue tribulationis eorum: supra modum aeternae gloriae pondus opatur illis. Non enim omnibus: sed Paulo: & his qui ei similes sunt: praesens haec momentanea: ac leuis: dicitur tribulatio: quia perfectam charitatem dei in Christo Iesu: per spiritum sanctum habent in corde suo diffusam. Sic denique & Iacob patriarcham: amor Rachel: per septem annos continuos in laboribus positum: diuturni aestus: & nocturni frigoris uestitionem: sentire non finit. Sic ipsum Paulum in amore huius incensum: audio dicentem. Charitas omnia patitur: omnia credit: omnia sperat: omnia tolerat: charitas nunquam cadit. Nihil ergo est: quod non toleret qui perfecte diligit. Plura autem quando non toleramus: certum quod ob hoc quia charitatem quae omnia tolerat: non habemus. Et si non ferimus aliqua patienter: idcirco est: quia charitas nobis deest: quae omnia patitur. In luctamine quoque eo: quod est nobis aduersus diabolum: quo frequenter cadimus: non dubium est: quin ob hoc fiat: quod non est in nobis charitas illa: quae nunquam cadit. Hunc ergo loquitur praesens scriptura: quo erga uerbum dei: anima beata utitur: & inflammatur. Et istud Epithalamii canticum per spiritum canit: quo ecclesia sponso coelesti christo coniungitur: ac sociatur: desiderans misceri ei per uerbum: ut concipiat ex eo: & saluare possit per hanc istam filiorum generationem: cum permanserint in fide: & sanctitate: cum sobrietate: ut pote concepti ex semine quidem uerbi dei: aditi uero: genitique uel ab immaculata ecclesia: uel ab anima: nihil corporeum: nihil requirere materiale: sed solo uerbi dei amore flagrante. Haec interim nobis ad praesens de amore: uel charitate: quae in epithalamio hoc canticorum canticum refertur: occurrere poterunt. Sed sciendum est: tam multa esse: quae dici debeant de charitate hac: quanta & de deo: si quidem ipse est charitas. Scit enim nemo patrem: nisi filius: & cui uoluerit filius reuelare. Similiter autem etiam ipsum filium: quoniam & ipse charitas est: nemo scit nisi pater: & secundum hoc: quod charitas dicitur. Solus autem spiritus sanctus est: qui ex patre procedit: & ideo scit quae in deo sunt: sicut spiritus hominis scit quae in homine sunt. Hic ergo paracletus spiritus sanctus ueritatis: qui de patre procedit: circumquirit: si quas inueniat dignas: & capaces animas: quibus reuelet magnitudinem charitatis huius: quae ex deo est. Nunc ergo iam ipsum deum patrem: qui charitas est in uocantem: per

cantes: per eum qui ex ipso est charitatem: etiam ad reliqua discutienda ueniamus. Et tentemus primum de eo requirere: quid illud sit: quod cum tria uolumina: ecclesia dei a Salomone scripta suscepit: primum ex ipsis: puerbiorum liber positus sit: secundus: is qui Ecclesiastes appellatur: tertio uero in loco: canticum canticorum uolumen habeatur. Quae ergo nobis occurrere possunt in hoc loco ista sunt. Generales disciplinae quibus ad rerum scientiam peruenitur: tres sunt: quas graeci ethicam: physicam: & enopticam appellauerunt: nos has dicere possumus: morale: naturalem: & inspectiuam. Nonnulli sane apud graecos: etiam logicam: quam nos rationabilem possumus dicere: quatuor in numero posuere. Alii non extinsecus eam: sed per has tres quae supra memorauimus disciplinas inexam: confertamque per omne corpus esse dixerunt. Est enim logica: & uelut nos dicimus: rationalis: quae uerborum: dictorumque uidetur continere rationes: proprietatesque: & improprietates: genera: & species: & figuras singulorum: quorumque edocere dictorum: quam utique disciplinam: non tam separari: quam inferi ceteris conuenit: & intermixta. Moralis autem dicitur: per quam mos uiuendi honestus aptatur: & instituta ad uirtutem tendentia praeparatur. Naturalis dicitur: ubi uniuersumque rei natura discutitur: quo nihil contra naturam generatur in uita: sed unumquodque his uisibus deputatur: in quos a creatore productum est. Inspectiuam dicitur: quia supergressi uisibilia de diuinis aliquid: & coelestibus contemplamur: eaque sola mente intuemur: quoniam corporeum suppediuntur aspectum. Haec ergo (ut mihi uidetur) sapientes quique graecorum sumpta a Salomone: utpote qui aetate: & tempore longe ante ipsos priora per dei spiritum didicisset: tanquam propria uenta protulerunt: & institutionum suarum uoluminibus comprehensa: posteris tradenda reliquere. Sed haec (ut diximus) Salomon ante omnes inuenit: & docuit per sapientiam: quam accepit a deo: sicut scriptum est. Et dedit deus prudentiam Salomoni: & sapientiam multam: ualde: & latitudinem cordis: sicut harenam: quae est ad oram maris: & multiplicata est in eo sapientia: super omnes antiquos filios hominum: & super omnes sapientes aegypti. Salomon ergo tres istas quas supra diximus generales esse disciplinas: id est morale: naturalem: & inspectiuam: distinguere ab inuicem: ac discernere uolens: tribus eas libellis adidit: suo quoque ordine: singulis consequenter aptatis. Primo ergo in prouerbiis moralem docuit locum: succinctis (ut decuit) breuibusque sententiis: uita instituta componens. Secunda uero quae naturalis appellatur: comprehendit in Ecclesiaste: in quo multa de rebus naturalibus differens: & inania: ac uana ab utilibus: necessariisque: discernens: re: in quidam uanitatem monet: & utilia: rectaque: sedanda. Inspectiuum quoque locum in hoc libello tradidit: qui habetur in manibus: id est in canticum canticorum: in quo amorem coelestium: diuinorumque: desiderium incutit animae: sub specie sponsae: ac sponsi: charitatis: & amoris uiuis: perueniendum docens ad con-

sortium dei. Hoc uero eum ueraciter philosophiae fundamentum ponentem: & ordinem disciplinarum: institutionumque condentem: quod non latuerit: neque ab eo abiectus sit: etiam rationalis locus euidenter ostendit in principio statim puerbiorum suorum. Primo omnium: per hoc ipsum quod prouerbia: attulauit libellum suum: quod utique nomen significat: aliud quidem palam dici: aliud uero intrinsecus indicari: hoc enim & cois usus prouerborum docet: & Ioannes in euangelio Saluatorem ita scribit: dicentem. Haec in prouerbiis locutus sum uobis: ueniet hora cum iam non in prouerbiis loquar uobis: sed manifeste de patre annunciem uobis. Haec interim in ipsa tituli inscriptione. In sequenti uero statim subiungit discretionem sermonis: & distinguit scientiam a sapientia: & a sapientia: disciplinam: & intellectum uerborum: aliud ponit: & prudentiam dicit in eo esse: ut excipere quis possit uerborum uersutiam: distinguat etiam iustitiam ueram a directione iudicii: sed & astutiam noiat quandam: his quos imbuunt necessitatem: illam credo: per quam sophismatum intelligi: ac declinari possit arguta. Et ideo dicit innocentibus per sapientiam dari astutiam: sine dubio: ne in uerbo dei decipiantur fraude sophistica. Sed in hoc mihi uidetur: rationalis disciplinae meminisse: per quam doctrina uerborum: dictorumque significantiae discernuntur: & uniuersumque sermonis proprietates: certa cum ratione distinguunt: in qua seipue erudiri conuenit pueros: hoc enim hortatur: cum dicit: ut det puero iuniori sensum: & cogitationem. Et qui in his eruditur: necessario rationaliter per ea quae didicit: semetipsum gubernat: & uitam suam moderatius liberat: propterea dicit. Intellegens autem gubernacula acquirat. Post haec uero: cognoscens in uerbis diuinis quibus per prophetas: humano generi: traditus est ordo uiuendi: diuersos esse eloqui tropos: & uarias dicendi species: ac sciens haberi in eis aliquam figuram: quae parabola appellatur: & aliam quae obscura dictio uocatur: aliasque quae enigmata nominantur: & alias quae dicta sapientum dicuntur: scribit. Intelliges quoque parabolam: & obscurum sermonem: dictaque: sapientum: & enigmata. Per haec ergo singula: rationalem locum manifeste: & euidenter exponit: ac more ueterum: succinctis: breuibusque sententiis: ingentes: & perfectos explicat sensus. Quae si quis est: qui in lege meditatur: die ac nocte: & si quis est: sicut iusti os quod meditatur domini sapientiam: inuestigare diligentius poterit: & inuenire: si tamen recte quis ierit: & querens pulsauerit osium sapientiae: petens a deo: ut aperiat sibi: & mereatur accipere per spiritum sanctum uerbum sapientiae: uerbum scientiae: fierique particeps illius sapientiae: quae dicebat. Extendam enim uerba mea: & non audiebatis. Et mentis extendere se dixit uerba in eius corde: cui dederit deus (sicut supra diximus) latitudinem cordis. Distat autem nunc illius cor: qui potest ea quae breuiter in mysteriis dicta sunt: latiore doctrina: sumptis ex uoluminibus diuinis assertionibus explanare. Oportet igitur secundum hanc eandem sapientissimam Salomonis doctrinam

PRAEFATIO

finiam: cum qui sapientiam scire desiderat: incipe-
re ab eruditione morali: & intelligere illud quod scri-
ptum est. *Cōcupisti sapientiam: serua mandata: & dñs
dabit eam tibi.* Ob hoc magister hic qui primus/ho-
mines diuinam philosophiam docet: operis sui exor-
dium/puerborum posuit libellum: in quo (ut dixi-
mus) moralis traditur locus: ut cum intellectu mo-
ribusq; quis profecerit: ueniat etiam ad naturalis in-
tellectus disciplinam: atq; ibi rerum causas/natu-
rasq; distinguens: agnoscat uanitatem uanitatum: re-
linquendam: ad aeterna autem/ & ppetua properan-
dum: & ideo post puerbia: ad Ecclesiastem uenitur:
qui docet (ut diximus) uisibilia oia/ & corporea/ ca-
duca esse/ & fragilia: quae utiq; cum ita esse comprae-
henderit is qui sapientiae studet: sine dubio contēnet
ea/ ac despiciet: & uniuerso (ut ita dicam) saeculo re-
nunciāns tendet ad inuisibilia/ & aeterna: quae spiri-
tibus qdē sensibus: sed ad opertis amorum qbus
dam figuris/ docetur in Canticis canticorū. Ideo enim
nouissimum locum tenet hic liber: ut tūc ad eum ue-
niatur: cum & moribus quis fuerit defecatus: & reg-
corruptibilium/ atq; incorruptibilium scientiam/ di-
stinctionemq; didicerit: p quae in nullo possit ex his
figuris: qbus sponsa ad sponsum coelestis: id est aīe
perfectae amor ad uerbum dei describitur: ac forma-
tur offendere. Praemissis nāq; his quibus purificatur
aīa per actus/ ac mores: & in regis discretionē natura-
lium pducitur: competēter ad domestica uenitur/ &
mystica: atq; ad diuinitatis cōtēplationem syncero/
& spiritali amore conscenditur. Hanc ergo triplicem
diuinā philosophiae formam: etiam in illis sanctis/
ac beatis uiris arbitror psignatam: pro quorū sanctis/
simis institutionibus/ deus sumus dici uoluit: deus
Habraam: deus Isaac: deus Iacob: Habraā tanq; mor-
talem declarat philosophiam/ per obediētiam. Tan-
ta enim eius fuit obediētia/ & obseruatio mādato-
rum: ut cum audiret: exi de terra tua/ & de cognatio-
ne tua/ & de domo patris tui: non sit cunctatus: sed
statim fecerit: imo & aliquid amplius fecerit. Audiēs
enim ut inolare filium suum: nec inde qdem dubi-
tasset: obtēperat pcepto/ & ad exemplum obadien-
tiae: quae est moralis philosophiae posteris dandum:
nec filio suo unico pepercit. Isaac quoq; naturalem
philosophiam tenet: & cum puteos fodit: & cum p/
funda rimatur. Sed & Iacob inspectiuū tenet locum
quippe qui & Israel/ ob diuinorū cōtēplationem
notatus sit: & qui castra coeli uiderit: & domum dei/
atq; angelorū uas: id est schalas/ a terris in coelū por-
rectas prospexit. Vnde & merito/ iuenimus tres istos
beatos uiros/ altaria fixisse deo: hoc est philosophiae
suae consecrassē pfectus: quo scilicet edocerent: non
hac ad artes humanas: sed ad dei gratiam referenda.
Sed & in tabernaculis degunt: ut per hanc ostēdant:
neq; in tertis hīdum esse aliquid pprum/ huic qui
diuinā philosophiae studet: sed semp p mouendum/
non tam de loco/ ad locum: q de scientia inferioris/
ad scientiam pfectorum. Sed & alia multa in scriptu-

ORIGENIS

ris diuinis/ quae ordinem hunc/ quem in libellis Sa-
lomonis contineri diximus: fm hāc eandē formam
designant: sed ea nunc nobis prosequi: aliud in ma-
nibus hntibus/ longum est. Siquis ergo primum lo-
cum in emendandis moribus: mandatisq; seruādis:
qui per puerbia designatur impleuit. Post hanc autē/
dephenia uanitate mundi/ & regis caducarū fragilitatē
perspecta/ uenit in hoc: ut renunciet mundo: & om-
nibus quae in mūdo sunt. Cōsequenter ueniet etiam
ad cōtēplanda/ & desideranda ea quae non uidentur:
& aeterna sunt. Ad quae tū ut puenire possimus:
indigemus diuina misericordia: si forte ualeamus p/
specta pulchritudine uerbi dei: saluari in eum amo-
re succendi: ut & ipse dignetur huiusmodi aīam dili-
gere: quae desiderium sui habere pspexerit. Post hanc
exigit nos cōsequentiā sermonis/ dicere etiam de su-
perscriptione ipsa Cantici canticorū. Simile enim est
hoc illis/ q in tabernaculo testimonii appellatur san-
cta sanctorū: & illis quae in libro numerorū memora-
tur opera operū: quaeq; apud Paulum dicuntur facta
la saeculorū. Sed quō differat a sanctis/ sancta scōrū in
Exodo: & quō differant opera/ ab opibus operum:
in numerorū libro tractatibus (prout potuimus) di-
ctum est a nobis. Sed & de saeculo saeculorū: in locis
quibus occurrit/ non omisum est: & nec eadem repe-
ramus: illa sufficiant. Nunc ergo requiramus primo/
quae sunt cantica/ quorū canticorū/ hoc esse canticum
dicitur. Puto ergo q cantica sint illa quae dudum p
prophetas/ uel per angelos canebantur. Lex enim di-
citur per angelos ministrata in manu mediatoris. Il-
la ergo oia quae per illos annunciabant: cantica erāt
per amicos sponsi pcedentia. Istud uero unum can-
ticum est: quod ipsa iam sponso spōsam suam suscep-
turo: epithalamii specie erat canendum. In quo non
adhuc per amicos sponsi cantari sibi uult: sed ipse
iam sponsi praesentis audire uerba desiderat: dicens.
Osculetur me/ ab osculo oris sui: unde & oibus can-
ticis pferitur. Videntur enim caetera cantica: quae lex/
& propheta cecinerunt: paruulae adhuc sponsae: &
quae nondum uestibula matura aetatis ingressa sit:
decanata. Hoc uero canticum adultae/ & iam ual-
de robustae: & quae capax sit iam uirilī potentiae/
perfectiq; mysteriū decantari uidetur: fm q dicitur de
ea: quia una sit pfecta columba: quae si perfecta/ ergo
& pfecti uiri sponsa/ perfectae suscepit uerba doctri-
nae. Primum ergo canticum cecinit deo Moyses/ & fi-
lii Israel: qñ uiderūt aegyptios mortuos ad littus ma-
ris: & qñ uiderunt manum fortem/ & brachium ex-
cellsum dñi: & crediderūt deo/ & famulo eius Moysi.
Tunc cantauerunt dicentes. Cantemus dño/ glorio-
se enim honorificatus est. Ego autem arbitror: q nō
possit ad istud pfectum/ quis & mysticum canticum
peruenire: & ad istam pfectionem spōsae quae in hac
scriptura continetur: nisi prius ambulet per siccum/
in medio mari: & fiat ei aq; mortus a dextera/ laeuaq;
& sic euadat de manibus aegyptiorum: ita ut uideat
eos mortuos ad littus maris: atq; ituens manum for-
tem dñi:

SVPER CANTICVM

tem domini: quae interfecit aegyptios: credat dño/ &
famulo ipsius Moysi. Moysi aut dico/ legi/ atq; euan-
gelis/ oibusq; diuinis scripturis: tunc eni merito can-
tabit/ & dicet. Cantemus dño/ gloriose enim hono-
rificatus est. Sed istud canticum canet quis: cum q;
liberatus fuerit a seruitute aegyptiorū. Post hanc autē/
cum transierit per hanc oia quae in Exodo/ & quae in
Leuitico scripta sunt: & uenerit ad hoc/ ut in diuinos
numeros assumat. Tunc iteq; scdm canticum canet:
cum exierit de ualle Zareth: quod interpretatur aliena
descensio: & uenerit ad puteum/ de quo scriptū est.
Et dixit dñs ad Moysē. Cōgrega populum: & da-
bo eis aquam de puteo bibere. Ibi enim cātabit & di-
cet. Initiāte ei puteum. Foderit illum principes: ex-
cuderunt eum reges gentium in regno suo: cum do-
minatur eorū. Sed de his plenius in numerorū libro
(fm q dedit nobis dñs) dictum est. Oportet igitur
uenire ad puteum qui a principibus fossus est: & a
regibus excussus est. In quo operae nemo plabeus
operatur: sed oēs principes: oēs reges: regales scilicet/
& principales aīae: quae altitudinem putei aquam ui-
uam cōtinentis/ inquirunt. Post illud canticum/ ue-
nitur ad dēteronomii canticum de quo dicit dñs.
Et nunc scribite uobis uerba cantici huius: & docete
illud filius Israel: & initiāte illud in os eorum: ut fiat
mihi canticum istud/ ad testimonium in filiis Israel.
Et uide quantum/ & quale sit canticum istud: cui ad
audiendum terra non sufficit: sed conuocatur & coe-
lum. Ait enim/ attēde coelum/ & loquar: & audiat ter-
ra uerba ex ore meo. Vide q magna sint/ q ingentia
quae dicuntur. Expectetur (ait) sicut pluuia/ eloquū
meum: & descendet sicut ros super gramē: & sicut
nix super scenum: quia nomen dñi inuocauit: & reli-
qua. Quartum canticum est in libro iudicum: de quo
scriptū est. Et cantauit Delbora/ & Barach filius Abi-
noem/ in die illa/ dicentes. Incipiendo principales in
Israel in proposito populi/ bñdicite dñm. Audite re-
ges auribus: pcepitē satrapae: & reliqua. Hāc autē quae
canit/ apīs eē debet: cuius opus tale est: ut eo reges/ &
mediocres utantur ad sanitatem. Delbora nāq; apīs
interpretatur: quae istud canticum canit: sed & Barach
cum ipsa/ interpretatur autem Barach coruscatio: &
canitur istud canticum post uictoriam: quia nec ante
quis potest/ quae perfecta sunt canere: nisi ubi aduer-
sarios uicerit. Sic deniq; & in ipso cantico dī. Exur-
ge/ exurge Delbora: exuscita milia populi: exurge/ ex-
urge/ cane canticum/ exurge Barach. Verum & de his
plenius in illis orationculis quas de libello iudicum
edidimus: diserte reperies. Quintum post hanc canti-
cum est in secūdo libro regnorū: cum locutus est Da-
uid ad dñm/ uerba cantici huius: in die qua liberauit
eum dñs de manu oīum inimicorū suorū: & de ma-
nu Saul: & dixit. Dñs mihi petra/ & munitio meali:
berator dñs deus meus/ custos erit mihi. Si ergo/ &
tu potueris cōsiderare/ q sunt inimici Dauid: quos
in primo/ & secundo regnorū libro supat/ ac proster-
nit: & quō dignus factus est: ut dñi adiutorium me-

CANTICORVM. XLVII

reretur: & liberaretur ab huiusmodi inimicis: tūc po-
teris & tu qntum istud canticum canere. Sextum est
canticum in primo Paralipomenon libro: ubi con-
stituit Dauid in principio ad laudādum dñm/ Alaph/
& fratres eius: & est initium cāticī istius/ tale. Laudate
dñm: & confitemini/ & iuocate eum in noīe eius:
notas facite in populis uoluntates eius: canite ei/ &
hymnum dicite: narrate oēs adinuentiones eius/ quas
fecit dñs/ & caetera. Sciendum tū est: q canticum q/
dem quod est in secundo regnorū libro: ualde simile
est psalmo. xvii. Quod autem est in primo libro Pa-
ralipomenon: in initiis quidem/ usq; ad eū locum/
ubi dicit: & in prophetis meis nolite malignari: simi-
le est. ciii. psalmo. Posteriora uero ab hoc loco/ simi-
litudinem gerunt primae/ partium. xcv. psalmi: ubi
dicitur. Cāte dñm oīs terra: usq; ad eum locum ubi
ait: quia uenit iudicare terram. Igitur si in his/ conclu-
dendus est numerus canticorū: septimo in loco po-
nendus uidebitur liber hic Cantici canticorū. Siquis
uero etiam Hesaiā canticum/ cum caeteris numeran-
dum putet: licet non ualde conuenire uideatur: ut p/
cessisse putetur Hesaiā canticum: quod longe poster-
ioribus ipibus Hesaias scripserit: tū si quis putet q
prophetica dicta: nō tpe: sed rōne pensanda sint: ad-
iunget etiam illud: canticum hoc quod Salomon ce-
cinit/ Canticum esse canticorū: non tātum eorū quae
prius/ sed & eorū quae postmodum canēda uideban-
tur. Siquis uero putet etiam ex libro psalmorū debe-
re assumi: sicut ubi in eo uel canticum scribitur: uel can-
ticum psalmi multitudinem congregabit praecedē-
tium canticorū. Iunget enim caeteris etiam. xv. simul
graduum cantica: & regrens singulorū uirtutes can-
ticorū: atq; exiis proficientis aīae gradus colligens: ac
spiritalis intelligentiae ordinem iteq; cōsequentiāq;
componens ostendere poterit: q magnificis gressibus
incedens sponsa/ per hanc oia perueniat usq; ad tha-
lamum sponsi: digrediens in locum tabernaculi ad/
mirabilis: usq; ad domum dei: in uoce exultationis/
& confessionis sonus epulantis. Et pueniens usq; ad
ipsum (ut diximus) thalamum sponsi: ut audiat/ &
loquatur cuncta haec: quae continentur in Cantico
canticorū. Adhuc autem possumus & hanc inquirere:
prius q ad ipsum corpus libelli ueniamus: cur Salo-
mon qui uidetur obtēperare in his tribus libellis/ uo-
luntati spūs sancti: in prouerbiis qdem dicatur Salo-
mon filius Dauid: qui regnauit in Israel. In secundo
uero libello nō Salomon scribitur: sed uerba (inqt)
Ecclesiastes/ filii Dauid regis Israel in Hierusalem: &
filium qdem se esse Dauid: similiter ut in primo/ &
regem Israel scribit. Sed ibi prouerbia: hic uerba po-
nit: & seipsum quem supra Salomonem: hic Eccle-
siastem noīauit. Et cum ibi gentem solam in qua re-
gnauerit posuisset: hic & gentem posuit: & locum re-
gni Hierusalem designat. In cantico canticorū uero/
neq; gentis nomen: neq; locum in quo regnet: neq;
oīno q rex sit: neq; q patrem Dauid habeat scribit:
sed qmodo Canticum ait canticorū/ quod est ipsi

PRAEFATIO

Salomoni. Et quis difficile mihi uideatur aut pferuari: aut pertingere posse hanc differentias: aut utcuq; inuestigatas palam proferre: & chartulis credere: tñ in quantum capere: uel sensus noster: uel auditus legentium potest: paucis aperire tentabimus: in plurimis Salomonem xpi typum ferre: uel fm hoc q; pacificus dicitur: uel fm hoc q; regina austri uenit a finibus terrae audire sapientiam Salomonis: non puto dubitandum. Hic ergo & fm q; Dauid dicitur: & fm q; supra eos reges: pro quibus ipse rex regum dicitur: regnat. Et rursum uerus Ecclesiastes ipse est: qui cum in forma dei eet: semetipm exinaniuit: formam serui accipiens: ut congregaret ecclesiam. A congregando enim ecclesiam ecclesiastes appellatur. Tum uero quis ita Salomonem: id est pacificus: sicut dñs noster Iesus xps: qui factus est nobis sapientia a deo: & iustitia: & pax: Igitur in primo puerbiorum libro: cum nos moralibus instituit disciplinis: rex esse dicitur in Israel: necdum in Hierusalem: q; & si Israel dicatur propter fidem: non tñ in hoc puenit: ut ad Hierusalem ecclestem puenisse uideamur. Vbi uero profecerimus & in hoc uerum fuerit: ut ecclesiae primitiuorum: quae i coelis est: sociemur: atq; Hierusalem ecclestem: discussis diligētius priscis: & naturalibus causis: matrem nostram noscimus ecclestem: tunc iam nobis etiam ipse xps ecclesiastes efficitur: & non solum in Israel: sed & in Hierusalem regnare dñ. Cum uero ad perfectionem oim uentum fuerit: & sponsa ei perfecta: ois dumtaxat rōnalis creatura iūgetur: quia pacificauit per sanguinem / non solum quae in terris sunt: sed quae in coelis: tunc Salomon tñ modo dicitur: cum tradiderit regnum deo: & pfi: cum euacuauerit oem principatum: & potestatem. Oportet enim eum regnare: donec ponat inimicos suos sub pedibus suis: & nouissimus inimicus destruat mors. Et ita pacificatus oibus / patriq; subiectis: cum erit iam deus oia: in oibus: Salomon tñ modo. i. solus pacificus noīabitur. Competet ergo in hoc libello qui de amore sponsae: & sponsi erat scribendus: etiam pro hoc: neq; filius Dauid: neq; rex: neq; aliud horum: qd ad corpus pertineat possit intellectum scribitur: ut merito de eo perfecta iam sponsa dicat. Quia & si aliquādo cognouimus xpm fm carnem: sed nunc iam non nouimus: ne quis putet eum corporeum aliquid amare: aut in carne positum: & macula aliqua amoris eius credat induci: propterea canticum canticorum Salomoni tñ modo dñ. Et ne mirens: q; cum unus: atq; idē sit dñs: atq; Saluator noster: dicamus eum uelut minorem primo in prouerbiis: & deinde proficientem in ecclesiastes: & post hanc habere pfectionem in canticum canticorum: cum etiam in euangelis uideas scripta: ubi propter nos: & ipse in nobis dicitur proficere. Sic enim profertur: quia Iesus proficiebat etate: & sapientia: apud deum: & hoies. Puto ergo q; pro his oibus: neq; filius Dauid: neq; rex

ORIGENIS SVPER

Israel scribitur: sed & pro eo adhuc q; in canticum canticorum sponsa iam intantū profecerat: ut maius aliquid esset: q; est regnū Hierusalem. Nam Hierusalem coelestem dicit Apostolus esse: atq; ad eā memorat credētes accedere. Hunc ergo sponsum ad quem nūc sponsa festinat: idem Paulus cum eum pōtētem maximum dicit: ita de eo scribit: quasi qui non in coelis sit: sed penetratit: & pertransierit oēs coelos: & illuc quoq; eum: hanc suā perfectā sponsa sedet: immo illuc adhuc rens ei: & coniuncta conscendit: est enim facta cū eo unus spiritus. Unde uidetur mihi: & ad Petrum qui nō poterat eum primo sequi: cum diceret. Quo ego uado: uos nō potestis uenire: dixisse: sequeris autem postea. Quod autem sit aliquid maius: & ab Israel: idē colligimus q; in numerorum libro ois qdem Israel numeratur: & xii. tribus Israel certo sub numero cēnsent. Tribus uero leuitica utpote ceteris eminentior: supra hunc numerum habet: & nequaquam Israeliticū numero deputatur. Dicit enim ita. Hanc est uisitatio: in qua recensiti sunt filii Israel: fm domos familiarum suarū. Ois uisitatio eorū: cum uirtute suā: sexcenta tria milia / quingenti / quinquaginta. Leuitae autem non sunt numerati cum eis: sicut pcedit dñs Moysi. Vides quō ut eminentiores a filiis Israel: sequestrantur leuitae: nec numero sociantur: Et rursum Leuitis eminentiores scribuntur sacerdotes. Sic enim in eadem scriptura continetur. Et locutus est (inquit) dñs ad Moysen: dicens. Accipe sūmam Leuitarū: & constitues eos in conspectu Aaron sacerdotis: & ministrēt ei. Vides & in hoc: quō superiores Leuitis noiet sacerdotēs: & rursum leuitas eminentiores ponit filiis Israel. Hanc autem uisum sumus discentē paulo curiosius: uolentes etiam per hanc ostendere rationem: quia in ipsis quoq; attitulationibus librorum suorum Salomon differtis usus est necessariis. Sed aliud in prouerbiis: aliud in Ecclesiastes: aliud etiam in canticorum: canticum / ex ipsa inscriptione tituli designauit. Et adhuc qd in canticum canticorum: ubi iam perfectio ostenditur: neq; filius Dauid: neq; rex scribitur. Potest etiam hoc dici: quia cum factus fuerit seruus: sicut dñs: & discipulus: si aut magister: uidetur iam neq; seruus: esse seruus: factus uidelicet sicut dñs: neq; discipulus: esse discipulus: quippe qui sicut magister effectus est: sed fuisse qdem aliquē discipulus: nunc uero esse sicut magister: & fuisse quidem seruus aliquē: nūc uero esse sicut dominus. Simili igitur rōne etiam de rege: & in his ut quos regnat aduerti posse uidebitur: cum regnū iam tradetur deo: & patri. Sed & hoc non lateat: nōnullos attitulationem libelli huius: canticum canticorum scribere: quod non recte scribitur. Non enim pluraliter: sed singulariter canticum hic dicitur canticorum. Hanc quasi in pstatione dicta sunt a nobis de superscriptione ipsa: uel attitulatione libelli. Iam nunc dñs nō nos adiuuante: ipsius operis adoniamur exordia: & tñ ne illud qdem remaneat in nobis omisum: quod quibusdam regrendum uisum est: adhuc de ipsa attitulatione: ac superscriptione libri: quae ita habetur: canticum canticorum:

CANTICVM CANT.

cum canticorum: quod est ipsi Salomoni. Sic enim accipiunt quasi canticum: hoc esse dixerit canticorum Salomonis: & ut ex plurimis suis canticis: hoc unum esse signauerit. Sed nos quō recipimus huiusmodi intelligentiam: cum neq; ecclesia dei: ulla extrinsecus Salomonis cātica / legenda susceperit: neq; apud hebraeos: a quibus eloquia dei ad nos uidentur esse trāsata: aliquid praeter hos tres libellos Salomonis: qui & apud nos sunt: amplius habeatur in canone? Volunt tñ: qui hoc asserunt inde confirmare suam: q; in regnorum tertio libro scriptum est: multa fuisse Salomonis cantica: ut unum ex multis esse confirmant. Hoc ibi ergo refertur: & deus dedit prudentiam Salomoni: & sapientiam multam ualde: & latitudinem cordis sicut arenam quae est ad oram maris: & factus est sapiens Salomon ualde: super sapientiam oim antiquorum: & super oēs sapientes aegypti: & super German / Zanem: & Eman: & Thalcat: & Doida: filiis Maol: & erat notatus in uniuersis gentibus per circuitum: & locutus est Salomon tria milia parabolarum: & erāt cantica eius quinq; milia: & ex his quinq; milibus canticis uolunt iudaei hoc unū esse canticum: qd hēmus. Sed usq; quo: uel ubi cantata sint: nō solum ad usum: sed nec ad notitiam qdem puenit ecclesiae dei. Opusum est aut: & pculab opere pposito: si uelimus nunc ingere: q; multorum librorum: cōmōratio fiat in scripturis diuinis: quorū lectio nulla nobis oīno est tradita. Sed neq; apud iudaeos hēri qdē usum hmoi reppimus sectionū: quae siue pro eo: q; aliqua supra humanam itelligētiam cōtinebant: placuit spiritui scō auferri de medio: siue q; eēt de scripturis his: quae appellantur apocryphae: pro eo q; multa in eis corrupta: & contra fidem ueram inueniuntur: maiorem tradita: nō placuit eis dari locum: nec admitti ad auctoritatē: supra nos est pnuicare de talibus. Illud tñ palam esse: multa uel ab apostolis: uel ab euāgelistis exempla esse: plata: & nouo testamento inserta: quae in his scripturis quas canonicas habemus: nunq; legimus: in apocryphis tñ inueniuntur: & euidenter ex ipsis ostenduntur assumpta. Sed nec sic quidem locus apocryphis dandus est: non enī transendi sunt termini quos statuerūt patres nostri. Potuit enim fieri: ut apostoli: uel euāgelistae: sancto spiritu repleti sciuerint: quid sumendum ex illis esset scripturis: qd ue refutandum. Nobis autem non est absq; periculo aliquid tute psumere: quibus non est tanta spiritus abundantia. Et ideo de praesenti uersiculo nos eam tenemus additionem: quam supra exposuimus: maxime cum euīdēs in eo habeatur distinctio: ubi ait canticum canticorum: quod est ipsi Salomoni. Si enim uoluisset itelligi canticorum Salomonis: hoc esse canticum: dixisset utiq; canticum canticorum: quae sūt Salomoni uel canticū ex canticis Salomonis. Nunc aut quia dixit: qd est Salomoni: ostenditur istud canticum: qd est in manibus: & qd erat ei canendum: hoc esse Salomonis. Et hoc de attitulatione quam ppositi cōtinere. Videamus ergo iam & quae sequuntur.

LIBER. I.

XLVIII

CLIBER PRIMVS.

SCVLETVR Me / ab osculo oris sui. Meminisse oportet illud quod in praefatione pmonuimus: quia libellus hic Epithalamii hīs speciem / dramatis in modum cōscribitur. Drama autem

esse diximus: ubi certae personae introducuntur: quae loquuntur: & aliae interdum supueniunt: aliae recedunt: aut accedunt: & sic totū in mutationibus agitatur personarū. Hanc ergo erit totius libelli species: & fm hanc pro uiribus / historica a nobis aptabitur expositio. Spiritus uero intelligentia: fm hoc nihilominus: quod in pstatione signauimus: uel de ecclesiae ad xpm sub sponsae: uel sponi titulo: uel de aīa / cum uerbi dei coniunctione dirigitur. Introducitur ergo nunc per historiae speciem sponsa quaedam: quae suscepit quaedam sponsaliorum: & dotis titulo: dignissima munera ab sponso nobilissimo. Sed plurimo tpe moram faciente sponso: sollicitari eam desiderio amoris sui: & consociantē domui suae: & agentem omnia: quatenus possit aliquē uidere sponsum suum: atq; oculis eius pfrui. Quae nec differri amorē suum: nec adipisci se posse quod desiderat: uidet: cōuertat se ad orationem: & supplicet deo: sciens eum patrem esse sponsi sui. Consyderemus ergo eam leuātem sanctas manus sine ira: & disceptatione: in habitu ornato: cum uerecundia: & sobrietate: ornata dignissimis ornamentis: quibus ornari decet nobilem sponsam: aestuantem uero desiderio sponsi: & interno muliere amoris agitatam: orationem (ut diximus) fundere ad deum: & dicere de sponso suo. Osculetur me / ab osculo oris sui. Hanc sunt / quae dramatis in modum composita / historica continet explanatio. Interior uero intellectus: uideamus si hoc modo poterit competenter aptari. Ecclesia sit desideras Christo cōiungi. Ecclesiam aut personam oim aduerte sanctorum: hanc ergo ecclesia sit quasi oim una persona: quae loquatur: & dicat: oīa habeo: repleta sum muneribus: quae sponsaliorum: uel dotis titulo: ante nuptias sumpsit. Dudum enim cum praepararer ad cōiugium filii regis: & primogeniti ois creaturae: obsecuti sunt: & ministrauerunt mihi angeli sancti eius: deferentes ad me legem / sponsalis muneris loco: lex nāq; per angelos disposita dicit in manu mediatoris. Ministrauerunt mihi etiam pphetāe. Locuti sunt enim oīa & ipsi: per quae nō solum ostenderent: & indicarent mihi de filio dei: cui me delatis his: quae appellantur aris: & muneribus dotalibus spondere cupiebant: nērum / ut & in amorē me eius: desideriumq; succenderent: pnuiciauerunt mihi prophetis uocibus de aduentu eius: & inumeris uirtutibus / operibusq; eius imensis: repleti spiritu sancto pdicauerūt. Pulchritudinem quoq; eius: & speciem / ac mansuetudinem descripserunt: ita ut oibus his: ad amorē eius integraliter inflāmarer. Sed qm saeculum iam perne finitum est: & ipsius qdem praesentia non datur mihi: solos autem ministros eius uideo ascendentes /

& descendentes ad me: propter hoc quod ad te patrem sponsi mei precem fundo: & obsecro: ut tandem miseratus amorem nostrum: mittas eum: ut iam non mihi per ministros suos angelos dūtaxat & prophetas loquatur: sed ipse per semetipsum ueniat: & osculetur me ab osculis oris sui: uerba scilicet in os meum sui oris infundat. Ipsum audiam loquentem: ipsum uideam docentem. Hæc enim sunt xpi oscula: quæ porrexit ecclesiæ: cum in aduentu suo ipse xps in carne positus: euangelizauit ei uerba fidei: & charitatis: & pacis: sicut per Hesaias promiserat: & promissus ad sponfam dixerat: nō legatus: neque angelus: sed ipse dominus saluabit nos. Tercio uero expositionis loco: in introducamus aiam: cuius omne studium sit coniungere & sociari uerbo dei: & ita mysteria sapientiæ eius: ac scientiæ eius: uelut sponsi coelestis thalamos: ita re: cuius aia p̄sentia eius etiam munera data sunt: dotis scilicet noie. Sicut enim ecclesiæ dos fuit legis: & prophetarum uolumina: ita huic lex naturæ: & naturalis sensus: ac libertas arbitrii: dotalia munera deputetur: hīs autem hæc dotis suæ munera: sit ei primo eruditionis doctrina a monitoribus: doctoribusque descendens. Sed quoniam in his non est ei plena atque perfecta desyderii sui: & amoris expletio: depræcetur ut mens eius pura: & uirginalis ipsius uerbi dei illuminationibus: & uisitationibus illustretur. Cum enim nullo hominis uel angeli ministerio: diuinis sensibus: & intellectibus mens impletur: tunc ipsius oscula uerbi dei suscipere se credat. Propter hæc ergo: & huiusmodi oscula: dicat aia orans ad deum: Osculetur me ab osculo oris sui: Dum enim inde capax fuerit: ut ipsius uerbi dei caperet ueram: solidamque doctrinam: necessaria suscepit oscula: id est sensus ab ore doctorum. Vbi uero sponte iam coeperit obscura cernere: re: nodare perplexa: inuoluta dissoluere: parabolas: & ænigmata dictaque sapientum: competentibus intelligentiæ lineis explicare: tunc iam oscula ipsius spiritus sui: id est uerbi suscipisse se credat. Ideo autem oscula pluraliter posuit: ut intelligamus uniuscuiusque obscuri sensus illuminatione: osculum esse uerbi dei: ad aiam perfectam delatum: & sicut hoc forte dicebat prophetica & perfecta mens. Os meum aperui: & attraxi spiritum. Os autem sponsi intelligamus uirtutem dici: qua illuminet mentem: & uelut semine quodam amoris: ad eam facto (si tamen capere mereatur tantæ uirtutis præsentiam) incognita quæque: & obscura manifestat: & hoc est uerius: propriusque: & sanctius osculum: quod a sponso dei uerbo porrigi dicitur sponse puræ: scilicet aia: & perfectæ. Cuius rei imago est illud osculum: quod in ecclesia sub tpe mysteriorum nobis inticem damus. Quoties ergo in cordero nostro: aliquid quod de diuinis dogmatibus: sensibusque queritur: absque monitoribus inuenimus: toties oscula nobis data esse a sponso uerbo dei credamus. Vbi uero credentes: aliquid de diuinis sensibus inuenire non possumus: tunc affectu huius orationis assumpto: petamus a deo uisitationem uerbi eius: & dicamus. Os

culetur me ab osculo oris sui. Scit autem pater uniuscuiusque aia capacitatem: & nouit quo tpe: cui aia: quæ oscula uerbi sui porrigere in intellectibus dūtaxat: & sensibus debeat. Quia bona sunt ubera tua super uinum: & odor unguentorum tuorum super oia aromata. Intelligere prius: quasi in historiæ dramate: sponfam eleuatis ad dei manibus: ofonem fuisse ad præsentem: & orasse: ut iam ueniret ad eam sponsus: & ipse ei osculum proprii oris infunderet. Dumque hæc oraret ad præsentem: in ipsa ofone qua dixit. Osculetur me ab osculo oris sui: parans est alia ofonis uerba subiungere: ac dicere: quia in hoc principio sermonis affuisset sponsus: & oranti ei affuisset: ac reuelasset ubera sua: ipsumque spiritum unguentis misicis: & quibus fragrare spiritum dei cebat: constituisse delibutum. Sponsa uero ubi adesse uidit eum: pro quo orabat ut adesset: & adhuc loquenti sibi p̄stitum quod orabat: ac data sibi ab ipso oscula quæ poposcerat: lata pro hoc reddita: & decore uerbum ac fragrantia ipsius odore permota: propositæ ofonis sermonem conuertit ad p̄sentiam sponsi qui aderat: & cum dixisset. Osculetur me ab osculo oris sui: subiungit post hæc ad p̄sentem iam spiritum dicens. Bona ubera tua super uinum: & odor unguentorum tuorum. Hæc iterum sicut historicam intelligitiam quam dramatis in modum p̄diximus textam. Nunc uero quod intellectus interior habeat: regamus. Diuersis uocabulis: principale cordis appellari in scripturis diuinis inuenimus: quæ uocabula pro causis: ac rebus de quibus agitur: aptari solent. Interdum enim cor dicitur: ut beati mudo corde: & corde credit ad iustitiam. Si uero conuiuii tps sit: pro specie: & ordine discubentium uel sinus: uel pectus appellatur. Sicut Ioannes in euangelio refert de quodam discipulo quem amabat Iesus: quod in sinu eius: uel supra pectus eius recumberet. Ille p̄fecto: cui respondens Simon Petrus dicebat. Interroga quæ est hic: de quo dicit. Post hæc uero recubens super pectus Iesus: dicit ei. Dñs quæ es? In iis enim certum est: quod Ioannes in principali cordis Iesu: atque internis doctrinæ eius sensibus: regeuissè dicatur: ibi regrens & perscrutans thesauros sapientiæ: & scientiæ: qui recodit erat in xpo Iesu. Sed quod sinus xpi in loco dogmatum sanctorum accipitur: puto indecens non uideri. Diuersis ergo modis (ut dicere coeperamus) principale cordis in scripturis sanctis designatur: sicut & in Leuitico: nihilominus ubi de sacrificiis: pectusculum separationis: & brachium sacerdotibus sequestratur: & in hoc sequestratum: ac separatam pectusculum: & brachium: præcellens ceteros homines principale cordis: & operis decus: uult esse in sacerdotibus. De quo plenius in libro Leuitico (prout dñs dare dignatus est) exposuimus. Secundum hæc ergo: & in præsentis loco: quodam amator uidetur drama: quod agitur: in uberibus: principale cordis intelligimus: ut tale uideatur esse: quod dicitur. Cor tuum o sponsa: & mens: id est dogmata quæ intra te sunt: uel doctrinæ gratia superat omne uinum: quod cor hominis lætificare solet. Sicut enim in his de quibus dicitur: quia deum uidebunt: cor

competenter

competenter dictum esse uidebitur: & inter discumbentes: sinus: ac pectus ponitur pro habitu sine dubio: discubentium: formaque conuiuii: & rursus ut apud sacerdotes: pectusculum: & brachium mysticis designatur eloquiis. Ita et arbitror in p̄nti loco: ubi amatum habitus: & colloca describitur: gratissime hoc ipsum principale cordis in uberibus appellatum. Bona ergo sunt ubera sponsi: quodammodo thesauri sunt in eis sapientiæ: & scientiæ recoditi. Vbera autem hæc: uino comparat sponsa: sed ita comparat: ut p̄ferat. Vinum autem illa intelligenda sunt dogmata: & doctrinæ quæ per legem: & prophetas: ante aduentum sponsi: sumere sponsa consueuerat. Sed nunc considerans hanc doctrinam: quæ ex uberibus p̄fuit sponsi: miratur: & stupet: uidens eam longe p̄stantiorem: quam illam ex qua ante aduentum sponsi: si lætificata fuerat: atque ex uino spiritali: quod ministrabant sancti patres: & prophetæ: quæ etiam huius generis platurerunt uineas: ut Noe primus: & Hesaias in cornu: in loco uberi: & coluerunt eas. Videns nunc multam esse eminentiā dogmatum: & scientiæ apud spiritum: & longe ex eo p̄fectiorem: quam fuit apud antiquos emanare doctrinam: dicit. Bona sunt ubera tua: super uinum: super illam scilicet doctrinam qua lætificabar ab antiquis. De hoc enim antiquorum uino: intelligendus est ecclesiastes dicere: ubi ait. Ego dixi in corde meo: ueni: & tētabore in lætitia: & uidebo in bono. Et iterum de eisdem uineis loquens idem Ecclesiastes: dicit. Magnificauimus mihi opus meum: ædificauimus mihi domos: platuri mihi uineas: feci mihi hortos: & paradisos: & reliqua. Sunt autem huius uineæ: mysticæ: & ministri quidam: qui uini fores appellant. Sic enim idem dicit: Et feci mihi cātorum: & cātatrices: in lætitia filiorum hominum: uini fores: & uini sustentices. Vide ergo si possimus: cum in cātorum: tum et in hoc: intelligere saluatorem: ueteri uino: nouella ubere: suorum: fluentia miscetum: cum Maria: & Ioseph quærentes inueniunt eum in templo sedentem: in medio doctorum: & audientem: atque interrogantem eos: quoniam mirabantur homines: super uisibus eius. Sed & ibi fortassis species formæ huius expletur: ubi ascendens in motem docebat populos: & dicebat. Dictum est autem antiquis: non occides: ego autem dico uobis: Ois qui irascitur fratri suo: sine causa: reus erit. Et dñm est antiquis. Non adulterabis: ego autem dico uobis: Ois qui uidet mulierem ad concupiscendum eam: iam in corde suo: inquit ergo doctrina hæc eius: p̄cellit illam antiquam: intantum sponsa intelligit: & p̄nūciat bona esse ubera eius: super uinum. Sed & quod uorax dicitur filius hominis: & bibens: & dicitur. Ecce homo norax: & uinum bibens. Ad hoc nihilominus respicit: tale & illud uinum fuisse in cana galileæ: quod bibebatur in conuiuiis nuptialibus: quo deficiente: fecit & aliud uinum: cui testimoniū reddidit Architruchinus: quod sit ualde bonum: & eo uino quod expensum fuit: multo p̄stantius: cum dicit. Ois homo primo bonum uinum ponit: & cum inebriatus fuerit: id quod deterius est: tum autem seruasti uinum bonum usque nunc. Sed & Salomone quoque pro accepta dei sapia: in admiratione fuit reginæ Sabæ: quæ

uenerat tentare eum in quæstionibus: in quibus eum eadem regina scrutetur: & miretur: audi scripturam referentem. Et uidit (inquit) regina Saba oem sapiam Salomonis: & domum quam ædificauit: & apparatus conuiuii eius: & sedem puerorum eius: & ordinem ministrorum eius: & uestes eius: & uini fusores eius: & horum locusta eius: quæ offerebat in domo dei: & stupefacta est: & reliqua. In his ergo aduerte: quod hæc quæ uenit a sinibus terræ: audire sapiam Salomonis: inter cetera: miratur: & cibos conuiuii eius: uel uini fusores eius: super his dñm obstupuisse. Nescio autem si in ineptam putemus fuisse reginam: quæ ob hoc uenerat a sinibus terræ: ut audiret sapiam Salomonis: ut miret cibus corporales: & uinum istud cōe: ac pincernas uini in ministerio regis. Quid enim in his admiratione dignum uideat: quæ cōia pene oibus sunt hominibus. Sed mihi uideatur: miratam esse cibos doctrinæ eius: & uinum dogmatum: quæ ab eo per diuinam sapiam p̄dicabantur. Hoc erat uinum: & illud quod per Hieremiam refert de filiis Ionadab: filii Recab: quod eo tpe quo peccata populi inualuerant: & pro iniquitatibus plebis: captiuitas iminebat: conuocati sunt: ut biberent uinum: & dixerunt: quia madauerat eis p̄fuit Ionadab: ne biberent uinum ipsi: & filii sui in sæculum: neque domos ædificarent: neque seminare semen: neque plantarent uineas: sed in tabernaculis habitaret oibus diebus uitæ suæ: & amplecterentur eos deus: eo quod custodierint præceptum p̄fuit sui: & noluerint bibere uinum: pro peccatis enim tunc populi: & iniquitatibus eorum: erat uinea eorum: ex uinea sodomorum: & palmites eorum ex Gomorum: ra: uua eorum uua fellis: & botrus amaritudinis: uenenum aspidum: & furor draconum: erat uinum eorum. Propter hoc ergo laudabiles habentur filii Ionadab: qui tale uinum: uenenata scilicet dogmata: & aliena a fide dei: bibere: & suscipere recusarunt. Propter hoc ergo fortassis: percussit uineas ægyptiorum: sicut in psalmo scriptum est: ne talem facerent uinum. Igitur sicut intelleximus uini differentias: easque pro diuersitate dogmatum: cōstare perspeximus: quod ait hic sponsa: quia bona sunt ubera tua: super uinum: super uinum utique intelligamus bonum: non malum. Bonis enim non malis comparata dogmatibus: sponsa si dogmata præferuntur. Bonum enim uinum gustauerat prius in lege: & prophetis: ex quo uelut p̄meritata erat sponsa lætitiā cordis accipere: ac p̄parare: ut capere posset etiam illam: quæ assitura erat per ubera ipsius sponsi: excellentiorem cunctis: cernens eorum doctrinam: & ideo dicit. Bona sunt ubera tua: super uinum: & uide si adhuc formæ huic: aptare possimus illam euangelii parabolam: quæ dicit. Simile est regnum celorum: thesauro abscondito in agro: quem qui inuenit: abscondit: & præ gaudio eius uadit: & uendit omnia quæ habet: & emit agrum illum. Est ergo thesaurus is: non in deserto aliquo loco: neque in syluis: sed in agro absconditus. Et possibile utique est: agrum illum hñe etiam uineas: quæ afferant uinum: habere etiam thesaurum: propter quem

distrahis oibus/emit agrum illum/is qui inuenerat
ibi thesaur. Potest ergo dicere ille q emit agrum: q
bonus est thesaurus q est in agro/magis q unum qd
est in eo. Ita ergo & bonus est spūs/atq; ubera spon
si: quæ uelut thesaurus absconditus est in lege/ & pro
phetis: magis q unum qd est in eis: illa scilicet doctri
na quæ palam est: & lætificat audientes. Bona ergo
sunt ubera sponsi. Thesauri enim sunt sapiæ/ & sciæ/
in eo absconditi: q cum apti/ & reuelati fuerint oculis
sponsæ: multo præstatiores ei uidebuntur: q fuit prius
istud unum legis/ & doctrina pphetica. Sed & si ter
tiam expositionem/ de aia pfecta/ & uerbo dei sentire
debeamus: possumus dicere: q qd donec paruulus
est: & nō dum semetipm ex integro obtulit deo: bibit
unum qd affert ager ille qui habet itra se. Et thesaur
absconditum: & bibēs lætificatur ex uino. Cum autē
obtulit/ & deuoterit semetipm deo: ac uasarius fue
rit effectus: atq; iuenerit thesaur absconditum: & ad
ipsa ubera/ fonteq; puerit uerbi dei/ uinum & si
ceram/ nam nō bibet: dicēs ad ipm dei uerbum/ de his
thesauris q in ipso sciæ & sapiæ reconditi sunt: q bo
na sunt ubera tua sup uinū. Sunt autē unguēta qdam
sponsi: quorū fragratia delectata est sponsa/ & dicit.
Odor unguetorum tuorū/ sup oia aromata. Arom
ta/ spēs sunt pigmētōr. Sponsa autē habuit quēdam
nūm/ & notitiam aromati: hoc est uerborū legis/ &
pphetarū: qbus ante aduētum sponsi medio crite
lū: instrui nō uidebatur: & exerceri ad cultū dei: ut po
te paruula adhuc/ & sub curatoribus/ & auctoribus
agēs/ & pædagogis: lex enim pædagogus nō fuit ad
Christum. Hæc autē oia aromata fuerant/ in qbus enu
titi uisa est: & sponso suo præpari. Sed ubi uenit ple
nitudo temporis: & adoleuit: atq; unigenitū suum pa
ter spū sancto unctum/ misit in hūc mūdum: odora
ta sponsa diuini unguēti fragratiam: sentiensq; q il
la oia aromata qbus prius uisa uidebat: longe infer
riora sunt ad cōpationem suauitatis noui huius/ &
coelestis unguēti: ait. Odor unguetorū tuorū/ sup oia
aromata. Et qm Christus idem sponsus/ atq; idem
pontifex dī: pontifex qdem sūm hoc/ q mediator est
dei/ & hōiū/ oīsq; creaturæ: pro qua/ & ppitiatio fa
ctus est: semetipm offerēdo hostiam pro peccato mū
di. Sponsus uero sūm hoc/ q ecclesiæ itangitur/ nō ha
benti maculam/ aut rugam/ aut aliqd horū: cōsydera
ne forte unguentum illud pigmētariū: istius unguēti qd
componi iubetur arte pigmētariū: istius unguēti qd
nunc odorata sponsa miratur: teneat rōnem. Et ui
dens/ q illa qdem aromata qbus cōpositum unguē
tum uidebatur: quo Aaron unctus est: qm erat terre
na/ & materiæ corporalis: hoc autē unguentum quo
nunc unctum uidit sponsum: spiritale est/ & coeleste.
Iccirco dicat: quia odor unguetorū tuorum sup oia
aromata. Videamus ergo/ quō cōpositum sit illud
unguentum. Et locutus est dñs (inquit) ad Moysen
dicēs. Accipe tibi florem myrrhæ electæ qngētos si
clos/ & cinnamomum suauē/ ducētos qnquaginta
sidos: calami suauem/ ducētos qnquaginta sidos:

sm solum sanctū: & oleum ex oliuis/ & facies illud
oleum chrisimatis sancti unguenti/ arte pigmentarii.
Hæc autē in lege qdem referri audierat sponsa: sed rō
nem eorū ueritatēq; nūc pspicit. Vide ergo q iste q
tuor spēs unguēti istius: formā tenebant incarnatio
nis uerbi dei: qd ex quattuor elemētis cōpaginatum
corpus assumpsi: in quo corpe/ myrrha illa mortis
eius/ quā siue ut pontifex pro populo: siue ut spūs
pro sponsa suscepit: seruat indicia. Quod uero non
simpliciter myrrha/ sed flos myrrhæ/ & myrrhæ ele
ctæ scriptum est: nō solum mortē eius: sed & primor
genitum eum futuro: ex mortuis idicabat: atq; eos
qui cōplantati fuissent similitudini mortis eius: non
solum uocatos: sed electos futuros. Cinnamomum
uero immaculatum dī: pp ecclesiā sine dubio: quam
purificauit lauacro aquæ: & immaculatam fecit: nō ha
bentem maculā/ aut rugam/ aut aliqd huiusmodi: sed
& calamus assumitur: q lingua eius/ etiam est cala
mus scribæ uelociter scribētis: doctrinæ grām/ pig
mētis designās suauitatis. In eis quoq; spēs adhibet
callidissimas: ut referatur ad ardentissimā: in qua uel
spiritus sancti feruore: uel futuri p ignem iudicii ostē
ditur forma. His uero unguentorū: siue ducētorū
qnquaginta: qnq; sensuū in eo mysterium tenet/ cen
tupliciter pfectorū: ut remissionem peccatorū p eum
datam significet: qnquagenarius enim iubilus in
his est qntupliciter positus. Sed hæc oia oleo puro
colliguntur: qd ostenditur uel misericordiae: uel sa
lutis cā fuisse: q is q erat in forma dei: formā seruū su
sciperit: uel ea quæ ex materiali substantia in Christo
fuerant assumptæ: p spiritum scū redacta in unū fuiss
se: atq; in unam spēm: quæ est psona mediatoris esse
sta. Illud ergo oleum materiale: nullo genere/ oleum
lætitiæ appellari potuit. Istud autē oleum: id est spūs
scī unguentum: quo unctus est Christus: & cuius nūc
odorem spōsa pspiciens admirata est: oleum lætitiæ:
q spūs gaudium est: merito appellat: quo unxit eū
deus q dilexit iustitiam: & odio habuit iniquitatē. Pro
pterea enim dī. Vnxit eum dñs deus suus oleo læti
tiæ: præ participibus suis. Et ideo odor unguentorū
eius/ est sup oia aromata. Simili autē expositione uti
mur/ et si ad unāquamq; aiam in amore/ & desyde
rio uerbi dei positam trāserat hic sermo: cui fuerint
oēs doctrinæ p ordinem decursæ: in qbus añ agni
tionem uerbi dei exercitata uidet/ & erudita: siue ex
moralibus descendentes/ siue ex naturalibus scholis.
Erant. n. ei oia ista aromata/ qdam p eo q in his insti
tutio pabilis: & morū cōquerit emēdatio: & dep
hendiē in his nanitas sæculi: & caducæ regē respiciū
tur falsa miracula. Erāt ergo ei hæc oia uelut aromata
& odoramēta qdam aia pigmenta: sed ubi ad agni
tionem diuinorū mysteriorū: & diuinorū dogmatū
sciam uētum est: ubi & ianuās sapiæ ipsius/ & nō si
pientiæ huius mūdī: neq; principium huius mūdī: q
destruunt accessum est: sed ad ipsam dei sapiam quæ
inter pfectos differt: & ubi mysterium qd prioribus
generationibus nō fuit notū: filiis hōiū reuelatum
est: ubi

est: ubi (in q) aia ad tantū cognitionem ascendit arca
ni merito dicit: odor unguentorū tuorū/ spiritualis sci
licet intelligentia/ & mystica: super oia aromata mo
ralis/ naturalisq; philosophiæ. Nō autē lateat nos:
q in qbusdam exemplaribus/ pro eo q legitur: q
bona sunt ubera tua/ sup uinū: inuenimus scriptum:
quia bonæ sunt loq; tuæ super uinum: q quis ui
deatur significasse euidentius ea ipsa: quæ a nobis
spirituali interpretatione diserta sunt: in nos. lxx. interp
tum scripta/ per oia custodimus: certi q spūs sanctus
mysteriorū formas obiectas inesse uoluit in scriptu
ris diuinis: & nō palam/ atq; in ppatulo haberi. Un
guentum exinanitum/ nomen tuum: ppter ea adole
scēntulæ dilexerunt te: ac traxerunt te post se in odo
re unguentorū tuorū curremus: historica qdem expo
sitiō/ eadem quæ in superioribus pcurrit/ et in præsen
ti loco: donec fiat aliqua mutatio personarū: itaq; or
do dramatis: qui a nobis in hac expositione receptus
est: poscit. Potest sane in prophetia qdam uideri ex
pōna sponsæ/ plata de Christo: q futuram esset in ad
uentu dñi/ & saluatoris nostri: ut nomen eius ita per
orbem terræ: & per uniuersum mundum diffunder
etur: ut fieret odor suauitatis in omni loco: sicut &
Apostolus dixit. Quia christi bonus odor sumus in
omni loco. Aliis qdem odor ex morte/ in mortem:
aliis autē odor de uita/ ad uitā. Si enim oibus fuiss
set odor uitæ/ in uitā: dixissetq; utiq; & hīc oēs dile
xerunt te: & traxerunt te. Sed nūc ait: ubi nomē tuum
est factum exinanitum: dilexerunt tenō illa: uetula/
ac ueterem hōiem induta aia: neq; rigas hñes/ neq;
maculas: sed adolescēntulæ in augmento scilicet æta
tis/ & pulchritudinis/ positæ aia: quæ semp inouan
tur: & de die/ in diem renouantur: nouum se ho
minem induētes: qui sūm deum creatus est. Propter
istas ergo adolescēntulas/ & in augmentis uitæ/ & p
fectibus positas: exinanitum se ille q erat in forma dei:
ut fieret unguētum exinanitum nomen eius: ut non
iam inaccessam lucem tñmodo habitaret: & in for
ma dei permaneret: sed uerbum/ caro fieret: quo pos
sent istæ adolescēntulæ: & in augmentis pfectuum
positæ aia: nō solum diligere: sed & trahere eum ad
se. Trahit enī unaquæq; aia/ & assumit ad se uerbum
dei: pro capacitatis/ & fidei suæ mēsurā. Cum autē
traxerint ad se aia uerbum dei: & sensibus suis/ atq;
intellectibus inseruerint: & dulcedinis eius: & odo
ris senserint suauitatem: ubi unguentorū eius fragra
tiā ceperint inuenire: dūtaxat aduentus eius/ & re
dēptionis/ ac passionis causas/ charitatemq; agnoue
rint: qua pro salute oīum/ usq; ad mortem crucis/ i
mortalis accessit: & his oibus uelut diuini cuiusdam
& ineffabilis unguenti odoribus inuitatæ adolescē
tulæ: id est aia plenæ uigoris atq; alacritatis effectæ
currunt post ipsum: atq; ad odorem suauitatis eius/
non leui gradu/ nec tardis passibus: sed rapido cursu/
& tota pperatione festinant: quem admodum & ille
qui dicebat: sic curro: ut comphendam. Vex q ait.
Unguentum exinanitum nomē tuum: ppter ea ado

lescēntulæ dilexerunt te: & traxerunt te post se in odo
re unguentorū tuorū curremus: trahunt ad se Chri
stum adolescēntulæ: si qdem de ecclesiis intelligatur:
quæ una qdem est: cum pfecta est: multæ uero sunt
adolescēntulæ: cum adhuc instruuntur/ & pfiunt.
Istæ ergo trahunt ad se Christum/ per fidem: qa chri
stus ubi uiderit duos/ uel tres in fide nois sui: uadit il
lic: & est in medio eorū/ in fide tractus: & unanimi
tate puocatus. Si uero tertia expositione de aia/ uer
bum dei sequente intelligi hæc oportet: quæcūq; aia
fuerit erudita/ primo in moralibus: secundo et in na
turalibus exercitata: per illa oia quæ in his disciplinis
edoceri supra ostendimus: ipsa morū emendatio & eru
ditio regē: ac probitas disciplinæ/ trahit ad se uerbum
dei: & libens trahit: gratissime enim ad eruditās aias
uenit: & trahi se ab his indulgēt accipit: benignēq;
cōcedit. Regro sane si solum nomen eius: qa unguē
tum factum est exinanitum/ tñ operis egerit: & ita su
scitauerit adolescēntulas: ut primo traherent eum ad
se: & hñes eum apud se: caperent unguentorū eius
odorem: & statim recurrent post eum: si hæc (in q)
oia/ solo noie eius/ effecta sunt: quid putas faciet ipsa
eius substantia? Quid ex illa adolescēntulæ istæ/ uir
tutis/ quid uigoris excipiant/ si quo pacto/ potuerint
aliquā ad ipsam eius incomphensibilem/ atq; ineffabi
lem substantiam peruenire? Ego puto q si in hoc ali
qñ peruenierint: iam non ambulant/ neq; currūt: sed
uinculis quibusdam charitatis eius astrictæ/ adhæ
rent: ne ultra mobilitatis alicuius/ ullus in eis resi
deat locus: sed sint cum eo unus spiritus: & complea
tur in illis: hoc qd scriptum est. Sicut tu pater in me
& ego in te/ unum sumus: ita & isti/ in nobis/ unum
sint. Sed nunc interim (ut uidetur) sponsa/ cōsocia
tis sibi adolescēntulis multis: quæ in posterioribus
non est numerus: quæ dicitur ab uno solo sensu/ &
odoratu tñmo capta currere se in odore unguetorū
sponsi cōmemorat: siue q ipsa cursu idigeat ad hoc
& pfectu: siue q ipsa qdem pfecta sit. Pro his autē
adolescēntulis: quæ adhuc cursu & pfectibus indi
gent: et ipsa se currere fatet: sicut & ille q cū ipse sub
lege nō esset: sit tñ sub lege: ut eos q sub lege sunt: lu
crificiat: & iteq; cum in lege sit christi: his tñ q sine lei
ge sunt: sit & ipse sine lege: ut eos q sub lege sūt saluet.
Et hoc fit (ut diximus) solo adhuc odoratu eius ac
cepto. Quid putas ageret: cū & auditum earū/ & ui
sum/ & tactū/ gustumq; occupauerit uerbū dei: & sin
gulis qbusq; sensibus/ uirtutes ex se cōpetētes/ natu
ræ earū/ capacitatiq; pbuerit: ita ut oculus si uidere po
tuerit gloriā eius: gloriā tāq; unigeniti a pfe: aliud ul
tra uidere iā nōllet: neq; auditus aliud/ q uerbū uitæ/
& salutis audire. Sed & cuius manus palpauerit de
uerbo uitæ: nihil ultra materiale: nihil fragile/ cadu
cūq; palpabit: nec gustus cū gustauerit bonū uerbū
dei: carnēq; ei/ & panē q de celo descēdit: aliud qd
post hoc gustare patiet. Præ dulcedine nāq; ipsius/ &
suauitate/ ois reliquus ei sapor asper uidebit/ & ama
rus: & ideo hoc solo uescet. Oem nāq; suauitatem

scūq; cupient in hoc iueniat ad oīa nāq; raptū se red-
didit: & habile. Deniq; his q; ex corruptibili semie ge-
nerant: rōnabile: & sine dolo efficiat: lac: his uero q; i-
firmant in aliquo: oleū se p̄bet ad hospitalitatis ami-
citiā & grā. Is uero q; pro possibilitate sumēdi: & exer-
citatos hnt sensus: ac discretione boni & mali: cibū
se solidū prabet. Siqui uero sunt: q; exierint de aeg-
pto: & secuti colūnam ignis: & nubis: in heremū ue-
nerint: de cōlo ad illos descēdit: minutū: & subtilem
eis prahēs cibum: angelico simile: ita ut panem an-
gelorū manducet hō: habet & alias multas in semet-
ipso: atq; inumeras ciborū differētiās: quas iterim: pel-
le: q; & carne: ossibusq; indutus: & nervis: cape non
potest. Qui aut dignus fuerit redire: & esse cū christo:
quiq; in paruo fidelis inuētus: constituet sup multa:
ille gustabit: & capiet uoluptatem dñi: p̄ductus ad lo-
cum q; pro huiusmodi ciborū copiis: & uarietibus
deliciarum: noīatur locus. Propter quod: & in aēden
positus dī: qd' delicias indicat. Ibi enim dicitur ad
eum: delitiare in dño. Delitiabit aut nunc nō in uno
solo edendi: gustādīq; sensu: sed & auditu delitiabit:
& uisu: & tactu: odoratuq; delitiabit: in odorem
nāq; unguenti eius curret. Et ita oibus sensibus suis
delitiabit in uerbo dei: is q; ad sumam p̄fectionis: ac
beatitudinis uenerit. Vñ & in his positi locis: de p̄ce-
mur auditores horū: ut mortificēt carnales sensus: ne
qd' ex his quā dicitur: sū corporis motus excipiat:
sed illos diuiniore interioris hoīs: ad hanc cupiēda sen-
sus exhibeat: sicut Salomon edocet nos: dicens. Sen-
sum aut diuinum iuenies. Et ut Paulus quoq; ad he-
braeos scribit de p̄fectis (ut supra memorauimus) q;
exercitatos habent sensus: ad discretionem boni: uel
mali: ostendens esse in hoīem: prāter hos corporeos
sensus: quq; alios nihilominus qui per exercitia que-
runtur: & exercitati dicunt: cum scilicet intelligentiam
rerum: acumine actiore: discutunt. Non enim p̄fun-
ctorie: & ut libet: audiēdum est qd' Apostolus de p̄-
fectis dicit: quia exercitatos hnt sensus: ad discretio-
nem boni: uel mali. Quod ut clarius elucescat: sumā-
mus (si uidetur) exemplum ab his corporalibus sen-
sibus: & ita demū: statim ad illos diuinos: quos scri-
ptura noīat sensus interioris hoīs ueniamus. Si ergo
corporeus oculus exercitium uisus habeat: nullo im-
pediente obstaculo: integre: & absq; ulla falsitate: uel
colores corporū: uel magnitudines: qualitatesq; de-
prehendit. Nam si aut caligine: aut alia qualibet in-
firmitate: impediatur aspectus: & rubeum pro albo:
& uiridem pro nigro: aut rectum putat esse aliquid:
cum curuum sit: & tortuosum: conturbabitur sine
dubio iudicium mentis: & aliud pro alio agetur. Ita
ergo: & interior uisus: nisi eruditione: & industria
fuerit exercitatus: quo per multā peritiā discretio-
nem boni habeat: ac mali: sed ignorātia: & imperitia:
tanq; caligo oculis inciderit: aut etiam malitiā alicuius
languore: tanq; lippis oculis acceperit: discrimen
boni: aut mali intueri nullatenus possit. Et inde fiet:
ut mala pro bonis agat: bona uero pro malis sp̄nat.

Secundum hanc uero formam quā de uisu corpo-
ris: aīaq; tractauimus: cōsequenter etiam de auditu:
& gustu: & odoratu: tactuq; per singulas quasq;
sui generis uirtutes sensuum corporalium: referēs ad
animā sensus: quā in singulis adhibere debeat exer-
citā: quāq; uel emendatio parari: dilucere recogno-
scens. Hāc aut paulo latiori excessu profecti sumus:
ostendere uolentes odoratum sp̄s: adolescentulā:
rum: quo odorata sunt odorem unguētōrū: spon-
sa: non corporis sensus: sed diuini odoris illius: & inte-
rioris qui appellatur hoīs: dici. Hic ergo odoratiōis
sensus: in quo sanus est: & integer: odore christi acce-
pto: ex uita adducit ad uitā. Si uero nō sit sanus: hoc
odore suscepto: de morte: in mortē deicit: sū illum
qui dicebat: qm̄ christi bonus odor sumus: aliis qui
dem de uita: in uitā: aliis aut odor de morte: in mor-
tem. Deniq; & hi quibus intellectus herbarum est:
pigmentorūq; peritiā: fuerūt quādam esse pigmen-
ta: quorū si odorem coeperint nōnulla aīalia: conti-
nuo intereūt: alia uero eodem odore recreant: uitāq;
recipiunt. Et nūc ergo in his ipsis expositionibus: &
sermonibus quos habemus in manibus: uidet alīs
eē uita: ex uita: aliis uero mors: ex morte. Nam si hāc
exponi ita audiat animalis: qui dicitur homo: q; non
potest percipere: & intelligere quā sunt sp̄s dei: iū
debet sine dubio: atq; inepta hāc esse: & inania: pro-
nūciabit: dicēs somnia potius: q; rerū causas: & dog-
mata diuina tractari. His ergo odor hic canticī cantī-
corū: efficitur de morte: in mortē: scilicet de morte in
fidelitatis: in mortem iudicii: & cōdēnationis. Sed
quētibz uero spiritalem sensum: & subtilem: atq; in-
telligentibus maiorem inesse ueritatē in his: quā nō
uident: q; in his quā uidētur: & ueriora haberi apud
deum: inuisibilia: & spiritalia: magis q; uisibilia: & cor-
poralia: amplectenda sine dubio huiusmodi intelli-
gentia uidebitur: & sequenda. Agnoscunt enim: tale
esse intelligendā ueritatē: iter quo puenitur ad deum.
Sed si qdē alienus a fide sit: is qui hāc stulta iudi-
cat: & ridenda: nihil mirum. Si uero aliq; ex his sit q;
uidētur credere: & scripturā: auctoritatē recipere:
non tñ recipit expositionis huius spiritalis formam:
sed irridet: & derogat: tentemus ex aliis scripturā: lo-
cis instruere eum: ac p̄suadere. Qui si forte poterit sic
respicere: & talia quādam dicamus ad eū: scriptum
est: praeceptum dñi lucidum: illuminans oculos. Di-
cat ergo nobis qui sunt oculi: qui illuminantur luce
praecepti. Et itē. Qui habet aures audiendi: audiat.
Quā sunt aures istae: quas q; habuerit: ipse solus uer-
ba christi audire dicatur. Et iterum: qm̄ christi bo-
nus odor sumus deo. Et in aliis: gustate: & uidete:
qm̄ suauis est dñs. Et quod alius ait. Manus nostrae
palpauerūt de uerbo uitae. Putasne in his oibus non
monebitur: ut aduertat hāc uniuersa: non de corpo-
ris sensibus dicta: sed de his quos sū interiorē ho-
minē inesse unicuiq; docuimus: nisi si cōtentiois: &
iactantiae uitio agitur: q; eiusmodi est. Quibus uitis:
quoniam & uisus ille interior excreatur: & odoratus:
occluditur:

occluditur: & obturatur auditus: merito nec uidere
quā spiritalia sūt: nec audire potest: sed nec odorem
istum christi capere: quo nunc recepto adolescentulā:
la istā: in quibus bene sanus: & uigens erat hic sen-
sus. In odorem unguētōrū eius currunt post ipm̄:
nec deficiunt currentes: aut laborant: quia suauitate
odoris ipsius: qui est de uita: in uitam: refectae iugiter
inualescūt. Potest adhuc & hoc modo accipi quod
ait: unguentum exinanitum nomen tuum: propte-
rea adolescentulā dilexerūt te. Vnigenitus dei filius
cum in forma dei esset: exinanituit semetipsum: & for-
mam serui accepit: exinanituit autem de plenitudine:
sine dubio in qua erat. Illi ergo qui dicunt: quid de
plenitudine eius nos oēs accepimus: ipsi sunt adole-
scēntulae: quā de ea plenitudine: ex qua se ille exinani-
uit: & factum est unguentum exinanitum: nomen
eius: p̄cipientes dicunt. Post te in odorem unguētō-
rum tuorū curremus. Nisi enim exinanisset unguen-
tum: hoc est plenitudinem diuini sp̄s: & humilia-
set se: usq; ad formam serui: capere cum nullus in illa
diuinitatis plenitudine potuisset: nisi sola fortassis sp̄s
sa: pro eo q; uidet indicare: q; unguentum istud exi-
nanitum non sibi: sed adolescentulis: dilectionis de-
derit cām. Sic enim dicit. Vnguentū exinanitum: no-
men tuum: p̄pterea adolescentulā dilexerunt te. Ac
si diceret. Adolescentulā qdē propterea dilexerūt
te: q; exinanisti te: de forma dei: & factum est unguē-
tum exinanitum: nomen tuum. Ego aut dico nō pro
exinanito unguento: sed pro ipsa unguentorū pleni-
tudine: dilexit te. Hoc enim indicat in eo loco: ubi di-
cit. Odor unguentorū tuorū sup oīa aromata. Quod
uero ē ipsa cum adolescentulis: post ipsum se cursu-
ram dicit: hanc aio esse cām: q; perfecti quiq; omnia
oibus fiant: ut oēs lucrifaciant: sicut iam supra expo-
sumus. Introduxit me rex in cubiculum suum: & in-
cūdemur in te. Cum indicasset sponso suo sponsa: q;
adolescēntulā odore capta: current post ipm̄: cum
quibus ē ipsa cursura esset: ut eis formam p̄beret in
oibus: nunc quasi laboris sui cōsecuta iam palman:
pro eo q; currerit cum curretibus: introductam se di-
cit ab sp̄so rege in cubiculum eius: ut ibi uideret cū-
ctas opes regis. In quo utiq; merito iucundatur: &
exultat: utpote quā secreta iam regis: & arcana: p̄spe-
xerit. Hic est sū p̄positum dramatis ordinem: quasi
historicus intellectus. Sed qm̄ cui res agitur: ecclesia
est ad Christum ueniens: uel aīa uerbo dei adhārens:
quid aliud cubiculum christi: & p̄optuarium dei
credendum est: in quo uel ecclesiam: uel aīam cohā-
rentem sibi introducat: nisi ipse arcane sensus eius: &
reconditus: de quo & Paulus dicebat. Nos aut sen-
sum christi habemus: ut sciamus quā a deo donata
sunt nobis. Hāc illa sunt: quā oculus non uidit: nec
auris audiuit: nec in cor hoīs ascenderūt: quā p̄pa-
rauit deus his q; diligunt eum. Cum igitur Christus
aīam in intelligentiam sui sensus inducit: in cubicu-
lum regis introducta dī: in quo sunt thesauri sapien-
tiae: ac scientiae eius absconditi. Non mihi autem ua-

cum uidet: q; cum potuisset dicere: Introduxit me
sponsus meus: aut fraternus meus: aut aliqd hmoī
ut ei moris est. Nūc q; cubiculum dictura erat: regis
dixerit cubiculū: & nō aliud nomē posuerit: in quo
posset fortassis aliquis etiam mediocri intelligi. Sed
propterea arbitror in his regem noīatum: ut onderet
tur p hoc nomē p̄dices: cubiculum utpote regium:
& multis: atq; imensis opibus repletum. Prope hūc
oīno mihi uidet fuisse: & ille qui dixit raptum se esse
usq; ad tertium cōlum: & inde in paradysum: & au-
disse uerba ineffabilia: quā non licet homini loqui.
Quid. n. putas esse illa uerba quā audiuit: nōne a re-
ge audiuit: & in cubiculo: & p̄pe cubiculū positus
audiuit. Et erat: credo illa uerba talia qdā: quā hor-
tarentur eum ad maiore p̄fectum: & p̄mittere ei:
q; si p̄seueraret usq; in finem: & ipse posset intrare re-
gis cubiculum: sū illud qd' per p̄phetam quoq; p̄-
mittitur: Dabo tibi thesauros obscuros: occultos: inui-
sibiles. Aperiā tibi: ut cognoscas: q; ego sum dñs:
deus tuus: q; uocaui nomē tuum israel. Currūt ergo
adolescēntulae post ipm̄ in odore eius: una quāq; tñ
pro uiribus: alia qdē uelocius: alia paulo tardius:
alia ē inferius cāteris: & ultimo: alia primo loco: ue-
rūt currūt oēs: sed una est p̄fecta: quā cucurrit sicut
pueniret: & sola accipet palman. Sola. n. est quā di-
cit. Introduxit me rex in cubiculum suum: cū prius
nō de sola: sed de pluribus dixisset: q; post te in odo-
rem unguētōrū tuorū curremus. Introducit ergo in
cubiculum regis: & efficit regina: & ipsa est: de qua
dī. Regina astitit a dextris tuis: in uestitu deaurato:
circūdata uarietatibus. De his aut adolescēntulis quā
post ipsam cucurērāt: & p̄cul ab ea in ipsis currēdi
spatiis: remāserāt: dī. Adducētur regi uirgines post
ea: p̄ximae eius adducētur tibi. Adducēt in lētitiā:
& exultatiōe: inducētur in tēplum regis. Sed & illud
etiā in hoc aduertere debemus: q; sicut rex hēt cubi-
culum quoddā: in qd' reginam: siue sp̄sam suam i-
troducūt: ita hēt & sp̄sa suum cubiculum: in qd' mo-
netur p uerbum dei ingressa: claudere ostiū: & ita cō-
clusis illis oibus diuitis suis: intra illud cubiculū ora-
re eum: q; uidet in abscondito: et p̄spicit quātas opes:
animi scilicet uirtutes intra cubiculū suum sp̄sa con-
diderit: & uidēs eius diuitias: det ei petitiōes suas: oī-
enim hnt dabit. Quod aut ait: exultemus: & iucun-
demur in te: uidet ex p̄sona adolescēntulā: dici: uel
optātum: & peccātū a sp̄sa: ut quēadmodū spon-
sa cōsecuta est: quā p̄fecta sunt: & exultat: ita ipsa ē
suum implere cursum: & puenire usq; ad regis cubicu-
lum mereant: ut p̄fectis: & ituitis oibus his: de quibus
illa gloriat: ēt ipsa exultet: sicut & illa: & iucundent
in eo. Vel etiam ad sp̄sam pōt dēn uideri ab adole-
scēntulis cōgratulantibus ei: & p̄mittentibus petenti-
bus: ut participes fiat exultatiōis: & lētitiā: dilige-
mus uerba tua sup uinū. Sponsa qdē postq; oscula
meruit ab ipso sp̄si ore suscipe: & ueribus eius p̄-
frui: ait ad eū. Bona sūt uerba tua: sup uinū. Adolescē-
tulā uero q; nōdum ad id bñtudinē uenerant: neq;

summam perfectionis acceperant: neque usui & operibus fructus perfectae charitatis expleuerat: ut quasi expropheti nunciaret de uberibus eius: quia bona sunt. Videntes tamen spiritus sancti delectari & reficere ex uberibus spiritus sancti: ex fontibus scilicet sapientiae & scientiae: quae de uberibus eius fluunt: & pocula coelestis doctrinae sumere: tanquam imitantes perfectionis eius: & desiderantes eisdem uestigiis incedere: permittunt & dicunt: diligemus ubera tua super uinum: id est nos quidem nondum in id perfectionis ascendimus: ut iam diligamus ubera tua: plusquam uinum: uel certe ubera tua: quae sunt super uinum (Vtque enim modo sensus stare uidebitur) gerimus tamen spiritum: utpote adolescentulae in id aetatis proficere: quo possimus non solum pasci: & alii ex uberibus uerbi dei: sed & diligere alentem. Ista sunt autem adolescentulae (ut saepe iam diximus) animae: quae primis & initio ualentibus eruditionibus uidentur imbutae: & uelut uino quodam lactificatae: institutione tuorum duxat: curatorumque & paedagogi: utpote paruulorum: & quae haberent quidem in uiribus amare uinum: non tamen habere in aetate: ut amore uberum spiritus sancti moueri aut excitari possent. Sed ubi aduenit plenitudo temporis: & Christus in eis profecit aetate & sapientia: & iam sentire coeperunt: quid sint ubera spiritus sancti: quaeque in his perfectio uerbi dei: & doctrinae spiritualis plenitudo designetur: etiam permittunt: quia plusquam uinum: quod nunc tanquam paruulae bibunt: dilecturae sint ubera spiritus sancti: id est propensiores futurae erga perfectam: & omni plenitudine: decreta dogmata Christi: quae iam antea siue in coibus studiis: siue in legis & prophetarum uisae sunt institutionibus extitisse. Aegritas dilexit te. Etiam hoc mihi uidentur adolescentulae: proloqui uelut satisfactes pro eo: quod dilecturas super uinum: se permiserunt uberis spiritus sancti: & non iam in presenti diligant: neque integram uim charitatis ostendant. Esto ergo uox ista: uelut in eufantium semetipsas: quasi quae nondum abiecta omni iniquitate: puenerint ad aequitatem: ut possint iam diligere uinum: super ubera spiritus sancti: scientes inconueniens esse: ut aliquid adhuc resideat iniquitatis in eo: quod ad perfectionem spiritualis & mysticae doctrinae puenerit. Quia ergo summa perfectionis in charitate consistit: charitas autem nihil iniquitatis admittit: ubi autem nihil iniquitatis est: ibi sine dubio est aequitas. Merito ergo aequitas esse debet: quae diligit spiritum sanctum. Et uide si non ob hoc etiam uidetur illud in euangelio: a saluatore dictum. Si diligitis mandata mea seruare. Si ergo quod diligit Christum: mandata eius custodit: & qui mandata eius custodit: nulla est in eo iniquitas: sed aequitas in eo permanet. Aequitas ergo est: quae & mandata custodit: & diligit Christum. Et rursum: si is qui mandata custodit: ipse diligit Christum: mandata autem in aequitate seruatur: & aequitas est quae diligit Christum: qui iniquum aliquid genti: neque mandata custodit: neque diligit Christum. Erit ergo ut quantum iniquitatis in nobis est: tantum longe simus a dilectione Christi: & tantum mandatorum eius praeuicatio habeat in nobis. Et ideo regulam quamdam directam: ponamus esse aequitatem: ut si quid in

ORIGENIS SVPER

nobis iniquitatis est: hanc adhibentes: & superducentes directam mandatorum dei: siquid in nobis curuatum: siquid tortuosum est: ab huius regulae linea refectum: ut possit & de nobis dici. Aegritas dilexit te. Possimus autem etiam sic accipere: ut uideatur simile esse: quod dixit. Aegritas dilexit te: ac si dixisset. Iustitia dilexit te: & ueritas: & sapientia: & pudicitia: & singulae quaeque uirtutes. Nec mireris sane si dicimus uirtutes esse: quae diligunt Christum: cum in aliis ipsarum uirtutum substantiam: Christum soleamus accipere. Quod & frequenter inuenies in scripturis diuinis: pro locis & oportunitatibus aptari. Inuenimus namque ipsum: & iustitiam dei: & pacem: & ueritatem. Et rursum scriptum est in psalms. Iustitia & pax: osculatae sunt: & ueritas de terra orta est: & iustitia de caelo prospexit: quae utique omnia: & ipse esse: & rursum ipsum dicuntur amplecti. Sed & spiritus idem deus: idem etiam sponsa noliatur: ut in prophetia scriptum est. Sicut sponso imposuit mihi mitram: & sicut sponsam ornauit me ornamento.

CLIBER SECVNDVS.

VSCA Sumi & formosa: filiae Hierusalem: ut tabernacula cedari: ut pelles Salomonis. In aliis exemplaribus legitur. Nigra sum: & formosa. Rursum in hoc persona sponsae loquens intro ducitur. Loquentis autem non ad illas adolescentulas quae cum ipsa currere solent: sed ad filias Hierusalem: quibus tanquam his quae derogauerint foeditati eius respondere uidetur: & dicere. Fulca quidem sum: uel nigra: quantum ad colorem spectat filiae Hierusalem: formosa uero siquid in terra membrorum linamenta perspicat. Nam & tabernacula (inquit) cedari: quae est gens magna: nigra sunt: & ipsa gens cedari: nigredo: uel obscuritas interpretatur. Sed & pelles Salomonis nigrae sunt: nec tamen ob hoc tanto regi: in omni gloria sua: pellicum uisa est in decora nigredo. Non ergo mihi o filiae Hierusalem exprobetis culpam coloris: cum siue naturalis: siue exercitio quaesita corpori pulchritudo non desit. Haec continet historicum drama: & propositae fabulae species. Sed redeamus ad ordinem mysticum. Haec sponsa quae loquitur: ecclesiae personam tenet ex gentibus congregatae. Filiae uero Hierusalem: ad quas ei sermo est: illae sunt animae: quae propter electionem patrum: charissimae quidem dicuntur: inimicae autem propter euangelium. Ista sunt filiae Hierusalem ciuitatis terrena: quae uidentes ecclesiam ex gentibus: quamuis pro eo ignobilem: quod generositatem sibi Habraam & Isaac & Iacob non possit ascribere: obliuiscuntur tamen populum suum: & domum patris sui: atque ad Christum uenientem sperant: & pro ignobilitate generis offuscant. Quod sponsa sentiens filias prioris populi imputari sibi: & pro hoc etiam nigram se appellari: quasi quae patris nae eruditionis non habeat claritatem: respondens ad haec dixit. Nigra sum quidem: o filiae Hierusalem: pro eo quod non descendo de stirpe clarorum uirorum: neque illum nationem Moysi legem accepi: habeo tamen pulchritudinem

CANTICVM

chrutudinem meam mecum. Nam & in me illud primum est: quod ad imaginem dei in me factum est: & nunc accedens ad uerbum dei: recepi speciem meam. Quamuis enim pro coloris obscuritate coparetis me tabernaculis cedari: & pelliculis Salomonis: tamen & cedari: & Ismaele descendit: secundo namque loco: ex Ismaele natus est: qui Ismael non fuit expertus diuinam benedictionis: sed & pelliculis Salomonis comparatis me: quae non aliae sunt: quam pelles tabernaculi dei: & tamen miror uos: o filiae Hierusalem coloris uelle exprobare nigredinem. Quomodo non meministis: quod in lege nostra scriptum est: quod passa sit Maria: quae derogauit Moysi: cum Aethiopiis nigris accepisset uxorem? quo ignoratis illius imaginis adulationem: in me nunc ueritate compleri? Ego sum illa Aethiopiis: ego sum nigra quidem pro ignobilitate generis: formosa uero propter poenitentiam & fidem. Suscipi enim in me filium dei: recepi uerbum: carnem: factum. Accessi ad eum qui est imago dei: primogenitus omnis creaturae: & qui est splendor gloriae: & fulgor substantiae eius: & facta sum formosa. Tu ergo quod improperas conuertenti se a peccato: quod lex fieri uetat: Et quod tu gloriaris in lege: puaricans legem? Verum quoniam in his locis sumus: ubi ecclesia quae ex gentibus uenit: nigram se esse dicit: & formosam: quis longum uideatur esse: & opus colligere ex scripturis diuinis: in quibus: uel qualiter sacramenti huius forma processerit: tamen non mihi penitus omittendum uidetur: sed quod poterit breuiter memorandum. Primo ergo in numero libro de aethiopiis: ita scriptum est. Et locuta est Maria ad Aaron: & derogauerunt Moysi: propter mulierem aethiopsam: quam accepit uxorem: & dixerunt. Nunquid Moysi soli locutus est dominus? Nonne & nobis locutus est? Et iterum in tertio regum libro: scriptum est de regina Saba: quae uenit a finibus terrae: audire sapientiam Salomonis: hoc modo regina Saba audiuit nomen Salomonis: & nomen domini: & uenit tentare eum in parabolis: & uenit in Hierusalem: in uirtute magna ualde: & camelis portantes odoramenta: & aurum multum ualde: & lapidem preciosum: & ingressa est ad Salomonem: & locuta est ei omnia uerba: quae erant in corde suo. Et enunciauit ei Salomon omnia uerba eius. Et non fuit uerbum quod omiserit rex: & non enunciauit rex ei. Et uidit regina Saba omnem prudentiam Salomonis: & domum quam aedificauit: & cibos Salomonis: & sedem puerorum eius: & ordinem ministrorum eius: & uestes eius: & uini fusores eius: & holocausta eius: quae offerebat in domo domini: & obstupuit: & dixit ad regem Salomonem. Verus est sermo quem ego audiui in terra mea de uerbo tuo: & prudentia tua: & non credidi his qui loquebantur mihi: usque quo uenirem: & uiderunt oculi mei: & ecce: nec media pars est: quae nuntiabantur mihi. Ad didisti enim super omnem auditionem quam audiui in terra mea. Beatae mulieres tuae: beati pueri isti: qui assistunt in conspectu tuo semper: & audiunt omnem prudentiam tuam. Sit dominus deus tuus benedictus: qui

CANTICORVM.

tibi dedit sedem Israel. Quoniam dilexit dominus Israel: & uoluit eum permanere in aeternum: posuit te regem super eos: ut facias iudicium cum iustitia: & iudices eos: & dedit Salomoni. c. xx. talenta auri: & odora: menta multa ualde: & lapidem preciosum. Nunquam talia uenerant odoramenta: nec in tanta multitudine: quae dedit regina Saba regi Salomoni. Hanc autem paulo latius repetere uolumus: & inferere huic expositioni nostrae: scientes in tamen conuenire haec ad personam ecclesiae: quae ex gentibus uenit ad Christum: ut ipse dominus in euangelio: reginae huius faceret mentionem: dicens eam uenisse a finibus terrae: ut audiret sapientiam Salomonis. Austri autem reginam dicit eam: pro eo quod aethiopia in austri partibus iaceat: & a finibus terrae: quasi in ultimo posita. Inuenimus autem huius ipsius reginae: etiam Iosephum in historia sua facere mentionem: addentem etiam hoc: quod postea quod egressa est (inquit) a Salomone: cum abiisset: rex esset miratus eius sapientiam: quam sine dubio ex Salomone sapientia susceperat: cognovit inquit nomen eius Meron. Refert autem quod non solum aethiopia: sed & aegypti regnum tenuerit. Addemus autem adhuc: & ea quae in. lxvii. psalmo de hac eadem forma continentur: ait ergo ibi: disperge gentes quae bella uolunt: uenient legati ex aegypto: aethiopia pueniet manus eius deo. Et adhuc quarto in loco: apud Sophoniam prophetam: de hac eadem figura: hoc modo scriptum. Propterea sustine me: dicit dominus in die resurrectionis meae in martyris: hoc est in testimonio: quoniam iudicium meum est: & congregationes gentium: ut suscipiam reges: & effundam super eos omnem iram indignationis meae: in igne zeli mei consumetur omnis terra. Quoniam tunc conuertam in populis linguam: in generationem eius: ut innocent omnes nomen domini: & seruiet ei sub iugum unum. De ultra flumina suscipiam eos aethiopiae: qui dispersi sunt: & afferet sacrificium mihi. In die illa non confunderis Saba: ab omnibus admentionibus tuis: in quibus impie egisti in me: sed & in Hieremia scriptum est: Quod princeps quidam populi Israel: miserit Hieremiam in lacum: Melchiae filii regis: qui erat in domo carceris: & deposuerunt eum cum funibus: & in lacum non erat aqua: sed coenum: & erat in coeno. Audiens autem Abimelech aethiops: uireunuchus qui erat in domo regis: quia miserunt Hieremiam in lacum: locutus est regi: & dixit: Domine rex: male fecerunt uiri isti: omnia quae fecerunt in Hieremiam prophetam: qui miserunt eum in lacum: & morietur ibi a facie famis: quoniam non sunt iam panes in ciuitate. Et precepit rex ipsi Abimelech aethiops dicens. Tolle hinc triginta homines: & educ eum de lacu: ut non ibi moriatur. Et quod plura? Abimelech aethiops fuit: qui Hieremiam eduxit de lacu. Et paulopost factus est sermo domini ad Hieremiam dicens. Vade & dic Abimelech dicens: sic dixit dominus deus Israel. Ecce ego adduco uerba mea: super ciuitatem istam in mala: & non in bona: & saluabo te in die illa: & non te dabo in manus hominum quos tu times. A facie eorum saluans: saluabo

te: & in gladio non cades: sed erit aia tua in salutem: quoniam confusus es in me: dicit dominus. Hæc interim ad præsens de scripturis factis occurrere potuerunt: quibus mihi uidetur propositi de canticis canticorum uersiculi: mysterium comprobari: in quo dicit. Fusa sum / siue nigra: & formosa filia Hierusalem: sicut tabernaculum cedat: & sicut pelles Salomons. Inuenitur ergo Moyses in Numeris accipere æthiopiissam uxorem fuscam: uel nigran: pro qua Maria & Aaron derogant ei: & indignantes dicunt. Nunquid Moyse soli dominus locutus est? Nōne & nobis locutus est? In quo si diligenter consideres hæc: non consequentiam sermo inuenitur habere historicus. Quid enim conuenire ad rem uidebitur: ut indignantes pro æthiopiissam dicant: Nunquid soli Moyse locutus est dominus: nōne & nobis locutus est? Oportebat enim si hoc erat in causa: dici ab eis: non oportuit te Moyses uxorem accipere æthiopiissam: & de semine Cain: sed de genere tuo: & de domo Leui. Hoc nihil dicit: sed aiunt: nunquid Moyse soli locutus est deus: nōne & nobis locutus est? In quo & mihi uidetur: si mysterium magis intellexisse: quod gestum est: & uidisse quod iam Moyses: id est spiritualis lex in nuptias & coniugium congregatæ ex gentibus migrarent ecclesiæ: & Mariam quæ synagogæ derelictæ formam: & Aaron quæ sacerdotii carnalis tenebat imaginem: uidentes ablatum esse a semetipsis regnum: & datum esse genti: facienti fructus eius: & dicere. Nunquid Moyse soli locutus est deus: nōne & nobis locutus est? Denique & Moyses ipse cum tanta: & tam magnifica eius opera fidei: ac patientiæ referantur: nunquid tantis a deo elatus est laudibus: & nunc: cum æthiopiissam ducit uxorem. Nunc de eo dicitur: quia Moyses homo masculus ualde super omnes homines qui sunt super terram: nunc & illud de eo dicit dominus: quia si fuerit in uobis propheta: in uisionibus loquar ei: aut in sonis: non ita ut famulo meo Moyse: qui in omni domo mea fidelis est. Os ad os loquar ad eum. In specie: & non in ænigmatæ gloriam domini uidit: & cur non timuistis detrahere de famulo meo Moyses? Hæc omnia pro coniugio æthiopiissæ: Moyses audire meruit a domino. Verum de his plenius in libro numerorum prosecuti sumus: quæ si quis dignum iudicat noscere: illa perquirat. Nunc autem sufficiat approbare ex his: quod ipsa est nigra: & formosa: quam Moyses: id est lex spiritualis: quæ sine dubio: uerbum dei: & Christus est: in coniugium suum asciscit: licet obtestentur: & derogent filia Hierusalem: plæbs scilicet ista cum sacerdotibus suis. Videamus autem: & ea quæ ex tertio regnum libro protulimus de regina Saba: & ipsa nihilominus æthiopiissæ: cui testimonium dat dominus in euangelis: quod in die iudicii ueniat cum uiris generatiōis incredulæ: & condēnet eos: quia uenit a finibus terræ audire sapiam Salomonis: & addit. Quia plus Salomone hic: docens per hoc plus esse ueritatem: quam ueritatis figuras. Venit ergo & hæc: imo & si figuram eius: ecclesia uenit ex gentibus: audire sapiam Salomonis ueri: & ueri

pacifici domini nostri Iesu christi. Venit & hæc: primo quidem tentans eum per ænigmata: & quæstiones: quæ ei prius insolubiles uidebantur: atque ab ipso: de agnitione ueri dei: & de creaturis mundi: uel de immortalitate aia: & iudicio futuro: quod apud eam: & apud doctores eius gentiles dūtaxat philosophos: incertū semper: aut dubium manebat: absoluitur. Venit ergo in Hierusalem: ad uisionem scilicet pacis: cum multitudine: & uirtute multa: non enim cum una sola gente: ut prius synagoga solos habuit hebræos: sed cum totius mundi gentibus uenit: deferens etiam munera digna Christo: odoramentorum: siquidem suauitates opera scilicet bona: quæ ad deum per odorem suauitatis ascendunt: sed & auro uenit repleta: sensibus sine dubio: & rationalibus disciplinis: quas ante fidem ad huc ex cōi: & scholari eruditione: collegerat. Detulit etiam lapidem preciosum: quæ ornamenta mox possumus intelligere. Cum hoc ergo apparatu: intrat ad pacificum regem Christum: & ipse aperit cor suum in confessione: & poenitentia: scilicet præcedentium delictorum: & locuta est ei omnia quæ erant in corde suo: propter quod: & Christus qui est pax nostra: enunciauit ei omnia uerba eius: & non est uerbum quod omiserit rex: & non enūciauerunt ei. Denique cum iam tempus passionis appropinquauerit: sic loquitur ad eam: id est ad electos discipulos suos: iam non dicā uos seruos: sed amicos: quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Ego autem nota feci uobis omnia: quæcumque audiui a patre meo. Sic ergo impletur quod dixit: quia nō fuerit uerbum: quod nō enūciauerit pacificus dominus reginæ Sabæ. i. ecclesiæ ex gentibus congregatæ. Quod si intuearis ecclesiæ statum: & dispensationes eius: ordinationesque eius consideres: tunc aduerteres quomodo regina: mirata sit omnem prudentiam Salomonis: simul & require: cur nō dixerit omnem sapientiam: sed omnem prudentiam Salomonis: quoniam quidem erudit uiri: prudentiam de humanis negociis: sapientiam de diuinis: intelligi uolunt. Idcirco fortassis: & ecclesia nunc interim: Christi prudentiam miratur: dum in terris est: & inter homines conuersatur. Cum autem uenerit: quod perfectum est: & de terris translata fuerit ad cælum: tunc uidebit omnem sapientiam eius: cum iam non per spem: non per ænigmata: sed facie ad faciem: de singulis quibusque perspiciet. Vidit autem & domum quam ædificauit: sine dubio incarnationis eius mysteria. Ipsa est enim domus quam ædificauit sibi sapiētia: uidit & cibos Salomonis: illos puto de quibus dicebat: meus cibus est: ut faciam uoluntatem eius qui misit me: ut perficiam opus eius. Et uidit ordinem puerorum eius. Ecclesiasticum puto ordinē dicat: qui in episcopatus: uel presbyterii sedibus habetur. Vidit & ordinationes: siue stationes ministeriorum eius: Diaconorum (ut mihi uidetur) ordinem memorat astatium diuino ministerio. Sed & uestes eius uidit: illas credo quibus induit eos: de quibus dicitur. Quicumque autem in christo baptizati: Christum induistis. Sed & uini sulfures eius: arborum dicit doctores: qui uerbum dei: & doctrinam: quasi

quasi uinum populis miscet: quod auditorum corda lætificet. Vidit & holocausta eius: oronum sine dubio: supplicationumque mysteria. Hæc ergo omnia ubi uidit in domo regis pacifici: imo pacifici christi: nigra hæc: & formosa obstupuit: & ait ad eum. Verus est sermo quem audiui in terra mea: de uerbo tuo: & de prudentia tua. Propter enim uerbum tuum quod agnoui: uerum esse uerbum: ueni ad te. Omnia etenim uerba quæ dicebantur: & quæ audiebam: cum essem in terra mea a doctoribus: scilicet sæculi & philosophis: non erant uera. Istud est solum uerum uerbum quod est in te. Sed fortassis quærendum uidebitur: quomodo dicebat regi regina hæc: quia non credidi: his quæ dicebantur mihi de te: cum utique nec uenisset ad christum: nisi credidisset. Sed uide: si possumus: hoc modo soluere quod proponitur. Non his (inquit) credidi: qui loquuntur mihi. Non enim fidem meam: in illos qui locuti sunt de te: sed in te direxi: id est non hominibus: sed tibi credidi deo. Et per illos quidem audiui: ad te autem ueni: & tibi credidi. Apud quem multo plura uiderunt oculi mei: quam annuntiabantur mihi. Reuera enim cum uenerit nigra hæc: & formosa in Hierusalem cœlestem: & ingressa fuerit uisionem pacis: multo plura: & magnificentiora: quam nunc ei sunt annunciata: perspiciet. Nunc enim tanquam in speculo: & ænigmatæ: tunc autem uidebit faciem ad faciem: cum consequetur ea quæ oculus non uidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascenderunt. Et tunc uidebit: quia nec medietas eorum est: quæ audiuit in hac sua terra posita. Beate ergo sunt mulieres Salomonis: aia sine dubio: quæ uerbo dei: & paci eius participes fiunt. Beati pueri eius: qui assistunt in conspectu eius semper: non illi qui aliquando assistunt: & aliquando non assistunt: sed qui semper: & sine intermissione assistunt uerbo dei: uere beati sunt. Talis erat: & illa Maria: quæ sedebat secus pedes Iesu: & audiebat eum: cui & testimonium reddidit ipse: dicens ad Martham. Maria optime partem elegit: quæ nō auferetur ab ea. Adhuc nigra hæc: & formosa dicit. Benedictus qui uoluit dare tibi sedem Israel. Vere enim quia dilexit dominus Israel: & uoluit ut staret in æternum: posuit te regem super eum. Quem? Pacificum sine dubio: Christus est pax nostra: qui fecit utraq; unum: & medium parietem sepius soluit. Et post hæc omnia dedit (inquit). c. xx. talē regi Salomoni regina Saba. Numerus hic c. xx. consecratus est uitæ hominum eorum qui fuerunt in diebus Noe: quibus istud conceditur spacium uitæ: quo inuitantur ad poenitentiam. Ipse autem numerus annorum: & Moysi uitæ fuit. Offert ergo christo ecclesia in auri specie: & pondere: non solum multitudinem sensuum suorum: & intellectuum: sed lege dei: consecratos indicat sensus suos: per hunc qui Moysi annos uitæ continet numerum. Offert etiam suauitates odoramentorum: quales: & quante nunquam uenerant. Vel orationes in hoc: uel opera misericordiæ intelliget: nunquam enim uel tam recte orauerat: ut nunc: cum accessit ad Christum: uel tam pie operata fuerat: ut cum

cognouit iustitiam suam non facere coram hominibus: sed coram patre: qui uidet in abscondito: & reddet palam. Sed multum est: alienis in locis: simul uniuersa persequi hæc: quæ nec testimonii gratia uidentur assumpta. Sufficiat ista de tertio libro regum. Videamus aliqua & ex his quæ de lxxvii. psalmo protulimus: ubi ait æthiopia præueniet manus eius deo. Si enim intuearis: quomodo ex delicto Israel: sit salus gentibus: & quod illos lapsus: introeundi uiam nationibus dedit: aduerteres quomodo puenit: & præcepit æthiopiæ manus: hoc est gentium populos illos ad deum: quibus primis data sunt eloquia dei: & in hoc compleri: æthiopia pueniet manus eius deo: & sit nigra: ista formosa: etiam si uoluerit: etiam si inuident: & obtestantur filia Hierusalem. Sed & propheta testimonium quod posuit suscepit dominus etiam eos qui ueniunt de locis: quæ sunt ultra flumina æthiopum: & offerunt hostias deo: simili sensu aduertendum puto. Videtur enim mihi: quod ultra flumina æthiopiæ esse: dicitur ille: qui nimis: & superabundantibus peccatis infuscatus est: & atro malitiæ fuso: infectus niger: & tenebrosus est reditus: & tamen hos: quidem repellit dominus: sed omnes qui sacrificia contribulati spiritus: & humiliati cordis offerunt deo: confessionis: scilicet ac poenitentia: titulo: ad eum conuersi: non repelluntur ab eo. Si enim pacificus dicit dominus noster. Ego uenientem ad me nō repello. Potest autem & de illis dictum uideri: quod ultra flumina æthiopum positi: ueniet etiam ipsi ad deum: hostias deferentes: qui postea quam intrauerit omnis plenitudo gentium: quæ fluminibus æthiopum comparatur: ueniet etiam ipsi: & tunc omnis Iuda saluabitur: & pro eo ultra flumina dicantur: quasi qui ulteriores: & posteriores sint spatiis: in quibus currit: inuadatque gentium salus. Et ita forte compleri uidetur hoc quod dicit: quia in die illa non confundetur omnis Israel: ex omnibus adinventionibus tuis: quibus impie egisti in me. Superest: ut illud testimonium quod de Hieremia assumpsimus explicet: ubi Abimelech nihilominus æthiops: uir eunuchus: cum audisset: quia Hieremias in lacum missus est a principibus populi: educit eum inde. Et puto inconueniens nō uideri: si dicamus: quem principes Israel condēnauerunt: & in lacum mortis miserunt: iste alienigenæ: & obscuræ gentis homo: & degeneris. i. populus gentium educit eum de lacu mortis: resurrectionem scilicet eius a mortuis credens: & fide sua: hunc quem illi in mortem tradiderat: iste de inferis reuocat: ac reducit. Sed & eunuchus hic: æthiops esse dicitur: credo quod castrauerit semetipsum: propter regnum dei: uel etiam qui semen malitiæ: in semetipso nō habet: seruus quoque est regis: quia seruus sapiens imperat stultis dominis. Interpretatur autem Abimelech seruus regum. Et ideo dominus relinquens populum Israel pro peccatis: ad æthiopen uerba dirigit: & ad ipsum mittit prophetam: & ipse dicit. Ecce ego adduco uerba mea super ciuitatem istam in mala: & non in bona: & saluabo te in die illa: & non te dabo in manus hominum: sed saluans sal

trabo te. Salus autem causa hæc est ei: quia eduxi prophetam de lacu: id est quod a fide sua / qua Christum re- surrexisse credat a mortuis: eduxisse eum ex lacu uidet. Habet ergo plurima testimonia / fusca hæc uel nigra / & formosa in quibus libere agat: & cum fiducia dicat ad filias Hierusalem: quia fusca sum quidem / uel nigra sicut tabernacula Cedar: formosa autem sicut pelles Salomonis. Depellis Salomonis scriptum aliquid proprie non memini. Puto autem referre posset ad gloriam eius: de qua dicit saluator: quia nec Salomon in omni gloria sua opertus est: sicut unum horum. Nomen in ipsum pellem / in tabernaculo testimonium inuenimus frequenter referri: sicut cum dicit. Et facies pelles ex capra: pilis operimentum super tabernaculum testimonium. xi. pelles facies. Longitudo pelles unius. xxx. cubitorum: latitudo quattuor cubitorum. Eadem mensura erit. xi. pellibus: & coniunges quique pelles simul: & alias sex simul: & replicabis sextam pellem a fronte tabernaculi: & facies quinquaginta anfulas per oram pelles unius: & quinquaginta anfulas per oram pelles alterius: per quas coniungantur una ad alteram: & facies circulos aereos quinquagenos: & coniunges ex ipsis pelles: & erit unum totum: & replicabis quod superest ex pellibus medietatem pelles unius: a fronte tabernaculi: & ex alia medietate quod superest: uelabis posteriora tabernaculi: cubitum hinc: & cubitum inde: ex eo quod abundat in longitudine pellem: & erit ad opertum tabernaculum ex lateribus hinc: & inde. Puto ergo quod hæc pellem metio fiat in cantico canticorum: & ista dicatur esse Salomonis: qui accipitur in pacificum Christum. Ipsi erit ergo tabernaculum: & ea quæ ad tabernaculum pertinent: & præcipue si illud tabernaculum consideremus: quod dicitur tabernaculum ueræ: quod fixit deus: & non homo: & quod ait: non enim in manu facta: sancta intrauit Iesus sponsa pellibus comparat Salomonis: illa sine dubio pellem gloriam & pulchritudinem dicit: quæ operuit illud tabernaculum quod fixit deus: & non homo. Si uero nigredinem suam: quæ exprobrari a filiis Hierusalem uidebatur: pellibus contulit Salomonis huius tabernaculi: quod exemplar ueri tabernaculi uocatur: accipiendæ sunt pelles: quasi quod & ipsa nigra sint quidem: utpote caprae pilis texta: & in usum ornatumque exhibeat diuino tabernaculo. Quod autem uidetur esse persona una quæ loquitur: & pluribus se uel tabernaculis Cedar in nigredine: uel Salomonis pellibus comparauit: ita accipiendum est: quia una quidem persona uidetur ecclesiæ innumera in sunt: quæ per orbem terræ diffusæ sunt: atque inensæ congregationis: ac multitudinis populorum. Sicut & regnum coelorum: unum quidem dicitur: & multæ in eo mansiones memorantur esse apud patrem. Potest autem & de una quaque anima: quæ post peccata plurima conuertitur ad poenitentiam: dici: quod nigra sit pro peccatis: formosa pro poenitentia: & fructus poenitentiae. Denique & de hac ipsa quæ nunc

dicunt nigra sum: & formosa: quia non in finem in nigredine ista permanit: post hæc dicunt de ea ipsa filia Hierusalem. Quæ est ista quæ ascendit dealbata: incubens super fratrem suum. Ne uideatis me: quoniam in fuscata sum ego: quia despexit me sol. Infuscata: siue denigrata: si competenter nobis uidetur apud rationem: quam in superioribus uel de Aethiopia quæ a Moyse suscepta est in coniugium: uel de regina Saba aethiopum: quæ sapiam Salomonis uenit audire: teruimus: merito nunc hæc quæ fusca: uel nigra est: & formosa: satisfacere uidetur pro nigredine: uel fuscatione sua: causasque reddere exprobrantibus: quasi quæ non natura talis: nec ita a conditore sit: sed ex accidentibus hoc passa sit. Ex eo inquit: quia sol despexit me. In quo ostendit: non de nigredine corporis fieri sermone: quod utique sol obscurare: & denigrare solet: cum respicit magis quam cum despiciat. Ita denique: & apud illam: omnem illam gentem aethiopum ferunt: cui naturalis quædam inest / ex feminis carnalis successionis: nigredo: quod in illis locis: sol radiis acrioribus ferueat: & adusta iam semel: atque infuscata corpora: gemini uitæ successionis: permaneant. Contrarii uero ordinis effectus: nigredo. Nam neque aspectus: sed despectus solis inuenitur: neque nascendo: sed negligendo congritur: & ideo sicut ignauia assumitur: ita & industria repellitur: & repulsatur. Denique (ut superius dixi) hæc ipsa quæ nunc nigra dicitur esse: in fine cantici huius / dealbata: memorat ascendere: incubens super fratrem suum: effecta est ergo nigra: quia descendit. Si autem coeperit ascendere: incubens super fratrem suum: & adhærebit ei: & non omnino separabitur. Dicit ergo nunc ad filias Hierusalem: pro nigredine sua satisfaciens. Non putetis o filia Hierusalem: quod naturalis est ista nigredo: quæ uidetur in uultu meo. Sed scitote: quoniam despectus solis est facta. Sol enim iustitiae: quia me non inuenit recte stantem: nec ipse in me rectos direxit lucis suæ radios. Ego enim sum populus gentium: qui prius non aspexi ad solē iustitiae: nec steti ante dominum: & ideo nec ille me aspexit: sed despexit: neque assistit mihi: sed preterit. Hoc autem ita esse: etiam tu qui Israel dicis / re ipsa expertus: iam iamque cognosces: & dices. Sicut enim me aliquando non credente: tu assumptus es: & misericordiam consecutus: & te respexit sol iustitiae: me autem utpote inobedientem: & incredulum: despexit: & spreuit. Ita & nunc quia tu incredulus: & inobediens factus es: ego spero respiciam te sole iustitiae: & misericordiam consequi. Quod autem / mutua nobis sit solis ista despectio: & ego primo pro inobedientia mea despectus sum: tu uero respectus. Nunc autem etiam tibi non solum despectus solis: sed & cæcitas quædam: licet ex parte contigerit: testem tibi producam magnificam: & celestis secreti conscium Paulum: qui ita dicit. Sicut enim uos de gentibus (sine dubio loquens) aliquando non credidistis deo: nunc autem misericordiam consecuti estis propter illos: incredulitatem: ita & isti non crediderunt in uestra misericordia: ut & ipsi misericordiam consequantur. Et item in aliis dicit

dicat. Quia cæcitas ex parte contigit in Israel: donec plenitudo gentium intraret. Hinc ergo est in me: quæ exprobrat ista nigredo: quia despexit me sol: propter incredulitatem: & inobedientiam meam: cum uero recte stetero ante eum: & non fuero oblitus in aliquo: neque declinauero ad dexteram: neque ad sinistram: sed fecero rectas semitas pedibus meis: contra solem iustitiae: incedens in omnibus iustificationibus eius / sine querela: tunc & ipse rectus me respiciet: & nulla erit obliquitas: nec erit causa ulla despectus: & tunc redetur mihi lux mea: & splendor meus. Intantumque perpelletur a me: quam nunc exprobraris ista nigredo: ut etiam lux mundi merear appellari. Sic ergo sol iste quidem uisibilis: ea corpora: quibus a summo librari ne in se derit: infuscat: & unita uero quæ procul sunt: ab ista collibratione longius posita: conseruat in candore suo: nec omnino urit ea: sed illuminat. Sol uero spiritalis: qui est sol iustitiae: in cuius penis sanitas edicitur: contrario eos quidem quos recti cordis inueniunt: & ad libram sui splendoris consistens: illuminat: sed & omni fulgore circūdat: eos autem qui oblique incedunt cum eo: necessario etiam ipse oblique non tam respiciat: quod despiciat: hoc eis prestante inconstantia sua: & instabilitate. Quomodo enim qui peruersi sunt: possunt suscipere quod rectum est: uelut si curuo ligno / adhibeas rectissimam regulam: uidebitur quidem per regulam argui materia: prauitas: non tamen regula est: quæ ligno causam peruersitatis imposuit. Et ideo festinandum est ad uias rectas: & standum in semitis uirtutum: ne forte sol iustitiae rectus incedens: si nos obliquos stare inueniat: & peruersos: despiciat nos: & efficiamur denigrati: in quantum uero capaces fuerimus lucis eius: in tantum tenebris: & nigredini: dabimus locum. Hinc enim est ipse sol: quod lux uera: illuminans omnem hominem uenientem in hunc mundum: & qui in mundo erat: & mundus per ipsum factus est. Non enim per istud uisibile lumen / mundus factus est: cum & ipsum portio sit mundi: sed per istud uerū lumen: a quo lumine: si nos peruersi incessemus: despici dicimur: & ipsum enim nos peruersi incedentibus peruersum quoque incedit: sicut scriptum est in maledictionibus Leuitici. Et si incesseritis (inquit) mecum peruersi: & nolueritis obedire mihi: adiciam uobis plagas septem. Et post pauca. Et si (inquit) non fueritis emendati: sed incesseritis mecum peruersi: incedam & ego uobiscum peruersus. Siue ut in aliis exemplaribus legimus. Si incesseritis mecum obliqui: incedam & uobiscum obliquus. Et post aliquam iterum dicit ad ultimum. Et quoniam ambulauerunt in conspectu meo obliqui: & ego ambulo cum eis in furore obliquus. Hæc assumptus: ex quibus probemus: qualiter despiciere / hoc est oblique aspicere sol dicatur. Et euidenter claruit: quod hos despiciat: & cum his oblique incedat: ac peruersi: qui oblique incedunt cum eo. Sed & hoc quod admonuit præfatus locus: in discussum non omittamus: quia sol duplicis uidetur esse uirtutis: unius quæ illuminat: alterius quæ adurit. Sed pro

rebus: aut materiis subiacentibus / aut illuminat aliquid luce: aut infuscat: & obdurat ardore. Secundum hoc ergo fortassis: & indurasse dicitur deus cor Pharaonis: quod scilicet talis fuerat materia cordis ipsius: quæ præsentiam solis iustitiae: non ea parte qua illuminat: sed qua adurit: & indurat: exceperit: propter hoc: sine dubio: quod & ipse affligebat hebræorum uitam: in operibus duris: & quod luto: & latere conficiebat eos. Et erat utique cor eius: sine ea quæ cogitabat: luteum: & limosum. Et sicut materia luti sol iste uisibilis stringit: & indurat: ita sol iustitiae: his eisdem radiis quibus illuminat populum Israel Pharaonis cor: cui inerant luteæ cogitationes: pro ipsis motuum suorum: qualitatibus indurabat. Hæc autem quæ ita se habent: & non eodem (ut hominibus uidetur) historiam famulis dei: per spiritum sanctum: scribebat: ostendit etiam inde: quod ubi refert ingenuisse filios Israel: non dicit a luto: neque a latere: neque a paleis: ingenuisse eos: sed ab opibus suis: inquit. Et rursum. Et ascendit (inquit) clamor eorum ad deum: non dixit a luto: & latere: sed iterum ab opibus suis: propter quod & subiungit. Quia exaudivit dominus gemitus ipsorum: cum utique non exaudivit eorum gemitum: qui non ex operibus clamant ad dominum. Hæc quis per excessum dicta uideatur: in locorum opportunitate commotionis: nequaquam iudicauimus omittenda: maxime cum habeant aliquid similitudinis ad hoc: quod dicitur: hæc quæ infuscata est: quia despexit eam sol. Quod utique ostendit ubi accidere: ubi peccatorum causa præcedit: & ibi infuscati: uel aduri aliquæ sole: ubi peccati materia: subsistit: ubi uero non est peccatum: sol neque adure: re dicitur: neque infuscare: sicut de iusto refertur in psalmis. Per diem sol non uret te: neque luna per noctem. Vides ergo quia sanctos: in quibus peccatorum nulla causa est: sol nunquam adurit (Vt enim diximus) duplicis uirtutis est sol: iustos autem illuminat: peccatores uero non illuminat: sed adurit: quoniam & ipsi oderunt lucem: quia male agunt. Denique ob hoc: & deus noster: ignis dicitur esse consumens: nihilominus lux: in quo tenebræ non sunt: lux sine dubio iustis: & ignis efficitur peccatoribus: ut consumat in eis omne quod in anima eorum corruptibilitatis: aut fragilitatis inuenit. Quod autem in multis scripturæ locis: & sol: & ignis non iste uisibilis: sed ille inuisibilis: & spiritalis dicatur ipse etiam si recenseas abundanter inuenies. Filii matris meae dimicauerunt in me: posuerunt me custodem in uineis: uineam meam non custodiui. Adhuc ipsa quæ fusca quidem pro delictis prioribus: formosa uero est pro fide: & conuersione: etiam hæc dicit: affuerans quod filii matris suæ dimicauerunt non contra eam: sed in ea: & post hoc bellum quod in ea gesserunt: constituerunt eam uineam: custodem: non uisus uineæ: sed multarum. Astitit autem hæc eadem: quod præter has quas a filiis matris suæ custodire posita est: habuerat aliam propriam uineam quam non custodierat. Hæc est propositi dramatis fabula. Sed nunc inquiramus: quæ sit mater sponsæ huius: quam hæc allegat: qui sunt etiam filii eius: qui dimicauerunt in

ea: & confecto bello / tradiderint ei uineas quas custodiret: quasi quæ non potuisset seruare eas: nisi ab illis dimicatum fuisset. Illam uero / suscepta alias: custodia uinearum: propriam uineam noluisse: uel non potuisse seruare. Ad Galathas Paulus scribens ait. Dicit mihi: qui sub lege uultis esse: legem non audistis? Scriptum est enim: quoniam Habraa duos habuit filios: unum ex Ancilla: & unum de Libera: sed iis quidem quæ de Ancilla: in carnem natus est: qui uero de Libera: in re promissionem quæ sunt allegorica. Hæc enim sunt duo testamenta: unum quidem in monte Syna in seruilitate generans: quæ est Agar. Syna enim mons est in Arabia: qui confertur huic / quæ nunc est Hierusalem: & seruit cum filiis suis. Quæ autem sursum est Hierusalem: Libera est: quæ est mater omnium nostrum. Hæc ergo Hierusalem cœlestem: dicit esse Paulus & suam: & omnium nostrum credendum matrem. Denique addit in posterioribus: & dicit: propter quod fratres non sumus filii Ancillæ: sed Libera: quia libertate liberati nos Christus. Evidenter ergo Paulus pronuntiat: quod omnis qui per fidem a Christo consequitur libertatem: filius sit Libera: & hanc dicit esse sursum Hierusalem: quæ Libera est: quæ est mater omnium nostrum. Huius ergo matris: & ipsa sponsa filia esse intelligitur: in his qui dimicauerunt in ea: & constituerunt eam custodem uinearum. Vnde uideantur isti: qui tunc potestatem habuerint: ut & bellum gererent in ea: & ordinarent eam uinearum custodem: non cuiuscunque humilis: aut continendi loci fuisse. Possumus ergo: & apostolos Christi accipere filios matris sponsæ: hoc est Hierusalem filios cœlestis: qui pugnauerunt prius in ista: quæ ex gentibus congregata. Pugnauerunt autem ut uincerent in ea illos: quos prius habuit infidelitatis: & inobediencie sensus: & omnem elationem: extollentem se aduersus sciam Christi: sicut Paulus dicit. Cogitationes destruentes: & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Christi. Pugnauerunt ergo non aduersus eam: sed in ea: hoc est in sensibus: & corde eius: ut destrueret: & depellerent omnem infidelitatem: omne uitium: omnesque doctrinas: quæ ei inter gentes posita: falsis philosophiarum: assertionibus inuoluerant. Fuit ergo apostolus Christi grande bellum: donec ex ea mendacii turres: & muros peruerse doctrinae subruerent: donec iniquitatis argumenta: prostererent: & operantes hæc: atque succedentes in corde eius demones: debellarēt. Vbi ergo effugauerunt ab ea omnes sensus infidelitatis: antiquæ: non eam relinquunt ociosam: ne forte per ocium rursus antiqua surrepant: & redeant: quæ depulsa sunt: sed dant ei opus: quod agar: & consignant ei custodiam uinearum. Vineas accipiamus: singula quæcunque uolumina legis: ac prophetarum. Erat enim unusquisque eorum: sicut ager plenus: quem benedixit dominus. Hæc ergo isti uini fortes: post uictoriam: bella seruanda ei: & custodienda consignant: non. n. relinquunt eam (ut diximus) ociosam: sed & euangelistarum scripta: atque ipsorum apostolorum litteras:

possimus similiter uineas accipere: quas huic quæ ex gentibus congregatur: pro qua etiam dimicauerunt: custodiendas: colendasque: tradiderunt. Quod uero ait: quia suam propriam uineam non custodierit: illam possumus eruditione dicere: quia unusquisque exercebatur ante fidem: quæ sine dubio: credens relinquit: ac deserit: & ea quæ sibi lucra uidebantur: dicit propter Christum detrimenta. Sicut & Paulus gloriatur legis obseruantias: & omnem iudaicam institutionis gloriā: fuisse sibi ut stercore: tamen ut in Christo inueniretur: non habens suam iustitiam: quæ ex lege est: sed iustitiam quæ ex deo est. Sicut ergo Paulus accepta Christi fide: non custodiuit uineam suam: iudaicæ scilicet traditionis obsequia: & iccirco fortasse non custodiuit: quia cum plantata esset a deo uitis uera: conuersa est in amaritudinem uitis aliena: & erat iam uitis Sodomorum: uineæ eorum: & palmes eorum: & Gomorra: & botrus amaritudinis in eis: & furor draconum: uinum eorum: & furor aspidum insanabilis: ita & apud gentes erat plurimæ huiusmodi doctrinae: quas post illa bella: quibus pro fide: & agnitione Christi a doctoribus dimicatum est: superatas dicit: puto quod omnino criminis loco ducatur. Si custodierit aliquis huiusmodi uineas: & agrum colat: ultra uenenatis: & noxiis consuetum disciplinis: nec miretis: si his cultis aliqui fuisse uideatur obnoxia: hæc quæ ex nationum dispersione colligitur: & iam Christo sponsa præparatur. Recordare quoniam prima mulier seducta est: & in præuicatione facta: quæ non aliter salua fieri dicitur: nisi per filiorum generationem: illorum dicitur: qui permanent in fide: & charitate: cum sanctitate. Hoc ergo quod de Adam: & Eua scribitur: sic asseuerat Apostolus. Mysterium magnum est in Christo: & in ecclesia: quæ eam ita dilexit: ut semetipsum traderet pro ea: cum esset adhuc impia hæc ipsa: sicut ipse dixit. Cum enim adhuc semper tempus: impii esset: Christus pro nobis mortuus est. Et iterum: quia cum adhuc essemus infideles: Christus pro nobis mortuus est. Non ergo mirum est: si hæc quæ seducta: & in præuicatione facta: & quæ impia semper tempus fuit: & peccatrix: talem dicatur uineam coluisse eo tempore: cum adhuc impia erat: quam relinquere debuerit: & nequaquam omnino seruare. Quod si etiam tertium explanationis locum placet exequi: referamus hæc ad unamquamque animam: quæ conuersa ad deum: & ad fidem ueniens: patitur sine dubio cogitationum pugnas: & oblationes demonum: reuocare eam nitentium ad prioris uitæ illecebras: uel infidelitatis errorem. Sed ne hoc fiat: ne uel rursus demonibus: in ea tantum liceat: prospexit diuina providentia: ut paruulis quibusque: & his qui pro semetipsis aduersus astutias diaboli: & demonum pugnas dimicant: non possint: utpote infantes adhuc: & lactantes in Christo: daret angelos propugnatores: & defensores: qui uelut tutores: & procuratores constituti sunt a deo eorum qui in infirma ætate positi: pro semetipsis (ut diximus) pugnare non possunt. Et ut hoc cum

maiori

maiori fiducia agant: cōceditur eis semper uidere faciem patris: qui in cœlis est: & istos puto esse paruulos: quos uenire ad se Christus iussit: & non sinit perhiberi: & quos semper dixit uidere faciem patris. Nec tibi contrarium uideatur: si eos hæc aia quæ ad deum tendit: matris suæ filios appellat. Si enim aia: mater Hierusalem cœlestis est: & angeli nihilominus cœlestes noiantur: nihil dissonans uidebitur: si hi qui similitur: ut ipsa cœlestes sunt: ab ea filii nris appellantur. Super omnia autem congruum uidebitur: & cōueniens: ut quibus unus est pater deus: una sit Hierusalem mater. Quod uero ait. Vineam meam non custodiam: instituta illa: ac mores: & propositum in quo exercebatur: semper ueterem hominem uiuens: indicare uidetur: laudabiliter a se non esse seruata: ex quo autem adiutorio angelorum dimicauit: & uicit eam: penitus a se effugauit ueterem hominem cum actibus suis: constitutaque est ab eis uinearum custos: sensum scilicet: & dogmatum diuinorum: ex quibus possit uinum bibere: quod lætificet cor eius. Annuncia mihi: quæ dilexit anima mea: ubi pascis: ubi cubas in meridie: ne forte efficiat sicut ad opera super greges sodalium tuorum. Adhuc sponsa loquitur etiam hæc: sed ad sponsum: & non iam ad filias Hierusalem. Igitur ab initio ubi ait. Osculetur me: usque ad hunc locum super greges: cuncta quæ dicta sunt uerba sunt sponsæ. Sed primo: sermo eius ad deum factus est: secundo: ad sponsum: tertio: ad adolescentulas: inter quas & sponsum: media quædam (ut se dramatis huius species hæt) quasi Mesochorus effecta: nunc ad ipsum: nunc etiam ad filias Hierusalem mīdens: dirigit uerba. Hoc ergo nunc ultimos sermones suos ad sponsum facit: requirēs ab eo ubi pascat in meridie: ubi collocet gregem: uerēs nedom requirit eum: iuratur in ea loca ubi sodales sponsi locatos: per meridiem greges seruant. Oñditur autem per hoc: quia sponsum hic etiam pastor sit. In superioribus autem didiceramus eum esse: & regem: pro eo sine dubio: quod hoies regat: pastorem uero: pro eo quod oues pascat: sponsum autem: pro eo quod habeat sponsam: quæ cum eo regnet: semper scriptum est. Assidet regina a dextris tuis: in uestitu deaurato. Hæc interim continet dramatis ipsius: qui est quasi historicus ordo. Nunc autem requiramus intelligentiam mysticam: & si oportet præuenire paululum ea: quæ in posterioribus proferenda est: quo quis effectus sit horum sodalium pateat: memoremus illud quod scriptum est: quia reginae sunt. lx. sed & ex his oibus una sit columba: & una perfecta: ac particeps regni: cæteræ uero iam inferiores sunt quæ. lxxx. appellantur concubinae. Adolescentula uero quæ: numerus nullus est: post ordinem concubinarum ponuntur. Istæ autem omnes animarum earum differentia: sunt: quæ in Christo credentes diuersis ei affectibus sociantur. Ut (uerbi gratia) dicamus. Omnem ecclesiam per illam figuram corpus esse Christi: Apostolus dicit: in quo corpore: diuersa membra esse pronuntiat: & alios esse oculos: alios manus: alios etiam pedes: & singulos pro ope-

rum: studiorumque suorum meritis: in membra corporis huius aptari. Secundum autem speciem: & hæc intelligenda sunt: & alias quidem aias putandum est in hoc sponsali dramate: quæ magnificentiori affectu: sponso: atque illustriori sociantur: apud eum regina: loco: & affectu haberi: alias quæ: inferior sine dubio in profectibus: & uirtutibus honor est: cōcubina: loco duci: & alias adolescentulæ: quæ uidentur extra aulam quidem positæ: non tamen extra urbem regiam. Posteriores uero: & post omnes: quæ supra memoratæ sunt: esse eas aias: quæ oues appellantur. Si uero perspicimus attentius: adhuc fortassis etiam harum omnium inueniemus inferiores alias: & ultimas omnium: illas scilicet: quæ in sodaliū eius gregibus numerantur: & ipsi enim hæc greges quosdam dicunt: in quos non uult sponsa incurere: & ob hoc perit a sponso: ut annūciat sibi ubi pascat: ubi meridiem faciat: ne forte (inquit) efficiat sicut ad opera / super greges sodalium tuorum. Queritur ergo sodales isti: qui habere quosdam greges dicuntur: utrum sponso operam dantes: & sub ipso uelut pastore: principe agentes: hoc faciant: quoniam quidem sodales eius noiantur: an proprium aliquid & sequestratum habentes: & quod non sit cum animo sponsi: quandoquidem refugit sponsa: & ueretur: ne forte incurrat sodalium greges: dum sponsum suum requirit. Sed & quod dixit: ne forte efficiat non ad opera: sed sicut ad opera: requirit ne forte inuat per hoc esse aliquas sodalium quasi sponsas: habentes etiam ipsas habitum sponsalem: & esse adoptatas: & sicut Apostolus dicit: uelamen: & potestatem habentes super caput: & ut manifestior sermonis huius explanatio fiat: iterum quasi dramatis ordine: quod dicitur: exequamur. Expōcit ab ipso sponso suo sponsa: ut ei locum secreti sui indicet: & quietis: quandoquidem amoris impatiens: etiam per meridiem cupit audire sponsum: eo scilicet tempore: quo clarior lux: & splendor dei pfectus: & purus est: ut assistat ei oues pascendi: uel refrigerandi: & studiose uultuam discere: quare ad eum debeat: ne forte si non fuerit edocta: iūuenis huius: anfractus: incurrat greges sodalium: & uideatur similis esse alicui illarum: quæ adoptata: ueniunt ad sodales eius: nec pudoris curam gerunt: aut uerent passim discurrere: & multis apparere. Ego autem quæ a nullo (inquit) alio uideri uolo: nisi a te solo: scire desydero: quo ad te itinere ueniā: ut secretum sit: ut nemo sit medius: ut malus arbiter pergrinus: & alienus non occurrat. Et forte ob hoc requirit ista loca: in quibus pascit sponsus oues suas: & oñdit ei uerecundiam suā: pro qua non uult incurere greges sodalium: ut ille se greget oues suas: a sodalibus: & seorsum pascat: ut non solum sponsa non uideatur ab aliis: sed & arcanis: & ineffabilibus mysteriis sponsi secretius perfruatur. Nunc ergo uideamus per singula: & primo quid uideamus si possumus dicere: quod dominus cuius portio fuit Iacob: & funiculus hereditatis eius Israel: ipse intelligendus sit sponus. Sodales uero: angeli illi: ad quorum numerum: cum diuideret excelsus gentes: & disperget filios

lios Adam: statuit terminatos gentium fm nūmēre (ut ait) angelorū dei: & isti sint fortassis greges sodalium sponsi: gentes cūctae: quae uelut pecora/sub angelis pastoribus constitutae sunt. Grex uero sponsi ille ouium dicitur: de quibus ipsa in euangelio ueritas dixit. Oues meae/uocem meā audient. Vide enim & obseruante intende: quoniam dixit oues meae/ quasi sint & aliae oues/ quae non sint eius: & ipse in aliis dixit: uos nō estis de ouibus meis: quae singula/ huic occulto mysterio cōuenienter uidebūt aptari. Quae si ita se habent: competenter sponsa uniuscuiusq; sodalium gregem/ sponsam eius intelligi uoluit: quā ad opertam noīauit. Sed quoniam certa erat: qd super oēs illas sponsa esset: nō uult similis uideri ali/ cui illarum: utpote quae sciret tñ se debere praecellere illas sodalium sponsas/ quas sponsa nominat uelut adopertas: quātum eminentiae sponsus suus habeat ad sodales. Sed & pro hoc adhuc uidebitur percur/ tandi causas habuisse: quandoq; dem boni pastoris scit esse studium: ut optima ouibus pascua requirat: & ut uiriditā/ atq; opaca quaeq; ad requiem/ nemo/ ram/ meridiani aestus inueniat. Quod quidem sodales sponsi facere nesciūt: nec intelligēdis pascuis aut sciē/ tiaē tñ: aut sollicitudinis gerant: & ob hoc dixit. An/ nuncia mihi: ubi pascis/ ubi cubile habes in meridie: cupiens tempus scilicet illud/ quo copiosius mūdo lumen infunditur: quo magis merus est dies/ & pu/ rior: & florulentior est lux. Tunc inquit. Annuncia mihi o tu/ quem dilexit aīa mea: ubi pascis: ubi cubile habes in meridie: ne forte efficiat/ ut adoperta/ super greges sodalium tuorū. Nono nunc nomine sponsa appellauit sponsum: sciens enim ipsum esse filiū cha/ ritatis: imo ipsum esse charitatē: quae ex deo est: quasi uocabulum ei istud posuit: quem dilexit aīa mea: & tñ non dixit quem dilexit: sed quem dilexit aīa mea: sciens nō qualicūq; dilectione: sed ex tota aīa/ & ex to/ tis uiribus: & ex toto corde habēdam esse dilectionē sponsi: ubi pascis inquit: & ubi cubile habes. Puto aut qd & ppheta de hoc loco: quem nunc sponsa di/ scere ab spōso desiderat & audire: ēt ipse sub eodem positus pastore: dicat. Dñs regit me: siue ut in aliis le/ gimus: dñs pascit me: & nihil mihi deerit. Et qñ sciē/ bat alios pastores: uel ignauia: uel imperitia facientes: greges in locis aridioribus collocare: & de hoc opti/ mo pastore dñs dixit. In loco uiridi ibi me collocat/ uit. Super aquam refectionis educat me/ ostēdens pastorem hūc: non solum abundātes aquas ouibus suis: sed & salubres/ & puras: & quae per oīa reficiāt/ puidere. Sed qñ ab hoc statu/ quo ut ouis sub pa/ store deguerat: conuersus ad rōnabilia in excelsiora profecit: idq; adeptus est per conuersionem: subiu/ xit & dixit: aīam meam conuertit. Eduxit me sup se/ mitas iustitiae: ppter nomen suum: hinc uerum ostē/ dens: quandoq; dem in hoc pficeret: ut iustitiae ince/ deret uias. Iustitia autem sine dubio/ impugnantem se iniustitiam patitur: & necesse est eum qui iustitiae iter incedit: habere pugnas aduersantium: si de cōuer

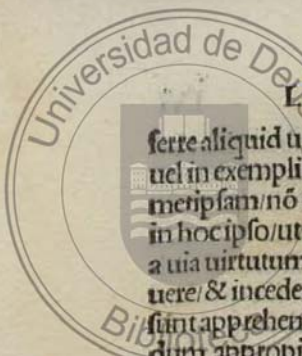
sus/ & spe. Dicit ergo decus. Nam si ambulem in me/ dio umbrāe mortis: non timebo mala: quoniam tu mecum es. Post haec uero quasi gratiam referens ei: q se pastoralibus imbuerat disciplinis. Virga (inquit) tua/ & baculus tuus: quibus institutus uideor ad pa/ storis officium: ipsa mea consolata sunt. Hinc uero/ ubi uidit se a pastoralibus pascuis/ ad rationabiles ci/ bos/ & mystica secreta translatus: addit: & subdit. Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos: qui tribulāt me. Impinguasti in oleo caput meum: & ca/ lix meus inebrians/ q̄ praeclarus est: & misericordia tua subsequetur me/ oībus diebus uitae meae: ut inha/ bitem in domo dñi in longitudine dierum. Illa er/ go prima/ id est pastoralis institutio/ initium eorū fuit: ut in loco uiridi collocatus: super aquam refectionis educaretur. Haec uero quae sequitur: de profectibus ad perfectionem requiruntur: & qñ de pascuis/ & uiriditate pposuimus: conueniens ēt uidetur de euā/ geliis confirmare: quae diximus. Inueni etiam ibi pa/ storem hunc bonum/ de pascuis ouium differētem: ubi ad hoc/ qd pastorem se profectur/ etiam ostium se esse cōmemorat: & dicit. Ego sum ostium: per me si quis introierit: saluabitur: & ingredietur: & egredietur: & pascua inueniet. Hunc ēt nunc sponsa praecū/ statut: ut ab eo audiat/ & discat in qbus pascuis oues agat: uel in quibus amoenitatibus/ meridianos per/ curret aestus: meridiem appellans/ illa scilicet cordis secreta: quibus clariorem scientiae lucem/ a uerbo dei anima consequitur. Hoc enim tempus est/ quo sol excelsiorem circuitus sui uerticem tenet. Si quando ergo sol iustitiae Christus/ ecclesiae suae excelsa/ & at/ dua uirtutū suarum secreta manifestat/ amēna eam pascua/ cubiliaq; meridia/na uidebitur edocere. Nam cum adhuc iniūta habet discendi: & prima (ut ita di/ cam) ab eo scientiae suscipit rudimenta: tunc dicit. ppheta. Et adiuuabit eam mane diluculo. Nunc ergo quia perfectiora iam quaerit: & excelsiora desiderat: meridianum scientiae lumen exposcit. Hinc puto & Habrae post multas eruditiones: quibus apparet sibi deus imbuere eum de singulis/ & docuit. Post re/ fertur/ quia uisus sit ei deus ad quercum mabrae/ se/ denti ad ostium tabernaculi sui/ meridie. Sed respiciens (inquit) oculis suis/ & uidet: & ecce tres uiri sta/ bāt super eum. Quod si credimus haec per spiritum scñ scripta: nō puto frustra placuisse diuino spiritui: ut etiam tempus/ & hora uisionis/ scripturae paginis mādaretur: nisi & horae istius/ & tēporis ratio aliqd conferret ad scientiam filiis Habrae: quibus utiq; si/ cut opera Habrae faciēda: ita & uisitationes istae spe/ randae sunt. Quis enim potest dicere: nox praecessit: dies aut appropinquauit: sicut in die honeste ambu/ lemus: nō in cōmestationibus/ & ebrietatibus: nō in cubilibus/ & ipudiciis: nō in cōtentione & amula/ tione: & cū haec oīa trāscierit/ supgressus: uidebit tē/ pus hoc: qd nox praecessit: & dies appropinquauit: & festinare nō ad initium diei: sed ad meridiem: ut & ipse ad gratiam perueniat Habrae: Si enim lux quae

in ipso

in ipso est mētis: & puritas cordis/ clara fuerit/ & splē dida: iste meridianum tēpus in semetipso habere ui/ debitur: & per hanc puritatem cordis/ quasi in meri/ die positus/ deū uidebit: sedens ad quercum man/ brae: quod ad uisionem interpretatur. Apud uisionem ergo sedet in meridie: qui uacat ad uidēdum deum. Inde deniq; non dicitur intra in tabernaculum: sed foris ad ostium sedere tabernaculi. Foris etenim est/ extra corpus posita mens eius: qui lōge est a corpo/ ralibus cogitationibus: lōge a carnalibus desiderijs/ & ideo ab his oībus foris positū uisitat deus. Eius/ dem quoq; est mysterij: qd & Ioseph cum & fratres suos suscepisset in aegypto: in meridie eos pascit: & in meridie adorant eum/ cū muneribus. Propterea de/ niq; puto & de his: quae iudei in saluatore cōmiser/ runt: nullum euāgelistā uoluisse scribere: quia me/ ridie haec gesta sunt: cum utiq; sexta hora/ non aliud q̄ meridianum tps ostendat: nullus tñ meridiem nomi/ nauit. Sed Matthaeus ita dixit: ab hora autē sexta te/ nebrae factae sūt sup oēm terrā: usq; in horā nonam. Lucas uero: erat iam quasi hora sexta: & tenebrae fa/ ctae sūt sup oēm terram: usq; in horam nonam: de/ ficiente sole. Sed & Marcus. Cum autem esset facta hora sexta: tenebrae factae sūt super oēm terrā: usq; in horam nonam. Unde apparet: quia in uisitacione quidem Habrae: & in conuiuio patriarcharū/ apud Ioseph non indigebat: ut tps istud sub noīe sexti nu/ meri significaretur: sed ut merides diceret. Volebat enim sponsa quae iam tunc in illis adumbrabatur: di/ scere ubi pasceret sponsus: & ubi hēret cubile: & ideo meridiem noīat. Euāgelistae uero/ in his quae narra/ bant nō meridianum tps: sed horae sextae numerum requirebant: ad enarrandum scilicet sacrificium ho/ stiae eius quae oblata est in die paschae/ pro redēptio/ ne hoīs: qui in die sexta formatus est a deo: postea q̄ terra produxit aīam uiuentem: fm genus/ quadru/ pedia/ & repentia/ & bestias terrae. Ob hoc igitur in praesenti loco/ illuminari spōsa desiderat pleno sciē/ tia lumine: ne per imperitiam/ errans in aliquo/ simi/ lis efficiatur illis doctōr/ scholis: quae non per ipsam dei sapientiam: sed per philosophorū/ & principum huius mundi exercentur. Hoc enim & Apostolus di/ cere uidetur in eo/ ubi ait. Quia loquimur dei sapien/ tiam/ in mysterio absconditam: quam nemo princi/ pum huius mundi cognouit. Et itaq; haec eadem si/ gnificat cum dicit. Non enim spiritum huius mun/ di accepimus: sed spiritum qd ex deo est: ut sciamus/ quae a deo donata sunt nobis. Ob hoc ergo requirit sponsa/ christi meridia/na cubilia: & plenitudinē sciē/ tiaē poscit a deo: ne uideatur esse sicut una ex philoso/ phorū/ scholis: quae adoperta noīatur: pro eo qd ple/ nitudo ueritatis apud eos testā est/ & adopta. Spōsa autem christi dicit. Nos autem reuelata facie/ gloriam dei speculamur. Nisi cognoueris te o bona/ siue pul/ chra inter mulieres: egredere tu in uestigijs gregum: & pascere hēdos tuos in tabernaculis pastōrū. Vnius/ Chilonis scilicet/ ex septem: quos apud graecos sin/

gulares fuisse in sapientia/ fama concelebrat: haec iter cetera/ mirabilis fertur esse sententia: qua ait. Scito te ipsum: uel cognosce teipsum. Quod tñ Salomon/ quem praecessisse omnes hos/ tempore/ & sapientia: ac reg/ scientia/ in p/ statione nostra docuimus: ad ani/ mam/ quasi ad mulierem/ sub cōminatiōe quadam loquens: dicit. Nisi cognoueris temetipsam/ o pul/ chra inter mulieres/ & agnoueris pulchritudinis tuae causas: inde descendere/ qd ad imaginem dei facta es: per quod inest tibi plurimum naturalis decoris: & cognoueris qd pulchra eras ex initio: quis & nūc iam pcellas ceteras mulieres: & pulchra inter eas sola di/ caris: tamen nisi cognoueris teipsum quae sis: nō. n. ex comparatiōe inferiorum/ uolo bonam uideri pul/ chritudinem tuam: sed ut tibi ipsi/ & decori tuo/ col/ lata/ atq; exaequata/ respondeas. Quod nisi feceris: iu/ beo te exire: & in ultimis gregum uestigijs collocari: & iam non oues/ neq; agnos sed hēdos pascere: illos uidelicet: qui pro prauitate/ & lasciuia/ a sinistris sta/ tuti sūt: regis in iudicio praesidentis: & cum tibi in/ troductae in cubiculum regum oñderem/ quae sum/ ma sūt bona: si non cognoueris temetipsam: osten/ dam tibi etiā quae sūt ultima mala: ut ex utroq; pfi/ cias: tam malorum metu: qd bonorum desiderio. Si enim nescieris temetipsam: & in ignorantia tui uixer/ is: nec scientiae studium gesseris: sine dubio nec ta/ bernaculum proprium habebis: sed & per pastorum tabernacula discurre: & nunc in illius tabernaculis pastoris pascas hēdos: inq̄etum animal/ ac uagum: & peccatis deputatum. Haec autem patiens eris: do/ nec rebus ipsis/ & experimentis/ intelligas: quantum mali sit/ animā nescire seipsum: neq; pulchritudinem suam: per quam pcellat ceteras nō uirgines: sed mu/ lieres: illas scilicet quae corruptionem passae sūt: nec in uirginitatis integritate permanferunt. Haec sunt/ quae sponsus post illa omnia quae locuta fuerat spō/ sa: austerā quadam cōminatiōe/ sponsae animos ad agnitionis suae curam suscitans: per ordinem pro/ positi dramatis dicit. Sed nunc consequenter: ut ca/ tera ad christum haec/ & ad ecclesiam referamus: qui ad sponsam suam: ad animas scilicet credentium lo/ quens: sumam salutis/ & beatitudinis in sciētia agni/ tione constituit. Quomodo ergo anima cognoscat semetipsam: nec facile puto: nec breuiter explicari pos/ set: tamen pluribus/ pauca ex multis/ aperte tentabi/ mus. Videtur ergo mihi duplici modo: agnitionem sui aīam capere/ debere. Quid qdem sit ipsa: & qua/ liter moueatur: id est quid in substantia: & quid in af/ fectibus habeat: utputa/ ut intelligat si boni affectus sit: aut non boni: aut recti propositi: aut non recti: & quidem si recti sit: si erga omnes uirtutes/ eūdem te/ norem habeat: tam in intelligendo: qd in agendo: an erga necessaria tñ/ & quae in prōptu sūt. Et utrum in eo sit: ut recipiat profectus: ut augeatur in intel/ lēctū/ augmētōq; uirtutū: an in isto stet/ & resideat: in qd potuit peruenire: & utrum erga semetipsam tñ modo uacet excolēdam: an ut alijs prodesse/ & con/

K ii

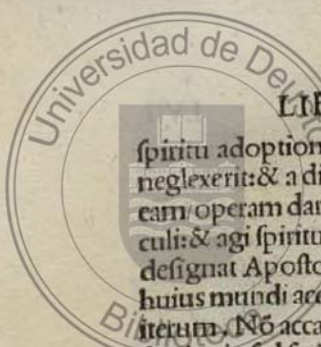

ferre aliquid utilitatis studeat: uel in uerbo doctrinae / uel in exemplis gestorum posse. Si uero cognoscat se / metipsum: non esse boni affectus: neque recti propositi: / in hoc ipso: ut intelligat: utrum ei satis desit: & paula / tia uirtutum sit: an in ipsa iam posita sit: sciatque ui / uere: & incedere iam conetur: cupiens quae in ante / sunt apprehendere: & retro sunt obliuisci: sed non / dum appropinquauerit: aut proxima quidem sit: / nondum tamen ad perfectionem uenerit. Sed & utrum / in eo opus uidetur esse animae cognoscentis semet / ipsam: scire si haec ipsa quae operatur mala: ea ex affe / ctu: & studio operetur: an fragilitate quadam: & ut / ille ait: quasi non uult agens: & quae odit faciens: / & rursus ea quae bona sunt: affectibus: & recto pro / posito: gerere uideat. Verbi gratia. Si iracundiam apud / aliquos quidem cohibet: apud aliquos autem effert: an / semper eam cohibet: & apud nullum oino profert. / Similiter & iustitiam: si in aliquibus quidem nego / ciis uiuic: in aliquibus autem recipit: an in oibus oino / no non recipit. Ita & timorem: aliaque similiter quae ui / tutibus uidentur esse contraria: adhuc & istud opus / est animae cognoscentis se: si gloriae multum cupida sit: / aut parum: aut oino nihil. Quod inde colligit: si lau / dibus multum: aut mediocriter delectetur: aut oino / nihil: & si in obprobriis satis: aut parum: aut oino ni / hil contristetur. Sed in dando: & accipiendo: cogno / scentis animae semetipsam sunt quaedam indicia: si quod / tribuit: & praebuit ita comunicabili affectu: & quasi / cui aequitatem haberi inter homines placeat. An ut ille / ait ex tristitia: aut necessitate: uel certe gratiam: siue ab / accipientibus: siue ab audientibus querens. Sed & in / accipiendo: animae quae cognoscit semetipsam: obserua / bit: utrum indifferenter habeat ea quae accipit: an ue / lut super aliquo bona gaudeat. Sed & intellectu peri / fabit semetipsam huiusmodi animae: ut cognoscat: an sa / cile mouetur cuiuscunque uerisimilitudinis iudicio: / & subrepatur ei arte: uel suauitate: uel calliditate ser / monum: an raro hoc: an nunquam oino patiatur. Sed sus / piciant haec: in hoc agnitionis genere: a nobis dicta. / Possibile est enim: uolenti horum similitudinem: & alia / innumera colligere: quibus cognoscere semetipsam ani / ma praebetur: & pulchritudinem suam quam ad imagi / nem dei: in conditione suscepit: si reparare: ac restituere / potuerit contemplari. Hoc igitur est: quod praesens / sermo sub specie mulieris: animam docet: ut cognoscat / semetipsam: & ait. Nisi cognoueris temetipsam: hoc / est nisi per singula: quae supra memorauimus: duxeris / sensus tuos: & discretionem singulorum: tenueris / quae agenda sunt: quae cauenda: quid desit tibi: & quid / abundet: quid emendandum sit: quid ue seruandum. / Sed si uolueris indifferenter agere: inter ceteras animas / communis uitae hominum: quas hic mulieres appellat: inter / quas tu pulchra es: utpote quae iam & oscula uerbi / dei suscepisti: & cubiculis eius arcana perspexeris: si / inquam non te cognoueris: sed indifferenter: & ut commune / uulgus agere uolueris: exi in uestigiis gregum. i. esto / in reliquo grege: si nihil egregium post haec omnia quae

in te collata sunt agis: neque temetipsam cognoscēs: a / conuersatione regali sequestraueris: & eris non solum / in grege: sed in uestigiis gregum. Vltimus enim fiet / & nouissimus: qui primatus suos non intellexerit. Et / ob hoc ubi iam scientiam neglexerit: necesse est ut cir / cunferatur omni uento doctrinae: ad deceptionem / erroris: ita ut modo quidem apud illum pastorem. i. / doctorem uerbi tabernaculum ponat: nunc uero apud / alium: & sic ubique circuleretur: pascens non oues: quod / est animal simplex: sed haedos lasciuos. f. & inque / tos sensus: atque ad peccatum deputatos: diuersis do / ctoribus excolens: ad hoc ipsum quae sitis: & haec erit / poena culpae illius animae: quae seipsam non custodierit / agnoscere: & illum solum sequi pastorem: qui animam / suam posuit pro ouibus suis. Haec est una spes: qua / intelligere semetipsam animam in affectibus: & actibus suis / debeat. Illa uero alia pars profundior est: & difficilior: / qua iubetur anima: quae in iam in mulieribus pulchra / est: agnoscere semetipsam. Quod si obtinere potuerit / rit: speret sibi bona omnia: si minus: sciat excedum sibi / post uestigia gregum: & pascendum haedos in taber / naculis pastorum alienorum a se. Videamus ergo: & in / cipiamus pro uiribus: etiam huius partis agnitionem / discutere. Dicit per prophetam sermo diuinus. Illumi / nate nobis lumen scientiae. Sed in donis spiritualibus / unum quidem donum maximum est: quod per spiritum san / ctum ministratur: sermo scientiae: cuius scientiae opus / illud principale est: quod in euangelio secundum Matthaeum / quidem ita dicit. Nemo nouit filium nisi pater: neque / patrem quis nouit nisi filius: & cui uoluerit filius reue / lare: in Luca autem ita ait. Nemo scit: quid sit filius: nisi / pater: & nemo scit: quid sit pater: nisi filius: & cui uol / uerit filius reuelare: secundum Ioanem uero ita scriptum est. / Sicut agnoscit me pater: & ego agnosco patrem. In / xlv. uero psalmo dicit. Vacate: & cognoscite: quoniam ego / sum deus. Legitur: principale munus scientiae est: cog / noscere trinitatem. Secundo uero in loco: cogno / scere creaturam eius: secundum eum qui dicebat. Ipse enim / noui horum quae sunt: scientiam ueram: substantiam / mundi: & uirtutem elementorum: initium: & finem: & / medietatem temporis: & reliqua. Inter haec ergo: animae / erit quaedam et sui agnitio: per quam scire debet quae / sit eius substantia: utrum corporea: uel incorporea: / & utrum simplex: uel ex duobus: aut tribus: an uero / pluribus composita. Sed & iuxta quorundam quaestio / nes: utrum facta: an oino a nullo sit facta: & si facta / sit: quomodo sit facta. Vtrum: ut putat aliqui: in se / mine corporali etiam ipsius substantia continetur: & / origo eius: pariter cum origine corporis traducitur: / an perfecta extrinsecus ueniens: parato iam & for / mato: inter uiscera muliebria corpore inducitur: & / si ita sit: utrum nuper creata ueniat: & tunc primum / facta: cum corpus uidetur esse formatum: ut causa fa / cturae eius animandi corporis: necessitas extitisse cre / datur: an prius: & olim facta: ob aliquam causam: ad / corpus sumendum uenire aestimetur: & si ex causa ali / qua in hoc deduci creditur: quae illa sit causa: ut agnosci / possit

possit: scientiae opus est. Sed & illud requiritur: utrum / semel tantum corpore induatur: & id postmodum / depositum ultra non quaerat: an cum semel susceptum de / posuerit: iterum assumat: & si secundo sumpsum: sem / per habeat: an aliquando iterum abiciat. Et si quidem / secundum auctoritatem scripturae: consumatio imutetur / mundi: & corruptibilis status hic: in incorruptibilem / mutabitur: ambiguum non uideri: quod in praesentis ui / ta statum secundo. aut tertio: in corpus uenire possit. / Nam si recipiatur hoc: necessario sequitur: ut huius / modi successionebus consequentibus: finem nesciat / mundus: & adhuc cognitionem sui anima requirat: / si est alius ordo: aut sit aliqui spiritus: eiusdem sub / stantiae: cum ipsa: alii uero non eiusdem: sed diuersi / ab ea: id est si sunt & alii spiritus rationabiles: ut ipsa / est: & alii carentes ratione: & si eadem est ipsius: quae / & angelorum substantia: quoniam rationabile: a rationabili / nequaquam differre creditur. Aut si non est quidem talis / per substantiam: sed erit talis per gratiam: si meruerit: / an non possit oino similis effici angelis: nisi hoc na / turae suae qualitas: aut similitudo recepit. Reddi. n. / posse uidebitur: quod amissum est: non tamen conferri / id: quod ex initio: conditor non dedit. Sed & hoc / adhuc ad cognoscendam semetipsam animam requiritur: si / uirtus animae eius accedere potest: & decedere: an est im / mutabilis: an acquisita semel: ultra non defluit. Et quod / opus est plura commemorare: quibus ex causis semet / ipsam cognoscat anima: ne forte: si neglexerit: perfecte se / metipsam cognoscere: exire iubeatur in uestigiis gre / gum: & pascere haedos: & hoc non in proprio taber / naculo: sed in tabernaculis pastorum: cum praesto sit / uolenti haec persequi largissimas occasiones: ex his / quae supra memorauimus sumere: in quibus sese exer / cere in sermone scientiae pro uiribus possit. Dicatur / uero haec a uerbo dei etiam ad animam quae in perfecti / bus quidem posita est: non dum tamen ad summam perfe / ctionis ascendit: quae pro eo quidem: quod proficit: pul / chra dicitur. Ut autem peruenire possit: quo ad imp / sectionem fiat: ad eam comminatio necessaria. Quod / nisi per ista singula quae supra diximus: semetipsam / cognouerit: uigilanter exercuerit in uerbo dei: & lege / divina: contingeret ei de his singulis: opiniones colli / gere diuersorum: & sequi homines: nihil egregium: ni / hil ex spiritu sancto locutos: hoc est enim ire in uesti / giis gregum: & eorum doctrinam sectari: qui ut si ip / si permanserint peccatores: nullum peccantibus re / medium uidere poterint. Quos qui sequitur ha / dos: utique qui peccatorum iudicium tenent: uidebi / tur pascere: circueiens tabernacula pastorum: diuersas / scilicet sectas philosophorum. Intuere ergo plenius: quod / terribile est: quod sub hac adumbratur figura. Exi (in / quit) in uestigiis gregum. Quasi ad eam loquitur: quae / intus iam sit anima: & intra mysteria collocatos: pro / eo tamen: quod negligat semetipsam cognoscere: & re / quirere quid sit: & quid uel quo agere debeat: quid / ue non agere: dicitur ei: exi tu: quasi quae ob hanc dei / fidiā culpam: foras mittat ab eo: qui praest. Sic in

gens animae periculum est: scientiam sui: agnitionemque / negligere. Sed fortasse: quia duplicem expositionem / dedimus agnitionis suae animae: uidebitur cuiuspiam / secundum eam quidem: quae de moribus: & de actibus suis / discutere negligit: & inquirere de profectibus suis: / aut persequari de uitiis: merito ei dici: exi per quod / uideatur quasi de interioribus: foras propelli. Si uer / ro secundum additionem aliam: qua diximus: quod naturam / substantiamque suam agnosci debeat: & statum uel in / quo fuerit: uel in quo erit: graue credetur. Quae enim / facile talis anima inuenietur ita perfecta: ita prae / tens: cui horum omnium ratio: & intelligentia pa / teat? Ad hoc respondendum: quoniam sermo qui / habetur in manibus: non ad omnes animas fit: neque / ad adolescentulas: hic quidem loquitur spiritus: neque / ad ceteras mulieres: neque ad octoginta concubinas: / aut sexaginta reginas: sed ad illam quae inter omnes / mulieres: sola pulchra dicitur: & perfecta. Vnde appa / ret ad dilectas quasque animas haec dici: quibus cum gra / tia multa sentiendi: & intelligendi: a deo data sit: ne / gligunt tamen scientiae partes: & cognoscendi semetip / sas: nullum adhibent studium. His ergo comminatur / sermo diuinus: quia quibus multum datur: multum / ex eis exigitur: & humilis quidem uenia: & misericor / dia: dignus erit: potentes autem: potenter cruciabu / tur. Si ergo: & tu anima quae pulchrior es: & eminenter / inter ceteras. Verbi gratia: doctoris negligas temetip / sam: & in ignorantia tui maneat: quo poterunt: uel / hi qui aedificari desiderant instrui: uel conuinci: & / argui: contradicentes: Digne ergo cum comminatione / quadam: ad eam dicit. Exi tu in uestigiis gregum: & / pascere haedos tuos: in tabernaculis pastorum. Potest ad hoc / trahi: et illud quod Moyses scribit. Quod si qua Israel / itica mulier adulterauerit: lapidetur. Si uero filia sacer / dotis: ignibus exuratur. Sic ergo iusta uidebitur esse / comminatio in eos: qui capaces esse possunt ad agni / tionem: & scientiam: sed per desidiam negligunt. In / quos iustissima indignatio spiritus sancti est: quia scit unius / negligentiam: cedere ad damna multorum. Similis / enim uidebitur huiusmodi anima: uel illi qui acceptum / denarium abscondit in terram: ne lucrum aliquid ex eo / pecuniae dominus acquireret: uel illi quem occidisse dicitur / deus: quia malignus erat: Onaz scilicet: qui accepta / semina scientiae naturalis: posteritati inuidens: profundebat / in terram. Pastores quoque: (sicut & ante iam diximus) / si quidem ad ecclesiam comminationis hic sermo fit: mun / di huius principes accipiendi sunt: uel illi angeli: sub / quorum cura: relique gentes habentur: siue sorte in hoc / siue secretionibus: causis quibusdam seductae. Si uero / ad unamquamque animam comminatio ista referatur: quae / semetipsam negligit agnoscere: sapientes: & magistri / huius seculi: intelligendi sunt: docentes sapientiam / huius mundi: ut in summa: hoc intelligatur: quia neces / se est animam eam: praecipue quae bona: & pulchra est: / sensibus: & ingenio uigilans: cognoscere semetipsam: / & dare operam ad agnitionem sui: per exercitia do / ctinae: & studia diuina: ac per hoc agi spiritui dei: &

LIBER. II.

spiritu adoptionis. Aut si talis hæc aia semetipsam neglexerit: & a diuinis studiis declinauerit: necesse est eam operam dare studiis madantis: & sapientiae scilicet: & agi spiritu mundi huius: iterum in timore. Quod designat Apostolus: cum dicit. Nos autem non spiritum huius mundi accepimus: sed spiritum qui est ex deo. Et iterum. Non accepistis enim iterum in timore spiritum seruitutis: sed spiritum accepimus adoptionis: in quo clamamus Abba pater. Hæc interim nobis: de præsentis loco occurrere potuerunt: nunc iam conuertamur ad consequentia. Equitatu meo: in curribus Pharaonis: similem te arbitratum sum: proxima mea. Historicus quidem sensus: hoc est quod uidetur ostendere. Sicut (inquit) tunc in ægypto: cum Pharaon persequens populum Israel: precessit in curribus: & equitatu: & meus: hoc est domini mei sponsi equitatus: longe præcallebat currus Pharaonis: & præstantior erat: utpote qui illos superauerit: & in mare demerserit: ita tu proxima mea: spiritus: præcellis omnes mulieres: similis effecta equitatu meo: qui Pharaonis curribus comparatus: potior utique est: & magnificentior: interim uidetur ordo sermonis: uerborumque directio. Videamus autem ne forte: similitudinem mysticam aias: quæ sunt sub illo spirituali Pharaone: & sub spiritualibus nequitiis positæ: currus dicat esse pharaonis: & quadrigas eius: quas ipse agit: & ducit ad persequendum populum dei: & ad opprimendum Israel. Certum enim est: quia tærationes: & tribulationes: quas excitant demones sanctis: per aias aliquas: excitant ad hoc ipsum aptas: & conuenientes. Quibus tanquam curribus ascensis: exagitant: & impugnant: uel ecclesiam dei: uel singulos quosdam fidelium. De equitatu uero domini: qui sit eius iste equitatus: in Exodo quidem ubi supantur currus Pharaonis: demerguntur in mare: nihil legimus scriptum: nisi tamen quod dominus currus Pharaonis: & exercitum eius proiecit in mare rubrum. Inuenimus tamen quarto regum libro: quod Elisæus de aduentibus hostium: qui cum equitatu: & curribus uenerant: fomidati puero suo dicit: Ne timeas: quoniam plures sunt nobiscum: quam cum illis. Et orauit (inquit) Elisæus: & dixit. Domine aperi oculos pueri huius: ut uideat. Et aperuit dominus oculos eius: & uidit. Et ecce mons plenus equitibus erat: & currus ignei in circuitu Elisæi: qui descenderant ad eum. Sed in propheta Abacuc manifeste: & euidenter legimus de equitatu domini: & quod ascendant equos suos. Sunt ergo scripturæ: uerba hæc. Nunquid fluminibus irascens dicit: aut in fluminibus furor tuus: aut in mari rubro: impetus tuus: quia ascendens equos tuos: & equitatus tuus tuus salus? Sunt ergo equi domini: quibus ascendit: & equitatus eius. Quos ego: non alios esse putato: quam illas animas quæ frenum disciplinæ eius accipiunt: & iugum portant suauitatis eius: & quæ spiritu dei aguntur: & in hoc est eis salus. In reuelatione Ioannis legimus: quod apparuit ei equus: & sedes super eum quidem fidelis: & uerus: & cum iustitia iudicans: cuius nomen est uerbum dei. Ait ergo. Et uidi coelum apertum: & ecce equus albus: & qui sedebat

ORIGENIS

super eum: uocabatur fidelis: & uerus: & cum iustitia iudicans: & pugnans: & oculi eius: sicut flamma ignis: & super caput eius diademata multa: habentia nomen scriptum: quod nemo nouit: nisi ipse: & ad opertus erat uestimētum sanguine cōspersum: & uocabatur nomen eius: uerbum dei: & exercitus eius erat in cœlo: & sequebantur eum in equis albis: induribissymo albo: puro. Sed opus est: gratia dei: quæ horum nobis aperiat intellectum: quo possimus aduertere: quid istæ indicent uisiones: qui sit equus albus: & qui sit qui sedet super eum: cuius nomen est: uerbum dei. Et forte quidem dicit aliquis album esse equum: corpus quod assumpsit dominus: & quod ille qui in principio erat apud deum. Deus uerbum: uel uestitus: uel uestus est. Alius autem animam dicit: quam assumpsit primogenitus omnis creaturæ: & de qua dicebat: potestatem habeo ponēdi eam: & potestatem habeo iterum sumendi eam. Alius uero utrumque simul: corpus: atque animam: quasi ubi peccatum non fuerit: equum dici album putabit. Alius adhuc quarto loco: ecclesiam dicit: quæ & corpus eius noīatur: album uideri equum: quasi non habentem maculam: aut rugam: quæ sibi ipse sanctificauit: lauacro aquæ. Secundum hæc autem singula: et illa accipi quæ sequuntur militiam cœli: & exercitum uerbi dei: & quod singuli quique eorum sequentes uerbum dei: equis albis se deant: & bissyis albis induantur: & mūdīs. Huic ergo equo albo: quo ipse uehitur: qui uerbi dei appellatur: uel huic equitatu cœlesti: qui eum sequitur: in albis nihilominus equis cōparat: & similem facit Christus ecclesiam suā. In curribus autem Pharaonis: uel ita possumus accipere: ut quātum hic domini equitatus: equitatum: & currus Pharaonis eminet: & præcellit: tantum tu quæ pulchra es in mulieribus pcellis: & emines omnes reliquas aias: quæ adhuc iugum Pharaonis portant: & sēssores eius patiuntur: uel certe quod equitatus hic meus: qui lauacro aquæ mūdatus: purus: & candidus factus est: & uerbum dei meruit habere sēssorem: ex curribus assumptus est Pharaonis. Inde enim omnes ueniunt credentes: quia Christus uenit in hunc mundum: peccatores saluos facere. Hoc ergo modo potest explanari uersiculi huius sensus. Equitatu meo: qui fuit ante in curribus Pharaonis: & nunc sequitur me in equis albis: purificatus lauacro aquæ: similem te arbitror proxima mea. Beata ergo sunt illæ aia quæ dorsum suū curruauerunt: ut suscipiant sēssorem: uerbum dei super se: & frena eius patiuntur: ut quocūque ipse uoluerit: flectat eas: & agat habentibus pceptis suis: quia iam non propria uoluntate incedunt: sed ad omnia ducuntur: & reducantur uoluntate sēssoris. Et fortassis uidebitur in hoc: quod ex multis aiaibus cōgregata est ecclesia: & exemplum uitæ accepit a christo: quod non tam ab ipsa deitate uerbi dei accepit: quæ utique supereminet eos actus: uel affectus: qui ad exemplum dari hominibus debeant: sed illa aia quæ assumpta est ab eo: in qua fuit summa perfectio: illa sit ad exemplum posita: & ipsa dicat hic proxima mea: cuius similitudinem habere

SVPER CANTICVM

nem habere debeat et ecclesia: quæ ex multis congregatur aiaibus: illis scilicet: quæ prius fuerat sub iugo: & curribus Pharaonis: & equitatus domini appellatur. Quæ autem ex duabus expositionibus: conuenire magis proposito uersiculo: uideatur: probabis etiam tu quæ legis. Quam speciosa facta sunt genæ tuæ: tanquam turtur: turis ceruix tua: sicut redimicula. Ordo dramatis huiusmodi: uidetur habere cōsequentiā: quod postea quæ austeriore usus est cōmonitione sponsus ad sponsam: protestatus ei: quod nisi cognosceret semetipsam: exitura esset in uestigiis gregum: & pasceret non oues: sed hædos: erubuerit super austeritate pcepti: sed & rubor uerecundia diffusus in uultu speciosas effecerit genas eius: & multo quod fuerant pulchiores. Non solum autem genæ: sed & ceruix eius tam decorata: sit reddita: quasi monilium redimiculis adornata. Pulchritudo ergo genarum: turturibus comparatur: quod per huiusmodi aues: simul honestas uultus: & alacritas: indicetur. Hæc est historici dramatis explanationis: sed ueniamus ad rem. Paulus apostolus scribens ad ecclesiam corinthios: ita ait. Corpus autem non est membrum unum: sed multa: & si dixerit pes: quia non sum manus: non sum de corpore: non propterea non est de corpore: & si dixerit auricula: quia non sum oculus: non sum de corpore: non propterea non est de corpore. Si totum corpus est oculus: ubi est auditus: si totum auditus: ubi odoratus? Nunc autem deus posuit unumquodque membrum in corpore: sicut uoluit. Et cum plura disputasset: ad ultimum dixit. Vos autem estis corpus christi: & membra ex parte. Et iterum ad Ephesios scribens: dixit. Subiecti uicem in timore christi. Mulieres uiris suis subiectæ sint: sicut domino: quia uir caput est mulieris: sicut & christus est caput ecclesie. Ipse saluator corporis: sed sicut ecclesia subiecta est christo: ita & mulieres uiris suis in omibus. Viri diligite uxores uestras: sicut & christus dilexit ecclesiam suam: & semetipsum tradidit pro ea: ut eam sanctificaret lauacro aquæ: in uerbo: ut ipse sibi prepararet gloriosam ecclesiam: non habentem maculam: aut rugam: aut aliquid huiusmodi: sed ut esset sancta: & imaculata. Et post pauca: nemo inquit enim aliquis carnem suam odio habuit: & nutrit: & fouet eam: sicut & christus ecclesiam: quæ membra sumus corporis eius: & reliqua. Hoc ergo edocemur: quod sponsa christi: quæ est ecclesia: etiam sit corpus eius: & membra. Si ergo audias sponsi membra noīari: ecclesie membra dici intelliges in quibus sicut sunt aliqui qui dicuntur oculi: pro intelligentiæ sine dubio: ac scilicet lumine: & alii aures: pro audiendo uerbo doctrinæ: alii manus pro bonis operibus: religiosisque ministeriis: ita sunt alii qui & genæ eius appellantur. Genæ autem partes uultus dicuntur: in quibus honestas & uerecundia animæ agnoscitur: per quod sine dubio: illi in membris ecclesie declarant: qui castitatis: & pudicitie excolunt honestatem. Pro his ergo: ad omne corpus sponsæ dicitur: quod speciosa facta sunt genæ tuæ. Et obserua: quia non dixit: quod spe-

CANTICORVM.

LVIII

ciosa sunt genæ tuæ: sed quod speciosa facta sunt: ut ostendat: prius quidem non eas ita fuisse speciosas: sed postea quod suscepit oscula sponsi: & ipse qui loquebatur per prophetas prius affuit: & mundauit sibi ipsi ecclesiam suam lauacro aquæ: & fecit eam non habere maculam: aut rugam: & agnitionem sui præstitit ei: tunc facta sunt speciosa genæ eius. Tunc enim castitas: & pudicitia: & uirginitas: quæ prius non fuerat: per ecclesie genas specioso decore diffusa est. Quæ tamen genarum species: id est pudicitia: & castitatis: turturibus comparatur. Turturum ferunt huiusmodi naturam esse: ut neque masculus præter unam foemina: adeat aliam: nec foemina: plus quam unum patia: tur mare: ita ut si accidat: altero intercepto: superesse alter: pariter cum coniuge: extinctus sit ei concubitus amor. Cōuenienter ergo similitudo turturis: aptatur ecclesie: quod uel alterius uiri: post Christum: cōiugium nesciat: uel quod continentia: & pudicitia: in ea tanquam turturum uoluerit multitudo. Secundum hanc intelligentiam: etiam ceruicem sponsæ accipiamus. Quæ sine dubio: illæ intelligi debeant aia: quæ christi iugum suscipiunt: dicentis: suscipite super uos iugum meum: quia iugum meum suauis est. Obadietia ergo eius: ceruices eius appellantur. Ceruix ergo ei? speciosa facta est: sicut redimicula: & merito. Quæ enim prius præuagationis in obadietia: turpem fecerat: nunc obadietia fidei: speciosam fecit: & pulchram. Ceruix ergo tua speciosa facta est: sicut redimicula. Ad utrumque enim subauditur: speciosa facta est: sicut redimicula. Redimicula hic: dicit cōstructiones: uel cōnexiones monilium: quæ in ceruicibus sedere solent: ex quibus deducitur: & descendit per omnem collum: reliquus ornatus. Ipsi ergo ornamento quod ceruicibus imponi solet: ceruicem sponsæ comparauit. Quod dictum: ita aduertimus. Ceruicem diximus subiectionem: & obadietiam dici: pro eo quod quasi iugum christi suscipiat: & fidei eius obadietiam præbeat. Ornamentum ergo ceruicis eius: quæ est obadietia: christus est. Ipse enim prior: factus est obadiens usque ad mortem: & sicut per unius Adæ: scilicet in obadietiam: peccatores cōstituti sunt multi: ita & per unius obadietiam christi: dūtaxat: iusti constituentur multi. Ornamentum ergo: & monile ceruicis: ecclesie obadietia christi est: Sed & ceruix ecclesie: id est obadietia eius: similis effecta est: obadietia christi: quod est monile ceruicis. Magna ergo in hoc laus sponsæ est: magna ecclesie gloria: ubi imitatio obadietia eius: exequat obadietia christi: quem imitatur ecclesia. Hæc item ipsa species monilis: etiam in Genesi memoratur a Iuda patriarcha: Thamar nuni suæ: quoniam cum ea quasi cum meretrice concubuit: data. Quod non omnibus patet mysterium. Intelligit per hoc: quod christus ecclesie: quam ex multorum dogmatum prostitutione collegerat: futura perfectionis hæc dedit pignora: & istud obadietia monile: ceruici eius imposuit. Similitudines autem facies tibi: cum distinctionibus argenti: quoad usque rex sit in

recubitu suo. Supra diximus qd species dratnatis li-
bellus hic ordinatus psonarum imutatione contexi-
tur: & nunc ergo uidentur hanc amicitia uel sodales spō-
si ad sponsam locuti: qui sū intelligentiam mysti-
cam (& ut supra iam diximus) aut angeli uel ē pro-
pheta aut patriarcha possunt intelligi: non n. tunc
solum cum post baptismum Ioānis in deserto ten-
tatus est a diabolo dñs: accesserunt angeli: & mini-
strauerūt ei: sed ante aduentum pñtiae corporalis mini-
strauerūt semper. Nam & lex disposita in manu per
angelos dicitur mediatoris. Sed ad hebræos scribens
Apostolus dicit: Si enim qui per angelos habitus est
sermo factus est firmus. Ipsi ergo erant uelut aucto-
res: & procuratores appositū parulae sponsae: cum
pædagogus lege: donec plenitudo temporis ueniret:
& mitteret deus filium suum natum ex muliere: fa-
ctum sub lege: & adduceret eam sub auctoribus: &
procuratoribus: & pædagogo lege: ut ipsius uerbi
dei oscula doctrinam. s. uerbaq; susciperet. Ante q̄ er-
go tempus hoc adesset: in multis angelorū ministe-
rio excolebatur sponsa: qui apparebāt tunc hoibus:
& loquebantur ea quæ res poscebat: & tempus. Nō
enim tu mihi ex aduentu saluatoris in carne spōsam
dici: aut ecclesiam putes: sed ab initio humani gene-
ris: & ab ipsa constitutione mundi. Immo ut Paulo
duce altius mysterii huius originem repetam: ante ē
constitutionem mundi. Sic enim dicit ipse: sicut ele-
git in Christo: ante constitutionem mundi: ut esse-
mus facti: & imaculati coram ipso in charitate: præ-
destinans nos in adoptionem filiorū: sed & in psal-
mis scribitur. Memento congregationis tuæ: domi-
na: quam congregasti ab initio. Prima etenim fun-
damenta cōgregationis ecclesiæ: statim ab initio sūt
posita. Vnde & Apostolus dicit ædificari ecclesiam
non solum super apostolorū fundamentum: sed et
prophetarū. Inter pphetas aut numeratur: & Adam:
qui magnum mysterium prophetauit in christo: &
in ecclesia dicens. Propter hoc relinquet homo pa-
trem suum: & matrem suā: & adhærebit uxori suæ:
& erunt ambo in carne una. Evidenter enim de his
dictis eius dicit Apostolus: Quia mysteriū hoc ma-
gnū sit. Ego autem dico in Christo: & in ecclesia:
sed & idem Apostolus cū dicit. Sic enim ecclesiam
dilexit: ut semetipsum traderet pro ea: sanctificans la-
uacro aquæ: non utiq; ostendit eam prius non fuisse:
quō enim dilexisset eam quæ non erat? Sed eam sine
dubio dilexit: quæ erat. Erat autem in oibus sanctis:
qui ab initio sæculi fuerant facti. Diligēs igitur eam:
uenit ad eam. Et sicut pueri sui cōmunicauerunt car-
ni: & sanguini: similiter & ipse particeps factus est eo-
rū: ut semetipsum pro eis tradidit. Ipsi enim erāt
ecclesia: quam dilexit: ut eā uel numerositate auge-
ret: uel uirtutibus excoleret: uel perfectionis charitate:
de terris transferret ad cœlum. Ministrauerunt ergo
& ppheta ab initio ministrauerunt & angeli. Quid
enim aliud fiebat tunc: cum apparuerūt tres uiri Ha-
bræe sedenti ad quercum mambrae: Licet illa ange-

lorū species: plus aliquid q̄ angelicum ostenderit mini-
sterium: nam trinitatis sibi mysterium prodebat. Hoc
erat & in Exodo: cum angelus dñi dicit in flam-
ma ignis apparuisse Moysi in rubo. Cōtinuo autem
in subsequentibus dñs: & deus loqui in angelo scri-
bitur: & ipse deus ē Habraam: & deus Isaac: & deus
Iacob designatur. Quod quidam hæreticorū legen-
tes dixerunt. Deum legis: & prophetarū: longe infer-
riorem esse q̄ Iesum Christum: & spū sanctum: & eo-
usq; impietatem suam pertēderunt: ut plenitudinem
quidem in Christo ponant: & in spiritu sancto. Im-
perfectionem uero: & infirmitatem in deo legis. Sed
hæc alias. Nunc autem nobis propositum est ostē-
re: quō sancti angeli qui ante aduentum Christi: ue-
lut paruula adhuc sponsæ: tutelam procurabant: ip-
si sunt amici: & sodales sponsi: qui ad eam dicere ui-
deantur. Faciamus tibi similitudines auri: cum di-
stinctionibus argēti: usq; quo rex sit in recubitu suo.
Indicat ergo q̄ ipsi faciant sponsæ: nō aurum (neq;
enim habebant tale aurum quale dignum erat offer-
ri sponsæ) sed pro auro: similitudines auri se facere
promittunt. Et non unam similitudinem: sed mul-
tas. Ita etiam dicunt de argento: sed quasi hñtes licet
paruum argenti materiam promittunt ei se facere: nō
similitudines: sed distinctiones argēti: ut pote: qui-
bus non tanta abundaret argenti materia: ut conue-
nimus aliquid: & solidum opus ex eo producere pos-
sent: sed distinctiones solas: ac signa quædam parua:
uelut puncta interferent illi operi: quod ex auri si-
militudine faciebant. Hæc ergo amici sponsi: illi de
quibus supra diximus: sponsæ faciunt ornamenta.
Sed quid in his secreti cōtineatur: & quid eloquio-
nis nouitas ipsa parturiat: oipotētis uerbi ac sponsi
patrē præcemur: ut ipse nobis arcani huius claustra
patefaciat: quo possimus non solum ad intelligēda
hæc illuminari: uerū etiam ad proferenda: ac sū mē-
suram eorū: qui lecturi sunt moderationem eloqui
spiritualis accipere. Auri species: in multis saepe ostē-
ditur: figuram tenere intelligibilis: & incorporeæ na-
turæ: argentum uero uirtutem uerbi ac rationis: sū
q̄ dñs dicit per pphetam. Dedi uobis argentum:
& aurum: uos autem fecistis argentea: & aurea Baal-
im: ostēdens per hæc & dicens: quia dedi uobis sen-
sum: & rationem: quæ me deum & sentire possētis:
& colere: uos autem & sensum: & rationem: quæ in
uobis est: ad colenda dæmonia transulistis. Sed &
eloquia dñi: eloquia casta: argentum igne pbatum:
& item in aliis: argentum ignitum: iusti lingua me-
moratur. Cherubin uero aurea dicuntur: qm qdē
plenitudo scientiæ dei interpretantur: sed & candelabrum
in tabernaculo: testimoniū aureū: & solidum
poni iubebat: quod mihi uidetur donum tenere na-
turalis legis: in qua lux sciētiæ habetur: Sed qd opus
est multa congregare testimonia: cum in promptu
sit: scire uolentibus in multis scripturæ locis hoc in-
dicari: quod aurum ad sensum: mētemq; reuocetur:
argentum uero ad uerbum: atq; eloquia referatur:
Nunc

Nunc ergo properemus ad contemplandum: quō
sū ea quæ præmisimus: amici sponsi dicat se simi-
litudines auri facere sponsæ: cum distinctionibus ar-
genti. Videtur ergo mihi q̄ lex quæ per angelos di-
spōsa est: in manu mediatoris: quāq; dem umbram
habeat futurorū bonorū: non ipsam imaginem regis:
& quæcūq; contingebant illis: qui in lege referun-
tur: in figura: & nō in ueritate contingebant: ista oīa
similitudines auri fuerunt: nō aurum uerum. Quod
scilicet aurum uerum in illis: quæ incorporea sunt: &
inuisibilia: ac spiritalia intelligatur. Similitudo uero
auri: in quo non est ipsa ueritas: sed umbra ueritatis:
ista corporea: & uisibilia accipiatur. Verbi gratia. Si
similitudo auri fuit istud tabernaculum manufactum:
de quo dicit Apostolus. Non enim manufacta ista
introduit Iesus exemplaria uerorū: sed in ipsum cœ-
lum. Ergo quæ in cœlis sunt inuisibilia: & incorpo-
rea: illa sunt uera: ista autem quæ in terris uisibilia: &
corporea: exemplaria uerorū dicuntur esse: non uera.
Ista tñ sunt: quæ similitudines auri appellantur: in
quibus est & arca testamenti: & propitiatorium: &
Cherubin: & altare incensæ: & mensa ppositionis: &
panes: sed & uelamen: & columba: ac seras: & altare
holocaustorū: & ipsum templum: atq; oīa quæ in le-
ge scripta sunt. Oīa hæc similitudines erant auri: sed
& ipsum aurum uisibile: pro eo q̄ uisibile erat: non
erat aurum uerum: sed similitudo erat illius ueri au-
ri inuisibilis. Istas ergo similitudines auri: fecerunt
sponsæ ecclesiæ: sponsi amici: angeli uidelicet: & p-
pheta: qui ministrauerūt in lege: ceterisq; mysteriis.
Hoc opinor: & Paulus intelligēs: dicebat in religio-
ne angelorū in his quæ uult frustra inflatus sensu car-
nis suæ. Oīes ergo iudaicus cultus: & religio: similitu-
dines sunt auri. Cum autem cōuersus fuerit quis ad
dñm: & ablatus fuerit ab eo uelamen: tunc uidebit
aurum uerum: cuius auri ante q̄ adesset: & cognoscē-
dum se præberet: similitudines fecerūt sponsæ amici
eius: ut ex illis similitudinibus cōmonita & puoca-
ta: ueri auri desiderium caperet. Hoc enī factum indi-
cat Paulus cum dicit: hæc autem in figura cōtinge-
bat illis: scripta autem sunt pp nos: in quos finis sē-
culorū deuenit: sed de fine quidem: quod dicit Pau-
lus: non intelligas corporalem. Finis enim corpora-
lis: multos inueniet: pro quibus nō sunt scripta hæc.
Neq; enim huiusmodi de his recipient intellectus: sed
finem sæculorū: perfectionem regis: intellige: quæ utiq;
Paulo: & similibus eius aduenisse: & propter ipsos
scripta hæc esse dicuntur: sed hæc in excursu diximus:
uolentes ostēdere: quō amici sponsi dicant ad spon-
sam: facere se ei similitudines auri: cum distinctioni-
bus argēti: per ea. s. quæ in lege: & prophetis per fi-
guras: & imagines: & similitudines: & parabolas:
scripta tradiderūt. Sunt tñ in his: & parua: quædam
distinctiones argēti: in dicit. s. sensus spiritualis uerbi:
& interpretationis rōnabilis. s. & ualde rara: & exigua.
Ante aduentū nāq; dñi: uix sicubi prophetarū aliq;
patrum quid occultū sermonis aperuit (Verbi gratia)

ut Hefaias cum dicit: uinea dñi Sabaoth: domus Is-
rael est: & domus Iuda: non uel dilecta. Et iterū alibi.
A quæ multæ: gētes multæ sunt: & Ezechiel nomi-
nans duas sorores: Oollam: & Oolibam: aliam Sa-
mariam distinguit esse: & aliam iudæam: & sicubi ta-
lia quædam ipsi prophetis interpretantibus aperian-
tur: iste distinctiones argēti dicuntur. Vbi uero sal-
uator: & dñs noster: Iesus christus aduenit: nota fa-
ciens oīa: uerbo uirtutis suæ: in passioe eius indicium
datum est: q̄ ea quæ in absconditis tenebatur: & ar-
cana erant: in lucē profereretur: & ad manifestationem
uenient: per hoc q̄ uelum templi: quo ad uisum san-
ctorū sancta arcana uelabantur: scissum est: defursum
eius: usq; deorsum: palam fore denunciāns oībus: q̄
intrinsecus uidebatur obtectum: sic ergo illud quod
per angelos: & prophetas ministratum est: similitu-
do auri fuit: cum distinctionibus paruis: & exiguis:
argēti. Hæc autem quæ per ipsum dñm nostrum:
Iesum christum: tradita sunt: in auro uero: & argen-
to solido: collocata sunt. Hæc enim quæ per amicos
sponsi: facta est similitudo auri: cum distinctionibus
argēti: non in sempiternum mansura promittitur:
sed tempus ei statuitur ab illis ipsis dicentibus: usq;
quo rex in recubitu suo. Cum enim recubans dor-
miret: ut leo: & ut catulus leonis: & post hæc suscita-
uerit eum pater: & resurrexerit e mortuis: si qui fue-
rint conformes resurrectionis eius: iam non in simi-
litudine auri: id est non in regū corporalium cultu ma-
nebunt: sed uerū aurum ab ipsis percipiet credentes:
& sperantes non ea quæ uidentur: sed quæ non ui-
dentur: nec quæ in terris sunt: sed quæ in cœlis: ubi
Christus est in dextera dei sedens: & dicent quia & si
cognouimus Christum aliqñ: sū carnem: sed nunc
iam non nouimus. Non ergo iam distinctionibus
paruis argēti: sed in latitudinem: diffuso utentur ar-
gento. Audient enim: quia in illa auri similitudine:
petra quæ sequi dicitur: & potum populo præbere
Christus est: & mare baptismus est: & nubes spiritus
sanctus est: & māna uerbum dei est: & agnus paschæ
saluator est: & sanguis agni: passio Christi est: & uelū
quod est in sanctis sanctos: quo diuina illa: & arca:
na tegebantur: caro eius est: aliaq; munera ex eius re-
surrectione patebunt: non iam parua: ut prius: distin-
ctione: sed latissima expositione patefacta. Adhuc au-
tem ut clarius fiat: quod dicitur: usq; quo rex sit in recu-
bitu suo: etiam de secūda Balaam propheta: quæ de
Christo ita cōtinet proferemus. Oricur inquit stella
ex Iacob: & exiet homo de semine eius: & dominabi-
tur gentibus multis. Exaltabitur Gog regnum eius:
& crescet regnum eius. Deus educet eum ex ægypto:
sicut gloria unicornis: & comedet gentes inimicorū
suorū: & crassitudines eorū medullabit: & iaculis suis
sagittabit eos recubens: ut leo requiescet: & sicut ca-
tulus leonis. Quis suscitabit eum? Considera ergo:
& ex his diligentius: & uide quō oīs similitudo au-
ri: usq; ad extremum tēpus ad recubitum regis. s. sta-
rememoratur. Post hæc ergo: exaltabitur Gog: id est

sup. recta regnum eius: cum uidelicet de terris ad coelestia fuerit tractatum. Sed de his plenius prout dñs dedit in numerorū libro prosecutus sumus. Regramus sane si etiam sanctis patribus ipsis & prophetis: qui ministraverunt uerbum ante aduentum dñi nostri Iesu christi perfectionis huius uerique gratia data sit an tñ futura hæc intellexerint: & in spiritu uentura præuiderint. Atq; ob hoc solum dixerit dñs de Habraam: quia desiderauerit uidere diem eius: & uiderit: & lætatus sit: quod scilicet in spiritu futura præuiderit: & magis fortasse hoc ita esse: etiam ille sermo confirmet: qui ait: multi iusti desiderauerunt uidere quæ uidetis: & non uiderunt: & audire quæ auditis: & non audierunt: quauis nec illis potuerit defuisse perfectio ueniens ex fide. Quæ enim nos facta credimus: hæc illi maiore cum expectatione futura credebant. Sicut ergo ex aduentu christi credentes præteritorum fides: ita & illos futurorum ad summam perfectionis adduxit. Quod si ad unamquamque aiam referatur expositio: uidebitur quod donec paruula est adhuc aia & imperfecta: & sub tutoribus & procuratoribus posita: siue doctoribus ecclesie: siue angelis: quod paruulorum custodes esse dicuntur: & uidere semper faciem patris: qui in coelis est: similitudines autem sunt ei: cum non solidis: & fortibus alitur uerbi dei cibis: sed similitudinibus imbuatur: uelut si dicamus parabolis: & exemplis docetur: pro quibus & ipse christus dicitur: etate crescere: & sapientia: & gratia apud deum: & homines. In illis ergo similitudinibus imbuatur: & fuit ei paruulæ distinctiones argenti. Aperiuntur enim interdum: & his qui imbuuntur paruula aliqua: & rara de secretionibus mysteriis: ut desiderium concipiant maiorem. Neque enim desiderari quid potest: si penitus ignoretur. Et incipientibus: & primis in eruditionibus positus: sicut non sunt ad subitum cuncta pandenda: ita neque penitus abscondenda sunt spiritualia mystica: sed ut ait sermo diuinus faciendæ sunt eis distinctiones argenti: & scintillæ quædam spiritualis intelligentiæ eis eorum initiandæ sunt: ut gustum quodammodo desiderandæ dulcedinis sumant: ne (ut diximus) si penitus ignoretur: nec oino desideret. Verum quod paruulam noiamus aiam: nemo ita accipiat quasi sem substantiam paruula dicatur: sed sicut deest eruditio: & in qua est exiguus intellectus: ac minima peritia: hanc paruulam dicimus aiam. Igitur hæc fieri conuenit: usque quo rex sit in recubitu suo: id est usque quo in id proficiat huiusmodi aia: ut capiat regem: & habeat recubentem in semetipsa: sic enim dicit hic rex: quia habitabo in eis: & inambulabo in eis: perfectio qui tantam uerbo dei cordis sui latitudinem præbet: ut etiam in eis deambulare dicatur: spatis. Iam plionibus intelligentiæ: agnitionisq; diffusionis. Ita ergo: & recubare dicitur in aia illa sine dubio: de qua ipse dñs dicit per prophetam. Super quem requiescam: nisi super humilem: & quietum: & timentem sermones meos: Habet ergo rex iste: qui est sermo dei in illa aia quæ iam ad perfectum uenerit recubitu

suum: si tñ non sit in ea aliquod uitium: sed plena sit factitate: plena pietate: fide: pace: oibusque uirtutibus. Tunc enim delectat in ea recubare regem: & habere recubitu. Ad hæc enim aiam dñs dicebat. Quia ego: & pater meus uenimus: & cenabimus cum eo: & mansionem faciemus apud eum. Vbi ergo cenat christus cum patre: & ubi mansionem facit: quidni & recubit. Beata illius latitudo aia: beata strata illius mentis: ubi pater & filius: ut non dubito: una cum spiritu sancto recumbit: & cenat: & mansionem facit. Quibus putas opibus: quibus copiis tales conuiuæ pascuntur? Pax ubi primus cibus est: humilitas simul apponitur: ac patientia: mansuetudo quoque: & lenitas: & quod summa ei suauitatis est: puritas cordis. Charitas autem in hoc conuiuio: principalem obtinet locum. Tali ergo modo etiam tertia expositione ad unamquamque aiam referri posse uidebitur: quod ait. Similitudines autem faciemus tibi cum distinctionibus argenti: quod adusque rex sit in recubitu suo. Nardus mea dedit odorem suum: siue odorem eius. In specie dramatis uidetur hoc ostendi: quod post hæc uerba ingressa sit sponsa ad sponsum: & unguentis suis unxit eum: ac miro quodam genere quasi nardus quæ prius odorem non dederat: cum esset apud sponfam: tunc dedit odorem suum: cum corpus contigit sponsi: ut non tam ille ex nardo odorem: quam nardus ex ipso sumpserit uidetur. Si uero sem hanc differentiam: quæ in aliis inuenitur exemplaribus: legimus. Nardus mea dedit odorem eius: inuenitur adhuc aliquid diuini: ut uideatur unguentum hoc nardi quo unctus est sponsus: non tñ suum: quod nardo inesse naturaliter solet: sed ipsius sponsi odorem coeperit: & ipsius odorem ad sponfam reportauerit nardus: ut in eo quo unxit eum odor rem sponsi ipsius unguenti munus acceperit: & hoc sit quod dicere uideatur. Nardus mea qua unxi sponsum: regressa ad me: odorem mihi detulit sponsi: & uelut supato naturali suo odore præ fragrantia sponsi ipsius: mihi detulit suauitatem. Hæc habet historiæ dramatis explanatio. Sed ueniamus iam nunc ad intelligentiam spiritalem. Ponamus hic sponfam ecclesiam in personam Mariæ: quæ decenter utique dicitur afferre libram unguenti nardi pistici præciosi: & ungere pedes Iesu: & detergere capillis suis: & recipe quodammodo: ac recuperare per crinem capitis sui ad semetipsam unguentum ex qualitate: ac uirtute corporis eius infectum: & odorem non tam nardi per unguentum: quam ipsius uerbi dei ad se trahentem per capillos: quibus abstergebat pedes: & imposuit capiti suo non tam nardi: quam christi fragrantiam: & dicere: quia nardus mea missa in corpus christi: reddit mihi odorem eius. Denique uide quo hæc ipsa referuntur. Maria (inquit) attulit libram unguenti nardi pistici præciosi: & unxit pedes Iesu: & extersit capillis capitis sui. Domus autem (inquit) tota repleta est odore unguenti. Quid utique indicat: quia odor doctrinæ: qui pcedit de christo: & sancti spiritus fragrantia: repleuit omnem mundi huius domum: ac totius ecclesie domum.

domum. Vel certe repleuit omnem domum aia illius: quæ odoris christi suscepit participium: offerens primo fidei suæ munus: uelut unguentum nardi: & recipiens ex hoc gratiam spiritus sancti: & spiritualis doctrinæ fragrantia. Quid ergo interest: utrum in cantico canticorum sponsa perungat unguento sponsum: an in euangelio discipula magistrum: & Maria Christum: speras (ut diximus) redire ad se ex hoc unguento odorem uerbi: & fragrantiam christi: ut eo ipsa dicat: bonus odor sumus deo: Et quoniam plenum fide fuit istud unguentum: & præciosi affectus: ob hoc: & Iesus testimonium reddidit ei: dicens: bonum opus operata est in me. Sic ergo rursus in cantico canticorum post aliquanta amplectitur emissiones sponsæ: sicut hic opus Mariæ: ait enim: emissiones tuæ paradisi cum fructu pomorum: cyprus cum nardis: nardus cum crocis. Amplectitur ergo: & in his emissiones: ac munera sponsæ. Obseruauimus sane: quod in iis quæ nunc memorauimus pluraliter primo: postmodum singulariter nardum posuit: quod puto: sem illam rationem dictum: quia negotiator regni coelorum: plures primo Margaritas negociatur: usque quo ad unam perueniat præciosam. Et forte quod dixit: emissiones tuæ paradisi cum fructibus pomorum: illos indicat fructus cum nardis plurimis: quos asserimus ex institutionibus: & doctrina prophetica. Ex doctrina uero ipsius dñi nostri Iesu christi: emissiones nostræ: & munera: non plures habet nardos: sed unam: sed nunc redeamus ad eam quæ dicit. Nardus mea dedit odorem suum: & uide si possumus adhuc etiam hoc in loco intelligere præsentem: quod si quando ualuerimus integre: & deceter exponere de deitate christi: uirtutemque eius: ac maiestatem dignis affectionibus consignare: tunc fortassis merito dicet: uel ecclesia illa: uel aia illa: quæ ita manifeste potuerit gloriæ eius exponere. Nardus mea dedit odorem suum. Nec mirum uideri debet: si Christus quemadmodum fons est: & flumen aquæ uiuæ: de quo procedunt: & quemadmodum panis est: & uitam dat: ita & nardus est: & odorem dedit: & unguentum est: quo qui uncti fuerint christi fiant: sicut dicit in psalmo. Nolite tangere christos meos. Et fortasse sem illud quod dicit Apostolus. His qui exercitatos hñt sensus ad discretionem boni uel mali: singulis quibusque sensibus aia: singula quæque christus efficitur. Idcirco enim: & uerbum dicitur: ut habeant oia: quo illuminentur. Idcirco & uerbum: ut habeant aures quod audiant. Idcirco & panis uiuæ: ut habeant gustus aia: quod degustet. Idcirco ergo: & unguentum: uel nardus appellatur: ut habeat odoratus aia: fragrantiam uerbi. Idcirco & palpabilis: & manu tractabilis: & uerbum factum dicitur: ut possit interioris aia: manus contingere de uerbo uitæ. Hæc autem oia unum: atque idem est uerbum dei: quod per hæc singula affectibus orationis comutatum nullum aia: sensum: gratiæ suæ: relinquat expertum. Alligamentum guttæ fratruelis meus mihi in medio uberum meorum manebit: siue comorabit. Eius

dem adhuc uerba sponsæ sunt ad adolescentulam: loquentis. Prius quidem dixerat: quia nardus tua deo diffuset odorem sponsi: & quia per unguentum quo unxerat eum: odoris eius fragrantiam recepisset: nunc autem ait: fraternus meus mihi gutta redolet. Et hæc non diffusam: neque ut liber disperfam: sed colligatam: & constrictam: quo. odor ipsius suauitatis densior reddatur: & uehementior. Et hic inquit: cum talis sit in medio uberum meorum demoratur: & comanet: & requiem: ac mansionem suam facit in loco pectoris mei. Verum quod nunc proximum cognominauit eum fratrem suum sponfam: & nois huius appellatione per totum pene libelli textum frequenter utitur: dignum puto: ut prius requiramus appellationis ipsius causam: & quid: uel unde fraternus dicitur: exponamus. Fraternus appellatur fratris filius. Requiritur quis sit primo frater sponsæ: cuius hic filius habeatur: uide si possumus dicere: sponfam quidem esse ex gentibus ecclesiam: fratrem uero eius priorem populum: & fratrem idcirco utique seniore. Quia ergo ex illo populo christus: sem carnem nascitur: ob hoc ab ecclesia gentium fratris filius appellatur. Quod ergo ait: alligamentum guttæ fratruelis meus mihi: corporeæ natiuitatis eius indicat sacramentum: Vide: tur enim quodammodo alligamentum esse: & uinculum quodam aia: corpus: quod alligamentum gutta in christo diuinæ uirtutis: ac suauitatis astringitur. Si autem ad unamquamque aiam quæ dicta sunt referatur: alligatura guttæ dogmatum continentia: & constrictio diuinæ sententiæ: ac nodositas intelligitur. In nexa enim sibi inuicem sunt fidei rationes: & uinculis ueritatis astrictæ. Denique & lex mundum dicit esse omne uas quod alligatum est: imundum uero: quod solum fuerit: & non ligatum: cuius rei hæc proferat figura erat: quod christus in quo nunquam fuit ulla immunditia peccati: alligamentum guttæ dicit. Et ideo aia non debet contingere aliquid dissolutum: & quod non sit ratione subnixum: & dogmatum ueritate constrictum: ne imunda fiat. Qui enim imundum contigerit: imundus erit sem legem. Continget namque eum sensus irrationabilis: & alienus a sapientia dei: & faciet eum imundum. Vide autem si forte filium dei in carne guttam dictum: & quasi breue aliquid: & exiguum notatum possumus accipere: sicut & Daniel de eo dicit. Lapidem paruulum de monte excisum sine manibus: & post hæc motem magnum: uel sicut in libello. xii. prophetarum: nihilominus gutta quidem futura dicitur quæ congreget populum. Est ergo & in populis ita scriptum. Et erit ex gutta populi huius congregatus: congregabitur Iacob. Decebat enim eum qui ueniebat congregare: non solum populum: sed & omnes gentes: quæ sicut propheta dicit: reputatae sunt tanquam gutta ex filula: exinanientem se diuinitatis forma efficit ipsum ut guttam: & sic uenire ad congregandam guttam gentium: & guttam nihilominus reliquiæ Iacob. Sed & in. xliiii. psalmo dicitur ad dilectum: cui etiam ipse psalmus ascribit. Myrrha: & gutta: & casia

a uestimentis tuis: A uestimentis ergo uerbi dei: quæ est doctrina sapietia: procedit myrrha mortis: dicitur: xat idicium pro humano genere susceptæ. Gutta (ut supra diximus) exinanita diuinitatis forma seruilis formæ suscepta dignatio. Casia quoque: quoniam id genus herbarum aquis indefinitibus nutriti dicitur: & coalescere redemptionem humani per aquas baptismi indicat. Sic ergo alligatur gutta fraterum suum sponsa tanquam nuptiali dramate loquens: inter medium uberum suorum: comorantem dicit. Vbera: ut superius iam diximus: principale cordis aduerte in quo ecclesia Christum: uel aia uerbum dei desiderii sui uinculis alligatum tenet: & astrictum. Siquis enim uerbum dei toto affectu in corde suo: & toto amore constrinxit: ipse solus poterit odorem fragrantia eius: & suauitatis accipere: Botrus cyprici fraterum meum mihi in uineis engaddi. Quantum ad litteram ipsius explanatio nem habet aliqd ambiguum: quod ait: botrus cyprici fraterum meum: quia & uua florens cyprus appellatur: & species quædam extrinsecus uirgultus est: quæ cyprus dicitur: ferens etiam floridum quædam fructum: in modum florētis uua prolaturum. Sed uidetur magis ad fructum uitæ respicere sermo: quoniam quidem uineas engaddi facta est memoria. Engaddum autem ager terræ iudææ est: non tantum uineis: quantum balsamis florens. Hic ergo erit historicus sensus sponsæ loquentis: ad adolescentulas: ut intelligatur dicēs. Primo quidem nardus mea: odorem mihi sponsi mei reddit: secundo uero alligamentum guttæ effectus est fraterum meum mihi: demorans iter media ubera mea: tertio: botrus cyprici: ex uineis engaddi: superans omnem quicquid est in odoribus: & floribus: suauitatis: quo. scilicet audientes hæc adolescentula: magis ac magis ad claritatem sponsi concitentur: & amorem: iccirco autem singularem: & per ordinem: primo nardum suam: deinde guttam: post hæc etiam botrum cyprici nominat: ut per eos gradus quosdam profectus doceat charitatis. Sed uideamus iam quid spiritualis habeat intellectus. Siquidem hic qui appellatur botrus: ad fructum uitæ referendus est. Verbum dei accipimus sicut sapietiam: & uirtutem: & thesaurum scientia: aliaque multa: ita & uitam ueram dici. Sicut ergo his quibus efficitur sapietia: & scientia: non ad subitum: sed per profectus quosdam: & gradus: pro studiis: & intentione: ac fide eorum: qui ei uel in sapientia: uel in scientia: uel in uirtute participantur: sapientes eos: & scientes reddit: uigetesque uirtutibus: ita & in quibus uitis uera efficitur: non eis ad summum maturos botros producit: & dulces: nec repetere eis efficit uinum suauis: & lactificans cor hominis: sed primo producit eis suauitatem tantummodo odoris: in florem. Botrus hic florens esse memoratur in uineis engaddi: ut gratia fragrantia ipsius imitetur in initiis animarum: ut post hæc pati possit acerbitate tribulationum: & temptationum: quæ propter uerbum dei: credentibus excitantur: & ita demum maturitatis eius dulcedine præbet: usque dum perducatur eos ad torcularia ubi effunditur san-

guis uinæ: sanguis noui testamenti: qui bibatur in die festo: in superioribus: ubi stratum magnum paratum est. Sic ergo per singulos hos profectus graduum: incedere oportet eos qui per sacramentum uitis: & botrum cyprici: initiati ad perfectionem feruntur: & calicem noui testamenti ab iesu susceptum: bibere cōtendunt. Quod si cyprus: sui generis arbor accipiendus est: cuius fructus: etiam flos: non tantum odoris suauitatem: quantum & uim calefaciendi ac fouendi: dicitur possidere: illa sine dubio accipitur sponsi uirtus: qui incalescit aia erga fidem eius: & charitatem: quæ contingebat eos qui dicebant. Nonne cor nostrum erat ardens intra nos: cum adaperiret nobis scripturas? Vel certe quoniam de uineis engaddi: botrus hic florens nominatur esse. Engaddi autem interpretatur ocularis temptationis meæ. Siquis est qui intellectum habere potest: quoniam tentatio est uita hominis super terram: & intelligit: quoniam quis in deo eripitur a temptatione: & qui agnoscit qualitatem temptationis suæ: ita ut possit de ipso dici: Quia in his oibus non peccauit labiis suis coram deo: huius botrus cyprici de uineis engaddi: efficitur uerbum dei. Obseruandum tamen est: quod uerba sponsæ ita referuntur: ut & nardus: & alligamentum guttæ: & botrus cyprici: si soli sunt: utpote quæ in hos iam profectus ascenderit. Sola enim perfecta anima est: quæ ita habeat purum: & purgatum odoramentum sui sensus: ut possit nardi: & guttæ: & cyprici: ex uerbo dei procedentis fragrantiam capere: & gratiam diuini odoris haurire.

LIBER TERTIVS.

CCE Es speciosa/proxima mea: ecce es speciosa: oculi tui columbarum. Secundo iam sponsus cum sponsa in uerbo colloquio: miscetur. Et primo quidem sermone inuitauit eam ad hoc ut cognosceret semetipsam: dicens ei: quod bona quidem esset inter mulieres: sed nisi cognosceret semetipsam: certa quæque patere: & quasi quæ uelociter ad agnitionem sui: sensu: intellectuque cucurrerit: comparat eam equis suis: uel equitatui: quibus obtinuerit curtus Pharaonis: simul & genas eius: pro insigni uerecundia: & conuersationis pernicitate: turribus comparat: ceruicemque eius: ornamentorum redimiculis. Nunc autem iam speciosam profecturam: & speciosam: non sicut prius in mulieribus tantum: sed quasi proximam sibi: & adhuc in maius titulum laudis extollit: & affirmat: quia non tantum cum proxima est ei: speciosa sit: sed & si contingat ei absente esse: etiam sic speciosa sit. Hoc enim indicatur in eo quod cum dixisset: ecce es speciosa/proxima mea: addit post hæc ab solute: & sine ulla adiunctione: ecce es speciosa. Sed in superioribus non laudauerat uisum eius: credo quoniam nondum ad intuitum profecerat spiritualis intelligentia. Nunc ergo ait: oculi tui columbarum. Grandis in hoc profectus eius ostenditur: ut quæ prius tantum speciosa in mulieribus dicta est: nunc ut proxima speciosa dicatur ex ipso sine dubio sponso: splendore decoris accipiens:

accipiens: ut semel ab ipso: sumpta pulchritudine: et si accidat ei paululum sponsi absentiam pati: nihilominus pulchra permaneat. Quod autem oculi eius comparantur columbis: ob hoc profecto contingit: quia diuinas scripturas non iam solum litteram: sed solum spiritum intelligat: & aspiciat in eis spiritualia mysteria. Columba enim: indicium est spiritus sancti. Spirituali ergo sensu intelligere legem: & prophetas: hoc est: oculos columbarum habere. Et hic quidem: columbarum oculi eius appellantur: in psalmis uero huiusmodi aia: pennas sibi dari columbarum desiderat: ut uolare possit in intellectum spiritualium mysteriorum: & requiescere in atris sapientia: sed & si dormire quis possit: hoc est colloqui: & requiescere in medio fortium: atque intelligere fortium uirtutes: & cognoscere diuini iudicii causas: non solum penna columbarum quibus in spiritualibus intellectibus uolet: permittuntur ei: sed de argentata penna: i. uerbi: & rationis ornamento decorata. Scapulae quoque eius: in specie auri fieri dicuntur: ubi constantia fidei: & dogmatum stabilitas indicatur profectus. Ergo si caput esse christus dicitur: nihil puto absurdum uideri: si & oculi eorum: qui solum interiore hominem spiritualiter intelligunt: & spiritualiter diiudicant: spiritus sanctus esse dicantur. Et ob hoc fortassis in lege sicut agnus positus est: per cuius hostiam: populus purificaretur in pascha: ita & columbarum posita sunt: quibus purificatur homo: ingressus hunc mundum. Sed & de eo nunc dicere: & hostiarum qualitates discutere: longior uidetur excessus: & proposito operi: minime conueniens. Hæc autem memorasse sufficiat pro eo: quod prius sermo continet: oculi tui columbarum: quasi dicere: retine oculi tui spirituales sunt: spiritualiter uidentes: spiritaliter intelligentes. Potest adhuc profundius fortassis sacramento: quod dixit. Ecce es speciosa/proxima mea: intelligi de presenti seculo dictum: quia speciosa quidem sit: & hic ecclesia: cum proxima est christo: & cum imitatur christum. Quod uero iterum: & dixit: ecce es speciosa: potest ad futurum seculum pertinere: ubi iam non solum imitatione: sed ipsa sui profectus: ne formosa est: & speciosa: & ibi dicat esse oculos eius columbarum: ut duorum oculorum columbarum: duæ intelligentie esse filius dei: & spiritus sanctus. Et neminem si columba simul dicatur: cum uterque similiter aduocatus dicatur: sicut Ioannes euangelista declarat: spiritum quidem sanctum dicens paracletum: quod est aduocatus: & de iesu christo: nihilominus in epistola sua dicit: quia ipse sit aduocatus apud patrem pro peccatis nostris. Sed apud Zachariam prophetam: duæ oliuæ ad dexteram: & ad sinistram candelabri posita: unigenitum nihilominus: & spiritum sanctum designare credunt. Ecce es bonus frater meus: & quidem ecce es speciosus: cubile nunc umbrosum. Nunc primum uidetur attentius ispexisse sponsi sui pulchritudinem sponsa: & consyderasse illis oculis qui colubæ dicti sunt: decus: & spem uerbi dei. Quia reuera non potest prius inspicere: nec agnoscere: quanta sit in uerbo magnificentia: nisi prius oculos quasi colubæ: i. intel-

ligentiam spiritalem accipiat. Comune autem cubile sibi: quod dicit esse cum sponso: corpus hoc mihi uidetur indicari aia: in quo adhuc posita: digna habitatio sit ascisci ad consortium uerbi dei: idque umbrosum: utpote non aridum: sed fructuosum memorat: & tantum densitate boni operis memorosum. Sed hæc sponsa dicit: aia duxat: quæ colubæ iam oculos habet. Hi uero qui tantummodo credunt sponso: non tam inspicere potuerunt in uerbo dei: quanta sit pulchritudo: dicunt & uidimus: & non habebat speciem: neque decorum: sed species eius indecora: & deficiens: præ filiis hominum. Quæ autem bene profecit: & supergressa est adolescentulæ: & octoginta concubinarum: & lx. reginarum ordinem: ista aia potest dicere: ecce es decorus frater meus: & quidem speciosus. Sed & si adhuc in corpore positus: intelligam densitatem spiritualium sensuum: intelligentiam scripturarum diuinarum: tantum crebra opacitate contextam: ut rapidior æstus qui multos solet adurere: & arefacere fructus eorum: ne tamen penetrare non possit: nec ulla uis temptationum fidei in germen arefacere: tunc possum dicere: quia cubile nunc quasi communem sibi cum sponso: corporis sui indicans esse locum: ad illam similitudinem dicit intelligi: quæ & Paulus dixit: quia corpora nostra: membra christi sunt. Cum enim dicit corpora nostra: quasi sponsa: id est esse corpus ostendit. Cum uero membra christi memorat: eadem corpora: etiam sponsi esse corpus indicat. Hæc ergo corpora: si umbrosa sunt (ut superius diximus): bonis duxat operibus referta: & spiritualium sensuum densitate cumulata: de his talibus dici potest. Per diem sol non uret te: neque luna per noctem. Iustum namque temptationis sol non adurit regescentem sub umbra uerbi dei. Iste enim sol qui adurit iustum: non est laudabilis: sed ille magis qui se transfiguratur in angelum lucis. Bonus ergo: & decorus dicitur frater meus: & quanto magis inspicere potuerit oculis spiritualibus: tanto speciosior inuenit: & pulchrior: quia non solum illius species: & pulchritudo: mirabilis apparebit: uerum & inspicienti atque intuenti cum decus ingens: & spes formæ noua: ac mirabilis orietur: sicut illud quod Apostolus uerbi dei itens pulchritudine dicit. Nati estis quod foris est: homo noster corrumpit: sed quod intus est: renouatur de die in diem: merito ergo talis hæc aia commune habet cubile cum uerbo: corpus suum. Peruenit enim diuina uirtus usque ad corporis gratiam: cum in eo uel castitatis donum: uel continentia: aliorumque bonorum operum collocat gratiam. Consyderate sane: ne forte possit etiam illud corpus quod assumpsit iesus: commune ei cum sponsa cubile nominari: quoniam quidem uidetur per ipsum ecclesia christo esse sociata: & participium uerbi dei capere potuisse: sicut quod mediator dei: & hominum dicitur: & sicut Apostolus dicit: quoniam in ipso habemus accessum per fidem in speciem gloriæ dei. Tigna si. Videtur ab sponso responderi ad gratiam eorum: quæ dicta fuerunt prius ab sponsa: quibus edoceat eam: cuiusmodi sunt recta ista communia: & qualis in

eis materia cōtignationis habeatur. Hæc habet histo-
rica narratio. Videtur aut ecclesia describi a Christo:
quæ est domus spiritalis & domus dei: sicut docet
Paulus dicens. Si aut tardius uenero / ut scias / quo
modo te oporteat in domo dei cōuersari: quæ est ec-
clesia dei: uini colūna & firmamentum ueritatis. Si
ergo ecclesia domus dei est: quia oīa quæ habet pa-
ter: filii sunt: ecclesia domus filii dei est. Frequenter
aut & plurali numero appellatur ecclesia: ut ait ibi.
Nos talem cōsuetudinem non habemus: neq; eccle-
sia dei. Et iteq; scribit ecclesiis Gallitiæ Paulus: q̄ Io-
annes septem ecclesiis. Sunt ergo siue ecclesia / uel ec-
clesia: domus sponsi & sponsæ: siue aīa uerbi: do-
mus in quibus signa sunt cædri. Legimus etiam
quasdam cædros dei: super quas uinea quæ transla-
ta est de ægypto: extendisse dicitur traduces / siue ar-
busta sua: sicut ait in psalmis: Operuit montes um-
bra eius: & arbusta cædros dei. Euidenter igitur per
quædam ecclesia / cædri dei nominatur. Cum ergo
dicit sponsus: signa domorū nostrarum cædri: intel-
ligere debemus cædros dei: esse eos qui ecclesiam cō-
tegunt: & esse aliquos horū ualidiores / qui trabes ap-
pellantur. Et puto / q̄ cōuenienter hi qui episcopatu
bñ ministrant: in ecclesia trabes dici possunt: quibus su-
stentatur / & tegitur omne ædificium: uel ab imbrium
labe: uel ab arboribus solis. Secūdo aut horū loco: ti-
gna præbyteros appellari: & trabes quidem dici q̄
pressos: quibus & fortitudo robustior: & odoris sua-
uitas inest: per quod & in operibus solidū: & in do-
ctrinæ gratia / fragrantem designat episcopū. Similiter
aut & tigna cædros appellauit: ut per hoc / incorru-
ptionis uirtutis / & odoris / scientiæ christi: plenos de-
signaret debere esse præbyteros: ego flos campi: &
lilium conuallium: sicut lilium in medio spinarū ita
pxima mea in medio filiarū. Hæc ille qui sponsus / &
uerbū: & sapientia est: de semetipso / & de sponsa / ad
amicos / ac sodales suos loqui uidet: sed sū ppositæ
expositionis ordinē: christus hæc / de ecclesia loqui
intelligendus est: & ipse dicere se florem esse campi: &
lilium cōuallium. Cāpus / planities terræ dī: cui cul-
tura adhibet: & excolitur ab agricolis: cōualles uero
saxosa magis: & inculta indicat loca. Possimus aut
& campum illum / intelligere populum: qui per pphē-
tas colebatur: & legem: conuallem uero saxosam / &
incultū gentium locum. Spōsus ergo hic in iudæorū
populo flos fuit. Sed quoniam neminem ad perfe-
ctum adduxit lex: circo in illo / non potuit uerbum
dei ad florem proficere: & ad perfectionē fructuum
peruenire. In ista tamen cōualle gentium / effectus est
lilium: cuiusmodi aut lilium: tale sine dubio: quale
& ipse in euangelis dicit: q̄ pater cœlestis uestit. Et
neq; Salomon in omni gloria sua idutus / sicut unū
ex istis. Fit ergo lilium in hac conualle sponsus: in eo
q̄ uestiuit eum pater cœlestis tali uestimento carnis:
quale nec Salomon in omni gloria sua habere po-
tuit. Non enim Salomon habuit absq; concupiscen-
tia uiri: & concubitu muliens imaculatam: & nullū

prorsus peccato obnoxiam carnem. Sed & causam
cur is qui in campo flos fuerat: uoluerit esse in con-
uallibus lilium / uidetur ostendere. Cum enim multo
tempore flos fuisset in campo: nullū dicit ex ipso cam-
po florem / ad imitationē sui / ac similitudinem pro-
cessisse. Vbi uero factus est in cōuallibus lilium: con-
tinuo ē effectus: pxima eius imitationē / ipsius lilium:
ut operæ precium fuerit / qm ipse effectus est lilium:
ut ē pxima sua: id est unaquæq; aīa quæ ei approxi-
mat: & exemplum eius / imitationēq; sectatur: lilium
fiat. Quod ergo ait. Sicut lilium in medio spinarū:
ita pxima mea in medio filiarū: accipiemus ecclesiam
gētium dici: q̄ uel e medio infidelium: & nō creden-
tium: quasi ex spinis emerferit: uel ppheticorū circū-
strepentium se moribus in medio spinarum posita:
dicat. Quod & magis uidebit uerisimile: pro eo qd
dicit: ita pxima mea in medio filiarū: non enim filias
appellasset illas animas / quæ nunq̄ oīno uenerūt ad
credendum. Omnes ergo hæretici primo ad credu-
litate ueniunt: & post hæc ab itinere fidei: & dog-
matum ueritate dei declinant: sicut & Ioannes apor-
stolus in epistola sua dicit. Quia a nobis exierunt: sed
non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis: pman-
sissent utiq; nobiscum. Possimus autem & ad unā
quaq; animam id referentes: huic quidem animæ
quæ pro simplicitate sui / & planitie: uel æquitate
campus dici potest: florem / fieri uerbum dei: & initia
bonorum operum docere. His uero qui pfundior
ra iam quaerunt: & demerfiora scrutantur: quasi in
conuallibus: uel pro claritate pudicitia: uel pro ful-
gore sapientiæ / efficiē lilium: ut & ipsi fiant lilia crū-
pentia de medio spinarum: id est pungentes cogita-
tiones / & sollicitudines seculares: quæ spinis in euan-
gelio comparatae sunt. Sicut arbor mali / inter ligna
syluæ: ita frater meus inter medium filiorum. In
umbra eius concupiui / & sedi: & fructus eius dulcis
in faucibus meis. Decuit quidem sponsū: & de se-
metipso dicere: quid esset in campo: quid etiam in cō-
uallibus: & de sponsa quæ esset: uel qualis inter cæ-
teras filias haberetur. Sponsam uero ad hæc respon-
dentem: non conueniebat de semetipsa aliquid dice-
re: sed effici totam erga admirationem sponsi: & ip-
sius laudibus inhærere. Comparat ergo eum / arbori
mali. Sed ne ex similitudine sermonis / simplices
aliqui arborem mali / malam arbore putent: & a ma-
litiā dictam: dicamus nos arborem meli: græco qui-
dem nomine utentes: sed simplicioribus quibusq; la-
tinorū plus notiore / q̄ mali. Meli? est enim ut grāma-
ticos offendamus: q̄ legētib; / scrupulū aliqd in ue-
ritatis explanatione ponamus. Cōparat igit eum ar-
bori mali: sodales uero eius / reliqs arboribus syluæ.
Sed sponsū ita arbori huic mali simile dicit: ut ē
concupisse se dicat / sub umbra eius sedere: fructumq;
eius dulcem sibi effectum in faucibus assueret. Et
hæc adoleseculas loqui uidetur: sicut & sponsus
locutus est prius ad sodales suos: sed nunc uideat
mus sū mysterium / quos dicat sponsa filios: inter
quos tanq̄

quos tanq̄ arborem mali / præcellere reliqua syluæ li-
gna / asserat spōsum: & uide si possumus / sū ea quæ
in superioribus / de filiabus / & spinis / dupliciter expo-
simus: ita hic etiam filios: uel eos qui aliqñ fuerunt:
& non sunt: uel multitudinem cœlestium ministro-
rum / dictos esse: intelligere. Ad oēs enim in initio p-
tinet illud quod scriptum est. Ego dixi dī estis: & filii
excelsi oēs. Sed differentia intercessit per hoc: quod
ait. Vos autem ut hoīes moriemini: & sicut unus de
principibus cadetis. Sed & illud in hoc respicit: qm
quis in nubibus æquabitur dño: aut quis assimilabi-
tur ei / inter filios dei? Sicut ergo arbor mali / inter reli-
qua ligna syluæ: sic est sponsus / inter reliquos filios:
hñs fructum qui non solum sapore: oēs / sed & odo-
re præcellat: & duos aīa sensus. i. gustum / & odora-
tum efficiat. Diuersis nāq; copiis mensam / nobis p-
parat sapientia: in qua nō solum panē uitæ apponit:
sed imolat carnes uerbi: & non solum miscet in crate
re suum uinum: sed & mella odorata satis adhibet: &
dulcia: quæ nō in ore: & labiis suauitatem reddant:
sed & interioribus tradita faucibus: dulcedinem ser-
uent. Possumus aut ligna syluæ / accipe eos angelos
q̄ uniuscuiusq; hæreseos auctores / fautoresq; uisū sūt:
extinxisse ita ut uideat ecclesia / comparans suauitatem
doctrinæ christi / ad asperitatem hæreticorū dogma-
tum: ac sterilem / infuētiosamq; doctrinam dicere:
mella qdem suauia / & dulcia esse dogmata ecclesia-
stica: quæ in christi ecclesia pdicantur. Lingua uero
syluæ / esse ea quæ diuersis hæreticis affirmantur. Et
de istis uidebit infuētiosis lignis syluæ dici: quod
in euangelis scriptum est. Ecce iam securis ad radicem
arboris posita est. Oīs ergo arbor quæ non facit fru-
ctum bonum: excidet: & in ignem mittetur. Frater /
nos ergo sponsa est: ut arbor meli / in ecclesia sponsi:
ceteri uero hæresiarchæ: tanq̄ infuētiosa ligna syl-
uæ / diuino iudicio ut securi excidenda: & in ignem
mittenda. Igit in huius meli umbra / concupiscit spō-
sa residere: uel (ut diximus) in protectiōe filii dei: uel
aīa refugiens oēs reliquas doctrinas: & adhærēs uni
soli uerbo dei: cuius etiam dulcem habeat fructū me-
ditando. s. indefinenter legem dei: & semper eam ue-
lut mundum aīa / ruminando. Vex de appellatione
umbrae istius / sub q̄ sedere concupisse se dicit ecclesia:
non puto absurdum: si ea quæ uenire possumus in
scripturis diuinis / pferamus in medium: ut quæ sit
umbra meli huius / dignius / & diuinius agnoscatur.
Ait Hieremias in lamentationibus. Spiritus uultus
nri: Christus dñs / comprehensus est in corruptioni-
bus nostris: cui diximus: in mēbra eius uiuimus in
gentibus. Vides ergo quō spiritu sancto p̄motus / p-
pheta / uitam de umbra christi p̄beri gētib; / dicit. Et
quō non uitam nobis p̄beat / eius umbra: cum & in
cōceptu corporis illius / ad Mariam dicatur: Spūs san-
ctus ueniet sup te: & uirtus altissimi obumbrabit tibi.
Si ergo obumbratio fuit altissimi / in conceptu corporis
eius: merito umbra eius / uitā gentibus dabit. Et me-
rito sponsa / eius ecclesia / sub meli umbra sedere con-
tinetur

cupiscit: sine dubio / ut uita: / quæ est in eius umbra
particeps fiat. Reliquorū uero lignorū syluæ / umbra
talis est: ut qui sederit sub ipsa: sedere uideatur in re-
gione umbræ mortis. Sed adhuc ut magis / ac magis
planior reddatur locus: qui habetur in manibus: re-
quiramus quō Apostolus dicat. Legem umbram ha-
bere futuroꝝ bonorū: & oīa quæ uel de diebus festis /
uel sabbatis: uel neomeniis scripta sunt: umbram esse
memorat futuroꝝ bonorū: in his. s. quæ sū litteram
gerebantur: & quō oēm ueterum culturam / exēplar /
& umbram / p̄nunciet esse cœlestium. Quod utiq; si
ita est: ostenduntur sub umbra legis sedisse oēs q̄cunq;
sub lege erant: & umbram magis ueræ legis hēbant.
Nos autem alieni sumus ab umbra eorū: qm non su-
mus sub lege: sed sub gratia: sed quāuis non sumus
sub umbra illius: quam legis littera faciebat: sumus
tñ sub umbra meliore. In umbra enī christi / uiuimus
inter gentes. Et est profectus qdam de umbra legis /
uenire ad umbram christi: ut quia christus est uita: &
ueritas / & uia: efficiamur primo in umbra uir: & in
umbra uita: & in umbra ueritatis: ut compræhen-
damus ex parte: & in speculo / ac in ænigmatē: ut post
hæc / si cēdamus per hanc uiam quæ est christus: quo
peruenire possimus in hoc / ut facie / ad faciem comp-
hēdamus ea quæ prius quasi in umbra / & in ænig-
mate uideramus. Non enim quis poterit ad illa quæ
uera sunt / & pfecta / peruenire: nisi prius desyderauerit:
& concupierit in hac umbra residere. Sed & Iob /
oēm hoīum uitam / dicit eē sup terram: credo pro eo
q̄ anima / in hac uita / uelamēto huius crassi corporis
obumbrat. Oēs ergo qui in hac uita sunt: necesse est
in umbra quadā esse: sed ali qdem sunt sedētes in re-
gione umbræ mortis: hi profecto qui non credunt
christo. Ecclesia uero cū fiducia dicit. In umbra spon-
si concupiui / & sedi: quis certe fuerit tps quo p̄uer-
rit / quis sub umbra legis residēs: defendi a duritia ar-
boris / & æstus. Sed transiit illud tempus. Veniēdum
est nunc ad arboris meli umbram: & quāuis diuersa
quis utatur umbra: uidetur tñ omnis anima / donec
in præsentī uita est: umbram hēre necessariam. Pro-
pter illud credo ardorem solis: qui cum exortus fue-
rit: continuo semen qd in alta radice demersum est:
arescit: & deperit. Sed hunc ardorem tenuiter qdem /
legis umbra propellit: christi uero umbra / in qua nūc
in gentibus uiuimus. i. incarnationis eius fides aue-
tet penitus: & extinguet. Ille enim adurebat ambulā-
tes sub umbra legis / tpe passionis christi: sicut fulgur
uisus est cecidisse de cœlo: quīs etiam huius umbræ
tps / in finem sæculi compleatur: qd (sicut diximus)
post cōsumationē sæculi / iam nō per speculum / nec
in ænigmatē: sed facie / ad facie uidebimus ueritatem:
simile esse puto & illud qd scriptum est: sub umbra
alax / tuarū exultabo. Sed & in sequētib; huius libel-
li / ita dicit sponsa. Fraternus meus mihi: & ego illi ip-
si: qui pascit inter lilia / donec respiret dies: & amoueant
tur umbræ. Edocens per hoc qd ueniet tps: cum oēs
umbræ remouebunt: & per misericordiam dei pater

bit ueritas sola: sed & quod ait: & fructus eius dulcis in faucibus meis: illius aiam hoc credo dicere: quæ nihil emortuum: nihil insensibile habet in faucibus suis: & in nullo prorsus similis est illis: de quibus dicitur: sepulchrum patens: est guttur eorum. Quicquid enim uerba mortis: & interitus de faucibus proferunt: ipsorum fauces: sepulchra dicuntur: sicut sunt omnes qui uel contra ueram fidem loquuntur: uel contra disciplinam castitatis: & iustitiæ: & sobrietatis: aliter quid proferunt: ipsi ergo sunt: quorum fauces: sepulchra sunt: & loca mortis: unde matris uerba proferuntur. Iustus autem dicit. Quam dulcia faucibus meis: eloquia tua. Et alius qui uerba uitæ docebat: ita dicit. Os nostrum patet ad uos: o Corinthii: cor nostrum dilatatum est: sed & alius qui uerbo aperuit os suum. Os meum aperuit: & attraxi spiritum. Intro: ducite me in domum uini. Sponsa uerba adhuc sunt: sed ad amicos: & familiares sponsi (ut arbitror) dixeruntur a quibus uidetur exposcere: ut introducant eam in domum lætitiæ: ubi uinum bibitur: & epulæ parantur. Quæ autem uiderat cubiculum regium: desiderat etiam nunc regale introire cõuiuium: & frui uino lætitiæ: supra iam diximus: amicos sponsi: prophetas: & oēs qui ministrauerunt uerbum dei ab initio sæculi: intelligendos: ad quos recte: uel ecclesia christi: uel anima: uerbo dei adhærens: dicat: ut se introducant in domum uini: id est ubi sapiëntia miscuit in cratere uinum suum: & depræcatur per seruos suos: omnem insipientem: & egentem sensu: dicens. Venite manducate panes meos: & bibite uinum quod miscui uobis. Ista est domus uini: domusque conuiuii: in quo conuiuium: oēs qui ueniunt ab oriente: & occidente: recumbent cum Abraam: Isaac: & Iacob in regno dei. Ad quam domum: & ad quod conuiuium: propheta perducunt aias: quæ tamen eos audiunt: & intelligunt: sed & sancti angeli: & coelestesque uirtutes: qui in ministerio mittuntur: propter eos qui hæreditatem capiunt salutis: istud est uinum: cui scribuntur illi psalmi qui pro torcularibus attuluntur: istud est uinum quod attulerunt illi palmites qui in Iesu permanserunt: non solum in terris: sed etiam in coelis: sic enim audio illud quod dicitur. Quia omnis palmes qui non manet in me: non potest afferre fructum. Nemo enim producit fructum uini huius: nisi qui permanet in uerbo: & sapientia: & ueritate: & iustitia: & pace: omnibusque uirtutibus. Istud est uinum quo etiam inebriari iustis: & sanctis quibusque optabile dicitur. Hæc puto & in spiritu iam tunc Noe contuens: inebriatus esse dicitur: & Dauid admiratus huius conuiuii calicem: dicit. Et poculum tuum inebrians: quæ præclarum est. Ad hanc ergo domum uini: ecclesia: uel anima unaquæque desiderant: quæ perfectæ sunt intrare: & dogmatibus sapientiæ: mysteriisque scientiæ: epularum uelut suauitate: & uini lætitiâ perfrui. Sciendum sane est: quia sic est: ut istud uinum quod de dogmatibus ueritatis pressum: cõmiscetur in cratere sapientiæ: ita & contrarium ui-

num: cum inique inebriatur peccatores: & hi qui falsæ scientiæ dogmata punitiosa suscipiunt. De quibus Salomon in prouerbiis dicit. Hi autem edunt cibos impietatis: uino autem iniquo inebriantur. De hoc eodem uino iniquo: etiam in Deuteronomio legimus: ita scriptum: ex uineis Sodomorum: uitis eorum: & palmes eorum: ex Gomorra: uua eorum: uua fellis: & botrus amaritudinis: eis. Furor draconum: uinum eorum: & furor eorum: aspidum: infanabilis. Illud autem uinum quod de uite uera procedit: nouum semper est. Semper enim per profectus discendum: scientiæ: & sapientiæ diuinæ: innouatur agnitio. Et ideo dicebat Iesus discipulis suis: quia nouum bibam illud uobiscum: in regno patris mei: innouatur enim semper agnitio secretorum: arcanorumque: reuelatio: per sapientiam dei: non solum hominibus: sed & angelis: & coelestibusque uirtutibus. Ordinate in me charitatem: eiusdem sponsæ: ad eosdem: uerba sunt: nisi quod possunt fortasse etiam apostoli christi: inter eos haberi: ad quos ista memorantur. Quod ergo ait: ordinate in me charitatem: hunc habet sensum. Omnes homines amant: sine dubio: aliquid: & nullus est qui ad id ætatis uenerit: ut amare iam possit: & non aliquid amet: sicut etiam in præfatione huius operis sufficienter ostendimus: sed hic amor: uel hæc charitas: in nonnullis quidem suo ordine: & conuenienter aptata: procedit: in plurimis uero cõtra ordinem. Dicitur autem contra ordinem esse in aliquo charitas: cum aut id diligit: quod non debet: aut quod debet: diligit: sed plus iusto diligit: aut minus iusto. In istis ergo inordinata esse charitas: dicitur: in illis uero: quos ualde paucos arbitror esse: qui scilicet per uiam uitæ incedunt: & non declinant neque ad dexteram: neque ad sinistram: in ipsis solis ordinata est charitas: & ordinem suum tenet. Est autem ordo eius: & mensura huiusmodi. Verbi gratia. Deum diligere: nullus modus: nulla mensura est: nisi hæc sola: ut ei totum exhibeas: quatum habes: in christo enim Iesu: diligendus est deus: ex toto corde: & ex tota anima: & ex totis uiribus. In hoc ergo nulla mensura est. Diligere uero proximum: est mensura aliqua: proximum (inquit) tuum dilige: sicut te ipsum. Si ergo aut in dei dilectione: minus aliquid feceris: quod potes: & quod in uiribus tuis est: aut inter te: & proximum tuum: non seruaueris æquitatem: sed aliquid differentiæ habueris: non est in te charitas ordinata: nec ordinem suum tenes. Verum quoniam nobis sermo de ordine charitatis est: diligentius per singula requiramus: uel quos diligimus: uel quatum diligere oporteat. Nam si (ut dicitur) membra alterutrum sumus: puto quod hunc effectum erga proximos: habere debeamus: ut eos non quasi aliena corpora: sed ueluti membra nostra diligamus. Secundum hoc enim: quod membra nostra inuicem sumus: æqualem erga oēs habere dilectionem: simileque conueniet. Secundum hoc uero: quod sunt in corpore aliqua membra honorabilia: & honestiora: alia uero inhonestiora: & inferiora: puto quod rursus pro mem-

brorum

brorum meritis: & honore: etiam dilectionis librari debeat modus. Siquis ergo rationabiliter cuncta agere sine uerbum dei: ac suos etiam affectus temperare proponit: puto quod erga hæc singula: ordinem charitatis: & scire debeat: & tenere. Verum ut apertius fiat: quod dicimus: paulo euidentionibus utamur indicibus. Siquis (uerbi gratia) laboret in uerbo dei: atque aias nostras instruat: & illuminet: uiam salutis doceat: ueneritque ordinem tradat: non tibi uidetur: & hic proximus esse quidem: sed multo amplius: alio proximo diligendus: qui hoc nihil gerit: Nam & ille quidem diligendus est: pro eo quod membra unius corporis sumus: uniusque substantiæ: sed hic multo amplius: quicquid & ius: proximi nobiscum habeat: quod ceteri homines habent: dat tamen hæc maiorem charitatis erga se causam: quod uiam dei ostendit: & aiam salutem: diuini uerbi illuminationibus confert. Quod si aliquis me errantem: & in præcipitio positum muliebris peccati: ad lucem reuocet ueritatis: & de ipso iam iterum eripiat: ac trahat ad salutem: atque ex ipsis faucibus æternæ mortis arripiat: non tibi uidetur: quod illa ipsa (si fieri potest) plenitudine charitatis: qua deum diligimus: diligendus sit post deum: Et ne putes: quod nos presumamus: audi apostolum Paulum de his qui in uerbo dei laborant: dicentem: ut superabundanter habeatis in charitate eos qui huiusmodi sunt: propter opus ipsorum. Videamus & alium adhuc ordinem charitatis: eius dicitur: xat: quæ erga proximos haberi uidetur. Si sit: non huiusmodi docendi: uel instruendi gratiam: neque uerbum domini predicandi: sed tamen sanctæ uitæ: uir inuolens: imaculatus: & qui in iustificationibus: & mandatis dei inuigilet: sine querela: uidetur ne talis tibi hic uir in eodem charitatis ordine habendus: quo ille qui nihil agit: quod deum: uerumque proximus dicitur: Nonne & hic propter opus suum: & uitæ meritum: sine apostoli dictum: ut ille qui in uerbo dei laborat: superabundantius huiusmodi est in charitate: propter opus uitæ suæ. Est adhuc alius ordo charitatis. lubetur enim & inimicos nostros diligere. Sed uideamus si etiam in ipsis: unus solus modus erit dilectionis: an ibi habebit locum sermo iste: qui dicit: ordinate in me charitatem. Puto ergo: quod in his sit ordo charitatis. Verbi gratia. Est aliquis mihi inimicus: & aliis tamen bene agens: putans: in aliquibus tamen errans: ut homo. Et alius qui inimicus quidem sit: & ipse nobis: tamen sit suæ uitæ: atque aias sancti: nihil religiosi ducens: non tibi uidetur etiam esse inter ipsos inimicos: quædam diuersitas huiusmodi charitatis: Puto quidem quod ex his satis patuerit esse: uir qui dem charitatem unam: multas tamen habet causas: & multos ordines diligendi: & propter hoc nunc dicere spondam: ordinate in me charitatem: hoc est docete me diuersos ordines charitatis. Quod si adhuc addendum his aliquid uidetur: possumus illud in medium adducere: quod ait apostolus. Viri diligite uxores uestras: sicut corpora uestra: sicut Christus dilexit eccle-

fiam: Quid ergo debent quidem uiri uxores suas diligere: alias uero mulieres: non debent oino diligere in omni castitate: & sanctitate? An non uidebuntur etiam ipsæ: esse de proximis: sed impendenda quidem est dilectio: uel in coniugem: uel in matrem: uel in sororem: si tamen fideles sint: & deo adherentes: & erga aliam mulierem nullam: sine illam quæ proxima dicitur: est nobis impendenda dilectio: quod si hoc absurdum uidetur (Debet autem sine mandati ordinem: etiam erga eas: casta haberi dilectio) prorsus inter ipsas personas foeminae: quibus impendenda dilectio est: huiusmodi profecto est ordo quidam in charitate: cõueniensque distinctio: & maiori quidem cum honorificentia: matri deferenda est dilectio. Sequenti uero gradu: cum quadam nihilominus reuerentia: etiam sororibus. Proprio uero quodam: & sequestrato ab his: more charitatis coniugibus exhibenda. Post has uero personas pro meritis etiam: & causis: unicuique in omni (ut diximus) castitate: deferenda dilectio est. Secundum hæc etiam de patre: uel fratre: atque aliis: propinquis: obseruabimus. Erga sanctos uero: qui nos in christo genuerunt: sed & pastores: atque episcopos: uel quod uerbo dei sunt præbyteri: aut qui beati ministrant in ecclesia: uel qui in fide precellunt ceteros. Quomodo uero pro uniuscuiusque meritis: affectio pensabitur charitatis: longe eminenter: quæ erga eos haberi potest. Qui autem nihil horum: aut non integre egerunt: sed & iter parentes fideles: & infideles: & fratres fideles: ac infideles: sororesque: potest ne fieri: ut non erga hos singulos: diuersus ordo habeatur charitatis? Quas diuersitates intuens sponsa: & uidens de his oibus: aiam ad perfectionem tendenti: necessariam uideri scientiam earum: ut unicuique loci: & ordinis mensuras possit tenere charitatis: dicit ad amicos sponsi: eos uidelicet: qui uerbum dei ministrant: ordinate in me charitatem: hoc est docete me: & tradite mihi: quomodo: per hæc singula: ordinem seruare debeam charitatis. Omnes enim homines (sicut iam diximus) sine hoc quod similes: & ex nobis sunt: similiter diligendi sunt: imo omnis rationabilis natura a nobis uiripotè rationabilibus: æqualiter diligenda est. Adiciendum tamen in charitate est unicuique: ad hoc quod est: & ad hoc quod rationabilis est. Si uerbi gratia: aut in moribus: aut in opere: aut in proposito: aut in scientia: aut in studiis: ceteros precellit: pro his singulis: sine suum quicquid meritum: ad generalem dilectionem: addendum est etiam specialis aliquid charitatis. Verum: ut maior de his habeatur auctoritas: ab ipso deo capiamus exemplum. Ipse enim amat omnia quæ sunt æqualiter: ut nihil oderit eorum quæ fecit. Neque enim fecit aliquid: quod odio haberet: non tamen ob hoc similiter dilexit hebreos: ut ægyptios: & Pharaonem: ut Moysen: & Aarō. Nec rursus aliquos filios Israel similiter dilexit: ut Moysen: & Aarō: & Mariam: nec iterum Aaron: & Mariam: similiter dilexit: ut Moysen: quis sit: ut deus ad eum. Patris autem oibus: quia omnia tua sunt domine: amator aiam: spiritus enim incorruptus

ptionis est in oibus. Tamen ille qui mensura & numero & pondere disposuit oia / s'm mensuram: sine dubio uniuscuiusq; meritorum & dilectionis suae temperat libram. Nunquid nō putabimus: quia non s'militer ab eo dilectus est Paulus / cum psequeretur ecclesiam dei: sicut diligebatur / dum ipse cū ea perfectiōnes cruciatuq; tolerabat: & cum dicebat: sibi inesse sollicitudinem oīum ecclesiarum? Multum est nūc / ut inter istos ordines charitatis: et de effectu odii: qui uidetur huic charitatis: effectui contrariis: inseramus: quia et dñs dicit: inimicus ero / inimicis tuis: & aduersibor aduersariis tuis. Et iterum si peccator tu affixis: & ei quem odit dñs: amicus es: quae utiq; hāc habet absolutionem: quā & illud quod dictum est: honorā patrem tuum / & matrem tuam: & iterum qui non odit patrem: & reliqua. In quo pfecto inimicus charitatis in deum: his qui aduersantur: cōtrarium uidetur generare effectum: dum nulla potest esse cōsonantia luci / & tenebris: & christo / cum belial: nec eadem portio esse fidei / cum infidei. His ergo (ut potuimus) de charitate / ordinibus expositis: pater ad inuelligendum: quid sit: quod poscat sponsa: id est ecclesia uel aīa: tendens ad pfectionem: praestari sibi ab amicis sponsi: qm̄ introduci se poposcerat in domū uini: ubi sine dubio intellexerat in oibus quae uiderat: eminere: & praecellere gratiam charitatis: & ipsam didicerat / maiorem oīum: solāq; esse charitatem: quae nunq; cadet. Ideo deposcit: ut ordinem eius discat: ne forte aliquid inordinatum faciens: uulnus ab ea aliquid accipiat: ut in posterioribus dicitur. Vulneratae charitatis ego sum. Ea autē / siue ad angelos dei accipiamus: a quibus se instrui postulat: & muniri: nihil absurdum uidebitur s'm hoc / quod de populo dicitur. Latamini gentes / cum populo eius: & confortent eos oēs angeli dei: & ut in aliis dicitur. Circumdatus angelus dñi in circuitu timētiū eum: & eripiet eos. Et item alibi. Nolite contēnere unū ex minimis istis: qui in ecclesia sunt: quia angeli eorū semp uident faciem patris mei: qui in coelis est. Sed & in Apocalypsi Ioānis / angelo tatiā / testimonium dat filius dei: pra charitate quā ordinauit angelus ipse / in ecclesia sibi cōmissa. Sic enim scriptum est. Scio opa tua / & charitatem tuam / & fidem: & ministerium / & patientiam: & opera tua nouissima / maiora q̄ priora. Sed & si ad pphetas: hāc referamus: qui ministrauerunt uerbum dei / ante aduētum sponsi: ut per ipsorū doctrinam / uideat ecclesia uelle ordinem discere charitatis: id est ppheticis instrui uoluminibus: nō uidebitur absurdum. Sed & oēs sancti qui de hac uita decesserunt: habentes adhuc charitatem erga eos / qui in hoc mundo sunt: si dicatur curam gerere salutis eorum: & inuare eos precibus suis: atq; interuentu suo apud deum: nō erit incōueniens. Scriptum nāq; est in Machabaeorū libris / ita. Hic est Hieremias propheta dei / qui semp orat pro populo. Sed & ad Apostolos hāc dicit (ut supra iam dixi) nō uidebitur alienū. Per hos enim oīs ecclesia dei / uel aīa quarens deum:

introducitur in domum uini (ut supra diximus) & aromatibus: atq; odoribus repletur: & componitur in melius: sicut in posterioribus legimus: & edocemur oēm ordinem / rationeq; charitatis. Cōfirmate me in unguentis: stipate me in malis: quia uulneratae charitatis ego sum: in graeco qdē habetur confirmate me in amyris. Amyrrin genus quoddā arboris nominans: quod latini putantes myrrhā dictum: unguēta interpretati sunt. Igitur ordo sermonis huiusmodi est. Postea q̄ sponsa / & uerba ex ore ipsius sponsi audiuit: & cubiculum regis ingressa est: & domum uini / locūq; conuiuii / ac sapiētiae / & in eo uictimas / & craterem mixtum sacramentis eius aspexit: quasi in hoc oīum admiratione stupens / & fauciā postulat ab ipsis nihilominus amicis / & sodalibus sponsi: ut confirmaretur: & quasi deficiens sustentaretur: incumbens paululum sup arborem amyrrā / uel meliam. Amoris ē uulnere percussa: arbor solatia / syluarūq; sectat. Hāc s'm litteram. Sed ex his ut exequi possimus intelligētiam spiritalem: indigemus illa gratia: quā consequi a deo meruit ipse Salomon: q omniū quae sunt: radicum / & arborū / & uirgultorum naturas didicit: ut sciremus & nos: quae uis / & quae natura sit arboris amyrrae: quo competēter ex hac spiritualis aptari possit expositio. Hoc est autē / q̄ solum peruenire ad nos de huius arboris notitia potuit: quia odorem solum habet suauem: nullum tamē afferat fructum. Melia uero arbor: notum cupidis est: quod non solum ferat fructum: sed & dulcissimū / & suauissimum ferat. Omnes igitur hoīes / arbores dicuntur: siue bonae: siue malae: & fructuosae: siue infestuosae: sicut & dominus in euāgelio dicit. Aut facite arborem bonam: & fructum eius bonum: aut facite arborem malam: & fructum eius malum. Et omnis arbor quae non facit fructum bonum: excidetur: & in ignem mittetur. Tres ergo differentiae in hoībus uidentur esse. Quidam qui oīno nullum fructum afferunt: & ecce alii qui afferant. Sed in his qui afferant: aut mali sunt fructus: aut boni. Hic ergo sponsa: id est ecclesia christi / confirmari se postulat: & reclinari qdē super unam arborem meliam / afferentem fructus bonos: & recte: ac competēter. Super his enim cōfirmatur / & stipat ecclesia: q in bonis opibus fructificant: & crescūt. Quid autē est: quod in amyris / in fructuosis. s. arboribus confirmari uult: odore solo gaudētibus. Ego puto / q̄ istos q̄ solo odore gaudēt: & nec dum fructus fidei afferūt: illos dicat: quos Paulus ad Corinthios scribēs / dicit: qui inuocāt nomen dñi nostri / Iesu christi in omni loco: ipsoz / & nrm: p eo ergo q̄ inuocāt nomen dñi nostri / Iesu christi: habent in semetipsis odoris / quandam ex ipsa inuocatione nominis / suauitatem. Pro eo uero / q̄ nō cum omni fiducia / & libertate / accedunt ad fidem / nulli fidei afferunt fructus. In loco hoc possumus nos / cathecuminos ecclesiae intelligere: super quos ex parte aliqua confirmantur ecclesiae. Habēt enim & in ipsis non parum fiducia / & spei plurimum: quod

quod & ipsi fiant aliquando arbores fructiferae: & plantentur in paradiso dei ab ipso agricola patre. Ipse enim est / qui plantat huiusmodi arbores in ecclesia Christi: quae est paradisi delitiae: sicut & dñs dicit. Omnis plantatio quam non plantauit pater meus coelestis: eradicabitur. Stipatur ecclesia: & inter melias: & super ipsas requiescit. Quae meliae illae: putantur: sunt aīae quae quotidie inouantur ad imaginem eius: q̄ creauit eas. Quia enim per inuocationem sui / imaginem reparant filii dei: merito & ipsae arbores / meliae appellantur: quia & ipse sponsus earū in superioribus / dictus est: sicut arbor meliam esse / in lignis syluae. Et ne mireris si idem ipse / & arbor uitae: & diuersa alia dicatur: cū idem & panis uerus: & uitis uera: & agnus dei: & multa alia noīetur. Oīa nāq; hāc: uerbum dei unicuiq; efficitur: prout mēsurā uel desiderium participātis exposcit: sed ad quod significandum illud q̄ est / & māna unicuiq; esset unus cibus: unicuiq; tñ desiderii sui reddebat saporem. Praebet ergo seipsum / non solum esurientibus panem / & sitientibus uinum: sed & delitanti uolentibus / semetipsum / & fragrantia exhibet poma. Propterea ergo & sponsa uelut resecta iam / & bene pasta / sulcū in meliis se poscit: sciens in uerbo esse sibi non solum oēm cibum: sed & oēs delitias: & per ea maxime discurre: dum se uulneratam sentit esse iaculis charitatis. Sigs usq; est: qui fidei hoc amore uerbi dei arsit aliquando: si quis est ut ppheta dicit: qui electis iaculis eius / dulce uulnus / plagamq; accepit: si quis est qui sciētiae eius amabili confixus est telo: ita ut diurnis eum desyderis / nocturnisq; suspiret: aliud quid loqui non possit: audire aliud nolit: cogitare aliud nesciat: desiderare preter ipsum / aut cupere aliud / uel sperare / non libeat: ista aīa merito dicat. Vulnerate charitatis ego sum: & ab illo uulnus accēpi: de quo dicit Hefaias. Et posuit me sicut iaculum electū: & in pharetra sua abscondit me. Tali uulnere: decet deum pcutere aīas: talibus iaculis / telisq; configere / ac salutaribus eas uulneribus laedere: ut quia deus charitas est: dicat & ipse. Quia uulneratae charitatis ego sum. Et qdē in hoc: quasi amatorio dramate / sponsa charitatis se dicit uulnera suscepisse. Potest autem similiter feruens aīa / erga sapientiam dicere: quia uulneratae sapientiae ego sum: illa. s. quae sapientiae eius pulchritudinem potuit intueri. Potest & alia aīa uirtutis eius magnificentiam contuens: & admirata potentiam uerbi dei dicere: quia uulneratae uirtutis ego sum. Talis credo aliqua / sicut erat illa quae dicebat. Dñs illuminatio mea / & saluator meus: quem timebo. Sed & aīa erga morem iustitiae eius feruens: & dispensationum / ac prouidentiae eius iustitiam contuens: dicit sine dubio. Vulneratae iustitiae ego sum: & alia bonitatis eius: ac pietatis imēsitatem respiciens: similia loquitur. Sed & horum oīum generale est istud charitatis uulnus: quo se uulneratam p̄dicat sponsa. Sciendum tñ est: q̄ sicut sunt ista dei iacula: quae aīae habenti desiderium bonorū / salutis uulnus infligunt: ita sunt & iac-

cula maligni ignita: quibus anima quae non est securi fidei protecta / uulneratur in mortem. De ipsis dicit propheta. Ecce peccatores intenderunt arcum: parauerunt sagittas suas in pharetra sua: ut sagittent in obscuro rectos corde. Hic peccatores de occulto sagittantes / daemones inuisibiles dicit: & ipsi sunt / habentes quaedam iacula fornicatiōis: alia cupiditatis: & auaritiā: quibus q̄ plurimi uulnerantur: habent et spicula iactantiae: & uanae gloriae: sed ista ualde subtilia sunt: ita ut confixam se aīa ab eis / sauciā tamq; uix sentiat: nisi si induta est armis dei: & stat uigilans / & immobilis erga astutias diaboli: scuto semetipsam fidei per oīa contegens: & nullam corporis partem fidei nudam relinquens. Quantacūq; autem daemones fecerint tela: si inueniant mentem hoīs fidei munitam: etiam si fuerint ignita: etiam si cupiditatum flāmis: & incendiis ardeant uitioz: fides plena / cūcta restringit. Leua eius sub capite meo: & dextera eius amplexetur me. Descriptio est quidem amatorii dramatis: sponsae festinantis ad cōnubium spōsi: uelut tamen paulo apertioribus corporis appellationibus currit. Sed conuerte te uelocius ad spiritum uiuificantem: & refugiens appellationes corporeas: uere perspice quae sit uerbi dei leua: quae sit dextera: quod etiā caput sponsae eius: aīa. s. perfectae / uel ecclesiae: & non te rapiat carnalis: & passibilis sensus. Ipsa enim est hic sponsa dextera: & leua: quae in prouerbiis de sapientia dicitur: ubi ait. Longitudo enim uitae in dextera eius. In sinistra uero eius diuitiae / & gloria: & sicut hic sapientiam / non ideo aliquam foeminam dici putabis: quia foemineo noīe appellari uidetur: ita ne in hoc quidem / qm̄ masculino genere spōsus / uerbum dei dicitur: corporaliter intelligere debes: leuam eius / aut dexteram / uel amplexus sponsae / uel aīae: pro foeminei generis declinatione: p̄cipere: sed uerbum dei: quod apud graecos masculinum: apud nos neutro p̄feratur. Super masculinum tñ / & neutrum: ac foemininum genus: & super omne oīno / quod ad hoc respicit esse: cogitanda sunt ista: de quibus sermo est: & non solum uerbum dei: sed & ecclesia eius: atq; aīa perfecta: quae & sponsa noīatur: sicut enim & Apostolus dicit: in Christo enim neq; masculus: neq; foemina: sed oēs in ipso unum sumus. Hāc autem propter hoīes qui aliter audire non possunt: nisi his uerbis quae in usu habentur: in scriptura diuina / humani more referuntur eloqui: ut uerbis quidem notis eas / & solitis audiamus: sensu tñ illo quo dignum est de diuinis rebus: & incorporeis / sentiamus. Nam sicut is q̄ amatorem dicit se esse pulchritudinis sapientiae: hoc oīndit / q̄ naturalem q̄ in se est charitatis affectum ad studium transtulerit sapientiae: & hic sponsa deposcit / uel aīa uel ecclesia: ut sponsus suus / qui est uerbum dei: Leua quidem sua / caput eius sustentet: dextera uero eius / omne eius reliquum complectatur: & constringat corpus. Est autem leua / in qua / sapientia diuinitas continere: & gloriam dicitur. Quas autem habet diuinitas ecclesia: & quā gloriam / nisi illas / quas accepit

ab eo qui cum diues esset: pauper factus est: ut illius paupertate ecclesia fieret diues. Quae autem est gloria illa sine dubio de qua dicit: pater clarifica filium tuum: passionis sine dubio gloriam designas. Fides ergo passionis christi gloria: & diuitiae ecclesiae sunt: quae in leua eius continentur. Leuam autem / puto uerbum dei hoc modo debere intelligi: quoniam quidem sunt in eo quaedam dispensationes / ante incarnationem. Illa pars uerbi dei quae ante ascensionem carnis / in dispensationibus posita est: dextera potest uideri: haec uero quae per incarnationem / sinistra appellari. Unde & sinistra diuitias / & gloriam habere dicitur. Per incarnationem namque diuitias / & gloriam quaesuit: omnium scilicet salutem. In dextera autem longitudo uitae esse dicitur: per quod sine dubio illa eius pars quae in principio apud deum / deus erat uerbum: semper / ternitas indicat. Hanc ergo leuam ecclesia cuius christus est caput: optat habere sub capite suo: & fidei incarnationis eius / caput suum muniri. Dextera uero eius amplecti. i. illa agnoscere: & de illis instrui: quae ante huius quoque per incarnationem gesta / dispensationis ipsius in arcanis habentur: & reconditis. Dextera namque ibi putanda sunt esse omnia: ubi nihil de peccatorum / miseris: nihil de fragilitatis lapsu continetur. Hic uero leua / ubi uulnera nostra curauit: & peccata nostra portauit: factus est etiam ipse pro nobis peccatum: & maledictus. Quae omnia / quauis caput / & fidem sustentent ecclesiae: merito tamen sinistra / uerba dei appellabuntur: in quibus aliqua etiam propter illam naturam quae tota dextera est: & tota lux / & splendor / & gloria peruiisse memoratur. Adiurauit uos filiae Hierusalem in uirtutibus: & in uiribus agri: si eleuaueritis / & suscitaueritis charitatem: quoad usque uelit. Sponsa adhuc ad adolescentulas loquitur: prouocans eas: & exhortans: imo & adiurans per ea quae eis cara esse nouit: & amabilia: ut si forte eleuare coeperint charitatem / iacientem quippe in eis: & excitare eam: utpote adhuc dormientem apud eas: in tantum eleuent eam: in tantum suscitent: in quantum uoluerit sponsus: nec minus aliquid in ea agant: quam uoluntas ipsius patris. Haec est enim amantis sponsae perfectio: ut a nullo uelit contrahi: & uoluntatem eius fieri: quem diligit: & ut hoc non negligenter / aut segniter agant: per uirtutes agri. i. per plantaria / & uirgulta quae in agro sunt: & per uires eius / sine dubio per ea quae in eo facta sunt: adiurantur. Tali ordine / talique uerborum compositio: ne textus historici dramatis dirigatur. Nunc iam quod arcani intrinsecus contegat: requiramus. Omnis anima praecipue / quae filia est Hierusalem / habet aliquem agrum proprium: qui ei secreta quaedam per seculum meritorum: forte delatus est: sicut fuit & ille ager iacob: cuius suauitate permotus Isaac patriarcha / mysticis aiebat: elogiis: ecce odor filii mei: sicut odor agri pleni: quem benedixit dominus. Habet ergo unaquaeque anima (ut diximus) agrum suum. Vita namque & conuersatio eius: ager est eius. In hoc agro anima quae diligens / & stu-

diosa est / satis agit: & studet platur bonos sensus: & omnes excolere animi uirtutes: non solum autem animi uirtutes / sed & uires operum: quibus uidelicet impleri possunt ministeria mandatorum. Est ergo (ut diximus) unicuique animus / suus ager: quem colit / & plantat / & seminat: in hac quae diximus: est autem & omnium simul filiae Hierusalem: unius quidam / & communis ager: de quo Paulus ait. Dei agricultura estis uos. Quem agrum communem: exercitium ecclesiasticae fidei / & conuersationis accipiamus: in quo certum est / uirtutes inesse coelestes / & uires spiritualium gratiarum. Unaquaeque anima quae nunc filiae Hierusalem / hic appellatur: scientes quod matrem habeat Hierusalem coelestem: conferat aliquid necesse est / ad agrum hunc excolendum: & coelestem possessionem / dignum curpiat effici. In istius ergo agri uirtutibus / eleuari charitatem christi / & exercitari ab adolescentulis / & in initia fidei habentibus / proteatur ecclesia: & dicit ad eas. Si eleuaueritis / & exercitaueritis charitatem: quoad usque uelit: hoc est / si iam in hoc ueneritis: ut incipiat agere non spiritu timoris / & adoptionis: & in hoc profeceritis: ut perfecta in uobis dilectio / foras mittat timorem: & ut eleuetis / atque exaltetis in uobis charitatem: & excitetis eam: tam diu eleuate eam: & tam diu extollite: quoad ipse uelit filius charitatis: imo ipse qui ex deo est charitas: nec forte putantes sufficere humanam charitatis mensuras / in charitate dei minus aliquid / quam deo dignum est: agatis. Mensura enim charitatis haec sola est: ut tantum quantum ipse uult: diligatur. Voluntas autem dei semper eadem est: nec unquam mutat. Nunc ergo imitatio aliqua / aut finis ullus in dei charitate recipitur. Notandum sane est: quod non dixit: si acciperitis charitatem: sed si eleuaueritis: quasi quae est quidem in uobis: sed iacet: & nunquam erecta est. Et rursum non dixit: si inueneritis: sed si excitaueritis charitatem: quasi quae sit intrinsecus quidem / sed iaceat: & dormiat in eis: donec inueniat suscitatem. Ipsam credo: & Paulus suscitabat tunc: adhuc in discipulis dormientem: cum dicebat. Exurge qui dormis: & continges christum. Vox fraterni mei: frequenter nos admonere conuenit: quod libellus hic in modum dramatis textatur. Praesens enim uersiculus quem proposuimus: tale aliquid indicat: quod cum sponsa sermo esset ad adolescentulas filias Hierusalem: subito quasi eminens: uocem sponsi senserit: quasi cum aliquibus loqueretur: interruptoque sermone: quem faciebat ad adolescentulas sponsa: autem conuerterit ad auditum: qui ad eam peruenerat: & dixerit. Vox fraterni mei. Sponsus uero intelligit / primo quidem / antequam appareret oculis sponsae: uoce ei sola agnitus. Post haec uero: etiam conspectibus eius aperuisse / super montes quosdam uicinos illi loco / in quo sponsa morabatur salientem: & magnis quibusdam passibus / non tam salitibus: colles montesque in modum cerui / uel capreae / transcendentes: & ita ad sponsam suam / omni cum prope ratione: uenientem. Vbi uero ad domum / intra quam sponsa commorabatur: aduenit: stetit eum paululum /

lulum / intellige post domum: ita ut sentiretur quod eum adesse: nondum tamen modum palam uellet / & eundem intrare: sed prius / quasi sub amatoris specie / per fenestras aspicere uellet: sponsam intelligere: aut retia quidam prope domum sponsae: aut laqueos esse posuit: ut si forte ipsa / uel aliqua sodalium eius: ex filiabus Hierusalem exisset aliquis: capere. Ad ista uero retia uenisse sponsum: certum est: qui capi ab eis non posset: sed fortior eorum effectus diruperit ipsa retia: dirupitque eis / super ipsa incedens: etiam per ipsa prospexit: & postquam hoc opus fecerit: dicat ad sponsam. Exurge / ueni proxima mea: sponsa mea: columba mea. Hoc autem dicat: ut ipso opere ostendat ei / quoniam cum fiducia debeat continere iam retia / quae ei tetenderat inimicus: nec timeat laqueos quos ad se iam uiderat esse diruptos: & adhuc / ut amplius ad se sponsam prouocet festinare: dicat ei. Quia omne tempus quod iam grane uidebatur: transiit: & hyems quae ei causa exorta uidebatur: abiecit: pluuiaque inutiles abierunt: & tempus iam floridum uenit: nihil moris iter agredi: ueni ad me. Ecce enim & agricolae: quia ueris iam tempus arripit: & uineas colunt. Vox enim / cum & aliae auium: tum etiam sonora / & grata turturis uernatis auditur. Sed & ficus / de ueris: certa temperie / germen suum produxit. Vitis uero: in tantum de temporis tranquillitate non dubitat: ut flores suos iam audeat / odoreque proferre. Haec quidem de tranquillitate temporis / idcirco sponsae: ut maiorem cum fiducia / arripere iter augeat pergendum ad sponsum. Sed & loquens describit ei / in quo uult eam secum requiescere: & dicit uelamento cuiusdam saxi / quod muro ipsi uel loco / pumali contiguum sit: opacissimum quemdam effici locum: ad quem uenire eam uult: & ablato uelamine / ibi eius reuelatam faciem contineri: ut faciem eius reuelatam uideat sponsum / & liberam: sed & uoce eius ibi audeat: certus iam / quod & facies eius pulchra sit: & uox eius suauis est / ac delectabilis. Haec autem prouenientes / coniunximus: ne ordinem dramatis / & historiae textum / uideremur irumpere. Sed prouenientes paululum / usque ad illum locum / fabulae ordinem persecuti sumus: ubi ait. Quoniam uox tua suauis: facies tua speciosa. Nunc ergo repetentes uideamus primo / quid est quod ait. Vox fraterni mei. Et uoce enim / uocem suam promisit per prophetas: & cum non uideretur: audiebatur tamen. Audiebatur autem per ea quae annunciabantur de eo: & tam diu sponsa: idcirco ecclesia quae ab initio saeculi congregabatur: solam uocem eius audiuit: usque quo oculis suis eum uideret: & diceret: ecce hic uenit: saliens super montes: transiliens super colles. Saliebat enim super propheticos montes / & sanctos colles. Illos scilicet / qui in hoc mundo imaginem eius / formamque gesserunt. Sed & si in apostolis eum ponas: quasi in montibus salientem / & eminentem cunctis: & in collibus nihilominus / his dixit: quod secundo loco electi ab eo / & missi sunt

non erit inconueniens. In his enim similis efficitur caprea / & hinnulo ceruorum. Caprea quod omnium uisus eius praecellit. Et ceruus / quod ad interitum serpentis aduenit. Sed & unaquaeque anima / si qua tam est: quae uerbi dei amore constringitur: si quoniam in disputatione sermonis est posita: ut nouit omnis qui expertus est: quoniam cum in arctum uenit: & angustiis propositionum / quaestionumque concluditur: si quando eum legis / ac prophetarum / uel aenigmata / uel obscura quaeque dicta concludunt: si forte adesse eum sentiat anima: & eminens sonitum eius accipiat: subleuatur statim: & ubi magis / ac magis propinare sensibus eius coeperit: & illuminare quae obscura sunt: tunc eum uidet salientem supra montes / & colles / altae. f. & excelsae sensus sibi intelligentiae suggerentem: ita ut merito dicat haec anima: ecce hic uenit saliens super montes: transiliens super colles. Haec autem dicimus: non immemores quod iam & in superioribus / coram positus / praesenti collocutus sit sponsa. Sed quoniam (ut saepe diximus) dramatis speciem libellus hic continet: nunc in praesenti dicuntur aliqua: nunc etiam in absentia: & sic agitur imitatio personarum: ut uterque ordo competenter dirigi uideatur. Quauis enim promittat sponsus / & dicat ad sponsam suam / qui sunt electi discipuli eius: quia ecce ego uobiscum sum omnibus diebus / usque ad consumationem saeculi: tamen iterum per parabolas dicit: quia paterfamilias uocauit seruos suos: & unicuique distribuit pecuniam / negociandi gratia: & profectus est. Et iterum dicit. Quia abiit petere sibi regnum. Et iterum quasi de absente sponso dicitur. Quia media nocte clamor factus est: dicentium / quia uenit sponsus. Sic ergo nunc praesens est sponsus / & docet: nunc absens dicitur / & desideratur: & utrumque uel ecclesiae / uel animae studiosae conueniet. Cum enim pati persecutiones / & tribulationes permittitur ecclesia: absens ei uidetur. Et rursum cum in pace proficit: & in fidei ac bonis operibus floret: praesens ei esse intelligitur. Sed & anima cum quaerit aliquem sensum agnoscere: obscura quaeque / & arcana desiderat: donec inuenire non potest: absens ei sine dubio est uerbum dei. Vbi uero occurrerit / & apparuerit: quod requiritur: quis dubitat adesse uerbum dei: & illuminare mentem / ac scientiae lumen ei praebere: & iterum subduci nobis eum: atque iterum adesse: sentimus per singula / quae aut aperitur / aut claudunt in sensibus nostris: Et hoc eo utique patimur: donec tales efficiamur: ut non solum reuifere nos: sed & manere dignetur apud nos: semper quod interrogatus / a quodam discipulo dicente: domine quid est factum: quod incipis nobis manifestare te metipsum / & non huic mundo: respondit saluator. Si quis diligit me: uerbum meum custodit: & pater meus diligit eum: & ad ipsum ueniamus: & mansionem apud eum faciemus. Si ergo & nos uolumus uidere uerbum dei: atque animae sponsum salientem super montes / & exultantem super colles: primo audiamus uocem eius: & cum audierimus eum in omnibus: tunc etiam eum uidere poterimus: semper ea quae in praesenti loco / uidisse describitur

quod & sensus quod
absens describitur

sponsa. Nam & ipsa quis & prius eum uiderit: non eum tamen ita uiderat ut nunc salientem super montes: & exiliens super colles: neq; per fenestras suas procumbentem: neq; per retia prospicientem: sed magis uidetur / q; prius hyemis tpe eum uiderit. Nunc enim dicit. Quia hyems transiit. Igitur (ut res indicat) etiam per hyem / sponsa sua apparet. i. tribulationum / & tentationum tpe: sed & alia est uisitationis in qua uisitatur paululum: & iterum deferitur: ut probetur: ac rursus requiritur: ut caput eius sustentetur: & ut tota complectatur: ne forte aut in fide titubet: aut corpus eius tentationum pondere pregrauetur. Et ideo uidetur mihi / hyems fuisse illud tps: cum caput suum / fidei. i. summatem / leua sponsi. i. contineri poscebat: & dextera eius omne corpus amplecti. Nunc autem ista uisio quae de montibus apparet / & collibus: gratia: puto spiritualium altitudines / potentiaq; designet. Sed & per fenestras / qd; perspicere dicitur sensibus mihi lumen uidetur pberere. Et retia quae dirumpit / & conterit: laqueos indicari diabolicos puto: ut pote tentationum tpe: tanq; hyeme iam perfecta. Oñduntur etiam signa ueris / & aestatis: sicut in psalmis dictum est. Aestatem / & uer / tu fecisti ea. Inde deniq; / & flores profectuum protulit ecclesia: tentationibus superatis: & putationis dispensatione transacta: sicut in suis locis / cum ad hanc differenda uetum fuerit: ostenditur. Ecce hic uenit saliens super montes: transiliens super colles. Historicum ordinem iam persecuti sumus. Nunc autem quo christus ad ecclesiam ueniens / saliat super montes: & exiliat super colles: uidendum est. Exiliens enim magis q; transiliens / proprius sermonis proprietates habet. Isaac enim ambulans / & progrediens: maior fiebat: usq; quo fieret magnus ualde. Paulus autem non tam ambulando / per se fecit: sed currendo: cum dicit cursum consummaui. Saluator autem noster / & ecclesiae sponsus: neq; ambulans: neq; currens: sed sup hanc salire dicitur: & exilire. Si enim cōsideres quo parui tps spatio / occupatum falsis suppositionibus mundum / sermo dei percucurrit: & agnitionem uerae fidei reuocauit: intelliges quo saliat super montes: magna uidelicet quaeq; regna / salibus suis superans: & ad recipiendam cognitionem diuinæ religionis inclinans: & exiliat sup colles: cum etiam minora regna uelociter subiugat: atq; ad pietatem ueri cultus adducit: & sic de loco ad locum: de regno ad regnum: de provinciis ad provincias praedicationis illustratione transiliens: per eum / qui dicebat. Quia ab Hierusalē in circuitu usq; ad illyricum repleuit euangelium dei: intelliges quo super montes saliens ueniat: & exiliens super colles. Sed & alio modo potest intelligi: sicut supra diximus. Quoniam qd; dem Moyses de ipso scripsit: & prophetae nihilominus de ipso annuntiauerunt. Sed & haec annuntio in lectione ueteris testamenti / uelamen habet superpositum. Vbi uero sponsa ecclesiae. i. ad eum conuerfa ablatus est uelamen: subito uidet eum in istis montibus / legis dūtaxat uoluminibus / salientem: & in col-

libus scripturae propheticae per aperta / & euidentissima / nifestatione / non tam apparentem q; exiliens (ut ubi gratia) quasi reuoluens singulas propheticae lectionis paginas / inueniat de ipsis exiliens christum: & per loca singula lectionum / ablato nunc demum / quo prius tegebatur uelamine: ebullire eum cernat / & emergere: atq; euidenti iam manifestatione prorumpere: ob hoc credo / & ipse Iesus cum ad transformandum se uenit / non in aliqua planicie / aut coualle fuit: sed montem conscendit. Vbi & transformatus est: ut scias eum semper in montibus / aut in collibus apparere: & ut te doceat: ne usq; eum nisi in legis / & prophetarum montibus queras. Quod autem sancti quique montes appellantur: multis scripturae locis inuenies indicari: sicut ait in psalmis. Fundamēta eius / in montibus sanctis. Et iterum. Leuaui oculos meos in montes: unde uenit auxilium mihi. Auxilium namq; in tribulationibus / & scripturae diuinæ sensibus / capimus. Possumus adhuc & montes / in quibus salire uerbum dei dicitur: & quasi liberius efferrī: nouum accipere testamentum. Colles uero / de quibus quasi diu compressus / & occultatus / exiliit ueteris testamenti sententia. Sed & apud Hieremiam / uenatores / & piscatores qui mittuntur capere hoīes ad salutem: montibus / & collibus / eos capere dicuntur. Sic enim ait. Ecce mitto multos piscatores / & multos uenatores: & capient eos super oēm montem / & super omnem collem: quod ego magis ad futurum tps / in consummatione saeculi / implendum puto: ut cum missi fuerint angeli / sū euangelicam parabolam / messis tempore / ut separent frumenta / a zizaniis: qui excelsioris uitae / & eminentioris fuerit cōuersationis: iste in montibus inuenietur / aut in collibus. Non inuenietur in humilibus / & deiectionis locis: ne ibi mixtus uideatur esse zizaniis: sed in excelsioribus sensibus / & in eminentia fidei positus: salientem in montibus uerbo dei: & exiliens in collibus semper adherens. Quod per aliam nihilominus parabolam / sub eodem intellētu / dicitur in euangelio. Siquis in testamento non desiderat tollere aliquid de domo. Potest adhuc & alium nobis sensum / p diues iste praesentis uersiculi sermo / suggerere. Possibile namq; est oēm qui plena fide credit in deum: uel montem / uel collem appellari: pro qualitate. i. uitae / & magnitudine intelligentiae: etiam si fuerit aliquis uallis proficiente in eo Iesu: aetate / & sapientia / & gratia: oīs uallis replebitur. Superbi autem quique / & elati / ut montes / & colles humiliabunt: quoniam qui se exaltat: humiliabitur: & qui se humiliat: exaltabitur. De ipsis enim dicit. Qui confidunt in dño / sicut mons syon. Et de Hierusalē dicitur. Montes in circuitu eius. Vnde puto / q; merito etiam saluator noster: quoniam & ipse dicitur lapis de monte excisus / sinem / nibus: & factus esse mons magnus: sicut rex regum / & pontifex: potest etiam montium motum appellari. Verum ut etiam tertia expositio habeat locum: ad unamquāq; aiam sermo dirigat. Siqui sunt capaces uerbi dei: qui ab Iesu aquam sibi datam biberunt:

biberunt: & haec facta est in eis fons aquae uitae / salientis in uitam aeternam: in his. i. in quibus uerbum dei crebris sensibus / & copiosis: uelut pennibus ebullit fluctibus: in his uita / ac scientia / & doctrina / merito montibus / & collibus effectis: dignissime salire uerbum dei dicitur / & exilire: factus in eis per affluentiam doctrinae / fons aquae uitae salientis in uitam aeternam. Similis est fraternus meus / caprea / hinnuloq; ceruorū / in montibus Bethel. Caprea / uel ceruus / q; inter munda habeantur aialia: manifeste ex his quae in deuteronomio scripta sunt: indicatur: est enim hoc modo scriptum. Haec enim sunt aialia quae manducabitis / uitulum: & agnum ex pecoribus: & hircum / & capris: ceruū / & capream / & bubalum: & tragelaphum: & ibicē: camellum / & pardalum. Sed & qd; sanctus / ceruo comparatur: in multis scripturae diuinæ locis: ut in psalmo / ubi dicit. Sicut ceruus desyderat ad fontes aquarū: ita desyderat aia mea ad te deus. Verū tamen in sermonibus quos ex deuteronomio assumpsimus: etiam hoc non negligenter considerandum uidetur: qd; dignum / in aialibus mundis enumeratis / ordinem tenuerit: ut primo uitulum: secundo agnum: tertio hircum scriberet. In his uero / quae sū eundem Moysen non offeruntur ad altare: primo ceruum: secundo capream noiat. Et ita post haec / reliqua per ordinem scribit animantia. Quorū ratio / his quibus abundantiore gratia spiritalis in dono scientiae / concessa est: per spiritum sanctum manifesta / & euidenter fiet. Nobis interim qm de ceruo / & caprea / dicere nunc in expositione praesentis uersiculi incumbit: conueniens uidetur ex scripturis diuinis congregare pro uerbis / quae de his aialibus referuntur: de quibus idem Moyses cum de carnibus loqueretur: quae in omni desyderio aiae comederentur: non oblatae ad altare sicut caprea inquit: & ceruus. Egregium uero quid uicesimus octauus psalmus / ubi de uirtutibus / & efficacia uocis dei: per ordinem scribit de ceruo / hoc modo dicit. Vox dñi perficientis ceruos. i. pfectos facientis ceruos: & reuelabit cōdensa: sicut. n. uox dñi intercidere dicitur flammā ignis: & concutere desertum: ita pficere ceruos / ac reuelare cōdensa memoratur. Sed & in Iob / de ceruo ita inuenimus referri: ubi dñs ad Iob per turbinem loquens / & nubem: ait. Aut ergo obseruasti partus ceruorū: aut numerasti menses eorū / plenos ad partum: dolores autem eorū soluiisti: aut nutristi eorū / natos: aut sine doloribus partus eorū emittes. Abrumpet filii eorū: & multiplicabuntur in natiuitate: exhibunt / & non reuertentur. His adiungenda sunt etiam illa / quae in puerbiis legimus: hoc modo. Ceruus amicitiarum: & pullus gratiae / loquatur tibi. Haec interim ad praesens de ceruo / nobis scripta occurrere potuerunt. Quae ob hoc assumpsimus: ut loquamur non in doctrina humanae sapientiae: sed in doctrina spiritus: spiritalibus / spiritalia computantes. Et ideo inuocemus deum praesentem uerbi: quo nobis uerbi sui manifestet arcana: sensuq; nostrum remoueat a doctrina humanae sapientiae: &

exaltet: atq; eleuet doctrinam spiritus: ut non ea quae sentit carnalis auditus: sed ea quae continet uoluntas spiritus sancti proloquamur. Paulus nos apostolus docet: q; inuisibilia dei ex uisibilibus intelligatur: & ea quae non uidentur: ex eorū quae uidentur / ratione / & similitudine contēplentur: ostendens q; uisibilis hic mūdus / de inuisibili doceat: & exemplaria quaedam coelestium / contineat positio ista terrena: ut ab his quae deorsum / ad ea quae sursum sunt / possimus ascendere: atq; ex his quae uidemus in terris: sentire / & intelligere ea quae habentur in caelis. Ad quorū similitudinem quandam quo facilius colligi per haec / ac sentiri possent diuersitates creaturarū: quae in terris sunt similitudinem conditor dedit. Et fortassis / sicut hominem deus ad imaginem / & similitudinem suam fecit: ita etiam ceteras creaturas / ad alias quasdam coelestes imagines / per similitudinem condidit: & fortasse in tantum singula quaeq; / quae in terris sunt: hñt aliquid imaginis / & similitudinis / in coelestibus: ut etiam granum sinapis / quod minimum est in oībus seminibus: hñt aliquid imaginis / & similitudinis / in caelis. Et hoc / q; talis ei quaedam composita est alternatio naturae / ut cum minimū sit oīum seminum: maius fiat oībus holentibus: ita ut possint uenire aues caeli: & habitare in ramis eius: similitudinem ferati non solum alicuius coelestis imaginis: sed ipsius regni caelorum. Sic ergo possibile est / etiam cetera semina quae in terris sunt: ut habeant aliquid in coelestibus: similitudinis / & rationis. Quod si semina: sine dubio / & uirgulta: & si uirgulta: sine dubio / & aia / uel alitum: uel repentium / & quadrupedum. Sed & illud adhuc potest intelligi: q; sicut granum sinapis / non unam similitudinem tenet regni caelorum: habitationis scilicet / & auium / in ramis suis: sed hñt & aliam similitudinem / uel imaginem / perfectionis scilicet fidei: ita ut si quis habeat fidem / sicut granum sinapis: & dicat monti transferri se: & transferret: ita possibile est etiam cetera / non in uno aliquo: sed in pluribus speciebus / & imaginem coelestium ferant. Et cum plures sint: uerbi gratia / in grano sinapis uirtutes: quae regni coelestium imagines teneant: ultimus & extremus eius usus / est iste: q; habetur apud hoīes in ministerio corporali: ita etiam in reliquis: uel seminibus / uel uirgultis / uel herbis / radicibus: uel etiam in aiantibus intelligi potest: ut usum quidem / & ministerium hoībus pbeant corporale. Habeat autem in corporalium regni formas / & imagines: quibus doceri aia possit / & instrui / ad contēplanda etiam ea quae sunt inuisibilia / & coelestia: & hoc fortassis est / quod ille scriptor diuinæ sapientiae dicit. Ipse enim mihi dedit eorū quae sunt / scientiam ueram: ut sciam substantiam mundi: & uirtutes elementorū / initium / & finem / & medietatem temporis: uicissitudinum / permutationes / & conuersiones temporis: anni circulos: & stellarum positiones: naturas aialium: & iras bestiarum: spirituum uiolentias / & cogitationes hoīum: differentias uirgultorū: & uirtutes radicum: sed & quae /

modo x ad celum
salientem ueniat.
q; p montes & colles
intelligat.

de caprea
de ceruo

de grano sinapis

cumq; occulta sunt & manifesta sunt cognoui. Vide ergo si possumus ex his scripturæ sermonibus / ea q̄ discutere possumus: lucidius / euidētiusq; colligere. Etenim scriptor iste sapientiæ diuinæ / cum singula quæq; enumerasset: ad ultimum dixit: quia occultis & manifestis: acceperit scientiam: ostendens sine dubio q̄ unūquodq; eorū / quæ in manifesto sunt: referatur ad aliquid eorū / quæ in occulto sunt: id est singula quæq; uisibilia habere aliqd̄ similitudinis & rationis / ad inuisibilia. Quia ergo impossibile est homini in carne uiuenti / agnoscere aliquid de occultis / & inuisibilibus: nisi imaginem aliquam / & similitudinem: conceperit de uisibilibus: ob hoc arbitror / q̄ ille / qui oīa in sapientia fecit: ita creauit unamquāq; uisibilem speciem in terris: ut in his doctrinā quamdam / & agnitionem regis inuisibilium / & celestium poneret: quo per hæc ascenderet mens humana ad spiritalem intelligentiam: & regis causas / in celestibus quæreretur: ut posset edocta per sapiam dei / etiam ipsa dicere: quæ in occulto sunt / & quæ in manifesto: cognoui. Secundum hæc quoq; / agnoscit & substantiam mundi: nō solum hæc uisibilem / corporeamq; / quæ palam est: sed & illam incorporeā / inuisibilem / quæ in occulto est. Agnoscit etiam elementa mundi: nō solum uisibilia: sed & inuisibilia / & utrorūq; uirtutes. Sed & initium quod dicit / & finem / & medietatem temporis. Initium ait uisibilis quidem mundi: quod ante sex milia nō integros annos / initium designat Moyses: medietatem quoq; sūm temporis: rationem: finemq; illum / qui speratur: cum cœlum / & terra transibit. Secundum occultorū uero scientiam / initium illud quod intelligitis / quem sapientia dei docuerit: quod nulla possunt tpe: nulla secula comprehendere. Medietatem uero / hæc quæ nunc sunt. Finem uero / ea quæ futura sunt: id est perfectionem / consumationemq; uniuersitatis: quæ tū ex his uisibilibus conici possunt: & intelligi. Sed & uicissitudinum permutationes: & temporis conuersiones: & anni circulos / ex his quæ uidentur: refert ad inuisibiles regis: incorporalium permutationes / ac uicissitudines: circulos quoq; annorū / temporalium / & presentium: refert ad antiquiores aliquos / ac sempiternos annos: sūm eum qui dicebat. Et annos æternos in mente habui. Sed & stellarū positiones non dubitauit ab his / quæ palam uidentur: referre ad illa quæ in occultis sunt: qui occultorū / manifestorūq; scientiam meruit: & dicit esse aliqd̄ sanctorū genus: quod de Abraham p̄cipue stirpe descendit / sicut stellas cœli. Sed & resurrectionis futuræ gloriam / stellas esse / sūm occultorū scientiam pronunciauit: sequens eum qui dixit. Alia gloria solis: & alia gloria stellarum. Stella enim / a stella differt in gloria: ita & resurrectio mortuorum. Nisi sūm hæc intelligeretur illud quod ait naturas animalium: nunq̄ dixisset in euangelis saluator: dicite uulpi huic. Neq; Ioannes de quibusdam dixisset: serpentes / generatio uiperarū. Sed neq; propheta diceret de nonnullis: q̄ equi emissarii facti sūt. Et itē alius:

homo cum in honore esset / non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus: & similis factus est illis. Sed & ille diligenter agnouit iras bestiarū / qui dicebat: furor illis / sūm similitudinem serpentis: sicut aspidis furdæ / & obturantis aures suas. Hæc erit ratio etiam de eo / quod ait / spirituum uolentias: uisibiliter quidem de uentis / & flatibus aeris: inuisibiliter uero / de uolentis imundorū spirituum loquēs: quos / & Paulus uentos doctrinæ nominauit. Post hæc iam sequitur: ut & cogitationes hominum sciat corporaliter quidem hæc de humano corde p̄cedunt. Inuisibiliter autem intelligat eos / qui inuiciunt hominibus malas / & pessimas cogitationes: sicut in euangelio scriptum est. Cum diabolus misisset in cor Iudæ schariothis: ut traderet dñm. Et ut in prouerbis dicitur. Si spiritus p̄tatem habētis / ascendetis super te: locum tuum ne derelinquas: quia sanitas compescit peccata magna. Sed & bonarū cogitationum est aliquis auctor: propter quod / & in psalmis puto scriptū est. Beatus homo / cuius est auxilium abs te dñe: ascensus in corde disposuit. Et iterum. Cogitatio hominis cōfitebitur tibi: & reliquæ cogitationū diem festum agent tibi. Ita igitur cuncta / sūm ea quæ p̄fati sumus: ex uisibilibus reserri possunt ad inuisibilia: & a corporalibus ad incorporeas: & a manifestis / ad occultas: ut ipsa creatura mundi / tali quadam dispensatione condita / intelligat / per diuinam sapiam: quæ rebus ipsis / & exemplis / inuisibilia nos de uisibilibus doceat: & a terrenis nos transferat ad celestia. Hæc autem / rationes non solum in creaturis oībus habentur: sed & scriptura diuina / tali quadam sapiæ arte / conscripta est. Propter quæ / dā nāq; occulta / & mystica: uisibiliter populus educitur de ægypto ista terrena: & iter agit per desertum: ubi serpens erat mordēs / & scorpius: & sitis / ubi non erat aqua: & cætera / quæ in his gesta referuntur. Quæ oīa (ut diximus) occultorū quorundam formas / & imagines tenent. Et hoc non in scripturis tantum uerum: sed & in gestis dñi / & saluatoris n̄ri: quæ in euangelis referuntur / inuenies. Igitur si oīa quæ in manifesto sunt / sūm ea quæ superius approbauimus / ad alia quæ referuntur: quæ in occulto sunt: cōsequens sine dubio est / ut ceruus iste uisibilis / uel caprea quæ in cantico canticorū scribitur / sūm rationem naturæ suæ / quam corporaliter gerunt: referantur ad aliquas regis incorporalium causas: ut illis occultis / & inuisibilibus ceruis / uideatur posse conuenire: qd̄ dictum est. Vox dñi perficientis ceruos. Quæ enim perfectio / ex uoce dñi fiat istis uisibilibus ceruis. Aut quæ ad eos doctrina unq̄ / ex dñi uoce descendit? Si uero spirituales ceruos quæramus: quorū formam / & imaginem tenet illud aīal corporale: illos inuenias ad summam perfectionis / ex uoce dñi posse p̄ducī. Sed & quorū ceruorum dñm seruare decuerit p̄tus: & uelut medendi officia præbentem / parturientibus affare conuenerit: donec parerent filios tales / qui aduersarentur / & persequerentur serpentium genus: ut dignum est diuinæ maiestate: debemus aduertere qualium ceruorū dñi decet

decet seruare partus: ne in abortum decidant: sed & menses eorum numerare plenos / ad partum: eorūq; labores / & dolores custodire: ut generationes eorum non cadant in uanum: sed ut perfecta sit eorū natiuitas: & tādū parturiant: donec formetur christus in eis. Huiusmodi ceruorū pullos dominus nutrit: eorūq; dūtaxat / qui iactant in domino cogitationem suam: ut ipse eos nutriat: & ipse seruet doloris partus eorū: cum ex timore dei in uentre conceperint: & parturierint: & spiritum salutis pepererint. Huiusmodi partus dolores / ipse dñs seruat / & curat. Sed & emittit dolores eorum: ut euntes eant / & fleant: portantes semina sua: & sint in doloribus hominum: ac flagellentur cum hominibus: ne forte teneat eos superbia. Isti quoq; ipsi cerui abruptunt (ut ait) natos suos. Quos enim genuerint per euangelium: abruptunt eos a uinculis peccatorū: & a laqueis diaboli: ne ultra uoluntati eorum teneantur obstructi. Isti etiam multiplicabuntur / (& ut ait) reuertentur. Non enim imitabunt uxorem Loth: nō redibunt retrorsum. Sciunt enim / quia qui mittit manum suā ad aratrum / si retro spexerit: aptus nō erit regno cœlorū: sed semp̄ q̄ retro sunt: obliuiscuntur: & in ea quæ ante sunt: se extendunt. Tales enim ceruos / uox dñi facit esse perfectos. Quæ uox dñi / nisi illa quæ in lege / & in p̄phetis habetur: & puenit usq; ad Ioānem qui erat uox clamantis in deserto? Et ipsa enim uox Ioannis / qui dicebat. Parate uiam dñi: rectas facite semitas dei nostri. Perfectos faciebat seruos: ut essent perfecti in eodem sensu: & in eadem scientia. Qui enim talis est merito dicit. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te / deus. Ceruus quoq; amicitiarum / quis alius uidebitur: nisi ille qui peremit serpentem illum / q̄ seduxerat Euam: & eloquiū suū flatibus peccati in ea uenena diffundens: omnem posteritatis sobolem / contagio puaricationis infuderat: & uenerat soluere inimicitias in carne sua: quas inter deum / & hominē / noxiū mediator effecerat. Pullus uero gratiarū / potest accipi spiritus sanctus / a quo sitiētes / & desiderantes deum: spirituales gratias / & dona celestia consequuntur. Hæc autē oīa a nobis dicta sunt: ut manifestior fieret causa: qua sponsa comparate uidetur fratrem suum / hinnulo ceruorū. Quod si et hoc regrendum est: cur non ceruo / ut in aliis: sed hinnulo ceruorū cōparatur: illud aduerte / q̄ cum in forma dei esset: filius datus est nobis: & puer natus est nobis: cuius potestas super humerum eius. Ideo ergo hinnulo ceruorū / quia paruulus puer natus est. Et forte possunt cerui / accipi sancti quicq;: ut Habraam / Isaac / & Iacob / & Dauid / & Salomon / & omnes ex quorū semine / christus sūm carnem descendit. Quos ceruos / uox domini perfectos facit: & ipsorū est hinnulus iste: qui ex ipsis / sūm carnem natus est puer. Monet me etiam illud quod in ciii. psalmo scriptum est: ubi ait. Montes excelsi / ceruis. Et quidem de ceruis / iam superius diximus: q̄ sancti quicq; accipiuntur: qui ob hoc / in hunc mundum uenerunt: ut serpentis uel

uena perimerent. Qui autem sint montes excelsi / uideamus. Quasi qui soli cerui sequestrati uidentur: & ad quos / nisi ceruus sit aliquis: non possit ascendere. Ego puto q̄ personas trinitatis / montes excelsos appellauerit: ad cuius capacitatem / nullus nisi ceruus efficiatur: ascendit. Sed iidem ipsi qui hic / montes excelsi pluraliter appellantur: in aliis / mons excelsus singulariter dicitur: sicut Hesaias ait. In montem excelsum ascende: qui euangelizas syon: exalta in fortitudine nocem tuam: qui euangelizas Hierusalem. Idem nāq; ipse / qui ibi trinitas / propter distinctionem personarum: hic unus deus intelligitur: pro unitate substantiæ. Satis sit ista de hinnulo ceruorū. Nūc uideamus quō etiam caprea / uel dāmulæ / comparetur fratrem. Hoc animal / quātum ad græca uocabula / nomen a uidendo / atq; clariū p̄ficiendo: sortitum est. Et q̄ est / qui ita uideat: ut uidet christus? Solus nāq; est qui uidet: id est agnoscit patrem. Nam & si dicantur hi / qui mundo sunt corde: deum uisuri uidebūt: ipso sine dubio reuelante: quia & caprea habet in natura sua: ut non solum uideat ipsa / & perspicat acerrime: sed & aliis uisum præbeat. Afferunt nāq; hi / quibus medicinæ peritia est: inesse huic animali intra uiscera / humorem quendam: q̄ caliginem depellat oculorum: & obtusiores quousq; uisus exacuat. Merito ergo caprea / uel dāmulæ / christus comparatur: quia non uidet ipse p̄missus / & uidet ab aliis facit: quorū uisus ipse curauerit. Obserua autem ne audiens patrem: uidet corporeum aliquid sentias: & deum uisibilem putes. Visus quo deus uidetur: non est corporis / sed mentis & spiritus. Quod etiam ipse saluator in euangelio / uocabulo proprio distinguens / dixit. Nemo uidet patrem: nisi filius. Deniq; & his quos facit deum uidere: dat spiritum scientiæ / & spiritum sapientiæ: ut per ipsum spiritum / uideant deum. Et ideo dicebat ad discipulos. Quia qui me uidet: uidet & patrem. Et utiq; nō ita ineptierimus: ut putemus / q̄ qui sūm corpus eum uidit: uiderit etiam patrem. Alioquin inueniuntur & Scribæ / & Pharisei / & Hypocritæ / & Pilatus qui eum flagellis cædit: & omnis populus qui clamabat crucifige / crucifige eum: uidentes Iesum sūm carnem: etiā deum patrem uidisse. Quod utiq; non solum absurdum uidet esse: sed & impium. Sicut enim cum turbæ eum compimerēt eum cum discipulis: nullus eorū qui p̄mebant / & coarctabant eum tetigisse dñm: nisi illa sola / quæ pro fluxu sanguinis passa: uenit / & tetigit simbriam uestimenti eius: & ipsi soli testimonium perhibet / dices. Quia tetigit me aliquis. Ego enim sensi uirtutem / de me exisse. Ita & cum plures essent / q̄ eum uidebāt: nullus eum uidisse dicitur: nisi qui agnouit / q̄ uerus & uidet / dñm pater. Sed & hoc nos non prætereat: q̄ prius caprea / & sic hinnulo ceruorū cōparatur: cum utiq; maius aīal ceruus / q̄ caprea uideat. Sed aduertite: ne illa potius in his hñda sit ratio: quia cū dupliciter constet salus credētium: p̄ agnitionem fidei / & op̄is

perfectionem. Ratio fidei quæ pro intuitu & inspectione contemplationis capere (ut diximus) comparatur: primus habeatur salutis gradus. Secundo uero in loco operis perfectio quæ certum formam tenet: uincens & perimens uenena serpentum. i. artes diabolas memoratur. Sic ergo sponsa simile dicit esse fratrem suum: capere uel hinc uel illinc in montibus Bethel. Bethel uero domus dei interpretatur. Montes ergo qui in domo dei sunt possunt legis & prophetarum: sed & euangelica & apostolica accipi. uolumina in quibus & fides dei perspicitur & contemplatur: & operis perfectio dicitur & adimpletur. Ecce hic stetit post parietem nostrum: incumbens super fenestras: perspicies per retia. Rñdet fratrem suum inuestigandi sensus: in his qui propositi sunt scripturæ sermonibus: simile me aliquid pati uideor huic qui ad inuestigandum uenationem: odorantibus sagacis canis: pcedit ubi iter dum moris est: ut cum uestigiis intus: primum se uenator latentibus effectum putauerit: e cubilibus subito uestigiis: de feratur indicis: & rursus fixius impressis odorantibus: easdē quas explicauerat: retrorsum redeat uias: donec inueniat locum: in quo se altius excuties uenatio: latet ad aliam trāstulit uitam: quā cum uenator inuenit: alacrior insequitur: spe prædæ certior: & uestigii firmitate securior. Ita ergo & nos ubi se præpositæ explanationis quodāmodo subtrahere uestigia: paululum emensa repetētes: & planiorem quā dudum uidebatur: expositionis ordinem persequentes: speramus quod dñs deus noster tradat in manus nostras uenationem: quā pperantes pperamus: & firmam scientiam matris Rachel rationabilis: uerbis talibus condit in nobis: ut benedictiones mereamur consequi a spiritali patre Iacob. Propter quod necessarium uidetur (ut diximus) breuiter dicta repetere: & planationem priorem retexere: ut qui sit lucidior sensus aperiat. Intelligi ergo mihi uidetur ex initio propositi dramatis: sponsam foris stare in biuio: & ob amorem sponsi: hinc atque inde prospicere: si forte ueniat: si forte appareat: ne uiam ingredi uelle aliquam: dum ignorat unde magis ueniat: nec domi sed foris stare: & desiderio eius agitari ac dicere: osculetur me ab osculo oris sui. Vbi autē uenit sponsus: dicat me ab osculo oris sui / super uinum: & reliqua usque ad eum locum ubi ait: post te curremus. Post hæc dilectam & uicem charitatis ab ipso sponso recipiens: introducat in cubiculum eius: & dicat. Introduxit me rex in cubiculum suum. Sed & cetera: quæ postea sunt scripta: intus posita loquatur ad sponsum: præsentibus & assistentibus sponsæ quidem adolescentulis: sponsi uero sodalibus. Verū tamen intelligatur sponsus: utpote uir: non semper in domo: neque semper asidere sponsæ intra domum posita: sed exeat frequenter: & illa eum quasi amore eius sollicita requirat absentem: sed & ipse interdum redeat ad eam. Propter quod: & uideatur per totum libellum: aliqui quidem uelut absens requiri sponsus: aliquando sicut præ-

sens loqui cum sponsa. Ipsa autē sponsa eum multa & magnifica in sponsi cubiculo puidisset: petit se etiam in domum uini introduci. Quo cum ingressa perspexisset: sponsus utpote uir: non reledit in domo. Ipsa uero rursus amore exagitata exierit foras: & circūcuiens pagret circum domum non ingrediens: ex omni parte perspicat: quando ad eam redeat sponsus: & ecce subito uideat eum uicinorum montium iugum mensis saltibus superantem: descendere ad domum: in qua amore eius sollicita æstuat sponsa: pueniens uero sponsus ad parietem domus: stet paululum post ipsum: considerans (ut fieri solet) aliquid: & animo retractans. Iam uero etiam ipse sentiens aliquid amoris: erga sponsam altitudine sua: quæ attingit usque ad domus fenestras: quæ fenestræ habeant aliquam partem operis (ut aiunt) reticulati. Et cum incubat quidem per fenestras: eminentior autē sic sit fenestris: attingat usque ad superiora eam: quæ reticulato (ut diximus) opere distinctæ sunt. Indeque prospiciens: alloquatur sponsam: & dicat ei. Exurge: ueni proxima mea: formosa mea: colūba mea: & reliqua. Hæc sunt: quæ (ut superius designauimus) difficultatē plurimam dirigendi ordinis: & aperiendæ intelligentiæ: habere nobis uisa sunt: quæ ut puto: euidentiora fecerit: repetita hæc nūc indago sermonum. Spiritalis autem in his expositio: non ita laboriosa ac difficilis habetur. Sponsa enim uerbi anima: quæ eius in domo regit: hoc est in ecclesia consistit: doceturque a uerbo dei: qui est sponsus suus: quæcūque reposita sunt: & recodita: intra aulam regiam: & cubiculum regis: discit in hac domo: quæ est ecclesia dei uiuere: etiam uini cellas illius: quod de sanctis torcularibus congregatum est: cellam uini non solum noui: sed & ueteris: ac suauis: quæ est doctrina legis: & prophetarum: in quibus sufficienter exercitata: recipiat in seipsum: quæ erat in principio apud deum deus uerbum: sed non semper secum permanentem. Non enim possibile est hoc: humanæ naturæ: sed interdum quidem uisitetur ab eo: interdum uero relinquatur: ut amplius desideret eum. Cum uero uisitetur a uerbo dei: in propositi uersiculi sensum: per montes saliens: uenire dicitur ad eam: excelsos scilicet: & eleuatos: reuelans ei celestis scientiæ sensus: ita ut perueniat usque ad ædificationem ecclesiæ: quæ est domus dei uiuere: columna: & firmamentum ueritatis: & stet iuxta parietem: & post parietem: ut neque penitus abscondatur: neque omnino in promptu sit. Verbum enim dei: & sermo scientiæ: non in publico: & palam positus: neque conculeandus pedibus apparet: sed cum quisitus fuerit: inuenitur: & inuenitur: non (ut diximus) in propatulo positus: sed oblectus: & quasi post parietem latens. Anima autē: quæ in ecclesia esse dicitur: non intra ædificia parietum collocata intelligitur: sed intra munimenta fidei: & ædificia sapientiæ posita: celsisque uestigiis charitatis oblecta. Propositum ergo bonum: & fides rectorum: dogmatum esse in domo ecclesiæ facit: cuius domus membra quidam sunt: quæ uel cubiculum: uel domus uini: uel alia huiusmodi: di/pro

di pro gratiarum scilicet gradibus: & donorum spiritualium diuersitatibus appellantur. Sic ergo & paries: nūc pars quædam domus huius est: quæ potest indicare dogmatum firmitatem: sub qua stare dicitur sponsus: & in quibus tam magnus: & excelsus est: ut emineat omne ædificium: & perspicat sponsam: id est animam. Et nondum quidem apertum se: totumque manifestet: sed quasi per retia perspicies: hortetur eam: & prouocet: non sedere intrinsecus segnem: sed exire ad se foras: & conari: ut non iam per fenestras: & retia: neque per specula in enigmate: sed procedens foras faciat ad faciem: uideat eum. Nunc enim quia nondum potest ita eum intueri: propterea non ante: sed retro ei: & post parietem stet. Incumbit autē per fenestras: quæ sine dubio patebāt ad recipiendum lumen: ad illuminandum domum. Per has ergo sermo dei incubens: & prospiciens: prouocat exurgere: & ad se uenire animam. Possumus autē sensus corporeos: fenestras intelligere: per quos aut mors aut uita intrat ad animam. Sic enim designat Hieremias propheta: cum de peccatoribus loquitur dicens. Ascendit mors per fenestras uas. Quomodo ascendit mors per fenestras: si oculi peccatoris uideant mulierem: & moechentur eam in corpore suo: sic mors ingressa est ad animam per fenestras oculorum. Sed & cum recipit quod auditum uanum: & percipue falsæ sciæ dogmatum puerorum: tunc per aurium fenestras mors intrat ad animam. Si uero anima intuens ornamentum mundi: & ex pulchritudine creaturarum: conditorem omnium intelligat deum: & opera eius miret: laudetque operis creatorem: ad animam hanc uita ingreditur per fenestras oculorum. Sed & cum auditum inclinat ad uerbum dei: & rationibus sapiæ ac scientiæ eius delectatur: huic per aurium fenestras ad animam sapiæ lumen ingreditur. Per has ergo fenestras perspicies uerbum dei: & perfectum suum ad sponsam animam dirigēs: assurgere hortatur eam: & uenire ad se: id est corpoream: & uisibilia relinquere: & ad incorporea: & inuisibilia ac spiritualia pperare: quoniam quæ uidentur: temporalia sunt: quæ autem non uidentur: æterna sunt. Sic & spiritus dei circūcuiere dicit: & quærere dignas animas: quæ apte recteque fieri possint ad habitaculum sapiæ. Quod autē per retia fenestras perspicere dicitur: illud sine dubio indicat: quod donec in domo huius corporis posita sit anima: non potest nudam: & aptam dei sapiam capere: sed per exempla quæ sunt inuisibilia: & incorporea contemplatur: & hoc est prospicere ad eam sponsam per retia fenestras. Si uero de christo: & ecclesia exponamus: domus in qua habitabat ecclesia: scripturæ sunt legis: & prophetarum. Ibi enim & cubiculum regis est: omnibus diuinitis sciæ: & sapiæ repletum: ibi & domus uini: doctrina. s. uel mystica: uel moralis: quæ lætificat cor hominis. Adueniens ergo Christus: stetit paululum post parietem ueteris testamenti. Stetit enim post parietem: cum non manifestaret ad populum: ubi uero affuit spiritus: & coepit per fenestras legis ac prophetarum per ea. s. quæ deo prædicata fuerant: apparere: & ostendere se ecclesiæ:

intra domum: hoc est intra litteram legis sedenti: per uocat eam inde exire: & uenire foras ad se: nisi enim exeat: nisi pcedat: & progrediatur a littera ad spiritum: non potest sponso suo coniungi: neque christo sociari. Vocat ergo eam: & inuitat a carnalibus ad spiritualia: a uisibilibus ad inuisibilia: a lege uenire ad euangelia. Et ideo dicit ei. Surge: ueni proxima mea: formosa mea: colūba mea. Et ut aliqua etiam de his: quæ postmodum dicenda sunt: pueniamus: timētes sensum perire: qui occurrit in hoc loco: perperam fortassis & illud dicit ad eam: quia etiam hyemis trāstulit: pluuia abiit simul & passionis suæ tempus iudicans: quod transacta hyeme: & deiectis imbribus: ipse passus est: simul & illud quoque per spiritalem designans intelligentiā: quod usque ad illud tempus: quo christus passus est: imbres fuerunt super terram. Mandabat. n. adhuc dñs imbribus: prophetis scilicet: ut pluerent uerbi pluiam super terram. Sed quia usque ad Ioanem Baptistam: prophetica finiuntur officia: merito imbres abiisse: & discessisse dicuntur. Cessauerunt autem prophetici imbres: non ad damnum credentium: sed ad maiora ecclesiæ lucra. Quid enim imbribus opus est: ubi flumen dei lætificat ciuitatem: ubi in corde uniuscuiusque credentium fons aquæ uiuæ sit: salietis in uitam æternam? Quid opus imbribus: ubi iam flores apparuerunt in terra nostra: & ex aduentu dñi iam non exciditur ficulnea: quæ prius non attulerat fructum? Nūc enim iam prodixit grossos suos (sed & uinea dederunt odorem suum) uñ & unus quidam ex ista uinea dicebat: quia christi bonus odor sumus deo in omni loco: in his qui salui sunt: & in his qui pereunt. Sed hæc (sicut supra designauimus) ante quā ad ipsa scripturæ loca ueniremus: præsumpsimus: ne forte fugeret nos sensus: qui occurrere uidebatur in tempore: nunc repetamus: quod per retia perspicere dicitur: scriptum est: non enim inquit tenditur retia auibus. Et iteg. Iustus si incurrit in peccatum: effugere iubetur: sicut & dāmla ex laqueis: & aues ex retibus. Plena est ergo uita mortalium laqueis: & aues ex retibus: rebus plena deceptio: nūm: quas tendit aduersum genus humanum ille qui contra dñm gigas: uenator: Mēbroth appellatur. Verum etenim gigas quod alius est: nisi diabolus: qui etiam aduersus deum rebellat: Laquei ergo temptationum: & decipulæ insidiarum: diaboli retia appellantur. Et quoniam hæc retia ubique tēderat inimicus: atque in ipsis: pene omēs inuoluerat: oportebat esse aliquem: qui fortiori: & eminentiori fieret his: & cōtereret ea: ut sequentibus se uiam posset aperire. Idcirco ergo & saluator prius in coniugium & in societatem ueniret ecclesiæ: tentatur a diabolo: ut uincens retia temptationum: per ipsa prospiceret: & per ipsa uocaret eam ad se: docēs sine dubio: & ostendens ei: quod non per ocium: & delicias: sed per multas tribulationes: & tentationes: ueniendum sibi esset ad christum. Nullus ergo alius fuit: qui retia ista supare potuerit. Oēs enim peccauerunt: sicut scriptum est: & rursus ut scriptura dicit: Non est iustus super terram: qui fecerit bonum: & non peccauerit. Et iteg.

Vita mia ple
Laqueis
et aperiunt

oēs non potuerunt
incurrunt

Nemo mundus a forde / nec si unius diei fuerit uita eius. Solus ergo est dominus / & saluator noster Iesus christus / qui peccatum non fecit / sed peccatum eum pater fecit pro nobis: ut in similitudine carnis peccati de peccato dimitteret peccatum. Venit ergo ad ista reia: sed in uolui in eis / solus ipse non potuit. Quin / imo disruptis eis / & contritis: dat ecclesiae suae fiduciam: ut audeat iam cessare laqueos: & transire per retia / & cum omni alacritate dicere: Aia nostra erepta est de laqueo uenarum: laqueus contritus est: & nos liberati sumus. Quis autem contriuit laqueos: nisi ille qui solus in eis teneri non potuit? Quauis ipse / & in morte fuerit uoluntarie: & non ut nos necessitate peccati. Solus est enim qui fuit inter mortuos: liber: & quia liber inter mortuos fuit: scilicet de uictis eo / qui habuit mortis imperium: abstraxit captiuitatem: quae tenebatur in mortem. Et non solus semetipsum / resuscitauit a mortuis: sed & eos qui tenebantur in morte: simul excitauit: simulque sedere in coelestibus fecit. Ascendens enim in altum: captiuam duxit captiuitatem: non solum animas educens: sed corpora eorum resuscitans. Sicut testatur euangelium: quod multa corpora sanctorum resuscitata sunt: & apparuerunt multis: & ita erant in sanctam ciuitatem dei uiuentis Hierusalem: Haec nobis expositio de retribus: secundo in loco assumpta est. Sic sane legentis iudicium: quae earum mysticis dignius aptari possit loquitis.

CLIBER. QVARTVS.

VRGE: Veni proxima mea / speciosa mea / coluba mea: quoniam ecce hyems transiit: pluuia abiit / & recessit sibi: flores uisi sunt in terra: tempus putationis aduenit: uox turturis audita est in terra nostra. Arbor fici produxit gemina sua: uites florantes deiciunt odorem suum. Quid contineat ordo dramaticus: iam supra descripsimus: nunc uero quod uel sermo dei ad animam se dignam / sibi aptam: uel quid Christus ad ecclesiam dicere intelligendus sit: aduertamus. Sed inter primus sermo dei loquatur ad hanc speciosam / decoramque animam: cui per sensus corporeos: id est per intuitum lectionis: & per auditum doctrinae: quasi per fenestras apparuit: proceritatemque ei suae magnitudinis demonstrauit: ita ut in superioribus ei loqueretur: incumbens: atque inde enocans eam: ut percedat foras: & extra sensus iam corporeos effecta: desinat esse in carne: ut merito audiat: uos autem non estis in carne sed in spiritu. Non enim aliter diceret eam uerbum dei proximam sibi: nisi coniungeret se ei: & fieret cum eo unus spiritus: nec diceret eam speciosam: nisi uideret imaginem eius renouari de die in diem: & nisi uideret eam capacem spiritus sancti: qui in specie columbae descendit in Iordane super Iesum: non ei diceret: coluba mea. Coceperat enim amorem uerbi dei: & cupiebat ad ipsum / uolatu celeriter peruenire: dicens. Quis mihi dabit pennas sicut columbae: & uolabo: & requiescam: cum apprehendero sapientiam: & scientiam: thesaurum. Puto enim quod si qui

mortem christi recipiunt: & mortificant membra sua super terram: confortes efficiantur similitudinis mortis eius: ita & ii qui uirtutem spiritus sancti recipiunt: & sanctificantur ex eo: & donis eius replentur: quia ipse in specie columbae apparuit: ut et ipsi columbae fiant: ut de terrenis: & corporeis locis: euolent ad coelestia pennis sancti spiritus subleuati. Quod si autem tempus opportunitum: quo haec fieri possint: consequenter inferuit: quia ecce hyems inquit transiit: pluuia abiit. Non enim ante animam uerbo dei iungitur & sociatur: nisi ois ex ea hyems perturbationum / ac uitioꝝ procella discesserit: & ultra iam non fluctet: & circuleretur omni uento doctrinae. Vbi ergo ex anima / haec cuncta discesserint: de se derisorumque ab eadem tempestas defuerit: tunc incipient in ea flores uenire uirtutum: tunc eius menti: & tempus putationis adueniet: & si quid superfluum quod minus utile fuerit in eius sensibus: uel intellectibus rescabitur: & ad gemas spirituales intelligentiae reuocabitur. Tunc etiam uocem turturis audiet: illius sine dubio sapientiae: quam dispensator uerbi loquitur inter perfectos sapientiae dei altioris: quae abscondita est in ministerio. Hoc namque indicat appellatione turturis. Haec namque animae in secretionibus: & remotis a multitudine locis: uitam transiit: aut deserta montium diligens: aut secreta sylvarum / procul semper a multitudine posita: aut a turbis aliena. Quod autem & aliud quod oportunitati: temporis huius amoenitatemque conueniat: ficus inquit produxit gemina sua: notandum quod fructus ipsius spiritus: qui sunt gaudium / charitas / pax / & caetera. Sed iam tamen gemina eorum perferre incipit spiritus hominis: qui in ipso est: figuratim ficulnea nominatus. Sicut enim generaliter in ecclesia diuersae arbores / singulae quaeque animae credentium intelliguntur. De quibus ait: Ois arbor quam non plantauit pater meus coelestis: eradicabitur: & iterum Paulus: qui se dicit adiutorem dei esse in agricultura dei: ait et ipse. Ego plantauit: Apollo rigauit. Sed & dominus in euangelio. Aut facite arborem bonam: & fructum eius bonum: aut arborem malam: & fructum eius bonum. Sicut ergo generaliter ita singuli quique credentium: diuersae arbores intelliguntur. Est ergo & in anima ficus quaedam / quae producit gemas suas: & est uitis quae floreat: & reddat odorem suum. Cuius uitis palmites purgat pater coelestis agricola: ut fructum plurimum afferat: sed haec primo per odoris suauitatem: quae ex flore reddit: laetificat odoratum: sic eum quod dicebat. Quonia christi bonus odor sumus deo in ois loco. Haec ergo initia uirtutum uidens sermo dei in anima: uocat eam ad semetipsum: ut festinet: & exeat: & abiit: cuncta corporea uenit ad eum: ut perfectionis eius particeps fiat: scilicet igitur quasi adhuc iacet: & in rebus corporeis incubat: primo dicit. Exurge & quasi quae statim obediuerit: & obsecuta sit uoluntati colae: laudatur ab eo: & audit: proxima mea: & coluba mea. Et post haec ne ad temptationum turbines trepidaret: annunciat ei: quod hyems discessit: & pluuia transierit: & abierit sibi. Bene autem uiciorum & peccatorum naturam / uno

ram / uno miro sermone prolato / significauit: ut huiusmodi diceret hyemem / & pluuiam: quae ex uitioꝝ rum delicto / tempestateque / descendant: sibi abiisse indicans: & per hoc nullam esse substantiam peccatorum. Non enim decidit de homine uitia / ad aliquam aliam substantiam congregantur: sed sibi abeunt: & in semetipsa resoluta euanescent: atque in nihilum rediguntur. Et ideo dicit: quia abiit sibi. Sic ergo tranquillitas animae / apparente ei uerbo dei: & cessante peccato: & ita deum florante uinea: incipit uirtutes: atque arborea. Ibi bonorum operum fructum / germinare. Sed nunc iterum christus haec loquitur ad ecclesiam: & in anni circulum / omne praesentis uitae spatium ponit. Et per hyemem quidem illud indicat tempus: in quo uel aegyptios / grados / & turbines / ac reliqua decem plagae uerbera / flagellabant: uel cum diuersa bella perferbat Israel: uel etiam cum coram ipso saluatore resisteret: & incredulitatis turbine correptus esset: & naufragio fidei submersus. Vbi ergo illorum delicto / salus gentibus facta est: uocat nunc ad se ecclesiam: dicens ei. Exurge: & ueni ad me: quia iam hyems quae submersit incredulos: & uos in ignorantia reprimebat: abcessit. Sed & pluuia praesentis id est iam non mandabo nubibus / prophetis scilicet / ut pluuia pluuiam uerbi super terras. Sed ipsa uox turturis: hoc est ipsa dei sapientia / loquetur in terris: & dicit. Ipse qui loquebar ad sum. Flores ergo credentium populorum / & orientum ecclesiarum: apparuerunt in terra: sed & putationis tempus / per fidem meae passionis: & resurrectionis aduenit. Amputatur enim & excernitur ab hominibus peccata: cum in baptismo donatur remissio peccatorum. Vox quidem turturis (ut diximus) iam non per diuersos prophetas: sed ipsius sapientiae dei / auditur in terris. Et ficulnea germinant: quae potest in fructibus sancti spiritus accipi: qui nunc primum aperiuntur: & demonstrantur ecclesiae: uel etiam in littera legis: quae ante aduentum christi clausa erat: & coarctata: & indumento quodam intelligentiae carnalis obiecta. Ex praesentia uero eius / & aduentu: patet est ex ea gemma spiritualis intelligentiae. Et sensus uiridis: & uitalis: qui in ea tegebatur: apparuit: & ecclesia tegebatur a christo / in ficulnea: id est in lege / non apparuit arida: nec occiderem Iesum sequi sed florentem / & uiuificantem spiritum. Sed & uites florere dicuntur: & deiciunt odorem suum. Possunt quidem & diuersae ecclesiae: quae per orbem terrarum habentur: uites dici florere: ut uinea: uinea domini Sabaoth: domus Israel est: & homo Iuda: dilecta nouella. Ista ergo uinea cum primo accedunt ad fidem: florere dicuntur. Cum uero per religionem / operum suorum suauitate adornantur: odorem suum dedisse dicuntur. Et non sine causa: puto quod non dixerit odorem dederunt: sed odorem suum: ut ostenderet inesse unicuique animae uim possibilitatis: & arbitrii libertatem: qua possit agere omne quod bonum est. Sed quia hoc natura bonum / purificationis occasio: decerptum: uel ad ignominiam: uel ad lasciuiam fuerat inflexum: ubi per gratiam reparatur: & per doctrinam uerbi dei restituitur: odorem reddit sine dubio

illum: quem primus conditor deus inoleuerat: sed peccati culpa subtraxerat. Possunt autem & uites: uel uinea: intelligi uirtutes coelestes: & angelicae: quae hominibus largiuntur odorem suum: id est doctrinae: & institutionis bonum: quo introducunt: & imbuunt animas: donec ad perfectionem ueniant: & incipiant capaces fieri dei. Sicut & Apostolus ad hebraeos scribens: dicit. Nonne omnes sunt ministeriales spiritus: in ministerium missi propter eos: qui haereditatem capient salutis? Et ideo dicuntur ab ipsis / quasi primum florem: & odorem bonorum operum capere homines: nunc fructus ipsos uitis: ab eo sperare: qui dixit. Non bibam de generatione uitis huius: donec bibam illum uobiscum nouum / in regno patris mei. Illi ergo perfecti flores: & fructus: ab ipso sperandi sunt: initia uero (ut ita dicam) proficiendi suauitas: potest a coelestibus uirtutibus ministrari. Vel certe per eos qui dicebant (ut supra diximus) quoniam christi bonus odor sumus deo: in omni loco. Sed & alio modo / possumus adhuc intelligere haec: quae habentur in manibus: ut dicamus: ueluti prophetiam quandam uideri ad ecclesiam factam: per quam uocetur ad repromissiones futuras: ut quasi post consumationem saeculi: cum tempus resurrectionis aduenit: dicatur ei exurge: & quia sermo hic / statim opus resurrectionis designat: tanquam ex resurrectione clarior: & splendidior effecta: inuitatur ad regnum: & dicitur ei: ueni proxima mea / speciosa mea: coluba mea: quia hyems transiit. Hyemem / sine dubio huius praesentis uitae procellas: & turbines nominans: quibus humana uita: temptationum procellis / agitur. Transiit ergo hyems ista cum pluuiis suis: abiit sibi. Sibi enim unusquisque egit in hac uita: ois quod egit: principium uero repromissionum futurarum: flores. Secutum ad radicem arboris positam / in consumationem saeculi: ut excidat oem arborem: non facientem fructum bonum: tempus putationis intelligit: uocem uero turturis / quae in litteris repromissionis auditur: quam mansueti in haereditate suscipient: christi personam faciem: ad faciem: & non iam per speculum: & in aenigmate docentis: aduerte. Ficulnea uero: quae gemma suam producit: totius congregationis iustorum fructus habeatur. Ista uero sancta: & beata angelica uirtutes: quibus electi quique / & beati ex resurrectione sociabuntur: qui erunt sicut angeli dei: ipse sunt uites florentes: & uinea quae odor suum unicuique animae / & gratiam: quam a conditore suscepit prius: & nunc iterum perditam recuperauit: impatiuntur: suauitateque coelestis odoris: fetorem tantum abiecit: ab eis mortalitatis: corruptionisque depellit. Surge: & ueni proxima mea: coluba mea: in uelaminibus petrae: iuxta promurale. Oñdem mihi faciem tuam: & auditam fac mihi uocem tuam: quoniam uox tua suavis est: & facies tua speciosa. Secundum praepositi dramatis ordinem: sponsus quod saliens super montes: & exiliens super colles: ad ipsam uenit: percipiens eam: & intuens per fenestras: secundo iam loco: dicit ad eam. Surge: ueni proxima mea: speciosa mea: coluba mea.

stant pellibus • sed

nit oxī

custodiam: & ostium circumfer

M iiii

... la natura del dii. Coniugio

ut quidam legunt: uel ut alii scriptum habent: in pal-
lore auri. Quod ostendere potest: quia posterior illa uo-
catio: quam ex Israel futuram dicit Apostolus: non
erit in obseruantia legis: sed in p̄ciositate fidei. Auri
nāq; uiriditatis gerit sp̄m. Fides autem uirtutibus
florens. Potest autem dici. In medio sortium domi-
re: uel q̄scere ecclesia: in medio duorū testamentorū:
& pennæ eius de argentata ex fensibus legis: aurum
in posterioribus dorſi eius intelligi euangelici mu-
neris donum. Ad hanc ergo ecclesiam dicit christus.
Ueni tu columba mea: & ueni in operimento petrae:
docens eam: ut opera ueniat: ne quid patiat̄ ab in-
curſantibus eam temptationibus: sed sub umbra petrae
incedat/obſecta: dicens. Spiritus uultus n̄ſi christus
dñs: cui diximus. In umbra eius uiuens in gentibus.
Obſecta autem incedit/ & ad operta: quia debet po-
testatem habere super caput/ propter angelos. Cum
autem peruenerit ad promuralem locum: idest ad fu-
turi ſæculi statum: ibi ad eam dicit. Offende mihi fa-
ciem tuam: & audiam mihi fac uocem tuam: quia uox
tua ſuauiſ est. Audita uult fieri uocem ecclesie ſuæ:
quia qui eum confeſſus fuerit coram hoib; & ipſe
conſitebitur eum coram patre ſuo/ qui in cœlis eſt.
Quia uox tua ſuauiſ eſt. Et quis non fatetur ſua uocem
uocem/ eccleſie catholice fidem ueram conſitentis.
Inſua uero/ & iniucundam eſſe hæreticorū uo-
cem: qui non dogmata ueritatis: ſed blaſphemias in
deum: & iniquitatem/ in excellſum loquuntur? Sic &
faci: s eccleſie ſpecioſa eſt. Hæreticorū uero turpis &
ſceda: ſi quis eſt in qui bene nouerit pulchritudinem
uultus probare: idest ſi quis ſpiritualis eſt: qui ſcit exa-
minare oīa. Nam apud imperitos/ & aīales homines/
pulchriora uident̄ mendacii ſophiſmata: q̄ dogma-
ta ueritatis. Poſſumus autem adhuc de loco promu-
rali/ etiam hoc addere: q̄ promurale ſit patris/ in quo
poſitus unigenitus filius enarrat oīa/ & enunciat ec-
cleſie ſuæ quæcūq; in ſecrētis/ & in abſconditis/ pa-
tris ſinitibus cōtinentur. Unde & quidam ab co edo-
ctus dicebat: Deum nemo uidit unq̄. Unigenitus fi-
lius/ qui eſt in ſinu p̄ſis/ ipſe enarrauit. Illuc ergo uo-
cat ſponſam ſuam chriſtus: ſit & de oībus eam/ quæ
apud patrem habentur: edoceat/ & dicat. Quia oīa
uobis nota feci: quæ audiui a p̄ſe meo: Et ut iterum
dicat. Pater uolo/ ut ubi ego ſum: illic ſit & miniſter
meus. Capite nobis uulpes puſillas exterminates ui-
neas: & uineæ noſtræ floreunt. Secundum drama-
tis ordinem mutata eſt perſona. Non enim iam ad
ſponſam/ ſed ad ſodales loquitur ſponſus: & ipſis di-
cit: ut capiant uulpes puſillas: quæ inſidiant uincis:
ubi primum uermē oſtenderint: nec ſinunt eas per-
uenire ad ſorem. Capi ergo eas p̄cepit: ſaluti/ & utili-
tati conſulens uinearū. Sed hæc (ut cœpimus) ſpiri-
tali expoſitione diſcutienda ſunt. Et puto q̄ ſi de aīa/
hæc quæ ſe uerbo dēi cōiungit/ aduertat: uulpes/ cō-
trariæ poteſtates/ & nequitie dæmonum/ intelligi
debeant per cogitationes prauas/ & intelligentiam
peruerſam/ exterminantes in aīa uirtutum ſorem: &

fructum fidei perimentes. Prouisio igitur uerbi dei: qui est dominus uirtutum: mandat angelis suis: qui ad ministerium missi sunt: propter eos qui haereditatem capiunt salutis: ut capiant ex unaquaque anima huiusmodi cogitationes a daemonibus immixtas: ut abiectis eis: possint florem uirtutis asserere. Capiunt autem cogitationes malas in eo: cum suggerunt mentibus: non esse eas a deo: sed esse a maligno spiritu: & dant animae discretionem spirituum: ut intelligat: quae sit cogitatio secundum deum: & quae sit ex diabolo. Ut autem scias: esse cogitationes quas immitit diabolus in cor hominum: uide in euangelio quod scriptum est. Cum autem inuisisset (inquit) diabolus in cor Iudae schariotis: ut traderet eum. Sunt ergo huiusmodi cogitationes: quae a daemonibus iniunguntur in cordibus hominum. Sed quia non deest diuina prouidentia: ne forte per huiusmodi importunitatem: turbaretur libertas arbitrii: & non esset iusta causa iudicii: ideo benignis angelis: & amicis potestatibus: hominum cura mandatur: ut cum deceptores: quasi uulpes in curfare coeperint: hominem: dextris eum auxiliis subleuent: & ideo dicit. Capite nobis uulpes pusillas. Competeret sane cum adhuc pusillae sunt: capi eas mandatum: & comprehendere. Dum enim cogitatio mala in iniunctis est: facile potest abici a corde. Nam si frequenter iteretur: & diu permaneat: adducit animam sine dubio ad consensum: & post consensum: intra cor suum confirmatum: certum est: quia ad peccatum tendit effectum. Dum ergo in iniunctis est: pusilla est: capi debet: & abici: ne si adulta fuerit: & inueterata: iam non possit expelli. Denique & Iudas in initium mali habuit: in amore pecuniae. Et haec fuit illi uulpes pusilla. Sed ab hac: cum uideret dominus Iudae animam: quasi florentem uineam: laedi: capere eam uolens: & abicere ex eo: commisit ei pecuniae loculos: ut possidens quod amabat: a cupiditate cessaret. Sed illa: utpote habens sui arbitrii libertatem: non est amplexus medici sapientiam: sed indulsit semetipsum illi: magis consilio: quo exterminabatur anima sua: quam quo sanabatur. Si uero haec de christo: & ecclesia intelligamus: sermo uidebitur ad doctores ecclesiae dirigi: & mandari eis de captione uulpium exterminantium uineas. Vulpes autem peruersos doctores haereticorum: dogmatum possumus intelligere: qui per argumentum calliditatem: seducunt corda innocentium: & uineam domini exterminant: ne floreat in fide recta. Datur ergo preceptum doctoribus catholicis: ut dum adhuc pusillae sunt istae uulpes: & nondum plures animas deceperunt: sed initium habet praua doctrina: arguere hos: & refrenare festinent: & uerbo ueritatis contradicentes reuincere: & capere hos assertionibus ueris. Si namque permanserint in principiis: & indulsuerint: sermo eorum sicut cancer serpit: & fiet insanabilis: ut multi inueniantur: & defendere suscepti erroris auctores. Sic ergo pusillae: dignum est: uulpes capere: & dolosa haereticorum sophismata in ipsis statim iniunctis ueris assertionibus: confutare. Ut autem utriusque expositionis nostrae cui:

dentior clarescat assertio: congregemus ex diuinis testimoniis: sicut ubi animalis huius metio facta est. Inuenimus ergo in. lxii. psalmo de impiis ita dici. Ipsi uero in uanum quae serunt animam meam: introibunt in inferiorem terram: tradentur in manus gladii: partes uulpium erunt. Sed & in euangelio secundum Matthaeum: saluator ad scribam quod dicebat ei. Magister sequar te: quocumque ieris. Respondit. Vulpes foueas habent: & uolucres coeli nidos: ubi requiescant: filius autem hominis non habet: ubi caput suum reclinet. Similiter autem: & in euangelio secundum Lucam: ad eos qui dixerunt domino. Exi & uade hinc: quia Herodes uult te occidere: respondit Iesus. Euntes: dicite uulpi huic. Ecce ego eicio daemonia: & sanitates perficio hodie: & crastina: & in die tertia consumabor. In libro quoque iudicum: Sampson cum uxor quae erat ex genere Philistinorum: ei fuisset ablata: ait ad patrem eius. Innocens sum ego: hac uice ab Allophylis: quia faciam uobiscum mala. Et abiit Sampson: & accepit tercetas uulpes: & accepit lampadas: & ligauit caudam: ad caudam: & posuit lampadam unam inter duas caudas uulpium: & accendit ignem in lampadibus: & emisit eas per messes Allophylorum: & incendit omnes messes eorum: & stipulas eorum: & uineas eorum: & oliueta eorum. Adhuc etiam in secundo libro Hestiae: ubi Tobias Ammanites impediuit aedificationem eorum: qui de captiuitate redierant: ut aedificaret templum: & mutum: ait ad Allophylas. Numquid isti sacrificabunt: aut comedent imolata: in hoc loco: nonne ascendunt uulpes: & destruent murum ipsum: quem ex lapidibus aedificant? Haec sunt interim: quae ad praesens nobis ex scripturis diuinis occurrere potuerunt: in quibus animis huius memoria facta est: ut ex his sapiens: quisque lector prudenter possit conicere: si apta uis sumus expositione in his: quae proposita sunt nobis ad explanandum id quod ait. Capite nobis uulpes pusillas. Et quis operosum sit: singula quae expleam assumpsimus explanare: in quae poterimus breuiter contingemus. Et primo de. lxii. psalmo uideamus: ubi cum iusti animam persequerentur impii: ille psallebat dicens. Ipsi autem in uanum quae serunt animam meam: introibunt in inferiorem terram: tradentur in manus gladii: partes uulpium erunt. In quo utique ostenditur: quod uanis: & inanibus uerbis: prauis doctores decipere uolentes animam iusti: introire dicunt in inferiorem terram: terram utpote sapienter: & de terra loquentes: atque in inferiorem eius: id est in profundum stultitiae descendentes. Puto enim quod hi qui carnaliter uiuunt: quia sibi ipsis in modo nocent: terra esse: & in terra habitare dicuntur. Hi uero qui terrenis: & carnalibus sensibus: scripturas intelligunt: & alios ita docendo decipiunt: pro eo ipso quod argutias quasdam: & argumenta carnalis: & terrenae sapientiae: confingant: in inferiorem terram dicantur ingredi: uel certe quia grauius delinquant: qui terrena docent: quam qui ita uiuunt: eis futura poena etiam grauior imminet: iidemque ipsi in manus gladii tradendi prophetauerunt: illius fortassis flammis: & uersatilis. Quomodo autem

autem: & partes uulpium sunt: uideamus. Omnis anima: aut pars est dei: aut pars est cuiuscunque: qui accipit potestatem super homines. Nam cum diuide: ret altissimus gentes: & dispergeret filios Adam: statuit fines gentium: secundum numerum angelorum dei: & facta est portio domini Iacob. Cum ergo constet unam: quaque animam: aut in parte dei: aut in parte esse alterius cuiuslibet: quoniam quidem per arbitrii libertatem: possibile est unumquemque ex parte alterius transire: uel ad partem dei: si melius: ipso iuuante: elegerit: uel si nequius: ad demonum portionem: hic horum mentio habetur in psalmo. Qui in uanum quae serunt animam iusti: partes erunt uulpium: uelut si diceret: & pessimorum: & nequissimorum demonum partes erunt: ut unaquaque maligna uirtus: & dolosa: per quam deceptiones: & fraudes falsae scientiae: introductae sunt: figuratim uulpes appellantur hi qui in hunc errorem deducuntur: & nolunt acquiescere sanis sermonibus: domini nostri Iesu christi: & doctrinae quae secundum pietatem est: sed decipi se patiuntur a talibus: isti talium partes uulpium fiunt: & introibunt cum eis in inferiorem terram. Ipsi sunt & illi in quibus secundum euangelium uulpes istae: quas (supra memorauimus) foueas habere dicuntur: in quibus filius hominis non habet: ubi caput suum reclinet. Herodem quoque uulpem nominatum: pro fallaci calliditate: credendum est. Nam si Sampson trecentas uulpes coepisse: & colligasse per caudas: atque interiecisse lampadas ardentis in medio caudarum: atque imisisse per messes Allophylorum: & incendisse eas: cum stipulis: & oliuetis: uineisque memorat: ualde mihi difficilis forma huius: uel figura: uidetur explanatio. Tentemus tamen aliqua ex his pulsare pro uerbis: & ponamus sicut expositio nostra in superioribus continet: uulpes esse fallaces: peruersosque doctores. Hos Sampson qui ueri: & fidelis imaginem tenet doctoris: capiens uerbo ueritatis: caudam: ad caudam colligit: id est aduersantes sibi: & diuersa a se uicem sentientes: docentesque confutat: atque ex ipsorum uerbis propositiones: collectionesque accipiens: in Allophylorum segetem: ignem conclusionis emittat: & ex propriis eorum argumentis: omnes eorum fructus: atque uineas: & oliueta pessimae generationis incendat. Sed & ipse numerus tercetarum uulpium: quae a semetipsis diuersae: & dissonantes erant: triplicem formam indicat peccatorum. Omne enim peccatum: aut in facto: aut in uerbo: aut in consensu mentis admittitur. Verum ne illud quidem: quod in secundo libro Hestiae scriptum diximus: penitus omittendum est. Vbi cum aedificarentur sancta sanctorum: id est cum fides christi: & sanctorum eius mysteria conderentur: inimici ueritatis: fideique contrarii: qui sunt sapientes huius saeculi: uidentes absque grammatica: & peritia philosophica: consurgere muros euangelii: uelut cum irrisione quadam dicunt: per facile hoc posse destrui: calliditate sermonum: per astutas fallacias: & argumenta dialectica. Haec interim quantum bre-

uitas potuit pati: de assumptis exemplis: dicta sufficiant. Nunciam ad propositum reuertamur. Vides ergo in canticis canticorum preceptum dari ab sponsa: amicis sibi uirtutibus: ut capiant: & arguant contrarias potestates: quae insidiant animabus hominum: ne exterminet eorum initia fidei: floresque uirtutum: sub specie secretarum alicuius: & occultae sapientiae: quae quasi uulpes in foueis: ita in his hominibus quae semetipsos ad haec sectanda praebuerint: delitescunt: & quo facilius confutari possint: & argui: dum paruae sint uulpes ipsae: & initia habent pessimae persuasiones capi iubentur. Nam si forte creuerint: & maiores fuerint uulpes affectae: iam nequeat ab amicis sponsi: sed ab ipso fortassis solo sponso capi poterant. Sed & sancti quique doctores: & magistri ecclesiae: sicut acceperunt praeterea calcandi super serpentes: & scorpiones: ita accipiunt praeterea etiam capiendi uulpes. Sic enim data est potestas eis super omnem uirtutem inimici. Vna sine dubio ex ceteris inimici uirtutibus: est uulpes: quae exterminat uineas: quaeque cum adhuc parua est: capi iubetur: sicut & in centesimo. xxxvii. psalmo: beatus deus qui tenet: & allidet paruos Babylonis ad petram: nec permittit sensum Babylonum crescere in semetipso: & augeri: sed cum est in initio allidit eum: & tenet ad petram. Tunc. n. facile permittitur. Sic. n. ordo explanationis percurrat. Capite uulpes nobis pusillas: quae uulpes exterminant uineas florentes. Quod autem dicit nobis: hoc est mihi sponso: & sponso: uel certe mihi: & uobis: quae estis sodales mei. Potest autem: & ita accipi. Capite uobis uulpes: & post distinctionem dicit: pusillas: exterminantes uineas: ut pusillas non tam ad uulpes: quam ad uineas referamus: ut uideantur pusillae quidem uineae: exterminari posse: id est paruae quaeque animae: & initia habentes: non firmae: & robustae: laedi posse a contrariis praetibus: sicut in euangelio deus. Si quis scandalizauerit unum de pusillis istis: in quo ostenditur: quod scandalizari non potest gradis: & perfectis: sed pusilla: & rudis anima: sicut in psalmo dicitur. Pax multa diligentiibus nomen tuum: & non est illis scandalum. Similiter ergo exemplo potest uideri: quod pusilla quaeque uinea: incipiens uidelicet anima: possit a uulpibus: id est malignis cogitationibus: uel prauis doctoribus laedi: perfecta uero: & ualida non possit. Sed si capiantur a bonis doctoribus uulpes istae: & abiciantur ex anima: tunc proficiet in uirtutibus: & florebit in fide. Amen.

Explicit tractatus Origenis super canticum canticorum Salomonis.

INCIPIT TRACTATUS ORIGENIS IN HESAIAM. HOMILIA. I.

VAMDIV Ozias rex uixit: uidere non potuit uisionem Hesaias propheta: erat enim Ozias peccator: & facies malignum ante conspectum domini: & agens aduersus uoluntatem diuinae legis. Ingressus est templum: & facta sanctorum: & ob hoc lepra perfulsus in fronte est: ita ut foras ciuitat

tem uadens: inter imundos computaretur. Talem ergo principem aia oportet mori: ut uisionem dei uidere possimus: neque enim frustra scriptum est. Et factum est in anno quo mortuus est Ozias rex: uidi domum. Vnicuique nostrum uiuit Ozias: siue Pharaos: & non suspiramus aegyptia opera facientes: si autem moritur: tunc suspiramus: ut in Exodo scriptum est. Si Ozias uiuit: non uidemus gloriam dei: si autem moritur: tunc uidemus statim: ut moritur Ozias: gloriam dei. Tantum hoc sit: ut regnet in nobis sermo qui dixit. Ego autem constitutus sum rex ab eo: & non regnet ira: est quidam & peccati rex. Apostolus ita sentiens ait. Non ergo regnet peccatum in mortali uestro corpore. Miserabilis ille homo: cui peccatum regnat: qui tali se tradit regi: despiciens regnum dei: & subiiciens se uoluptati: propterea uoluptatis amator: non est amator dei: & secundum Apostolum: de quibusdam dicitur. Amantes uoluptatem magis quam deum: & quidem id ipsum non ex his dictum est: qui omnino sunt infideles: sed de his qui intrinsecus commorantur: uoluptatem magis amantes quam deum: qui habent figuratorem pietatis: uirtutem autem eius negantes. Hanc propter mortem regis Ozias: post cuius interitum: uidisse se ait uisionem prophetam. Quae est autem uisio? Vidi dominum sedentem super thronum excelsum: & eleuatum. Non omnis qui uidet dominum: uidet eum sedentem super thronum excelsum: & eleuatum & ceterum. Scio alium prophetam uidisse dominum: & uidisse eum sedentem super thronum: sed non excelsum: neque eleuatum. Differens est scriptura: Daniel dicit. Throni positi sunt: & non erat excelsus ille thronus: & ueniam: & sedeam ad iudicandum populum in ualle Iosaphat. Ergo hic in ualle sedet: & in ualle cum iudicaturus est: cum condaturus. Aliud autem est uidere eum sedentem super thronum excelsum: & eleuatum: & in Michea. Egreditur: & descendit deus: & ut uideret Sodomam descendit. Descendens (ait) uidebo si secundum clamorem eorum uenientem ad me: consumauerunt. Igitur deus aliquando sursum: aliquando deorsum iuxta dignitatem uidetur negotiorum. Vidi ergo dominum Hesaias ait: sedentem super thronum excelsum: & eleuatum. Si uideo deum eis qui hic sunt regnantem: non eum uideo super thronum excelsum: & eleuatum: si uideo eum regnantem coelestibus uirtutibus: uideo eum super thronum excelsum: & eleuatum. Quid est quod dixi coelestibus uirtutibus? Throni: Dominationes: Principatus: Potestates: & uideo eum: quomodo eis regnet in uerbo. Vidi dominum sedentem super thronum excelsum: & eleuatum: & plena domus gloria eius sursum quo: elevatus est thronus eius: plenaque est domus gloria eius. Non arbitror & quia plena est domus gloriae: haec quae in terra est. Dominus est terra & plenitudo eius: plenitudinem autem gloriae dei non inueniet in praesenti. Sed si quando edificauerit templum deo: uidebitur gloria dei: & seruat hoc quod dictum est: plena domus uidebitur gloriae dei. Videtur gloria dei. Nescio autem an sicut domus gloria compleatur. Et in Leuitico quae

tum ad praesens pertinet: nec dominum. Deo autem latigiente: legitur in collecta quae sequitur: quia praecipit dominus quaedam fieri: ut uideat gloria domini. Nec unquam apparebit gloria dei: si non haec fiant. Cognoscimus autem illa cum lecta fuerint. Et Seraphin stabat in circuitu eius: sex alae uni: & sex alae alteri. Duo uideo seraphin unumquodque eorum in semetipso habens sex alas. Deinde dispositio alarum: & duabus quidem alis uelabant faciem: non propriam: sed dei. Duabus autem alis uolabant pedes: non proprios: sed dei. Duabus autem alis uolabant: si stabant: uolare non poterant. Scriptum uero est: stabant in circuitu eius: sex alae uni: & sex alae alteri: & duabus quidem uelabant faciem: & duabus uelabant pedes eius: & duabus uolabant: & clamabant alter ad alterum. Verum haec seraphin qui circa deum sunt: quae sola commotione dicunt Sanctus. Sanctus. Sanctus: propter hoc seruant mysterium trinitatis: quia & ipsa sunt sancta: his enim in omnibus quae sunt: sanctius nihil est: & non leniter dicunt alter ad alterum. Sanctus. Sanctus. Sanctus: sed salutarem omnibus confessionem: clamore pronunciant: quae sunt ista duo seraphin? Dominus meus Iesus: & spiritus sanctus: nec putes trinitatis dissidere naturam: si nouum seruatur officium. Opiebant faciem dei. Exordium enim dei ignotum est: sed & pedes: nouissimum enim quod in deo non comprehendit. Sola tamen media uidentur: ante ista quae fuerint: nescio. Ex his quae sunt intelligo deum: post ista quae futura sunt: iuxta quod futura sunt: quis pronunciauit ei? Dixit Ecclesiastes. Priora annunciate mihi: & nouissima quae erunt: & dicam: quoniam diu es inquit. Dixit Hesaias. Ex quo si quis dixerit praeterita: & potuerit nouissima dicere: deus est. Quis ergo potest dicere praeter Seraphin? Quis potest dicere. Sanctus. Sanctus. Sanctus? Seraphin. Nudauerunt autem: quam partem dei: ut ita dicam: me: dietatem eius. Et clamabant aliud ad aliud assistentia deo: atque dicentia. Sanctus. Sanctus. Sanctus. Stant igitur: & mouentur: stant cum deo: mouentur de domino: stantia deum. Intellige enim quia uelant faciem: uelant pedes: non mouent quae uelata sunt: non uelant quae uolant. Et dicunt. Sanctus. Sanctus. Sanctus dominus sabaoth: plena est omnis terra gloria eius. Domini mei Iesu christi nuntiatur aduentus. Nunc itaque plena est omnis terra gloria eius. Aut certe: necdum plena est: sed futurum est ut impleatur: cum expleta fuerit oratio qua patrem nos ipse dominus iussit orare. Cum oraueritis (inquit) dicite Pater noster qui es in coelis. Sanctificet nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat uoluntas tua sicut in coelo: & in terra. Adhuc in coelo uoluntas est patris: in terris necdum uoluntas eius expleta est. Et ipse Iesus iuxta dispensationem carnis quam induerat: ait. Dedit mihi uniuersam potestatem: ut in coelo: & in terra: non quod potestatem non haberet in terris: qui habebat in coelis: & aliquid de mundo acciperet: qui in sua uenerat: sed ut ita crederetur deus in terra: quomodo credebat in coelo. Ergo accipit potestatem

pit potestatem homo christus quam ante non habuit: & usque ad praesens necdum habet in terra omnium potestatem. In his quippe qui peccant: necdum regnat. Sed quando ei data est etiam horum potestas? Cum ei subdita fuerint omnia: tunc completur potestas: & perambulat: subiiciens sibi omnia: quidam autem necdum uolunt subiici ei: uerum adhuc inimici eius subiiciuntur. Nos porro dicamus. Nonne deo subiecta erit anima mea: apud eum enim salutare meum. Et duabus uolabant: & dicebant alter ad alterum. Sanctus. Sanctus. Sanctus. deus sabaoth: plena est omnis terra gloria eius: & eleuatum est superliminare a uoce qua clamabant. Uoce Iesu christi: & uoce sancti spiritus. Si aliquis e nobis clamantium: audierit uocem Iesu christi: & sancti spiritus: eleuatur superliminare: & altius fit: eo tempore cum eleuatum est. Cum dictum est attolite portas principis uestri: & eleuami ni portae aeternales: & introibit rex gloriae. Et domus impleta est fumo: ex remissione ignis cuncta impleta est domus. Fumus autem: uapor ignis est. Et dixi. O miser ego quoniam compunctus sum: quia cum sim homo: & imunda labia habeam: non possum sentire: quia humiliauerit seipsum. Hesaias uere dicit: testimonium dat scriptura: quia mundetur eius labia ab uno Seraphin: qui missus est ad auferenda peccata eius. Unus autem ex seraphin: Dominus meus Iesus christus est: qui ad auferenda peccata nostra a patre missus est: & dicit. Ecce abstuli iniquitates tuas: & peccata tua circumdauit. Nec putes naturae contumeliam: si filius a patre mittitur. Denique ut unitatem dei: tatis in trinitate cognoscas: solus christus in praesenti lectione peccata dimittit: & tamen certum est a trinitate peccata dimitti: quoniam in uno crediderit: in omnibus credit. Deferat ergo mihi de altari coelesti forceps: ut tangat labia mea. Forceps domini si tetigerit labia mea: mundat ea: & si mundauerit ea: & circumciderit initia: nuper diximus. Aperiam uerbo dei os meum: nec ulterius sermo imundus exeat de ore meo: quia cum sim homo: & imunda labia habeam: In medio quoque populi imunda labia habetis habitem. Seraphin quod missum fuit: mundauit labia prophetae: non mundauit autem labia populi. Confessus est enim ipse imunda labia se habere: & in medio populi imunda labia habetis habitare. Sed hoc quod missus est a seraphin: non iudicauit dignos esse de populo: ut & illorum labia mundauerit: & ideo adhuc impie agunt. Idcirco adhuc deum meum Iesum christum repudiant: adhuc & maledicunt imundis labiis. Ego autem precor: ut ueniens Seraphin emundet labia mea. Et regem dominum sabaoth uidi oculis meis. Cur non dicamus in praesenti traditionem quandam iudeorum uerisimilem quidem: nec tamen ueram ex solutionem eius: quare non inueniamus (aiunt) ideo esse iam sectum a populo: quasi legem praeparantem: & extra scripturas annunciantem: scriptura enim dicit. Nemo uidebit faciem meam: & uiuet. Iste uero ait. Vidi dominum sabaoth. Moyses (aiunt)

non uidit: & tu uidisti: & propter hoc eum secuerunt: & condenuerunt ut impium. Non enim sciebant: quia duabus alis uelauerint faciem dei Seraphin. Vidi dominum. Si faciem uidit Hesaias: & Moyses uidit posteriora. Vidit (ut scriptum est) Moyses: Verum tamen uidit dominum: etiam si faciem eius non uidit: & hic ergo uidit: licet faciem non uiderit. Male igitur condenuerunt prophetam. Et regem dominum sabaoth uidi oculis meis. Et missus est ad me unus de Seraphin. Non est unus dominus mei Iesu christi aduentus: quo descendit ad terras: & ad Hesaiam uenit: & ad Moysen uenit: & ad populum uenit: & ad unumquemque prophetarum uenit. Neque tu timeas: etiam si iam receptus est: iterum ueniet: qui autem & ante praesentiam carnalem uenerit: ipsum accipe testem denunciantem: atque dicentem. Hierusalem: hierusalem quae occidis prophetas: & lapidas eos qui missi sunt ad te: quoties uolui colligere filios tuos: quoties uolui: non dicit: non uidi te nisi in isto aduentu: sed dicit quoties uolui: & per singulos prophetarum conuertens se: ego eram christus qui loquebar per prophetas. Dixi: neque tu timeas: & nunc mittitur: Iesus christus non mentitur: Vobiscum sum (ait) omnes dies: usque ad consumationem saeculi. Non mentitur: Vbi duo: & tres collecti sunt in meo nomine: & ego sum in medio eorum. Quoniam igitur praesto est: & assistit Iesus christus: & paratus est: praecinctus sum: mus sacerdos offerre patri interpellationes nostras: surgentes per ipsum: sacrificia patri offerimus. Ipse enim propitiatio est pro peccatis nostris: cui est gloria: & imperium in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA SECVNDA.

VANTVM Ad dictum attinet: uerecunde fecit Achaz: cum ei fuisset imperatum: ut peteret signum in profundum: aut in excelsum: & rationem reddidit: cur petere noluerit. Ait quippe non petam: neque tentabo deum: & tamen super hoc uerecundo culpatur: & dicitur ad eum. Audite nunc domus David. Nunquid modicum uobis praestare certamen hominibus: & quomodo domino praestatis certamen? Deinde de hoc repromissio. Ideo dominus ipse dabit uobis signum. Ecce uirgo in utero accipiet: & pariet filium: & uocabis nomen eius Emmanuel. Haec exponantur: & de reliquis uidebimus: indigentibus & illis gratia dei: ut manifestentur. Iubetur ut petat signum non simpliciter: sed sibi ipse. Sermo quippe ait: pete tibi signum a domino deo tuo in profundum: aut in excelsum propositum est si signum: dominus meus Iesus christus. Hoc enim est signum quod iubetur ut sibi postulet in profundum: aut in excelsum. In profundum quidem: quia qui descendit: est: in excelsum uero: quia qui ascendit: super omnes coelos ipse est. Mihi autem hoc signum propositum: dominus meus Iesus christus in profundum: & in excelsum. Nihil prodest si non mihi fiat mysterium de profundo: & excelsio eius. Cum enim

ego recepero mysterium de christo Iesu de profundi-
do & excelsu. Tunc accipia signum secundum preceptum
domini: & dicitur mihi quasi habenti in semetipso
in profundum & in excelsu. Ne dixeris in corde
tuo: quis ascendit in coelum: hoc est christum deducere
aut quis descendit in abyssum: hoc est christum
ex mortuis reducere. Iuxta uerbum tuum est: uehe-
mens in ore tuo & in corde tuo. Praecipitur ergo no-
bis omnibus: ut petamus nobis hoc signum: ut no-
bis utile fiat signum: quod dat dominus deus in profun-
dum & in excelsu. Siquis autem est qui sciat: &
rationabiliter contemplationem cognoscit: hoc quod
dictum est in profundum & in excelsu: non dis-
iunctiue esse dictum. Significat enim hoc quod uterque
possit. Pete tibi ipse signum ad non profundum &
in excelsu: & in promissione dixit Apostolus. Ut
cognoscamus quid profundum & excelsu: & lar-
tudo: & longitudo: & dixit Achaz. Non petam. In-
credulus fuit. Dicit enim pete tibi ipse. Populus autem
usque hodie non petit signum: propterea non habet il-
lum: & praebet domino certamen: populus qui non
recipit dominum meum Iesum christum. Deinde alia
sequitur quaestio. Isto enim dicente non petam: neque
tentabo dominum: & aestimantem temptationem esse:
si peteret signum: ait. Audite nunc domus David.
Nunc modicum uobis praestare certamen homi-
nibus: & quomodo domino praestatis certamen.
Non praestat autem certamen domino: sed neque ho-
minibus eum arbitror praestare certamen: qui petit
signum in profundum aut in excelsu. Certamen
quippe dei est: quomodo saluet hominem. Non praes-
tat igitur domino certamen: qui confugit ad salutem:
qui uero domino certante ut saluet hominem: fugit
a salute & procul recedit a domino: praestat domino
certamen. Ideo dabit dominus ipse uobis signum.
Ecce uirgo in utero accipiet: & pariet filium: & uocabis
nomen eius Emanuel. Veritas exemplariore prophetae
eius dicit: uocabis. In Matthaeo porro scimus le-
gitari: & uocabunt nomen eius Emanuel. Non pos-
sumus dicere quia oporteat minus aliquid facere de
propheta: quomodo uero euangelium hanc habet
scripturam. Vtrum ab aliquo modo intelligente: &
faciliora currete: quomodo & in aliis multis factum
est. An sic a principio ut dicam: forsitan aliquis ad-
ditum esse euangelium: qui uult deliberet: propheta qui
dem manifeste habet: & uocabis nomen eius Emanuel.
Noui quendam in exordio scripturarum euangelii legen-
tem: & uocabis nomen eius Emanuel: dixisse intra
semetipsum. Quid est uocabis? Quis uocabit? Achaz.
Et quomodo potest Achaz de saluatore qui post gene-
rationes multas uenit audire. Uocabis nomen eius
Emanuel: atque ita pro eo quod est uocabis: scripsisse uo-
cabunt? Sed uide quia non ad Achaz dicitur: & uo-
cabis nomen eius Emanuel: sed domui David. Vide
manifeste dictum. Audite nunc domus David. Nun-
quid modicum nobis praestare certamen hominibus:
& quomodo domino praestatis certamen? Ideo da-

bit dominus ipse uobis signum. Ecce uirgo in utero
accipiet: & pariet filium: & uocabis nomen eius Ema-
nuel. Si quando itaque non intelligimus hoc quod dictum
est: nihil ex eo minus faciamus: neque ad faciliora cur-
ramus: sed expectemus donec gratia dei subiciat no-
bis per illuminationem sanctae explanationis. Aut
certe rursus gratia dei: per quem uult illuminet nos:
ut non ultra quaeramus: sed quaestio nostra soluat.
Quae ergo domus David? Si David christus est: ut
frequenter probauimus: domus David: nos sumus ecclesia
dei: & dicit nobis qui de ecclesia sumus: ut non praes-
temus certamen deo super dictum: & ut dante domi-
no: signum suscipiamus illud nobis: non domui Da-
uid: ista dicuntur: & prophetatur: quia si quis est do-
mus David: uocabit nomen eius Emanuel. In aduen-
tu enim christi: sola ecclesia nostra de christo dicit: no-
biscum deus: his: ut dedit gratiam/explanatis: alia iam
quaeramus aenigmata. Butyrum & mel manduca-
bit. Quomodo christus prophetatur: butyrum &
mel comesturus? Si hoc fuerit expositum domino tribuen-
te: rursus ea quae sequuntur: aliam nobis ingerent quaes-
tionem. Vndeque omnes faceremus illud quod scriptum est.
Scrutamini scripturas. Plura ex corporalibus cibis
nominata sunt in scripturis pro eis spiritualibus:
quasi modo nati paruuli/rationabiles: sine dolo lac
desiderate. Ergo est sine dubio lac rationabile: & oportet
nos istiusmodi lac quaerere. Rursum in pueribus
de melle scriptum est. Mel inueniens: comede: quod suffi-
cienter forte plenus euomas. Et curauit spiritus sanctus
de melle isto: quod notum est: ne forte plius comedamus.
Sed sciens utique spiritus sanctus mel spirituale dicit. Mel
inueniens: comede quod sufficit. Quid autem sentiens
spiritus sanctus praecipit nobis: ut si inuenimus mel:
inuentibile est siquidem mel: comedamus: quod sufficit.
Vade (ait) ad apem: & discere quomodo operatrix est: & in-
ueniuntur prophetae apes esse: fingunt siquidem ca-
ras: & mella conficiunt. Et si audenti mihi expedit di-
cere. Patet eorum scripturae sunt quas reliquerunt: & uo-
lens uenit ad scripturas: & inuenit mel: sed & comede
de mel. Et in prouerbis rursus dicitur. Bonus enim
fauus: ut indulcentur fauces tuae: putasne hoc dicit spi-
ritus sanctus? Comede mel quod in usu est: bonum est
enim. Ego non audeo dicere quia de melle corporeo
mihi praecipiat spiritus sanctus: Comede mel. Ecce non ha-
beo: aut certe naturae eiusmodi sum: ut mel comeder-
e non possim: quare rone mihi dicit. Comede mel: &
noli comedere carnes: sed comede fili mel. Bonum enim
si uideas apes prophetas: & opus eorum: mella uel fa-
uus. Tunc uidebis quomodo pro dignitate sancti spiritus
intelligas. Comede fili mel. Bonum enim si quis medita-
tur eloquia diuina: & nutrit sermonibus scripturarum:
complet mandatum iubentis: Comede fili mel: & fa-
ciens quod iustum est: potitur sermone: qui sequitur. Bo-
num est enim quia bonum est hoc mel quod in scriptu-
ris inuenitur: quod autem dicitur. Vade ad apem: istius-
modi est quaedam (ut ita dicam) apis super apes: &
quomodo inter apes rex quidam est: qui noliatur esse rex. Sic
princeps

princeps apum dominus meus est Iesus christus: ad quem mit-
tit me dominus sanctus: ut comedam mel. Bonum est enim & fauos
eius: ut indulcent fauces meae: & forte subtiliores lrae/
fauis erunt. Mel uero est: quod in his est intellectus. Iste porro
quod est natus ex uirgine Emanuel: butyrum & mel man-
ducate: & quaerit ab unoquoque: non mel butyrum: manduca-
re. Quomodo a singulis non mel butyrum: quaerit & mel: ser-
mo docebit. Opera nostra deliciae: sermones nostri suauissimi
mihi & utiles: mella sunt quae manducat Emanuel: quae
manducat iste quod de uirgine natus est. Si uero sermones
non amaritudine pleni sunt: ita: aiositate/molestia/tur-
pilogo: uitis/cotentioe: dedit in os meum sel: & non co-
medit ab his sermonibus saluator. Comedit autem salua-
tor de sermonibus quod sunt apud homines: si fuerit sermones
eorum mel. Approbemus hoc scripturis. Ecce sto autem ho-
stium: & pulso: si quis aperit mihi hostium: ingredior ad
eum: & coenabo cum illo: & ille mecum. Igitur ipse pollicetur se
ex nobis coenaturum esse nobiscum. Certum est autem quod & nos
cum illo coenemus: si coenemus illum. Comedens quippe
de nobis bonis sermonibus/opibus: & intellectu: repascit
nos suis elcisi spiritualibus: & diuis: & melioribus. Pro-
pterea quod bene est suscipe saluatorem apertis hostiis prin-
cipalis cordis nostri: praeparemus ei mella: & omnem coe-
nam eius: ut ipse nos ducat ad magnam coenam par-
tris in regno coelorum: quae est in christo Iesu: cui est
gloria & imperium in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA TERTIA.

SEPTEM Mulieres patient obpro-
brium: & circueunt quentes eum recipere
possit auferre obprobrium eorum. Ipsae se-
pente mulieres reprobantur: ut suum panem
manducet: & uestimentis suis opiantur.
Non necesse habet panem eius quod obprobrium earum auferre:
non indiget uestimentis hominis: quem assumunt. Meliora
habet uestimenta: quam potest eis homo praestare: lautiores habet ci-
bos: quam conditio potest humana largiri. Cuius ergo sunt septem
mulieres: & quod obprobrium sit earum: dignum est considerare.
Septem mulieres: una sunt: spiritus enim dei sunt: & ista una
septem sunt: spiritus enim dei: spiritus sapientiae: & intellectus: spiritus con-
siliu: & uirtutis: spiritus scientiae: & pietatis: spiritus timoris domini.
Ista sapientia patitur obprobrium a multis sapientibus insurgen-
tibus in se. Iste uerus intellectus: sustinet obprobrium ab
intellectibus falsis. Istud magnu consiliu approbat a
multis consiliis non bonis. Ista uirtus maledicitur a qua-
dam quae cum non sit uirtus: reprobat se esse uirtute.
Ista scientia patitur obprobrium a quadam falsi nominis scientia non
me suu sumptu. Ita pietas exprobat ab ea quae cum
se dicat esse pietate: impietas est: & impios instruit. Iste ti-
mor patitur obprobrium ab eo quod putat esse timor. Multi
enim pollicentur diuinum metum: sed non conscia metuunt.
Quomodo ergo iste septem patient obprobrium considerare:
mus. Vide sapientiam saeculi huius: Vide sapientiam princi-
pum mundi istius: quomodo exprobrant sapientiam christi mei: quomodo
exprobrant sapientiam Iudaismi uerum: iuxta quod nos circue-
dimur spiritualiter: isti uere praecidunt. Intellige itaque quomodo
sapientia saeculi huius: & principum mundi istius maledicunt
sapientiae. Ab hoc quaerit homo quod cum istis septem spiritualibus

mulieribus sit: ut auferat eorum obprobrium: proprie-
tatem unius est homo: qui auferat obprobrium earum. Quis est iste
homo? Iesus qui exiit iuxta carnem de radice Iesse. Factus
ex semine David secundum carnem praedestinatus filii dei in
uirtute: iuxta spiritum iustificationis: exiit quippe uir-
ga de radice Iesse: uirga non est primogenitus omnis
creaturae. Virga non est: qui in principio erat apud deum:
deus uerbum: sed uirga de radice Iesse: qui iuxta car-
nem natus est. Exiit enim uirga de radice Iesse: & flos
de radice eius ascendet. Quis est flos: & quae est radix?
ambo enim unum idipsum subiiciens: dixerunt autem est
negociorum: nam si peccator es: non est tibi flos: neque ui-
debis florere quod est ex radice Iesse. Veniet enim & ad te uir-
ga: quomodo discipulus & uirga: & floris loquitur: de uirga
quidem dicit: quod uultis: in uirga uenio ad uos: de flor-
e uero an in charitate dei: & spiritu mansuetudinis?
Exiit ergo de radice Iesse uirga: ei qui suppliciis ple-
ctitur. Virga ei qui indiget increpatione: Virga ei qui ne-
cesse habet ut arguatur. Flos uero ei qui iam eruditus est:
& non indiget dura correptione: uel certe non indiget
poenis: sed ualentia a flore incipere: & ad perfectum fru-
ctum. Primum enim flos ostenditur: deinde post florem/
uirga fit: & ad fructum. Exiit uirga de radice Iesse: &
flos de radice eius ascendet: & reforescent septem mulie-
res: spiritus dei/spiritus sapientiae: & intellectus reforescit super eum.
Spiritus enim sapientiae non requirit in Moyse: spiritus sapientiae
non requirit in Iesum naue. Spiritus sapientiae non requirit in
singulis prophetarum. In Hesaiam in Hieremiam: nec uero
quasi blasphemiam me lapidebis: dum uelim glori-
ficare dominum meum Iesum christum: sed sustinentes co-
siderate quod dicit: & uidebitis quod in nullo eorum regeuerit
spiritus: non quod ad nullum uenerit: sed quod in nullo regeue-
rit. Venit super Moyse: & non credit Moyses post spiritum
sapientiae: qui uenit ad eum. Audite enim contumaces.
Nuncquid ex petra ista educam uobis aquam? Venit su-
per omnes iustos: uenit & super Hesaiam. Sed quid
ait? Immunda labia habens: & in medio populi im-
munda labia habentis: ego habito. Venit post spiritus sa-
pientiae: ad illum forficem ignem: uenit ad immunda
labia habentem: & requieuit: ministro quidem eo
usus est: non autem requieuit: tribulatus: ad quem/
cumque uenerit hominum. Peccat enim omnis homo.
Non est iustus super terram qui facit bonum: & non
peccet. Nemo mundus a sordibus: neque si una die ui-
ta eius: numerati autem menses eius? Igitur super nul-
lum requiescit. Possumus & de Euangelio probare:
quia uenit spiritus super multos: & non maneat in eis.
Ante paululum lectum est. Non permanebit spiritus
meus in hominibus istis in aeternum. Non ait: non erit:
sed non permanebit. Vnum uidit Ioannes solum: in quo
permanet: & signum hoc erat. Super quem uideris
spiritum descendentem: & manentem in eo: iste est fi-
lius dei. Ministravit quidam uerbo dei: spiritum disce-
dente post modicum: peccat post modicum ociosum
uerbum loquitur. Nescio autem & sine peccato maneat.
Putasne post spiritum peccata recedat? Super nullum ergo
regeuit spiritus dei: nisi quod scriptum est. Exiit uirga de ra-

dice iesse: & hos de radice eius ascendet: & regescent super eum spūs dei: spūs sapiē: & intellectus: spūs cōsiliū: & uirtutis: pp hoc magni cōsiliū est angelus: pp hoc iualuit: & iualēs ascendit: & mirant eum uirtutes ascendentes. Et dī de eo. Iste est dñs fortis & potēs in preclio: adhuc ego dicā ascendentes in ecclesia: uel ad fortitudinem eius: qā requieuit sup eum spūs cōsiliū: & fortitudinis. Fortitudo mea: & laus mea dñs: & factus est mihi in salutē. Regenit ergo sup eum spūs dei: spūs sapiē: & intellectus: spūs cōsiliū: & uirtutis: Sic & spūs sciē: & pietatis: & impleuit eum spūs timoris dei. Mulieres igit quērētes quē assumat: aprehendent septem unū hoīem: & hoc ex prioribus pendet: & oportet primo cognoscere: qñ recipiāt septem mulieres unū hoīem: cū fortes Hierusalē humiliati fuerint: cū luxerint: thecā eorū: ornamenta filiarū syon: cum derelicta fuerit illa sola: cum elisa fuerit ad terram: tūc apphendent septem mulieres unū hoīem dicētes. Panem nrm: māducabimus: & uestimentis nris oppiemur: uerū nomen tuum inuocetur sup nos. Tūc apphenderunt: & uere tenuerunt septem mulieres hoīem Iesum christum dñm nrm: iuxta qd̄ intelligit homo: iuxta q natus est: iuxta q corpus aprehendit septem mulieres hoīem unum dicentes. Panem nrm māducabimus. Multi ambulāt hoīes: & nullum apprehendunt mulieres: nullus eis placet homo. Non enim pp inopiam hoīum: unum hominem apprehendūt: nō pp raritatem hoīs: qualem uoluerunt: qualem quāsierūt: unum solum repperunt hoīem quem apprehenderūt: ut dicāt ei. Panem nostrum māducabimus: & uestimentis nris oppiemur. Est qdam cibus sapiē: & qdam cibus similiter & intellectus: & reliquorū spiritūū. Quis est iste cibus? Non timeo dicere. Alius cibus est iuxta istos. Forte ut merus est cibus sermo dei: q ait. Ego sum panis uiuus q de celo descēdi: & uitam do mūdo. Sic sapiē cibus est ipse pater: pp hoc meus cibus est: ut faciam uoluntatem eius q me misit: & cōsumē opus eius. Nec putandum est aliqd indigere sapiām: & intellectu: caterosq spūs: qā alium cibū habeant: cum totius dispensationis unus sit cibus natura dei. Panem nrm māducabimus: & uestimentis nris oppiemur. Est qdam ornatus sapiē quo decorat. Ornata sunt sermone sapiē: singulæ hāz mulierū. Verū nomen tuum inuocetur sup nos: aufer obprobrium nrm. Quod est nomen sapiē? Iesus. Inuocet ergo nomen tuum sup nos. Ego sum sapiā. Volo noīe tuo uocari: ut ego sapientia dicar Iesus: ut intellectum: & cōsiliū magnū: & fortitudo: & sciā: & pietas: & timor dei noīetur Iesus. Vt oīa in oībus tuū nomen fiat: nomē tuum inuocetur sup nos: aufer obprobriū nrm. Reuera abstulit obprobrium Iesus. Icarco surgētes oremus deum: q hūc misit hoīem: & septē mulierū spūs in eo regēuit: ut & nobis iste homo tribuat cōiōnem horū mulierū: & assumētes eas fiamus sapientes: & intelligentes in deo: cateraq uirtutes aīam nřaz decorātes ī xpō Iesu: Cui est gloria & ipium ī sēcula sēculorū. Amē.

HOMILIA Q VARTA.

LITER. Impossibile est iueniri priuū dei: principiū motus dei nūq̄ cōprehēdis: non dico tu: sed neq̄ aliqui: neq̄ aliud qd̄q̄ eorū quā subsistunt. Solus saluator: & spūs scūs q semp fuerunt cū deo: uidēt faciē. Forte & angeli q uidēt iugiter faciē pīs q est in celis: uidēt & picipia negotiorū. Sic aut & pedes abscondunt aī hoīes Seraphin. Nouissima. n. ut sunt: nō ualēt enarrari. Quis annūciat de nouissimis? Ait scriptura: quā uidemus: ut tñ cōcedatur qā aliqd uidemus: media sunt: quā aī mūdum fuerint: ignoramus. Fuerūt porro qdam aī mūdum: quā post mūdum secutura sunt: certū non apphēdimus. Erūt autē alia post mūdum. Ea igit q scripta sunt. In principio fecit deus celū: & terram. Terra aut erat inuisibilis: & incompōsita: & tenebræ erāt sup abyssum: & spūs dei ferebat sup aquas. Mūdi erāt istæ aquæ: in qbus incubabat spūs dei. Sed & tenebræ quæ sup abyssum erāt: nō sūt ignitæ. Vtrūq̄ enim ex nihilo creatū est. Audi ī Hesaia dicentē deū. Ego deus q cōstruxi lucē: & feci tenebras. Audi sapiētiā in puerbīs p̄dicantē. Aī oēs abyssos nata sum. Nō erat ista ingēnita: sed qñ uel qñ nata sit: nescio. Velant. n. a Seraphin priora opē: dei. i. faciēs dei. Similiter aut & pedes: ea q post extremū sēculū: in sēcula sēculorū futura sunt: q s pōt exponere? Garrulorum est minū horū notitiā polliceri nesciētium: qā homo tñ pōt cape quā media sunt: & ea q post mūdū usq̄ ad cōsumationē in iudicio sūt futura: de pōt nris de retributiōe: & horū quoq̄ multa absōla sunt nobis. Ita pp hoc qd̄ scriptū est. Duabus uelabātiem. Nō solum aut uelabāt: sed & contegebant. i. uelabant: ut nec modicū uidere priōr. Dico aut faciē: ne Paulum qd̄ agnoscat nouissimorū: hoc ē pedum eius: & duabus uelabāt. Apta sunt media ad cōtemplādum. Et clamabāt alter ad alter. Nō alter ad plures: sed alter ad alter. Audire. n. sātitudinē dei: quā annūciat a saluatore: iuxta dignitatē rei nemo pōt nisi spūs scūs. Quomō rursū īhabitare scimoniam dei: quā annūciat a spū sancto: nemo pōt: nisi solus saluator. Ob id alter ad alter clamabant & dicebant Scūs. Scūs. Scūs. Nō ei sufficit clamare scūs: neq̄ bis: sed pfectū numerū trinitatis assumūt: ut multitudinē scitatis manifestēt dei: q est triuā scitatis repetita cōmunitas. Sātitas pīs: scitās unigeniti filii: & spūs scī etenim scīficans: & scīficati ex uno oēs: q scīficat: saluator est: iuxta hoc q homo est a deo p̄f accipiens sātitatē. Dicunt itaq̄ Sanctus. Sanctus. Sanctus dominus deus sabaoth. Interpretatur sabaoth: ut Aquila tradidit. Dñs militiarum: plena omnis terra gloria eius. Olim domus plena erat gloria: nūc uero his q sup terrā sunt: pphetāsa Seraphin: qā futura sit ut uniuersam terram gloria dei Christus impleat. In oībus qppe qui cōuērsatione sua glorificant deum: gloria eius est: atq̄ ita uniuersa terra plena est gloria dei. Olim nō oīs terra plena erat gloria dei: sed unus angulus

angulus terræ q a deo dicebat. Notus ī iudæa deus. In Israel magnum nomen eius. Gloria dei: qui misit filiū suum ut oīs terra plena fieret gloria sua. Sed quid tibi prodest? Terra plena sit ppter ecclesias beatorū: qui ubiq̄ sūt gloria dei. Tu aut non sis particeps gloriæ plenitudinis dei: Et tu ergo labora: & in cunctis nitere: ut gloriam dei quārens ubi inhabitet: inueniat locum & in te: & fias ēt tu cum oī terra: in qua est gloria dei: plena gloria eius. Quomō fit p singulos nřos plenitudo gloriæ dei? Si quā facio: quā loquor: in gloriā dei fiant. Plenus sermo meus: & actus sit gloria dei: si & p̄cessus: & ingressus meus in gloriam dei est: si cibus: si potus meus: si oīa quā facio in gloriam dei fiant. Et ego particeps sum istius dicti. Plena est terra gloria eius. Cum ergo oīa ista fēcero eleuatum est supliminare: a uoce quā clamabāt. Est quoddam supliminare a uoce Seraphin: quā clamabant. Beatum est itaq̄ unumquēq̄ nostrum: ita laborare: ut particeps fiat hostiū: & superliminare hostiū qd̄m: iuxta intellectum christi dei. Neq̄ enim indigens dic tu reor: hostiū: carnem: & supliminare: uerbum nūcupari. Eleuatum est supliminare a uoce quā clamabant: & domus repleta est fumo. Fumo isto bonū est de gloria dei: & dixit. O miser ego: qñ compunctus sum. Anteq̄ uideas uisionem non cōfiteris esse te miser. O Hesaia nō ait qd̄ diu uixit Ozias: neq̄ in sensum meum uenit: qā miser essem. Incipio enim nōsse qā miser sim qñ uideo uisionem. Morietē mihi Ozia leproso rege: & dico. O miser ego. Nūc incipio & ego cōfiteri dño: & dicere de me metipso. O miser ego. Quomodo Hesaia dicit. O miser ego. Proxime autem huic & Apostolus dicit. Miser ego homo: q s me liberabit de corpore mortis huius? Beatū est ergo ut miser ipse me fatear. Si me humiliauerō: & pōnitēs sup peccatis meis fleuero: exaudiet me deus: & dabit mihi liberatorem: & dico grās deo per Iesum christum dñm nostrum. Verū ex corde dicamus. Miser ego. Vnusq̄q̄ recordetur causas miseriarū suarū: & delicta. Dicamus surgētes ad orōnem: memores qd̄m quasi cōfiteres: obliuī autem quasi iam nō facientes: & dicamus. Miser ego qñ cōpunctus sum. Non est cōpunctus anteq̄ uideret uisionē: anteq̄ Ozias moreretur: cum incipit pñiam agere: ista tim dicit: qñ compunctus sum. Si quis sine sensu est: iuxta iteriorem hoīem cum peccator sit: non cōpunctus: sed q si in exteriora mēbra: licet adhibeas stimulum: nō sensit mortuū corpus: eodem mō ēt si adhibeas p̄cōri uerba diuina: mortificato p̄ctm: & nō agēti pñiam: neq̄ moestus est: neq̄ pōnitet: neq̄ hēt trīstitiā opantē cōfessionē: trīstitiā q d̄ deū est. Sigs aut uult saluari: & audierit sermones arguētis se: & corripientis: statim dicit. O miser ego. Nec sufficit dicere miser ego. Apponēdum ei est: qā cōpunctus sum: ut ināq̄ amplius compūgatur: quanto. n. plus cōpunctus: tāto plus p̄cōrū nobis uinacula laxantur. Propter hoc Achaz ille nō multum utilitatis est consecutus: qā nō multum compunctus est: sed cōpunctus est

qdem semel. Quāobrem dcm̄ est. Vidisti quō compunctus est Achaz. Si uero q s talis fuerit ut nō cesset cōpungi. Dicit similiter Apostolus. Nō sum dignus uocari Apostolus: pp hoc qā p̄secutus sum ecclesiam dei: & mihi minimo oīum scōrū data est grā ista: & si delis deus: qā christus Iesus uenit in mūdum p̄cōres saluare: quorū primus sum ego. Vides ne qā multum compunctus est: nō semel: sed semper: scribens: & loquens: & agens: cōpunctus est. Quomō & Hesaia in pñti q dicit. O miser ego qñ cōpunctus sum: qā cum sim homo imunda labia hñtis hēam. Annotemus & aliud qd̄dam: qā peccata Hesaia nō in factis: sed tñ in sermōibus erat: pp q ait. Quia cum homo sim: & imunda labia hēam. Erat aut & populus imunda labia hñs: nō decuit eum accusare populum: & dicere: plura peccata in eo esse q̄ imundorū labiorū. Et regem dñm sabaoth uidi oculis meis. Si qñ de deo cogitauerimus: eum adhuc simus p̄cōres: & nos dicamus: quā nūc dicit propheta. Et missus est ad me unus de Seraphin. Quam bonus deus. Quia (ingt) audio cōfitemen Hesaia: dixit. n. O miser ego: qā audio p̄cōnitētem: ait qppe. Cōpunctus sum: qā p̄pria delicta p̄nunciauit dicens. Cum sim hō: & imunda labia hēam: in medio quoq̄ populi imunda labia hñtis habitem. Et ego adhuc loquēte eo: dico. Ecce adsum. Et missus est ad me un⁹ de Seraphin: & in manu eius hēbat carbonem. Carbo deferretur ad prophetam: ut p ignis exustionem purgentur labia eius: quā aliqui peccauerūt. Quis est iste unus de Seraphin. Dñs meus Iesus christus. Iste iuxta dispensationē carnis missus est: hñs in manu sua carbonem: & dicens. Ignem ueni mittere sup terram: & utinam iam ardeat. Et missus est ad me unus de Seraphin: & in manu eius hēbat carbonem: quem forfice acceperat de altari. Nō quocūq̄ simpliciter: & fortuito: p̄pheta igne q est de altario dei. Si purgatus non fueris altaris igne: residet tibi ille de quo dcm̄ est. Ite a me in ignē æternū: q p̄paratus est Zabulo & angelis eius. Nō est talis ignis altari. Oēs igni tradēdi sunt: sed non oēs uni igni: alios de altario ignis expectat: alios ille q p̄paratus est Zabulo & angelis eius. Tangat ergo labia mētis: & aīa nřa sermo corripientis ut & nos dicamus: & tetigit os meū: Si munda uero os meum ut nihil ociosum: nihil fatuum: nihil turpe: nihil scurrile: ut oīa semel noīem: nihil eorū quā iterdiſta sunt: loquar: tūc possum dicere. Tetigit os meum porro qd̄m imunda labia hēo: & imundas res gero: ppter uerba p̄cti: non tāgit me ignis de altario: neq̄ mittit ad me unum de Seraphin: & dixit. Ecce tetigit hoc labia tua: & abstulit iniquitates tuas: & p̄ctā tua circūpurgauit. Mordeat nos sermo diuinus: exurat aīas nřas: dicamus audientes. Nōne cor nrm ardens erat in nos: ut auferantur iniquitates nostræ: atq̄ peccata: & mundi effecti: mūdō ore: mūdōq̄ corde: & mūda tota cōscia: grātiā agamus oīpotenti deo in christo Iesu dño nostro: cui est gloria: & impium cum spiritu sancto in sēcula sēculorū. Amen.

IT Propheta esse & uiuentem iustitiam: & putabamus nos ab Apostolo solo dictum esse: quia christus sit iustitia & sanctificatio & redemptio & sapientia. Forte autem & Apostolus instruitur a prophetis: nouit animalem esse iustitiam: & uiuentem. Quae est ista iustitia? Unigenitus deus. Quia autem non ab Apostolo ortum est: Christum esse iustitiam & uiuentem: & subsistentem iustitiam: sed inueniens ex prophetis sermonibus: hunc nobis mysterium exhibuerit: certum est a capitulo: in quo nunc lectio conuenit. Quis enim (inquit) surgere fecit ab oriente iustitiam? Vocauit eam ad pedes suos. Vocatur iustitia. Manifestum est animalem eam esse: si ambulet uocata. Vocauit autem christum pater: quia ob nostram salutem ad nos iter fecerat: & descendit de caelo ad nos. Nemo enim ascendit in caelum: nisi qui de caelo descendit: filius hominis. Vocauit eum de oriente: non de isto sensibili: sed oriente lucis: uere propter quod scriptum est: quis exurgere fecit de oriente iustitiam. Vocauit eam ad pedes suos. Pater uocauit filium: imo ut uere dicamus. Deus hominem uocauit iustitiam ad pedes suos: id est incarnationem filii sui. Ideo & adoramus scabellum pedum illius: iuxta quod scriptum est. Adorate scabellum pedum eius: quia sanctus est. Caro siquidem domini honorem deitatis assumit: quia autem principium lectionis alterius indiget expositione: Oremus summum regem: ut sermo qui uocatus abierat: ad nos iterum reuertatur: & pauca iuxta possibilitatem nostram edisseramus. Et factum est anno quo mortuus est Ozias rex. Vidi dominum sedentem supra thronum excelsum: & plena domus gloria eius: & Seraphim stabant in circuitu eius: sex alae uni: & sex alae alteri: & duabus quidem uelabant faciem eius: & duabus uelabant pedes: & duabus uolabant: & clamabant alter ad alterum: & dicebant Sanctus. Sanctus. Sanctus dominus sabaoth: plena est terra gloria eius: & reliqua. Verum ut & nos uideamus uisionem quam uidit Hesaias: uocemus Iesum qui non uidentibus largitus est oculos: Potest enim etiam nunc uenire: & facere ut ea quae in lectione sacramenti dicta sunt: aptis oculis intueamur. Repromittamus ei iam nos ultra non facere corpus christi: corpus meretricis. Non facere opera digna luctu. Unusquisque nostrum haec corde loquatur ad deum: & precemur ut aduentus eius et nunc fiat. Si enim non aduenit Iesus: ista uideri non possumus: ut mittatur etiam ad me Seraphim: & apprehenso de fornice carbone: purget labia mea: & quid dico labia: Hesaias sanctus erat: & ideo tamen labia eius purgata sunt: quia labiis tamen id est sermone deliquerat. Ego uero non sum talis: ut possim dicere imunda labia habeo: metuo ne imundum cor habeam: imundos oculos: imundas aures: imundum os: quadiu in omnibus istis pecco: totus imundus sum. Si uidero mulierem ad concupiscen-

dum: merchatus sum eam in corde meo: ecce imundus oculus: Si de meo pectore exeant cogitationes pessimae: adulteria: fornicationes: falsa testimonia: Ecce imundum cor: quam formosi pedes euangelizantium pacem: euangelizantium bona. Ego uero timeo ne currens ad mala: imundos pedes habeam: extendo ad deum manus meas: & forte auertens faciem suam dicit. Si extenderitis manus: auertam faciem meam a uobis. Quis ergo me mundat? Quis lauat pedes meos? Iesu ueni: sordidos habeo pedes: propter me fieri seruus. Mitte aquam tuam in peluim. Veni laua pedes: scio temerarium esse quod dico: sed timeo comminationem dicentis: Si non laueris pedes tuos: non habebis partem mecum. Ideo laua pedes meos: ut habeam partem tecum. Sed quid aio: laua pedes meos? Petrus hoc potest dicere: qui non habuit necessesse nisi tamen ut pedes eius lauentur. Totus quippe mundus erat: ego uero cum semel lotus sim: illo indigeo baptismo: de quo Dominus ait. Ego aliud baptisma habeo baptizari. Cur ista diximus? Praeparo & me: & audietes ad maiora mysteria: si tamen ueniat: si descendat ad nos sermo dei. Timeo enim ne me fugiat: ne benedictionem quoque meam dedignetur. Fugit quondam sermo populum propter Achaz unum peccatorem. Fugit quondam sermo propter Achaz filium Zambri: filii Zambri ex tribu Iuda qui in obediens fuit deo: & ideo anathematizatus est. Et quis nunc populi multitudo est propter parascenonem: & maxime in Dominica die: quae passionis christi commemoratrix est. Neque enim resurrexio domini semel in anno: & non semper post octidies celebratur. Orate deum omnipotentem: ut teneat ad nos sermo eius: etiam si estis peccatores orate: Peccatores exaudit deus. Quod si timetis illud quod in euangelio dicitur. Scimus quia peccatores non exaudit deus. Nolite pertimescere: nolite credere. Caeus erat: & hoc dixit. Magis autem credite ei qui dicit: & non metuitur: & si fuerint peccata ustra ut coccini: ut lanam dealbabo. Et si uolueritis: & audieritis me: bona terrae edetis. Si uultis uel nunc audire: oremus in corde domini: ut saltem nunc adueniente uerbo prophetico: dicta ualeamus aduertere. Factum est (inquit) in anno quo mortuus est Ozias rex. Vidi dominum sabaoth sedentem super thronum excelsum. At uisio ascripta est. Cur? Rei ipsi sunt significatum intédite: quando oborta sit uisio. Cum mortuus est Ozias rex. Vidit Hesaias dominum sabaoth sedentem super thronum excelsum. Si quis ex nostris nouit qui fuerit Ozias: & quae gesserit: ille potest nosse quid docuerit propheta per spiritum: quod exhibeat nobis sermo diuinus. Vadam ad uitam regis Oziae: & requiram ex regum libris: & ex Paralipomenon historia de Ozia. Ibi quoque uideo quia necessarium sit: si futurum est: ut uideam dominum sabaoth sedentem super thronum excelsum: mori mihi Ozia regem. Iste Ozias ex semine Dauid descendens: & regnans populo Iuda: quadiu quidem uixit: Zacharias qui intelligebat (sic enim scriptum est in secundo libro Paralipomenon) fecit rectum in conspectu

in conspectu domini. Et sufficiens isto: fecit lumina: & magna domino: & composuit templum dei: & multae fuerunt eius in religione uirtutes. Quando autem mortuus est Zacharias intelligens: tunc fecit malignum. Quis hoc quod fecit malignum retexerat: non sacerdos? Alius ordo regius: alius ordo sacerdotalis. Voluit ingredi templum: & locum agere sacerdotis: & facere opus quod non fuit ei concessum. Introiit praeparans autem & princeps sacerdotum qui tunc illo erat: & octoginta sacerdotes cum eo. Dixit ad eum princeps sacerdotum. None tu es Ozias: & non sacerdos? uiolenter perseverauit: & lepra ascendit in frontem eius: proiectus est: mortuus egressus est: de templo eduxit eum dominus. Igitur leprosus factus propter praeparationem legis. Unusquisque sub regno est siue peccator: siue iustus. Si peccatum mihi regnat: unus sum de regibus Israel: quod templum uiolenter ingressi sunt. Si iustus sum iuxta mensuram profectus mei: & facio rectum: & perseuero ante conspectum dei: regnat mihi iustitia. Quadiu uero uixit leprosus: Hesaias imunda labia habuit: quadiu uixit iniquus: non potuit Hesaias dominum sabaoth uidere: & imunda labia habuit: sub iniquo quippe rege erat. Quando autem incipit uidere uisionem dei: anno quo mortuus est Ozias. His similia: & de multis discere tribuente deo. In Exodo istiusmodi quiddam scriptum est. Et factum est: post dies aliquot mortuus est rex aegypti: & suspirauerunt filii Israel: & ascendit clamor eorum ad deum. Quadiu uixit Pharaon: non suspirauerunt filii Israel: & in poenis positi: ne gemendi quidem liberam habuerant facultatem. Viuebat quippe rex qui imperabat eis ut lateres & paleas faceret. Quadiu uixit Pharaon: non suspirauerunt ad deum. Cum mortuus est Pharaon: tunc ualuerunt madida fletibus ora sustollere. Viuit rex malignus in pectore nostro quadiu uiuit Pharaon Zabulus: tunc lateres operamur & paleas: tunc lachrymas intra silentium deuorantes: & iniquitatis opera prima facimus. Cum autem mortuus fuerit dominus deo nos uisitante: tunc suspiramus ad dominum. Idcirco oremus ut regnum peccati quod est in mortali nostro corpore moriatur. Peccatum enim (ait) mortuum est: ego autem reuixi: & rursum peccatum reuixit: ego autem mortuus sum. Moriente imo qui potitur regno peccati. Ozias moritur: & Pharaon. Cum moritur rex pessimus: erigo ad caelum oculos: & exaudiu uocem meam deus: sicut Habraam & Isaac & Iacob. Et uideo deum sabaoth sedentem: & regnantem super excelsum solium: quem populus non uidet. Necdum enim Ozias mortuus fuerat. Volo quiddam simile interponere bonae rei: quae huic contraria est. Iste ipse Ozias quadiu uixit: Zacharias intelligens: non fecit peccatum in conspectu dei. Moriente Zacharia: declinauit a domino: & ubi imperauit populo: & rexit orbem. Haec legentes diebus: & noctibus: & audientes dominum dicentem. Oportuit te mittere per cuniam in mensam: & ego ueniens cum usuris exegis.

sem. Non colligemus in sudario in nam creditam: nec pecuniam mittamus in mensam: sed faceremus eam populis: & cum nos crediderimus dominicam rationem: Vobis erit uidendum: quomodo credita cum usuris exsoluatis. Amen.

HOMILIA SEXTA.

IDENS Hesaias dominum sabaoth sedentem super thronum excelsum: & eleuatum: uidens autem & Seraphim circumstantia eum: & remissio peccatorum accipiens per eum ignem: qui allatus de altario est labia eius contactu purgauit. Ait audisse se uocem domini non imperantis: sed excitantis: atque dicentis. Quem mittam: & quis ibit ad populum istum? Deinde dicit respondisse se domino. Ecce ego sum: mitte me. Factus autem in loco: & scrutans ea quae scripta sunt: inuenio aliud fecisse Moysen: aliud Hesaiam. Moyses enim electus ad educationem populi de terra aegypti: ait. Prouide alium quem mittas: & uidetur contradicere deo. Hesaias uero non electus: sed audiens quem mittam: & quis ibit? Ecce (inquit) ego sum: mitte me. Dignum est ergo spiritualibus spiritualia comparantem requirere: quis e duobus melius fecerit? Moyses qui postquam electus est: recusauit: an Hesaias qui ne electus quidem ipse se obtulit: ut mitteretur ad populum. Nescio enim si potest quis eam contrarietatem negotiorum: quae in utroque uidetur: intendens dicere: quia id ipsum fecerit Moyses quod Hesaias. Ergo audacter facit: comparans duos sanctos: & beatos uiros: & decernens: & dicens uerecundius Moysen fecisse: quam Hesaiam. Moyses quippe magnitudinem considerabat praesse populo: ad educendum eum de terra aegypti: repugnare aegyptiorum incantationibus: & maleficis: propter hoc ait. Prouide alium quem mittas. Iste autem non expectans uidere quid ei iuberetur: ut diceretur: etiam si electus fuisset. Ecce (inquit) ego sum: mitte me. Unde quia ignorans quid ei iuberetur: ecce (ait) Ego sum: mitte me. Haec iubetur ut dicat: quae erat inoptata dicenti. An non erat inoptabile: statim iussu prophetare a maledictionibus incipere ac dicenti. Aure audietis: & non intelligetis: & uideres non cemetis: & non uidebitis. Incrassatum est enim cor populi huius: & reliqua. Forte ergo si tamen audenter expedit dicere: temeritatis: & audaciae mercedem consecutus est: ut ea iuberetur dicere: quae prophetare nolebat: quod autem comparauimus Hesaiam: & Moysen: componamus & aliam proximam comparisonem: Hesaiam & Ionam. Ille mittitur praedicare eersionem Ninuiis post tres dies: & pergit eum proficisci: nolentem causam malorum ciuium esse. Iste uero non expectans quid ei imperaretur: ut diceret. Ecce ego sum: mitte me. Bonum est non profligare ad eas quae a deo sunt dignitates: & principatus: & ministeria ecclesiae. Imitaremur eum: & diceremus. Prouide alium quem mittas. Neque enim ad principatum ecclesiae uenit: qui saluari uult: & si praesse: sed ad seruitutem. Si oportet dicere &

de euangelio principes quidem gentium dominan-
tur eis: & qui potestatem habent in illis: magistra-
tus uocatur. Non sic autem erit in nobis. Nec enim
dominatur princeps in uobis: sed qui uult uestrum
esse maior erit osum minimus: qui uult esse primus:
erit omnium nouissimus. Qui uocatur ergo ad epi-
scopatū: non ad principatū uocatur: sed ad ser-
uitutē totius ecclesiæ. Si uis credere de scripturis:
quia in ecclesiā seruus sit oium qui præest: suadeat ti-
bi ipse saluator & dñs. Talis tātūq; factus est in me-
dio discipulorum: non quasi discumbens: sed quasi
ministrans. Accipiens enim linteam: postquā exu-
tus est uestimentis: præcinxit se: & mittens aquam in
peluim: cepit lauare pedes discipulorum: & deter-
gere linteo quo erat præcinctus. Et docens quales
oporteat esse principes. Vos uocastis me dñm: & ma-
gistrum & bene dicitis: sum enim. Si enim ego dñs:
& magister laui uestros pedes: & uos debetis alteru-
trum lauare pedes. In seruitutē igitur uocat ecclesiā
princeps: ut possit ex seruitute ista: ire ad solium coe-
lestis: sicut scriptum est. Sedebitis sup thronos duo-
decim iudicantes duodecim tribus israel. Audi uero
& Paulum tam præclarum uirum dicentem: q; ser-
uus fuerit oium credentium. Ego sum minimus apo-
stolorum: qui non sum dignus uocari apostolus: quia
persecutus sum ecclesiam dei. Porro si hoc nō uide-
tur approbare seruitutem eius: sed tñ humilitatem:
audi eum dicentem. Facti sumus paruuli in medio ue-
strum: quasi nutrix foueat filios suos: cū possimus
graues esse: ut christi apostoli. Imitatores ergo nos eē
expedit humilium ipsius domini sermonum: atq; fa-
ctorum: & apostolorum eius: & facere: qd factum est a
Moysē: ut etiam si uocatur aliquis ad principatū:
dicit. Prouide alium quē mittas: deo dicit. Non sum
dignus anteheri: & nudius tertius: exilis uocis sum
& tardilinguis. Et q; deo dixit humiliter exilis sum:
& tardilinguis: audita deo quis dedit os homini: &
quid fecit surdum: & mutum: uidentem & cæcum:
nōne ego dñs deus? Crede deo: cōsecrate ei: licet sub-
tilis uocis sis: tardæq; linguæ: trade te sermonib; dei.
Dices postea. Os meum aperui: & attraxi spūm. Hæc
quidem: ppter hoc q; ait Hesaias. Ecce sum ego: mit-
te me. Faciamus aut ex parte: & cum eo. Voluit enim
cum iam accepisset gratiam a deo: nō in uacū eam
accipere: sed ut ea ad necessaria. Videns seraphim: ui-
dens dñm sabbaoth sedentem sup thronum excel-
sum: & eleuatum: dixit. O miser ego: qm compun-
ctus sum: quia cum homo sim: & imunda labia ha-
beam: in medio quoq; populi imunda labia habem:
tis habitem: & regē dñm sabbaoth uidi oculis meis.
Hoc dicens: & miser se faciens: meretur auxilium: su-
scipiente deo humilitatem eius. Quod est istud auxi-
lium? Missus est (ait) ad me unus de Seraphim: & ha-
bebat in fornice carbonem quem attulerat de altari:
& tetigit labia mea: & dixit. Ecce abstuli iniquitates
tuas: & peccata tua circūpurgau. Consecutus est be-
neficiū: mundus effectus est: & remissionem accē-

pit peccatorum. Cum audisset quem mitto: & quis
ibit: nobis: ppter priorem conscientiam: ausus fuit di-
cere. Ecce ego: mitte me. Sed ubi: quia aut audierat:
ecce abstuli iniquitates tuas. Igitur quia sancti com-
punguntur: & regretur inter Moysen & Hesaiam: fa-
tisfaciam: ut etiam pro Hesaiā dantes & ei de scriptu-
ris sortem suam. Moyses non accepit remissionem
peccatorum: ut diceret quasi iam conscius se munda-
tum. Mitte me: ppter quod ait. Prouide alium quē
mittas. Habebat enim in cōscientia interfectionē ægy-
ptii. Forte autem ut homo sciebat se & alia quædam
habere peccata: propterea recusat. Iste autē non quasi
natura iustus postulat ministeriū: sed quasi gratiam
consecutus: si & Moyses similem gratiam percepis-
set: audisset. Ecce abstuli iniquitates tuas: & circūmun-
daui peccata tua: Nunq forte dixisset: Prouide alium
quem mittas. Habet ergo aliquid rationis: & Moy-
ses recusans: & Hesaias dicens. Ecce sum ego: mitte
me. Sed uideamus etiam ea quæ præcepit dñs: ut po-
pulo diceretur. Vade: & dic populo. Aure audietis:
& non intelligetis: & uidētes: cernētis: & non uide-
bitis. Incastratum est enim cor populi huius: & auri-
bus grauitur audierit: & oculos clauferunt: ne qñ ui-
deant oculis: & auribus audiant: & corde intelligāt:
& cōuertantur: & sanem eos. Bisariam sciens semo-
auditionem: & duplicem noscens constitutionem.
Hoc est aliud eorum corpale: aliud spūale. Aliud ait ad
populum prophetans de his quæ in aduentu christi
futura erant: quia esset tēpus qñ audirent: & non in-
telligerent ea. Siquidem cū audirent dñm meum Ie-
sum christum: uocem tñ dictorum: audire nō sensum.
Et hoc ex eo manifestum est: quia foras ad populum
in parabolis loquebatur: discipulis aut secreto dissol-
uebat eas. Prophetat aut q; euenit. Aure audietis: &
non intelligētis. Porro quia de aduentu dñi: hoc sit
populo pphetar. Ipse saluator dicit. Bene proph-
tauit Hesaias de uobis inquiens. Aure audietis: & nō
intelligētis. Cōcedamus ergo quia sermones dñi po-
pulus auscultans non potuerit nosse quæ dicta sint.
Videamus aut quid sit hoc quod sequitur. Et uiden-
tes: uidebitis: & non scietis. Non si quis uidet ea quæ
saluator faciebat: statim uidens potuit intelligere: cur
facti sunt. Veluti exēplum assumamus. Laui pedes
discipulorum: & uidebant quidem bene quomodo la-
uabat magister: discipuli. Videbant aut etiam alii qui
erant præsentēs. Sed id tñ q; fiebat: nō etiam cur fie-
bat. Similitudo quippe erat lauationis pedum: qua
lauit uerbum dei pedes discipulorum. Idcirco ait salua-
tor ad recumbentem Petrum: & dicentem. Non laua-
bis pedes meos. Qui ait. Quid facio: tu nescis mo-
do: scies autē postea. Quid ergo facis modo: uideo
dicit Petrus te lauante pedes nostros: peluim por-
sitam: linteo te præcinctum: & seruientem nobis:
& detergentem pedes nostros. Verum quia non erat
hoc negocium nostrum: Saluator nudatus: mittit
hoc negocium nostrum: Saluator nudatus: mittit
spiritualem aquam in peluim: sicut scripturas: & lauat
pedes discipulorum: ut cum mundi fuerint: ascen-
dant ad

dant ad dicentem. Ego sum uia: & non pleni pulue-
re: quem excutere uoluit super indignos: & non su-
scipientes pacem: neq; dignos eorum quæ dicebantur:
& q; hoc erat q; significabatur. Ideo ait. Quod ego
facio tu nescis modo: scies autem postea: erat aut hoc
q; in reliquis dictum est. Quia uocastis me dñm: &
magistrum: & bñ dicitis: sum enim. Si igitur ego do-
minus: & magister laui uestros pedes: & uos debe-
tis inuicem lauare. Ergo hoc dicit ut episcopus mit-
tens aquam in peluim: & exutus uestibus suis: & p-
cinctus linteo: me extendente lauet pedes meos. Siq;
dem uos (inquit) debetis inuicem pedes uestros la-
uare. Si hoc est q; dicitur: nemo nostrum mādatur
seruabit. Nemo enim quibuscūq; uenientibus assu-
mens linteam diaconus: uel præbyter: siue ep̄s lauit
pedes. Sed si intelligas ea quæ scripta sunt: qui uere
beati sunt episcopi seruiētes ecclesiæ: mittunt aquam
de scripturis in peluim: ania: q; est sicut scripturas: &
tentant sordes pedum discipulorum lauare: & eluere:
& proicere. Et sic custodiunt ep̄i mandatum imitan-
tes Iesum: sic & præbyteri. Utinam & ego accipiam
nunc aquam: quæ possit aīa nostræ pedes lauare: ut
unusquisq; uestrum dicat cum fuerit lotus. Laui pe-
des meos: quō in quinabo eos? Hoc enim sponsa di-
cit in cantico canticorum: non ostēdens corporeos pe-
des lotos: sed pedes non offendentes: de quibus di-
xit Salomon. Pes autem tuus non offendat: de quibus
& in psalmis scriptum est. Mei autem pene moti sūt
pedes. Verum & quæ constituuntur in ecclesiis ui-
dete. Si sanctorum (inquit) pedes laui: si autem uis
apertius audire quō uidua lauat pedes sanctorum: audi
Paulum in alio loco constituentem uiduis: & dicen-
tem. Bene docentes ut pudicas efficiant. Adolecen-
tulas lauantes sordes pedum iuenculorum: & istæ ui-
duæ dignæ sunt ecclesiastico honore quæcūq; san-
ctorum pedes lauantes: sermones spiritualis doctrinæ:
sanctorum uero non masculorum sed mulierum. Docere
enim mulierem non pmitto: neq; principari uiro. Vult
esse mulieres bene docentes: ut ad castitatem suadeāt
non adolēcentes: sed adolēscēntulas. Indecens quip-
pe est ut mulier magistra uiri fiat: sed ut castitate sua
deant adolēcentulas: & amare uiros & liberos suos.
Discamus ergo lauare pedes discipulorum. Ista propter
hoc dicta sunt. Vidētes: uidebitis: & nō scietis. Quo-
niam si quid fiebat a saluatore: ab his quidem q; non
intelligebant uidebatur iuxta corpus: non uidebatur
iuxta notionem: ab his uero qui intelligebant: uide-
batur qd iuxta oculos: uidebatur autem & iuxta
intellectum: ita ut non compleretur super beate ui-
uentes: hoc q; dictum est. Videntes: uidebitis: & non
scietis: sed super peccatores. Et cuncta autem euange-
liorum oramus uidentes dupliciter uidere: quō fa-
cta sunt iuxta corpus: quando saluator noster descen-
dit ad terras etenim similitudo erat: & typus futuro-
rum unūquodq; q; fiebat in corpore: ueluti nescio
quis a natiuitate cæcus uisum recuperauit. Vere autem
a natiuitate cæcus iste erat gētilium populus: cui sal-

uator reddidit uisum: salua sua ungens oculos eius: &
mittens ad syloam: q; interpretatur missus. Mittit q;
pe eos: quos spiritu unxit: ut crederent: ad syloam. i.
ad apostolos: & magistros: ppter q; scriptum est de
syloa: quia interpretatur missus. Et quotienscūq; inci-
pinus ab Iesu uisitari: ut recipiamus aīa oculos: mit-
timur ad syloam: hoc est missus. Et unusquisq; ergo
nostrum qñ legit ea quæ in euāgeliis facta sunt: oret
ne in se etiam compleatur. Videntes: uidebitis: & nō
scietis. Si aut ut æstimant simpliciores illa quæ facta
sunt: q; pp se tñ facta sunt: & nō erant exēplum alter-
ius rei: exponant hoc q; dictum est. Videntes: uide-
bitis: & non scietis: hēat sensum. Nam si ea quæ non
uidebantur habebant aliquem sensum sacram: ut
cum carnalibus oculis: etiam spiritualiter inspiceren-
tur: nunq dixisset. Videntes: uidebitis: & non scietis.
Ad approbationem autem horum: & alterius scripti de
euangelio testimonium pferamus. Quod iuxta eos
qui tñ litteram sequuntur: mendacium est. Dicit sal-
uator: & dñs noster ad discipulos in euangelio sicut
Ioānem. Si credideritis: non solum quæ ego facio:
facietis: sed & maiora horum facietis. Videamus ergo si
maiore aliqua fecerint discipuli. Quid maius est q;
mortuum resuscitare: quis non dico nūm: sed apo-
stolorum: mortuum resuscitauit. Refert historia q;
Paulus: Cuthicum resuscitauerit a mortuis: & Pe-
trus Thabitā: quæ interpretatur Dorcas. Ista autem
& alia istiusmodi inueniri possunt. Vbi sunt maiora:
sed & cæcos fecit saluator: rursus uidere: & (qd ma-
ius est) qui sic nati fuerunt. Exibeant quos cæcos ab
utero: manibus apostolorum: curatos aspicient: & alia
infinita potest de euāgeliis inuenire q; querit. Quia
neq; apostoli his maiora fecerunt: neq; eorum successores.
Verum sermo scripturæ tale quiddam locutus est:
his quæ ego feci corporalibus: maiora facietis. Ego
feci resurgere ex mortuis corporaliter: uos facietis re-
surgere ex mortuis spūaliter: ego cæcis sensibile hoc
lumen infudi: uos spiritualem lucem nō uidentibus
dabit. Vsq; ad hanc autem diem hæc maiora signa
corporalibus quæ fecit Iesus: ego uideo fieri per fi-
delissimos discipulos Iesu. An nō cæci nūc uident:
& claudi ambulant: & leprosi mundantur: & reliqua
sunt? Si his qui heri obcæcatus: & accedens ad Ido-
lum: quasi ad deum: hodie inuocet deum uiuum: pri-
stina derelinquens: an non qui heri claudus erat: p-
pter peccatum: nunc per doctrinam discipulorum: iter
uerum edoctus: stabili gradit pede: qui heri aridam
habebat manum: & ociosam ad bñfaciendum: ho-
die recipiens manum: habet eam uiuentem. Si uide-
ris aliquem pollutum: & lepram in aīa habentem: su-
bito poenitentia sermone compunctum: non te pi-
geat dicere: q; maius sit hunc spiritualiter leprosum
q; quēdam carnaliter fuisse purgatum. Et hæc qd
largiter profudit oratio: cupiens ostendere quid sit
hoc q; dictum est. Et uidentes: uidebitis: & non scietis.
Quæ autem causa est: audientem non intelligere:
& uidentem non uidere? Incastratum est cor populi

huius: si quid necessarium est intelligi: & hoc inde est: non est eadem corporalis / & spiritualis pinguedo: neque eadem est corporalis trinitas / & spiritualis. Et enim quod corporaliter crassum est / in carne fuit: & nihil mihi nocet cor carneum si incrassetur: neque prodest si a langore uel a quacunque causa attenuetur. Tale autem testimonio fieri cor carneum eorum qui formidine continentur. Quomodo enim toti tabescunt ab agro / ratione: sic autem & crassitudinem / & quicquid pingue est circa cor eorum extenuari. Quid ergo mihi nocet si corporale cor meum incrassetur: esto uero & attenuari cor meum quod mihi ex isto prodest? Sed cum nuncupatio / cum corporeo corde / uocabulum anime nostre principalem noietur: ut manifestum est ex eo quod in euangelio dicitur. Beati mundo corde. Neque enim hi mundo corde sunt: qui sanguinem uel quodcumque materie corporalis intrinsecus non habent. Sed dictum est beati mundo corde: pro eo quod est beati: qui mundum cor habent principalem anime: principalem noiato pro corde. Quoniam igitur principale anime nostre quod esse dicitur in corde corporeo: siue mundum est: siue imundum. Et est cor nostrum imundum quod dem: quod cogitationes pessime egrediuntur ex eo: homicidia / adulteria / furta / falsum testimonium / blasphemie: mundum autem quod cogitationes sancte: & intellectus diuini / & mens pura: propter hoc arbitrandum est attenuatum est quidem: dicitur autem attenuato sancto spiritu eius qui saluantur. Incrassatum autem a malitia / & praefocatum eius qui peccat: dicitur enim de sancto spiritu qui est secundum sapientiam: quia sit inuiginitus multifarius / tenuis / mobilis: & quia iustus accipiat hunc subtilis spiritum. Differt quippe hic spiritus ab omnibus spiritibus intellectualibus mundis subtilibus. Est ergo principale corpus: tenue quidem quod spirituale est: pingue autem quod ex corporalis materie uitio / concretum est: plenum cogitationibus corporalibus: quae sunt in reprehensione. Si dicitur incrassatum est cor populi huius. Intelligere ex eo incrassatum est cor: quia nihil sit in eo praeter humanas / & carneas sollicitudines. Quomodo enim materia corporis pinguis est: eodem modo etiam corporei intellectus / & cogitationes. Ex quo cum duo proposita sint: incrassari cor ex secularibus curis: & attenuari ex sollicitudine spirituali: cum quis cogitat ea quae domini sunt: proiciens pinguedinem ex corde: & sciens quasi incrassatum fuerit cor eius: neque accipiat sermones dei: neque uideat salutis sacramenta. Deponamus nos crassitudinem: & assumamus eam quod benedicta est / tenuitate: ut & nos dicamus quod propheta. Quam multipliciter tibi caro mea. In terra deserta / & in uia / & in aquosa: sic in sancto apparui tibi. Non quasi sanctus fuero naturalium: sed carnis prudentia tabescit: si prudentia carnis extabuerit: tunc in sancto apparebo tibi. Haec in explanationem eius / quod dictum est. Incrassatum est enim cor populi huius. Sequitur autem. Et auribus suis grauer audierunt. Nihil mihi nocet / si grauer audiam corporaliter: neque

ista mihi causa fit ut non audiam sermones dei. Quomodo enim nihil mihi nocet caecitas corporalis: si non fuerit obcaecata anima mea: sic neque leuitas / neque grauitudo auditionis corporalis impedit mihi. Est autem quaedam grauitudo auditionis quae nocet anime hominis. Quae est ista grauitudo quae est in auditione anime: peccatum secundum scripturas graue est: propter quod sentiens quod peccata sua dicit. Quasi onus graue / grauatata sunt super me. Et quia grauis est iniquitas: propter hoc super talentum plumbi sedet: ut in Zacharia scriptum est. Aegyptii autem / non quoniam grauia habebant corpora: submersi sunt quasi plumbum in aqua uehementi. Grauitudo ergo aurium a peccato fit: & leuitas a iustitia. Quid est quod faciat auditum non grauer audire / sed leuiter: penae uerbi: penae uirtutis. Etenim penae uerbi multum leuitatis attribuit. Quis dabis mihi penas ut columbae: & requiescam. Hoc dicit propheta: non orans ut corporales penas accipiat columbae: sed penas columbae spiritus sancti. Dicit autem rursus Salomon de diuite. Componit autem sibi pennas ut Aquila: & conuertitur in domum eius qui praestitit illi. Si accipiamus igitur penas: leuiter audiemus: si autem peccauerimus: & negligentes fuerimus circa alas: & deflexerint: pennas nostras grauabimur: & grauer audiemus. Auribus ergo suis peccatores grauer audierunt. Omnes quidem iudei qui tunc audierunt saluatorem: grauer eum audierunt: ideo non crediderunt. Usque hodie autem quotquot audientes scripturas: non audierunt sermonem spiritalem qui leuis est: sed litteram / quae est grauis: & occidens: grauer audierunt. Atque ita dupliciter auditur scriptura ab eo qui non intelligit quae dicitur: grauer auditur ab eo uiro qui intelligit eam: non solum non audit grauer: sed potius acute. Unde & qui sit intelligens quis auditor. Et alius autem prophetatur de populo iudeorum: & de omnibus nobis si peccauerimus: & oculos suos clauerunt: ne quando uideant oculis: & auribus audiant: & corde intelligent. Eorum qui non uident: quidam caeci sunt: & propterea non uident. Alii autem neque in tenebris sunt: neque caeci sunt: sed quia claudunt oculos non uident: & scit has differentias quae principales cordis nostri sunt scriptura diuina. Dicit enim saluator his qui sunt in uinculis exite: & his qui in tenebris ut eis reuelatur: & sedentibus in regione / & umbra mortis: lux orta est eis. Nam non uiderunt: ideo quia fuerunt in tenebris donec oriretur eis lux. Surdi audierunt: & caeci aspicerunt: & isti ideo ante non uiderunt: quia naturaliter caeci erant. Quomodo extra ista sunt quicquid comparationem caecorum: & eorum qui in tenebris sunt: multo peiores sunt. Hi sunt qui ideo non uident: quia oculos sponte clauerunt. Hoc autem ita esse / ut asserimus / saluator mihi testimonio erit dicens. Si caeci essetis: peccatum non haberetis: nunc autem dicitis quia uidemus: petram uestrum manet. Et bene ait dicitur quia uidemus. Vere enim dicunt quod uideant: & habeant

& habeant possibilitatem uidendi: sed claudentes oculos non uident. Et si quando uideris ingeniosam ad intelligendum animam / & uelocem / & alacrem / non meditantem eloquia dei: cognosce quia non propter caecitatem non uidet: ea quae continentur in scripturis: non ob id quia in tenebris sit: sed quia claudit oculos. Si ergo audiens scripturam dicentem his qui claudunt oculos: Aperi oculos tuos: & recta uide: aperias oculos ab eo quod claudas: tunc poteris uidere peccata: & considerare lumen ueritatis: Accusat quidem eos: de quibus queritur: cur oculos claudant ne uideant. Non autem & hoc dicit: quia non expediat aliter manifestum facit Hesaias dicens eis: per ea quae sequuntur. Quis annuntiabit uobis locum aeternum? Qui ambulat in iustitia / & loquitur ueritatem: obdurans aures / ut non audiat iudicium sanguinis: claudens oculos: ut non uideat iniquitatem. Si futurum est ut aperies oculos anime audiam: & sentiam turpilorum: melius est claudere aditus: quam audire / & intelligere quae noceant. Quando igitur claudis: quoniam mala dicuntur: ut neque intelligam ea quoniam uidera sunt eloquia dei: & conuertimur: & sanat nos deus: mittens uerbum quod sanat eos: qui uolunt curari in christo Iesu. Cui est gloria / & imperium in saecula saeculorum. Amen.

CHOMILIA SEPTIMA.

CCASIONEM Autem accipientes sacratissimi apostoli ad intellectum prophetarum sermonum: oremus deum: ut accipiamus sapientiam: & possimus fieri sapientiores / per occasionem apostolorum / ad prophetas exponendos. Apostolus recordans huius diei. Ecce ego / & pueri quos deus dedit mihi. Deinde infert & disferit. Quia ergo pueri communicauerunt sanguine / & carne: & ipse proxime eos factus / qui participantur eorum: ut per mortem destruat eum qui imperium habet mortis: hoc est Zabuulum: & eruat eos quicunque metu mortis in sempiternam uitam rei erant seruitutis. Igitur quia pueri participes effecti sunt sanguinis / & carnis / & saluator noster communicauit sanguini / atque carni. Alienum. n. erat a natura / & diuinitate eius sanguine / & carnem suscipere: propter nos autem ea quae sibi erant aliena suscepit: ut domesticos nos sibi faceret: qui facti fueramus alieni per peccatum. Et apostolus quidem sic exposuit dicens. Quia ergo pueri communicauerunt sanguini / & carni: & ipse proxime eos factus est: qui participatur eorum. Ego autem dicam: quoniam / & quos: quia pueri communicauerunt sanguini / & carni: & ipse proxime eos qui participantur eorum. Sic quia pueri non possunt fortiores audire sermones: debet enim ut pueri audire sermones dei. Propter hoc factus in sanguine / puerorum causa: qui communicauerunt carni / & sanguini: quasi paruulis loquens: loquitur non diuina / & ineffabilia: sed quaecumque capere possunt paruuli. Paruuli autem omnes homines sunt: si eos comparas ad perfectionem uerbi: licet nomines Moysen: licet

cet unum dixeris de prophetis: licet Ioanem quo maior in natis mulierum nemo fuit: licet ad apostolos uenias: Petrum cui portae inferni non inualescunt: uel Paulum / qui raptus est usque ad tertium coelum: & audiuit indicibilia uerba. Non deponis eorum gloriam: dicens. Quia & ipsi in eis quae intellexerunt: comparatione eorum quae non intellexerunt: paruulorum discipulis eruditi sunt: quae hominibus traduntur. Dicit ergo saluator non de his quos Paulus in christo paruulos nuncupat: & asserit lacte potandos: & non fortitudo: sed de omnibus simul hominibus. Ecce ego / & paruuli mei quos mihi dedit deus. Verge quoniam in pueris / alii ab aliis aciores: & ea quae his sunt tradita uerba: locis consequuntur. Sic inquam similem ingeniosis pueris factum Moysen / & prophetas: sed & domini Iesu christi apostolos. Propterea sentientes semet ipsos / quia etiam si proficerent: puerorum proficerent profectu: dixerunt / ex parte cognoscimus: & ex parte prophetamus. Nec enim adhuc ueritatis negocia: sed umbras negociorum conspiciunt: nec plenam lucem: sed obscuram imaginem. Ideoque repetebant dicentes. Videmus enim nunc per speculum in aenigmate: tunc autem facie ad faciem. Quis ergo legens / & intelligens / infatur: & erigitur: siue super scientiam: seu super quodcumque donorum? Etenim cum ea quae ad pueros dederunt: multo inferiora sint his quae reposita sunt uiris: debent non eleuari / & supbire: qui uidentur inter pueros acioris ingenii / & uelocioris. Istos autem pueros / homines dicit omnes: quos & saluator demonstrabat. Ecce (inquiens) ego / & pueri / quos mihi dedit deus: donum accipiet saluator a deo. Nemo enim uenit ad eum: si quis misit eum non attraxerit uenientem ad saluatorem: sicut in euangelio quod secundum Ioanem est: dicimus. Et quia accepit donum a patre: eos qui credunt. Idcirco prophetans de eis ait. Ecce ego / & pueri / quos mihi dedit deus. Nec putandus est non habuisse / qui accepit: cum adhuc habeat ipse qui dederit. Deinde in reliquis prophetat saluator in prophetis: dicens futurum esse: ut cum accipit pueros: signa / & prodigia fiant in Israel a domino sabaoth. Diu habitabit in monte syon: qui enim habitat in speculatorio: & in omni anima potente conspiciere ueritatem: iste facit signa / & prodigia per saluatorem: & post saluatorem per apostolos: & ubicunque inuenitur orta anima mysterio signorum / & portentorum dei: siue iuxta spiritalem curationem: siue sensibilibus ad exhortandos eos: qui ueniunt ad fidem. Non est ociosus deus qui tunc fecit signa / & prodigia: etiam nunc opatur ea. Et si dixerint ad uos quare uenit illo quos / & eos qui de terra clamant: qui inania loquuntur: qui de uentre clamant: non gens ad deum suum regunt: quid exquirunt? De uiuentibus / mortuos. Attendite quoniam obscure dicta sunt: & debet sensus deo ipso largiente / & reuelante / coherere superioribus. Docet ergo nos: ut non simus aliorum sermonum discipuli / nisi coelestium / & bonorum. Sunt enim quidam loquentium / & pollicentium doctrinam ueram: qui non loquuntur cor

lestia: sed terrena. Qui est ex terra: de terra loquitur: qui de celo uenit: super omnes est: quod uidit: & quod audiuit. testificatur. Siquis ait: pueris qui in me credunt: dixerit: querite uentri loquos: & eos qui de terra clamant: qui inania loquuntur: quod de terra clamant: ueluti querite demonia. Ab una enim specie demones uentri loqui: tropice omnia demonia nuncupauit. Si dixerint uobis querite uentri loquos. Hoc est querite a demonibus siue diuinationem: siue ueritatem: siue sacram contemplationem: respondete eis haec quae doceo. Quae sunt quae eos docet? In sequentibus dicit. Et sunt quidem qui mittunt uos: magis autem carum: thecuminos: quantum in ipso est ad uentri loquos. Qui enim uolunt uos ad adoranda idola ducere: carum: ne accedatis: scriptum est enim. Omnes dii gentium: demonia. Volunt uos ire non solum ad uentri loquos: sed ad omnem diuinationem: siue ueritatem. Verum: amen deus noster qui in celo & in terra uniuersa facit: auellat nos a demonibus: familiares sibi faciat: per saluatorem nostrum Iesum Christum. Videte ergo ne quando decipiatur alicuius ex uestris anima: & adhuc ambigat: & dubitet: cum audierit illum: & illum hominem: in illo idolo demonum: curauit illum languorem: illud: & illud diuinauit. Ista omnia sunt idoli demonum: & hominum non cognoscendum ueritatem. Ascendit autem ad eum qui omnium est creator: & comparate pietatem istam omni: quae annuntiatur esse pietas: nec est pietas: & uidete quia uos beati estis. Quis enim similis tibi popule saluate a domino. Et beata gens cuius dominus deus eius: populus quem elegit in hereditate sibi. Beata quippe gens fuit quondam iudeorum: sed perdidit beatitudinem: & eiecta est de loco suo: quia eum qui missus est: & testimonium habuit patris: non solum per legem: & prophetas: uerum & in signis: & prodigiis: insidians interfecit. Beatitudo ergo transiit ad nos Iesu Christi discipulos: & credimus in eo inconcusse: & firme: ueritatem iuxta hoc quod docti sumus. Et si dixerint ad uos: querite uentri loquos: & eos qui de terra clamant: qui inania loquuntur: uentri loquos nominauit. Omnis sermo qui dicitur: aut uacuum est: aut plenus ueritate. Vacuus est sermo omnis qui mendax est: plenus est autem ueritatis: qui habet scientiam dei uniuersorum: & docet ut credamus deo pollicenti regna coelorum sanctis suis. Vide ergo quod dicant: qui non fuerunt uentri loqui: neque uacui: tunc apparuerunt in conspectu domini dei. Nos omnes ex plenitudine eius accepimus. Qui uentri loqui sunt: non habent omnes plenitudinem: sed omnes uacuos ueritate: uacuos uirtute: uacuos Christo. Si dixerint uobis querite eos: qui de terra clamant: qui inania loquuntur: qui de uentre clamant. Volo dicere & causam: quare hoc potissimum demonum uentri loquos: nunc assumpserit sermo: & dicat. Si dixerint ad uos: querite uentri loquos: inuenies omnes qui repromittunt: nec habent ueritatem: uentri suo seruientes: & quodammodo propter uoluntatem eius: & abundantiam cuncta facere. Non solum autem gentiles:

sed & eos qui cum repromittant in Christo religio: nem: heretici sunt: & non tamen illos: sed etiam in nobis: qui ecclesiastici sumus: inuenies aliquem pro futuritate uentris: cuncta gerere: ut honoretur: & accipiat munera quae in ecclesia deferantur. Iste talis de uentre loquitur: & fons sermonum eius in uentre constitit. Non enim fons sermonum de corde fluit: de bonis cogitationibus: non de sancto spiritu. Siquis ergo aliquando docere se permittit: obseruate utrum sermones eius de uentre habeant principium: an non: propositionem autem quae mihi dici potest: ipse interponam. Nemo forte quis ex uobis a quoquam eam audiens: aestimet aut scripturam sibi esse contrariam: aut nos spernere: quod oporteat approbare sermonem in eos accusatorum: quod de uentre clamant. Quae ergo propositio? Siquis (ait) credit in me: flumina de uentre eius fluent: fons aquae salientis in uitam aeternam. Dicat itaque aliquis de his qui proponunt. Si saluator repromittit: hoc est de uentre fonte aquae salientis in uitam aeternam. Et iustus de uentre clamat. Siquidem fons aquae: quem saluator repromittit: in uentre eius est. Sed dicendum: ne forte duos habeamus uentres: & alius sit corporalis: alius spiritualis. Sicut reliquae partes quae uidentur in corpore nominari: ueluti sunt oculi: uerum alii corporis: alii animae. Sic enim dicitur de oculis. Mandatum domini lucidum: illuminans oculos. Non puto hoc referendum ad oculos corporales: & si dicitur: quod habet aures audiendi: audiat. Non est hoc putandum dici de corporis auribus: sed de animae: quas habent qui in auditu animae. Sed et si de in repromissione. Pes tuus non offendet: non est arbitrandum hoc dici de corporis pede: Est enim quidam pes cordis ingrediens: ut ille qui dixit. Ego sum uia. Sic igitur similis uentri corporali: uenter est anima. De quo loquitur iustus. A timore tuo domine in uentre accepimus: & parturimus: & peperimus spiritum salutis: quem fecisti super terram. Quicunque autem plenum habent uentrem uacuis sermonibus: quod de terra sunt: habent uentrem de terra subsistentem. De quo scriptum est. Deus autem istum: & haec destruet. Sancti ergo uentrem habent: in quo a timore domini: & conceperunt: & plenus est uenter eorum fontibus aquae salientis in uitam aeternam. De isto uentre ait ille. Auris: & uenter meus quasi uter plenus musto. Haec enim dixit: non de corporali uentre. Nec enim uenter eius corporalis plenus erat diuinorum: & his proximorum uino alligato in utero. Ista in solutionem propositionis. Nunc ad quod capimus: reuertamur. Si ergo dixerint ad uos: querite uentri loquos: & eos qui de terra clamant: qui inania loquuntur: qui de uentre clamant: non gens ad deum suum. Haec eis respondete. Deficienter autem dicit. Haec eis respondete. Non gens ad deum suum exgrunt: una: quaeque gens si querit Ioanem: ad proprium deum: differt quod querit. Haec eis responde. Vos autem Israel: littere habentes deum uerum: qui est super omnia. Cum queritis: nolite uentri loquos querere: neque de terra clamantes: neque uentri loquos: sed proprium deum: quid querunt

querunt de uiuentibus mortuos? Mortui enim sunt demones priuati uera uita: qui dicit. Ego sum uita. Nolite ergo mortuos suscitare de uiuis negociis: legem enim suscepistis o uos quibus persuadere non potuit: ut quereretis ista de uentri loquis: & de terra clamantibus uanos sermones: sermonem ueritatis: & legem suscipietes eam in adiutorium legis uestrae. Attendite. In lege uestra scriptum est. Non sequaris idola. Iuxta legem facientes: non attendatis uentri loquis: neque his qui de terra clamant: legem. non in adiutorium dedit: ut dicat. Non sicut uerbum istud: pro quo non est munera dare. Qui enim assumpsit legem: & nouit quia lex in adiutorio est: & praecipue spiritualis: quae in ter dicit a uentri loquis: & auguriis: & cum intellexerit legem: debet admirari eam: dicere. Nullum uerbum inmundum apud graecos: & barbaros: quale est uerbum legis. Ab omni enim uerbo: uniuersa doctrina: ueritatem pollicetur. Differt lex quae a deo nobis data est: legem. non in adiutorium dedit ut dicat: non sicut uerbum istud: quid est quod non est uerbum? Multa sunt uerba: sed non sicut uerbum istud. Nullum enim uerbum: post uerbum Moysi: post uerbum prophetarum: multo autem amplius post uerbum Iesu Christi: & apostolorum eius. Vide si non clamauit sensus dei quod deum est. Legem enim in adiutorium dedit: ut dicant qui acceperunt legem in adiutorium: non est ut uerbum istud. Quomodo locutus est Moyses in lege lata per angelos in manu mediatoris? Multo autem dignius potest hoc ecclesia dicere. Non est uerbum istud: quod caro factum est: quod habuit in nobis: cuius uidimus gloriam: non sicut Moyses uelamine obtegit: sed gloriam tanquam unigeniti a patre: plenum gratiae: & ueritatis. Non est uerbum istud quod suscepit ecclesia in quod credit: quod & saluabit. Verbum quod in principio erat apud deum: deus uerbum. Cui est gloria: & imperium in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA OCTAVA.

LIM Quidem quoniam peccauit populus: prior excidit a religione: & sculptilia fabricatus est Iudas in Hierusalem: & is qui Israel uocabatur in Samaria. Si autem & nunc aliquis consideret ex multitudine eorum qui colligunt peccatores: non pigebit eum dicere. Quia unusquisque deum facies quod aestimat esse bonum: & seruens peccato: maledictus est facies sculptile: & confans opus manuum artificis: & ponens illud in absconso. In absconso quippe cordis multa faciemus idola: si peccemus. Vnde sermo nos edocet penam agere: & ululare super sculptilibus: & idolis: quae sunt in Hierusalem: & Samaria. Et si quidem nos peccemus quod esse de ecclesia cupimus: in Hierusalem faciemus sculptilia. Si uero hi qui foris ecclesiam constituti sunt: quoniam heretici peccauerint: faciunt idola in Samaria. Verum omnes iuxta suam bonitatem ad penam puocat dicēs. Ululate sculptilia in Hierusalem: & in Samaria. Quaedam modum etenim feci Samaria: & manufactis eius: ita faciam & in Hierusalem: & idolis eius. Cominae quae: cum fecit Samaritanis: et his qui de ecclesia sunt. Cum

autem consumauerit dominus omnia facies in monte syon: & in Hierusalem: inducet super sensum magni principem Assyriorum: & super altitudinem gloriae oculorum eius docemur quod futurum sit inimico nostro Zabulo. Quae sensum quaedam magnum nunc prophetam nuncupauit. Quomodo serpens sapientior erat omnibus bestis quae sunt super terram: & filii saeculi huius sapientiores: super filios lucis in generatione sua sunt. Dispensator iniquitatis sapienter fecit secundum sapiam non bonam. Eodem modo iste qui singulariter princeps Assyriorum dicitur: magnus est sensus: & est mirari magnitudinem sensus eius: quod ab usus est ad instruendos sapientes mundi istius: quod cum omni uere similitudine: cunctaeque uirtute falsitatem sectae suae: componentes exhibent. Cum ergo omnia fecerit deus in monte syon: & in Hierusalem: & reddiderit ea quae iustis repromissa sunt: tunc inducet super sensum magnum principem Assyriorum: & super altitudinem gloriae oculorum eius. Alta sapientis sermo nouit: & exordium ruinae eius ab inflatione coepit. Unde et si inflati fuerimus: in iudicium icidimus diaboli: in quo ipse icidit Zabulus. Videamus & inflationem eius quantam sit: ut ea caueamus: & non permittamus eum super nos uera dicere. Quid igitur dicit? Viribus faciam & sapia intellectus auferam fines gentium: aestimat fortitudinem suam: quod uult in nobis se posse perficere. Et reuera si uincamur: & post haec uerba peccemus: si post ecclesiam rursum in circum: & ad equorum cursus: & ad conuentus gentium eamus: quod aliud sit quam superatos nos possidet. Et quod dixit Zabulus: Viribus faciam. Consequitur in nobis peccatibus: quod minatus est. Sed et si fornicemur: post castitatem longi temporis: post sanctimoniam multam: quod aliud sit quam uera locutus peratur super nos? Qui dixit. Viribus faciam. Quid autem & aliud repromittat iste magniloquax itueamur. Et sapientia intellectus auferam fines gentium. Sapientiam ne scio quam pollicetur: de qua & propheta loquitur. Alienigena quaedam sapia est in eis. Est aliqua extranea ueritate sapia: quam dispedit deus. Haec iste habens aestimat se esse sapientem: & dicit. Sapientia intellectus auferam fines gentium: & uires eorum depascant. Peruenit enim ad omnes gentes operatio eius: sed saluator in omnes gentes mittens sermones suos: eruit eos quod a Zabulo in cunctis gentibus captiui tenebant. Et uires eorum depascant. Minatur se uires nostras perdatum ire: & tradere aduersus nos militantibus. Et reuera est uidere eum quibusdam hoc facientem. Quando enim quis uincitur a Zabulo: & traditur demonibus: spiritualibus pessimis: uirtutibus contrariis. Quid aliud factum est: quod si quod dixerat: & uires eorum depascant? Accipiens nostras uires depastus est nos. Et commouebo ciuitates quae inhabitant. Et hoc Zabulus cominat. Inhabitari cernit ciuitates: ecclesias dei: in Christo domino constitutas. Has commaturus esse se pronat: & frequenter quidem concussit ciuitates inhabitatas per scutionibus: frequenter concussit scandalis. Sed nos cominamus fundamentum habentes super petram: iste autem dicit. Commouebo ciuitates quae inhabitant. Nos mouere non ualeat per procellas suas: nec per spiritus ad

uerfos. Verum ad oia quæ acciderint: stabiles pſeueramus: ut pote hñtes ædificiũ ſup petra xpm Ieſum/ cui eſt gloria/ & impium in ſæcula ſæculorũ. Amen.

HOMILIA NONA.

T Audiui uocem dñi dicentis quem mittā: & q̄s ibit ad populũ iſtũ? Et di/xi. Ecce ego ſum: Mittit me. Et ait. Va/de: & dic populo huic. Aure audietis: & nō intelligetis: & reliqua. De eo qui nūc lectus eſt Heſaiæ pphetæ ſermo. Oremus deum ut nobis grām largiat: & digna pphético ſpiritu ualeamus exponere. Et audiui uocē dñi dicentis. Quem mittā? Poſtq̄ purgatus eſt labia/ ppheta: paratus/ ſcepit miniſteriũ dei: & dicit. Ecce ego ſum: mitte me. Sed ut paratior eſſet ad hoc: meminerat uoces Moyſi. Nā & ille eadē utens uoce dixit. Mitte me. Princeps populi/ iudexq̄ factus: & ſamulus dei nūcupatus eſt. Audiui autē ego quēdā Hebræũ exponēte hūc locũ: atq̄ dicentem. Quia libēter qdē ppheta/ & paratus pphetiam ſuſcepit ad populũ: ignorās quæ ei eſſent dicēda. Porro audiēs triſtia/ quæ eēnt populo nūc dicēda: hoc eſt aure audietis: & nō intelligetis: & cetera. In ſequētibz pignior ſit: dicente ei uoce dei. Clama. Rñdit ei: & dicit. Quid clamo? Arbitror autē hęc pphetari de ſaluatore: q̄a futurũ erat: ut audietes nō audirēt: & uidētēs/ nō uiderēt. Maniſteſtiſ porro fiet q̄ dñs: ſi cōſulemus paululũ: locũ. n. cernētēs: aſpiciētis/ & nō uidebitis: iſti uſi modieſt. Videbāt qdē tunc Iudæi/ cæcos aſpiciētēs: rōnem autē uifionis ignorabāt. Audiebāt parabolas q̄s diſſoluit ſecreto diſcipulis ſaluator: ipſi uero nō audiebāt: neſcientes q̄ dicebant? Propter hoc teſtificās eos dixit. Qui hēt aures audiēdi: audiat. Nec. n. priuati erāt hiſ aurbz: ut nō audirēt: ſed iteriores eorũ aures grauatae erant ad audiēdũ. Propter hoc p̄dicat eis: & pphetam futura præſat dicēs. Aure audietis: & nō intelligetis: & cernentes aſpiciētis: & nō uidebitis. Incaſſatũ eſt. n. cor populi huius. Quid ſit hoc q̄ dñs: Incaſſatũ eſt enim cor populi huius: inſpiciamus. Ois q̄ in præſentis uitæ curis uerſat: cor incaſſatũ eſt: aut aliter eis q̄ in ſæcularibus morant: incaſſatũ eſt cor: quaſi a ſpinis eneceſt. Iccirco pingueſcit cor/ & nō pōt tenuioris ſpiritus ſuſcipere notionēs. Fugiamus ergo a talibus curis: ut attenuatũ cor nſm/ deo acceptabile fiat. Fugiamus terrena negocia. Iſta ſunt. n. q̄bz cor incaſſatur. Propter hoc ſermo ſubtilis erat (ut in Exodo ſcriptũ eſt) de eo q̄ ait. Quicũq̄ fuerint propter tenuitatem eiſmodi: corde iſti deum uidebūt talibus enim oculis deus uidet. Tria ſunt/ quæ dicuntur. Incaſſatũ eſt enim cor populi huius: & aurbz ſuis grauiter audierunt: & oculos ſuos clauserunt. Poſſunt autē & aliter maniſteſtiſ intelligi quæ dicuntur in hoc loco. Multi enim hoĩum putant/ inſpicientes creaturas: & mundum iſtum contemplantes: uidere ſe ea: & quid dico hominum? Ecce uolucres/ & quadrupedia uident ſolem: & lunam: & uniuerſum ſimul cœlum/ cum ſtellarum choro: ſed rationes eorum nō intelli-

gunt: ſoli uero iuſti/ & ſancti: per ſapientiæ dei rationem comprehendentes: inſpiciunt ea. Ideo in octauo pſ. Dauid dicit. Quoniam uidebo cœlos: opera digitorum tuorum: lunam & ſtellas/ quas tu fundati. Quid enim nūc propheta nō uidet cœlum: & lunam? Sed hoc q̄ ait: uidebo: ſi conſideremus poterimus intelligere. Conuerſi ſunt ad iniquitates: quorum nō ait ſimpliciter patrum: ſed cum additamēto: patrum priorum ſuorũ. Diximus hęc de nobis dicē: & hiſ qui inter nos ſunt peccatores. Quomodo igitur qui inter nos peccatores conuerſi ſunt: nō ad iniquitatem patrum: ſed patrum ſuorum priorum. Duplices habemus patres: & una/ ſpecies eſt peſſimorum patrum. Si quidem anteq̄ crederemus: Zabulus pater noſter fuit: ut ſermo euangelicus oſtendit: dicens. Vos de Zabulo patre eſtis. Cum autē crederimus: facti ſumus filii dei. Si ergo poſt hęc peccauerimus: conuertimur ad iniquitates: nō ſimpliciter patrum: ſed patrum priorum. Approbationem autē eiſ rei: quia duplices habemus patres oſtendamus: utamur & Dauid teſtimonio in quadageſimo quarto pſalmo ita dicentis. Audi filia/ & uide: & inclina aurem tuam: & obliuiſcere populi tui: & domum patris tui. Pater dicit: obliuiſcere domum patris tui: quaſi pater quippe coepit/ audi filia: ergo duplices patres noſtri ſunt: ſed obliuiſcere (inquit) domum patris tui prioris. Si igitur oblitus prius domus patris tui prioris: rurſum fueris ad peccata conuerſus: incidit in id q̄ nūc dicitur peccatum. Conuerſi ſunt ad iniquitates patrum ſuorum priorum. Dicebam dudum. Zabulum patrē noſtrum fuiſſe: q̄q̄ deus noſter factus ſit pater: ſi tamen etiā nūc nō hēmus Zabulum patrem. Quod etiā de Ioānis epiſtola approbabitur: in qua ita ſcribitur. Omnis qui peccatum facit: ex Zabulo naſcitur/ quotiens peccamus: in ſcelix ille qui ſemper generatur a Zabulo: rurſumq̄ multum beatus/ qui ex deo ſemper naſcit. Neq̄ enim ſemel dicam. Juſtum ex deo natum: ſed per ſingula uirtutis opera: ſemper juſtus naſcitur ex deo. Hoc autē ut plenius poſſit pbari: etiā de ſaluatoris noſtri quotidiana natiuitate dicamus: liquido id: in iuſtis obtinentes/ q̄ in domino præceſſerit. Saluator noſter/ ſplendor eſt gloriæ: ſplendor autē nō ſemel naſcitur: & deinceps deſinit naſci: ſed quotienscũq̄ ortum fuerit lumen: ex quo ſplendor oriatur: totiens oritur: & ſplendor gloriæ. Saluator noſter ſapientia eſt dei. Sapiētia uero ſplendor eſt lucis æternæ. Si igitur ſaluator ſemper naſcitur/ & iccirco dicit. Ante omnes autē colles generat me. Nō ut quidam male legunt genuit. Si ſemper ex patre naſcitur dominus: etiā tu in ſimilitudinem eiſ: tamen adoptionis habens ſpiritum: ſemper generatis a domino per ſingulos intellectus: per ſingula opera: & efficiſ filius dei in chriſto Ieſu. Cui eſt gloria/ & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen.

Explicit tractatus Origenis ſuper Heſaiam prophetam.

Incipit tractatus

Incipit tractatus eiſdē Origenis in Hieremiam prophetam.

Quo tpe exorſus eſt pphetare Hieremias: & ſub quibus principibus pphetauit. Homilia. I.

EVS Ad bñficiendum promptus eſt: & ad puniēdos eos/ qui pœna digni ſunt/ diſſimulator: cum poſſit quippe tacēs/ ſine cōteſtatione uēturus: punire eos quos ſemel dignos ſupplio iudicauit nūq̄ hoc facit. Sed ē ſi condēnauerit/ dicit: q̄ ubi ſemp dicere poſſit: ut liberet a cōdemnatione/ p pñiam/ q̄ cōdemnati fuerāt p delictum. Horum exempla cum de ſcripturis multa poſſimus accipere: ſufficiunt ad præſens incidentia: ut ueniamus ad eorum/ quæ lecta ſunt/ contemplationem. Niniuite peccatores cōdemnati erāt a deo: adhuc enim tres dies: & futurum ut Niniue ſubuerteretur. Nōluit deus cum ſilentio punire damnatos: ſed dans eiſ locum pœnitentiæ/ & conuerſionis/ miſit ad gentes/ ad Hebræos/ prophetam: ut dicente illo/ adhuc tres dies/ & Niniue ſubuerteret: qui cōdemnati fuerāt: nō perirent: ſed agentes pœnitentiā: impetrarent miſericordiam dei. Qui in ſodomis/ & gomorris iam erāt exitio deſtinati: ut maniſteſtum eſt ex ſermonibus dei/ quos locutus eſt ad Habraam. Attamen q̄ ſuum eſt/ ſecerunt angeli: nolētes eos ſaluare: qui ſe indignos ſalutē iudicauerunt: & dicentes ad Loth. Eſt tibi aliq̄ hic gener/ aut filii/ aut filia? Neq̄ uero ignorabant/ nō eſſe eos ſecuturos Loth: ſed oñderūt ſuā/ pariter & eiſ q̄ eos miſerat benignitatē in hoies/ & amorem. Hic q̄ddam ſimile iuenimus ē in Hieremia ſcriptũ eſſe. Eſt. n. adnotatum ipſo propheta eiſ: q̄ coeperit pphetare: & quouſq̄ ergo ſcripturas legit: ſi lectioni diligenter intendat: & requirat eorum/ quæ ſcripta ſunt/ uolūtatem: dicere poſteſt. Hiſtoria ſupraſcripta eſt/ quo tempore Hieremias exorſus eſt: & quo conſumauerit prophetiam. Quid igitur ad me? Tempus hiſtoriæ legens: didici/ quia coeperit pphetare in diebus Joſiæ filii Amos regis Iudæ/ uſq̄ ad annum tertium decimum regni eiſ. Deinde pphetauerit in diebus Ioachim filii Joſiæ regis Iudæ: uſq̄ ad conſumationem undecimi anni Sedechiæ filii Joſiæ regis Iudæ. Et legēs didici/ quia per tres reges/ prophetia eiſ contexta ſit/ uſq̄ ad captiuitatem Hieruſalem/ in quinto menſe. Quid ergo per hęc docemur? Si lectioni ſimus intēti: Cōdemnauerat Hieruſalem deus/ propter peccata quæ ſecerat: & hęc erat extrema ſentētia: ut captiuitati relinquere/ tur: uerūtamen cum hoĩum ſit amator: & q̄q̄ nec de/ populationis tēpus inſtaret: miſit & hūc prophetā: ut per ſermones eiſ ad pœnitentiā conuerteretur. Miſit eūdem etiā ſub ſecundo rege/ poſt primũ: miſit quoq̄ ſub tertio. Quid plura? Iam captiuitas imminēbat: & adhuc hortabatur deus: imbuēs (ut ita dicam) & ante unam diem locum pœnitentiæ. Vñ ſcriptum eſt: uſq̄ ad captiuitatem Hieruſalem: & uſq̄ ad

quintum menſem pphetate Hieremiam. Iam hoſtium uincla reſtinxerāt manus: & nihilominus hęc quodāmodo dicebat deus. Ecce captiui facti eſtis: agite (licet ſero) pœnitentiā. Rogate me/ & parcam uobis. Poſſum enim eruere de captiuitate/ qua uos traſiidi. Habemus itaq̄ quoddā neceſſarium ex ſup ſcriptione iſta: quæ cōtinet tpa pphetiæ: q̄a iuxta ſuam cōſuetudinē exhortatur ſemp deus hoies ad ſalutem: ut ceſſante delicto: & captiuitas cōquieſcat. Hęc autē etiā de nobis poſſumus intelligere. Si peccauerimus: & nos captiui futuri ſumus. Etenim tradi peccatōre ſathanæ: nihil diſtat ab eo/ q̄ Iudæi ſunt traditi Nabucodonosor. Vtiq̄ illos deus conceſſit aduerſario/ ppter frequētes impietates. Sic nos pp ea pcta quæ ſecimus tradimur ſpūali nabucodonosor: & quos tradidi (inquit) ſathanæ: ut diſcāt nō blaſphemare. Apoſtolus de aliis pctōribz. Putas q̄tum malũ eſt peccare: ut tradatur ſathanæ captiuatĩ aĩas eorũ/ q̄ relinquunt deo nſo/ ſine cā aut/ neq̄ ſine iudicio/ deo relinquēte/ quos deſerit. Cum. n. miſerit pluuiam ſup uineā: uinea pro una attulerit ſpinas: qd faciat/ niſi ut mandet nubibus ut pluāt ſup eaz imbrē? Quapropter in pximo eſt pp delicta/ quorũ nobis cōſcii ſumus: & captiuitati futuri eſt/ ut tradamur (ſi nō ægerimus pœnitentiā) Nabucodonosor/ atq̄ Babylonis: q̄ nos ſenſibiliter excruciet. Iſtis iam adiacētibus/ ſermones/ pphetarũ: ſermones legis/ ſermones apoſtolorũ/ ſermones eiſ dñi/ & ſaluatoris nſi Ieſu chriſti hortant nos ad pœnitentiā/ puocat ad ſalutē. Si audierimus/ credimus ei q̄ dixit. Ego pœnitentiā agam de oĩbz malis/ quæ locutus ſum facere eiſ. Et hęc quidē pœmior/ poſt pœmior aut ita ſcriptũ eſt. Factus eſt ſermo dñi ad eum. Certũ q̄a ad Hieremiā. Quid dicit ſermo dñi ad eum? Principium ab oĩbz qd dñm eſt pphetis. Hoc enim ad nullũ unq̄ pphetarũ dñm inuenimus. Habraam ppheta nūcupatus eſt in eo q̄ dñs/ ppheta eſt: & orabit pro te: & tamē nō diuit ad eum deus. Priuſq̄ te plaſmare in utero: noui te: & priuſq̄ exires de uulua/ ſanctificauit te. Sed poſtea in extremo/ iam tpe/ ſanctificatus eſt Habraam: q̄ egreſſus eſt de terra ſua/ & de cognatione ſua/ & de domo pſis ſui: ex re/ promiſſione/ natus eſt Iſaac: & tñ neq̄ ad eū repimus hūc dñm eſſe ſermone. Et qd me neceſſe eſt p ſingulos currere? Hieremias/ principũ iter cūctos cōſecutus eſt domum: dicēte dño. Priuſq̄ te formare in utero/ noui te: & priuſq̄ exires de uulua/ ſanctificauit te. Neq̄ uero ignoramus quodā eē/ q̄ iſta referant: q̄ſi maior Hieremias ſup ſaluatore nſo/ & dño Ieſu chriſto. Sciendũq̄ plurima ex hiſ eē q̄ poſſunt ſaluatori cōuenire: q̄ ēt nos iterponemus. Pauca autē eorũ q̄ ad Hieremiā dñi ſūt coartat intellectũ q̄ſi nō poſſunt (ut plures æſtimat) ad dñm referri. Quæ ergo ſunt/ q̄ pñt cōuenire dño? Ad oēs quocũq̄ mittā te/ iſbis: & oia quæ mado tibi loqr̄s. Ne timeas a facie eorũ: q̄a tecũ ego ſum: ut te erua/ dicit dñs. Iſta at nec ocioſe uident ad ſaluatore referri. Ea uero q̄ ſequūt: quæ ſunt? Exēdit dñs manũ ſuā ad me: & tetigit os meũ. Et dixit dñs ad

me. Ecce dedi sermones meos in os tuum: Ecce cōstitui te hodie sup gentes & regna: eradicare & dispare. De Hieremia difficiliter faciūt interpretationem. Quas n. gētes eradicauit Hieremias: quā regna subuerit: ut merito ei dictum sit. Ecce constitui te hodie sup gentes & regna: eradicare & subfodere. Quam habuit potatem ad dispēdum: ut audierit / dispdere: quos uero edificauit: ut consequēter addatur & edificare. Hieremias dixit. Non p̄fui: neq; profuit mihi aliquis. Et quō data est ei edificatio / atq; plantatio? Hec (ut diximus) ad saluatorem relata / non coartat interpretatē. Hieremias. n. dixit: in istis / saluatoris figuram esse: & ea quae sequuntur: & doctissimo homini difficultatem expositionis importat. Quomodo ergo pot congruere dñō / & dixi: qui est dñator / dñe. Ecce nescio loqui. Qui est sapiā / qui est uirtus dei / in quo plenitudo diuinitatis inhabitauit corporaliter: quō huic aptari pot? Nescio loqui: sed & illud. Quia iuuenis ego sum. Interdicitur ei / quasi non bñ mderit. Sic. n. dicit dñs. Noli dicere qā iuuenis ego sum. Manifestum est / quasi non bñ dicētem fuisse rephem sum. Hec sunt / quae saluatori uidētur non cōuenire. Supiora aut facile ad eum intellectum referuntur. Dicere uero alia sup Hieremiam / alia sup saluatorem / interpretanda esse: nō pessimum est. Sed qui bñ scripturam noscere conatur: uehementē in isto tristabitur loquidēs sub uno textu sermonis / diuini intellectum. Et hac / qm̄ minora sunt / non conueniunt saluatori: sed Hieremia: illa uero quae maiora sunt: nō Hieremia: sed Christo. Ob id cūcta ad Hieremiam referentur. Hoc est & ea quae cum maiora sunt: uidentur cōditionem eius excedere. Quicūq; a deo accipit uerba: sumēs grām celestis eloqui: iccirco ea accipit: ut regna / gētesq; eradicet / atq; subuertat. Sed cum nominetur regna / & gentes &c. Oīs qui diuina uerba suscipit: nolo ea corporaliter intelligere: regna. s. & gētes: sed considerās aīas hoīum a peccato possessas / iuxta id q in Apostolo dñm est. Non regnet ergo petm̄ in mortali uō corpore. Videns quoq; multas spēs delictorū: allegorizet regna / & gētes: per uana delicta / quae humanas aīas possederunt. Et haec erunt quae euellent: atq; suffodiuntur a sermonibus dei: q̄ dati sunt siue Hieremia: siue ceteris sanctis. Ita fiet: ut & prima quae non uidebant cōgruere saluatori: ad Hieremiam referantur: & secūda ab eo qui scit figurate quae dicta sunt / hieremiae deputentur. Dicit mihi aliquis auditor: & alium pande sermonem: & cūcta quae scripta sunt sup saluatorem / quasi de deo scripta sunt / constitue. De secundis noli esse sollicitus. Apparet. n. quasi saluator eradicauerit regna diaboli: & nationes subuerterit: gentilem destruens uitam in istis: q̄ intellectum difficilē facit. Hoc est / quō possit saluator dicere. Nescio loqui: qā iuuenis ego sum & cetera. In hoc sermone interpretates coangustatim. Iesum christum scimus deum: quārimus uerba / dicta sunt: iuxta psonae dignitatem: quapropter necesse nobis est / scripturas sanctas in testimoniū uo-

care. Sensus quippe nri / & enarrationes / sine his tribus / nō hnt fidez. Et hoc q̄ dñm est. In ore duorū / & trium testium / stabit omne uerbum: magis cōuenit ad interpretantis p̄bationem: quam ad quorūcūq; hoīum numerū: ut firmem uerbum intellectus mei: accipiens duos testes: de nouo / & ueteri testamento: accipiens tres testes: de euangelio / de ppheta / de apostolo: sic enim stabit omne uerbum. Quomō igitur ualebimus ista coniungere saluatori? Det mihi testimonium / uetus testamentum / quia priusq; agnoscat puer bonum / aut malum &c. Det etiam Hiesaias. Ecce uirgo in utero concipiet: & pariet filium: & uocabunt nomen eius Emanuel. Ibiq; additur. Priusq; cognoscat puer. Si aut & de euangelio accipere oportet testimonium. Iesus necdum uir: sed adhuc infans: qā se exinaniuit: formam serui accipiens / p̄ficiebat. Nemo aut proficit / qui perfectus est: sed ille proficit qui indiget profectu. Ergo proficiebat aetate / proficiebat sapia / p̄ficiebat gratia / & apud deum: & apud hoīes: & uera de eo esse ista / quae dicta sunt. Priusq; cognoscat puer bonū / aut malum: & ea quae de eodem in terposuimus. Sed dicit mihi aliq. Etia si potest itelligere de saluatore dñm eē: qā nesciat / & cetera istiusmodi / quae minora sunt: et si puer cum accipias: nō ne offensis ista sentiēdo de unigenito / & primogenito uniuersae creaturae. De eo q̄ anteq; conciperetur annūciatus est: loquēte Gabriele. Spūs sanctus superueniet in te: & uirtus altissimi obumbrabit te: & audes dicere qā nescit loqui? Quāobrem uidebo si poterō aliqd dignum de saluatore in hoc loco asserere. Quod quā dā nescitis: maior sit si ea ignorauerit: q̄ si scierit. Utamur uoce eius: quō sint aliqua quae nesciat. Rūdit eis qui sibi dicebat. Nōne in noīe tuo cōmedimus: & in noīe tuo bibimus: & in nomine tuo demonia eiecimus: & uirtutes multas fecimus? Discedite a me: nō noui uos. Putasne hoc q̄ ait / nō noui uos: minore uirtutem eius approbat / an maiorem atq; mirabiliorem: qā malo / piturosq; nesciat? Scit. n. ab his differētias: scit meliora: scit dñs eos q̄ eius sunt: & siq; ignorat: ignorat. Igitur (ut constat) peccator ignorat a deo. Dicit mihi aliq. de authoribus. Ostēdisti mihi qā nesciat peccatores deus: ostendisti quia ignoret eos qui operantur iniquitatem: neq; n. sunt diuini agnitione eius: quomō approbabis magnū / & gloriosum esse q̄ ab eo dñm est: nescio loqui. Humanum est: & elocutiōe semp utitur humana. Verbi cā. Hebraeorū uoces / siue grācorū / quorūcūq; sermones: si ascēderis ad saluatorem: & scieris eum in principium apud deū: uerbum inspicere qā nesciat loqui: cum humanū scit hoc q̄ dñs loqui: sed ideo nesciat: qā sint maiora quae nouerit. Si aut & angelorū linguas humanis compaueris linguis: & scieris qā iste maior sit et ab angelis: sicut testatur ē de eo Ap̄s in epistola sua quā scripsit ad Hebraeos. Intelligis maiore eū: & angelorū linguis fuisse: qm̄ tñ deus uerbū erat apud p̄fz. Discit ergo & quodāmodo accipit disciplinā nō magnorū / sed inferiorū / ac minorū. Et sic ego balbutire disco

disco: uolentiam mihi metipsi faciens: qm̄ cum par uulis loquor. Neq; enim scio (ut ita dicam) infanti / liter loqui: & iſſactis uerbis iam grādeuus cum pueris semocinari. Eodem mō saluator in magnificētia qdē gloriā dei: & in p̄fē consistens: nō loquitur: imo nescit affari de eis quae deorsum sunt. Quando aut uenit in corpus humanum: dicit in exordio. Nescio loqui: qā iuuenis ego sum. Inuenit pp dispensationem: senex iuxta hoc q̄ primogenitus oīs creaturae. Iuuenis qā in consumatione iam saeculorū: & in extremum huius uitae tps aduenit. Dicit itaq; nescio loqui. Scio. n. quādam maiora loqui: scio quādam maiora isto sermone mortali. Vis eloq; terrestribus? necdum assumpsi hūanam fragilitatem. Habeo eloquium tuum: uerbum tuum sum: tibi scio loq; hoībus nescio loq; iuuenis sum. Noli dicere iuuenis ego sum. Quoniam ad oēs quoscūq; mittam te ibis. Deinde cōmouet manum ad tangendum os eius: ut ei det uerba qbus eradicet impia. Neq; uero indigebat saluator uerbis: ut ea acciperet qm̄ erat in p̄fē: nullis in coelo dignis quae mererentur euertere: sed nunc accipit parua differens: maiora paulisper / atq; ita ex hoc approbatur: sicut alibi gloriose dixerat. Nescio uos: quia oparii estis iniquitatis. Et nūc cum uerba gloriose accepisset / cū deus sit: & iuxta magnificētiā suā dixisset gloriose. Nescio loqui. i. humana non noui. Siue aut ad Hieremiam / siue ad saluatorem dñm: priusq; te plasmare in utero noui te. Legens Genesim / & obseruans ea quae ibi de conditione mundi scripta sunt: inuenies qā scriptura diuina multum in sermonibus cauta: non dixerit. Priusq; te facerem / in utero noui te. Quādo. n. iuxta imaginem conditio est: dicit deus. Faciamus hoīem ad imaginem & similitudinem nram. Et non dicit plasmemus. Quando aut accepit lutum de terra: non est scriptum fecit hoīem: sed plasmavit hoīem: & posuit in paradiso hominem quem plasmavit: opari eum / & seruare. Si potes itelligere differētiā facturae / & plasmationis: cur dicens siue ad Hieremiam / siue ad saluatorem: non dixerit: priusq; te facerem / in utero. Quod enim sit / nō sit in utero: sed q̄ creatur de terrae puluere / hoc plasmatur in utero. Priusq; te plasmare in utero: scio te. Si oēs nouit deus: quō quasi praeceptum a ceteris / Hieremiae dicit. Noui te. An eos tñ scit dñs: qui scia eius digni sunt: & cognoscite eos qui eius sunt. Indignos uero nescit: neq; pater / neq; filius dicens. Non noui uos. Nos cum simus hoīes: si aliqua fuerimus prae diti dignitate: alios nra noticia dignos / alios indignos: & quos scire nolumus: neq; audire eos uolumus: nesciamus. Quid arbitraris uniuersitatis deum? Vult scire Pharaos: uult aegyptius nosse: sed indigni sunt noticia eius: sed ipsi faciūt ut ignorentur. Scit aut Moyses: scit pphetas: & siq; similis eorū est. Multum te oportet laborare: ut nosse icipiaris deo. Hieremiam qdē priusq; plasmarer in uentre cognouit. Alium uero de prophetis triginta annorū cepit nosse: alium quadraginta: sermones sunt ineffa-

biles de saluatore: nō magnope quārendi. De Hieremia uero: & eorū qui sciam scripturay hnt: auribus indigentes: quō dicat. Priusq; te plasmare in utero noui te. Et priusq; exires de uulua mris tuae / sanctificauit te. Deus sibi ipse sanctificat aliquos: istum non expectat ut scificet: sed prius sanctificat: quam e uulua egrediatur. Si ad saluatorem (ut dixi) referas: non est malum dicere: prius eum scificatum eē / q̄ natum. Si de dño intelligas: non solum anteq; de uulua exiret / sanctificatus est: sed infinito ante tpe sanctus semper fuit. Hic uero anteq; de utero exiret: sanctificatus est. Prophetam i gētibz posui te. Si de Hieremia quae / ris quō sit propheta in gentibus positus: obserua in cōsequētibz: cum iubetur pphetare ad oēs gentes: uera istiusmodi scriptio est. Prophetauit Hieremias super oēs gentes Elam / Damasco / Moab: & habebit quia pphetauerit ad oēs gentes: iuxta id q̄ dñm est. Prophetam in gentibus posui te. Si tñ uolueris haec de Hieremia dicta sentire. Sin autem intelligētiam ad dñm transfer. Iste uero in uniuersas gentes praedicauit: sic & pphetauit. Est princeps sacerdotum: ut est saluator: ut est medicus: similiter & ppheta est. Moyses annuncians de eo: nō solum pphetam: sed admirabilem inter cunctos nominauit pphetam dicens. Prophetā ex fratribz suis suscitabit uobis dñs deus: quali me audite eum. Et erit quicūq; nō audierit pphetam illum: interibit de populo suo. Iste est pphetā cōstitutus in gentibus: & accepit grām a deo: esset in labiis suis: ut nō solum cum praesens aderat corpore: sed et nunc cum adest uirtute / & spiritu / pphetet ad oēs gentes: & per pphetiam suā ex toto orbe attrahat hoīes ad salutem. Et dixit. Quis es dormiator dñe? Ecce nescio loqui: qā iuuenis ego sum. Et dixit dñs. Noli dicere qā iuuenis ego sum: qm̄ ad oēs quoscūq; mittam te ibis. Saepē diximus solere esse aliquem puerū: iuxta eum qui in utero est hoīem: licet etiam in senili corpore sit aetate. Ecce tñ frequenter inueniri paruulum sū eum hoīem qui extrinsecus est: & esse interius p̄fectum uirū. Talis erat Hieremias hīs iam cōcessam sibi a deo grām in aetate corporis adhuc pueri. Propter q̄ ait ei dñs. Noli dicere quia iuuenis sum. Signūq; huius rei: quia nō sit iuuenis: sed uir consumatus ostenditur. Quoniam ad oēs quoscūq; mittam te ibis. Et iuxta oīa quaecūq; mado tibi loqris. Ne timeas a facie eorū. Scit sermo dei eum qui uerbi legatione fingitur incurrere periculum ab his qui audire contemnunt. Increpati enim oderunt increpationes: coarguti persequuntur arguētes: omne quodcūq; malum est semper patiuntur. Propheta non est propheta sine honorem: nisi in patria sua: & domo sua. Cuius rei nūp quoq; fecimus mentionem. Scit ergo (ut dicere caperamus) deus: mittēs pphetā: q̄ta discrimina p̄fessus sit. Ideo exhortatur eum dicens. Ne timeas a facie eorū: quia tecum sum: ut etiam te dicat dñs. Quaecūq; Hieremias passus est: scripta sunt. In lacum missus est lutum: mansit tibi comedens panem: & aquam tñ bibens.

aliaque multa quae pertulit: in libro eius continentur. Quem autem prophetas persecuti non sunt presens uisus: dicit dominus ad iudeos: Et necesse est eos qui uiuere religiose in christo cupiunt: omni genere a contrariis uirtutibus: per ea quae reperiuntur: uasa persecutionem pati. Quia causa nihil iniquum aut peregrinum uideatur: qui his tribulationibus affligitur. Omnia quae eis praecpta sunt: faciant: ut non orent ut persecutionis causa christus sit: ne propter iniustitiam: ne propter delicta: ne propter auaritia deprimatur. Si quoniam autem per iniustitiam aliquis exagitur: audiat. Beati estis cum exprobrant uobis: & persequuntur: & dicunt omne malum aduersum uos: mei causa: gaudete: & exultate: quia merces uestra magna est in caelis. Sic enim persecuti sunt prophetae qui fuerunt ante uos. Quoniam tecum sum: & erua te: dicit dominus. Et extendit dominus manum suam ad me: & tetigit os meum: & dixit dominus ad me. Ecce dedi sermones meos in os tuum. Ecce constitui te super gentes: & regna: eradicare. Qui sicut uisus est: ut regna multa quae christo diabolus ostendit: regna demonum: regna periti eradicet: hic qui ei dati sunt a deo sermones. Scriptum est enim. Ecce dedi sermones meos in os tuum. Ecce constitui te hodie super gentes: & regna: eradicare. Sicut autem regna sunt plurima: plures similiter & gentes. Nec potest aliquod regnum dici: nisi quod sub se continet nationes. Verbi gratia dicitur sit. Regnat fornicatio in homine peccatore: necesse est ut regnum fornicationis habeat gentes suas. Ipsum illum generale delictum auaritia: & fraudis: quo uix aliquis immunis est: habet regnum suum: & sub regno suo multas possidet gentes: per multas. scilicet spes auaritia. Et ob id opus est sermonibus dei: ut istiusmodi regna cum suis gentibus euellantur. Saluator in euangelio ostendit dicens. Omnis plantatio quam non plantauit pater meus coelestis: eradicabitur. Sunt quaedam intrinsecus in aibus nostris insita: quae non plantauit coelestis pater. Omnes quippe cogitationes pessimae: homicidia: adulteria: fornicationes: furta: falsa testimonialia: blasphemiae: plantationes sunt quas non plantauit coelestis pater. Si autem uis scire cuius sit plantatio istiusmodi cogitatus. Audi quia inimicus homo hoc fecit: qui supereminuit zizaniam in medio tritici. Inquit ecce deus: inquit & zabulus: habentes semina sua. Si dederimus locum zabulo: inimicus homo supererit plantatione: quam non plantauit coelestis pater: utique eradicanda. Sinautem repulso zabulo: eum dederimus deo: gaudens deus super principale cordis nostri spargit semen suum. Nec aliquis aestimet triste quiddam: Hieremiam recepisse: quia constitutus sit ad eradicationem regum: & gentium bonitate dei. Istud inditum eradicare uita per sermones: inimica coelestibus regnis regna destruere: & bellantes cum sua gente euerrere: nationes eradicare: & subuerrere est. Est quaedam edificatio zabuli: & est quaedam edificatio dei: quod super arenam extruitur: hoc zabuli est. Super nullo enim stabili: & in nullo solidatur. Quod autem super petram aedificatur: hoc dei est. Vnde & his qui eius sunt: dicitur. Dei agri cultura estis: dei edificatio estis. Super gentes eradicare: & subuerrere: & dissipare. Si eradicatur aliquid: &

eradicatio ipsa non disperit: adhuc permanet quod euulsus est. Si subruitur domus: & lapides in ruina sunt in tegri: dissipata est domus: non tamen perditur. Opus est igitur benignitate dei: ut eradicatio ipsa: & subuersio tota dispareat. Diligentius lege quomodo eradicata perdantur. Paleas autem comburet igni: & extinguibili: & ligate manipulos zizaniorum: & tradite eos igni. Sicea quae sunt eradicata: dispareant. Si autem uis scire quomodo subuersio redigatur in nihilum: quomodo aedificationis pessima materia in puluere comminatur. Domus ea quae propter lepram destrui iubetur: cum fuerit puluis effecta: extra ciuitatem proiciatur: ut ne lapis quidem ex ea residuus sit. Iuxta quod scriptum est. Similiter ut lutum platearum delebo eos. Oportet quippe penitus iterire malitiam. Subuersum est aliquid: lapides quoque ipsi qui destruxi sunt: coterentur: ne ad aliquam aedificationem: quam diabolus concinnare potest: affirmi ualeant. Eradicatum est quippe iam: inuenit aduersarius et inter ea quae eradicata sunt: aliquam sententiam: quam iterum seminet. Propter quod iubet dominus. Colligite (inquit) zizanias: & comburite eas igni: scilicet ut eradicatio quoque zabuli: & ipsa subuersio consumatur. Verum non tamen in hoc stat sermo diuinus: ut eradicet: destruat: & dissipet. Est enim: eradicata sint omnia in me mala: destructa sint pessima: quod mihi predesti si non pro eis quae eradicata: & succisa sunt: meliora in me plantentur: atque aedificentur: Propterea uerba dei primum faciunt: quam necesse est eradicat: destruant: perdunt. Et post haec aedificant: atque plantant. Obseruabimus semper in scripturis sanctis: primum ea quae uidetur tristitia notari: deinde ea quae hilariora sunt: secunda dici. Ego occidam: & ego uiuificabo. Non dixit ego uiuificabo: & postea occidam. Impossibile est enim. quod semel uiuificauit deus: aut ab eo ipso: aut ab alio occidi. Sed ego iterum faciam: & ego uiuificabo: ut fiat Paulus apostolus christi Iesu. Haec si intelligeret miserimi haeretici nunquam ad nos differret: crebro ista dicentes. Vides ne deum legem: & prophetam: quomodo ferus est: & inhumanus: quomodo dicit. Ego occidam: & ego uiuificabo. Non aduerterentes in scripturis annunciationem suscitationis mortuorum: non considerantes resurrectionem iam capisse per singulos. Consepeliemur enim christo per baptismum: & cōsurgemus cum eo. Ego occidam: & ego uiuificabo: ego percussam: & ego sanabo. Quem enim diligis dominus corripit. Flagellat autem omne filium quem recipit. Et post hoc curat: ut non dolere faciat: & iterum restituit. Similiter ergo & in presenti dominus ait. Constitui te hodie super gentes: & regna: eradicare & suffodere: & aedificare: & plantare. Verum primum est ut mala auferantur a nobis. Non potest in loco aedificationis male aedificare deus. Quae enim participatio iustitiae: & iniquitatis: Et quod conuocatio lucis ad tenebras: Oportet malitiam ex imis sedibus eradicari. Oportet & aedificationem pessimam ab animabus nostris penitus auferri: ut postea sermones aedificent: atque plantent. Presenti siquidem & aliter intelligere quae scripta sunt. Ecce dedi sermones meos in os tuum. Ut quod faciant sermones eradicare: & suffodere

suffodere: & dissipare. Sermones eradicant nationes: sermones regna suffodiunt: sed non regna ista carnis: & saeculi digne destruuntur: digne radicantibus uerbis ea quae eradicata: & subuersa sunt. Putas in his quae modo dicimus: non est uirtus quam dominus tribuit: sed quod scriptum est. Dominus dabit uerba euangelizantibus in uirtute multa. Virtus eradicat: atque suffodiens: si qua infidelitas: si qua discordia non est suffossa: si qua luxuria: si qua constructum est illud depositum aedificetur: si in corde constructum est illud depositum aedificetur: si in corde dei: & inueniat gloria eius in eo: & fiat fertilis: si uel lucus exurgens siue plantatio paradisi: ubi templum dei sit: in christo Iesu. Cui est gloria: & imperium in saecula saeculorum. Amen.

De eo quod scriptum est fugite de medio babilonis. Homilia secunda.

VOMODO Corpus nrm in aliquo terrae loco consistit: eodem modo et anima in statu suo in concupiscentia uo terrae loci est. Quod dico sic fieri manifestius. Corpus nrm aut in aegypto est: aut in Babilone: aut in Palestina: aut in Syria: aut certe in aliquo simili loco. Similiter & anima in aliquo terrae eiusdem nominis loco est. Alia in babilone: alia in aegypto: alia in Ammanitu regione: & sic facrum in sinum scripturarum: pro qualitate uitae: locorum diuersitate distinguitur. In Babilone est quoniam concupiscentia: quoniam turbatur: quoniam pace deserta: bella sustinet passionum: quoniam tumultus malitiae circa eam frenit. Tunc (ut diximus) in babilone est: & ad istam animam propheta sermo dirigit: dicens. Fugite de medio babilonis: & resaluate unumquodque animam suam. Donec enim quis in babilone est: saluari non potest: qui et recordatus ibi fuit Hierusalem: in gemitu: & dicit. Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena? Et quia impossibile est in babilone constitutum: deo organum canere: oiosa quippe ibi sunt organa hymnorum dei: propterea dicit per prophetam. Super flumina babilonis illic sedimus: & fleuimus: donec recordaremur syon. In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra. Suspensa sunt organa nostra: quod diu in babilone sumus: in salicibus fluminum babilonis. Si autem uenerimus in Hierusalem: in locum uisionis: & pacis: organa quae ante oculos pendebant: tunc assumuntur in manibus: tunc iugiter cytharizamus: & non est tempus: quo non laudemus deum: per organa quae habemus in manibus. Igitur ut dicere coepimus: semper anima in aliquo concupiscentia uo terrae loco est. Et sicut peccatores in babilone: sic & contrario iusti in iudaea. Verum iuxta qualitatem uitae: & fidei: et in ipsa iudaea: locis iter se uariis separatur. Si enim in Dan est quae extremae partis iudaeae sunt: siue in superioribus paululum melioribusque locis: quod Dan: siue in mediis finibus iudaeae: siue circa Hierusalem: & est oium beatissima: quae in media Hierusalem urbe consistit. Qui uero peccator est: & nimis seculis oppressus: hic in babilone est. Hoc est medico minor: & nec dum usque ad summum peccatorum culmen asce

dens: in aegypto & in partibus aegypto commoratur. Et sicut cuti in iudaea sunt: non aequalia culti possident loca. Alius quippe in Hierusalem est: & alius in Dan: alius in Neptalim: alius in finibus Gad: sicut in aegypto omnes sunt: non tamen aequales aegypto partes incolunt. Alius in Dan: alius in Memphis: alius in Siene: alius in Noma: sicut habitat. Quae loca propheta Ezechiel plena mysteriis uoce testatur: nomina quoque partium aegypto exponens. De quibus si quis lector fuerit spiritualis: diiudicet omnia: & ipse a mille diiudicatus: non solum maiores regiones allegorizabit: ueluti iudaea: ex aegypto: & Babilonem: sed partitulas quoque terrarum: & quomodo in iudaea: Hierusalem: & Bethleem: ceterasque eius ciuitates. Ita in aegypto legens Diospolim: Bomaston: Tassinam: Memphis: Sonem: per intellectum rege figurabit. Quis sapiens: & intelligit ista: aut quis intelligens: & cognoscet ea? Qui saltem interiori sensu constitutus agnoscere poterit uoluntatem sancti spiritus. Verum nunc aliud propositum est: quod his qui in Babilone sunt: dei sermo precipiat. Fugite de medio Babilonis: non gradatim: non pedetentim: sed cum uelocitate: cum cursu fugite: hoc est enim. fugere. Fugite de medio Babilonis: quicquid: consilium habetis animam a uanorum passionum iubeat. Si quidem adhuc in confusione sumus mentis: & ideo in Babilone sumus. Quid ergo precipit deus? Non dicit exite de medio Babilonis. Hoc enim potest fieri & gradatim: sed fugere precipit de medio Babilonis. Ego & in eo quod de medio: sonem quare sermonis. Potest quippe peruenire ut aliquis in Babilone sit: sed in extremis eius finibus commoretur: quodammodo extra Babilonem esse uiuideat. Aliud autem est in medietate Babilonis consistere: ut ex omni parte aequale sit spaciis: & ita in umbilico eius: quasi in medio cordis aialis habitat. Sicuti enim aialis medietas cor est: & in euangelio secundum Lucam: cor terrae medietas terrae nominatur. Sicut mihi uidetur & in Ezechiel: de domo. In corde maris posita Tyrus: & nunc peccatores de medio babilonis: hoc est de corde eius: fugere debere. Fugite ergo de medio Babilonis: & medietatem babilonis deserentes: in finibus eius incipitis esse: non in medio. Quod sicuti uidetur obscurum: sic faciet manifestius: quia ualde demersus in uitis: hic medius babilonis habitator est. Qui uero paulatim relinquentes malum: & naturam suam ad meliora conuertens: non tam coepit uirtutes possidere quod cupit. Iste licet ex medio fugerit babilonis: tamen necdum de babilone discessit. Secundum istiusmodi exponens decet sacras litteras credere: ne unum quod apicem habere uacuum sapientia dei. Qui enim mihi homini perit dices. Non apparebis ante conspectum meum uacuum. Multo plus ipse hoc ait: ne aliquid uacuum loquar: ex plenitudine eius accipientes prophetarum: ea quae erant de plenitudine scripta: cecinerunt. Et circiter sacra uolumina ipsum plenitudinis spirant: nihilque est siue in prophetia: siue in lege: siue in euangelio: siue in apostolo: quod non a plenitudine diuinae maiestatis descendat. Quamobrem homines in sanctis scripturis spirant plenitudinis uerba. Spiritus autem his qui habent oculos ad uidendam coelestiam: & aures ad audiendam diuinam: & nares ad ea quae sunt plenitudinis sensus

tienda. Hæc dixit: quia non sit simpliciter positum. Fugite de medio Babylonis: sed cum additamento necessario fugite de medio Babylonis: & resaluate unusquisque animam suam. Primum oportet fugere Babylonem: deinde singulos animas suas resaluate cum fugerint. Neque uero dixit saluate: sed resaluate. Apposuit syllabæ significat sacramentum. Quia quondam gustatis salutem: & deea propter peccata postea corrumpentes uenerimus ad Babylonem. Cuius rei causa: oportet resaluate animam suam: ut incipiat recuperare quod perdidit: secundum apostolum Petrum ista dicentem. Reportauimus finem fidei: salutem animarum. De qua salute exquisierunt: & scrutati sunt prophetæ: qui propter nostram gratiam prophetauerunt. Verumtamen in nobis est fugere de Babylone: & in nostra est positum potestate: si uelimus resuscitare quod corruit. Tertium mandatum est: & ne proiciamini in iniquitate eius: cum quis fugerit in iniustitia Babylonis: & non egerit poenitentiam. Tunc consequens est: ut proiciatur. Obseruauero scripturam: quo licet ex hebræa lingua in græcum sit translata sermonem: nihilominus quantum recipere potest differentias uerborum: significanter expresserit. Dicit quippe in alio loco. Elegi abiectus esse in domo domini: & non ait proiecтус. In præfenti autem non posuit: & ne abiiciamini in iniustitia eius: sed ne proiciamini in iniustitia eius. Alius est enim proici: aliud abiici. Quod enim in despecto: ne est: & neglectum: hoc non proicitur: sed abiicitur. Quod uero foris est: penitus a salute: & beatitudine alienum: hoc proicitur. Quod & in alio loco declarat scriptura diuina dicens. Duces populi mei proiciuntur ex domo deliciarum suarum: propter pessimas uoluntates suas. Clerici enim eorum non proderunt eis. Et tu ipse poteris congregare: sicut ubi in scripturis proiectionis: & abiectiois nomen inueniunt: ut ex comparatione uerborum: magis possis confidens ferre sententiam: quia dispensatio prudentiæ: et si non magnope curauit: ut desertitudinem quæ in græco sermone laudatur: græce interpretando sequeretur. Curauit in ea quæ significatio sunt exhibere: & differentiam eorum explanare dilucide his qui scripturas diligentissime perscrutantur. Ne proiciamini in iniquitate Babylonis: quia tempus uindictæ eius est a domino. Mirro sensu supplicia dicit irrogari ei: propter eum quæ patitur ultionem. Quando enim quis non uindictatur: relinquitur impunitus. Frequenter dixisse me meministi quod in .xii. prophetis scriptum est. Et non uisitabo super filias uestras quæ fornicantur: & super nurus uestras quæ adulterant. Non ergo (ut quidam aestimant) deus peccatores punit iratus. Sed si sic expedit loqui: magna ira est a deo tormenta non peti. Qui enim punitur: etiam si ab ea quæ uocatur dei ira corripitur: ad hoc punitur ut emendetur. Dñe ait David: ne ira tua arguas me: neque in furore tuo corripas me. Sed etiam si arguis: argue nos in iudicio: & non in furore dixit Hieremias. Inuenies autem etiam ex promissione dei: in quosdam correptionem dari in eo:

cum peccantibus Christi filius poena promittitur: misericordia denegatur. Scriptum est. Si dereliquerint filii eius legem meam: & in iudiciis meis non ambulauerint: si iustificationes meas prophanauerint: & mandata mea non custodierint: uisitabo in uirga facinorosa eorum: & in flagellis iniquitates eorum: misericordiam autem meam non dispergam ab eis. Ista consideras: uide quomodo necdum poena dignus sit: quæ usque in præsens tempus committit scelera: nec punitur. Visitatio quippe dei per uisitationis tormenta monstratur. Qui autem peccans corripitur: nescio quid ei excurrat ex poena. Hæc propter hoc quod dictum est: quia tempus uindictæ eius a domino est. Sequitur. Retributionem ipse retribuet ei. Non oibus deus ipse restituit quæ merentur: sed sunt quidam quibus per alios restituit: siue puniens eos: siue medicans per dolorem: ut in psalmis continetur. Misit in eos furorem iræ suæ. Furorem: & iram: & angustiam: in uisionem per angelos pessimos: his non ipse restituit: sed ad retributionem illorum: ministris usus est angelis pessimis. Et aliis forsitan non per malos reddet: sed per bonos: ut hi qui pro scelibus puniuntur: emendantur. Est autem quoniam ministrorum officio refutatur. Retributionem deus ipse retribuit nunc Babyloni. Timeo quodam obscurum in loco manifestato interponere: quod mihi uidetur latere: si taceam. Verumtamen audendum est: saltem pauca perstringere: quoniam sunt uulnera facilia: & prompta curatio. Medicus mittit seruum suum: mittit discipulum: ut pro eo languentem medicetur: neque enim magna sunt uulnera. Euenit quoque aliquoties ut sectionis: & ferri indigeat: qui sanatur. Attamen non ipse medicus pergit ad curam: sed eligens unum ex discipulis quod curare ualeat: eo utique ministro. Quando uero insanabiles plagæ sunt: ut & in emortua carne putredo contabescat: & intus mala ualitudine est: ut non serui: uel discipuli (quod iam prope eum per scientiam artis accessit) sed ipse magister manibus indigeat. Tunc ipse magnus medicus præcinctus lumbos: ad sectionem teterrimi uulneris concitatur. Similiter itaque quoniam sunt minora peccata: non restituit deus ipse peccantibus: sed aliis utitur ministris: quoniam uero per meritum suum: ingens hominem ægritudo comprehendit: ut nunc Babylonem: quæ grauibz propriæ malitiæ est confossa uulneribus: tunc ad retributionem deus ipse festinat. Simile quiddam huic requirit etiam de Hierusalem: quæ ei acciderunt post prophetas: ob id quod in se diata sit Christo. Sic finita est primi capituli contentia. Videamus & cætera. Calix aureus Babylon in manu dei: inebrians omnem terram: a uino eius biberunt gentes: propter hoc commotæ sunt gentes: & subito cecidit Babylon contrita est. Nabucodonosor uolens decipere homines per calicem Babylonis dolosum: non miscuit in uase fictili: Comparabat potionem: sed neque in paulo meliore: & aereo uase: uel stagneo: & quod ista præcellent argenteo. Verum eligens uas aureum: in eo poculum temperauit: ut qui uidens decorem aurum radiatis metalli pulchritudine delectatur: totis oculis

oculis hæret in specie: non considerat quid intrinsecus latet: & accipiens calicem: bibat: nesciens calicem Nabucodonosor. Intelliges autem calicem aureum in præfenti notatum: si aduertas: pessimorum dogmatum uerba mortifera: qualem habeat compositionem: qualem decoris eloquentiæ: qualem rebus diuisionem: & cognoscas quomodo unusquisque poetarum: qui putant apud nos disertissimi: calicem aureum tempauit: & in calicem aureum uenenum iniecerit idolatriæ: & uenenum turpilociui. Uenenum eorum quæ animam hominis interimunt: dogmatum uenenum falsi nominis scientiæ. Sed meus Iesus contra fecit: sciens aureum calicem zabuli: & præcauens ne aliquis ad fidem suam ueniens: suspicaretur et christi talem esse calicem: qualem reliquerat: & per similitudinem materiæ formidaret & errore. Ideo curauit: ut haberemus thesaurum istum in uasis fictilibus. Sæpe uidi aureum calicem in pulchro sermonis ornatu: & dogmatum uenena consideras: deprehendi calicem Babylonis. Calix aureus: Babylon in manu dei. Non semper calix aureus: Babylon. Cum autem uenerit ad uindictam: & in manu domini postea fuerit: tunc efficiet terra: quæ quondam tacta est in Iobath. Neque uero iugiter in manu domini continetur: sed ultionis tunc tempore: cum coeperit ei dominus restituere quod meretur: tunc in manu eius inebrians omnem terram: iste calix aureus Babylon inebriauit. Quomodo autem uniuersam terram inebriauerit: facile scies: si consideraueris omnes homines ebrios. Inebriamur ita: inebriamur tristitia: inebriamur: & mente excidimus: amore: concupiscentiis: & uana gloria. Quanta pocula tempauit: quot ebrietates porrexit calicis: quod necesse est dicere! Calix aureus Babylon inebrians omnem terram. Aduerte omnem terram plenam esse peccatis: & nunc quæris quomodo Babylon omnem terram inebriauerit? Sed si forte uideris iustum: ebrium non esse de calice peccatorum: noli putare scripturam esse mentitam: quæ dixerit inebrians omnem terram: cum iste non inebrietur a Babylone: & tamen consistat in terra. Audi quæ iustus non sit terra. Omnem autem terram inebriat calix iste aureus. Iustus uero cum sit super terram: consumationem in coelis habet: & propter hoc non conuenit ulterius iusto dici. Terra es: & in terram ibis. Sed si necesse est audere loqui: dicit iusto deus adhuc consistenti super terram. Cœlum es: & in cœlum ibis: portat enim imaginem cœlestis. Igitur ut cœcludam. Calix aureus inebriat omnem terram: id est omnes ab eo inebriamur: quod diu terra sumus. A uino eius biberunt gentes: propter hoc commotæ sunt. Sic in his qui bibunt istum qui in usu est uini liquoris. Si super situm: & super mensuram biberint: uideamus ebrii corpus motum: uacillantes pedes: caput: ac tera prægrauatum: os dissolutum: linguam significat sermonis ebrii: & hærentibus labiis uerbaprecisa. Similiter est uidere eos: qui de calice aureo biberunt Babylonis: quomodo moueantur: quomodo instabiles gressibus sint: quomodo debilitata mente: & fluctuantem cogitatum: nihil firme teneant: sed semper in turbationibus agantur. Quæ obrem scriptura diuina de istiusmodi hominibus in alio loco ita ait. Propterea commoti

sunt. Interponamus aliquid mysterii: quid de peccatore dicat Cain: quod egressus est a facie dei: habitauit in terra Naid: contra ædem. Naid in græca lingua interpretatur commotio. Qui enim derelinquit deum: qui deserit sensum de eo iugiter cogitauit in terra Naid: hodie quoque habitat: id est in turbationem mali cordis: & in mentis commotione consistit. Biberunt gentes: propterea commotæ sunt gentes: & subito cecidit Babylon: & contrita est. Quando repente cecidit Babylon? Videtur mihi prophetare consumationem mundi subito futuram. Sicut enim diebus diluuii commedebant: & bibebant: emebant: & uendebant: plantabant: & edificabant: donec uenit diluuium: & tulit omnes: & subito uenit inundatio. Similiter autem & in diebus Loth. Sic & consumatio mundi non per partem fiet: sed repente. Huic conferendum æstimabo id quod scriptum est in Iesunau: quoniam a uoce sola tubæ: Hierico ciuitas corruens: subito dispersit. Et iuxta hanc similitudinem: Babylonem quoque in consumatione sæculi casuram esse: & subito conterendam. Et hæc quodam de consumatione dicta sunt. Si uero ueneris ad aduentum domini mei Iesu christi: & uideris eius magnum opus: quomodo subuerterit omnia genium de idolis dogmata: ut credentes de erroris eximeret iugo. Intelligis quæ in tempore passionis eius: Babylon exemplo corruit: & contrita est. Unusquisque nostrum consideret seipsum: & aduertat Babylonem in suo tempore corruisse. Si autem in alicuius corde non cecidit ciuitas confusionis: huic necdum Christus aduenit. Veniente quippe eo: Babylon ruere cœperit. Propter hoc ad orationum præfidia confugientes: petite: ut ueniat Iesus in corda uestra: & conuertat Babylonem: & faciat ruere omnem malitiam eius: ut reedificet pro his: quæ subuersa sunt: & pro Babylone quæ fuerat ante constructa: in ipso principali cordis nostri: Hierusalem ciuitatem sanctam dei. Plangite eam: & accipite resinam corruptionis eius: si quomodo sanabitur. Plangite (ait) Babylonem. Deinde quia omnis anima recipere potest salutem: & nec una apud deum est insanabilis: ideo consilium dat his qui possunt transmigrationis in Hierusalem: & testimonii habere resinam: ad emplastra faciendâ: ut assumant medicamina: & quanto ualent studio: sanitati restituât Babylonem. Hoc expiamur & nos facere: deprecantes deum: ut nobis det resinam rationabilem: & de rationabili resina dicamus. Est $\mu\alpha\lambda\alpha\gamma\mu\alpha$: malagma imponere: & oleum: & alligaturas: & imponentes: colligemus uulnera Babylonis: imitantes Samaritanum: ut sanetur misera ciuitas: & curata: desinat esse quæ fuerat. Istud est quod ait. Accipere resinam corruptioni eius: si quomodo sanabitur. Vbi sunt hæretici? Vbi sunt qui naturas quasdam introductes: afferunt esse naturam despabilem: quæ penitus non recipiat salutem. Si est natura quæ peat: quæ alia talis erit: ut Babylon? Attamen neque istam despiciat deus: præcepit enim medicis: ut accipiant resinam super Babylonem: si quomodo sanetur. Quidam igitur eorum qui mandatum acceperant: accipientes

ORIGENES

resinam corruptioni babilonis: si quō sanetur. *Fe-*
cerunt q̄ fuerat imperatum. Accēperūt resinam ad
corruptionem eius: audientes posse fieri: ut babilon
reciperet sanitatem. Babilon quippe in pposita ma-
litiā perseverans: noluit se curari: satisfaciūt boni me-
dici: & dicunt. Curauimus babilonem: & nō est sa-
nata: relinquamus eam. Vide autē ne qm angelis prae-
cipiat deus: ut ad lāguorem aīa tuā medicaminum
ēnplāstra conficiant: si quō possint agrotationem
sanare. Et mīdeant angeli. Curauimus istā babilonē:
ōndentes a passionibus cōfusam aīam tuam: & non
est sanata. Nō sciam artis suae: neq; resinā uim crimi-
nantur: sed te q̄ praeceptis eorū obsequi nolūisti: di-
centes. Curauimus babilonem: & non est sanata: re-
linquamus eam. Steterūt medici sub magno medi-
co angeli dei: uolentes curare imbecillitates nostras:
uolentes aīam liberare de uitiis: nos ipsi repellimus
eos: dum consiliis eorū non acquieuiimus. Vident se
opera perdere: cum loquūtur inuicem: & dicunt. Re-
linquamus eam: & abeamus unusq; in terrā suam.
Hoc est: credita nobis est a deo medicina: ut aīam cu-
rarem humanam: adhibuimus adiutorium: me-
dicinam imposuimus. Multum contumax est. Non
uult obseruare q̄ dicimus: studium nrm non conse-
quitur effectum. Relinquamus eam: & abeamus unus-
quisq; in terram suam: id est domesticum locum: &
proprium negocium. Caue homo: ne qm relinquat
te medicus: siue angelus dei: siue q̄cūq; hoīm: cui
credita est cura sermonum: ad salutis medicinā de-
serēda. Si enim te derelinquerit: & dixerit. Abeamus
unusquisq; in terram suam: q̄a appropinquauit in
coelum iudicium eius. Manifestum est: quia absces-
sio eius: cōdēnatio tua sit: ut irremediabiles: nolē-
tisq; curari. Cum autem te deseruerit: quid tibi aliud
euenturū est: nisi q̄ solet hic accidere: quia medicis
desperantur: utentes uoluntatem morbi sui: & ad pe-
iora demergantur. Fiunt his similia: & in cōsuetudi-
nem istius uitae a prudentibus medicis. Accedit aliq̄s
eorū ad languentem: quantum ars patitur: & indu-
stra: medicinā nō cessant. Sed si aut aegri: aut aegri-
tudo tanta sit: ut repugnet curationi: aut ipse inuali-
dus per impatientiam doloris: contraficiat: relinquit
medicus: desperat istiusmodi hoīm: & recedit: ut i-
ter manus suas expirās: cām interitū eius ad se retor-
queat. Sicigitur & nos: ne in sanctorū angelorū ma-
nibus: qui ad nos curādos a dño destinati sunt: mo-
tiamur: relinquant nos desperantes aīam nostram:
& aiunt. Non est *μαλαγία*: malagma imponere:
neq; oleum: neq; alligaturas: q̄a appropinquauit in
coelum iudiciū eius. Eleuauit usq; ad astra: qui par-
uum habet peccatum: nō usq; ad coelum: & sydera:
iudicium suum effert: pusillum enim & humile est.
Qui uero crescit in scelere: crescit & iudicio: simulq;
cum uitiis augetur: & poena: & q̄a in tñ deliquit: ut
iudicium eius usq; ad coelestia subleuetur: & per im-
pietatem suam resistens deo: ad supiora conscendat:
proferat deus iudicium suum in humiliationem eius

SVPER

iudicii: q̄ cecatum est a peccatore: & proferens iudi-
cium suum: humiliat q̄dem peccatum: retribuet autē
iusto digna uitae eius: in christo Iesu: cui est gloria: &
imperium: in saecula saeculorum. Amen.

De malleo uniuersae terrae contritus: & quō facta
sit babilon in exterminium. Homilia tertia.

q̄ VO MODO (ait) confractus est: &
cōtritus malleus uniuersae terrae: quō
facta est in exterminium babilō! Quae
rēdum inter haec: qui sit malleus uni-
uersae terrae: quaeue eius contritio p̄-

phetata: quia ante cōfractus est: q̄ contritus. Vt con-
gregātes ea: quae alicubi de malleo scripta sunt: cum
inuenerimus nomen eius: inuestigemus etiam nōis
ethymologiam ex his quae afferimus exemplis. Do-
mus quondam componebatur dei: quantum iuxta
tertium regnō: librum: & Salomon erat cōstruēs:
& aedificās eam. Vbiq; quasi in laude dicitur: de do-
mo dei: q̄a malleus: & securis non sunt audita in do-
mo dei. Ergo quō malleus non audis in domo dei:
Sic q̄a domus dei est ecclesia: malleus in ecclesia non
auditur. Quis est iste malleus? Volens quātum in se
est impedire lapides aedificationis templi: ut contri-
ti non cōueniant fundamētis eius. Videtur mihi za-
bulum esse: & ipse est malleus uniuersae terrae. Ego
autem p̄nunciabo cōfidentē esse aliquem: qui non
magnopere curet de malleo uniuersae terrae. Et qm
exemplum ad scīm spm est: de sensibili malleo: quae-
ro materiā malleo fortiozem: quae ab eo percussa ni-
hil patiat. Quam q̄dem quārens reppio in eo q̄
scriptum est. Ecce uir stās super muros adamātinōs:
& in manum eius adamas. Refert autē de Adamante
historia: q̄a fortior sit omni cedēti se malleo: in cōtri-
tus: & inuincibilis perseverās. Licet superstet malleus
zabulus: & suppositus sit draco: qui est quasi incus
indomabilis: nihil tñ in manu dei: & i cōspectu eius
cōsistens adamas patit. Duo itaq; cōtraria sunt ada-
mani iusto: malleus: & incus improducibilis. Iam
quoddam est & apud nationes tritum: uulgi sermo:
ne puerbium: ut de his qui anxietatibus: & ingēti-
bus malis pramūtur: dicant. Inter malleum sunt: &
incudem. Tu autem hoc referes ad zabulum: & dra-
conem: qui istiusmodi semp in scripturis: pro uari-
tate eorū noībus insigniūt. Et dicis q̄a sanctus qui
quasi murus adamātinus: uel in manu dñi Adamas
est: nō curet: neq; de malleo: neq; de incude: sed quā-
tum plus celsus fuerit: tāto plus uirtutem eius splen-
descere aiunt. Illi qui mercimonia lapidum exercēt:
cum uoluerint p̄bare adamātem: ignorantes utrum
sit adamas: an nō sit: quādiu lapis inter malleum &
incudem non uenerit: nō cognoscitur: tunc autē mi-
hi uidetur esse uerissimum adamātem: si indomitus
lapis inter incudem: & malleum pseueret: si percuti-
te de super malleo: & incude supposito: durior lapis
natura cōtra persistat. Talis uir sanctus est: ante tēta-
tiones: ab his qui p̄bare lapides nesciunt: ignoratur.
Certissime autem nouit adamātinorū lapidum na-
tura m

HIEREMIAM PROPHE.

turam solus deus: plurimi autem ignorant. Ego ipse
adhuc nescio: utrum ueniente malleo: ac percutione
teme: confringat: & conterat conuictus: q̄a non sim
adamas: an certe uerus adamas ostēdar: si ingruenti-
bus p̄secutionibus: periculis tētationibus: non tam
contritus fuero: adiectus malleo q̄ p̄batus. Et tu ipse
percurrē scripturas: & quāre si q̄ potes inuenire uer-
sigium: bene adeo permitti: ut malleus percutienda
percipiat. Verbi gr̄a: dictum sit: ad intelligētiam enim
obscuriorū: sumuntur exempla. Si malleus non esset:
non esset & tuba productilis: quae iuxta legem ad so-
lēnitates dei excitat: quae audientium aīos clangore
suo accedit ad bellum: necessarius est malleus: ut tu-
ba productilis fiat. Multa coopatus est iste malleus
tubae productili: paulo ut cum per uaria tentamēta
produceret: & approbaret: q̄a illeus possit excludi:
figuramq; assumere tubae magnisonae: non in incer-
tum dans uocem in audientes: ut praearent ad mi-
litiā bellum. Et qm malleus inuenitur: cōtraria for-
titudō: & draco incus iproducibilis. Istiusmodi semp
per in scripturis malleus: uel quacūq; alia materia:
cōpositum nomen assumit. Instabo sermōni. Cain
generauit filios. Sed de Cain ortus faber est aeris: &
ferri. Ergo & zabulus qui oīum tētationum opator
est: malleus dicitur. Ita qui ministrat: malleator est: si-
lius Cain. Quoniam scūq; in tētationem incidis: sci-
to malleū: diaboli esse: & malleator eum: per quē
te zabulus insequitur. Veluti in prodicione saluatoris:
malleus: zabulus: malleator: ludas fuit: & multi erāt
malleatores in tpe illo: quo dñs passus est: clamātes:
tolle: tolle de terra talem. Crucifige: crucifige eum.
Oīa malleatoribus plena sunt. Quotquot. n. in actu
suo zabulū suscipiant: & ministrant ei: ad pbandum
iustum: & iniustum coarguendum: oēs malleatores
sunt. Idcirco etiam si heri malleator eras: & in manu
malleum cōtinebas: nunc dicens q̄a a Cain fratricida
oriātur malleatores. Proice malleum de manu tua:
& transmigra ad meliorem quae spiritalis est gene-
rationem Seth: & Enos: & reliquorū qui scripturaz
laudibus efferuntur. Verūtñ finis mallei: cōfractio:
atq; cōtritio est. Sciendum quippe qm prophetatus
nunc malleus: zabulus sit: malleus non p̄tis alicuius
terrae: sed uniuersae terrae: pro eo q̄ in oī terra: militia
eius dispersa sit: & ubiq; malleus iste opetur. Est autē
etiam hoc dicendum: zabulum uniuersae terrae mal-
leum esse. Non coeli malleum: neq; n. tenuiorū sub-
stantiā cōuenit malleus: sed crassiori. Si portas ima-
ginem terreni malleus te: q̄a terrenus es: percudit. Si
peccas: & terra es: & in terrā uadis: expiens malleum
uniuersae terrae: ēt in te opantem: iuxta istum intel-
ctum. Illud quoq; aīaduertendum est: uniuersae ter-
rae malleum: q̄a aduersum cuncta terrena potentiam
suam exerceat: zabulum esse. Posse autē ēt minorem
malleum intelligi: qui nō uniuersae terrae sit malleus:
sed illius (ut ita dicam) & illius p̄tis terra est: q̄d est:
Cum una aliqua cōtraria fortitudo mihi repugnat:
& cōluctatur mecum: nō ualens cū uniuersis simul

HOMILIA. III. LXXXIII

hoībus congregari: ut zabulus. Tunc est q̄dem zabu-
lus in me: sed nō uniuersae terrae malleus: uerum (ut
ita dicam) mea tñ malleus terrae. Cōfractio autem:
& cōtrito malleo uniuersae terrae: quid necesse est ar-
bitrari de malleo partiū terrae? Simulq; aestimo ad-
miratione dignum: qm uniuersae terrae malleus cō-
minutus sit. Quid enim magnū si fractus fuisset: &
cōtritus malleus p̄tium terrae? sed uere nūc admirā-
dum est: quia uniuersae terrae malleus cōfractus: atq;
cōtritus est. Post haec quāro: qui sit iste q̄ uniuersae
terrae malleum cōfrēgerit: & cōtriuērit. Et dicam: nō
potuisse Moysen confringere: atq; cōterere malleum
uniuersae terrae: neq; ante eum Habraā: neq; post eū
Iesunauē: neq; alium quēquā p̄phetarum. Quis er-
go potuit talem: tantūq; malleum: & uniuersae terrae
malleum confringere: & cōterere? Quis est iste? Iesus
christus cōfrēgit: atq; cōtriuērit malleū uniuersae terrae.
Et hoc nunc admiras in spiritu sancto propheta ait.
Quomodo cōfractus est & cōtritus malleus uniuersae
terrae? Primo cōfractus est: deinde cōtritus. Et qm
repperi saluatore esse: qui cōfrēgerit malleum uniuersae
terrae: & cōtriuērit eum. Veniam ad enāgelium: &
uideam primā tētationem: q̄a dixit ei zabulus. Ista
oīa tibi dabo: si procidēs: adoraueris me: & reliqua.
Et dicam quia illo tēpore: non cōtriuērit Iesus mal-
leum uniuersae terrae: sed tñ cōfrēgit eum. Cum ue-
ro recessit ab eo: usq; ad tēpus: & tpe postea instante
uenit: tunc cōtritus est: nō solum cōfractus: ut pri-
mum malleus uniuersae terrae. Et q̄a cōtritus est: qui
fuerat ante cōfractus malleus uniuersae terrae. Idcirco
& per unūquēq; nostrum cōfringetur quidem: q̄si
introducimur in ecclesia & p̄ficimus ad fidem. Con-
teritur autē & cōminuitur: qm ad perfectum ueneri-
mus. Quod si dubitas cōteri zabulum: ad p̄fectum
uenientibus nobis. Audi apostolum benedictione
quadam bñdicentem iustum: atq; dicentē. Deus autē
cōteret sathanam sub pedibus uestris uelociter. Ani-
malis est iste malleus: fortasse nunc fuit aduersum
nos: & quārit quia ista de eo pandimus: & conterit-
ur a nobis. Neq; enim cōfringitur tñ & non ēt cō-
teritur per nos. Cōfringere nos ecōtrario: & cōterer-
e: & multos quidem cōtriuērit: qui nō attendūt sibi:
neq; custodia seruauerūt cor suum. Vex nos cōfiden-
tes in deo: credētes in christo dei: nō timeamus zabu-
lum. Timor dei facit ut nō timeantes zabulum: nihil
ab eo patiamur. Sed & dicere nō tñ generaliter: uex
& de nobis ipsis quō cōfractus est: & cōtritus mal-
leus uniuersae terrae. Illo autē cōfractio: & cōminuto:
babilon: sit in exterminium. Haec prius cōfusionis
ciuitas dissipatur: q̄ malleus uniuersae terrae: confrin-
gatur: & cōteratur. Vnde admirabiliter: & praeclaro
ordine p̄pheta usus est dicens. Quomodo cōfractus
est: & cōtritus malleus uniuersae terrae: quō facta est
in exterminium babilon. Quod primū factum est:
primū enarrauit: q̄ scdm consequenter exposuit. Et
hoc oportet & per singulos sanctorū obseruare ser-
mones. Quomodo itaq; sit in exterminium babilō

lon: qm̄ exterminatur oīs confusio de aīa mea: neq;
ulterius me confundit mors filii: aut obitus uxoris:
cum nō est qui me irretet & puocet ad tristitiam / ad
iram ad concupiscētiā / ad uoluptatem. Quoniam
maneo incōfusus: assumēs rationem quā me confir
met & roborēt. Tunc mihi accidit id quod dcm̄ est.
Facta est in exterminium babilon: hoc est uniuersa
cōfusio. Fiunt aut ista. i. cōfringi & conterī malleum
oīs terrā: & demoliri babilonem: cum gentes sup
ponētur malleo: & babiloni. Scriptum est enim. In
gentibus supponentur tibi: hoc est hi qui de gētib;
sunt: superponētur tibi o babilon: superponētur ti
bi o malleo: ut cōfringaris & cōteraris. Quādo ista fa
cta sunt: In aduētū dñi mei Iesu christi: cum euāge
lium cunctis gētib; prādicatum est. Tunc suppo
siti sunt pater & filius & spūs sanctus babiloni / &
malleo uniuersae terrae. Et impletum est hoc qd̄ scri
ptum est. In gētib; superponētur tibi: & capieris ba
bylon: & nō cognosces. Utinam caperetur babilon:
& per singulos nrm̄. Ex anterioribus autem pōt in
telligi captiuitas babilonis: qm̄ capta suffodit / sub
ueritur: desolatur. Ut nihil in nobis resideat confu
sionis: & capieris babilon & nō cognosces. Innēta
es: & comprehēsa: quia dño restitisti. Ergo ne sola ba
bylon restitit dño: & nō potius oēs gentes: dum
creatore deserto: idola ueneratē sunt: dño restiterint.
An figuratim dicit oēm aīam contrariam Hierusa
lem uisioni pacis: babilonem esse? Vnde & sancti in
Hierusalem: peccatores in babilone erāt. Et si pecca
bāt Hierosolymitae mittebātur in babilonem: & si
cōuertebātur ad pēnitētiā in babilone consistē
tes: iterum regrediebātur in Hierusalem. Capitur er
go babilon: & nō cognoscit. Babilon legi quippe
dei nō subiicitur: neq; enim pōt. Et iuenta est babilon:
& inuēta comprehēsa est. Et ob id comprehēsa
est cum. Inuēta est quia dño restitit. Deinde exordiū
alterius capituli. Aperuit dñs thesaurum suū & pro
tulit uasa irae suae: quia opus dñi uirtutum in terra
chaldaeorū: qm̄ uenerūt tempora eius. Aperite apo
thecas eius. Scrutamini eam quasi spelūcam: & dis
perдите eam. Nō sint reliquiae eius: exsiccate oēs fru
ctus eius: & descēdant in occisionē. Vā eius qm̄ ter
mit dies eorū: tempus uindictae eorū. Volens itelligere
hoc quod dictum est: Aperuit thesaurū suū: & protulit
uasa irae suae: quāro de alia scriptura uasa irae dei: &
uenio ad pleniorē cōparationē istius scripturae.
Ibiq; uenio apostolum mihi subiiciētem quā sunt
uasa irae dei. Ait enim. Si aut uolēs deus oñdere iram
suam: & notam facere potētiā suam: protulit in mul
ta patiētia uasa irae prāparata ad pditionē quā mi
sericorditer prāparauit in gloriam. Quā uasa uoca
uit nō solum ex iudaeis: uerū etiam ex gentibus. Ge
neraliter apostolus oēs homines diuisit bifariam: di
cens. Quosdam esse uasa misericordiae: quosdā uasa
irae. Verbi gratia. Pharaō & aegyptus uasa irae. Rur
sus si quis primus misericordiam cōsecutus est: & si
ea tēpora de iudaeis & gentibus crediderūt: uasa mi

sericordiae nūcupauit. Sunt ergo in thesauro dei uasa
irae. Scriptum est enim. Aperuit dñs thesaurū suū:
& protulit uasa irae suae. Quis est iste thesaurus dñi:
in quo uasa irae inueniuntur? Aliquis forsitan quærat:
utrum in thesauro dñi tñmodo uasa irae sint: & the
saurus dei: q est thesaurus oīum: non habeat uasa mi
sericordiae: an aliud quid itelligi oporteat de thesauro
dei: uñ efferantur uasa irae eius. Thesaurū dñi: ego cō
fides dicā esse ecclesiam eius: & isto thesauro: id est ec
clesia saepe hoies latitare: qui sunt uasa irae. Veniet igit
tur tēpus qm̄ aperiat dñs thesaurum ecclesiam: nunc
enim clausa est ecclesia: & uasa irae cum uasis miseri
cordiae inhabitat: & paleae cum frumēto. Sunt & pi
sces perdēdi: ac proiciēdi a bonis piscibus: qui in rei
the continentur: quā cum dñs aperuerit iudicii tēpor
e: & protulerit exinde uasa irae suae: tūc cognoscetur
uasa irae. Dicit forsitan is qui est uas misericordiae: de
egrediētib; uasis irae: exierūt ex nobis: nō enim erat
ex nobis. Si enim fuissent ex nobis: mansissent utiq;
nobiscum. Sed ideo egressi sunt a nobis: ut ostēderet
quia nō erant oēs ex nobis. Aliud qddam cupit ser
mo prorumpere: q; autem audemus dicere istiusmo
di est. In thesauro dei uasa irae sunt: extra thesaurum
uasa peccantia nō sunt uasa irae: sed irae uasa minora
sunt. Serui enim sunt ignorantes uolūtatem dñi sui:
& nō facientes uolūtatem eius. Qui autē ingreditur
ecclesiam: aut uas irae est: aut uas misericordiae. Qui
foris ecclesia est: neq; misericordiae uas est: neq; irae.
Aliud quoddam nomē ei. In quo qui extra ecclesiam
cōmorat: & decemo confidens nō esse cum uas mi
sericordiae. Sic e contrario ex rationis ueritate cōmo
tus: aperte promō sniam: neq; uas misericordiae pos
se eum dici: sed uas in aliud qddam referuatum. Er
go ne potero de scripturis approbare: nec miseri
cordiae uas est: nec irae: ut secunda expositio aliquid no
bis utile in præsenti loco iterponat. Et rursus audeat
in id quod iadudum conatur sermo prorumpere:
rogemus dñm: ut aperiat nobis scripturas. Ait enim
Apostolus. In domo autē magna non sunt tñ uasa
aurea: & argētea: sed & lignea: & fictilia: & alia qdam
in honorem: alia uero in cōtumeliā. Si igitur quis
mūdauerit semetipm̄ ab his: erit uas in honorem san
ctificatum: utile dño ad omne opus bonū prāparat
um. Putasne magna domus in præsenti est: & in ea
sunt uasa in honorem: & alia in cōtumeliā: an in
illa quā futura est domo: uasa qdam aurea: & argē
tea: quā sunt in honorem: inueniētur uasa miseri
cordiae: Reliqua autē mediocres hoies qui extra id sunt:
ut sint uasa irae: seu misericordiae. Hi poterunt iuxta
quādam profundam dispēlationē dei: uasa esse in
magna domo: quā mūdāta non sunt: sed sunt uasa
testea in cōtumeliā: attamē necessaria domui. Vide
autem si ualuerō & hoc ipsum exēplum ex alio scri
pturae testimonio cōprobare. In honore est (in
quit) Iechonias quasi uas cuius nulla est utilitas. Nō
ait. Non est qdem eius utilitas. In cōtumeliā autē
eius est utilitas. Sed quia erat ex domo dei: & pecca

uit in

uit in totum nō est eius utilitas. Habeo & aliam scri
pturam in qua dñs de alio quodam peccatore. Et erit
quasi testis: in qua attrahis aquā pūillū: & in quam
carbonem baiulabis. Et rursum affirmat non neces
sarium penitus: & ex oī pte esse uas inutile. Nāqd
nam ergo nos qui in domo ista dei sumus: qm̄ apire
cepit dñs thesaurum suū: incipimus mūdari: si
tñ fuerimus uasa misericordiae: pietatis a nobis uasis
irae. An certe iam exordium est: oportere nos satage
re non solum ut non simus uasa irae: sed hi qui sunt
proficiantur a nobis. Tale enim qddam est q; apo
stolus Paulus corinthiis ait. In tñ auditur inter uos
fornicatio: quā neq; in gētib; auditur: ut uxorem
qdam patris habeat: & non magis planxistis: ut aufe
ratur de medio nrm̄: qui hoc opus gessit. Quasi si di
xerit aperto thesauro dei: egrediantur uasa irae suae.
Aperuit sigdem dñs thesaurum: & protulit uasa irae
suae. Legi alicubi quasi saluatore dicēte. Et quāro si
ue quis psonam figurat saluatoris: siue in memo
riam adduxit: an uerū sit hoc q; dictū est. Ait autē ibi
saluator. Qui iuxta me est: iuxta ignem est: qui longe
a me: lōge est a regno: etenim qui iuxta me est: iuxta
salutem est: ita & iuxta ignem est. Et qui audiens me:
& audita prauaricans: factus est uas irae paratum in
pditionem. Cum iuxta me est: iuxta ignem est. Si uer
ro q; canens: qm̄ iuxta me est: iuxta ignem est: longe
factus fuerit a me: ne iuxta ignem fiat: talis longe fu
turus est a regno. Et sicut Athleta qui nō est in ago
ne cōscriptus: neq; flagella metuit: neq; expectat co
ronam. Qui autē semel nomen professus est: si uictus
fuerit: uerberatur: atq; proicitur: si uero uicerit: coro
natur. Eodem mō qui ingressus est ecclesiam: O ca
thecumie ausculta: qui accessit ad sermonem dei: ni
hil aliud q; cōscriptus est in certamine pietatis: & cō
scriptus: si non legitime certauerit / ceditur flagellis:
quibus non uerberantur ii qui ne in principio qui
dem cōscripti sunt. Si aut cōtenderit fortiter: ad su
gienda uerba: & cōtumelias: non solum iniuria li
berabitur: sed & incorruptam gloriam accipiet coro
nam. Opus dñi uirtutum in terra chaldaeorū: iuxta
diuersos intellectus: terrenus locus multipliciter no
minatur. Et quō differenti inter se notione saluator
plura habet uocabula: cum unus in subiacti sit: uar
ius aut in uirtutibus. Sic & ppter malitiam gene
ris humani: terrena negocia cum unus sint in sub
iacenti: intellectus diuersitate sunt plurima. Quod
autē dico: sic fiet manifestius: cum exemplum q; a sal
uatore assumpsi edideris: ad ea quā sunt subiecta
explananda transcendero. Vnum subiactum est dño
meo Iesu saluatori: hoc uno subiactum est alio intelle
ctu: medicus est: iuxta q; scriptū est. Non necesse hñt
sanū medicum: sed male hñtes. Alio intellectu rex
est: qm̄ q; irrationabilibus prāest: Alio intellectu rex
est: qm̄ q; rōnabilibus principatur. Alio intellectu uitis
uerā: qm̄ q; infert in eam hoies: uberrimos asserunt
fructus: & ex culti a pfe agricola: pinguedinem uitis
uerā: ex unius radice uirtute assumunt, iuxta alium

intellectum sapia est: iuxta alium ueritas: iuxta alium
iustitia: uerūq; subiactum unum est. Sicut ergo in sal
uatore uno subiactes plurimi intellectus sunt diuer
sorum: eius nomē: sic & terrena negocia: iuxta subia
cens qdem unum sunt: iuxta intellectum autē pluri
ma. Frequenter allegorizantes babilonem / diximus
negocia esse terrena: quā semper confusa sunt uitiis:
Aegyptum similiter / affligētia: Chaldaeorū uero ter
ram: ob id q; plurima quā geruntur in terris: stellis
consecrant. Hae / siue peccata: siue uirtutes quā acce
dunt nobis: ex stellis: nūtib; asserit fieri: eos esse di
ximus: qui talibus se persuasionebus dedicauerunt.
Oēs igitur qui his credit: in terra chaldaeorū est. Sigs
uestum mathematicorū deliramenta sectatur: in terra
chaldaeorū est. Sigs natiuitatis diem supputat: & ua
riis horarū: momētorūq; rōinationibus credēs: hoc
dogma suscepit: q; stellae taliter: & taliter figuratim
faciunt hoies luxuriosos / adulteros / castos: aut certe
quodcūq; eorū: iste in terra chaldaeorū est. Iam qdam
astimant christianos ex astroq; cursibus fieri. Quot
quot aut ista sapitis: quotquot dictis istis creditis: in
terra chaldaeorū estis. Cōminans ergo deus his qui
in terra chaldaeorū sunt: his specialiter cōminatur: q
seipos genealogis: & fato consecrauerunt: asserētes
cuncta quā inter mortales fiunt: aut ex astroq; moti
bus: aut ex fati necessitate pēdere. Sed deus Habraam
promouēs ad meliora: dixit ei. Ego sum qui te edu
co de terra chaldaeorū. Potens est enim deus: q; etiam
nobis tribuat: ut egrediamur de terra chaldaeorū: &
nullum alium / absq; eo: esse credamus: qui dispēans
uniuersa: & regens uitam nrm̄: & pro qualitatibus
meritorū accedentium diuersa moderetur. Neq; n.
micans aliquod sydu: uel phætonis (ut aiunt) uel
Saturni: nostrorū causa continet negociorū. Et iuxta
unum qdem argumētum in terra chaldaeorū est: qui
supradictis rōinationibus credidit. Iuxta aliud uer
ro: ascendit quis sup tecta: & ueneratur militiam cœ
li. Inuenimus autem in Hieremia multam esse his cō
minationem: qui adorant militiam cœli. Opus ergo
domino uirtutum in terra chaldaeorū: quia uenerūt
tempora eius. Aperite apothecas eius: quia manife
sta terra chaldaeorum est. Sunt autem apothecae chal
daeorum: doctrinae natiuitatum. Scrutamini eam
quasi spelūcam: & dispergite: q; respicit supputatione
nem natalium. Qui uero ueritatis mone uirtutis ad
uersum eas: qui oñdit nihil eorū: quā mathematici di
cunt: uerū esse: qui docet inscrutabilia iudicia dei: nec
ea posse ab hoibus cōphēdi: qui asserit quia syde
ra non sunt causa eorū: quā sunt sup terram: magis
aut eorū: quā nobis christianis accedunt. Iste exegit
prāceptum dñi dicentis. Disperdite eam. Quid aut
est hoc q; segitur? Non fiant eius reliquiae: quāren
dum est. Ne aliqua (inquit) rescindatis chaldaeorū:
aliqua referetis. Ob id iubeo ne pusillum qdem re
linquatis in ea. Exsiccate oēs fructus eius. Quis iste
beatus est: ut possit exsiccare oēs fructus terrae chal
daeorū: & descendant in occisionem? Vā eis: q; uer

nit dies eorum: & est tempus uindictae eorum. Post hæc rursus alterius capituli textum audite. Vox fugientium & resaluatorum de terra babylonis: ad annuncian- dum dño deo nro in syon uindictam. De his nunc prophetat: qui mores patrios relinquentes: & leges gentium & incredulitatem ueterem: ueniunt ad ser- monem dei. Tale enim quiddam significatur in eo quod dicit. Vox fugientium & resaluatorum de terra Baby- lonis. Viam & usum cathecumini uox fugientium esset de babylone fugientium: nita: fugientium pec- cata. Vox enim fugientium & resaluatorum. Non suffi- cit fugere de terra babylonis: sed & resaluari ex terra babylonis. Ad annuncian- dum in syon uindictam dño deo nro: ut fugientes de terra babylonis: ueniat ad syon speculatorium ecclesiam dei: ad annuncian- dum in syon: id est ecclesiam: uindictam dño deo nostro. Vindicta populi eius denunciate in babylone. Multi scilicet oī enim intendenti arcum. Significatē positi- tum est multis. Multi enim sunt qui in Babylone sunt: in Hierusalem uero pauci. Nō enim iccirco ait. Dile- xit uos dñs deus uester: quia multi eratis. Vos quippe estis pauci ab oībus: & bñ his qui ex parte erant: dñs est. Pauci estis ab oībus gentibus. Intelligite porro: & hoc. Pauci sunt qui saluantur. Scdm illud. Contem- dite intrare per angustam portam. In lata autē & pa- tenti annunciate in babylone multis. Oī intendenti arcum. Non sit ex ea qui saluetur. Disperdit: interfi- cite oīa babylonis. Nup diximus de parabolis baby- lonis: de uiris babylonis. De semine babylonio non sit qui resaluetur. Retribue ei iuxta opera eius. Scdm oīa quæ fecit: & facite ei: quia dño resistit: & aduer- sum deum scñ israel. Quādiu habes in te cogitatio- nes malas: resistentes pietati: & fidei ueræ: habes in te babylonios: sed fac uindictam: & interfice oēs pec- catores terre: & oēs babylonios. Vt possis munda- tus Hierusalem ingredi ciuitatem dei: in christo Iesu domino nostro: cui est gloria: & imperium in sæ- cula sæculorum. Amen.

De perdice clamante: & congregante quæ non peperit. Homilia quarta.

D Famofam uenimus qñem. Inspi- cere quid sit perdix: de qua scriptura nunc loquitur. Clamauit perdix. Con- gregauit quæ non peperit: faciens di- uicias suas non cum iudicio. In dimi-

dio diei eius derelinquet eam: & in nouissimis suis erit insipiens. Ex natura uolueris dignum uidet quā- dam historiam cōmemorare: ut cognoscentes aīal: scire possimus / utrum ad bonā / an ad malam ptem nunc notari pdicis intelligētiā referamus. Dicitur autem hoc esse aīal malignum / fraudulentum / calli- dum / multumq; decipientis uenatores: saepe gippe an- te pedes aucupis uoluitur: & in medio eius conatu- quasi iam apprehendenda elabatur: prædam sui ex ui- cinitate promittit: & hoc agit: ne ad nidum fortium suorum citus uenator occurrat. Cūq; iam senserit fugisse pullos suos: tunc & ipsa illuso hoste: descēdit. Sed

nequitiam eius uincit impunitas. Ambigēdam non est de eo quod dicturi sumus: quia ex his qui māsueti in caueis nutriuntur: ueritas approbatur. Masculus in masculum insurgit: obliuiscitur sexum libido præ- cepit: pugnat ad coitum: & una palma uictoris est: polluisse quem uicerit. Si igitur malignum / si imum- dum / si dolo sum hoc aīal est: impium uidet ad me- liorem partem huius referre nomen: & ad saluatoris mei Iesu christi intelligentiam temperare. Magis autē conuenit mala zabulo adiungere: & sup aduersario lectionem intelligere pñtem: si uñ totius capituli nos secuta fuerit interpretatio. Incipiamus ergo ab eo quod scriptum est. Clamauit pdix: congregauit quæ non peperit. Non proprias creaturas congregat zabulus. Non ea colligit quæ ipse generauit: sed cum clamat ueritas: alienas cōgregans creaturas: facit eas suas. Clamauit perdix per Valentinum: Clamauit per Basilidem: per Marcionem: per oēs qui alienæ adeo gloriæ cupiditate rapti sunt. Nullus enim eorum sonare po- terat uocem domini Iesu. Meæ oues uocem meā au- diunt. Sed erat uox Christi in Paulo: erat in Petro: propter quod Paulus dicebat. An experimentum queri- tis eius qui in me loquitur Christus? Vox autem con- gregans: quæ non peperit: perdis in illis est: quod sim- plices quolq; fidelium laqueo hæreticæ factiōis im- pediunt. Clamauit itaq; perdix. Cōgregauit quæ nō peperit: faciens diuitias suas non cum iudicio. Diues facta est perdix. Ecce eius quanta sunt milia: Ingens turba / multi sunt populi captiuorum. Et facit diuitias suas: non cogitans iudicium: neq; hñs in corde iusti- tiam: sed oīa sine lege gerens. Merito arguitur non cum iudicio fecisse diuitias. Meus autē Iesus facit di- uicias suas cum iudicio. Exanimata est & dilecta eius opulencia. In dimidio diei eius derelinquet eam. Nos oēs qui quondam fuimus sub clamātis pote- state perdis. Clamauit quippe non solum per eos quos supra memorauimus: sed per oēs generaliter: qui quasi ad pietatē / & ad religionem uocātes: con- trario ueritatis dogma clamauerūt. Nos in quā uni- uersi: in dimidio diei eius derelinquimus eam: & oēs qdem dies huius sæculi. Sed quia eruit nos ex instā- ti sæculo nequā dñs Iesus. Iccirco in dimidio diei eius derelinquimus eam: & nouissimum eius erit insi- piens. Quādo enim sapiēs fuit: ut nouissimum eius merito insipiens fiat. Sed dicamus eam fuisse sapien- tem. Serpens quippe sapientior erat oībus bestiis su- per terram: quas fecit dñs deus. Sapiens fuit iuxta id quod scriptum est. Adducam sup sensum grandem principem Assyriorum. Dixit autē. Valentia mea faciam: & sapia intellectus: auferam fines gentium: & uirtu- tes eorum depascam: & cōmouebo ciuitates inhabitatas. Siquis potest intelligat quō nouissimum eius erit stulti- tum. Iste ab eo quod fuit male sapiens: sapientior erat oī- bus bestiis super terram: fiet contrario ei quod sapiens: fuit male insipiens. Intelligens uero quod sit. Nouissi- mum eius erit insipiens. Si scias quō etiam tibi per Apostolum præcipiat: ut pro salute tua insipientiam recipias.

recipias. Si quis (inquit) uidetur sibi sapiens esse in uobis in isto sæculo: stultus fiat. Solum quia nō cla- mauit stultus: esto & fatuus: ut sapiens fias. Si itaq; est quædam sapientia culpabilis: iuxta quam filii sæ- culi huius sapientiores sunt filiis lucis: in generatio- ne ista. Bonus est deus qui contrariis diuersa subne- dit: ut faciat compleri id quod dictum est. Nouissimum eius erit insipiens. Oportet christum regnare: usq; dum ponat omnes inimicos eius deus: sub pedibus eius. Cum autē omnia ei subiecerit: nouissimum ini- micus destruetur mors. Cum destructa fuerit mors: tunc extrema perdis erunt: & nouissimum eius fiet insipiens. Hæc de perdice. Principium uero capi- tuli secundi istud lectum est. Thronus gloriæ exal- tatus ab initio. Locus sanctificatio nostra: sustenta- tio israel. Dñe oēs qui dereliquerunt te: confunden- tur: Discedentes super terram scribantur: quia dere- liquerunt fontem uitæ dominum. Dixit & beatus Hefaias propheta: uidens deum: & regnum eius. Vi- di dominum sabaoth sedentē super sedem excelsi- sam: & eleuatā. Vidit & Hieremias quomodo deus regnat: propter quod glorificans eum ait. Thronus glo- riæ exaltatus ab initio / locus sanctificatio nostra. Si de christo uolueris ista intelligere: non peccabis: si de patre / non impie senties. Est enim thronus gloriæ excelsus: & a principio: saluator. Thronus gloriæ: propter quod regnum eius: sanctificatio nostra chri- stus est. Quia & ille sanctificans: & nos sanctificati ex uno omnes sumus. Sustentatio israel: sicut ipse iustitia Iesus: ipse ueritas: ipse sanctificatio: similiter ipse est etiam sustentatio: & non est aliquid iustum sine eo: neq; patiens: quod in se non habet christum: ip- se enim sustentatio israel. Si autem & ad patrem hoc retuleris: non impie intelligis. Domine omnes qui derelinquunt te: confundantur discedētes. Vnus quisq; nostrum quando peccat: per ea quæ peccati christum relinquit. Relinquens autem filium: relin- quit & patrem. Iniustus a iustitia longe est: pollu- tus a sanctimonia: bellator a pace: & qui sub pote- state inimici esse incipit: a redemptione fit alienus: & qui extra sapientiam dei: sapientiam derelinquit. Do- cens itaq; nos propheta: quid omnibus qui deum deserunt / sit futurum: ait. Vniuersi qui te derelin- quunt: confundantur discedentes. Hoc est quan- tum te deserunt: tñ confundantur discedentes. Su- per terram scribantur. Omnes homines describun- tur. Sancti in celo: peccatores super terram. Dicit ad discipulos Iesus. Gaudete autem quia nomina uestra scripta sunt in coelis. Igitur oportet letari si talis quis fuerit: ut nomen eius scribatur in coelis. Et quomodo iustorum nomina in superioribus cō- scribuntur: sic e contrario qui conuersantur terre: ne: qui non pertranseunt terram Edom: sed agri terræ Edom uineas possident. Scribuntur nomina: quasi relinquentium deum super terram. Confun- dantur discedentes: super terram scribantur. Quo- enim metro mensi sunt: remetiatur eis. Ipse sibi unus-

quisque causa est: ut scribatur super terram. Si cœ- lestia requirant in terra: si semper anima eius de istius mundi negociis æstuet: quæ uidentur sæculo bona. Si uero audiens Iesum loquentem. Nolite uo- bis thesaurizare thesauros super terram: ubi tinea / & uermis exterminant: & ubi fures effodiunt: & furan- tur. Sed thesaurizate uobis thesauros in celo. Qui thesaurizauerit sibi in celo: ipse sui causa est: ut scri- batur in coelis. Hæc propter id quod dictum est: super terram scribantur: causamq; cōmemorat: quia dere- liquerunt fontem uitæ dominum. Et in principio ipse propheta ex persona domini dicit. Me dereli- querunt fontem uitæ. Et nunc quia dereliquerunt fontem uitæ dominum. Dicamus ergo & nos: si uolumus derelinquere fontem uitæ dominum: uo- cem proximorum Iesu christi discipulorum: qua lo- cuti sunt ad magistrum: cum eis diceret. Nunquid & uos uultis recedere? Quid igitur dicemus domi- ne: ad quem ibimus? Verba uitæ tu habes. Sic finita est etiam secundi capituli circuncisio. Sequens ora- tio est ista continens. Sana me domine: & sanabor: saluum me fac: & saluus ero: quoniam gloriatio mea- tu es. Ecce ipsi dicunt ad me: ubi sermo domini: ue- niat. Ego autem non laboraui: subsequens post te: & diem hominis non concupiui: tu scis. Solum quip- pter male habentes uenit / medico sic dicente. Non indigent sani medico: sed male habentes. Dicendum confidenter ab eo: qui agrotantem suam animam mult saluari. Sana me domine: & sanabor. Etenim il- la in euangelio mulier sanguinem fluens: omnem substantiam suam expendit in medicis / nec potuit a quoq; eorum sanari. Ad nullum quippe ex eis di- gnus erat dici. Sana me domine: & sanabor: nisi ad solum cuius sufficit uestimenti tñ fimbriam tan- gere. Cui uni ego dicam. Sana me domine: & sa- nabor. Tunc si quidem medicinam sanitas sequi- tur: si christus curare dignatur. Saluum me fac: & saluus ero. Falsus equus in salutem: propterea ei di- cam. Saluum me fac: & saluus ero. Et hoc ita gau- debo loqui: si omni gloriæ renunciāns sæculari: potuero & reliqua dicere. Quoniam gloriatio mea- tu es. Aut cum compleuero mādātum in quo præ- cipitur. Non gloriatur sapiens in sapientia sua: neq; fortis in uirtute sua: neq; diues in diuitiis suis: sed in isto gloriatur qui gloriatur / Intelligere / & scire quia ego sum dominus. Beatus itaque qui renunciat: ut gloriæ omni quæ deorsum est: uelut super nobili genere: super pulchritudine: & corporalibus bonis: super diuitiis: & iactatione. Beatus qui con- tentus nana gloria: dicit ad dominum: quoniam gloriatio mea tu es. Ecce ipsi dicunt ad me. Vbi est sermo dñi? Veniat. Ego autē non laboraui: subsequens post te. Iesus tibi dicit. Tolle crucē tuā: & ueni: seque- re me. Et qui non reliquerit pñem: aut mñem: & secu- tus fuerit me: non est dignus meus esse discipulus. Si igitur talis fueris: ut semper christum sequaris: quantum plus secutus fueris: tanto minus laborat

bis. Non enim lassitudo in Iacob neque apparebit deus in Israel. Propterea dixit: ut non laboremus ultra laborantes: antequam eum inceperimus sequi. Verum ad me omnes qui laboratis: & onerati estis: & ego reficiamur. Si laborantes uenerimus ad Iesum: & cum fuerimus secuti: tunc dicere poterimus. Ego autem non laboravi: subsequens post te: & diem hominis non concupiui. Est quidam dies hominis: est quidam dies dei: id est resurrectionis: quem omnis sanctus desiderat: non illam de qua scriptum est. Vae eis qui desiderant diem domini. Et ista est tenebra: & non lux. Qui est qui possit dicere: & diem hominis non concupiui. Explicatio uerbi conuincit nos: quia diem concupiscamus hominis. Frequenter quippe nos aegrotantes: cum in phatasmate esse febrium ceperimus: & mortis limen urgere: ad eos qui nos uisitantes fratres: lassas manus attollimus: orantes eos ut pro nobis dominum deprecantur: atque dicentes. Rogamini aliquod uitae spatium: roga ut aliquantisper in hac lucem permaneam. Ista memorantes: non diem sanctum domini: sed diem hominis desideramus. Quapropter longae uitae amore deposito: & desiderio humani diei: quaeramus illam diem uidere: in qua participes eius beatitudinis: quae in Christo est: efficiamur. Cui est gloria: & imperium: in saecula saeculorum. Amen.

De tribus uirtutibus. Fortitudine: sapientia: atque prudentia: quarum propria opera distribuit propheta. Fortitudini: terram: sapientiae: orbem terrarum: prudentiae: coelum. Homilia. V.

VDI Quippe scripturae ordinem. Dominus qui fecit terram in fortitudine sua: & erexit orbem in sapientia sua: & in sua prudentia extendit coelum: & nos in nostra terra. Dictum est quippe:

pe ad Adam. Terras. Necessariam habemus fortitudinem dei: quia absque ea impossibile nobis est id exequi quod carni repugnat. Cum autem mortificata fuerint membra super terram: tunc parent spiritus uoluntati. Si quidem iuxta Apostolum: spiritu gesta carnis mortificantur. Dominus ergo qui fecit terram in fortitudine sua. Si autem & ad hanc terram uenias: & consideres id quod in Iob scriptum est (iuxta emendatissima tamen exemplaria) quomodo statuerit eam super nihilum. Inuenies fortitudinem dei in medietate mundi: terrae libram sustinente. Veniam uero ad orbem terrarum: qui graece οἰκουμένη nuncupatur. id est inhabitata. Scio animam meam inhabitatam: scio animam meam desertam. Si enim non habet deum patrem: si non habet filium dicentem. Ego: & pater meus uenerimus ad eum: & mansionem apud eum faciemus. Si non habet spiritum sanctum anima: deserta est: inhabitata autem est: quando plena est deo: quando habet Christum: & spiritum sanctum. Verum haec differenter: sed non uane in scripturis dicuntur in anima hominis patrem: & filium: & spiritum sanctum commorari. Nam & David in psalmo confessionis: tres

spiritus postulat dicens. Spiritu principali confirmamini: spiritum rectum in uisceribus meis: spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Qui sunt isti tres spiritus? Principalis spiritus: pater est. Rectus spiritus: Christus est. Spiritus sanctus: spiritus sanctus est. Haec in approbatione eius rei diximus: quod habitatus est orbis terrarum: in sapientia dei fabricatus sit. Sapientia quippe auxiliabitur iusto: super decem potestatem habenti ciuitates. Sapientiam autem: & disciplinam qui abiicit infelix est: & uana spes eius: & labores eius infensati: & inutilia opera eius: ait sapientia: quae titulo inscribitur Salomonis. Idcirco quantum possumus laborare nitamur: ut habitata nostra terra: sapientia dei erigatur. Cecidit quippe: & de sublimi corruit: uenientibus nobis in locum istum miseriarum: cecidit habitata nostra terra postquam peccauimus: iniuriam fecimus: iniuste agimus: impie gessimus: & post ruinam indiget erectione. Si autem non uis ista sententia adduci: communem totius orbis quaeramus ruinam: & post casum eius: consequenter deus erigens praedicetur. Quicumque est in orbe isto: ante erectionem cecidit. Si autem cecidit: consequenter erigendus fuit. Nemo quippe sine casu subleuatur. Si autem erectus est: uideamus quae ruina praecesserit. Omnes corruimus per peccatum in orbe terrarum: & dominus qui erigit elisos: eleuauit nos iacentes. In Adam omnes moriuntur: atque ita corruit orbis terrarum: & indiget correctione: ut in Christo omnes uiuificemur. Igitur duplicem intellectum de orbe tradidimus. Unum quomodo singulae animae aut habitatae sint: aut deserta: alterum quomodo uniuersus orbis pariter ceciderit. Restat dicere quomodo & sua prudentia extendit coelum. Non fortuitu sapientia in coeli extensione assumpta est. Inuenies & in prouerbiis dictum. Deus sapientia fundauit terram: preparauit autem coelos prudentia. Est ergo aliqua prudentia dei: quam nolo ut extra Christum requiras. Omnia quippe quae dei sunt: Christus est. Ipse sapientia eius: ipse fortitudo: ipse iustitia: ipse sanctitas: & redemptio: ipse (ut ad praesens ueniam) etiam prudentia. Sed cum sit in subiacenti: pro uarietate sensuum: diuersis uocabulis nuncupatur. Aliud significat sapientia: aliud iustitia. Quando enim sapientia dicitur: disciplinis te diuinis: regum humanarumque instituit. Quando iustitia: distributor & iudex meritorum significatur. Quando sanctitas: illa uirtus describitur quae credentes deo: efficit sanctos. Ita ergo mihi: & prudentiam eius intelligere cum doctrina est: & demonstratione bonarum: aut malorum rerum: siue neutrum: atque in hunc mundum extendisse nunc dicitur coelum prudentia sua. Quomodo autem extendatur coelum: extendente id prudentia. Audi. Quia extendi uerba: & non attendistis. Assentit quippe extensionem quandam esse uerborum. Similiter ut nunc dicitur coeli. Iuxta illud quoque quod in alio loco scriptum est. Qui extendit coelum: ut pellem. Extenditur autem anima nostra: quae prius fuerat contracta:

contracta: ut possit capax esse sapientiae dei. Verum (ut ad propositum reuertamur) diximus de eo quod prudentia: coelum factum sit: & nunc affirmamus eos qui coelestem hominem portant: esse coelestes. Si enim ad peccatores dicitur. Terra estis: & in terram ibitis: quare non dicatur ad iustum: cuius est regnum coelorum. Coelum es: & in coelum ibis. Aut si propter Choicum: dicitur ei quod portat imaginem choici. Terra es: & in terram ibis. Cur propter coelestem ei qui imaginem coelestis portat: non conueniat dici: coelum es: & in coelum ibis? Unusquisque autem nostrum aut coelestia facta habet: aut terrena. Si terrena facta sunt: ad cognatam sibi terram deducunt eum: qui thesaurizat ea in terra: & non in coelum. Rursusque haec quae iuxta uirtutem gesta sunt: thesaurizatoris suum appropinquantem sibi: coelorum regiones subuehant. Et eduxit nubes ab extremo terrae. Istiusmodi disputatio & in psalmo nuper incidit. Et dictum est a nobis quomodo deus eduxit nubes ab extremo terrae. Quod quidem nunc rursus cogimur retrahere: ut hi qui audierint: plenissime quae sciunt: reminiſcantur: & hi qui non interfuerunt: aut obliui sunt contextum sermonis: agnoscat quae tunc (pro ut ualuimus) exhibuimus. Diximus autem sanctos esse nubes. Etenim hoc quod scriptum est. Veritas tua usque ad nubes: non potest referri ad inanimales nubes: sed ueritas dei usque ad illas nubes est: quae audiunt mandatum domini: & nouerunt quibus pluias deferant: & a quibus eas suspendant. De his nubi- bus dictum est. Et mandabo nubibus ne pluant super eam imbrem. De his enim quae ex densato aere constare dicunt: si non fuerit pluuia: non praecipit deus ne pluant super uineam: aut quacunque regionem imbrem: sed omnino non apparent: ut in tertio regno: rum libro legimus: quoniam in tempore siccitatis nubes nulla apparuit: & postea iuxta prophetiam Eliae futurae pluias signum in uestigio hominis oñsum est: atque ita post nubem coelobatam: imber descendit in terras. Istis uero quasi subsistentibus nebulis: iubetur pluiam continere: cum indigna fuerit anima coelesti imbre. Et dicitur mandabo nubibus ne pluant super eam imbrem. Itaque unusquisque sanctorum nubes est. Moyses nubes erat: & quasi nubes loquebatur. Attende coelum: & loquar: & audiat terra sermones ex ore meo. Expectentur ut pluuia: uerba mea: & descendant ut ros eloquia mea. Quasi nubes dicebat: ut imbres super gramem: ut pruina super scenum: gaudeat nomen domini inuocanti. Similiter & Hesaias ut nubes loquebatur. Audi coelum: & auribus percipe terram: quia dominus locutus est. Et quia ipse nubes erat: & sciebat alias nubes coeprophetas sibi. Ideo uaticinans aiebat. Mandabo nubibus ne pluant super eam imbrem. Si autem didicimus qui sint nubes. Videamus quomodo deus educat nubes ab extremo terrae. Ait saluator. Qui uult in uobis esse primus: sit omnium nouissimus. Seruauit hoc mandatum Paulus: & fuit nouissimus in hoc mundo: dicens. Puto

enim deus nos apostolos nouissimos ostendit: quasi si mortificatos: quasi spectaculum facti sumus in hoc mundo: & angelis: & hominibus. Siquis ergo sanctus: custodiat praecipuum saluatoris: factus fuerit in hac uita nouissimus: iste fit nubes: & educet nubes deus a finibus terrae: non a diuitibus: non a diuitibus. Beati enim pauperes: quoniam uestrum est regnum coelorum. Vides quomodo ab extremis educat deus & corpora: & nebulas. Propterea si uolumus nubes fieri: ad aquas peruenit ueritas dei: nouissimi omnium fiamus: & tam affectu quo ope dicamus. Puto enim nos deus apostolos nouissimos ostendit: quod si non sumus apostoli. Licet tamen mihi fieri extremum: ut educens nubes deus ab extremo terrae: educat me: & fulgura in pluuiam faciat. Aiant naturalium causarum scrutatores: quia fulgura ex nubium collisione generantur: in morem silecium duriorum: quos cum comploferis simul merdus ex his ignis elabit: atque ita cum fulgure pariter: & tonitrua mugire. Tonitruo. scilicet sonitum indicante ex concursu: & fulgur cum exausti luminis claritate. Si intellexisti exemplum: considera nunc nubes rationales. Moyses nubes erat. Iesum uero nubes erat. Isti si secum loquantur: ex sermonibus eorum fulgura micant. Hieremias: & Baruch nubes erant: sermones inuicem: & uidebis rutilare fulgura. Potes & tu ipse de scripturis sanctis in hunc modum: nubium inuenire concursus: ex quibus ignes emittant. Ut autem ad nouum testamentum ueniamus. Paulus: & Syllas duae nubes in unum conuenerunt: & ecce totum mundum epistolae eorum fulgor illuminat. Fulgura in pluuiam fecit: & eduxit uentos de thesauris suis. Ergo ne uenti qui super terras perflant in thesauris dei sunt: & non horum natura manifesta est: quomodo & quae ratione subsistant: sed sunt quidam uentorum thesauri: thesauri spirituum. Spiritus sapientiae: & intellectus: spiritus consilii: & uirtutis: spiritus scientiae: & pietatis: spiritus amoris dei. Fortitudinis: & dilectionis: & charitatis: potes & ipse descriptus hos uentos congregare: & istorum spirituum inuenire thesauros. Vbi sunt isti thesauri? Vtique in eo in quo sunt thesauri scientiae: & sapientiae absconditi. In Christo sedem habent: inde oriuntur hi spiritus: ut alius sapiens sit: alius fidelis: alius eruditus: & alius quodcumque donorum dei possideat. Alii enim per spiritum datur sermo sapientiae: alii sermo scientiae iuxta eundem spiritum: alii fides in eodem spiritu. Eduxit ergo nubes ab extremo terrae. Fulgura in pluuiam fecit. Eduxit uentos de thesauris suis. Et nos iuxta misericordiam dei: ad hos thesauros nos occurrere putamus. Et quia plures sunt thesauri: forte iuxta ordinem resurgentium: erit & requies in thesauris dei. Quod autem dico: istiusmodi est resurrectio mortuorum in quibusdam ordinibus futura. Ait quippe Apostolus. Unusquisque autem resurget in ordine suo & non ut libet miscantur ordines resurgentium. Alius ordo erit in illo: & in illo

thesauro dei alius ordo in alio & i alio thesauro dei. Isti autem omnes thesauri unum habent thesaurum: in quo sunt thesauri sapientiae & scientiae absconditi. Et quomodo possideo unam preciosissimam margaritam: per plures alias margaritas: sic uenio ad thesaurum thesaurorum & dominum dñorum & regem regum: cum dignus fuero spiritibus in dei thesauris cōmorantibus. Eduxit enim uentos de thesauris suis. Infatuatus est omni homo a scia. Si oīs homo infatuatus est a scientia: & Paulus homo est: Paulus infatuatus est a scientia? Ex parte enim cognoscimus: & ex parte prophetamus. Infatuatus a scientia uidens per speculum: uidens in enigmate portunculam quandam. Videns & si sic expedit dicere: ipsius quoque portunculae partem minimam recognoscens. Econtrario autem intelligis qui sit. Infatuatus est oīs homo a scientia: cōparatione peccatorum Hierusalem: sodomorum peccatum iustitia est. Iustificata est enim (ait) Sodoma ex te. Quomodo ergo non habet iustitiam sodomorum peccata per se sed ad collationem maiorum scelerum iustificatur. Sice contrario scientia Pauli ad illam coelestem sciam: ad illum consummatum lectionis intellectum / stultitia reputatur. Idcirco infatuatus est omnis homo a scientia. Tale quiddam Ecclesiastes (ut arbitror) deprehendens: effatus est. Dixi: sapiens efficiar: & ipsa elongauit se a me longius quā erat: & alta profunditas: quis inueniet eam? Volumus quoddā audenter dicere. Quoniam hoc quod descendit in mundum: euacuauit seipsum: ut euacuatione eius mundus compleretur. Si autem hoc quod descendit in mundum: euacuauit se: euacuatio ipsa sapientia est: quoniam fatuum est dei: sapientius est hominibus. Si ego dixissem fatuum dei: quō aucupes sermonum meorum: & semper dedit ad criminandum: uenenatas in me linguas tibrarent? Nūc uero Paulus quasi sapiens: & potestatem habens apostolicam: ausus est dicere: omnem sapientiam terrenam: quae in se: quae in Petro: quae in ceteris apostolis erat: quae in istum mundum descenderat: stultitiam esse dei. Ad comparisonem quippe illius sapientiae: quam terrenus non capit locus: ad illam sapientiam: quae coelestis est: quae mundi limitem excedit: hoc quod descendit ad homines: fatuum dei est. Verum id ipsam fatuum dei sapientius est hominibus. Quibus hominibus? Non utique stultis: sed sapientibus dicas: licet sapientes saeculi istius: siue principes: siue uates: istis sapientibus saeculi: hoc quod exposuimus: fatuum dei: sapientius est hominibus. Mirabile quiddam uolumus inferere. Quoniam sapientia mundi: stultitia est apud deum: & infatuauit deus sapientiam mundi: non in sapientia sua infatuauit sapientiam mundi: ut esse stultitia arguatur. Neque enim dignatur sapientia dei: ad mundi sapientiam cōuincendam: tota descendere: sed potius modicum: hoc est incarnationis sacramentum. Quid necessarium fuit: quod fatuum dei erat: ut hoc paruo & fatuo: dei: infatuaretur saeculi sapientia? Non enim ualebat saeculi sapientia / magnitudi-

nem in se tenientis sapientiae sustinere. Verum exemplum interponam: ut perspicue possit intelligi. Quomodo modo fatuum dei: stultam fecerit sapientiam mundi. Fingamus paulisper: me qui aliquid puto nosse: cum insipiente aliquo: & inerudito: conferre sermonem: qui nihil intelligat: nihil acutae disputationis interroget: nunquid opus mihi est ad illius stultitiam arguendam: dialecticae artis calliditatem: & profundorum sensuum acumen adhibere? Nonne ad unius sermonculi iactum: uilis: & modici: qui tamen illius intelligentiae uideatur acerrimus: fatuum eum & insipientem esse conuincam? Sic igitur ad mundi sapientiam stultificandam: non est opus sapientiam dei descendere: & cum ea colluctari: quae deorsum est sapientia: sed sufficit fatuum dei. Quoniam fatuum dei sapientius hominibus est: & infirmum dei fortius est hominibus. Et omnia contraria saluator meus: & dominus assumpsit: ut contrariis dissoluat contraria: & nos confirmemur ab infirmitate eius: & sapientes efficiamur a fatuo eius. Et in hac introducti possumus ascendere ad sapientiam: & uirtutem dei / Iesum christum dñm nostrum: Cui est gloria: & imperium in saecula saeculorum. Amen.

¶ De sermone facto ad Hieremiam. Audi uerba testamenti huius &c. Homilia sexta.

V X T A Historia quidem ueritatem: non negamus praesentiam dñi nostri Iesu christi corporaliter factam: & totum mundum illuxisse: quando uerbum caro / factum est: & habitauit in nobis. Oportet autem nosse quoniam & antequam corpus assumeret / ad sanctosque descenderet: & post hanc praesentiam corporalem ad coelos uictor ascenderet: rursus ad nos ueniat. Si uis huius rei capere argumentum: ausculta quod dicitur. Sermo qui factus est super Hieremiam a domino dicens. Audi: & reliqua. Quis enim est hic sermo qui factus est a domino: siue ad Hieremiam: siue ad Hesaiam: siue ad quolibet prophetarum? An ille est qui erat in principio apud deum? Ego nescio aliud uerbum domini: praeter eum: de quo dicit Euangelista. In principio erat uerbum: & uerbum erat apud deum: & deus erat uerbum. Hoc autem scire debemus: quia haec sit utilitas credentium: si sermo ad singulos quosque fiat. Quid enim mihi prodest: si descendat in mundum: & ego eum non habeam? Ediuerso autem etiam si ad uniuersum mundum non ueniat: & ego fuero similis prophetarum: habeo eum. Dicam autem quia & ad Moysen: & ad Hieremiam: & ad Hesaiam: & ad singulos sanctorum idem sermo cōmcauerit. Et illud quod discipulis a domino dictum est. Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus: usque ad consummationem saeculi: opere seruatum ante aduentum suum: quem omnibus manifestauit. Erat quippe cum Moysen: cum Hesaiam: cum omnibus sanctis. Quomodo enim poterant asserui sermonem dei: sine ipsius sermonis aduentu? Haec autem nos qui sumus ecclesiastici magis debemus aduertere:

aduertere: quod uolumus eundem deum esse legis: & euangelii: ipsum deum & antiquitatis: & nunc: & in omnia saecula saeculorum. Amen. Sunt quidam qui opinione sua ueterem diuinitatem: ab ea quae a Christo annunciantur: diuidant. Nos unum nouimus deum: & in praeterito: & in praesenti. Unum Christum: & tunc: & nō. Similiter & unum spiritum sanctum cum patre: & filio sempiternum. Haec propter hoc: quod lectum est. Sermo qui factus est super Hieremiam a dño dicens. Quid ergo dicat. Et nos audiamus. Audite uerba testamenti huius: & loquimini ad uiros Iuda: & inhabitantes Hierusalem. Viri Iuda nos sumus propter Christum. Nec dubium est quoniam dñs noster ex Iuda ortus sit. Nomen quoque ipsum Iuda: si iuxta scripturas probauero ad Christum referri Iudae. Non erant increduli Christo Iudae: sed nos qui in Christum credimus. Iuda te laudant fratres tui. Manus tuae super dorsum inimicorum tuorum. Te laudant: non illum Iudae laudant fratres sui. Ait quippe iste Iudas. Narrabo uobis nomen fratris mei: in medio ecclesiae cantabo tibi. Dicit ad illum Iudas. Manus tuae super dorsum inimicorum tuorum. Vbi reperitur ille Iudas: super dorsum inimicorum tuorum. Te laudant: non illum Iudae laudant fratres sui. Ait quippe iste Iudas. Narrabo uobis nomen fratris mei: in medio ecclesiae cantabo tibi. Dicit ad illum Iudas. Manus tuae super dorsum inimicorum tuorum. Vbi reperitur ille Iudas: super dorsum inimicorum tuorum. Et nunc ad uiros Iuda sermo fit. Nulli dubium est: quin ad christianos sermo fiat propter Christum: qui ex tribu Iuda natus est. Fit quoque sermo & ad inhabitantes Hierusalem: scilicet ad eos qui in ecclesia habitant. Haec est ciuitas magni regis: haec est uisio pacis. Pax quippe in nobis: si tñ filii pacis sumus multiplicati: & cernitur. Audite ergo uerba testamenti huius: & loquimini ad uiros Iuda: & inhabitantes Hierusalem. Et dices ad eos. Haec dicit dñs. Maledictus homo qui non audierit uerba testamenti huius: quod mandauit patribus uestris. Quis magis audierit uerba testamenti: quod mandauit deus patribus nostris: qui in Christo credimus: an illi qui nec Moysi crediderunt? Dum in Christo non credunt: ad quos saluator ait. Si credideritis Moysi: credetis utique & mihi. De me enim ille scripsit. Si autem litteris illius non creditis: quomodo uerbis meis credituri estis? Itaque illi Moysi non crediderunt. Nos uero credentes in Christo: credimus testamento: quod per Moysen traditum est. Et ad nos dñs: ne maledicti simus. Maledictus homo qui non audierit uerba testamenti huius: quod mandauit patribus uestris. Ergo illi maledicti sunt: neque enim audierunt testamentum quod mandauit deus patribus. In die (inquit) qua eduxi uos de terra aegypti: de fornace ferrea. Maxime iuxta intelligentiam id quod scriptum est in Ioannis apocalypsin. Quia locus ubi dominus crucifixus est: uocetur spiritualiter Sodoma: & aegyptus. Si enim spiritualiter Aegyptus quippiam no-

minatur: & non est Aegyptus in intelligentiam corporalem: haud dubium est: quin si intellexeris Aegyptum specialem: & exieris de ea: tu sis egrediens de terra Aegypti: de fornace ferrea: & tibi dicitur. Audite uocem meam: & facite iuxta haec omnia. Deinde repro: missio dei est ad audientes: si fecerint quaecumque praecipit dicens: & eritis mihi in populum: & ego ero uobis in deum. Non omnis qui se populum dei esse dicit: populus dei est. Iudaeorum populus: populum se iudicans dei: meruit audire. Quia non populus meus uos. Et dictum est ad eum. Non populus meus. Et rursum iste populus: uocatus est populus. Ipsi enim amulati sunt (inquit) me super non deo. De illis dicit. Irritauerunt me in idolis suis: & ego amulabor eos super non gentem. In gentem autem insipientem irritabo eos. Nos igitur in populum dei facti sumus: & annunciat iustitia populo qui nascitur de genibus. Iste enim populus subito nascitur. Et in propheta scriptum est. Si nata est gens in semel: quoniam saluator ascendit ad coelos: & crediderunt una die quoniamque milia: & alia die addita sunt tria milia. Vere tunc fuit cernere populum semel natum in sermone dei: & repente sterilem parturietem. Ad quam dicitur. Leta re sterili quae non parit: erumpet: & clama quae non parit: quia plures filii desertae: magis quam eius: quae habet uirum. Deserta ecclesia a lege / deserta erat a deo. Habens autem uirum synagoga: legem habebat: & deum. Quid ergo pollicetur deus? Eritis mihi in populum: & ego ero uobis in deum. Non est omnium deus: sed eorum tantum quibus se largitus est. Quomodo patriarchae illi: ad quem dixit. Ego deus tuus. Et rursum alii. Ero deus: ero deus tuus. Necnon de aliis. Ero (inquit) deus eorum. Putasne aliquem consequimur id quod per singulos dico: ut deus omnium sit deus nostris? Si autem uis plenius discere quomodo sit deus: & quibus uocabulum sui nominis largiatur. Ego (inquit) deus Abraam: & deus Isaac: & deus Iacob. Idque ipsum saluator exponens ait. Deus autem non est mortuorum: sed uiuorum. Quis est mortuus? Uique peccator qui non habet dicentem. Ego sum uita. Qui habet mortua opera: qui necdum poenitentiam egit ab operibus mortuis: de quo Apostolus ait. Non rursum fundamentum iacentes poenitentiae ab operibus mortuis. Si ergo deus non est mortuorum: sed uiuentium: & scimus eum esse uiuentem qui conuersatur in Christo: & fit particeps eius. Et si uolumus ut & noster deus sit: reuocemus operibus mortuis: ut pollicitationem suam in nobis compleat dicens. Eterno uobis in deum: & statuam iuramentum meum quod iuravi patribus uestris: dare illis terram fluentem lac: & mel. Obserua quod dicat. Statuam iuramentum: quod iuravi patribus uestris: dare illis terram fluentem lac: & mel. Haec enim non est terra: quam pollicitus est deus: terra fluens lac: & mel: sed illa est terra: de qua saluator docuit dicens. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. Deinde ad haec quae dixerat deus: propheta respondit. id id quod ait. Maledictus homo: qui non audierit uerba testamenti

huius: & dicit. Et mōi & dixi. Fiat dñe. Quid est qd ait: fiat dñe? Vtq; id qd pronūciauerat deus. Maledictus homo: qui non audierit uerba testamēti huius. Et dixit dñs ad me. Lege uerba ista in ciuitate Iuda: & extra Hierusalem: & his qui foris sunt. Legimus uerba diuina: puocantes eos ad salutem: uerba testamenti huius: & facite illa. Et dixit dñs ad me. Inuenta est colligatio in uiris Iuda: & inhabitantibus Hierusalem. Si peccauerimus nos qui uiri Iuda propter Christum uocamur: & inuenti fuerint in nro numero peccatores: de nobis dñ. Inuenta est colligatio in uiris Iuda: & inhabitantibus Hierusalem. Cum in ecclesia dei tales sunt: in qbus reperitur laqueus iniquitatis: & uincula peccati: inuēnt ut id qd de peccatore dicitur: eis ualeat conuenire. Vinculis autem peccatorum suorum unusquisq; cōstringitur. Tunc dicit deus. Inuenta est colligatio in uiris Iuda. Vex non inuenietur colligatio in nobis. Quomō autem nō inuenietur colligatio in nobis? Si usq; ad hāc horam colligatio in qbusdam est. Sed solue omne uinculum iniquitatis: dissolue obligationes uoluntatis: cōmotionum: omnem cōscriptionem iniquam dissipa. Frange esurientibus panem tuum. Inuenta est ergo colligatio in uiris Iuda: & inhabitantibus Hierusalem. Cōuersi sunt ad iniquitates patrum suorum priorum. Cōuersi sunt ad iniquitates: quorum? Nō ait simpliciter p̄m: sed cum additamento patrum priorum suorum. Diximus hāc de nobis dici: & his qui in nobis sūt peccatores. Quomodo igitur qui inter nos sunt peccatores: cōuersi sunt ad iniquitates p̄m: sed patrum suorum priorum? Duplices habemus p̄ces: & una species est pessimorum patrum. Siqdem anteq̄ crederemus: diabolus pater noster fuit: ut sermo euangelicus ostendit dicens. Vos de zabulo p̄e nati estis. Cum autē credimus: facti sumus filii dei. Si ergo post hāc peccauerimus: cōuertimur ad iniquitates nō simpliciter patrum: sed p̄m priorum. Ad pbationem autem eius rei: quia duplices habemus patres: utamur & Dauid testimonio. Qui in q̄ dragesimo quarto psalmo ita dicit. Audi filia: & inclina aurem tuam: & obliuiscere populi tui: & domus p̄is tui. Quasi pater qppe cepit. Audi filia. Ergo duplices patres nostri sunt. Sed obliuiscere (inquit) domus patris tui prioris. Si igitur oblitus domus p̄is tui prioris: rursus fueris ad peccata conuersus: incidisti in id qd nunc dñ peccatum. Cōuersi sunt ad iniquitates patrum priorum suorum. Dicebamur dudum zabulum patrem nrm fuisse: anteq̄ deus factus sit pater. Si tñ etiam nunc non habemus zabulum p̄m. Quod etiam de Ioānis epistola ap̄ probamus: in qua ita scribitur. Ois qui pecū facit: ex zabulo natus est. Toties ex zabulo nascimur: quotiens peccamus. Infelix ille qui semper generatur a zabulo. Rursumq; multum beatus qui ex deo semper nascitur. Neq; enim semel dicam iustum ex deo natum: sed per singula uirtutis opa semper iustus nascitur ex deo. Hoc autem ut plenius possit probari: et de saluatoris nostri quotidiana natiuitate dicamus,

Liquido id in iustis obtinētes: qd in dño p̄cefferit. Saluator noster: splendor est gloriæ. Splendor autem non semel nascit̄ & deinceps definit nasci: sed quotiensq; ortum fuerit lumen: ex quo splendor nascit̄: totiens & splendor gloriæ: saluator noster sapia dei est. Sapia uero splendor est lucis æternæ. Sic igit saluator semper nascitur: & ideo dicit. An oēs at colles generauit me: non ut qdam male legunt genuit. Si semper ex patre nascitur dñs: etiā tu in similitudinem eius: si tñ adoptionis habes sp̄m: semper generaris a deo per singulos intellectus: per singula opera: & efficiaris filius dei: in christo Iesu dño nro: Cui est gloria: & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

De eo quod scriptum est. Propter me exterminata est exterminio omnis terra. Homilia septima.

VIS Est iste qui dicit. Propter me exterminata est exterminio omnis terra? Christus hāc loquitur. Nam ante aduentum suum: multa qdem peccata facta sunt in populo Israel: sed non talia: ut

penitus relinqueretur: & in longam traderetur carpituitatem. Quando autē cōpleuerunt mensuram patrum suorum: & addiderunt ad occisionem pphetarū: psecutionemq; iustorum: et saluatoris interfecionem: tunc completum est. Dimittetur uobis domus uestra deserta. Et quia ille ab eis hāc quæ in euangelio scripta sunt passus est: ideo nūc dñ. Exterminio exterminata est ois terra. Quod si uolueris subtilius intelligere: ppter me exterminata est exterminio ois terra. Considera eam quæ in te est: quō exterminata sit terra: & tunc uidebis post aduentum Iesu christi impleta esse quæ dicta sunt. Mortificatis mēbris uestris super terram: cum iā non opetur terra opera sua. Non fiant apud iustum ea: qbus caro antea fouebatur: nō fornicatio: nō imunditia: nō ultra luxuria: nō idolorum seruitus: nō ueneficia. Dñs loquitur. Quid putatis: quia ueni pacem mittere super terram? non ueni mittere pacē sed gladium. Vere anteq̄ ille descēderet: non erat gladius super terram: neq; caro cōcupiscebat aduersum sp̄m: neq; sp̄s aduersus carnem. Quādo autē uenit: & edocti sumus quæ carnis: quæ ue sunt sp̄s: doctrina eius: quasi gladius immissus: dimisit carnem id est terram a spiritu: & exterminauit eam: quia mortificationem Iesu christi circūferimus in corpore nro: & nō uiuimus ultra iam iuxta carnem. Viuit autē sp̄s: & seminamus non in carne: sed in spiritu: ut non metamus corruptionē de carnes: sed de spiritu uitam æternam. Dicitur autē de peccatoribus. Seminatis triticum: & spinas metetis. Qui n. neq; iuxta uoluntatem scripturarū: neq; iuxta fidei ueritatem proferunt eloquia dei: seminant triticum: & metunt spinas. Hoc hæretici faciunt: qui legūt scripturas: & spinas nō de libris sanctis: sed de p̄p̄is sensibus metunt. Cleri eorum non proderunt eis. Hāc ante me alii exposuerunt: & quia non improbo interpretationem eorum: cōsentiens eadem p̄fero: non quasi ipse reppererim: sed repta: iā repperens: ut mihi pariter: uobisq; conducat

conducat: si tñ quæ dicenda sunt: intentus animus excipiat. Nos qui putamus aliquid eē. i. qui in clericatus uobis ordine p̄sidemus: in tñ / ut qdam de minori gradu ad hūc locum cupiant peruenire. Nōsse debetis: nō statim esse saluandos: qui clerici sumus. Multi enī & p̄sbyteri pereunt: & laici beatissimi reperiuntur: sed si ordinem clericatus & mereamur pariter & habeamus. Quia igitur sunt qdam clerici non ita uiuentes: ut & ipsi ex ordine capiant fructum: & ornamēto suæ dignitatis: ideo aiunt: qui exposuerunt: pphetam nūc ita dixisse. Cleri corum non proderunt eis. Uilitas quippe clericatus nō in eo est: ut si aliquis in agmine sedeat: p̄sbytero: sed si iuxta locum suum: & iuxta p̄cepta dñi dignus incedat. Vex carissimi: nolite putare hoc tñ de nobis esse dictū: & nos: & uos cōmonet diuina maiestas: ut iuxta scripturarum p̄cepta uiuamus. Et sic expedit dicere. Potentes: potēter tormenta patiuntur. Plus a me exigitur: q̄ a diacono: plus a diacono q̄ a laico. Qui uero totius ecclesiæ arcem obtinet: pro omni ecclesiā reddet rationem. Propter hoc apostolus Paulus: uidelicet ut is cui fuerant multa commissā: aiebat. Si nos existimet homo: quasi ministros christi: & dispensatores sacramentorum dei. Hic iam queritur inter dispensatores: ut fidelis quis inueniatur. In tñ rarum est: bonum dispensatorem inuenire. Iesus qui anteq̄ orirentur ea: quæ erant futura cognouerat: & loquebatur. Quis putas est fidelis dispensator? & sapiens: quem constituit dñs super familiam suam: dare in tempore cibaria conseruis suis? Et post pusillum: causatus de qbusdā dispensatoribus: intulit dicens. Si autē incipiat malus seruus dicere. Moratur dñs meus uenire: & coepit cedere seruos: & ancillas: & comedere: & bibere: & iebriari. Venit dñs serui illius: in die qua nō sperat: & hora qua nescit: & diuidit illum: & partem illius cum infidelibus ponit. Hāc in eo qd scriptum est. Cleri eorum non proderunt eis. Videamus autē & in reliquis necessariam correctionem: quā (ut mihi uidetur) in morali loco debemus accipere. Cōfundemini a gloriatione uestra: ab obprobrio in cōspetu dñi. Multa sunt in qbus glorificantes: insipientiā nostram ostendimus. Verbi gratia. Siq in multis possessionibus gloriantur: dicitur eis. Cōfundemini a gloriatione uestra. Si qui gloriantur in generis nobilitate: dicitur ad eos. Cōfundemini a gloriatione uestra. Si qui iactabundi incedunt super p̄ciosissimis uerbis: super domo multis exornata diuitiis. Aliena est quippe a gloriatione sanctorum: dicitur ad eos. Cōfundemini a gloriatione uestra. Verum hoc parum est. Audi quid loquatur in Hieremia sermo diuinus: iubeus ut ne in sapientia qdam nra gloriamur. Ne glorietur (inquit) sapiens in sapientia sua: nec fortis in fortitudine sua: nec diues in diuitiis suis: sed in isto glorietur q glorietur intelligere & scire: quā ego sum dñs. Vis gloriarī: & gloriabundus: nō audire confunderi a gloriatione uestra. Gloriare ut apostolus Paulus: & dic. Mihi uero absit gloriari: nisi in cruce dñi

nostri Iesu christi: per quem mihi mūdus crucifixus est: & ego mundo. Vis gloriari: & non audire confundemini a gloriatione uestra. Audi Paulum gloriantem: & discere cum loquitur. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis: ut inhabitet uirtus christi in me. Audi quæ sint gloriæ in quibus se uir sanctus efferebat. In laboribus audenter. Quis hoc pōt dicere? In carceribus super modū. In mortibus sepe. A iudeis quicquid quadraginta: una minus: accipi. Ter uirgis caesus sum: semel lapidatus sum: Ter naufragiū passus sum. Discamus differentias gloriarum: & nōnullos esse qui super his gloriantur: quæ rubore digna sint: quorum s̄m Apostolum gloria in cōfusione est. In his quippe gloriantur: quæ cum faciunt latebras: & secreta perquirunt. Post hāc cōsideremus qd de cinctorio p̄ceptum sit. Hāc dicit dñs. Vade: & accipe tibi cinctorium lineum: & circunda lumbos tuos: & per aquā non transibis. Et accipe cinctorium s̄m uerbum dñi ad me dicentis. Accipe cinctorium: quia circa lumbos tuos est: & uade ad Euphratem: & absconde illud in cauerna petre. Post dies uenit ppheta: & accepit cinctorium de loco ubi infoderat illud: & ecce cōputruerat: quod nullo esset usui: & nequis iuxta uoluntatem animi sui: de hoc loco sibi p̄sulum meret: intellectum dans dñs interpretationis: occasiōnem addidit dicens. Sicut n. adhæret cinctoriū circa lumbos hoīs: sic adglutinaui ad me domum Israel: & oēs domum Iuda: ut fieret mihi in populum nominatum: & in exultationem: & gloriam: & nō ob audierunt me. Igitur propheta: in hoc loco pro deo accipiat: circūdans lumbis suis cinctorium lineum: ut populum dei. Adglutinaui quippe ait ad me domum Israel. Et quodammodo cinctorium dei homo iustus efficitur: quæris cām? Lege Ezechiel: & intellige quō deus uideat in corpore: & quā obrem a lumbis eius usq; ad pedes ignis appareat: & a lumbis usq; ad caput electum. Tūc poteris etiam p̄ntem scripturæ inuenire rōnem: quia inferiores ptes dei igneæ sunt: renes gñationis: & lūbi igne censent. Oia qppe quæ ex coitu: & uoluntate sunt: indigent purgatione: & ipsa purgatio imixta est supplicio. Ea uero quæ a rebus in supiora consurgunt: & libidinis opa uirtute sua transcendunt: quasi quædam materia prior: ad electi similitudinē referuntur. Dicitur qppe electum auro esse p̄ciosum. Quid igitur exēplis scriptura utitur: ut ostēderet supnum dei corpus eē magnificum: & inferum uilius? ideo nunc introduxit deum ex igne: & electo subsistentem. Ex quo unusq; nrm: iuxta exordiū natiuitatis suæ: ad ignem refertur. Illud supius: illud ex electo: ad ignem nobis: a poenis a cunctis recedentibus. Adijunge ergo circa lumbum tuum cinctorium lineum. Cur ostendatur populus te gūm esse dei? Aduersum eos qppe qui uolunt accusare pudentiam: resistit: & ptegit dei sui opa. Nec sint aliquis indecens de eius maiestate narrari. Sed cum peccauerimus: ut cinctorium istud propheta

deposuit & abiicit illud in Euphratem fluvium: ut ibidem computresceret. Sic & nos abiicit a lumbis suis deus: & projectos relinquit ad Euphratē fluvium Mesopotamiae: ubi Assyrii habitant inimici Israel: ubi babylonii: & ibi cōputrescimus. Cur n. tantis in toto orbe fluminib' p'termisiss: de Iudaea ad Euphratē p'phetam trāsmisit. Nisi ut sacramentum iuxta uim uois doceat intellectum? Post hanc quærimus quare cinctorium lineā dicatur. Linū ē terra nascitur. Nam cum semen in unū fuerit abiectum. Primū in graminē pullulat: deinde ut infinita præteream/demessum trāffertur domum: peditur/lauiatur/teritur/tunditur: & ingēti (ut ita dicam) opere excutitur: quo tale fiat ex quo possit cinctorium aut aliud qd in usus necessarios compari. Et nos ergo uniuersi qui gnationem habemus e terra/ q in cinctorium dei pectimur: multa cura indigemus: ut pectamur: & lauemur/ut colorem terræ abiiciamus. Alius quippe color generationis in linō est: alius cum fuerit opera mundatus. Generationis color obscurior est & nigror: operis autem lucidior. Tale (inquit) in exordio euenit. Nigri enim sumus quando regeneramur: quando ctedimus: quādo in cantico canticorum dicimus. Nigra sum: & speciosa. Aethiopibus similem animā habemus in decoram. Luimur: ut fiamus cādidi: ut nitor: rem qui nobis insitus ex natura nō fuerat: diligentia cōsequamur. Iuxta illud q in eodem loco scribitur. Quæ est ista quæ ascendit dealbata? Et efficiamur liliū candidum/purum: quasi aqua: ita ut cū digni fuerimus societate dei: in cinctorium eius pectimur. Neq; ab eo aliqui deponimur: si tñ candorem quem nobis concesserat: semp habeamus. Cum itaq; iudæi & omnis domus Israel indigni existerunt deo: & p'ieci sunt ab eo: nobis p'æ illis accinctus est. Neq; n. putandum est cinctorium abiiciētem māsisse incinctum. Statim ut illos proiecit: alios sibi contexit. Hoc cinctorium ecclesia est de gentibus congregata: quæ scire debet: quia si prioribus non peperit deus: nec tibi parcat: si dereliquerit: si nō fuerit digna lumbi eius: si non adhærens domino: unus spiritus fuerit in christo Iesu: cui est gloria/ & imperium/in sæcula seculorum. Amen.

De eo quod scriptum est. Notum fac mihi domine: & cognoscam. Homilia. VIII.

I DEI Eloquia sunt in lege/ & prophetis: euangelii/ & apostolis. Oportet discipulum dei: diuinorū sermonū deum magistrum ascribere. Qui enim docet hominem sciētiam: s'm p'salmistam deus est. Saluator quoq; perhibet testimonium: nullum debere super terras magis nūcupari: dicens. Et uos nolite uocare magis sup terram. Vnus quippe est noster magister: pater qui est in cœlis. Pater autem qui est in cœlis erudit hoies siue p se: siue p filium: siue p spiritum scñ. Et ut ad minora ueniamus: erudit per Paulum: per Petrum: per alium quēlibet sanctorum. Tantum dei spiritus/ & dei sermo descen-

dat & doceat. Cur hæc diximus? Videlicet quia propheta. Notum fac mihi (ait) dñe: & cognoscam: neq; enim scire possum: nisi tu mihi reuelaueris. Si autem demonstrante te potuero nosse q nescio/ tunc uidebo cogitationes singulorū: & cognoscā quid unusq; generet: & cuius sit uoluntatis. Hæc p'pheta. Deinde uideamus quid saluator loquatur in propheta. Ego ut agnus inocens ductus ad imolandum: & nesciebam. Aduersum me cogitauerunt cōsiliū dicētes. Venite mittamus lignum in pane eius: & cōteramus eum de terra uiuentium/ & nomē eius amplius non memorabitur. Hesiā quoq; qd christus/ ut ovis ad uictimam ductus sit: & ut agnus coram tondente se sine uoce: sic nō aperuit os suum: p'annūciat: & ibi qdem ille de christo. Hic uero ipse de se christus. Ego (inquit) ut agnus inocens ductus ad imolandum: & nesciebam. Hæc addit quid nō cognouerit. Non n. dixit. Non cognoui mala: non cognoui bona. Non cognoui peccatum siue iustitiam. Verum simpliciter nō cognoui. Tibi igitur dereliquit: ut quæras q nescierit. Lege Apostolum: qui cum peccatum non cognouisset: pro nobis pctñ fecit. Peccatum quippe nosse: peccator est: ut iustitiam nosse: iuste ē agere. Ex quo manifestum est eum qui iustitiam p'edicet: & non agat iuste: nescire iustitiam. Aduersum me cogitauerunt cōsiliū dicētes. Venite mittamus lignum in panem eius. Crucifixum esse a iudæis dñm/ nulli dubium est: & cum hoc tota libertate p'edicamus. Quomodo uero aptabimus ei q dicē. Aduersum me cogitauerunt cōsiliū: dicētes hoc q infertur. Venite mittamus lignum in panem eius: nimis difficultatis est panis ieli quo nutrimur: sermo eius interpretatur. Quia igitur docēte hæc uoluerūt qdam scandalum ponere doctrinæ eius: crucifigētes eum dixerunt. Venite mittamus lignum in panem eius. Cū enim uerbo Iesu/ & disciplinæ eius/ coniungit magistri crucifixio: in panem lignum mittitur. Et illi qui dem insidiātes dicant. Venite mittamus lignum in panem eius. Ego uero admirabile quiddā inferam. Lignū missum in panem eius: panem fecit meliorem. Exemplū accipe de lege Moyse. Si lignū q missum est in amarā aquam: fecit dulcem: si lignū passionis Iesu christi missum in doctrinā eius: fecit panem illius dulciorem. Antequam quā imitteretur lignū in panem eius: quando tantummodo panis erat/ & non erat lignum: in uniuersam terram non exierat sonus eius. Postea uero q assumpsit fortitudinē per lignū: tunc in uniuersum orbem passionis eius disseminatus est sermo. In cuius figura/ & aqua in ueteri testamento ad tactum ligni: dulcis effecta est. Ego quippe aio: legem non intellectum: amarā aquam esse. Cum aut uenerit lignū Iesu christi: & sermo saluatoris mei descenderit in eam: tūc dulcatur: & sit suavis sicut simi saporis. Intellecta pariter/ & lecta lex Moyse: dicentes igitur uenite: mittamus lignū in panem eius: etiam hoc addunt. Et cōteramus eam a terra uiuentium: & nomen eius nō memorabitur. Sic illum interfecerunt:

HIEREMIAM PROPHE:

tefferunt: quasi nomen eius pariter eradicaret. Sed Iesus scit quare & quō moriatur: propter q ait. Nisi granum frumēti cadens in terram mortuum fuerit: nō multum fructum affert. Ergo mors Iesu spica frumenti facta est septuplum: & multum amplius refert: q fuerat seminatum. Fingamus enim paulisper non fuisse eum crucifixum: neq; post mortem ad inferos descendisse. Sequitur ut solum granū maneat frumenti. Attendite diligenter eloquia diuina: quid in se uelint intelligi. Granum frumenti si nō cadens in terram mortuum fuerit: non multum fructum affert. Mors Iesu istos oēs fructificauit. Si autem mors tantas attulit fruges: resurrectio eius quāto futura est uberior? Dñe uirtutum iudicans iusta: p'banis renes/ & corda: uideam/ quæ ex te est/ uindictam de eis. Propheta erat ut uideat uindictam de eis apud patrem. Circūdata est quippe ab exercitu Hierusalem: & appropinquauit subuersio eius: & id q dictum ad eum fuerat. Ecce dimittetur uobis domus uestra deserta. Cōpletum est. Videamus ergo quæ ex te est uindicta de eis. Quia ad te reuelauit iustificationē meam. Propterea hæc dicit dñs ad uiros qui sunt in Anathot: quæruunt aiam meam: qui dicunt: non p'phetabis in noie dñi: alioq; morieris in manibus nrīs. Ecce ego uisitabo eos. Iuuenes eorū gladio cadent: & filii eorū & filie morientur in fame: reliquæ eorū non erunt. Quoniam iudicam mala sup habitantes in Anathot: in anno uisitacionis eorum. Figuraliter nūc nomen Anathot assumitur. Totum autē iudaicum in eo sacramentum est. Interpretatur quippe Anathot obcedientia: quia ergo obcediētia dei in illo fuit: sicut regnum eius. Et factū est de regno id q nouimus p'dictum. Auferetur a uobis regnum: & dabitur genti facienti fructus eius. Nunc quoq; uiri q sunt in Anathot: hoc est in obcedientia: quæruunt aiam non Hieremie: neq; enim hoc historia ulla cōmemorat: quia uiri ab Anathot quæsierunt aiam eius. Habemus regnorū libros: meminit tibi scriptura Hieremie: nihil tale conscribitur: habemus Paralipomenon: & ipm q nunc interpretatur uolumen prophetæ: nihil locuti sunt uiri Anathot: sed christi quæruunt aiam dñi mei: qui dicūt non p'phetabis in noie dñi. Legimus & hoc: a iudæis phibitum ne doceret christus. Alioquin morieris in manibus nostris. Ecce ego uisita bo in eis. Iuuenes eorū gladio cadent: & filii eorū & filie morientur in fame. Non Hieremie t'pibus gladio occubuerunt: sed post aduentum dñi. Tunc famēs uenit in eos. Non famēs panis: neq; sitis aquæ: sed famēs audiēdi sermonem dñi. Iam quippe apud eos ultra non dñ. Hæc dicit dñs oipotens. Ista famēs est p'phetica: uocis cessantis in eis. Sed qd loquar de prophetis? Neq; magistri: neq; doctores aliqui in iudæa remanserūt. Et sunt innumerabiles qui sibi sapiētiā uindictam non est iam sermo dñi in eis. Cōmpletum ē illud uaticinium. Aufer dñs a iudæa/ & ab Hierusalem ualidum/ & ualidam uirtutem panis: & uirtutem aquæ: gigantem fortem: & bellatorem/ &

HOMILIA. VIII. LXXXIX

iudicem/ & prophetam/ & arbitrum/ & senioem/ & quinquagenarium/ & admirabilem consiliatorem/ & sapientem architectum/ & intelligētem auditorem. Iam non est apud eos qui possit dicere: quasi sapiēs architectus fundamentum posui. Migrauerunt ab eis architecti: uenerunt ad ecclesiam: posuerunt fundamentum Iesum christum. Huic superædificant qui/ cumq; post eos crediderunt. In fame ergo ille populus derelictus est. Adducam quippe mala sup inhabitantes Anathot: in anno uisitacionis eorū. Iustus es dñe: q excusabo me apud te. Verū iudicia loquar ad te. Quid est q uia peccatorū prosperatur? Abundauerunt oēs qui spreuerunt contēnentes. Quæramus an bonus sit deus/ qui legem/ p'phetasq; largitus est. Vidētes uiam impiorū prosperari: & nihil eos ab eo pro merito sustinere. Abundauerunt enim oēs qui spreuerunt contēnentes: hi qui aduersum conditorem rapidis faucibus latrant: qui cum blasphemis sermonibus criminantur: abundauerunt: plantati sunt: & radicem miserunt. Procreauerunt filios: & fecerunt fructus: quantos fructus? Martio fecit procreans filios infidelitatis: quātos basilides: quantos ualentinos? De his quippe nunc p'phetat dicens: p'creauerunt filios: & fecerunt fructum. Prope esto ori eorū: & longe a renibus eorū. Noiant Iesum: & non habēt eum: neq; enim consentient illum/ ut christum. Et tu dñe nostri/ & p'basti cor meum in cōspectu tuo. Sanctifica illos in die interfectionis eorū: id est per hoc q interfecisti eos: sanctifica eos. Quam enim diligit dñs corripit: flagellat autē oēm filium quem recipit. Quousq; lugebit terra: & fœcundum omne agri arefcit a militia habitantium in terra? Quasi aial sit terra: sic nunc loquitur propheta dicens. Luge re eam qm mali sunt habitatores qui in ea cōmorentur. Per unumquēq; enim nfm terra aut lætatur in uirtutibus accolarum: aut luge re in uitiis. Si aut terra: consequēter & elemēta cætera. Ex qbus & aqua: id est angelus sup aquam constitutus est. Neq; enim aliter possum lugentem terram exponere/ seu lætantem: nec sensus recipit: ut insensibile corpus sentire credamus: nisi ut intelligamus: omnibus rebus angelos p'fiderē: tā terræ/ & aquæ: q aeri/ & igni: id est principatus elementis. Et hoc ordine perueniri ad oia aialia: ad omne germē: ad ipsa quoq; astra cœlestia. Alius angelus p'pofitus est stellis: atq; ita oēs hi angeli cum quibus uersamur in terra: gaudent qm iuste agimus: lugent quando peccamus. Lugebit terra ab oibus habitantibus in ea. Eodem noie angelum terræ appellauit: quo ipsa terra nūcupatur. Sicut enim hoc q per manus factum est/ maledicitur: & ipm/ & qui fecit illud: nō q maledictum sit aia quæ sensu caret: sed id dñ manu factum/ & assidet in sensibili simulacro: eodem uocatum noie/ q uocatur id q per manus factum est. Sicut & nunc terra appellatur is angelus q p'pofitus est terræ: nec hoc tm accipias i terra: & aquæ angelus/ eius uocabulo nūcupat. Iuxta illud q in alio loco dñ. Viderunt te aquæ & timuerunt: & turbati

funt abyssi. Multitudo sonitus aquarum vocem dederunt nubes: etenim sagittae tuae transferunt. Dereliqui domum meam: dimisi hereditatem meam: dedi dilectam aiam meam in manu inimicorum eius. Vide eum qui in forma dei consistebat in coelis. Vide domum eius: thronus: excelsas quasque virtutes. Si autem vis aliquid sublimius intelligere: propter hoc quod ait. Ego in patre: & pater in me est. Vide domum eius: primum deus. Reliqui primum suum: & materiam suam coelestem Hierusalem: uenitque in hunc terrenum locum: & ait. Reliqui domum meam: dimisi hereditatem meam. Illa hereditas eius possessionis angelicae: & sanctae ordo uirtutum. Dedi dilectam aiam meam in manibus inimicorum meorum. Tradidit aiam suam in manu inimicorum suorum: in manus iudeorum: interficientium eum: in manus principum congregatorum: aduersum se in manus regum: qui astiterunt reges terrarum: & principes conuerterunt in unum: aduersus dominum: & aduersum Christum eius. Facta est hereditas mea mihi: sicut Leo in sylua. Itaque super terram erat hereditas eius: quam sibi elegerat in possessione: quae pars eius fuerat: efferrata est aduersus eum: & facta est hereditas eius: id est iudaei: quasi Leo in sylua. Nec mirandum est si tunc cruci belluae comparata sit. Usque ad praesentem diem Leones in sylua sunt: anathematizantes dominum Iesum: & blasphemantes illum: & insidiantes creditibus nominis eius. Facta est hereditas mea mihi: sicut Leo in sylua. Dedit super me uocem suam: ideo odiui eam. Nunquid spelunca est Hyanae hereditas mea mihi. De sua hereditate praenunciat: quod spelunca Hyanae futura sit: bestiae rapidae & ferocis mortuorum cadaueribus uiuentis: quae semper sepulchris: & ossibus incubat. Nunquid spelunca Hyanae hereditas mea mihi: aut spelunca in circuitu eius? Immo uobis angeli: ut eatis: & congregetis bestias: & tradatis eos ad dilacerandos. Ite: congregate omnes bestias agri: ueniant: & adducet ea. Venerunt bestiae agri: deuorant populum iudeorum. Vide exesa corda omnium a fortitudinibus contrariis: & illis deus non peccat: sed ait. Ite: congregate bestias: quanto magis nobis non parcat: si non feceritis legem eius? Si sermonem euangelii neglexerimus: rursum dicit. Ite: congregate bestias & tradite eam. Sed nos confidamus in domino: & in oratione dicamus. Ne tradas bestiis aiam constitutam tibi. Agamus penitentiam super peccatis nostris. Confiteamur delicta quae fecimus: & bestiis non trademur: quoniam potius angeli uenient: qui uos in sinu suo gestantes: de terrenis locis ad coelestia transferant: & de purgatorio in perpetuam collocet aeternitatem. In Christo Iesu: cui est gloria: & imperium in saecula saeculorum. Amen.

Deo quod scriptum est. Omnis uerum implebitur uino. Homilia nona.

VOD. A deo propheta iubetur ut dicat: debet dignum esse impio dei. Sed non uidetur dignum si maneamus in littera & nihil altius regamus. Intum ut si quis rudis auditor extiterit: dicat ineptum esse scripturis autem accommodare: & ea cor

gnoscere quae in his lestantur. Hoc autem dicit aialis. Animalis quippe homo non recipit ea quae sunt spiritus dei: stultitia enim ei est. Consideremus ergo dei sermonem: quid iubeat: & dicet ad populum semonem istum. Haec dicit dominus deus israel. Quid dicit dominus deus israel? Dignum sit quaelo domino deo israel. Omnis uerum implebitur uino: eritque si dixerint ad te: Nunquid cognoscetes non cognoscimus: quia omnis uerum implebitur uino? Et respondentes: si litteram sequuntur: & dicunt: nosse se: quia omnis uerum implebitur uino. Non enim necessario sequitur omnis uerum impleatur uino. Sunt utres deo pleni: sunt alii aqua: licet liquetis naturae materia: aut certe non pleni. Dominus autem dicit. Oem utrem implendum uino. Et populus respondit. Nunquid cognoscetes non cognoscimus: quia omnis uerum implebitur uino? Quae quidem iuxta paupertatem ingenii mei sic poterunt interpretari. Si prius uini differentias perspexerimus: ut tunc consequenter tractemus uerum esse quod dictum est. Quia omnis uerum implebitur uino. Si enim quis bonus est (ut ita loquar) uerum efficitur: & uerum implebitur uino bonitatis suae. Si autem malus: iuxta hoc quod malus est: malo uino implebitur. Quomodo ergo possumus de scripturis accipere differentias uini? Super malo uino ista conscripta sunt. De uinea sodomorum: de Gomorrah: uiae eorum: uiae fellis: & botrus amaritudinis eis est. Venenum draconum uinum eorum: & uirus aspidum insanabile. De bono autem haec dicitur. Calix tuus inebrians quod praeclarus. Et sapientia conuocat ad creatorem suum dicens. Venite adducate panes meos: & bibite uinum quod miscui uobis. Est ergo uinum de sodomis: & est uinum quod sapientia miscuit. Rursumque uinea facta est dilecto: in cornu: in loco uberi plantata deo: quae uocatur uinea forech: electa quidem & iter omnes uineas mirabilis. Est autem & alia uinea aegyptiorum: quam percussit deus. Secundum id quod scriptum est. Percussit in grande uineas: & ficos eorum in gelu. Consideremus ergo omnes homines figuratim capaces esse uini. Nec aliud eis possumus nomen imponere quam capaces uini sunt: qui uerum eos dicere. Quia nequa homo plenus sit uino: de uinea sodomorum: & aegyptiorum: plenus sit uino inimicorum israel. Scis uero & is qui in uirtutibus perficitur: plenus sit uino de uinea forech. Vinum de quo scriptum est. Calix tuus inebrians quod praeclarus est. Vinum quod miscuit sapientia. Et haec quidem intellecta mihi sunt secundum nequitiam: atque uirtute agnoscamus. Quomodo autem omnis uerum implebitur uino? Si autem negotia sine uirtutibus sit implentur utres: consequens est ut supplicis impleantur ob nequitiam: benedictionibus ob uirtute. Exhibeant sacrae litterae testimonium quo pacto tormenta seu reprimitiones uinum nuncupetur. Accipe calicem uini meri istius: & potabis omnes gentes ad quas ego te mitto. Hieremias autem haec loquitur: super quod infert. Et bibent: & uoment: & insanient: & cadent. Igitur supplicia in praesenti loco uinum meracum nuncupauit: quod bibunt meracum uinum meracis cruciatibus sunt digni. Alii autem bibunt supplicia non penitus meracum: sed

ca: sed ex parte aliqua temperata. Calix enim in manu domini uini meri plenus mixto: & inclinavit ex hoc in illud. Verumtamen sex eius non est exinanita: bibent omnes peccatores terrae. Si uis & benedictionis calicem perspice: re: quae bibent iusti: licet sufficiat sapientiae testimonium in quo ait. Bibite uinum quod miscui uobis. Tamen uino deo saluatore ascendente die paschae grande concaculum stratum: atque mudatum: & agentem diem festum cum discipulis suis. Illoque eis calice propinante de quo in euangelio scriptum est: non quod miscuerit eum: & ita tradiderit. Iesus enim laetificans discipulos meracum eis poculum propinat: & dicit. Accipite: & bibite: hic est sanguis meus: qui pro uobis effundetur in remissionem peccatorum. Hoc facite quotienscumque bibitis: in meam commemorationem. Et Amen dico uobis: non bibam illud amodo: donec bibam illud uobiscum nouum in regno dei. Vides calicem noui testamenti. Vides calicem suppliciorum: (quem supra exposuimus) uini meri pleni. Est & alius calix qui pro compensatione bonorum actuum: seu malorum tibi miscetur & tradetur. Intellige enim eos qui penitus a pietate discedunt: & ex omni parte religionem aduersantur: in tantum ut fortuito: & pecudum more uiuant: bibentes calicem uini meri quod de Hieremia libro ptulimus. Eos uero qui non penitus recesserunt: sed cum sint peccatores: & indigni iudicentur: calicem noui testamenti: & faciunt saepe bona opera: saepe contraria: bibentes calicem mero mixtum. Inclinauit enim deus ex hoc in illud. Quid est quod ait. Ex hoc in illud? Duo pocula uideo. Inclinauit enim ex hoc in illud: uerumtamen sex ipsius non est exinanita. An maduerit calicem bonorum operum in una manu domini: si autem pateris aliquid me audacius dicere. Sit in dextera manu eius calix uirtutum: sit in sinistra calix uinorum. Cum igitur coeperis propter peccata torqueri: quia & bona opera fecisti: calix in manu domini est uini meri plenus mixto. Et inclinavit ex hoc in illud: id est de eo quod erat in dextera in illud qui in sinistra continebantur. Neque enim potest bonorum tantum calicem bibere: quasi bona tantummodo feceris: neque rursum peccatorum: quia & bona quippe aliquando gessisti. Idcirco inclinavit ex hoc in illud: ut iuxta compensationem operum tuorum: misceretur tibi supplicium aquatius: seu meracius: & secundum meritum tuum: aut obtudat ira diuinae aculeus aut exacuat. Si uero bonus fueris: & dei mandata seruaueris: attende quid dicam. Calicem salutaris accipiam: & non merum: dominus inuocabo. Omnis igitur uerum: siue bonus: siue malus: implebitur uino qualitatis suae. Nec oleum mittitur in eum: aliud uero quod linquens: nisi sodomorum: aut forech. Deinde docet iterum ut litteram sequamur: propter eos qui peccauerunt in Hierusalem: & in Iudaea: illo enim tempore illic morabantur. Quali uino istiusmodi utres implendi sunt? Sequitur enim si dixerint ad te. Nunquid cognoscetes non cognoscimus: quia omnis uerum implebitur uino: Et dices ad eos. Haec dicit dominus. Ecce ego impleo omnes inhabitantes terram istam: & reges qui sedent super domum David: & super sedem eius. Nulli parcat: qui puniturus est peccatores. Non

quia propheta: non quia sacerdos quis uocatus est: a suppliciis liberabitur. Haec autem de illis commemorant. Ait Apostolus. Scripta sunt propter nos: in quos fines saeculorum decurrerunt. Siquis ergo & in his facit: constant populum leuitis: id est diaconibus: peccauerit: sustinebit supplicium: quod nunc per prophetam deus comminatur. Sicut contrarium quaedam sunt: sacerdotes benedictiones: de quibus deo tribuente: post istius loci expositionem: cum ad numerorum librum uentum fuerit: disputabimus. Ibi quippe de sacerdotibus quaedam scripta sunt. Et sacerdotes igitur: & prophetas: in Iudaea: & omnes inhabitantes Hierusalem: testatur deus uino inebriandos: & dispergendos: uinum a fratre suo: & patres a filiis. Quae quidem (ut mihi uidetur) sic sunt intelligenda. Iustus congregat deus: peccatores separat. Denique idcirco quod diu non sunt commoti ab oriente homines: non sunt dissepiti. Quando autem moti sunt ab oriente: Et ait homo ad proximum suum. Venite adificemus ciuitatem: & turrim: cuius sit caput usque ad coelum. Deus locutus est dicens. Venite descendamus: & confundamus ibi linguas eorum. Et post pusillum infert. Et dispersit illos deus inde a facie omnis terrae. Populus quoque israel antequam peccaret: in Iudaea erat: post peccata in uniuersum orbem dispersus est. Tale mihi quiddam & de bonis omnibus intellige. Est quaedam ecclesia primitiuorum eorum: scilicet: qui conscripti sunt in coelestibus: ubi mons syon: & ciuitas uiuentis dei Hierusalem coelestis: beati qui illuc congregabuntur. Peccatores autem diuidentur ab inuicem: ut et in hoc ex cruciatione pariter torqueantur. Scio quosdam reges: eos qui imperio suo insidiati sunt: ad desertas insulas deportare solitos: pro magnis suppliciis hoc iubere: ne in imo loco exilii penuriam sustineant: in aliam orbis partem uxor: in aliam liberi extermineantur: ut ne in calamitatibus quidem suis perfruantur solatio: aut mater filiorum: aut patres fratrum. Simili modo & peccator per quaedam dispensationem dei: maiora solitudinis tormenta patitur si solus in exilium relegatur: ut emendatus in statum pristinum redeat. Et sicut tu propinquo: uel liberos tuos non fortuita: nec irrationabili choerces ira: sed per uerbera reeducere quatis ab errore: in quem incubuerat: sic deus eos qui non potuerunt sermone conuerti: doloribus & tormentis ad id retrahit quod fuerunt: secundum scripturam dicentem. Per omnem dolorem: & flagellum emendabis Hierusalem. Vt igitur crescat dolor poenae: corripientis: qui corripuntur ab inuicem sepantur. Quodammodo leuius sit supplicium: si plures in eodem loco constituti: ut suis consolentur se alloquiis. Si autem necesse est: alia quoque ratione diuersiones malorum: in introducere: & hanc exhibebimus. Mali cum simul fuerint: ea quae mala sunt cogitant: & in pristina nequitia perseverantes: augent peccata peccatis. Sicut contrario boni cum simul fuerint: de honestis rebus sermone: Dissoluitur ergo & ad nihilum deducit: neque cogitatio cum non habuerit allocutionem ulterius.

ius nequioris. Iecirco per dispensationem dei pro- uidetur pessimis a pessimis separari. Iustum quoq; & commodum ut a pristinis sceleribus ipsa solitudine & penuria confortii aliquando desistant. Hæc de eo quod scriptum est. Et dispergam illos: uirum & fratrem eius & patres eorum & filios eorum in idipsum dicit dñs. Non requiram & nō parcā: & nō miserebor ab interitu eorū. His & istiusmodi sermonibus hæc retici assurgunt dicētes. Vides ne qualis sit creator pphetarum: & legis deus qui loquatur? Non parcā & nō miserebor ab interitu eorū. Quomodo potest iste bonus esse? Accipiam ergo exemplum iudicis boni: pro utilitate cōmuni quibusdam non miserentis. Ut prospicere possimus: quomō multis parcens: uni non parcat deus. Accipiam & medici: ostēdens eum uni membro non parcere: ut membris oibus parcat. Verbi gratia dictum sit. Habeat iudex providere propositam quietem ciuitati: & pacem genti cui præsi- det. Huic si offeratur homicida: honesta forma: ætate satis integra: ex alio latere mater eius sparsis cinibus deprecetur: ut senectutis suæ misereatur: ex alio uxor ne uirum suū interficiat: lachrymabili uoce deploret: circūstent & partuli liberi cito orbi futuri. Quid faciāt iudex. Miserebitur latronis: an non quod in cōmune expedit ciuitati? Si misertus fuerit: reuertet homicida ad pristinum scelus. Sin uero in iudiciaria se- ueritate permanserit: unus homo interibit: & uniuerso populo providebitur. Sic deus si pepercerit peccato- ri: & miserans eius: noluerit eum punire pro scelere: quis non accipiet licentiam: quis malox: qui nunc saltem ppter supplicia terentur: non inuadet tēpus: ut expleat quæcūq; uoluit: & præceps feratur in ui- tia? Hæc autē sæpe in ecclesia accidentia possumus cōsiderare. Peccauit quispiam: & post peccatum po- stulat cōmunionem: si ei conceditur q̄ rogat: in cō- modum omni uenia procedit: & laxatis frenis scele- ribus panditur uia: si uero cum rationabili delibera- tione: nō ut misericors: nec rursus ut crudelis iudex: sed & quasi uni providens: & de oīum salute pertra- ctans: cōsiderauerit populi dānum in uisus uenia: haud dubium est quid faciat: eicit unum de ecclesia: ut multos saluet incolumes. Age nunc & cōsidera medicum si cessauerit a sectione eius uulneris q̄ se- candum est: si non uiderit id quod indiget cauterio: uidelicet propter dolores qui ex talibus remediis cō- sequuntur: quomodo crescat infirmitas: & in dete- rius ueternus exuberet. Si uero (ut ita dicam) teme- rarius ad uulnus sētor accesserit: & inuaserit plagā: curat eum qui secatur: & uritur: quia paululum seue- ritatis assumpsit: licet uisus fuerit agrotanti ad horā non miseri. Ita & deus non unum hoīem: sed uni- uersum curat orbem: cœlestia atq; terrena: & omnia ubiq; dispensat: & cum hoc provideat quid uni cō- modum sit: multo magis provideat quid toto mun- do conducat: & hoībus uniuersis: puidet quidem: & ea quæ uni expedit. Verum ne illius utilitas om- nium damno sit: iecirco & ignis æternus præpara-

tus est: & geēna & tenebræ exteriores: quæ oīa non tam ob eum qui puniendus est: q̄ propter oēs homi- nes constituta sunt. Si autē uis huius rei testem accipe- re scripturam: q̄ in aliis: eruditionem: licet iam de- sperabiles sint peccatores: & ad curationem penitus alieni torqueatur. Audi Salomonem in prouerbis dicentem. Pestilente flagellato: imprudens calidior erit. Non eum qui flagellatur: dixit calidiorē futu- rum & sapientiorē propter castigationem suā: sed insipientem astutia in prudentiam conuerti propter supplicia pestilentis. Hoc quippe ex ipso noīe calidi- tatis significatur: & conuerti eum a caliditate: dum alios cernit: propterea q̄bus ipse obnoxius est pec- cato cruciari. Igitur prodest nobis (si tñ digni sumus salute) ut alii in utilitatem nostram torqueantur. Et sicut utile fuit peccatum Israel in salutem gētium: sic utilis est quorūdam poena: aliis: salutē. Et ideo bo- nus: & clemēs deus: nō parcā (inquit) & nō mi- serebor ab interitu eorū. Circūscribit autem hoc capi- tulo. Videamus quid subsequens scriptura doceat. Audite: & auribus percipite: & nolite extolli: qm̄ do- minus locutus est. Date dño deo uestro gloriā: priusq; obsecret: & priusq; offendat pedes uestri super mon- tes tenebrosos: & sustinebitis in lūmē: & illic umbra mortis: & ponetur in tenebras si nō audieritis. Oculi plorauit aīa uestra a facie contumeliæ: & deduc- cent oculi uestri lachrymas: quia cōtritus est grex do- mini. Eosdem uult audire: & auribus percipere: non cōtemptu: neq; auditione solūmodo: neq; aurium perceptione: propter quod ait. Audite: & auribus p- cipite: & (q̄ his maius est) nolite extolli: & reliq̄ quæ sequuntur. Quid est igitur audire: & quid auribus p- cipere: ex ipsis sermonibus cōsideremus. Auribus percipere est (ut mihi quidem uidetur) auribus ea quæ dicuntur audire. Quod autē præcedit. Audite: si ad distinctionem eius præcepti dñi: ut postea infert. Auribus percipite: hoc imperat ut in mentem: & ser- sum ea quæ dicuntur excipiant. Neq; uero hoc solū loco: sed in omni scriptura sunt quædam facilia: & prompta ad intelligendum: statimq; ut lecta fuerint: utilitatem legētib; tribuunt. Sunt alia sacratiora & ineffabilia: & (ut ita dicam) quibusdam obscuritati- bus inuoluta. De his igitur quæ latent: & expositio- ne indigent: arbitror non dictum esse audite. De his autem quæ sine scrupulo interpretantis: auditori cō- modata sunt: auribus percipite. Percurramus uniuersas scripturas: & probati nūmularii effecti dicamus. Hoc audire debemus: hoc auribus percipere. Deinde cum audierimus: & perceperimus auribus quæ di- cuntur: non eleuēmur. Oīs quippe qui se humiliat: exaltabitur: & saluator noster dicit. Discite a me quia mitis sum: & humilis corde: & inuenietis regem ani- mabus uestris: docet ne extollamur. Nam cum mul- tis uitiis genus nexetur humanum: hoc peccato uel maxime præmiſ: quia non unus est supbia modus. Alius irrationabili: & stultorum more: in his effertur: quæ magis pudore digna sunt: aut certe modū elati- onis excedit.

tionis excedit. Alius quasi uerisimilitudinem sedu- ctus: sup his eleuat: quæ sibi digna gloria putat: cum & in talibus piculofum sit gloriari. Exemplum assu- mam q̄ fiat manifestius. Sunt qdam in eo se iactan- tes: q̄ filii ducum sunt: & nobili familia nati. Istius- modi hoīes ne umbram qdem: & imaginem elatio- nis suæ possunt ostendere. Sunt alii qui ideo subleuan- tur: quia ptiem hnt occidendi hoīes: & ut ipsi pu- tant ea fuli sunt dignitate: ut quorū uelint capita se- cent: horū gloria in confusione sua est. Alii super di- uitis sibi applaudēt: non ueris: sed his diuitis quæ deorsum sunt. Alii supbiunt sup domos splendidas: super possessionibus multis: in qbus uniuersis non est penitus gloriandum. Quod autem uerisimile & dignum iudicatur (ut qdam putant) gloria: illud est cum aliquis ob sapiam suam eleuatur: aut cōscius si- bi est: quia decem iam annis res tenereas non tetige- rit: siue ab infantia inter castos pmanferit. Rursumq; alius erigitur: q̄ uincula pro christo portauerit. Re- sta quidem uidetur hæc oīa: & subiicientia quadam psuasione ad gloriādam. Sed ne in his qdem (si ta- men sequimur ueritatem) rationabiliter quis effe- tur: quia & in rebus bonis gloria non est sine disci- mine. Paulus habuit materiam elationis: hns in se ui- siones reuelationes: signa: uirtutes: propter labores quos christi causa pessus est: propter ecclesias quas constituit: contēdens ubi christus non erat nomina- tus: ubi iacere fundamentum. Hæc oīa materiae erant gloriationum. Et sic expedit dicere: uerisimiles cau- sæ quæ honestam subiicerēt iactationem: sed q̄ non in talibus quidem subleuari sine periculo est: beni- gnus: & prouidēs pater: quō ei largitus est passiones & gratias differētes: sic ad tuitionem donorū suorū: tradidit ei angelum satanæ: ut eum collaphizaret: ne extolleretur. Et propter hoc ter dñm rogauit: scili- cet ab eo ut discederet angelus satanæ: qui iuxta dis- pensationem ei appositus erat. Sed rñdit ei dñs. Di- gnus qppe erat rñtione dñi Paulus. Et dixit ad eum. Sufficit tibi gratia mea. Virtus enim in infirmitate pfi- citur. Super nullo igitur gloriādam est: sequitur qp- per uia iactantiæ: dicente scriptura. Ante contritio- nem eleuatur cor uiri: & ante gloriam humiliabitur. Et hæc quidem dicta sint de eo q̄ ait. Audite: & au- ribus percipite: & nolite extolli: qm̄ dñs locutus est. Videamus autem & cetera. Date domio deo uestro gloriā: priusq; obsecret: & priusq; offendat pedes uestri super montes tenebrosos: & sustinebitis in lū- mine eum: qui daturus est gloriā dei. Vult dare in lumine: quasi iam non possit dei gratia prædicari: cum tenebræ ortæ fuerint: quādo tenebreſcit: & qñ non sunt tenebræ. Operamini donec lumen in uo- bis est. Si habes in te dicētem. Ego sum lumen mun- di. Quādiu tibi ista lux oritur: clarifica deum: sciens quia futurae sunt tenebræ: nec tibi expedit: ut eas ope- naris: sed anteq̄ fiant: da gloriā deo. Forsitan intel- ligimus pñs capitulum: si de euāgelio sumpserimus exemplum: q̄ ita contextitur. Operamini donec dies

est. Veniet nox quando nullus poterit operari. Diem ibi: sæculum istud nūcupatur: & necessaria apposui- bi. Scio quippe in aliis locis dissonantia præſenti- bus ex die uocabulo significari. Diem itaq; nuncu- pauit sæculum istud: tenebras uero: & noctem: con- sumationem mundi: propter supplicia quæ futura sunt. Ut quid enim uobis desyderare diem domini? Et ista est tenebræ & non lux. Amos (inquit) pro- pheta si cōsideres post cōsumationem mundi: lu- gubre illud q̄ passurum est uniuersum pene hoīum genus pro his quæ peccauit. Videbis quomō tene- bræ occupaturæ sint omnia: & nullus possit in illo tempore glorificare deum. Sigdem & iustis in He- ſaia iubetur. Vade populus meus: intra in promptua- ria tua: claude hostium tuum: abscondere pusillum aliquantulum: donec ira domini trāseat. Simul autē & in his qui potest: obseruet: quia dixerit pusillum aliquantulum. Pusillum quippe hoc aliquantulum: quantulum pusillum est: & non est pusillum homi- nibus. Debemus ispicere quomodo singulis aut pa- rum sit aliquid: aut magnum: ad q̄ pbādum etiam exemplo utatur. Vnicuiq; animalium pro natura: & motu corporis sui: aut paruus ē cibus: aut magnus: & q̄ alii pusillum est: æque idipm alii multum est. Quid de animalibus loquor? In ipso quoq; homi- ne rerum differentia sunt. Quod uiro parum est: hoc infanti superfluit. Atq; in hunc modum om- ne tempus uitæ humanæ: etiam si centenariam ex- cedat ætatem: ad comparationem æternitatis: breue est. Vnde pusillum dei: nobis multum est: & uicissim uniuersa sæcula ad deum relata: breuissima sunt. Si ergo dicitur. Vade populus meus: intra in promptua- ria tua. Claude hostium: absconde te pusillum ali- quantulum. Aliquantulum pusillum illud: non ad eius naturam refertur: qui in te promptuaria sua iu- betur intrare: sed ad eius qui iubet: cui pusillum est hoc omne q̄ grande est. Si enim donec pertranseat ira dei: oportet quosdam intrare in promptuaria sua. Sunt autem alii quibus non sunt dimittenda pec- cata: non solum in præſenti sæculo: sed etiam in fu- turo: manifestum est pusillum ad ea referēdum: quæ diximus. Date itaq; dño deo uestro gloriā. Quo- modo damus dño deo nostro gloriā? Nō uerbis: & uocibus: glorificandus est dñs. Glorifica eum in castitate: & iustitia: & bñſcientia. Glorifica eum in fortitudine: & patiētia: pietate: sapia: ceterisq; uirtutibus. Sic autē sic glorificandus est deus. Si cōtraria intulero: nolo me arbitremini blasphemare: exhibebo quip- pe scripturam sensus mei testem: quō castus gloriſi- cet: luxuriosus inhonoret deum: speciem enim eius quasi Nabucodonosor destruit: atq; corrūpit. Et sm̄ Apostolum p̄ uariationem deum inhonorat. Igit gloriſicat deum iustus: cōtumeliis afficiat quicūq; peccator est. Nam & illud q̄ quidam dubitat: an sit prouidentia dei: nulla malitia ob causam: nisi ob ui- tia nascitur: aufer ea: abstulisti pariter & causas pro- uidentia destrueda. Rursum enim ac deorsum

qui aduersum prouidentiam disputant: hæc dicuntur. Quare tanti adulteri: quare tanti molles: quare tanti facili legi: quare tanti irreligiosi sunt: atque ita contumelias in prouidentiam diuinam & offensas in deum: & criminationes in creatorem peccatores generant. Ex quibus ligido appareat: alios dare gloriam deo: alios contumeliam facere: dum passionibus & uitiis feruiunt. Dant gloriam dño deo uſo: anteq̃ tenebrescat: & anteq̃ offendant pedes nŕi in montes tenebrosos. Sũt alii montes tenebrosi: alii lucetes: uerũtũ q̃a utriq̃ montes sunt: magni mōtes: lucetes: sunt angeli dei: & ppheta: ut Moyses famulus eius: & apostoli christi Iesu: de quibus in psalmis arbitror dici. Fundamēta eius in mōtibus sanctis. Montes aut̃ tenebrosi sunt: q̃ eriguntur aduersum sciam dei. Zabulus mons tenebrosus est: & principes sæculi huius: q̃ destruunt: mōtes sunt tenebrosi. Dæmonium lunaticum: mōs erat: & tenebrosus mōs erat: de quo ait saluator. Dicetis mōti huic: de lunatico q̃ppe dæmonioso sibi quæstio iciderat: & dicētibz discipulis: non potuimus eicere illud. Rñdit saluator. Si habueritis fidez ut granum sinapis: dixeritis mōti isti: de quo quæstistis: de quo proposuistis: dicetis monti huic: transmigre hinc: & transmigre: id est ab hōie ad locum definitũ sibi. Qui ergo offendēdum: nō offendunt sup montes lucetes: sed sup mōtes tenebrosos: si fuerint cum zabulo: & angelis eius mōtibus tenebrosis. Et sustinebis in lumen. Pōt q̃dem huic q̃ dñs. Date dño deo uſo gloriam. Hoc quō inferi: & sustinebis in lumē: Si dederitis dño deo uſo gloriam: anteq̃ contenebrescat: & anteq̃ offendat pedes uestri super mōtes tenebrosos: haud dubium q̃n etiam si cōtenebrescat: sustineatis & lumen uos suscipiat. Alius uero dicat. Nescio primum recte an pperam: q̃a & hi qui offendunt super montes tenebrosos: expectantes aliquñ misericordiae lumē: hoc enim uidetur offendere. Et sustinebitis in lumen. Si aut̃ q̃s uenerit ad montes tenebrosos: uide q̃d ibi iueniat: & illic umbram mortis. Vbi tenebrosi montes: ibi umbra mortis ex ipsiſ mōtibus procreata. Exponentur in tenebris: & nisi audieritis occulte: plorauit aia uestra a facie cōtumeliæ. De his qui audiunt: q̃dam occulte audiunt: q̃dam uero cum audiunt: non occulte audiunt. Quid est itaq̃ occulte audire? Nempe illud. Sed loquimur sapiam dei in mysterio absconditum: quam pdestinauit deus ante sæcula in gloriam nŕam. Et rursum alibi dñs. Quia plura operum dei sunt in absconditis. Si audio legem: aut occulte audio: aut non occulte. Iudæus q̃a legem non audit occulte: in manifesto circūciditur: nesciens cum q̃ in manifesto circūcidatur iudæum nō eē: Neq̃ eam quæ palam est i carnē circūcisionem. Qui aut̃ auditor est circūcisionis occultæ: in occulto circūciditur: qui audit legem occulte de mysteriis paschæ: oue uel scitur christo: pascha quippe nŕm imolatus est christus: & sciens carnem uerbi dei: uere cibum eē: uescif ea. Occulte q̃ppe de pascha audiuit. At uero miserabilis iudæus: iccirco dñm Iesum interfecit: & usq̃ in

præsentem diem reus est mortis eius: q̃a nō audit occulte legem: & pphetas. Si qñ legis de azimis potes audire occulte: potes audire manifeste. Quicumq̃ de uobis ppe est pascha & azima celebrauit: azima: id est hæc corporalia. Non audiuit mādātum dicēs. Nisi audieritis occulte: plorauit aia uſa. Et de sabbato quædam muliercula: nō audietes pphetam: non audiuit occulte: sed palam die sabbato lauantes: & reuertētes ad egena: & isirma elemēta: quasi necdum descēderit christus: & nos baptismo suo lauerit a legalibus: intus in euangelicam pfectionem. Iccirco diligētius attēdamus: si qñ legem legimus: & pphetas: ne incēdamus maledictionem quæ nūc dñs. Nisi audieritis occulte: plorauit aia uſa: a facie cōtumeliæ: quæcūq̃ ieiunium iudæorū: quasi ignoratis redēptiōis diem post aduētum Iesu christi obseruatis: non auditis de redēptione occulte: sed tñmō palam. Absconsa est quippe ppiatiōis auditio: scire q̃o posuerit Iesum deus: ppiationem pro peccatis nŕis. Et q̃a ipse sit ppiatio pro delictis nō solum nŕis: uerũetiam totius mundi: parabolæ quoq̃ cum legunt in euāgelio: & est auditor extraneus: non pōt eas occulte audire. Si uero auditor fuerit Apostolus: & unus eorū q̃ ingreditur in domum Iesu: accedit ad eum: interrogat de obscuritate parabolæ: & interpretationis eius: fitq̃ auditor intelligens euangelium. Audi eos occulte: ut non ploret aia eius. Eorū quippe qui occulte non audiūt: plorauit aia. Quam admirāde non ait plorabit: nisi occulte audieritis. Verum plorauit aia uſa. Est quippe solius anix fletus: & fortuitam iste sit de quo saluator dicit. Ibi erit fletus: & stridor dentium. Illa quoq̃ cōminatio: quæ dēribz luctum: lachrymasq̃ denunciat. De hoc fletu est quem cōmemorat propheta nunc dicēs. Nisi audieritis occulte: plorauit aia uestra a facie contumeliæ. Cum enim fueritis passi cōtumeliā: tñc plorabitis: & deducēt oculi ueſtri lachrymas: quia contritus est grex dñi. Si cōsyderemus statum quō sit iudæorū: & cōparemus illum antiquæ felicitati: uidebimus quo pacto contritus sit grex dñi. Fuit quippe aliquñ hic grex dñi: & quia indignos se iudicauerunt salute: conuersus est sermo dñi ad gētes. Si ergo grex ille contritus est: nos oleaster qui cōtra naturam inserti sumus in bonam oliuam patriarcharū: nōne plus debemus uereri: ne & iste grex dñi cōteratur? Futurum quippe est ut aliquñ & iste grex conteratur. Iuxta illud q̃ a saluatore prædictum est. Cum multiplicata fuerint iniquitates: tñc refrigescit charitas multorum. De quibus enim hoc dicitur: refrigescit charitas multorum: nonne de his qui nuncupatur christiani: de quibus hic sermo est uerũtamen ueniens filius hominis: putas inueniet fidem super terram: nonne de nobis? Iccirco prouideamus attentius ut per singulos dies iste grex domini melioretur: conualescat: integer perseueret: & omni contritione ab animabus nostris recedente efficiamur in christi Iesu. Cui est gloria: & Imperium in sæcula sæculorum. Amen.

De his

De his quæ ad Hierusalem cum ingenti cōminatione dicuntur. Homilia. X.

q VIS Parcet super te Hierusalem: aut quis cōtristabitur sup te? quis conuertetur rogare in pacem tibi? Auerſa est a me dicit dñs. Retro ambulabis: & extēdam manū meam sup te: & disper

dam te: & ultra nō sinam te: & dispergā te in dispersione. Dixi sine filiis effectus sum: egestas tenuit me: exemplum accipiam. Hostis quispiam ac p duellis contra impatorem huius terræ iudicatus est. Ab hoc oīs misericordia aufertur: uidelicet ne dum dānato quis miseretur: incipiat offendere condēnantē. Sunt autē nōnulli qui adiciunt ad seueritatē: ut ne cōtristetur q̃dem sup eo. Id magnope deuitates: ne per mœrorem uultus imutent iudicio regis. Si intellexisti: cōsidera pp peccata multa a deo condēnatū pctōrem. Et inde quō innumerabilibus angelis humano generi præsidētibz: ne ab uno q̃dem misericordia dignus iudicet. Singuli quippe angelorū pspiciētes q̃a deus qui condēnauit: q̃ creator est: qui cum aduerset: & tale esse pctñ ut misericors & clemens: quō necessitatē passus sit sup eum: & sinam dederit. Non p̃cunt: nō cōtristant: non miserentur: nō reuertētur ut rogent p pacem Hierusalē. Igitur quia ad priora scelera et hoc adiecit: ut crucifigeret dñm meū Iesum: & in tñm cōsurrexit scelus: ut de ea diceret ipse saluator. Hierusalē hierusalem quæ occidis pphetas: & lapidas eos missos ad te: quotiēs uolui cōgregare filios tuos: quasi gallina quæ cōgregat pullos suos sub alas suas: & noluiſti? Ecce dimittitur uobis domus uſa deserta. Ideo dimissa est: & usq̃ ad p̃sens t̃ps destituta. Angeli q̃ppe q̃ semp auxiliabant̃ eis: quos et lex Moysi tradita est: disposita p angelos in manu mediatoris: deseruerunt eam: & dixerūt. Multis facinoribus oppressa est. Iesum interfecit: in dñm nŕm misit manus. Quādiu minora peccauit: potuimus rogare p ea: potuimus obsecrare dñm: potuimus parcere ei. Sup ista q̃s parcat? Si peccās peccauerit uir in uir: orabūt pro eo. Si aut̃ in dñm peccauerit: quis exorabit pro eo? Grāde piaculum cōmisit Hierusalē. Grāde perpetravit nephas. Ideo in cōmotione facta est. Et dñs ad eā. Quis parcat sup te Hierusalem: aut q̃s cōtristabitur sup te? Nos nō cōtristamur sup Hierusalē & calamitatibus eius: & oīs populi illius. Illoq̃ quippe delicto: nobis salus facta est ad æmulādum eos. Et q̃a sic peccauit: ut uoce dñi diceret. Quis p̃cet sup te Hierusalē: & q̃s cōtristabitur sup te? Transcēdam aut̃ ad spūalem intellectum ab humilitate lŕæ: uiam mihi pandēte rōne: & uideā quō unaqueq̃ aia digna pace dei: Hierusalē nuncupetur. Post disciplinā q̃ppe diuinā: factus es Hierusalē: q̃ prius fueras Iebus. In historia refertur q̃a nomen loci istius fuerit Iebus: & postea cōmutato uocabulo nūcupata sit Hierusalem. Iebus autem hebraeorū posteri tradunt interpretari conculcatam. Iebus ergo conculcata a fortitudinibus contrariis: aia nostra transmutata est: & facta est Hierusalem uisio

pacis. Si itaq̃ post cōmutationem a Iebus in Hierusalem peccaueris: & sanguinē testamēti: sicut quidā: & tu cōem existimaueris: dñs & de te. Quis parcat sup te Hierusalē: & quis cōtristabitur sup te? Quis. n. cōtristabitur: si talis fueris: ut tradas Iesum? Unusquisq̃ nostrū qñ peccat: maximeq̃ cū peccat ingentiam Iesum peccat. Si autē recesserit a fide: hæc facit spūaliter christo: quæ corporaliter facit Hierusalem. Quāobrem quāto plus arbitramini deteriora mœreri: supplicia: cum q̃ filium dei cōculcaueris: & sanguinē testamēti pollutū duxeris: in quo scificatus: & spiritui græ cōtumeliā feceris: si cōculcasti Iesum filium dei: si fecisti cōnitium spiritui græ: q̃s parcat sup te? q̃s cōtristabitur sup te? quis reuertet̃ rogare ea quæ in pacem sunt tibi? Ipsum Iesum q̃ rogabat pariter & præstabat ea quæ erant in pace prodidit aia peccatrix. Quis pōt ultra rogare: conuersus ad ea quæ sunt in pacem tibi? Sciens ergo q̃a impossibile eos q̃ semel sunt illi: minati gustauerunt et donum coeleste: & participes facti sunt spūs sancti: gustauerūt nihilominus bonū dei: uirtutesq̃ sæculi uenturi: & plap si sunt: renouari rursus ad poenitētiā: iteq̃ crucifigētes semetipsos filium dei: & ostentui hñtes. Omni labore nitamur: ne & de nobis dicatur. Quis parcat sup te Hierusalē: aut quis cōtristabitur sup te: aut quis reuertetur rogare ea quæ in pacem sunt tibi? Ad utrāq̃ autē interpretationem: hoc quod sequitur cōuenit. Tu auerſa es a me dicit dñs. Retro ambulabis: q̃a auerſa si filium dei: & p hoc ē a deo patre recessisti. Retro ambulabis. Quid aut̃ necesse est manifesta replicare? Hierusalē quæ quōdam in iudæa erat: qua figuratitè uniuersū iudæi intelligunt: q̃a auerſa sit christus: ideo retro ambulat. Fuit q̃ppe t̃ps qñ nō ambulauerūt retro. Nūc uero ambulāt: & cōuersi sunt corde in ægyptū: ut retro ambulent. Quid aut̃ sit retro ambulare: si ue extendi in priora: cōsidera iustus eorū quæ retro sunt obliuiscēs: priora extēdit: pctōr posteriorū meminū: priora nō appetēs. Quia aut̃ posteriorū meminū: paricatur in legē Iesu dicētis. Ne cōuertat̃ retrorsum tollere uestimētum suū: in obediēs est dicto ei? Memētote uxoris Loth. Cōtēnit iperium saluatoris. Nemo mittēs sup aratrum manū: & respiciens retrorsum: aptus ē regno dei. In lege quoq̃ scriptū est. Reprimus angelū ad Loth egrediētē de sodomis: & dicentē. Ne respexeris retro: neq̃ steteris in tota regione. In mōte saluū te fac: ne forte cōprehēdaris. Haber & hoc intellectū dignū spūi dei. Ne (inqt) respexeris retrorsum. i. ad priora extēdere. Dimisisti sodomā: ne reuertaris ad ea. Ne steteris in tota regione: etiā si præcedens imperium custodieris in quo dñs. Ne respexeris retrorsum. Non tibi sufficiat ad salutem: nisi & subsequens obseruaueris. Nec steteris in tota regione. Nō enim expedit incipienti proficere: ut stet in regionibus sodomorū: etiam si sodomā trāscēdisti: & a satanæ regione discedens: incipis liber esse suppliciis: expedit ut salueris in montem. Ne respexeris retrorsum: nec steteris

in tota regione. In monte saluum te fac. Ne forte cōprehendaris. Si uis a sodomorū ruina non comprehendere cōuertaris retro: ne steteris in regione eorū: nec in alia p̄gas loca: sed cum inde discesseris ascende montem. In quo sola salus est: mōtem dñm Iesum. Cui est gloria & impium in secula seculorū. Amē. De eo quod scriptum est. Heu mihi/ego mī &c. Homilia undecima.

EDICI Corpora: agrotantibus assistentes: & iuxta disciplinam artis suae uolentes curare eos qui in infirmitatibus constituti sunt: uident tristitia: iniucunda p̄tractant: & in alienis calamitatibus: in cerore proprio conficiuntur. Semper enim conuersatio eorū in gemitu semper in curis est: nunquā cum laetis consortium habēt. Cum uulneratis / cum his quorū carnes in cōmodis uariis debilitantur: qui febribus aestuant: qui dolore torquentur: iugi seruitio p̄seuerāt. Et si quis eorū uult implere medicinam: non indignatur: nō obliuiscitur propositi artis suae: postquā cum his fuerit quos sermo p̄fatus est. Hæc iccirco in proximo diximus: quia & prophetae medici sunt quodāmodo aīa: & illuc semper ire iubebantur: ubi languētes erant. Non enim necesse hūc sani medicum: sed hi qui se male hūc. Quod autem a luxuriosis agrotantibus medici patiuntur: hoc sustinet propheta: ac magistri: ab his qui curari nolūt. Odio quippe hūtur quasi precipientes aduersum desideria languentium: quasi prohibentes delictis: & cibis uariis uti eos qui cum sint infirmi: nolunt infirmorum escis uesci. Fugiant ergo in obediētes languentes medicos: & maledictis / atque iniuriis repellunt ea quæ prorsus his faciunt: quæ faciat: qui si nimis & hos cibis suis. Obluiscuntur enim eos quasi inimicos uenire: id tūmodo. desyderantes quō dolores & uicibus parsimonia ex eorum dispositio nascantur. Quomodo ferro corpora secant: & execrantur eos quasi auctores tantorū cruciatuum: & non sanitatis: quæ ex doloribus redditur. Populus igitur agrotabat uariis lāguoribus: misit illis medicos prophetas deus. Vnus ex medicis: & Hieremias fuit: corripiens peccatores: & conuere uolens a uitiis ad uirtutes. Illi uero cum deberent ea quæ dicebant audire: e contrario accusabant. p̄phetam apud iudices similes sui. Ex quo factum est: ut semper in calūniis / & in tristitiis fuerit Hieremias eorū peruersitate. Qui quantum in se fuit curati erant. Iuxta p̄p̄iam autem incredulitatem: adhuc agrotabant. Istiusmodi aliquando loquitur: & dicit. Non loquor: neque nominabo nomen domini. Et factum est ut ignis ardens in ossibus meis: & dissolutus sum undique: & ferre non possum. Aliquā autem uidens se semper maledictis / clamoribus / iniuriis insectari: heu mihi (inquit) ego mater ut quid me genuisti uirum qui iudicet & discernat omni terræ: Et quia agrotantes bene se consulentem / & iuxta medicinæ disciplinam audire contēperant: non p̄ sui inquit. Rursumque quā illos sp̄ales pecunias cōmo-

dante / auditores accipe noluerant: ut utilitatem consequerentur: & fructus ex his quæ acciperat redderent: ait. Neque profuit mihi quisque. Verum hæc antici paus / locutus sum: priusque exponerem. Non profuit neque profuit mihi quisque. Duplex quippe scriptura est. Nam in multis exemplaribus continetur. Non profuit neque profuit mihi quisquā. In his uero quæ uetiora sunt: & cum hebraeis cōsonant. Non debui neque debui mihi quisquā. Oportet igitur & ad id quod in usu est: atque in ecclesiis legitur exponere: & hoc quod in hebraeis codicibus inuenitur: intactum non prætere. Prædicauit Hieremias mandata diuina. Nemo his quæ prædicabatur attendit. Quamobrem quasi medicus / libens / ac promptus: medicamina languētibus tribuit. Et ille non fin artificium curantis / sed iuxta uolūtatem suam agentibus / dicit. Non profuit neque profuit mihi quisque. Quodāmodo enim bñficiū confectur ipse qui curat: si fructum laboris sui in agrotatē conspiciat: & per lætitiā mētis: & ipse consequitur utilitatem. Scdm illud quod alibi dicitur. Beatus qui loquitur in aures audientium. Hanc igitur utilitatem quam cōsequitur magister ab auditoribus suis si p̄ficiant audiendo: dum fructus ex salutē eorū. Quodāmodo & id Hieremias Iudæis non habere se dicit. Non profuit mihi quisque. Si enim debet auditoribus prodesse quod loquor: auditores uero quæ dicuntur abiciunt. Et ego dico. Non profuit neque profuit mihi quisque: quia hanc utilitatem non sum cōsecutus: quā cōsequitur in his quibus efficit: dum in aure loquitur audientium. Pōt autem & aliter intelligi. Qui cumque discipulis p̄cipit: si ingeniosos / & ardētis naturæ heat auditores: quāto plus p̄cipit: tāto plus proficit illis. Interrogantibus / & de eo quod dicit sæpe quærentibus quod sit sensus in dicto quod ordo: quæ scripti uolūtas. Vñ cōtrariis ait. Nō p̄fuit neque p̄fuit mihi quisque. Quia autem & alia nobis expositio residua est: p̄p̄ exēplaria certiora: in quibus cōtinetur. Nō debui neque debuit mihi quisque. Et hunc locum cōsideremus: quod oībus oīa restituit. Cui uestigial uestigial. Cui timorem timorem. Cui tributum tributū. Cui honorē honorē: & uniueris oīa representat: nulli debens aliquod officium. Verbi gr̄a. Honorās parētes / ut parētes: fratres / ut fratres: filios / ut filios: p̄pos / ut p̄pos: p̄sbyteros / ut p̄sbyteros: diaconos / ut diaconos: fideles / ut fideles: cathecuminos / ut cathecuminos. Si oībus oīa reddat: nulli debet officium. Si uero reddere debet: & nō reddet: non pōt dicere nō debui. Cum enim debuerit: nō exoluet. Quod autem sequitur. Nō debuit mihi quisque. Sic intelligendum est. Ego quod de foeneraui: & uolui sp̄ales pecunias cōmodare: sed illi auerterunt aures suas ab his quæ dicebantur: neque uoluerūt præbere se dociles: ut mihi deberēt quæ audiebant. Iccirco non debuit mihi quisquā. Si quis enim uoluerit sermones quod dicunt audire: debitor sit eorū: & quasi debitor ēt uisuris exiget: ex quo magis expedit auditoribus accipere disciplinæ uerba cū foenore: & fieri debitoribus: quod nō accipere nec debere. Accusant quippe tales dicente

dicēte propheta. Nec debuit mihi quisque. Quod autem ait. Heu mihi. Ego mater quasi: quem me genuisti uirum: qui iudicet / & discernat omni terræ: Non sic existimo cōtenire aliis p̄phetis / ut Hieremias. Multi siquidem p̄phetas post aliquod spatium: post malitiam / post peccata cōuersi: p̄phetare cōeperūt. Hieremias uero a puero sumpsit uaticinationis exordiū. Et huius rei possumus de scripturis accipere testimonium. Hesaias nō audiuit. Antequā te plasmarē in utero / nō te: & antequā exires de uulua scificauit te: & p̄phetā in gētibz posui te. Neque ait: nescio loqui: quā uuenis ego sum: sed uisione sibi reuelata / ait. Vā mihi miser quā ego cōpunctus sum: quia imunda labia hūc / in medio populi imunda labia hūc ego habito: & regem dñm sabaoth uidi oculis meis. Et misit me ad me unū de Seraphim: & tetigit labia mea: & dixit. Ecce abstuli iniquitates tuas: & p̄ctā tuā purgaui. Post pristinā igitur peccata: dignus effectus est scō spiritui Hesaias: & p̄phetauit. De aliis quoque similibz si quæras repperies. At nō talis Hieremias. Ab ipso enim in cunabulis scō spiritu plenus p̄phetare orsus est: p̄pter quod ait. Scdm cōem quippe sensum: priusquam me genuisti uir / qui diiudicet / & discernat ab omni terra. Quidam autem hunc locū interpretans ait: prophetam nō ad matrē corpalem hæc locutū fuisse: sed ad eam quæ generet p̄phetas. Nec aliam esse matrem p̄phetas: nisi sapiā dei ad quam ait. Heu mihi ego mater quasi quæ me genuisti o sapiā. Filios uero sapientiæ & alibi legimus: scriptura dicēte. Emittere sapientiā filios suos. Heu mihi itaque ego mater mea sapientiā: quasi quæ me genuisti uir / qui iudicet. Quis ego sum qui in hoc natus sum / ut iudicet atque discernat: propter increpationes / propter correptionem / propter magisterium: dum corrigere nitor habitates sup̄ terram. Si Hieremias dicit: quasi quæ me genuisti uir / qui iudicet / & discernat ab omni terra. Nō possumus exponere quod sit oīs terra: neque enim ab oī terra diiudicatus est Hieremias: nisi forte uolenter scripturam trahētes / dicamus positiū esse omni terræ: pro oī Iudæa. Nec dum quippe p̄phetia eius illo tpe in uniuersam terrā puenerat. Nisi forte sicuti & in aliis multis locis ordinimus Hieremiam pro dño nō Iesu christo positiū: sicut in p̄nti loco interpretamur. Annotauimus in principio huius libri dñm: p̄phetam in gētibz posui te: & regna eradicare / & subuertere / & dissipare / & edificare: & plātare. Hieremias ista nō fecit: sed Iesus dñs meus: quod eradicauit regna peccati: & ædificatione nequitiæ subuersa: fecit in aiabus nris iustitiam ueritatēque regnare. Quomō igitur magis illa conueniunt christo / quā Hieremias. Sic arbitror & alia plura: & hæc quæ nūc dicuntur ad dñm referenda. Et primum quidem uidendum est: an possit id quod incōgruum / & blasphemum uidetur esse: si referatur ad dñm: id est. Heu mihi / heu mī: saluator noster dicit miserans aliorum. Ad quod probandum exhibenda sunt testimonia quæ manifeste nulli alii apta sunt:

nisi saluatori: quomodo fleuerit sup̄ Hierusalem: & dixerit. Hierusalem / hierusalem: quæ occidis prophetas: & lapidas eos qui ad te missi sunt. Quotiens uolui congregare filios tuos. & reliqua. Nec non & illa quæ manifeste a saluatore dicuntur. Heu mihi: quā factus sum sicut qui colligit stipulam in messem: & sicut racemum in uindemiā: cum nō sup̄ sit botrus ad manducandum primitiua. Heu mihi aīa quia perii reuerēs a terra: & quod corrigit inter hoīes non est. Oēs in sanguinem iudicantur. Venit enim ut meteret fructus: & quasi stipula est in segete repta: p̄pter plures peccatores ait. Heu mihi quā factus sum sicut qui colligit stipulam in messem. Venit uindemiare botros uitæ in hoībus: & inensis sceleribus inuentis / dicit. Et sicut racemus in uindemiā: cum nō sup̄ sit botrus uuæ ad manducandum primitiua. In alio quoque loco similia his ad p̄fem loquitur dicens. Quæ utilitas in sanguine meo: dum descendo in corruptionem? Quid tantope in hoībus p̄fui: qui sanguinem meum / quem fudi pro eorū salute nihil fecerunt? Quæ utilitas in sanguine meo: dum descendo de cœlis: dum uenio in terram: dum cōtumeliis afficio: dum porto corpus humanum: quid his oībus dignum inter hoīes p̄petratum est? quæ utilitas in sanguine meo dum descendo in corruptionem? Nunquid confitebit tibi puluis / aut annūciabit ueritatem tuam? Tale ergo est hoc quod in Hieremia dicit. Heu mihi ego mater quasi quem me genuisti uirum. Nō iuxta id quod deus saluator dicit. Heu mihi mater: sed iuxta id quod est: sicut & in alio p̄pheta. Heu mihi (inquit) aīa: quia perii timoratus a terra. Aīa autem hoīs est quæ cōturbatur: & tristis est usque ad mortem: non uerbum quod erat in principio apud deum: quod nunquā meruit: nunquā turbatum est: nunquā dixit heu mihi. Neque enim uerbum sustinet mortem: sed homo qui istos patitur affectus ut sæpe exposuimus. Quasi quem me genuisti uir: qui iudicet / & discernat oī terræ. Si cōsideres ubique martyres cōdēnatos: & de singulis ecclesiis exhibitos ad tribunal: uidebis quō per singulos martyres Iesu cōdēnetur. Ipse enim est qui in phibentibus dignitati testimonium iudicatur. Et hoc fideliter suscipiens: quia non te dixerit esse in carcere: cum fueris in carcere: non te esurire: cum esurieris: non te sitire: sed semetip̄m. In carcere (inquit) fui: & uenistis ad me. Esurui: & dedistis mihi māducare: sitiui: & potastis me. Itaque etiam si cōdēnatur christianus / nō pro alia tamen re: neque pro sceleribus suis: sed pro hac tñ quod christianus est: christus est qui cōdēnatur. Ex quo efficitur ut in omni terra cōdēnnetur Iesus. Quotienscunque is addicitur qui pro eo cōdēnnetur: non solum autem apud iudices sæculi / & tribunalium christianus ab aliquo patitur: & prouocatur ad liem: tūc quoque christus diiudicat iniuste. Quasi quem me genuisti uir: qui iudicet / & discernat ab omni terra. Possumus & aliter intelligere: quomō Iesus christus cōdēnnetur: & diiudicetur in omni terra.

Quis improborum non condemnat christianam religionem? quis gentium saltem transitorie non excusat eam? quis iudeorum non de christianis loquitur? quis de philosophis? quis de iperitis? ubique christus condemnatur atque discernitur: & ab aliis quidem condemnatur: ab aliis non condemnatur. Si autem condemnatur ex ipso: aperies ei hostium: ingreditur ad te. Credis in eum: & uertitur tecum. Si uero de religione audiens christianam: non caperis eam: nihil aliud facies quam condemas Iesum ut maledicem: ut seductorem: in errorem mundum trahentem. Quasi quem me genuisti uir: qui iudicet: & discernat omni terram. Quicumque penitus ei non credunt condemnant illum: qui autem credunt: & adhuc ambigunt: diiudicat illum. Duo igitur apud homines patitur christus. Ab incredulis condemnatur: ab ambigentibus discernitur. Si portas imaginem celestis: deposita imagine terreni non est terra condemas eum: neque in terra in qua iudicatur atque discernitur. Virtus mea defecit in his qui maledicunt mihi. Apostolus loquitur de saluatore nostro: quia crucifixus sit ex infirmitate. Cui propheta similia testatur. Domine quis credidit auditui nostro: & brachium tuum cui reuelatum est? Annuntiavimus coram eo: sicut infans: sicut radix in terra scienti. Non est spes ei neque gloria. Vidimus eum: & non habebat spem neque formam: sed spes eius inhonorata & deficiens citra filios hominum. Homo in plaga & dolore: sciens ferre infirmitatem: quia auersa est facies eius. deprædatus est: nec computatus. Hic peccata nostra fert: & pro nobis dolet: & nos assuauimus in doloribus eum esse: & in plaga & uexatione. Ipse autem uulneratus est: & infirmatus est propter iniquitates nostras. Dolus pacis nostræ super eum: & liuore eius nos sanauimus. Igitur suscepit infirmitates peccatorum nostrorum: & portauit nos: & uenit ad eos qui maledicebant sibi: & uirtus defecit ab eis qui maledicebant e: celestibus descendente. Simul enim ut assumpsit ferui formam: uerbum caro factum: exinanuit se. Et iuxta Apostolum dicentem. Euacuauit se ipsum: formam serui accipiens. Nunc quoque loquitur. Virtus mea defecit in his qui maledicunt mihi. Videamus autem ipso nobis sensum tribuente: monere. Possumus & aliud quid manifestius ab his qui deum sunt dicere. Erat lux uera quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Lux uera filius dei est: quæ illuminauit omnem hominem uenientem in hunc mundum. Quicumque rationalis est: princeps ueræ lucis efficitur. Rationalis autem est omnis homo. Cum igitur omnes homines rationabiles sint: in quibusdam uirtus rationis augeatur: in quibusdam minuitur. Si uideris animam uirtutis: & perturbationibus feruentem: uidebis quomodo uirtus uerbi deficiat in eam. Si uideris animam sanctam: & iustam: uidebis ut per singulos dies uirtus dei perficiat: & crescat in ea. Et hoc quod scribitur de Iesu apostolis eius. Neque enim tuum modo Iesus proficiebat sapientia: ætate: & gratia apud dominum: & homines: uerum & in singulis profectum sapientie: & ætatis: & gratie recipientibus. Profecit Iesus sapientia: ætate: & gratia apud deum: & homines. Sermo ergo filius dei qui erat deus

uerbum: qui habitabat in dicente. Hec mihi Ego maledicere: & reliqua. Iuxta naturam maiestatis suæ loquitur. Virtus mea defecit in maledicentibus mihi. Signa maledixerit uerbo: statim recipit uicem: & tormenta perpetuitur. Virtus quippe Iesu defecit: ratio minuitur. Siquis e contrario benedixerit: & receperit Iesum: uirtus eius diuersum quod est in maledicentibus ei: passa perpetuitur. Ut enim in maledicentibus defecerat: sic in benedicientibus crescit. Fiat domine dirigentibus eis: si non assistit tibi in tempore malorum meorum: quid est hoc quod dicitur. Fiat domine? Qui potest ex ipso sermone consideret his ipsis domine dirigentibus qui maledicebant mihi. Virtus quæ deficiebat in eis: fiat in eis: cum ad poenitentiam conuersi: post maledicta quibus me sequebantur: ambulare ceperunt rectam uiam. Fiat domine dirigentibus eis: si non assistit tibi. Reddit rationem quare his qui maledicebant sibi posulet directionem: atque uirtutem dicēs. Si assistit tibi tempore malorum meorum. Assistit præpropitiatio pro peccatis nostris: & deprecatus eum in tempore malorum nostrorum. Neque enim assistit propter tempus afflictionis nostræ: sed cum adhuc peccatores essemus: Iesus christus pro nobis mortuus est. Si assistit tibi in tempore malorum meorum: & in tempore tribulationis eorum: eo surgat inimicus. Ego assisti tibi pro eis. Quis autem est inimicus noster nisi zabolus qui tribulat nos: & iugo seruitutis præmebat? Aduersum quem assistit patri saluatore: & de captiuitate nos liberans: reddidit libertati. Hæc prophetice dominus dixerit. Potest autem & propheta eadem dixisse pro populo: & in tempore malorum meorum. Super quem misit deus: & loquitur ad populum: qui a saluatore suo: siue propheta fuerat accusatus: dicens. Ferrum: & optorium æreum uirtus tua dura indomabilis: quæ molli non queat: quæ uix producat. Ferreum: & optorium æreum: uirtus tua: id est fecans: & diuidens: & bene composita disturbans in malo: dicta nunc uirtus. Et thesauros tuos in deprædatione concedit deus: & dat eos commotionem propter omnia peccata eorum. Vtrum ne his quos sibi in terra thesaurizauerunt? Vnusquisque enim hominum thesaurizat sibi. Si est peccator in terra: quasi in celis: ut nos docuit euangelium. An quod dicit istiusmodi est. Ecce unus thesaurus est Hieremias: alius thesaurus est Hesaias. Thesaurus erat & Moyses: & reliqui. Thesaurus abstulit deus a populo. Et per christum quod dixit. Auferetur a uobis regnum dei: & dabitur genti facienti fructus eius. Largitus est nobis. Dabo ergo propter peccata tua thesauros tuos in deprædationem. Dedit nobis thesauros illius populi dominus: quia primum illis credita sunt eloquia dei: & nobis deiceps attributa. Id quod scriptum est. Auferetur a uobis regnum dei: & dabitur genti facienti fructus eius. Afferimus iam esse completum. Non quod scriptura ab eis ablata sit: hinc quippe legimus: & prophetas: habere uolumina diuinæ litteræ: sed quia non intelligunt ea: ita regnum dei ablatum est ab eis: dum scripturæ sensus aufertur. Cessauit apud eos legis: & prophetarum interpretatio. Legunt omnia & non intelligunt:

digunt: expleta illa post aduentum domini propheta. Dic populo huic. Auditione audietis: & non intelligetis: & clementes uidebitis: & non scietis. Intrafactum est enim cor populi huius. Nec non & illud quod ab Hesaiâ dicit. Auferet dominus ab Iudæa & Hierusalem ualidam: & ualidam: gigantem: & hominem bellatorem: & iudicem: & prophetam: & arbitrum: architectum: & sapientem auditorem. Hæc omnia abstulit ab illis deus: & nobis qui ex gentibus sumus (si tamen accipere uoluerimus) tradidit. Et thesauros tuos in deprædationem. Dabo commutationem propter omnia peccata tua: & in omnibus finibus tuis. Quod dicit tale est. Ista omnia propter peccata tua: quæ in uniuersos fines tuos puerunt: tibi reddita sunt. Nullus quippe finis illis est populi: qui non peccatis eius repletus sit: nec non poterat omnes eorum fines peccatis repleri: qui quantum in se fuit interfecit iustitiam: si est christus iustitia: interfecit sapientiam: si est christus ueritas. Unde propter crudeles contra filium dei acclamationes: hæc omnia perdidit. Surgens dominus meus Iesus christus: non apparuit ultra interfectionibus suis: sed in credentibus sibi ex mortuis uictor ostensus est. Et dabo te in seruitutem inimicis tuis in terram quam nesciebas. Seruiuit populus Iudæorum inimicis suis: & dispersus est in terram quam ignorabat. Quoniam ignis accensus est in ira mea: super nos ardebit. Post ista quæ exposuimus: & comminationis uerba ad populum. Ille qui superius orauerat: complet orationem: & prioribus quæ & sequuntur adiungit. Tu cognouisti domine memor esto mei: & uisitame: & in orem me facia persequeribus me non in patientia. Et prophetis potest hoc dicere: persequutionem passus ab his quos increpabant: qui ueritatem audire uolebant. Inimicus quippe eis factus est: uera dicens. Potest autem & saluator hæc dicere. Usque ad crucem persequutionem passus sum a populo: non in patientia. Quid est quod ait in patientia? Longanimis fuisse semper huic populo delinquenti: sed pro hoc quod etiam aduersum me suam erexit temeritatem: noli esse longanimis. Et reuera non fuit patiens deus. Si enim consideres tempora passionis dominicæ: & ruinæ Hierusalem quæ subuersa est: uidebis quomodo non in patientia abusus sit eis deus. A quinto decimo quippe anno Tyberii Cæsaris usque ad subuersionem templi dei: quia oportuerat modicum aliquid temporis in poenitentiam derelinqui: propter eos qui per signa: atque portenta apostolorum credituri erant. Scito quo accepi propter te obprobrium a continentibus sermones tuos. Pot fieri ut prophetis hoc dicat: contemptus a populo peccatores: super his quæ prædicabatur. Ait quippe & alibi. Compleui dies meos in irrisione. Obprobrium ergo patitur ab his qui sermones dei audire continent: & deprecatur ut deus habeat auxilium dicēs. Scito quo acceperim propter te obprobrium a continentibus sermones tuos. Consumam eos: potest hoc dicere prophetis: sed magis conuenit saluatori: post cuius passionem uenit consumatio Hierusalem: & interfectio

populi iudæorum. Post hæc quia multi passi sunt prophetæ per legationem uerbi: & increpationes dei quas ad populum perferebant. Oportet auditores paucis commoneri: debita eorum atque promissis: & nostra uoluntate: ut iuxta possibilitatem uiuam: si uolumus regem consequi cum prophetis: etiam opera eorum facere nitamur. Quod autem loquor istiusmodi est. Frequenter in oratione dicamus. Deus omnipotens: da nobis partem cum prophetis: da cum apostolis christi tui: Tribue ut ueniamus ad uestigia unigeniti tui. Hæc loquentibus non sentimus quod petamus. Re enim hoc dicimus. Fac & nos sic odio haberi: ut odio habiti sunt prophetæ: & da nobis uerba talia: super quæ persecutionem patiamur. Da in istas incedere calamitates quas apostoli sustinuerunt. Dicere quippe: da mihi partem cum prophetis: nolentem id pati quod prophetæ: omnium iniustissimum est dicere: da mihi partem cum apostolis: nolentem ex affectu Pauli uere loqui. In laboribus plurimis: in plagis abundanter: in carceribus supra modum: in mortibus sæpe: & reliqua. Oportet iniquissimum. Si itaque uolumus regere cum prophetis: consideremus uitas prophetarum: quomodo ex eo quod increpabant: & arguebant delinquentes: uirgati: condemnatique: sicut lapidati: ferrati: in occisione gladii occubuerunt: circueuntes in melioris: in captiuitate pellibus: in egestate: in tribulatione: & miseria: in solitudinibus errantes: eo tempore quo erat synagoga plurimæ in Israel: nihilominus illi in desertis: & montibus: & speluncis: & cauemis petrarum latitabant. Quid ergo est? Signum uult imitari uitas prophetarum: increpet: arguatque peccatorem: statim odium merebitur: statim ei detrahatur: statim patietur insidias: quod etiam nunc sæpe in ecclesiis uidemus accideri. Peccauit quodlibet quispiam. Is qui præsidet populo: & regit ecclesiasticam disciplinam: efficit eum de congregatione sanctorum. Illico ille circuit ciuitatem: lacerat eum: qui quantum in se fuit ecclesiam uindicauit. Verum nos non præbeamus aures his qui propter excitationem suam: tam præpositos quam omnem ecclesiam conueniunt uesano ore dilacerant. Beati uero apostoli: omni admiratione digni: innumerabilibus propter ueritatem iniuriis affecti: loquebantur. Propterea complaceo mihi in infirmitatibus: in contumeliis: in necessitatibus: in persecutionibus: & angustis pro christo. Hoc tamen laborare nos conuenit: ut pro nulla alia re: nisi pro christo sustineamus contumeliarum: & necessitatis causa sit christus. Id optemus ut maledicta perpetrati pro ueritate: nos maledicti sciamus: quia ea defendimus: & scripturarum autoritate omnem fiducia ea predicamus. Igitur quantum possumus ad uitam prophetarum: apostolorumque conuersationem imitandam nos extendamus: molestias: & picula non uitantes. Athleta enim si difficultatem certaminis fugerit: non coronatur: & laudis gloriam non consequitur. Et erit sermo tuus mihi in lætitia. Non ait est: sed erit. Si quidem in præfenti tempore: carceres: exilia: contumelias: ac labores mihi tribuit: sed hoc omnium finis erit lætitia. Et erit sermo tuus mihi in lætitiâ: & gau-

ORIGENES

dium cordis mei: quia inuocatum est nomen tuum super me: dñe oīpōtens. Etia si christus hoc dicit nō abhorret ab intellectu. Nomen q̄ppe patris inuocatum est sup eum. Non sed in cōsilio ludentium. Si qñ uidebatur prophetis non sollicitor cōsiliū sed ludentium: fugiebāt illud. Vnde oportet nosse diffērentias cōsiliōr: solliciti atq; ludentis. Si hoc cōsiliū nrm sollicitum est: si oīa cum ecclesiastica diligētia querit: si sermo cum disciplina: si uita sollicita est: si negocia cum cautela: cōsiliū est non ludentium: sed sollicitor. Si aut dereliquerit studium religionis: & uacauerit lusuibus mūdi istius: qui ueniunt a prauitate: sit cōsiliū ludentium. Ait itaq; ppheta. Non sed in cōsilio ludentium: sed timebam a facie manus tuæ. Cum duo mihi essent pposita: sedere in cōsilio ludētium: & offendere maiestātē tuam: aut certe surgere de eo: & ea facere: quæ tibi placita erāt: magis elegi surgere de cōgregatione ludētium: & amicus tuus esse: q̄ contraria faciens: inter eos qui tui hostes sunt: computari. Non sed in cōsilio ludētium: sed timebam a facie manus tuæ. Et saluator noster non sed in cōsilio ludentium: sed surrexisse docens ait. Dimittetur uobis domus uestra: deserta. Reliquit enim sermo diuinus cōsiliū ludēor: & aliud sibi cōsiliū ex gentibus congregauit. Solus sedebam. Et ipse tñ sine expositione sermo edificat audientes: qñ est multitudo peccātium: nec sustinet secum iuste pium uiuere: non indignum est fugere cōgregationem eor: & imitari pphetam loquentem. Solus sedebam. Imitari Eliam miserabiliter conquerentem. Dñe prophetas tuos occiderunt: altaria tua suffoderunt: & ego relictus sum solus: & quærunt aīam meam accipere. Si aut uoluerimus & sacratius aliqd accipere in eo q̄ dñs solus sedebam: forsitan inueniemus dignam interpretationem spiritu sancto. Quando uitam multitudinis imitatur: necesse est cōuersationem nram esse solito paulo meliorem nec contēpta iudice deo: ab oībus malitiis separati possumus dicere solus sedebam. Sedemus quippe cum plurimis. Quando aut uita nostra fuerit istiusmodi: ut nullus nobis sensus sermone gestis coræque: tūc possumus dicere solus sedebam. Licet ei qui non est p̄sbyter: aut ep̄s: aut diaconus: aut alia q̄libet decoratus ecclesiæ dignitate: bene uiuenti dicere. Solus sedebam: q̄a amaritudine plenus sum. Si arda & angusta uia est quæ ducit ad uitam: expedit tibi ab omni dulcedine recedēti: ut amaritudine in præsenti sæculo complearis. An ignoras qñ solemnitas dei: iunētis amaritudinibus celebratur? Ait q̄ppe sermo diuinus. Cum habueritis diem festum: azima super amaritudinem manducabitis. Simul aut desiderantem pascha dei: azima cum amaritudinibus manducare. Et de azimis qdem meam interpretationem apostolus Paulus exposuit. De amaritudine uero q̄ sequitur. Necesse est: ut aliqd apostolicæ disputationi simile conferamus. De azimis: itaq; Apostolus ita dicit.

SVPER

cit. Festa celebramus: non in fermento ueteri: neq; in fermento malitiæ & neq̄tiæ. sed in azimis synceritatis: & ueritatis. De amaritudinibus necesse est ut talis ratio reddatur: quæ doceat sic eas celebrandas: quō azima comedantur. Habeto synceritatem: & ueritatem: & amaritudines sequuntur: & manducabis azima cū synceritate: & ueritate. Paulus q̄a istiusmodi azima comedeat: sequebatur euz amaritudo. Dicebat enim. Inimicus factus sum: uera dicens. Māducabat amaritudines in dolore: & labore: in uigiliis frequenter: in fame: & siti: extra cetera q̄bus pro totius mūdi salute patiebatur. Et quæ eum faciebāt p̄sidentem ueritatis azima cum amaritudinibus māducare: Et lex qdem hæc dicit. Azima cum amaritudinibus comedite: & implemini. Et in alio loco dñs de quibusdam. Manducate: & implete uos. Propheta uero non ait amaritudinē comedi: sed amaritudine repletus sum. Hoc est tñ in me sæculi psecutionum pondus incubuit: ut plenus amaritudine fierem. Quare q̄ me cōtristat: confortatur in me. Multa passus est Hieremias ab his qui ueritatem audire nolebant: & erant illo in hoc sæculo fortiores: qm̄ non est regnum dei de sæculo isto: sed de alia quadam regiōe uiuentium. Et saluator ait. Si eēt de hoc mūdo regnū meū: minime stri mei laborarēt: & nō traderet Iudæis. Cōfortant ergo aduersum eum in sæculo isto. Et q̄a iustus debitor sit persequētibus se. Vide martyris passionem. Iudex in altis tribunalibus sedet: ad ructum: & ad delitias: sniam promens christianis: in q̄bus christus habitant: iudicatur plenus amaritudine: & ad mortem usq; subiectus: confortatis inimicis suis aduersum se. Plaga mea firma est: qui confortatur me uulnera inferunt mihi: & plaga mea firma est. Siue de cruce dñi prædicatum: siue de iustis: siue specialiter de Hieremia uolueris accipere: non abhorrebit a sensu. Plaga mea firma est. Vnde sanabor? Et saluator potest dicere unde sanabor: resurrectionem suam post clauorū annūciāns uulnera: & iustus qui post plagas recipit sanitatem. Facta est mihi: subaudi plaga. Sicut aqua mendax: non hñs fidem. Si qdem plaga mea nō manet: sed sup me trāsīt. Ideo hæc dicit dñs. Si conuersus fueris: restituā te. Ad oēs hæc loquitur deus: quos reuerti uult ad salutem. Videtur aut qddam significationis mysteriū in eo q̄ ait. Restituam te. Nemo quippe restitui potest: nisi in eum locum: unde ante discesserat. Vt puta: si membrum corporis mei fuerit a compage dissociatum: medicus illud in pristinum locum restituere conatur. Si aut q̄s separatus a patria in exilium mittitur: & postea per indulgentiam eorū qui possunt exules soluere: redditur libertati: & redditus fuerat expulsus. Miles quoq; abiectus ex ordine suo: restituetur ordini: si accipit ueniam. Ita & nunc dñs ad mortale genus: id est ad nos hoīes qui a deo fueramus auersi. Si conuersi fueritis: restituam uos. Finis q̄ppe repromissionis: restitutio est: ut in actis apostolorū legimus. Usq; ad t̄pā restitutionis oīum quæ locutus est deus per os sanctorum pphetarū suorū in

HIEREMIAM PROPHE.

rum in christo Iesu. Cui est gloria: & imperium in sæcula sæculorū. Amen.

Deo quod dicit dominus. Ecce ego mittam piscatores multos. Homilia. XII.

N. Euangelio quod cata Matthæum est: scribitur saluator noster uenisse iuxta mare Galileæ: & ibi uidisse Simonē & Andream fratrē eius mittentes thetiam in mare. Erant quippe piscatores. Ibiq; additur. Videns autē eos Iesus dixit eis. Venite post me: & faciam uos piscatores hominū. Aliosq; duos fratres inuenit dñs: Iacobum Zebedei: & Iōānem fratrem eius in nautica cū patre Zebedeo: reficientes thetia sua: quos cum similiter ad euāgelii ministerium uocasset: piscatores hoīum reddidit. Sigs ergo iuxta hanc historiam cōsyderet discipulos saluatoris: ut habeant gratiam sermonis: ita scripturæ ratione cōtextam: ut thetia quæ possint super aīas humanas giro artificis sup fundi: cōsyderet hoc ipsum cum summa ratione fieri. Videbit quomō non tūc tñ saluator: sed et usq; ad præsensem diem mittat hominum piscatores: instituēs eos de mari aīas liberare: & ex acerbissimis fluctibus ad auram pducere liberiorum. Verum illi pisces cū saginis thetibus atq; hāmis extracti de aqua fuerint: moriuntur. Apud nos uero cum aliquis fuerit sermonis thete comprehensus: & eductus de mari sæculi: moritur qdem & ipse: sed peccato: sed mundo: ut cōsurgens uiuat christo deo. Si possis ad intelligendum sensum quem conamur exponere: aīam inducere: pisces de mari extractus: aīam rursum uitam assumere: & aliud corpus inducere: tūc scies quō nobis p̄ficere exemplum. Nemo blasphemet: nemo laceret: non uocetur crimen q̄ ab alterius adductum est intelligentia. Et tu igitur cum de sæculi istius fluctibus p̄ discipulos dñi fueris extractus: muta corporis uitam: muta sensum aīæ. Non es ille piscis qui in falsis uersabaris undis: sed de p̄fundo gurgite erutus: ad meliora conuertere. Scdm̄ illud apostolicum. Nos aut reuelata facie: gloriam dñi contēplantes: in eandem imaginem transformamur de gloria in gloriam: quasi a dñi spū. Et cum fueris ab apostolis: ac discipulis Iesu marinis fluctibus liberatus: noli quærere p̄fundum: sed in montibus sit conuersatio tua: ut iam non habeas opus piscatoribus: qui te de fluctibus extrahant: sed aliis q̄busdam quos uenatores scriptura nuncupat: q̄ te postea uenentur de monte: de colle: de locis altioribus: ibi sit deambulatio tua: ibi mens: gressus: & statio. Obluiscere maris: obliuiscere uallium: ac profundorū. Veni ad montes: pphetas. Veni ad colles iustos: in ipsis sit conuersatio tua: ut cum dies mortis aduenierit: mittant uenatores alii quidam a piscatoribus: qui sup assumptionem cōstitui sunt: & te cum ceteris sanctis de colle: de monte: de altiori loco accipiant. Vide aut si nō sacra uoce in eandem sniam propheta consentit: dicens. Ecce ego mitto piscatores multos dicit dñs: & piscabunt eos: & post hæc mittam uenatores multos: & capiet

HOMILIA. XII. XCV

eos supra oēm montem: & supra oēm collem. Si uis & tu ab his uenatoribus capi: caue ne uerferis in uallibus: ne in alia humili regione cōsistas. Quære colles: quære montem in quem uiso populo dñs ascendit: & secuti sunt eū discipuli. Ex quo apiens os suum docuit eos dicens. Beati paupes spiritu: qm̄ ipsorū est regnum coelorū: & reliquas septem docuit beatitudines. Neq; uero putes licere his uenatoribus aliunde hoīes: nisi de montibus: & collibus quærere: & q̄ sequitur: de cauernis petrarū. Vnde possum intelligere petras: unde caernas petrarū? Venio ad Exodum. Quæro aliquam interpretationis occasionem: ibiq; inuenio uolente Moyse uidere deum: & dñm eidem p̄mittentem: atq; dicentem. Ecce pono te in cauerna petrarū: & cōspicies posteriora mea: faciem autē meam non uidebis. Si cōsyderes qd ibi petra dicatur: & foramen petrarū: intelliges & ceteras petras: petrarūq; foramina. Quæ igitur est petra? Dñs meus Iesus christus. Bibebant enim de spirituali consequēti eos petra. Et sup petram statuit pedes meos in septimo decimo psalmo dñs. Quod foramen petrarū? uide eum apud deum p̄rem uerbum deum. Videbis integram petram. Videbis disp̄sationem assumpti corporis. Videbis foramen petrarū: per quā posteriora dei iuxta possibilitatem imbecillitatis suæ humanus intuetur aspectus. Hoc enim est quod ait. Videbis posteriora mea. Inueni unam cauernam unius petrarū: quæro et alias petras: & alias caernas. Venio ad chorū p̄phetarū: atq; apostolorū: & dico quia oēs imitatores christi: petra sunt: ut petra est ille qui docuit. Et sicut ille habet foramen per quod uidetur posteriora dei: eodem modo unusq; nrm qui per sermones suos uiam pandit ad intelligēdum deum: facit & se foramen petrarū. Si aut aliter uis intelligere petram: & petrarū foramen: uide per Moysem legem: per Hesaiam prophetam: per Hieremiam alia eloquia diuina. Si uero angelus fuerit: & loquatur in hoīe iuxta illud propheticum. Angelus qui loquebatur in me. Esto in angelo: & per foramen eius: angelice uide deum. Exemplum habeo necessarium: & doceam quomō possit aliq; in angelo consistens uidere deum. Scriptum est in Exodo. Apparuit angelus dñi in flāma rubi: Moyse: & uidebat Moyse quia ardebat ignis: & non cōburebatur. Et non sicut incaperat scriptura in eo q̄ dixerat: apparuit angelus dñi: sic & in reliquis subsecuta est eos: ut diceret ego angelus dñi: sed ait ego deus Habraam: & deus Isaac: & deus Iacob. Erat ergo ibi deus in angelo uisibili: & per foramen eius apparebant posteriora dei. Quia igit nescis quomō mutantur uenatores: canene aliqñ de monte descendas: ne relinquo colles: ne de cauernis petrarū exeas. Si enim foris fueris inuētus: & quæ hi qui foris sunt: merentur audire: dicetur tibi. Stulte hac nocte aīa tua rep̄te a te auferetur: quæ aut parasti: cuius erunt: Dicentur aut tibi ista: si dixeris. Destruam apothecas: & maiores edificabo: & dicā aīam meam. Aīa habes bona posita in multis annis: requiesce

ORIGENES

comede/bibe/latare. Adueris demōnibus: & col/ libus descendētem: adueris cōfitemen/extra per/ tra foramen/ quo erit: & ea putet bona eē: quae nul/ la sunt/dicens. Dic aīa meae: habes multa bona repo/ sita: frumētum/ & ubertate terrenorū: fructuum: haec arbitratu est esse bona: nesciens qā uera bona non nascuntur in maledicta terra: sed in coelestibus regio/ nibus. Thesaurizauit sibi in terra: qā in terra esse the/ sauros est arbitratu. Siquis autē sublatā cruce sequi/ tur dñm Iesum: & thesaurizat sibi in coelo: non dicet ei. Stulte hac nocte aīam tuam repperit a te. Sed uenientes uenatores & quārentes aīa de montibus/ de collibus/ de cauernis petrag: ēt illum cum eis pa/ riter accipiet de uenatione sublimi: & ad sublimiora beatitudinis regna portabūt: quia oculi mei sup oēs tias eorū: sup oēs uias istiusmodi hoīum: qui in mō/ tibus conuersantur in collibus ambulāt/ in cauernis habitant petrag. Habet oculos deus. Non se abscon/ derunt a facie mea/ qui sancti sunt: non se abscondūt a facie dei: qui autē iniusti/ abscondunt se a facie eius. Adam pro transgressionē coelestis mandati: audiuit uocem dñi dei deambulantis in paradiso post meri/ diem/ & abscondit se. Sanctus hoc nō facit: sed con/ scientia actuum suorū hēt fiduciam ad deum. Si enim conscientia nos non rephenderit: fiduciam habemus ad deum: & quodcūq; petierimus/ accipiemus a deo. Verū Adam quāuis peccauerit: tñ non usquequo ad pfectam malitiā mens eius corruerat: & ideo abscon/ sus est a facie dei. Fit autē impiissimē fraticida: aduer/ te quid feceris. Egressus a facie dei/ habitauit in terra Nais. Si ad malorū cōparationem uenias. Melius est abscondi a facie dei/ q̄ fugere eum. In alio quoq; cō/ scientia uulnus inflatum: tenebras/ & secreta pqui/ tens: leuare oculos nō patitur ad coelum. In alio autē ex despatione nata cōtumacia: negligit deum. Non se absconderūt ergo a facie mea: neq; absconditae sunt iniquitates eorū: contra oculos meos. Hi supra quos iustos se absconderūt a facie dei: aliqui fuerunt in pec/ catis: qñ erant in mari ex quo a piscatoribus extracti sunt. Ne itaq; suspicentur quia non ex misericordia: sed ex pprio merito: de profundo ad montes uene/ rint: cōmonēs illos sermo diuinus/ & in illis nos: & ideo prospera/atq; foelicia/ & tristia infert/ & dicit. Neq; absconditae sunt iniquitates eorū: contra oculos meos. Quae sequuntur difficultatem nobis interp/ tationis obiciunt. Siue enim intelligimus ea: nihil/ ominis de tribuendis suppliciis ptimeſcimus. Siue uidentur non habere cum supioribus quae de pesca/ toribus & uenatoribus diximus: & sic non modi/ cum nobis scrupulum generant. Et retribuam illis primum duplices iniustitias eorū: & peccata ipsorū in quibus contaminauerunt terram meam in mor/ ticinis abominationum suarū: & in iniquitatibus suis quibus impleuerunt hereditatem meam. Quod aut primum: siue non intelligēs quidam q̄ scriptum est/ abstulerunt: siue septuaginta interpretes sicut & cetera sū dispensationem suam auferre uoluerint:

HIEREMIA SVPER

deus uiderit. Nos istum locum cum ceteris aedificatio/ nibus conferētes uelut inuētum ponimus. Et retri/ buam illis primum duplices iniustitias eorū: ut ostēdatur quae etiam si ex posterioribus factis digni esse/ ēt sunt beatitudine dei: attamen quia aliqui peccauerunt: & humanis uitiis nō carebant. Primum oportet eos sua recipere delicta: & uide si nō uera sit ratio. Quis peccata non recipit: nempe ille qui post credulitatem & baptismum audierit dñm dicētem. Dimissa sunt tibi peccata: ne ultra peccaueris. Si autē post lauacrum & ueniam delictorū: rursus ad pristinas for/ des reuersi fuerimus: & adhuc ī pfecto sensu ab apostolorū uestigiis recedentes: aut iusta gesserimus alia/ qua/ aut certe in ipsa iustitia sint aliqua iusta peccata: quid nobis fiat cōsyderemus. Vtrum ne egredientes de praesenti saeculo: si habuerimus uita uel uirtutes/ recipiamus pro uirtutibus praemia: & dimittunt nobis ea quae sciētes peccauimus: an pleſtimur pro delictis: neq; recipiamus pnia pro uirtutibus. Sed neutrum horū uerum est: quia & pro peccatis torquebimur: & pro iustitia recipimus praemia quae meremur. Si enim post fundamētum Iesu christi/ non solum in tuo corde aurum/ & argētum/ & lapidem p/ ciosum (si tñ habes aliquid auri uel argenti) sup aedificaueris uero & ligna scenum/ stipulam: qd tibi uis fieri: cum aīa seducta fuerit a corpe? Vtrum nam ingredi in sancta cum lignis tuis/ cum sceno/ & stipula/ ut polluas regnum dei: an propter lignum/ scenum/ & stipulam foris residere: & pro auro/ & argento/ & lapide p/ cioso/ nihil mercedis accipere? Sed neq; hoc aequum est/ qui sequitur: nisi ut primum propter lignum/ ignis tibi detur: qui cōsumat scenum/ ligna/ uel stipulam. Deus quippe noster apud eos qui possunt intelligere diuina: ignis dicitur esse consumēs: & cum dicat propheta. Deus noster ignis cōsumens est. Nō appositus qui consumat: tibi derelinquens de manib; fustionibus intellectum. Neq; enim id quod ad imaginem/ & similitudinem suam pmanet ignis iste cōsumit: non pprias creaturas/ sed sup aedificata ligna/ scenum/ stipulam. Locus est difficilis ad interp/ tandum & nimis sudoris/ ut cum primis secunda cōsentiant. Reptomissiones legimus: & post prospera repente tribui praedicatur. Et retribuam (inquit) illis primum duplices iniustitias eorū. Necessario ap/ positum est: primum. Quippe ppter iniustitias/ tormenta ppetimur. Deinde propter iustitiam coronamur. Neq; ecōtrario ante tribuenda sunt iusta: & sic reddenda peccata: ut cessantibus bonis: uita aeterna permaneat: sed antea recipimus mala: & deinde bona/ ut sublati uitiis/ uirtutes pmaneat in aeternum. Obserua oēm thesaurum scripturarum: & inuenies semp deum ea primum cōminātem/ quae tristia sūt: & ea deinceps inferētem quae laetitia praebent audientibus. Occidit/ & uiuificat. Percutit/ & sanat. Ipse dolorem facit/ & rursus restituit: percussit/ & manus eius sanauerūt. Super his ergo qui iustus est: intellectus pio cōsyderet quae dicuntur. Ingemiscat/ & dicat.

HIEREMIAM PROPHE.

dicat. Domine q̄s habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula/ & opatur iustitiam: qui loquitur ueritatem in corde suo: qui non egit dolum in lingua sua: nec fecit pximo suo malum: & obprobrium non accepit aduersus proximos suos. Nos ēt in his approbamus qui a peccatis ad poenitentiam conuertuntur: dicēte scriptura. Ne impropes uiro conuertēti a peccatis. Obprobrium non accepit aduersus proximos suos. Ad nihilum deductus est in conspectu eius malum: timētes autē magnificat. Oēs igitur quicūq; materiam illius ignis habemus in nobis: primum recipimus nostra delicta. Sed dicit mihi aliquis de auidiētib; . Expone & id quod sequitur. Duplices. Esto quippe. Respice mea peccata: ut cōpleatur id quod ab Apostolo dictum est. Si cuius opus arserit: detrimētum patietur: ipse autē saluus erit. Sic autē quasi p ignē. Cur uero duplicia recipio peccata? Cui respondendum est. Quia seruus qui scit uoluntatem domini sui/ & non facit eam: plagis uapulauit multis. Dignum si quidem est eos qui gētes sunt/ simplicia recipere peccata: & nos duplicia: sūm Apostolum dicētem. Voluntarie peccantibus nobis post cognitionē ueritatis: iam ultra non remanet hostia pro peccato. Horribilis est autē quaedam expectatio iudicii/ ignis zelus comedere habentis aduersarios. Prophetatum est de his qui a piscatoribus & uenatoribus de profundo in montibus sunt abstracti: quomō recipiant primum supplicia peccata sua. Post haec de uocatione gentium prophetatur: non eorū qui nec dum cognouerunt christum: sed quia iam uocati sunt: qui sciūt laudes referre pro grā: & in ecclesia consistētes/ confiteant/ & adorent nomen eius. Domine fortitudo mea/ & adiutorium/ & refugium meū in diem/ lorum. Ad te gentes uenient ab extremo terrae: & dicent/ q̄ falsa possederūt patres nostri simulachra: nec est in illis utilitas: quomodo ab extremo terrae uenerunt gentes ad dñm/ & dixerunt quā falsa possederūt patres nostri simulachra: nec est in illis utilitas. Qui nam isti sunt qui ueniunt ab extremis. Sunt alii primi terrae: sunt alii nouissimi. Qui sunt primi? Sapientes saeculi/ nobiles/ diuites/ optimates. Qui sunt extremi? Stulta mundi elegit deus: ut confundat fortia: & ea quae non erant: ut destruāt ea quae sunt. Uenient gentes ab extremo terrae. Quasi dixerit de his hoībus qui sunt nouissimi sup terram: de fatuis/ de ignobilibus/ de abiectis. Et dicent/ quā falsa possederūt patres nostri simulachra: nec est in illis utilitas. Non quia uera sint idola/ ad quorū distinctionē nunc falsa dicantur. Sed idola falsa sunt natura. Nulla enim est in eis utilitas. Sic faciet sibi homo deos: & isti nō sunt dii: non solum de corporeis simulachris faciunt sibi hoīes deos: sed & de corde cōfingūt. Qui enim possunt simulare alium creatorem extra uniuersitatis deum: alium sanctum spiritum: alium christum: alia saecula extra haec quae cernimus? Homines fecerunt sibi deos: & adorauerunt opera manuum suarū.

HOMILIA. XII. XCVI

rum. Oēs philosophi qui uaria dogmata prodiderunt: oēs haeretici qui auctores ad aliter credendum de deo miseris mortalibus extiterunt. Fecerunt sibi idola: & animae uoluntatem putauerūt deum: & cōuersi adorauerūt opera manuum suarū: putantes uera esse quae finxerunt. Omnes igitur tam de uisibili materia: q̄ de falsis dogmatibus fingentes sibi deos corripit hunc sermo diuinus dicens. Si faciet sibi homo deos: & isti non sunt dii. Propterea manifestabo illis in tempore isto opera manuum mearum: ostēdam illis uirtutē meam. In quo tempore/ nisi in isto: quo saluator noster assumpsit corpus humanū? & sciēt quia ego dñs sum. Deinde sequitur alia propheta: quā nescio quare apud septuaginta nō inuenientes: in ceteris aedificationibus quae cum hebraeo consentiūt sermone repperimus. Quae plena est necessariis rebus/ & tam utilibus/ ut possit (si aīus fuerit attentus) a uitiis renocare lectorem. Sic autē sequitur. Peccatum Iuda scriptum est in stillo ferreo: in ungue adamātino: sup latitudinem cordis eorū. Quoniam niam difficile est aliquem se malum cōfiteri: ideo iudaei qui exemplaria nōnulla falsarunt: etiam in hoc loco pro peccato Iuda: peccatum eorum posuerunt. Sed si figuratiter cōsyderes (ut saepe ostēdimus) Iudam/ christum nuncupari. Forsitan peccatum Iuda: peccatum nostrum est qui credimus in christum de tribu Iuda: & ex eius sū carnem stirpe nascentem. Si autem uolueris sacratius intelligere de proditore Iuda dictum: peccatum Iuda scriptum est in stillo ferreo in ungue adamātino/ sculptum super pectus cordis eorū: repugnabit tibi q̄ sequitur/ eorū. Igitur (ut supra diximus) sup nos qui peccamus/ ista cōueniunt: quorū peccata nō forinsecus alicubi conscribitur: sed in cordis cōscientia: stillo exarrata ferreo: sculpta ungue adamātino. Quod autem peccata nostra scribatur in pectore: ex his quae sequuntur intellige. Anteq; peccatum faciam: nulla in corde meo peccati imago uersatur. Cum autem conscientia peccati imaginem sumperit: habeo formam illius: & semper ante oculos cordis mei delicti pompa depigrit. Et quidem si esset peccatum meum attramēto cōscriptum: forsitan deletem illud. Nunc autem scriptum est in stillo ferreo: & in ungue adamātino scriptum est super pectus cordis mei: ut ante tribunal ueniam: & cōmpleatur illud q̄ a christo prophetatum est. Nihil abscondum quod nō manifestabitur: & nihil occultum quod nō palam fiet. Nudabit pectoris mei conscientia: & aperto corde uidebūt litterae peccatorum: quae in stillo ferreo/ in ungue adamātino scriptae sūt: atq; ita uniuersa expectatū multitudinem leget in pectore meo signatas imagines peccatorū. Nihil enim abscondum quod nō reuelabitur: & inter se inuicem cogitationum accusantium siue defendētiū. Et nolite ante tempus iudicare: donec ueniat dñs: & illu/ minet absconsa tenebrarū: & manifestet consilia eorū. Cui manifesta? Vtiq; non sibi/ quia anteq; fiat cuncta cognoscit: sed his qui cum illo uenturi sunt:

& propter puritatem mentis & corporis agnum sequuntur: ostendit delicta in corde peccatoris expressa: ut resurgant iusti in gloriam: peccatores uero in obprobrium & confusionem æternam. A quibus liberet deus resurgentes cum christo Iesu. Cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

De plantatione uitis: & quomodo conuersa sit in amaritudinem uitis alienæ. Homilia. XIII.

EVS Mortem non fecit: neque delectatur in perditione uiuentium. Creauit enim: ut essent omnia & salutes generationes mundi: nec est in eis uenenum mortis: neque inferni regnum super terram. Deinde paululum ultra procedens repperio unde sit mors. Inuidia autem diaboli: mors introiit in orbem terrarum. Omnia igitur bona in nobis: & propter nos: contulit deus: sed nosmetipsi malitiam atque peccata propria nobis attraximus uoluntate. Unde & in præfati lectione per prophetam nunc queritur deus: & quodammodo dubius inquit: quomodo in quibusdam amara sit anima quam dulcem ipse contulerat: & ait. Quomodo conuersa est in amaritudinem uitis alienæ? Quod dicit tale est. Ego feci pedes: quibus gredere: mortale genus: qua causa factum est ut clauderetur plurimi? Ego feci omnia membra ualida atque integra: quomodo in multis uideo debilia atque mutilata? Itaque non solum primi hominis anima: sed uniuersarum ad imaginem & similitudinem dei facta est: & antiquior est hæc imago quæ dei est: imago tabuli: quam posita nobis induimus ob peccatum. Unde debemus magnopere laborare: ut quomodo delinquentes: portauimus imaginem terrestris: ita ad poenitentiam conuerteremur: imaginem celestis. Ad quam & uniuersa primum condita creatura est: ob cuius in malum conuersionem nunc peccantes sermo corripiens ait. Quomodo conuersa est in amaritudinem uitis alienæ? Ego autem plantaui eam fructiferam. Uniuersam ueram (ut ante diximus) & nunc eadem plenius ut intelligatis repperimus. Quia deus bonam plantaui uineam hominis animam: sed ipsa uitio suo aduersus conditoris sui uoluntatem deprauata est. Ego autem plantaui te uitem fructiferam: uniuersam ueram: non ex parte ueram & medietatem ex parte plantauis: sed uniuersam ueram. Quomodo contra plantationem meam conuersa es in amaritudinem: & facta es uitis aliena? Post hæc sequitur. Si abluta fueris nitro: & multiplicaueris tibi pompam: maculata es in conspectu meo in iniquitatibus tuis: dicit dominus. Ergo ne hoc arbitrandum est: quia anima peccatrix nitro conata sit purgare maculas suas: & assidue pompam quæ oritur ex terra: immunditiæ delictorum a se mundare contemplerit? Unde nunc ad eam sequitur sermo diuinus. Si abluta fueris nitro: & multiplicaueris tibi pompam: maculata es in conspectu meo in iniquitatibus tuis: dicit dominus. An id quod est uetus æstimandum: ut sacra uolumina referunt quod omni uirtute sit plenus sermo dei:

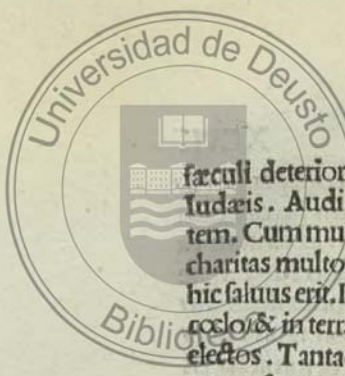
& habeat istiusmodi fortitudinem quæ possit purgare uitia: & sordibus defricatis ad candorem pristinum reuocare. Viuens quippe est sermo dei: & effluxus: & acutus super omnem gladium utriusque acutum: & reliqua. Ex quibus docemur pro passionibus animæ remedia habere sermonem: esse in eo nitrum: esse pompam: quibus sordes abluantur. Neque uero omne peccatum nitro sermonis: & pompa potest emundari. Sed sunt aliqua delicta quæ non indigent curatione. Facile nec ad nitri pompam: & actum abluta discedant. Sicut nunc dicitur. Si abluta fueris nitro: & multiplicaueris tibi pompam: maculata es in conspectu meo in iniquitatibus tuis: dicit dominus. Et quomodo sunt quædam uulnera malagmatibus: & oleo: & alligaturis redduntur pristinae sanitati. Alia uero sunt istiusmodi de quibus dicatur. Non est malagma imponere: neque oleum: neque alligaturas. Sed terra uestra deserta: ciuitates uestre igni exustæ. Sic sunt quædam peccata quæ animam sordidant: & indigent homine qui habeat pompam: nitrumque sermonem. Alia uero talia sunt: ut non possint supradictis sermone uirtute curari. Neque enim sordibus comparantur. Iecirco sciens differentias peccatorum: per Hesaiam dominus ait. Lauabit dominus sordes filiorum: & filiarum syon: & sanguinem emundabit de medio eorum: spiritu iudicii: & spiritu combustionis sordes: & sanguinem: sordes spiritu iudicii: sanguinem spiritu combustionis. Si peccasti: & peccatorum sorde pollutus es. Lauabit dominus sordes filiorum: & filiarum syon: & sanguinem emundabit de medio eorum. Si autem mortale peccatum est: non possumus nitro pompam mundari: & spiritu iudicii: sed spiritu combustionis: & poenæ: ne forsitan & Iesus baptizet spiritu sancto: & igne. Non quia eundem in spiritu sancto atque igne baptizet: sed quia sanctus baptizetur sancto spiritu: & is qui post fidem & mysterium dei rursum ad scelera conuersus est: cruciatu purgetur incendiis. Beatus qui lauacrum accipit spiritus sancti: & ignis lauacro non indiget. Miserabilis autem & omni fletu dignus: qui post lauacrum spiritus baptizandus est igne. Vtrumque si quidem habet baptisma Iesus. Exiit namque uirga de radice Iessæ: & flos de radice ascendit. Virga peccatoribus: flos iustis. Sic deus & ignis consumens: & lumen in scripturis dicitur. Ignis peccatoribus: lumen sanctis: & beatus qui habet partem in resurrectione prima. Siquis seruauerit lauacrum spiritus sancti: iste in resurrectione primæ parti communicat. Siquis uero in secunda resurrectione seruatur: iste peccator est qui ignis indiget baptismi qui combustionem purgatur: ut quicquid habuerit lignorum: & stipulæ: ignis ille consumet. Quamobrem cum talia post mortem nobis refidere uideamus: scripturas diligenter legetes: reponamus eas in cordibus nostris: & iuxta eorum uiuere præcepta nitamur: ut ante excessionis diem (si fieri potest) peccatorum sordibus emundati: cum sanctis ualeamus assumi in christo Iesu. Cui est gloria:

est gloria: & impium in secula seculorum. Amen.

De iustificatione Israel a peccatrice Iuda. Homilia decimaquarta.

PSVM Primum lectionis sermonem qui perobscurus est: debemus excutere: & postea (si dominus uiam dederit intellegendi) ad altiores sensum uenire. In regnorum libris fertur historia: quæ docet post Salomonis iterum tribus Roboam: duodecim tribus fuisse diuisas. Id est decem tribus regnasse Ieroboam: & uocatas eas esse Israel. Duabus uero præfuisse Roboam: & uocatas eas esse Iuda. Quæ discessio populi iuxta fidem libri: usque ad præsentem diem permanet. Neque enim in aliquibus uoluminibus inuenitur: ubi Israel & Iuda sub unum rursus impium redigantur. Primus itaque peccauit Israel sub Ieroboam: & cæteris successoribus eius. Et tanta peccauit: ut a deo traderetur captiuitati: & seruiret apud Assyrios usque ad præsentem diem. Et Iuda peccauit: traditusque est Babyloniis: non usque ad hodiernum diem (ut scriptura testatur) sed septuaginta annis: de quibus Hieremias prophetauit: & Daniel: si intellexisti historiam quæ in regnorum libris scripta est. Considera uerba prophetæ: & uidebis eundem exprimi sensum. Accusatur Israel: & dicitur. Audiens congregatio Iuda quod ob peccata sua Israel tradita sit captiuitati: non agit poenitentiam: & conuersa non est ad me: sed in tantum peccatis peccata cumulauit: ut ad comparisonem uitiorum eius iustior inueniatur Israel. Deinde propheta prædicare uidetur ad Israel: ut quia Iuda prior illo factus sit: conuertatur ad deum: & Israel sub uno imperio futuras esse: & ad pristinam reddatur concordiam. Quod ut plenius fiat: ipsi scripturæ uerba ponenda sunt. Et dixit dominus ad me. In diebus regis Iosias. Vidisti quid mihi fecit habitatio domus Israel? Non dixit Iuda: sed prius Israel. Abiit subitus omnem montem excelsum: & subitus omne lignum nemorosum: & fornicata est illic. Et dixi postquam fornicata est hæc omnia. Conuerte: & ad me: & non est conuersa: & uidit præuaticationem eius: id est populi Israel. Præuaticatrix Iuda: & uiderunt id est hi qui erant de Iuda: quoniam de omnibus comprehensa est: in quibus machabatur habitatio Israel. Dimisi eam: & dedi ei libellum repudii. Dimisi enim populum Israel: & eieci eos in Assyrios: & dedi ei libellum repudii in manu eius: & non timuit præuaticatrix Iuda propter tanta quæ passa est Israel: dimissa a deo: accipiens libellum repudii in manus suas. Debuerat a uitis suis

Iuda conuerti: & per aliena peccata correpta: sibi similia præuicari. Quæ non solum peccare non desinit: sed pristina scelera duplicauit: in tantum ut ad comparisonem eius: congregatio Israel quæ prius fuerat & ipsa damnata: sit iustior. Et dedit ei libellum repudii in manus eius. Et non timuit præuaticatrix Iuda soror eius: & abiit: & fornicata est & ipsa: & facta est fornicatio eius in nihilum. Et machabatur lignum: & lapidem: & in his omnibus non est conuersa ad me præuaticatrix Iuda ex toto corde suo: sed in mendacium non timuit ex his quæ fecerunt Israel: ut toto corde conuerteretur ad me: & deposito mendacio in quo perseuerabat: uere agere poenitentiam. Et dixit dominus ad me. Iustificauit animam suam Israel a præuaticatrice Iuda. Peccata Israel cum Iudæ uitis comparata: iustificat quodammodo animam eius. Vade: & lege sermones istos ad aquilonem. Si intellexisti historiam: uideamus quid in his mysticus sermo significet. Vocatio gentium ex peccato Israel habuit exordium: ut testantur apostoli: post eam annunciationem quam Iudæorum synagogis prædicauerant: ad uos dicentes erat missus sermo. Sed quia indignos uos iudicatis: ecce conuertimur ad gentes. Paulus quoque sacrata uoce loquitur. Illorum peccato: salus gentibus facta est ad zelandum eos. Igitur multa peccata illius populi fecerunt eum a domino derelinqui: & nos ad sperandum uenire: qui alieni eramus testamentorum dei: & repromissionis. Unde etenim nescio extra terram sanctam natus nunc de promissionibus disputare: sed credere in deum patriarcharum Habraam: & Isaac: & Iacob: & in Iesum christum: qui omnium prophetarum uocibus prædicatus est. Si intellexisti duos populos Israel: & gentium: intellige transmigratricem Israel: populum Iudæorum: & de eis scriptum esse. Dimisi eam: & dedi ei libellum repudii. Dimisit enim uere deus populum Israel: & dedit ei libellum repudii: ut sequens firmiter exemplum. Iubet lex Moysi mulierem displicenti uiro suo dari libellum repudii: & dimitti eam: & tunc uiro licere ut alteram ducat. Iuxta hunc sensum intellige accipientes Iudæos libellum repudii: & omnino a deo derelictos. Vbi enim iam apud eos propheta: ubi signa uirtutum? ubi manifestatio dei? Non templum: non uictimæ: non alius quilibet cultus uoluminibus legis expressus: eieci sunt de regionibus suis: atque ita dedit dominus libellum repudii Israel. Post eos qui nos in scripturis Iudæi uocantur. Iudæi autem per tribum Iudæ: ex cuius saluator stirpe descendit: conuersi sumus ad deum. Et nouissima nra: quæ utinam saltem in hoc tempore nunc cõplerentur: similia sunt futura peccatis Iudæ: imo peiora. Et ut credas in consumatione

ORIGENES

saeculi deteriora nobis sunt euentura q̄ euenerunt Iudeis. Audi saluatorem in euangelio praedicantem. Cum multiplicatae fuerint iniquitates: refrigescet charitas multorum. Qui autem perseuerauerit in finem: hic saluus erit. In alio loco: faciet signa & prodigia in caelo & in terra ad decipiendos (si fieri potest) etiam electos. Tantaque incredulitas in uniuerso humano genere futura est: ut saluator noster qui omnia quae sunt uentura cognouerit loqueretur. Putas ueniens filius hominis: inueniet fidem super terram? Vere quippe si iudicemus fidem & ueritatem: non multitudinem: & respiciamus uoluntatem hominum non congregationem: uidemus in tanto numero ecclesiarum: fidem difficile repperi. Tunc erant uere fideles: quando martyrum uictima ferrebatur: quando cruentas exequias profecti: tristes ad ecclesiam reuertebamur: & omnis erat multitudo loquentium: quando cathecumini in prima statim fide pro ferendo martyrio docebantur: quando muliercula & infirmus sexus usque ad mortem manebat irrepidus. Tunc uere signa de caelo: tunc fiebant portenta de terra. Tunc erant pauci quidem: sed uere fideles/angustam & arctam ingredienti uiam: quae ducit ad uitam. Nunc uero quando facti sumus plures: quia difficile est plures esse bonos: neque enim mentitur Iesus dicens. Multi uocati: pauci autem electi. Ex tantis christianam fidem pollicentibus: pauci satis repperiuntur: qui habeant fidem & ueritatem & beatitudinem digni sint. Si itaque dicit primum propter peccata dimisi Israel: & reliquiam in conmigratione. Iudas autem audiens ea quae acciderant Israel: noluit ad me conuertere. De nostris loquitur peccatis: quod legentes ea quae passus est populus Iudaeorum: non timemus: neque dicimus. Si naturalibus ramis non peperit: quanto magis nec parceret nobis deus? Si illos gloriantes esse se oliuam bonam: & de radice patriarcharum Habraam/Isaac & Iacob: Christus clementissimus deus pro suo merito eradicauit: quanto magis neque nobis parceret si similia fecerimus? Vide benignitatem & ueritatem dei. Neque enim benignus tantum est: & seuerus: neque seuerus tantum: & non etiam benignus. Si benignus esset tantummodo: bonitatem eius conteneremus: Si seuerus: desperatio nos salutis: propter peccata quae fecimus praecipitaret in uitia. Nunc uero quia si deus: necessarium quippe habemus homines bonitatem eius/ob poenitentiam: & seueritatem ob delicta. Et benignus est & seuerus. Et loquitur ad nos per prophetam dicens. Vidisti quae fecit mihi habitatio domus Israel? Israel in praesenti pro Iudaeorum populo accipe. Abiit super omnem montem excelsum: & subiit usque ad omne lignum nemorosum. Si consideres phariseum ascendentem templum cum superbia: & non percutientem pectus suum: neque mala propria sentientem. Quomodo dicit: gratias tibi ago: quia non sum ut caeteri homines: raptores/

SVPER

iniusti/adulteri: & sicut iste publicanus. Ieiuno his in sabbato: decimas de substantia mea. Videbis quomodo ascenderit super omnem montem excelsum: & inflammatus arrogantia ipse praedicet. Sunt autem alii qui ascendunt super colles: & sunt subtus omne lignum non fructiferum: sed nemorosum. Siquidem alterius est lignum quod ubertate fertile est: alterius quod tantum abundat fronde filiorum. In nemoribus & lucis/nemo plantat ficum: nemo uineam/nemo arbores fertiles: sed oblectatione tantum uisus/ligna frondentia. Tales sunt haeretici: quorum orationem suam uerborum decore componunt: ut non conuertant audientes a uitis: sed delectent. Igitur qui istiusmodi seductione persuasus est: abiit subtus omne lignum: simulque attende quia non dixerit omne lignum: & tacuerit: neque rursum addiderit omne lignum fructiferum: sed significanter adiecit subtus omne lignum frondolum. Quamobrem si intelligis cur praecipitur in lege. Non plantabis omne lignum iuxta altare domini dei tui: nec facias nemus. Nominanter quippe interdicitur ne lucus plantetur in templo. Si obserueris quia dictum sit: fornicata est illic. Et dixi/ postquam fornicata est haec omnia: ad me conuertere: & non est conuersa. Et uidit prauaricationem eius prauaricatrix Iuda. De nobis intellige: qui derelinquentes pactum quod cum deo fecimus: non seruamus: neque respicimus priorem populum & testamentum: & repromissiones & nobilitatem generis per peccatum simile perdidisse. Si essetis filii Habraam: opera patris uestri faceretis: dicit dominus eis. Et in alio loco Ioannes. Ne incipiat (inquit) dicere in uobis: quia patrem habemus Habraam. Dico enim uobis: quoniam potens est deus ex lapidibus istis suscitare filios Habraae. Lapidem esse nos significat ui qui ad similitudinem lapidum obdurantes corda nostra renuimus ueritatem. Et uere omnipotens deus/suscitauit filios Habraae de lapidibus: si permaneamus in adoptione eius: & spiritum per quem adoptati sumus/custodiamus in nobis. Videt ergo prauaricationem Israel prauaricatrix Iuda quae non seruauit pactum quod cum deo fecerat. Et uidit quoniam de omnibus quibus comprehensa est illa generatio. Omnia quippe quae passus est Israel: nos qui sumus Iuda: legentes in sacris uoluminibus: inuenimus quoniam de omnibus machabatur habitatio Israel. Dimisit eam deus: & dedit illi libellum repudii. Et cum deberemus ex his quae illi passi sunt: nos ad meliora conuertere: & inspicere quia illi propter peccata traditi sunt captiuitati: & interfecti ab inimicis/ciuitates eorum igni exustae sunt. Cum itaque (ut diximus) haec nobiscum debuerimus reputare: quia si deus naturalibus non peperit: quanto magis nec nobis parceret? Si illos quod de patriarcharum genere descendebat: sic propter peccata dimisit: quid nos necesse sit uocari ex gentibus

EZECHIELEM PROPHE.

gentibus pati/nihil horum reputamus: & ideo nos uocatos ut illi incitent ad zelum: uidentes seruos aliquando liberos: ignobiles aliquando/nunc deifilios. Si autem illi tanta passi sunt: quanto magis nos si peccauerimus/peiora patiemur: in quibus machabatur habitatio Israel: Dimisi eam: & dedi illi libellum repudii in manus eius. Et non timuit prauaricatrix Iuda haec quae fecit habitatio Israel: quia dimisi eam: & dedi illi libellum repudii. Non timuit prauaricatrix Iuda: ne & ipsa propter peccata sua similia sustineret. Siquis nuper emptus: domum emptoris & domini fuerit ingressus: sciscitatur ab aliquo conseruo: quis de prioribus seruis ostenderit: dominum quod promeruerit: & si uoluerit in domino domini perseuerare: cauet ea facere quae eos fecisse audiuit: qui perseuerat: & tormētis & relegatione digni extiterunt. Deinde diligentissime inquirens quid fecerint illi: qui libertatem a domino meruerunt: omni labore nititur ut ea faciat quae eos fecisse cognouit. Et nos itaque qui non eramus serui dei: sed idolorum & demonum: & postea ex gentibus congregati credimus in Christo: legamus scripturas: uideamus quis iustificatus: quis offenderit deum. Et cum omni obseruatione nitamur ea facere: quae iustos legimus fecisse. Et caueamus in haec incidere: in quae inciderunt hi qui traditi sunt captiuitati: & eieci de hereditate dei. Et non timuit prauaricatrix Iuda: & abiit: & fornicata est et ipsa post fornicationem/in qua primus corruit israel. Fornicata est et Iuda. Et facta est fornicatio eius in nihilum. Et machabatur lignum & lapidem. Quando peccamus duro contra deum corde: nihil aliud facimus: nisi lapidem fornicamus. Quando in uoluntate peccamus: machamur subtus omne lignum nemorosum. Et in his oibus non est conuersa ad me prauaricatrix Iuda ex toto corde suo: sed in meditatione. Et nos conuersi sumus ad deum. Sed quia non ex toto corde conuersa sumus. Non est conuersa ad me prauaricatrix Iuda ex toto corde suo. Neque uero ait. Non est conuersa ad me prauaricatrix Iuda: & tacuit. Sed non est (inquit) conuersa ad me prauaricatrix Iuda ex toto corde suo: uerum in meditatione. Ut ostenderet eos qui conuertuntur: si non ex toto corde conuertantur: in mendatio/non in ueritate conuertere. Quapropter legamus ueteris testamenti historias & prophetas. Et si quos iustificatos inuenimus: eueniunt ea quae illi iustificati sunt. Legamus euangelia: & omne nouum testamentum: Legamus apostoli Pauli epistolas uniuersas. Scribamus in cordibus nostris/ uiuentes iuxta praecepta ecclesiae: ut non tradatur & nobis libellus repudii. Sed haeredes efficiamur cum Christo Iesu: & plenitudine gentium/ ecclesiam dei introeunte/ nouissimum saluet Israel. Secundum illud eloquium. Cum autem plenitudo gentium introierit: tunc omnis Israel saluus erit. Et fiet unus grex: & unus pastor: docens in comune populum suum magnificare omnipotentem deum: cum Christo Iesu. Cui est gloria & impium in saecula saeculorum. Amen.

Explicit tractatus Origenis super Hieremiam prophetam.

HOMILIA. I.

XCVIII

Præfatio. S. Hieronymi presbyteri in tractatum Origenis super Ezechielem prophetam.

Agnum est quidem amice quod postulas: ut Origenem faciam latinum: Et hominem (iuxta didimi uidentis sententiam) alterum post Apostolum ecclesiae magistrum: et romanis auribus donem. Sed oculos (ut ipse nosti) dolore cruciatus: quem nimia impatiens lectione contraxi: & notariis penuria: quia tenuitas hoc quoque subsidium abstulit: quod recte cupis tam ardenter (ut cupis) imple non ualeo. Itaque post. xiii. homilias in Hieremiam: quas iam pridem confuso ordine interpretatus sum: Et has. xiii. in Ezechielem: per iterum dictaui. Id magno opere curans: ut idioma supradicti uiri: & simplicitatem sermonis: quae sola ecclesiis prodest: et translatione conseruaret. Omni rhetoricae artis splendore contempto. Res quippe uolumus non uerba laudari. Et illud breuiter admonens: ut scias Origenis opuscula in omnem scripturam esse triplicia. Primum eius opus excerpta sunt: quae graece scolae nuncupantur. In quibus ea quae sibi uidebantur obscura: aut quae habere aliquid difficultatis: summatim breuiterque perstrinxit. Secundum homiliaticum genus: de quo & prius interpretatio est. Tertium quod ipse inscripsit thomos: nos uolumina possumus nuncupari. In quo opere tota ingenii sui uela/ spirantibus uentis dedit: & recedens a terra: in medium pelagus aufugit. Scio te cupere ut omne genus transferam dictionis. Praemi si causam cur facere non possim. Hoc tamen sponte deo: quia si orante te Iesus reddiderit sanitatem: non dicam cuncta (quia hoc dixisse temerarium est) sed multa sim tractaturus: ea lege qua tibi saepe constitui: ut ego uocem praebear: tu notarium. Vale.

Explicit prologus.

Incipit tractatus Origenis super Ezechielem prophetam. De captiuitate populi israel: & ioachim rege iuda: & de uisione Ezechieelis prophetae. Homilia. I.

ON OMNIS Qui captiuius est: propter peccata sustinet captiuitatem. Nam cum multitudo causa peccati derelicta fuerit a deo: & captiuitatem sustinens comprehensa sit a Nabuchodonosor: atque eiecta de terra

sancta: in Babyloniam usque perducta sit: pauci tamen iusti quierant in populo/ non ob culpam suam sustinuerunt captiuitatem: sed ob id ne peccatores qui fuerant iugo captiuitatis oppressi: omnino subsidium non haberent. Fingamus quippe peccatoribus in Babyloniam abductis. Iustis in antiquis finibus resedisse. Fiebat ut nunquam peccatores remedium consequerentur. Disposuit igitur clementis & benignus: & hominum amator deus: inter supplicia quibus peccatores puniret: etiam uisitationis suae miscere pietatem. Nec immoderata poena miseros praemeret. Semper talis est deus. Non excruciat nocentes: sed quasi pius pater tormētis clementiam sociat. Si autem uis agnosce

re uera esse quæ dicimus. Vide quid acciderit ægyptiæ fame: si uoluisset interficere tñ ægyptios: & punire cruciatos in septēnali fame fecisset utiq; qd uoluerat. Et neq; Ioseph in ægyptum defendisset: neq; Pharaon uidisset somnium de his quæ in ægypto fuerant: nec regi fuisset ostēsum a principe uiriorum esse quēdam clausum in carcere: qui posset regi somnium interpretari. Nūc uero (ut cernis) deus flagellat quasi pater: parcat aut nō solum israel: uerum & ægyptiis: cum alieni sunt ab eo: ppter propriam māsuetudinem. Et manifestum est quia boni dei opus super eos exerceat. Dum Ioseph descendit in ægyptum: dum Pharaon sonis admonetur. Dum princeps uini interpretem indicat: dum interpres disserit uisa: atq; ita ubertatis tempore frugibus congregatis: posterioris famis penuria uincitur. E quibus omnibus perspicuum est: non esse immoderatam iram quæ ab hæreticis in creatore reprehenderunt: poterat ues equidem multas historias retexere ad hæc probanda quæ dixi: sed ne uidear a proposito recedere. Compendium facio sermonis. Propositum quippe mihi est explanare de eo: quod ppter peccata sua captiuus abductus sit populus israel. Et ne forte aliquis arbitretur: peccatores a deo traditos: ab eo ulteterius non gubernari: & semel in captiuitatem redactos: ultra dispensationem eius: & misericordiam nō mereri: præsentem locum diligentius cōsideremus. Daniel non peccauit: Ananias / Azarias / & Misael a peccato imunes fuerunt: & tamē captiui effecti sunt: ut ibi positi: captiuum populum consolarentur: & per exhortationem uocis suæ: poenitentes in Hierusalem restituerent castigatos: pro tempore. Septuaginta quippe annis seruitutis supplicia pepēderunt. Ac sic deinde in sedes proprias reuersi sunt: quia sanctus propheta: sermo: dilectos aīos subleuauerat. Verum nō solum hi quattuor in captiuitate prophetæ extiterunt: & Ezechiel unus ex eis. Et Zacharias filius Barachia: captiuitatis tempore sub Dario rege cecinit. Inuenimus etiam Aggeum: multosq; alios prophetarum: hisdem prophetasse temporibus. Ex quibus indicatur: deum nō tñmō punire peccātes: uerū & misericordiam miscere suppliciis. Quod si dubitas: audi uoces tormenta patientium: quomodo sacratum & in cruciatibus suis: clementiam dei eloquantur. Cibabis nos pane lachrymarum: & potabis nos in lachrymis imensuram. Non ait indifferenter in lachrymis: sed in lachrymis imensuram. Misericordia quippe dei in pōdere: si non esset utile cōuersioni peccatum adhibere tormenta peccantibus: nunq̄ misericors & benignus deus poenis scelera puniret. Sed quasi indulgentissimus pater ad hoc corripit filium: ut erudiat: quasi prouidentissimus magister: seueritate frontis: lasciuium discipulum castigat: ne amari se sentiens: pereat. Vide Salomonem sapientissimum omnium: quid de dei correctionibus suspiceretur. Fili noli esse animi in disciplina dei: neq; deficias correptus ab eo. Quem enī diligat dominus:

corripit: flagellat: autem omne filium quem recipit. Nullus est enim inquit Apostolus filius: q̄ cum peccauerit: non flagelletur a patre. Et ad hoc mirabiliter addidit: dicens. In disciplina perseverate. Tanquā filii nobis offert se deus. Quis enim filius quem non corripit pater: quod si extra disciplinam estis. Cuius participes facti estis: Omnes ergo adulteri: & non filii estis. Sed sit forsitan aliquis: qui ipse nomine iræ offensus: criminetur eam in deo. Cui respōdebimus: nō tam iram esse iram dei: quam necessariam dispensationem. Audi quod sit opus iræ: ut arguat: ut corrigit: ut emendet. Domine ne in ira tua arguas me: neq; in furore tuo corripas me. Qui hæc loquitur: scit furorem dei nō esse inutilem ad sanitatem: sed ad hoc adhiberi: ut curet ægrotantes: ut emendet eos q̄ sermonem eius audire cōtempserunt: & iccirco nūc deprecatur: ne de talibus remediis emendetur: ne cum poenali medella recipiat pristinam sanitatem. Quasi si seruus iam iter flagella positus: dominum p̄cetur: remittens ei se imperata facturum. Et dicat. Domine ne in ira tua arguas me: neq; in furore tuo corripas me. Omnia quæ dei sūt bona sunt: & meremur corripiri. Ausculta quid dicat. Arguam eos in auditu angustiarum eorum. Ideo audiuimus ea quæ tribulationis sunt: ut emēdemur. In maledictis quoq; leuiticis scriptum est. Si propter ista nō obcederint: neq; cōuerfi fuerint ad me: apponam eis plagas septē sup peccata eorū. Si autem & post hæc cōuerfi non fuerint: emēdabo eos. Oīa dei quæ uidentur amara esse: ad eruditionem: & remedia p̄ficiūt. Medicus est deus: pater est deus: dñs est: & nō asper: sed lenis est dñs. Si ueneris ad eos qui puniti sunt sm eloqa scripturarū: Compones scripturas scripturis: ut & te Apostolus docet. Et uidebis ibi esse dulcissima: ubi amarissima æstimetur. Scriptum est in propheta. Nō uindicauit bis in idip̄m in iudicio. Vindicauit semel in iudicio per diluuium. Vindicauit semel in iudicio sup Sodomam: & Gomorrah: Vindicauit semel in iudicio sup Aegyptum: & sexcēta milia israel. Noli æstimare: qd hæc ultio poena tñ fuerit p̄cōribus: quasi post mortem: & supplicia: ite a supplicio excipendas: puniti sūt in p̄nti: ne in futuro iugiter puniretur. Certe pauperem in euāgelio / squalore & penuria p̄mit: & postea in Habraam sinu regeſcit: recepit mala sua i uita sua. Vñ scis an recepit q̄ in diluuiū sunt necati mala sua in uita? Vñ nosti utq; restituta sint Sodomæ: & Gomorrah: mala sua in uita sua? Audi testimōia scripturarū. Vis testamenti ueteris. Disce. Vis noui Edocere? Restituetur Sodomā in antiquum. Et adhuc dubitas an bonus sit dñs puniens Sodomitas? Tolerabilis erit terræ Sodomorū: & Gomorreorū: in die iudicii: dicit Iesus miserās Sodomitarū. Benignus ergo est deus: Clemēs est deus. Solem suum uere ori facit sup bonos: & malos: & pluit uere sup iustos: & iustos. Non solum hunc quem oculis cernimus solem: sed & illum solem qui oculis mentis aspiciatur. Ego malus eram: & ortus est mihi iustitiæ sol:

ego malus

ego malus eram: & uenit super me pluuia iustitiæ. Bonitas dei est etiam in his quæ amara æstimantur. Igitur in captiuitate constitutus est propheta. Et cerne quem uideat: ne dolores sentiat captiuitatis: deorsum uidet labores: sed sursum eleuans oculos: aperit os suspiciens gloriam dei. Videt quattuor aialia: de quibus multus sermo: & difficilis interpretatio est. Cernit autem quattuor aialium. Cernit rotas se inuicem continētes. Auiga quattuor aialium nō totus est igneus: sed pubetenus a pedibus: & exinde usq; ad sumum electri fulgore rutilat. Nō enim solum tormenta habet deus: sunt in eo etiam refrigeria. Punit peccatores: sed p ea ministeria quæ deorsum sunt. Neq; enim ppheta ignem uidit in capite: aut in his membris quæ a lumborū confinio ad summa consurgunt (Igneus est enim deus) sed a renibus usq; ad pedes: ut demōstret eos qui in generatione uersantur: igne idigere. Renis quippe coitus significatio est. Adhuc in lumbis Habraam p̄ris erat leui: qñ occurrit ei melchisedech. Et in psalmo dñi. De fructu lumbi tui ponam sup sedem meam. Igneus est a renibus usq; deorsum deus. Generationis enim & libidinis opera: genēna supplicis corripit. Igneus est deus: sed nō totus est igneus. Supiora eius electi sunt. Electrum nō solum argēto: uerū & auro est p̄ciosius. Electrum autem pro exēplo fulgoris scriptura posuit. Non q̄ deus uere electrum sit: & qñ nō est tale electum deus quale uidebat: sic nō est talis ignis: qualis a renibus usq; ad pedem finem apparuit. Ignis iste consumit: & nō est appositum quid cōsumat. Vt tu quarens repperias: quid sit illud: quod a dei igne cōsumitur. Deus noster ignis cōsumēs est. Quid cōsumit ignis iste? non ligna quæ cernimus: nō sensibile scēnum: nō stipulam quæ uidetur. Sed si superædificaueris fundamēto christi Iesu opera peccati ligna: opa peccati scēnum: opera peccati inferiora stipulam. Venit hic ignis: & uniuersa ista examinat. Qui est ignis iste quem lex prædicat: & euāgelium non tacet? Vniuscuiusq; opus q̄ sit: ignis probabit. Quis est (o Apostole) ignis iste qui probat opa nostra? Quis est iste ignis sic sapiens: ut custodiat aurum meum: aut argentum meum splendidius ostendat? Vt illa sum relinquat eum: qui in me est lapidem p̄ciosum. Vt male tñ cōsumat quæ feci: quæ superædificauī: ligna: scēnum: stipulam. Quis est iste ignis? & ignem ueni mittere super terram: & quid uolo nisi ut attēdatur? Iesus christus dicit. Quem uolo ut iam accendatur. Bonus enim est: & nouit quia si ignis iste fuerit accensus malitia cōsumabitur. Scriptum est in prophetis. Sanctificauit eum in igne ardenti: & uorauit tanq̄ scēnum solum. Et rursum. Emitet dñs sabaoth in tuum honorem cōtumeliam: & i tuam gloriam ignis ardens accēdatur: id est ut tu glorificeris. Emititur ignis in opera peccatorum tuorum. Vis adhuc a prophetis discere? Quia ea tormenta boni dei sunt ad utilitatem eorum qui & sustinent cōstituta. Au-

sculta eundem prophetam dicentem. Habes carbonem ignis: sedebis super eos: hi erunt tibi adiutorio. Hæc oportebat abscondere: & in medium non proferre. Sed hæretici nos impellunt ut calanda efferamus in publicum: quia testis sūt apud eos: quia adhuc paruuli iuxta animæ ætatem sunt: qui metu idigent magistros: qui minis: & terroribus corripēdi sunt: ut possint cōsequi bonitatem: ut per amara remedia: a uulneribus peccatorum aliquādo desistant. Semper enim sacramenta dei: propter paruulos auditores uelaminibus quibusdam operiuntur. Quā magna multitudo dulcedinis tuæ domine: Quam abscondisti timentibus te. Legis: & prophetarum deus abscondit multitudinem bonitatis suæ non diligētibus: sed timētibus se. Paruuli quippe sunt: nec possunt cum emolumento suo discere quod amentur a patre: ne dissoluantur: ne despiciant bonitatem dei. Quapropter cū audieris de populi captiuitate. Crede quidem uere accidisse eam iuxta historiam: & si dem: sed in signum rei alterius præcessisse: & subsequens significasse mysterium. Nam & tu qui uocaris fidelis: qui conspicias pacem. Christus quippe pax nostra est: in Hierusalem cōmoraris. Si autem peccaueris derelinquet te uisitatio dei: & traderis captiuus Nabucodonosor: & traditus duceris in Babylonem. Cum enim cōfusa fuerit anima tua a uitis: & perturbationibus: abduceris in Babylonem. Quomā babilon confusio interpretatur. Et si rursum poenitentiam egeris: & per cōuersionem ueri cordis misericordiam a deo interpretaueris: mittitur tibi Esdras qui te reducat: & ædificare faciat Hierusalem. Esdras quippe interpretatur adiutor. Et mittitur tibi uerbum iuuans: ut reuertaris in poenitentiam tuam. Sacramentum est & id quod in enigmate a Daniele dicitur ab Apostolo: abscondete pariter: & reuelate / narratur. In Adam omnes moriuntur: & in christo uiuificantur. Fuit quippe Adam in paradiso: sed serpens captiuitatis eius causā extitit: & fecit ut eiceretur: siue de Hierusalem: siue de paradiso: & ueniret in locum hunc lachrymarum. Serpens hostis est: & contrarius ueritati. Cōtrarius autem nō a principio creatus est: neq; statim super pectus: & uentrem suum ambulauit: nec fuit ab initio maledictus. Sicuti Adā: & Eua: non statim ut facti sunt: peccauerunt. Ita & serpens fuit aliquando non serpens cum in paradiso delitium moraretur. Vnde postea corruens ob peccata meruit audire. Tu es signaculum similitudinis. Corona decoris: In paradiso dei natus es: donec intueretur iniquitas in te. Ambulasti maculatus in omnibus uis tuis. De quo etiam Iob memorat. Quia in conspectu omnipotentis dei superbiuit. Cecidit quippe de coelo lucifer: Qui mane oriebatur: contritus est sup terram. Vide cōsonātiā pphetici euāgeliciq; sermonis: ppheta dicit. Cecidit de coelo lucifer qui mane oriebatur. Cōtritus est sup terrā. Iesus loquitur. Videbā satanā qñ fulgur de coelo cadere. Quid differt dicere fulgur: & luciferum de coelo ruentem?

Quod ad rem pertinet: omnis consonantia de cadente est. Deus quippe mortem non fecit: nec malitiam operatus est: liberum arbitrium / & homini / & angelo / ad uniuersa promisit. Hic iam intelligendum est quomodo per arbitrii libertatem: alii ad bonum: cōscendunt: similitatem: alii corruperint in malitiam profundum. Tu uero homo quare non uis arbitrio te tuo derelictum: quare aegre fers / niti: laborare / contēdere: & per bona opa te ipsum causam tuam fieri salutis: an magis te delectabat dormientem & in ocio cōstitutum: aeterna p̄speritate requiescere. Pater meus usque mō opatur: & ego opor: & tibi displicet qui ad opa creatus es? Non uis tuum opus fieri: iustitiam: sapiētiā / castitatem: nō uis tuum opus esse fortitudinem aliaque uirtutes? Igitur in captiuitatem ducuntur qui ppter peccata sua seruitutis meruerunt supplicia. Et uenit Iesus christus captiuus prae dicare remissionem: & carceris uisum. Ille clamat eis qui sunt in uinculis egredimini: & eis qui uersantur in tenebris uidete. Et nos fuimus in uinculis peccatorum / & nos aliqui uersabamur in tenebris: aduersum rectores tenebrarum mundi istius concertantes. Venit Iesus oīum prophetarum uocibus prae dicatus: dicens ligatis exite: & cōstituti in tenebris aspice. Si aut uis audire Ezechielē filium hoīs in captiuitatem prae dicantem. Et iste typus erat christi. Ideo quod factū est (ait) in tricesimo anno / in quarto mense / quinta mensis: & ego eram in medio captiuitatis: secus flumen chobar: & apti sunt coeli. Secus flumē ergo chobar Ezechiel cum triginta esset annorum: apertos uidit coelos. Et dñs Iesus christus incipiens erat quasi triginta annorum: secus flumē Iordanem: & aperti sunt ei coeli. Per oēm pphetiam Ezechiel dicitur / fili hoīs. Quis aut sic filius hoīs: ut dñs meus Iesus christus? Respondeant mihi haeretici: qui natiuitatem illius in phantasma eludunt: quare christus filius hoīs appellatur: ego affirmo eum filiū hoīs fuisse. Nam qui passiones assumpsit humanas: necesse est ut ante passionem suscepit natiuitatem. Neque enim potuit humanus affectus uerba cōsuetudinis / crucem / mortē / recipere: si nō receperat humanitatis exordium: & consequēs erat natiuitatem eius auferentes: auferre ēt passionem: & simpliciter dicere non est crucifixus Iesus. Nunc uero crucem confiteris: & nō erubescis: iudaeis scandalum / prae dicās crucifixum: & gentibus stultitiam: & minus scandalum passionem uel mortē: erubescis natiuitatē eius confiteri. Nimirum plus scādali est Iesum natū fuisse q̄ mortuum: aut scandalum christiana fides non ueretur? Cur times dicere minora / qui maiora confessus es? praesertim cum natiuitas illius / non ex semine uiri / & mulieris somno cōueniētis esse credatur: sed iuxta pphetia eloquium dicētis. Ecce uirgo in utero concipiet: & pariet filiū: & uocabis nomē eius Emanuel. Hoc quod dicit Emanuel non unum nomē sonat: sed rem significat. Adueniente quippe Iesu: dicimus nobiscum deus. Non frustra ergo in tricesimo anno propheta Ezechiel. Nam & nomē eius figura christi

est. Interpretatur quippe Ezechiel imperium dei. Imperium autem dei nullus est nisi christus dñs. Filius quoque Buzi scribitur: quod interpretatur cōtemptus. Si uenias ad haereticos: & audias eos spernentes / & pro nihilo ducētes creatorem: & insuper ēt criminātes: uidebis iuxta illos cōtempnissimum creatoris filium Iesum christum dñm meum. Quod si quis reluctatur: & non uult hanc quae exponimus quasi pphetiam recipere. Quaram ab eo cur scriptum sit in tricesimo anno uitae Ezechielis: apertos fuisse coelos: & uidisse eas uisiones quae in libro eius continētur. Quid mihi prodest annorum numerus: nisi hoc: ut discam tricesimo anno: & saluatoris / & prophetae coelos fuisse referatos? Et specialibus specialia comparas cognoscā uniuersa quae scripta sunt eiusdem esse dei. Sermones quippe sapiētum / ut stimuli / & quasi clauis confixi: quia contēnentibus dati sunt a pastore uno. Ego & hoc quod dicitur in quarto mense: quinquenta mensis: iuxta possibilitatē sensus mei inuestigans: precor a deo ut id possim intelligere: quod scriptura / rum eius congruit uoluntati. Nouus annus iminet iam Iudaeis: & primus mensis apud eos nonni anni numeratur exordio. Alter aut pascha de numero: nouus annus principium mensis iste uobis erit in mensibus anni. Ab hoc anno numera quartū mensem: & intellige baptizatum Iesum in quarto mense noui anni. Eo enim mense qui apud Romanos Ianuarius nuncupatur: baptismum dñi factum esse cognoscimus: qui est mensis quartus ab anno nouo: iuxta supputationem hebraeorum. Et quia de quattuor elementis mundi sustinēs corpus assumpserat: recipiens ēt sensus humanos: ideo forsitan & in quarto mense: & in quinta die mensis: est intuitus uisionē. Et ego eram in medio captiuitatis. Videtur mihi ironicos dictum: & ego erā in medio captiuitatis. Et ego / quasi si dicat iuxta historiam quē propheta: & ego quod nō detinebar in peccatis populi: eram in medio captiuitatis. Iuxta allegoriam aut christus. Et ego ueni in locū captiuitatis. Veni ad eos fines ubi serui ubi captiui detinebatur. Habes istiusmodi saluatoris nostri uoces in prophetis indignantis: quia nō faciamus nos homines digna dispensatione eius: & maxime nos qui in eū putamur credere. Dicit quippe ad patrem suū. Quae utilitas in sanguine meo: dum descēdo in corruptionem? Nunquid confitebitur tibi puluis: aut annuntiabit ueritatem tuam? Inueni quoque & aliam istiusmodi uocē quae ex saluatoris nostri persona / dicitur per prophetā. Querentes aīas plenas iustitiae: & querentes ueritatis ueros botros. Sed inueniētes plurimos peccatores: & inferaces bonorum fructuum: & iccirco dicētes. Heu mihi / quia factus sum sicut qui colligit stipulam in messem: & sicut raperamus in uindemia: a quo nō superstit botrus ad manducandum primitiua. Heu mihi quod dicitur. Heu mihi non primogeniti totius creaturae: non est diuinitatis uox: sed humanae animae quam suscepit. Vnde

Vnde infert. Heu mihi anima: quia perit reuerens a terra: & qui corrigit inter hoīes non est. Omnes in sanguine iudicantur. Unusquisque proximum quisque suum tribulat tribulatione. Haec idcirco memorata sunt: quia ait propheta. Et ego in medio captiuitatis iuxta flumē Chobar. Quod interpretatur grauitudo. Grauius autem est huius saeculi fluius: sicut & alibi sacratae dicitur. Et iuxta simplices quosque historiam replicat. Iuxta eos uero qui spalius scripturas audiunt: de aīa significat: quae in uitae istius incidit turbines. Super flumina Babylonis ibi sedimus: & fleuimus: dum recordaremur syon. In salicibus in medio eius suspēdimus organa nostra. Quia illic interrogauerunt qui captiuos duxerunt nos uerba canonicorum. Ista sunt flumina Babylonis iuxtaque sedentes: & reminiscētes patriae coelestis: lugent atque deplo rant. Vbi suspēdunt organa sua: In salicibus legis: & mysteriorum dei. Scriptum est in quodam libro. Quia salignam oēs credentes accipiet coronam. Et in Heria dicitur. Orientur quasi aquae: scēnum: & salix superfluēt: & in solēnitāte dei: quā tabernacula eius componentur: salignos ramos tabernaculi fixatione constituent: secus flumē Chobar. Secus flumē istud grauius saeculi. Et aperti sunt coeli. Clausi erant coeli. Et ad aduentum christi aperti sunt: ut reseratis illis: ueniret super illos spiritus in specie columbae. Neque enim poterat cōmeare: nisi primum ad suae naturae confortem descēdisset. Ascendit Iesus in altum: captiuam duxit captiuitatem: accepit dona in hoībus. Qui descendit ipse est: qui & ascendit: super oēs coelos: ut impleret oīa. Et ipse dedit alios apostolos / alios prophetas / alios euangelistas / alios pastores & magistros in perfectionem sanctorum. Aperti sunt coeli. Non sufficit unum coelum aperiri. Aperiantur plurimi: ut descēdant non ab uno: sed ab oībus coelis angeli ad eos qui saluandi sunt. Angeli qui ascendeant: & descendeant super filium hoīs: acceperunt ad eum: & ministrabant ei. Descenderunt autem angeli: quia puer descenderat christus. Quando autem uiderūt principem militiae coelestis in terrestribus locis cōmorari: tunc per aptam uiam egrediuntur sequentes dñm suum: & parentes uoluntati eius: qui distribuit numera: credentium nomini suo. Tu heri sub daemonio eras: hodie sub angelo. Nolite inquit dñs cōtēnere unum de minimis istis qui sunt in ecclesia. Amen dico uobis: quia angeli eorum: per omnia uident faciem patris mei: qui est in coelis. Obsequuntur saluti tuae: angeli concessi sunt ad ministerium filii dei: & dicunt inter se. Si ille descendit: & descendit in corpus. Si mortalem indutus est carnem: & sustinuit crucem: & pro hominibus mortuus est. Quid nos quiescimus: quid parcimus nobis? Eia omnes angeli descēdamus de coelo. Ideo & multitudo militiae coelestis erat laudantium: & glorificantium deum: quā natus est christus: oīa angelis plena sunt. Veni angeli suscipe sermonem cōuersum ab errore pristino: a doctrina demoniorum: ab iniqui

tate altum loquente: & suscipiens eum quasi medicus bonus. Confove atque institue: paruulus est: hodie nascitur: senex reperienscens. Et cum suscepit: tribus ei baptismis: secundae regenerationis. Et ad uocem tibi alios socios ministerii tui: ut cuncti pariter eos qui aliqui decepti sunt: erudiat ad fidem. Gaudium enim est magis in coelis super unum peccatorem poenitentiam agentem: q̄ super nonaginta nouem iustis: quibus nō est opus poenitentiae. Exultat oīs creatura: cōlaetatur: & applaudit his qui saluati sunt. Nam expectatio creaturae: reuelationē filiorum dei expectat. Et licet nolint hi: qui scripturas apostolicas interpretauerint: istiusmodi sermones inesse in libris eorum: quibus possit creator christus pbari. Expectat tū oīs creatura filios dei: quā liberentur a delicto: quā auferentur de zabuli manu: quā regenerentur a christo. Verū iam tempus est: ut ei de praesenti loco aliqua tangamus. Vidit ppheta non uisionem: sed uisiones dei: quia nō uidit unam: sed plurimas uisiones. Audi dominum pollicētē: atque dicētē. Ego uisiones multiplicauī. Quinta mensis. Hic annus quintus captiuitatis regni Iochin: trigesimo anno aetatis Ezechielis. Et quāto captiuitatis Iochin propheta mittitur ad iudaeos. Nō desepit documentissimus p̄s: nec longo tpe icōmonitum populum dereliquit. Quintus est annus. Quātum temporis intercessit? Quinquaginta interfluxerūt anni: ex quo captiui seruiunt. Statim descendit spūs sanctus: aperuit coelos: & hi qui captiuitatis iugo p̄mebantur: uiderent ea quae uidebātur a propheta dicente quippe eo. Et aperti sunt coeli: quodāmodo & ipsi intuebantur cordis oculis: quae illi ēt oculis carnis aspexerant. Et factus est sermo dñi ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem. Sermo dñi qui in principio erat apud patrem: deus uerbum. Sermo qui credēs efficit deos. Si enim illos dixit deos: ad quos sermo dei factus est: non potest solui scriptura: ad quoscuque enim sermo dei factus est: facti sunt dii. Ezechiel deus fuit: quia factus est sermo dei ad eum. Ego dixi / dii estis: & filii altissimi omnes. Vos uero ut hoīes moriemini: & quasi unus de principibus caetis. Vbi habes in nouo testamēto istiusmodi repositionem. Si oportet instrumēta distinguere: & dicere dñm inter sedētes deos. Quod quidem nephas est etiam suspicari: sed iuxta abusionem dicimus audacter profecto multo maiorem in ueteri testamēto ostendi humanitatem q̄ in nouo. Ego dixi dii estis: & filii altissimi oēs. Nō ait: quidam dii estis: & quidam nō estis: uerum oēs dii estis. Si autem peccaueritis: ausculta quod sequitur. Vos uero ut hoīes moriemini. Nō est haec culpa uocātis ad salutem. Non est ipse causa mortis: qui inuitat ad diuinitatem: & ad coelestia naturae adoptione: sed in nostro peccato & in nostro scelere cōsistit quod dicitur. Vos autem ut hoīes moriemini: & quasi unus de principibus caetis. Multi principes erāt: & unus ex eis corruit. De quo & in Genesi scribitur. Ecce Adam factus est nō quasi nos: sed quasi unus ex nobis. Ergo quā peccat

nit Adam: tunc factus est quasi unus cadens. Et factus est sermo dñi ad Ezechiel filium Buzi. Etiam si de saluatore hac dñi uolueris intelligere/ne timeas/habet & allegoria intellectum suū. Venit sermo dei ad eum: qui de uirgine nascebatur bonitate: semper sermo in patre manēs: ut fieret utraq; unum: & confortaretur homo/ quē ob sacramētum/ & salutē uniuersae humanitatis induerat: diuinitati eius/ & naturae unigeniti dei. Factus est sermo dñi ad Ezechiel/ filiū Buzi sacerdotem in terra chaldaeorū. Chaldaei de celestibus disputāt: Chaldaei natiuitates hoīum ratio/ cinantur. In terra Chaldaeorū qui afferunt fatum eorum qui causa sunt uniuersitatis astrorum. Iste ergo nūc errore testamēti/ pueritas singulariter in Chaldaeorū terra significatur. In terra Chaldaeorū/ secus flumen chobar. Et facta est illie sup me manus dñi. Et sermo dñi factus est ad pphetam/ & manus: ut & factis ornaretur/ & uerbis. Et uidi uisiones. Aliqua pstringam: & licet prae angustia temporis/ ea quae dixi possint sufficere: tñ ē de toto corpore uisionis sum/ mā libabo. Et uidi: & ecce spiritus surgens ueniebat ab Aquilone. Diligēter considerā rerum numerum quae dicuntur. Spiritus surgēs/ siue auferens/ ueniebat ab Aquilone. Ecce una res. Et nubes magna erat in eo: ecce duae. Et splendor in circuitu eius: ecce tres. Et ignis refulgens/ quattuor. Et in medio eius sicut uisio electi. In medio ignis: quique. Et lumen in eo: sex. Post hac similitudo quattuor aialium: & uisio eorū. Et narratio uisionis: septē. Et in medio animarū: octo. Quis pōt ista minutatim exponere? Quis ita est capax spiritus dei: ut hac sacramēta dilucidet? Oportebat accusatores creatoris/ & dei pphetarum: primū intelligere quae dicunt a prophetis: & postea criminari. Qui enim uere accusat: ea debet accusare quae nouit. Si uero haeretici nec prope qdē sunt intellectui diuino: quomō rationabiliter accusatur: qd eos ne fari conuincimus. Discant quis in hac uisione sit sensus. Primū apparet spiritus auferēs. Secūdo nubes magna in spiritu auferēte. Tercio splendor in circuitu spiritus auferentis. Quarto ignis refulgens. Quinto in medio eius sicut uisio electi. Haud dubium/ quaeq; in medio ignis. Sexto splendor in eadem electo. Confiteor libet a sapienti & fideli uiro dictam sententiā/ quam saepe suscipio. De deo/ & uere dicere: periculū est. Neq; enim & tantum periculosa sunt quae falsa de eo dicuntur: sed etiam quae uera sunt: & nō oportune proferuntur: dicētes periculum generant. Margarita uera est: sed si peruerse discerni eius est quod dicit pedibus eorū. Et ut iuxta nos aliquod ponamus exemplum collectionis. Iste non solum in Hellade urbe nō tñ Romae: nō in Alexandria: sed in omni semel orbe. Similitudinem referunt sagena: quae omne genus piscium capit. Non possunt uniuersa bona esse quae incidūt in eam. Ait q; ppe saluator cum extraxerint eam: & secus littus sederint: eligūt bona quidem in uasculis: mala uero foras projiciūt. Oportet ergo in sagena totius ecclesiae

esse/ & bona & mala. Si iam uniuersa mūda sunt: qd derelinquimus iudicio dei? Et iuxta aliam parabolā: & frumētum/ & paleam in area cōtinentur. Cum frumētum tñ in christi horreis cōgregādum sit: & discernatur palea ab eo. Cuius uentilabrum in manu est: & mūdabit aream suā: & congregabit frumētum in horreum: paleas uero cōsumet igni inextinguibili. Neq; uero ego nūc assero aream: totū esse mundum: sed aream itelligo cētum populi christiani. Sicut una quaeq; area circūscribitur: & est plena frumēto & paleis: nec totū frumētum est: nec totum rursum palea: sic in ecclesiis terrestribus. Alius est frumētum/ alius palea. Vē ibi nō sui causa: nec per uolūtatem/ palea sunt: neq; ex proprio arbitrio/ frumētum. Hic uero in tua potestate positum est: ut sis palea uel frumētum. Nec docere nos debēt: ut si aliqñ aliquis in cōgregationibus nostris uiderit peccatōre/ nō scandalizetur: neq; dicat. Ecce peccator in cētū sanctorū est. Si hoc licet/ si hoc cōceditur: quare & ego non peccē? Dum in praesenti saeculo sumus: id est in area & in sagena: & bona & mala in eo continentur. Quando autem uenerit chorus fiet discretio: & implebitur illud quod ab Apostolo dicitur. Oēs assistere ante tribunal christi: ut reportet unusquisq; propria corporis sui quae gessit: siue bona/ siue mala. Hac in procemio de interpretationibus uisionum astuas animus est locutus: & ambigēs quae sileat/ quae proferat: quae leuiter tacta dimittat: quae ex his quae manifestius/ quae obscurius exponenda sint. Si tñ potuerimus implere quod cupimus. Primū ergo uidetur christus auferēs id quod paulo añ diximus: quia deus noster ignis cōsumēs sit. Etiam nūc repetimus/ & dicimus huic testimoniu congruere: Quomō ponitur spiritus auferens. Deus spiritus est: & spiritus auferens cernitur. Quid a me auferit: & ab aia mea/ ut merito auferēs p/ dicitur? Et tūc sentio bonitatem eius/ si a me pessima quaeq; sustulerit. Neq; uero putādum est finem esse beatitudinis/ si a malis liberemur. Initium scilicet est/ carere peccato. Et in Hieremia scribitur. Oia quippe quae in prophetis scripta sunt/ clementissimi dei iudicio. Ecce dedi sermones meos in os tuū. Ecce cōstitui te hodie super gētes/ & regna: eradicare/ & suffodere/ & disperdere/ & aedificare/ & plātare. Benignus est enim deus/ dans sermones ad eradicandum. Vē quid est quod eradicare debeat/ & subuertere? Si qua plātatio in animo mala est: si qua secta nequam: hac eradicat: hac subuertit sermo ppheticus. Vtinam aut cōtingat ut & mihi talis sermo doneatur: qui eradicet haereticorū semina/ & doctrinam ex zabuli fonte manātem. Qui de eius aia/ qui nūc primū ecclesiam ingreditur idolatriae auferet plātationem. Dedi sermones meos in os tuū. Ecce cōstitui te/ eradicare & suffodere: scilicet ut si qua aedificatio pessima ē/ destruas: fodere: scilicet ut si qua aedificatio: quicquid martionatur. Quā uelim & ego suffodere: eradicare/ & subuerti in auribus deceptorū aedificauit: eradicare/ & subuere/ & disperdere. Et iacob dispedit idola usq; ad hodiernum diem. Et disperdere/ & aedificare. Haeretici disperdere

disperdere/ & subuertere tñ audierunt. In aedificationis autem plātationisq; sermones aures auerterūt. Neq; enim uolunt inspicere: quia tristia quaeq; prima dicuntur: & secūda quae laeta sunt: quare nūc ista memoramus? Videlicet ut manifestetur/ dei sermo/ subuertere mala/ & aedificare optima/ eradicare uitia quasi agricola bonus/ ut in purgato campo uberri/ ma uirtutum messis oriatur. Hac propter spiritum auferentem. Videt enim primum spiritum auferentem: deinde nebulam magnam. In eo qñ purgatus fueris ab auferente spū: tñ ut auferatur a te omne malum: & omne quod in tua aia nequiae uersatur. Tūc incipies magna nebula frui. Quae in spū auferēte cōsistit. Quae nebula proxima est ei nebulae/ quam in euāgelio legimus. De qua uenit hic est filius meus: in quo bene complacui. Spiritus uero auferens: deinde nebula magna. In eo postea splēdidissimum lumen in circuitu eius. Ablatum est a te malum: Data est tibi nebula magna: ut pluat imber super uineam tuam fm illud quod alibi dī. Mandabo nubibus ne pluant super eam imbrem. Sup pessimam scilicet uineam: Si autem hoc de mala iubetur: haud dubium est quin econtrario/ si bona uinea fueris/ pluat super te nebula. Et splendor in circuitu eius: deinde ignis fulgens: & in medio eius quasi uisio electi. Duplīter auferit a nobis mala deus/ spū/ & igne. Si boni & intēti ad praecepta eius sumus: & sermonibus illius erudimur: Spiritu mala nostra auferit. Scdm illud qd scriptum est. Si autem spū facta carnis mortificaueris uiuetis. Si uero spūs mala non abstulerit a nobis: purgatione ignis indigemus. Icirco diligēter obserua cōiunctiones singulas. Prima cōiunctio est spūs/ & nebulae. Secūda ignis/ & luminis. Tercia electi/ & splendoris: singula quae quasi tristitia uidētur: iucundiorum uicinitate pensantur. Siue enim spiritus oriatur: statim sequitur nebula. Siue ignis apparet: adiunctum est ei lumen. Siue electum praecedit splendor in circuitu eius est. Oportet q; ppe nos quasi aurum in fornace/ & electum uehementissimo igne conflari. Et in hoc propheta quem nūc exponimus. Habes sedētem deum in medio Hierusalem: & conflantem eos qui cōmixti sunt argēto/ & stagno/ & aiamēto/ & plumbo: & querula uoce causantem de his q habent in se cōmixtionem materiae uilioris. Argētum (inquit) cōmixtum facti estis: & tanq granū de uua reprobū/ argētum facti estis. Quādo enim creaturae dei/ quae ab initio bona est: sup inducimus de malis nostris uitia ac passionēs: tunc auro & argento: aēs/ stagnum/ plumbūq; miscemus: & necessarius est ignis ad purgādum. Ideoq; sollicitē prouidendum est: ut cum uenerimus ad ignem istum: securi trāseamus per eum: & ad instar auri/ & argenti/ & lapidis praeciosi/ quae sine fūco adulterii sunt: non tam uerumur in cēdio q; probemur. Ecce spiritus auferens ueniebat ab Aquilone: & hoc quod ab Aglone ueniebat spiritus auferens: & postea redit: habet rationem. Ab aquilone quippe escandescēt mala super habitan

tes terram. Aquilo uolēssimus uentus: quem alio noīe Boream uocamus: qui est in quattuor cardinibus coeli: de quibus uenti spirare dicunt: frigidior est atq; uehementior. Nec non & illud quod de ordine castrorū apud Israel i numeris scribitur/ huius rei obinet figurā. Nouissima enim castra ad aglonem ponuntur Dan. Prima castra Iuda cōtra orientem: Deinde post eū Ruben. Postea Effrem. In extremo (ut diximus) ad aglonem Dan. Et olla quae succēsa describitur: a facie aquilonis accēdetur. Aquilo quippe figuratiter dī contraria fortitudo/ id est zabulus: q est uere durissimus uentus. Venit ergo ab aglone nubes magna/ in eo uitia exposuimus. Et splendor in circuitu eius. Et ignis fulgēs: potuit dicere ignis extūres. Vē pinguit scripturam tristitia noīare: & opus eius ascribere. Ideoq; p pœnali uisu/ splēdorem tñ ignis apposit. Et i medio eius quasi similitudo quattuor aialium. Ista uisio eorum: similitudo hoīs in illis: & quattuor facies uni: & quattuor pēnae uni/ & crura eorū recta: & pēnati pedes eorum. Vides qualia sint quae regantur a deo. Vt ibi: qui sedes ait super Cherubin/ appare. Cherubin interpretatur plenitudo cognitionis: & quicunq; scia plenus est/ efficitur cherubin: quae regit deus. Quid sibi autem uolūt quattuor facies: quae saluāda sunt: genuflectunt dño meo Iesu. Et ab Apostolo tripliciter noīantur. Vt in nomie Iesu omne genuflectatur coelestium/ & terrestrium/ & infernorum. Quae autem genuflectunt dño Iesu/ subiecta sunt ei: & quae subiecta sunt dicūt. Nōne deo subiecta est aia mea? Apud ipsum enim salutare meum. Et oportet eū regnare/ donec ponat inimicos suos sub pedibus eius. Quid est ergo quartum? Coelestia/ terrestria/ & inferna. Tria tñ sunt. Nempe illud laudate coeli coeloz dñm: & aqua quae super coelos est/ laudet nomen dñi. Omnia ista regūt a deo: & ducūt a maiestate eius. Quocūq; spūs ibat: ibant hac ipsa aia/ lia. Habent similitudinem sup se hoīs/ cum sint quattuor. Nec est dictum in principio/ quia facierum quattuor sint. Sed q; iter quattuor facies eminet: & principatum teneat facies humana describitur: quae & dicitur facies humana. Et facies leonis a dextris quattuor partium: & facies uituli a sinistris quattuor: & facies aglae a quattuor partibus. Videamus ergo an tripartitam aiam significet: de qua etiam aliorū opinionibus disputatum est. Et aia tripartita alia quatuor fortitudo praesideat. Quae est tripartita aia: per hoīem rōnabilitas eius indicatur: per leonem/ iracūdia: per uitulum concupiscētia. Spūs uero qui praesidet ad auxiliādum: non est a dextris: ut homo/ uel leo: non est a sinistris: ut uitalis: sed super oēs tres facies cōsistit. Aquila quippe in loco alio nuncupatur. Vt per aglam spm praesidem aia significet. Spm autem hoīs dico qui in eo est: atq; id oia ducunt nūtu dei. Coelestia/ & terrestria/ & inferna: & ea quae sup coelos sūt. Et efficiemur nos oēs Cherubin: quae sub pedibus dei sunt: qbus cōiunctae sunt rotae: & subleuantur ea: non sub rota/ neq; sub saeculi ditione/ re/

busq; uersamur. Cum iam passionem christi simus a mundi negociis liberati. Et rota in medio rotæ. Si consideres quō per contrarios euentus soluantur uniuersitas rerū: siue in his qui putantur errare: siue in his qui ab errore dicuntur alieni. Videbis quō rota in medio rotæ sit. Hæc autē oīa regit: & quocūq; uult torquet totius uniuersitatis deus in christo Iesu. Cui est gloria & imperium in sæcula seculorum. Amen.

¶ De malis prophetis prophetantibus in Hierusalem: & de cōnatione dñi contra eos. Homilia. II.

VLLA Speciem peccatorū scriptura retinet: de q̄ non doceat legētes. Oportuit enim uerbū dei missum ad sanandum eos qui audiebant oēm speciem peccatorū pstringere: & uniuersis hominibus loqui: ut nemo fraudaret remediis salutaribus: & his medellis quæ uulneribus possunt prodesse curandis. Quomō eici dicuntur. Alia de populo: & alia de sacerdotibus magnis: & quædam de p̄byteris: ac nōnulla de dispensatoribus. Et bonis quædam dispensatoribus laus: malis uero culpa ascribitur. Ut alii exhortationem accipiant ad meliora: alii uero in peiora non corruiant. Sic oportet de falsis ac ueris prophetis diuinam edocere disciplinam. Ut prophetæ quædam accipiantur in eandem partem: quæ uerbis dñi ministrat. Pseudo prophetæ uero educantur quidem ecclesiæ: magistri: sed non recte: seu sermone: seu uita cōgruant ei: quā prædicant disciplinæ. Lati quæ propter sumus si nos scriptura cōmoneat dicens: ut recedamus a uitiis. Magis autem si ordinis nostri aliquos dei sermo perstringat. Volentes sanari: & conuertere a peccatis nostris. Factus est sermo dñi ad prophetam Ezechielem dicēs ei. Fili hominis prophetam mihi sup prophetas Israel. Fuerunt quidem & prophetæ Israel noīe potius q̄ ueritate. Sunt autē & hodie in uero Israel: id est in ecclesia quædam pseudo prophetæ: & falsi magistri: quibus hæc sermo prænūciat. Si me arguet: tentabo conuerti: ne quia aduersum me aliqua dicuntur qui uideor doctor ecclesiæ debeo tacere. Verum mihi metipsi nō parcens: cuncta reuelabo quæ dicta sūt: ut cōuertar a uitiis. Ut siam nō ex his quos scriptura nunc corripit: sed ex his qui sermonem dei uerissimi prædicantes: in ecclesia extiterunt magistri. Prophetæ sup prophetas Israel: qui prophetat: & dices prophetis. Sicut opus prophetæ erat hæc diceret quæ uidebatur: sic eodem spiritu opus est ei: qui exponere cupit ea quæ sunt latenter significata. Ut mostret nunc ad eum fieri prophetiam: qui contra dei doceat uolūtatē. Qui prophetam de corde suo. Iuxta simplicem quædam intellectum: quædam prophetarū de diuino spiritu loquētes: non de suo corde locuti sūt: sed de sensu dei. Quidam uero simulantes se prophetas: atq; dicētes. Hæc dicit dñs: dñs non loquēte in eis: pseudo prophetæ extiterunt. Potest autem & sup eos qui docent in ecclesiis: si aliter quam poscit ueritas: docent: præfens sermo congruere. Si quis enim ea quæ Iesus christus dñs locutus est: intellexit: in eo

loco loquitur: quo locutus est ipse qui docuit: non de corde suo: sed de spiritu sancto loquitur sermones filii dei Iesu. Si consentit sancti spiritus uolūtatē eius qui in apostolis locutus est: non corde proprio loquitur: sed de corde spiritus sancti: qui est locutus in Paulo: qui est locutus in Petro: & in cæteris apostolis est locutus. Siquis uero legens euāgelium: proprium sensum aptat euāgelio: non ita intelligens ut dñs locutus est: iste falsus propheta est: loquēs de corde proprio in euāgelio: & de hæreticis quædam nihil absurdum est hæc dicta intelligere. Deserūt quippe quasi de euāgelii: & quasi de apostolis sermonum suorum fabulas: proprium cor exponētes: nō cor spūs sancti. Neq; enim possunt dicere. Nos autē sensum christi habemus: ut uideamus ea quæ a deo donata sūt nobis. Cum autē & sup me uenerit: q̄ dicor ecclesiasticus: qui accipio librum sc̄m: & nitor eum interpretari: hoc de hæreticis intelligi potest. Quæso audietes: ut diligenter attendant: & accipiant grām spūs: de quo dictum est. Discrētiones spirituum: ut p̄bati trapezite facti: diligenter obseruēt: qñ falsus magister sum: qñ uere prædicem: quæ sunt pietatis ac ueritatis. Si itaq; inuenio in Moyse: & in prophetis sensum christi: non corde proprio: sed de spū sancto loquor. Si autem nihil congruum: & incōueniens mihi metipsi cōfingo quæ loquar: fluctuans in sermonibus quæ sunt alieni a deo: de meo potius corde: q̄ de dei sensu loquor. Prophetæ: & dices prophetis qui prophetant. Nō ait simpliciter de corde: sed de corde suo. Et prophetabis: & dices ad eos. Audite uerbum dñi. Hæc ad me: hæc ad eum dicuntur qui doctorem se esse promittit: ut timor dei in nobis maior oriatur. Ut picitemur quasi sub cōmētatio scripto non ab hominibus sed ab angelis dei: sic p̄ferre sermonem. Noui quippe quia cum iudicii ille ordo cōfederit: de quo prophetauit Daniel: & libri fuerint apti: oēs mei conatus: oēs meæ expositiones p̄ferentur in medio: siue in iustificationem: siue in cōdēnationem meam. In iustificationem quædam mihi erit quæ bñdicta sunt: in cōdēnationem uero ea quæ secus quā ueritas poscit: explanata sunt. Ex sermonibus (inquit) tuis iustificaberis: & ex sermonibus tuis cōdēnaberis. Quasi hñti non oēs sermones de quibus iustificaretur: neq; rursum oēs sermones de quibus cōdēnaretur. Si aliquis purus a sermonibus alienis: & eis qui sunt postea rep̄hendendi: ex sermonibus suis iustificabitur: & non cōdēnabitur. Sic autem nunq̄ recte locutus est: sed semp̄ protulit praua: ex sermonibus suis cōdēnabitur: & non iustificabitur. Veg: quia nos qui non sumus ex omni parte p̄fecti: neq; sic dicimus: ut semp̄ iustificemur: neq; sic e contrario sumus peccatores: ut semp̄ cōdēnemur: & habeamus alia uerba ex quibus iustificemur: & alia ex quibus cōdēnemur: deus sup̄ statueram suam utraq; ponēs: apendit diligēter & iudicat in quibus iustus sim: & in quibus sermonibus cōdēnatus. Quod autem in sermonibus facit: hoc idem facit in gestis. Necesse est enī ut sint alia facta in quibus iustificemur:

iustificemur: & alia in quibus cōdēnemur. Neq; enim sic p̄fectus sum: ut oīa facta habeam: in quibus iustus existam: neq; sic peccator: ut talia cuncta fecerim: quæ me ex omni parte cōdēnent. Esse autem & alia facta istiusmodi: & alia istiusmodi: & hoc manifestum est quod dñs. Quorundam hominum peccata manifesta sunt p̄cedentia ad iudicium: quorundam autem quæ subsecuntur. Similiter autem & bona facta manifesta sunt: & quæ se aliter hñt: latere nō possunt. Aequè de intellectibus. Propter quod & inter se iuicē cogitationū accusantium: siue satisfaciētium iudiciū me expectat: de oibus quæ facio: quæ itelligo: quæ loquor: & incertus opior quid nam mihi in illo iudicio sit futurū. Quātōq; magis timor dei mihi incutitur ad recipienda cuncta quæ feci: tanto magis custodire me debeo: utinam quædam ab oibus peccatis: si nautem hoc nō possum: salte a maximis. Hæc de eo quod p̄posuimus: qui prophetauit de corde suo. Ad quos dñs. Audite sermonem dñi: hæc dicit adonai dñs. Vae eis prophetat de corde suo: qui ambulat post sp̄m suum. Duo peccata unum cordis: & aliud spūs. Primum de meliori pte uideamus ut possimus etiam ea quæ contraria sunt considerare. Apostolus loquitur. Orabo spiritu: orabo & sensu: qui sensus habet in corde habitaculum: p̄fallam spū: p̄fallam sensu. Igitur & spūs est: & sensus in nobis. Et quō sanctus orat spiritu: orat & sensu: p̄fallit spū: p̄fallit & sensu. Sic iste qui est falsus propheta: de corde proprio prophetat: & ambulat nō post sp̄m dei: sed post sp̄m suum. Est quippe quædam spūs hoīs qui uersatur in eo: post quem procubabit: ut ego ambulem: sed intelligens sc̄m sp̄m dei: post dñm meum Iesum ambulabo. Hñtq; prophetæ qui prophetant de corde: & ambulant post sp̄m non dei aut suum oīno: qui dicuntur: non uidētes: & est ambigua ex sermōe sententia. Siue enim ea quæ sunt generalia non uident: licet quædam ex parte cōspiciāt: siue quod ego melius reor oīno non uident: licet sibi uideantur ex parte quadam uidere. Alii quippe in nobis oculi sunt meliores his quos habemus in corpore: qui oculi aut Iesum dñm uident: qui eos ad se itundum creauit: aut certe oīno cæci sunt. Si peccator sum: nihil uideō: nec possum ueritatis lumē aspicere. In iudicium quippe ait in mūdum istum ueni: ut non uidentes: uideant: & uidētes cæci fiant. Si nautem iustus: accipio grām a deo: & de me quoq; dñs uidens. Prophetæ enim uocabantur ante uidētes: & quid uidēs ait? Vade descēde in terram Iudæ: & ibi cōmorare: & ibi prophetabis: in Bethel autem iam non adiciēs ut prophetes. Et rursum alibi. Visio quam uidit Hesaias filius Amos. Beatus cui reuelauit dñs oculos ad uidentia mirabilia de lege dei: iuxta obsecrationem prophetæ dicētis. Reuela oculos meos & considerabo mirabilia de lege tua. Videamus autem & alium sermonem: per quem pseudo prophetæ & falsi magistri corripuntur. A quo quæso ut orantibus uobis ego purus inueniar: quæ est igitur correptio? Sicut

uulpes in deserto: p̄phetæ tui Israel. Aial uulpis neq; est: uersutum est: in domabile est: ferum est. Dicite aut saluator uulpi isti. Ecce sanationes perficio hodie: & cras: & tertia die consumor. Has uulpes necessarias habuit aduersus alienigenas Sāson: quarum caudis cum igne iunctis (ut cetas enim cæperat) in p̄ditio: nem eas frugum misit hostilium. Istiusmodi sunt falsi magistri: uersuti: maligni: & bestis similes. Si talis sum: uulpis sum: sed nō simpliciter uulpis: uerq; uulpis in desertis: uulpis in parietibus: uulpis in rupibus. Hæc enim in diuersis seditionibus continetur. Veri: sipelles isti: & neq; semper in desertis: semp̄ in solitudinibus moratur. Vbiq; enim aīa habitat: a deo & spiritu sancto plena est: non potest hæreticorū doctrina penetrari: nō ualet eorū sermo prumpere. Vbi autem solitudo christi est: ubi desertum iustitiæ: ibi neq;simæ disciplinæ uenena uersantur. Iccirco sunt uulpes ait in desertis. Prophetæ tui Israel non steterunt in firmamento. Si cōsiderare uolueris falsos magistros: uidebis eos infirmos: instabiles: non ualētes dicere. Statuit supra petram pedes meos: & direxit gressus meos. Et quia non sunt tales: ut steterint robusta radice fundatis: ideo non steterunt in firmamento: sed dilexerunt mouere pedes suos. Est autem & hoc grande peccatū: saltem paululum pedes mouere. Ut David psalmista canit. Quam bonus Israel deus: reuertis corde. Mei uero penemoti sunt pedes. Beatus ille multumq; foelix cui robustissime consistenti: firmos aīa pedes habere cōcessum est: qui audire a deo dignus est. Tu uero ipse sta mecum. Veg: non tales pseudo prophetæ. Non tales falsi magistri. Neq; n. steterunt in firmamento. Et cōgregabant greges sup domum Israel quos docent: quos instruunt sibi hæretici: dogma impium prædicantes. Siue falsi magistri decipientes eos quorū aures pruriunt. Colligunt greges scismatum aduersum ecclesiā dei: aduersum domum Israel. Non surrexerunt qui dicerent: in die dñi uidentes falsa: hi non surrexerunt: iusti uero surgētes dicunt. Consepulti sumus cum christo per baptismā: & confureximus ei. Habemus quippe pignus spūs sancti: quod accipiemus ad plenum postq̄ uenerit quod perfectum est. Sic pignus resurrectionis. Quare in resurrectione p̄fecta: nemo adhuc resurrexit de nobis. Verū resurreximus paulo dicēte. Cōsepulti sumus cum christo per baptismā: & confureximus ei. Non ergo resurrexerunt: hoc est necdum resurrectionis baptismā consecuti sunt falsi prophetæ: & falsi magistri: qui dicerēt in die dñi uidētes falsa: neq; aliqñ possunt cōspicere ueritatē. Accipe exemplum. Qui scripturam legit: & aliter eam quam scripta est accipit: scripturam mēdaciter uidet. Qui uero audit scripturam & ut se ueritatis intellectus habet: sic eam interpretatur. Vident ueritatem: & sancti quidem non diuinant. Non enim diuinatio in Iacob. Peccatores uero diuināt falsa: dicētes hæc dicit dñs. Et dñs nō misit eos. Audi hæreticos quō traditionem apostolorū habere se dicant: audi falsos magistros: quō

affirmant doctrinam suam dñi esse doctrinam: sen-
sam suam: sen sui congruere prophetarum. Et dicit.
Hæc dicit dñs: & dñs nō misit eos. Et cæperunt su-
scitare sermonem. Nam visionem falsam uidistis. Et
hi enim uolunt in defensionem sui: quendam pro se
falsitate sermonis: sed redarguit eos dñs: & dicit. Nā
visionem falsam uidistis: & diuinationes uanas lo-
cuti estis. Et dixistis. Hæc dicit dñs. Et ego nō sum lo-
cutus. Propterea dicit Hæc dicit dñs: pro eo qd sermo-
nes uestri mendaces sunt peribitis de generationibus
uestris. Orate pro nobis: ut sermones nostri non sint
falsi: licet quidam hoies ignoracione iudicii eos asse-
rant falsos. Dñs nō dicat: & recte nobiscum agatur.
Si uero milia hoium eos dixerint ueros: & iudicio
dei fuerint falsi: quid mihi proderunt. Dicunt & ma-
tionitæ: magistri sui ueros esse sermones. Dicunt & Va-
lentini robustissimam sectam: qui fabularum eius cō-
menta suscipiunt. Quæ utilitas: quia plurimæ eccle-
siæ hæretica prauitate deceptæ in eorū conspirauere
sententiam: Hoc est quod queritur: ut dñs sermonū
eorū testis assistat. Vt ipse improbet quæ dicuntur san-
ctis: testimonio scripturarū. Propter hoc: ecce ego ad
uos: dicit Adonai dñs: & extendam manū meam ad
prophetas qui uident mendacia. Hæc cōminationes
sunt aduersum falsos magistros: & eos qui loquuntur
mendacia. Videamus aut quid eis cōminetur. In di-
sciplina populi mei nō erunt. Non uno modo pec-
catores a dño corripuntur. Aliter arguitur populus
dei: aliter alienus ab eo. Fili ne neglexeris disciplinam
dñi: neq; fatigeris dum ab eo argueris. Quæ enim di-
ligit dñs castigat: Flagellat aut oēm filium quem reci-
pit. Argue nos dñs: uerū in iudicio: & non in furore.
Ista correptio populi dei ē. Correptio uero peccato-
ris: & alieni: illa est quā iustus reuocet dicens. Domine
ne in ira tua arguas me: neque in furore tuo corripas
me. De falsis itaq; magistris: & pseudo prophetis dñs.
In disciplina populi mei non erunt: neq; in scriptura
domus israel scribentur. Sicut & alibi. Deleantur deli-
bro uiuentium: & cū iustis non scribant. Et nunc in
scriptura ait domus Israel non scribant: & in terram
israel nō intrabunt: extra repromissionis terram hæ-
retici morabunt. Quæ est terra ualde bona: & in quā
ut introducatur oramus. In libro uiuentium ante cō-
scripti a christo Iesu. Cui est gloria & imperium in sæ-
cula sæculorum. Amen.

De illis qui consuunt puluillos: sub omni cubito
manus: & faciunt ceruicalia ad capiendas animas.
Homilia tertia.

RIMVM De eo quod dicitur: ob-
firma faciem tuā: regendum est: De-
inde (si dñs dederit) inuestigare debet
mus filias populi: pphetantes de cor-
de suo: & facientes ea: in quibus eas dei

sermo corripit. Et quia sit alia facies præter hæc cor-
tamen & ex his quæ Apostolus manifestum sit at-
tamen & ex his quæ Apostolus memorat. i. redicat.
Nos uero oēs reuelata facie: gloriam dñi speculantes:

in eadem imaginem transformamur a gloria in glo-
riam: quasi a dñi spiritu. Hæc faciem corporalem oēs
hoies habemus reuelatam: nisi calamitatibus forte &
angustiis præmimur. Vultus autē ille de quo sermo
Apostoli est: in multis testis est: & in paucis reuela-
tus. Qui enim fiduciā habet in uita immaculata: in sen-
su sano: in fide uera. Iste tñ modo non habet confes-
sionis fraudulente: peccatiq; uelamen. Sed ppter pu-
ram cōscientiam: reuelata facie gloriam dñi contem-
plat: procul autē absit a nobis ut uelatum hanc fa-
ciem habeamus. Hæc pauca de facie: ut possimus in-
telligere quid sit qd legitur. Obfirma faciem tuā sup
filias populi tui. Ista facies: id est principale cordis no-
stri: nisi obfirmata fuerit super eo quod intelligendū
est: ut sicut uidet: sic annūciat audientibus: illud qd
aspicitur non uidetur. Impossibile quippe est ut ali-
quis sine obfirmatione uultus: uagus & fluctuabun-
dus: & circūlatus omni uento doctrinæ uideat qd
debet: uideat ut debet. Oportet ergo uolentem intelli-
gere: habere faciem obfirmatā in eo quod intelligere
nitiatur. Et ob hanc causam prophetaturus primū iu-
betur ut faciem suam obfirmet. Vt nram autem &
nos possimus obfirmare faciem in euāgelio: in lege
in prophetis: in apostolis: obfirma eam sup christo:
& nō super sæculi negociis. Sed cum in mūdialibus
curis ania nostra uersetur: cū semper habendi ardeat
fame: nō obfirmamus faciem nram super ea quæ i-
perauit deus: sed super ea quæ dei sunt aduersa præ-
ceptis. Quis putas in nobis mūdus est ab obfirma-
tione faciei super has quæ iter dicta sunt: Quis in tan-
tum sollicitus: & cautus: in diebus ac noctibus in ea
obfirmet cordis sui faciem quæ iubentur? Nūc quoq;
si intellecturi sumus præsentem scripturam: quomodo
propheta dicatur. Obfirma faciem tuam super
filias populi tui. Vt uideat ea quæ dicturus est: debe-
mus obfirmare intelligentiam: & plenum in inten-
tione cordis habere tractatū. Quid sit hoc: significet
ut tandē ratione superati recedamus a lsa. Sic fm cō-
munē quidem intellectū uidetur quædam filia: po-
puli prophetantis: hoc quod legitur admisisse pñm.
Assumētes ceruicalia cōsuebant: & cōsuetes non po-
nebant ea sub capite: sed sub cubito audientū: & uel-
aminibus quibusdā tegebant capita uniuersæ æta-
tis. Hæc sunt quæ pphetantibus filiabus populi: re-
putatur quasi magna peccata. Quis aut potest in uer-
bo cōsistens dicere: quia si quis ceruicalia consuat: &
cōsuta sub cubito ponat: alterius delinquat: Et a deo
corripatur? Quis pōt asserere quia si quis uelamina
faciat ad tegēdum caput uniuersæ ætatis: impie agat?
Inuitis nobis ab ipsa scriptura necessitas imponitur:
ut ab apicibus: & littera recedentes: uerbum & sapien-
tiam & uoluntatē eius requiramus ad apienda quæ
clausa sunt: ad illuminanda quæ caligant: ut possimus
a maledicto extranei fieri. Agnoscimus quid sit: cui
maledicatur. Væ quippe aut his qui consuunt cerui-
calia sub omni cubito manuum: siue manus. Qui in
uictu corporis occupati sunt: & ne per somnium qd
dem spiritales

dem spiritales appetunt delicias: quas nos uult ha-
bere sermo dicens. Delectare in dño: & dabit tibi pe-
titiones cordis tui. Qui non nouerunt uoluptatem
beatior: de qua scribitur: torrente uoluptatis tuæ po-
tabis illos. Requirit quasi amatores luxuriæ: & nō
amatores dei: semper in corporalibus eē delitiis. Signum
aut mihi uidetur uoluptatis carneæ: sub cubito ma-
nuum ceruical assutum. Quia enim in tpe discubē-
di: ad reficienda corpuscula uidemur ut in confutis
quibusdam: & acupictis: sub cubito manuum no-
stræ: forsitan sermo diuinus p istiusmodi figuram:
& argumentum: eos culper magistros: qui per uani-
loquētiā & beatas quasq; repromissiones multitu-
dinem audiētium: libidini uitiis: uoluptatib; uacare
permittunt. Debet enim dei uerbum: & deus homo:
profere ea quæ saluti sunt audienti: quæ illum hor-
tentur ad continētiā: ad cōuersationem sanorum
actuum: ad cuncta in quæ homo studiosus laborat:
& non libidinum: debet inebere: ut possit ea conse-
qui quæ a deo sunt repromissa. Cum ergo aliq; ap-
tus moribus populi: ut placeat eis quibus aures pru-
riunt: loquitur quæ gratat accipiat: loquitur quæ
uicina sunt uoluptati: talis magister confuit ceruical
sub omni cubito manus. Sequitur hoc petm habentem:
ut faciat etiam amictus: ad uelandum caput oīs
ætatis. Cuius aut rei sit figura uelamen cautius con-
sideremus: Qui fiduciam habet: & uere uir est: uela-
men non habet super caput suum: sed in tecto capite
orat deum: in tecto capite pphetat. Per signum cor-
poralis rei: etiam spiritalem latenter ostendens: ut sicut
non habet uelamen super caput carnis suæ: ita non
habeat uelamen sup principale cordis sui. Si quis ue-
ro confusionis opa gerit: & peccauit: iste quasi mulie-
bria uelamina habet super caput suum. Itaq; cum ali-
quis docuit ea quæ aurem populi mulceant: & stre-
pitum potius laudatorū: q̄ gemitum moueat: si blan-
dus inimicus palpauerit: potius q̄ secauerit uulnera:
talibus homo amictus cōtextit in capite. Cum aut in lu-
xuriosam oronem dicētis se sermo fuderit: & in lasci-
um pultauerit eloquium: contextit uelamen sup ca-
put oīs ætatis: non modo puerorū: & iuuenum: uerū
& senum. Quomodo enim signa faciet: & portenta
ad decipiēdos (si fieri potest) & electos. Similiter &
hi qui ad uolūtatem meditata deportant: & ista semp
inquirunt quæ delectent potius audientes: q̄ conuer-
tant a uitiis: faciunt uelamina non mō sup caput pue-
rorū: & iuuenū (sed si fieri potest) senum quoq; &
patrum: in tñ ut etiam eos decipiat: qui iuxta labo-
rem aīæ in spiritali ætate: & senio pcefferūt. Et potuit
quidem dicere ppheta: super filias populi tui quæ
prophetant: sed quasi oēs qui uelamina contextunt:
& ceruicalia cōsuunt sub oi cubito manus: mulieres
sunt: & nulla est inter eos quæ iure nomis digna ha-
beat: ait. Prophetæui filiabus populi tui quæ pro-
phetant de corde suo: & ea faciunt quæ sequuntur.
Effeminatæ: quippe sunt eorū magistrorū & aīæ &
uoluntates: qui semp sonantia: semper canora com-

ponunt: & ut quod uerū est dicant: nihil uile: nihil
forte: nihil deo dignum est in his: qui iuxta grām &
uolūtatem audiētium prædicant. Idcirco deus filias
potius q̄ filios dixit affluentes ceruicalia. Et obserua
proprietatem uerbi affluentes aīæ: non cōtextentes. An
ignoras qd tunica dñi tui Iesu: nihil in se habeat con-
fute: sed ex oi parte contexta sit? Ista ergo consuunt
dicta dictis: fraudulenter & callide affluentes potius q̄
cōtextentes. Et faciunt ceruicalia: non in qbus capita
reclinant: sed in qbus cubitum: id est ut manus eorū
non sint in labore: non in opere lassescant: sed sint in
requie: sint in ocio: sint in his gestis quæ uoluptati-
bus seruiūt. Hæc autem quæ dicimus ita se hñt: ut a
nobis intellecta sunt: sequens sermo prophetae luci-
dus ostendit dicens. Hæc dicit adonai dominus.
Ecce ego ad ceruicalia uestra in quibus uos conuer-
titis animas i dissolutionem. Aperuit ænigma quod
latebat: perspicue ostendēs consuata ceruicalia in dis-
solutionem animarum fieri. Quis autem potest sta-
re super sermonem qui legitur: audiens deum com-
minantem: quia ipse disrumpat talem tutelam: & ta-
lia ceruicalia? Ait enim ecce ego non iubeo: sed ipse
disrumpo ceruicalia consuata sub omni cubito manus.
Dei opus est omnem texturam dissoluere: & etiam
uniuersam fusionē pessimā: quæ nocet his q nolunt
manibus opari: sed ociosi eis nti. Vt disrumpam illa a
brachiis uestis. i. ceruicalia. Cōminatur aut deus: quasi
electos: ut disrumpat a brachiis ceruicalia: ne ulterius
ea cubitis nris subiecta hēamus. Et emittam aīas q̄s
uos subuertitis: aīas eorum. Quæ ergo subuersio est
consuere ceruicalia & subicere cubitis? Sed ut sacm
sermonis itelligas: uidebis grandem subuersionem
esse: delicatum hoīem iuxta corpus efficere. Talia aut
sunt uerba hæreticorū: ubi nō est conuersatio rigida.
Inuenies Valentini discipulos moribus dissolutos:
ad nihil forte: ad nihil uile tendētes. Similiter & ser-
uatores Basilidis. Docēt insup & negare iuerēcūde:
quasi præceptum qd de martyrio est. Nō id docent
qd ostendunt ecclesiastici: parati tollere crucem: & seq
saluatorem. Disrumpit ergo qui hæc cōminat sermo:
filius dei cōsutiones neq̄ssimas. Præsta mihi christe:
ut disrumpam oīa ceruicalia: in aīæ consuata luxuriā.
Sed quid aliud sequitur? Et uelamina disrumpam: quæ
se disrumpant esse testatur. Nō solum ceruicalia: uerū
rum & uelamina. Ideo autem disrumpantur: ut caput
nudū fiat: ut accepta fiducia: & reuelata non solum
facies: sed etiam capite: constāter uir ecclesiasticus pos-
sit orare. Disrumpam uelamina uestra: & liberabo po-
pulum meum de manu uestra. Licet uos subuer-
tis animas: per ceruicalia & uelamina: ego ista dis-
rumpens liberabo populum meum. Liberat autem
populum deus per cōuersationem austeram: & a uo-
luptatibus recedētem. Et ultra nō erunt in manibus
uestris in subuersionem. In manibus uestris qui de-
cepistis audientes: iam non erunt ultra ista ceruicalia.
Et cognoscetis qd ego sum dñs. Si nō cōcisa fuerint
ceruicalia: si non uelamina disrumpo: non cognos-

scitis quia ego sum dñs. Delitiae quippe & ocium & resolutio non sinunt cognoscere eum: qui dicit. Ego sum dñs: pro eo quod eueritis cor iusti inique. Quomodo in loco signorū dñi est: quia decipiat ē ēle dñs dei. Sic euenit saepe ut iustos quoque haeretici sup placent. Amant. n. hoies uoluptatem: quia statim ut apparuerit transilla est & lasciuia: & delectas sensum: & protiocans nos ad usum sui. Fugimus amara licet salutaria sint: & nolumus laborare uoluptatibus delinit: nescientes quia impossibile est eundem esse amato rem uoluptatis & amatorem dei. Propter quod Apostolus ait de pessimis: quia sunt amatores uoluptatis magis quā dei. Et ego nō auertebā ad confortādas manus iniquorū: ego non auertebam. Sed oīa quae erāt aedificationis dispenfabam. Iste uero pphetiae effoe minatae aīe auertebāt ad confortādas manus iniqui: hoc est ut fortiter manus in iniquitate fieret: ne oīno auerteretur a uia sua mala & uiuificaret. i. nullus cō uerteretur a uia sua pessima: & uiuificaret. Propterea falsa non uidebitis quod docetis falsa. Iam uos ultra non faciā conatu pergere, p̄spero: ut possitis insinuare quae dicitis: diuinationes non diuinabitis amplius. Et liberabo populum meū de manu uia. Oramus ut nos liberet deus de manu talium magistorū: qui ubi cunq; ad uoluptates audiētium loquētes: scindunt & diuidūt ecclesiam: quia plures sunt magis amatores uoluptatum quā amatores dei: & scietis quia ego dñs. Si cōuertero diuinationes uias. Si fecero silete mendacia. Tūc scietis quia ego dñs. Haec prior pphetia: sequitur: & alia: quae ita cōtextitur. Et uenerūt ad me uiri seniorū Israel: & sederūt ante faciem meā. Oīa dei sermo p̄stringit: & nullam spēm ordinū quā in ecclesia constituti sunt dimittit intētā. Vex uniuersa pcurrens: oēs sanare desiderat. Veluti nunc quaedam ad p̄byteros loquitur. Ea enim quae p̄cesserunt de magistris dicta sunt. Iccirco cōsideremus & de p̄byteris quod dicatur excutientes nos metip̄s: ne quod nostrum p̄byter talis sit: qualis infra exponit. Et uenerunt ad me uiri seniorū Israel: & sederūt ante faciem meam. Et factus est sermo dñi ad me dicens. Fili hoīs. Videamus accusationem: ut scire possimus ut ne eam deprehendamus in nobis an nō. Viri isti posuerūt cogitationes suas in cordibus suis: & poenā iniquitatum suarū posuerūt ante faciem suam. Nunquid respondens rñdebo eis? Beati qui mundo sunt corde. Qui enim mūdum hñt cor: cogitationes suas non ponunt in cordibus suis: sed magis hñt in s̄mones dei. Qui aut laborāt in saecularibus curis: & nihil aliud requirunt nisi quō trāsiganť uitā: hi cogitationes suas ponūt in cordibus suis: ut puta: si uideris hoīem nihil aliud cogitātem nisi mūdi negocia & lucra corporalia & ciborū abundantiā: ex his quā diguerit in quibus sollicitus est: in quibus suspirat futurā tñ alimoniam cū dolore cōgruens: poenā cogitationū suarū posuit in corde suo. Arguens igit quosdam p̄byteros istiusmodi: ait ad pphetam sermo diuinus. Viri isti. i. supradicti p̄byteri: posuerūt cogitationes suas in cordibus suis: & poe-

nam iniquitatum suarū posuerūt ante faciem suam. Nemo nostrum existimet cruciatus ab aliquo quā a nobis irrogari. Deus nō facit poenas: sed ea quae patimur ipsi nobis p̄paramus. Itaque testimoniū quo frequēter uisum sumus: etiam nunc oportune utamur. Ambulate in lumine ignis uis: & in flāmam quā accēdistis. Non est ignis ulterius nisi uester quod ligna: quod stipulam: quod materiam futurorū incendio coaceruastis. Dicit ergo de p̄biteris. p̄cul aut absit a nobis. Viri isti posuerūt cogitationes suas in cordibus suis: & poenā iniquitatum suarū ante faciem suā. Si rñdens rñdebo eis. Nunquid nā dignum est istis me rñdere: quod uenerūt ad pphetā uolētes discere s̄mones mcos: p̄ hoc loq̄re ad eos. Et dicit eis. Haec dicit adonai dñs. Homo hō ex domo Israel. Oēs hoies nasci sumus hoies sed nō oēs hoīmines: hoies sumus: sicut sapissime notauit: id quod in leuitico scriptū est. Homo hō filiorū Israel: aut aduenarū quod appositū sunt in uobis. Estote hoies hoies. I. quia non oēs hoies hoies sunt. Ostēdamus de scripturis quō quidam hoies non sunt hoies. Homo in honore positus nō intellexit cōparatus est iumentis insipientibus: & assimilatus est eis: iste nō est homo hō: sed hō iumentum. Generatio uiperarū quod ostēdit uobis fugere ab ira uētura. Talis nō est hō sed serpens hō. Et qui in foeminas infantes facti sunt: unusquisque sup uxorem p̄ximi sui hñebat. Et iste nō est homo hō: sed equus hō. Absit igit a nobis ut tales simus quod mereamur aut dire: nō esse nos hoies: sed aliud quod p̄ter hoies. Si. n. boni & m̄sueti sumus: duplicamus hoīs nomē: & fit in nobis nō simpliciter hō: sed hō hō. Cōsidera an uenire ualeamus quod sit illud quod nomen hoīs duplicet. Quādo iste hō quod est exterior: hō fuerit: eo quod est interiore hoīe semper non est in nobis hō hō: sed tñ hō. Quādo uero & interior hō iuxta imaginē p̄seuerauerit cōditoris: tñ nasci hō: & fit istiusmodi s̄m exteriorē & interiore hoīem: bis hō hō. Porro si quis in hoc uocatus: ut fiat hō hō: posuerit cogitationes suas in corde suo: & poenā suā ante faciem suā: & uenerit ad pphetā: ego inquit dñs rñdebo ei in his: in quibus detinet mēs eius. Docet nos s̄mo p̄ns quō oporteat singulis rñdere: ne importuna & incōgrua medicamīa accipiamus: sed pro q̄litate uerborū singula quaeque p̄ferre. Aduerte quod dicimus. Ad medicū decem uadit: decē hñtes spēs ifirmitatū. Nō oēs eodē mō curat: sed aliū illo & illo: ut puta unū sanat emplastro: aliū aliud tribuit medicamentū. Nōnullis quod cauterium nūcupat: imponit: alium amara: alium dulci tēperat potione. Cuiusdam uero uulnera crassiore unguēto delinit. Sic & sermo dei pro qualitatibus hoīum loquitur: nec passim sapientiae suae ingerit sacramenta. Ait itaque. Ego rñdebo ei in quibus detinetur mens eius: ut ista uidelicet curem: in quibus mens eius detinet: ut nō faciat declinare domum Israel. Quicūque seipsum non praebet exēplum bonae uitae: sed pueri: sus icedit iste p̄ suam prauitātē dum ad haec quae nō debet inclinā: facit quodamō ēt populū dei declinare s̄m corda eorū: quae ab alienata sunt a me. Et quod hoc facit

facit s̄m alienatum cor a deo: in cogitationibus suis facit. Propter quod rñdetur eis in his quibus detinet cor eorū: et dicit. Dic ad domū israel. Haec dicit adonai dñs. Cōuertimini & auertite uos a studiis uestris: pollicitus est. n. se locutur: eis ea in quibus detinetur cor eorū: ideo nūc quasi p̄tōribus loquitur dicens. Cōuertimini & auertite uos a studiis uis: & auertite facies uias. Nōne tibi uidetur hoc facere? Facies uiae obfirmatae sunt sup ea quae nō debent: cōuertite eas: & obfirmate in hac quae uisio sunt emolumento. Propter quod homo de domo israel & de p̄selytis quod adueniūt in israel. Qui: cūq; ab alienatus fuerit: potest fieri & hoīem hoīem: siue creatum hoīem hoīem: seu per p̄fectū sui hoīem hoīem effectum. Ab alienari siquidem & iustus potest s̄m eūdem Ezechielem: & cōuertitur aliqñ a iustitiis suis & peccat. Si ergo istiusmodi hō posuerit cogitationes suas in corde suo: & poenā iniquitatis suae ante faciem suā: & uenerit ad pphetā: ut interroget eum in me. Ego (inquit) dñs rñdebo ei in ipso in quo detinetur: & obfirmabo faciem meam in hoīem illum. Cōsidera quō in principio sponderit dēmetē se m̄sum: ac deinde quō si rursus uenerit: nec dum curatus prioribus uerbis. Obfirmabo dixit faciem meam sup hoīem illum: & ponā eum in desertum. Si enim nō obedierit sermonibus cōmonitionis: sed in delicto p̄seuerauerit: ponā eum in desertum: & in exterminium: & tollam illum de medio populi mei. Ne auferas nos deus oipotens de medio populi mei: uex cōserua nos in populo tuo. Iuste aut proicitur: qui digna facit abiectio: ut auferat a populo dei: & eradicetur ab eo: & tradatur satanae. Et in praesenti quod dem potest quis egrediens de populo dei: rursus p̄ poenitentiam reueri. Si uero eradicatus fuerit ille ex populo: de quo in quadam parabola dicit: uenisse: & introisse & recubuisse quēdam qui non habebat ueritatem nuptiale: dicēte ad eū patrefamilias. Amice quō huc introisti: nō hñs uestimētū nuptiale: atque praeci piente ministris ut uincientes eum manibus & pedibus: mitteret in tenebras exteriores. Sed nos nō eradicabimur: uex & in p̄nti: & in futuro saeculo in domino nostro Iesu christo plantabimur: & in eo fructus uberrimos afferemus. Cui est gloria & imperiū in saecula saeculorum. Amen.

De peccatis peccatricis Hierusalem: & q̄liter ob p̄ctā fame: & bestis malis sit excruciat. Homilia. III.

ERMO Dñi qui factus est ad pphetam de peccatrice terra: loquitur quō p̄p delicta sua: uariis sit excruciat suppli cīs: fame: bestis malis: gladio: morte. Morte aut rep̄tina: quae aut ex corrupti aenis uitio sit creata: aut ex quocūque acciderit euentus: & dicat. Quod si ēt quattuor ultiones meas misero in terra peccatricem fuerint aut isti tres uiri: Noe: Daniel: & Iob in terra peccatrice: ipsi soli salui erunt. In cōminatione prima: in qua poenā famis: a poenis ceteris apperuit: filiorū & filiarū noīa tacuit. In eo uero sermone: in quo bestias malas minatus est terrae:

ait. Si filii & filiae eorū salui fient: ipsi soli saluabūt terra autē: & cū paululū reticisset: adiecit: & erit in introitu. Rursum in cōminatione gladii. Nō liberabūt (ait) filios aut filias: & in morte similiter est locutus. Nō derelinquent filii aut filiae eorū: sed ipsi soli Noe & Daniel: & Iob liberabūt aīas suas. Ingens igit nobis cura expositionis incūbit: & ob id diligēter debemus attendere: & obsecramus auditores: ut quasi ad aliqñ grande spectaculū cōfluētes: aciem mētis intendāt: ne obscuritas relaxatis sensibus elabāt. Nō dixit in p̄nti. Si peccauerint ciuitatis: aut loci alicuius ac colae: sed si terra peccauerit. Et scio quia simplicior quicūque audierit: Si terra peccauerit: statim ad p̄cliuē ferat intelligentiā: ut terram dicat noīatam p̄ his quod morant in terra: Vex sequētia scripturā: istā statim existiment exponem. Cū. n. peccauerit terra: & in sua p̄ctā corruerit: extēdit manus nō sup habitātes terrā: sed sup ipsam terrā: & prima correptione conterit: ut auferat ab ea firmamentū panis uidelicet: q̄si poenā sit terrae: si fames eā obtineat: ut fruges semini denegent. Nā sicut hō peccator sine ple: & sterilis: inter maledictos punit: iuxta id quod in quodā loco scriptum est: ex cōtrariis. n. cōtraria intelligūt. Et de iusto dicit. Nō erit sine prole: neque sterilis in uobis: & p̄tōres sine liberis: & posteritate sui: aeterna infertilitate dānant: ut in domo Abimelech factum est: & eorū quorū cōclusit deus uulua: p̄p p̄ctū quod in Isaac cōmissum est. Sic & terra quodamō sine ple: & sterilis relinquitur: a me missa in ea. Putas uex est hoc quod afferere sermo pludit: nō de habitatoribus terrae: sed de ipsa terra dici: possum paulisp ad altiora conscendēs: scripturāq; testimoniis approbare quō peccator terra dicat. Dicit enim ad Adam. Terra es: & in terrā ibis. Possimus dicere quia & nūc delinquēs terra: peccator sit. Sed cōtrario latissimā scripturā syluam recensens: cohortor ad suspicandum: quia aialis sit terra ista quā cernimus. Si enim hoc quod scriptū est: qui aspiciat sup terram: & facit eam tremere: iuxta id quod scriptum est uolumus accipere: intelligimus ad aspectum dei terremotus cōcitari: nō quos iudaei suspicāt. Nam illi afferunt tremorē terrae cōmotionem eius esse: quod longe a ueritate diuersum est. Et nos quippe solliciti: & tremētes: p̄pter peccata nra in terra sumus: nec tñ tremor corpus cōcutit ad tremendum. Sicuti & in alio loco dicitur. Super quem respiciam ait dominus: nisi si super humilem: & quietum: & tremētem sermo: nes meos: ex quo manifestum est: mansuete & humiliter deo seruientem: ad sermones eius mente potius tremere quā corpore. Et haec quidem in medio dicta sunt: satisfatione eius testimonii quod intulimus: qui aspiciat terrā & facit eā tremere. Accipe aut & alia dicta de terra. Offenditur terra ab his qui insiderint in ea. Quomodo offenditur terra: & quā aduersatur ab his qui in se cōmorantur: quando fuerint peccatores. Accipe & aliud exemplū. Cōplacebit sibi terra: in sabbatis suis. Ecōtrario enim quidam terrae sabbata nuncupāt: in quibus complacet: & laetetur. Nec

dum dico: attende coelum & loquar: & audiat terra
verba oris mei. Neq. illud. Audi coelum: & auribus
perice terra. Sed nec Hieremia: pphetia. Terra terra au
di sermonem dñi. Scribe uir: istum abdicatū. Multa
nos latet ppter paupertatem memoriae: ppter ingenii
rarditatem. Multa sunt quae cōdidit deus rōnabilia
& sunt capacia non solum principatus & prates & re
tores tenebrae istae: uerū etiam & in meliore parte
thronos: dñationes: & cetera: quae nostro intellectui
Apostolus reliquit dicens. Et sup. nomē qd. noīatur:
nō solum in saeculo isto: uerū & in futuro. Aer quoq.
aialibus plenus est: sicut eiusdem Apostoli testimoniū
prædicantis. In quibus aliqui ambulastis sicut saeculū
mundi huius: sicut principem potestatis aeris: spiritus
qui nunc operatur in filiis diffidentiae. Est ergo terra
& uniuersa animalia: & per partes aialium uarietates.
Quando enim offenditur terra: & rursus cōplacet
sibi in sabbatis suis: non oīs offenditur: nō oīs exul
tat. Quodāmodo enim erudita est cum habitatori
bus suis: & didicit sabbata: siue in umbra siue in ue
ritate: iuxta naturae suae agere qualitatem. Vñ sacra
tione quadā intelligentia sabbatissimus exercetur post
septē annos terrae sanctae: donec cōplaceat deo in ea
habitare. Si uero pētores in ea non fuerint: nō iam ul
tra p. septē milia annos: sed p. septuaginta terra sabbatū
gerit. Habemus sermonem de septuaginta an
nis tam apud Hieremiā q. apud Danielē sanctis litte
ris cōsignatū. Et futurus est ut in iudicii die nō solum
homo: sed etiā uniuersa conditio iudicetur. Oīs q.
pe creatura congemiscit: & condolet. Si oīs creatura
congemiscit: & condolet: est aut creatura pars terra
& coelum: & aethera quaeq. sub coelos sunt: & quae
super coelos: & liberabitur oīs creatura a uirtute cor
ruptionis in libertatem gloriae filiorū dei. Quis scit
& de terra an sicut naturam suam aliquo peccato ter
neatur obnoxia? Si enim aīal est: si rōnabilis est: si in
diget auditione sermonis pphetici dicentis. Attēde
coelum: & loquar: & audiat terra uerba oris mei: &
audi coelum & auribus perice terra. Cur nō dicamus
quia ut inter hoīes est homo audiēs: & faciens uerba
quae iussus est facere: & alius est q. audit: & nō implet
quod pēpitur: sicut & angelus puaricator. Angeli
enim nō custodiētes principatum suum: sed deferē
tes pprū habitaculum: in iudicio magni dei: in
culis sempiternis sub tenebris seruauit. Quomō er
go & angeli puaricātur: & alii sunt & dei pcepta cu
stodiūt: & iudicium praestolātur. Non solum hoīes:
uerū & angeli dei: ut frequenter diximus: tam de his
quae in Apocalypsi cōscripta sunt: q. ex aliis innumera
bilibus. Quare inq. terra: & aeris iudicium nō sit fu
turū? Si aut nō putas huic disputationi cōsentiēdum
quam asserimus oēm creaturam iudicādam: audi &
aliud testimoniū de terra. Interrogat deus Cain q.
occiderit Abel fratrem eius: & post multos semōes
quos legimus in Genesi: ad extremum de terra dicit.
Maledicta terra quae apuit os suum ad excipiendum
sanguinē fratris tui: de manu tua. Ego nec illud pte

reō. Maledicta terra in opibus tuis. Et cōtrariū si q.
bñdicitur: legimus q. ppe & maledicta: & bñdictam
dei uocibus terram. Vides ergo q. merito dñ. Cōger
micit oīs creatura. Et ut ad pcedēs reuertar exem
plum: offendit terra in insidētibus sibi. Puto q. ter
ra nos mīs uice sustinens: laetatur sup. bonis filiis: &
doleat sup. peccatoribus. Ira q. ppe matris: filius in si
piens: & dolor q. genuit eum. Nō solum huic p. &
matri: de quorū semine orimur: sed & illi matri: quae
ueremater nra est. Accipitq. deus humum de terra
& plasmauit hoīem. Igit. terra mater nra est: laetatur
q. iustum filium sustinet. Laetatur terra ferens Ha
braam/Isaac: & Jacob. Laetatur terra in aduentu dñi
mei Iesu christi: dignam se cernēs filii dei sustentatur.
Quid necesse est dicere de apostolis: & pphetis: cum
de dñi aduētū scriptum sit. Oīs terra clamat cum lae
titia: Constatū & miserabiles Iudaei hēc de christi
pntia prædicari: sed stulte ignorāt psonam: cū uideāt
impleta quae dicta sunt. Quādo. n. terra Britanniae an
aduētum christi: in unius dei religione consensit: q.
terra Maurorū: q. totus simul orbis? Nūc uero prae
ter ecclesias quae mūdi limites tenent: uniuersa terra
cū laetitia clamat ad deum Israel: & capax est bonorū
sicut fines suos. Statuitq. fines gētium iuxta nume
rū filiorū Israel. Et facta est pars dñi populus eius. Iacob
funiculus hereditatis eius Israel. Capax est (inquā)
aīal iuxta partium qualitates: & bonorū actuum &
malorū: in qbus aut laudem mereatur: aut poenam.
Cum igit. dñ. terra quae peccauerit mihi: ut delin
quat delictum: mysterium quoddam significat. Ali
ter q. ppe de habitatoribus: aliter de ea dñ. quae inhabi
tatur. Coelum & terra p. trāsibunt. Cur coelum prae
tergreditur? Cur terra p. transit? nisi quia trāsitus sui
quae dā digna fecerūt: Et alio loco. Corrupta ē (ait)
oīs terra. Quādo corrupta est: an diluuius. Nō quo
p. inūdationem diluuii sit corrupta. Ait ergo. Terra
quae peccauerit mihi ut delinquat delictū: extendam
manum meā: & terram eius firmamētum panis. Ex
tendēs deus manum suā sup. peccatricem terram: fa
mem imittit in eā. Possum & aliter interpretari: q. ter
ra aliqui delinquat. Terra quippe est aīa nra: ut in pa
rabola euangelii significatur. Aīa petra: aīa terra bo
na: & fertilis p. multam patiētiam. Ista igit. terra sa
pe peccat: saepe nō peccat. Et si q. dem peccauerit: extē
dit deus manū suā sup. eā: & cōterit oē firmamētum
panis eius. Ne cōteras oī potēs deus firmamētū pa
nis ab ista terra. i. aīa nra: q. n. potius largire nobis se
mē tuū: ut feriat in nobis fructū cētuplū. Et imittam
in eam famē: & tollam de ea hoīem & pecus. Quo
mō possum tam recōditas res in publicū pferre? Vñ
mihi ut exponere ualeā: cur famēs: cur fertilitas: cur
abundātia: cur egestas terrae acciderint? O p. sūm di
nitiae sapiā & scia dei. Vtrum p. hoīes: & animae
malitiam imittatur famēs: an propter angelos sunt
cōmissa terrena si peccauerint in ea: accidant quae ui
demus accidere. Si aut sunt quidam coelestis dispē
tionis ministri: qui fructibus praesunt: forte & ppter
illos

illos infertilitas terrae eueniat. Plurima enim opum
eius in absconsis sunt: non possumus magnitudinē
sapientiae eius effari. Arenā maris: & stillas pluuiarū:
& dies saeculi quis dinumerabit? Altitudinē coeli: &
latitudinē terrae: & p. sūm sapiētiae quis iustifica
bit? Variē ergo mittitur famēs sup. peccatricē terram.
Et auferā (inq.) ex ea hoīem: & pecus. Aliud est terra:
aliud est hō. Nam habitatores terrae (ut qdā putant)
nūc pro terra non noīat. Si enim habitatores terrae p.
terra accipi uelit: sup. fluū fuerat dicere: auferam ex ea
hoīem & pecus. Gaudet. n. terra q. plena est accolis:
moreret cū id quod dñ. acciderit: auferam ex ea hoīem
& pecus. De quibus si orantibus uobis dñs mini
strauerit sensum: si tamen sensus dñi capaces sumus
effici: uolumus pauca differere. Quomō poena ma
tris in exilium destinata: priuari filiis: aut certe filios
suos ad aliam uidere prouinciam destinari. Sic quo
dāmodo mater nostra terra flagellatur pro peccatis
suis a deo: q. auferatur ab ea homo & pecus. Laeta
tur q. hoīes habet: magis autē q. habet hoīes opti
mos: & i. dei studiis uiuētes: sicut supra exposuimus.
Dicitur ergo q. terra peccauerit: quasi dicatur. Si q.
peccauerit mater: auferā de domo eius filium: sic &
nūc. Auferam de ea hoīem. Laetatur quippe terra nō
super bestis rabidis: & feris: sed sup. pecudibus: quia
placida: & mansueta aīalia diligit. Et auferā de ea ho
minē & pecus. Et si fuerint isti tres uiri in medio eius
quō potest in terra peccatrice trium istorū pariter nu
merus cōmorari? quō tam diuersis tēporibus uiuen
tium: potest inter se uita coniungi? In praesenti legi
mus: in peccatrice terra eos pariter cōsistere. i. Noe q.
in diluuiū fuit: & Danielē q. in captiuitate Babylo
nis cōmoratus est: & Iob qui tēporibus patriarcharū &
Moyse uiuere perhibetur. Hoc enim tps inuenimus
mita Iob. Quid ergo possumus dicere? Meminisse
debemus (ut saepe iam diximus) quia ut homo ho
minem generat: & israel generat israel. Israel quippe
cū esset Iacob: genuit populū israel. Et inuenimus
in scripturis israel nomen tā in uno hoīe q. in uniu
so populo dici. Sic nō solum israel/israel: uerū & Ru
ben generat Ruben: & Symeon Symeon: & Leui
Leui: & Iudas Iudas: & reliqui oēs qui in tribu lu
da sunt: ab illius stirpe uenientes: Iudas nuncupatur.
Et replicatae sunt scripturae in tribu Iuda noībus lu
da. Ea quae in bñdictionibus Iacob: & Moyse: de ru
ben & Symeon: & Leui & Iuda dicuntur: ceteris nō
sic cōueniunt patriarchis. Vñ his qui cognomine eo
rum ppter familiae radicem extiterunt. Benjamin lu
pus rapax ad matutinū comedit: & ad uesperē dabit
escā. Benjamin ille nunq. fuit lupus rapax. Benjamin
ille nunq. in uesperē dedit escā. Sed is qui natus est
ex tribu Benjamin: hebraeus ex hebraeis: iuxta legem
phariseus circuncisus octauo die Benjamin praedica
batur lupus rapax: ad matutinū comedens: q. i. uer
us fuit: & in uesperum dans escā: q. n. credens: p. i. i
talē praebuit escā: a se ecclesiis institutis. Igitur Be
niamin Benjamin generat. Quomō ergo homo ex

hoīes: Benjamin in Benjamin: sic Iuda ex Iuda: Ruben
ex Ruben nascitur. Ruben quippe uiuat: & non mo
riatur: & sit multus in numero. In tñ non erat de pa
triarcha sermo: sed de populo q. de patriarcha descen
surus erat. Cur haec dicta sunt? Videlicet ut praesentē
locum exponerem de Noe: & Daniel: & Iob. Quo
modo enim Israel/Israel generat: & Iob/Iob: & Ru
ben/Ruben: reliqui/reliquos: sic Noe/Noe. Et dicā
quia de filiis Noe: Sem Noe fuerit: Cham uero non
fuerit Noe. Neq. enī habuit similitudinē patris sui.
Et ut non oēs qui ex Habraam filii Habraam. Licet
sint de semine eius: nō sunt filii ipsius: q. n. peccato
res sunt. Sicut qui habent similitudinē factorū Da
niel: Daniel sunt: q. imitantē patiētiam Iob/Iob sunt.
Noli igit. dicere bñs Noe: q. n. dignus effectus est ut
in diluuiū solus eligeret a dño: & ceteris in inunda
tione pēntibus: cū suis seruaret incolumis. Sed cōsy
dera q. & tu si feceris ea q. fecit Noe: eris Noe. Audi
saluatorē dicentē. Si essetis filii Habraae: opa Habraae
faceretis. Igitur si q. est filius Habraae: facit gesta Ha
braae. Si q. est filius Noe: facit opus Noe. Siquis est
filius Daniel: facit id quod fecit Daniel. Si quis seq
tur per quod gloriosus effectus est: puta oīs qui sub
stantiam suam perdit: & sustinens patiētiam tam iactu
ram reg. familiarium: q. mortis filiorū: dicit dñs der
dit dñs abstulit: sicut dñs uisum est: ita factum est: sit
nomen dñi bñdictum in saecula. Qui incēditur cor
poris malis: & flagellatur uario malorū suorū dolo
re: & nihilominus i. ipsis suppliciis glorificat deum.
Qui potest mēdere diuina: & inter cruciatus proph
etiam emittere uocē: qualem emisit Iob: imitator est
Iob. Atq. in hunc modum & Noe: & Daniel & Iob
in eodem possunt tpe repperiri. Quod autem nunc
Ezechiel non de his dixerit: quos in scripturis lecti
tamus: uidelicet quos aut trālatio: aut mors de pra
senti uita subtraxerit: de alio quoq. loco p. bare cona
bimur. Daniel qui traditus est principi eunuchorū: cū
Anania/Azaria: & Misael: eunuchus fuit. Et est in p
senti dictum. Noe/Daniel & Iob filios & filias non
liberabunt: & reliqua. Fingamus quippe filios ha
buerit Noe: quō filii Daniel docebuntur: quem eunu
chum iudaei fuisse tradūt? Vex. quia fertilis & sancta
fuit aīa illius: & pphetis diuinisq. sermonibus mul
tos liberos pcreauit: i. cōterit dñ. Si fuerint in tpe isto
uel illo: ut Noe/Daniel & Iob/ipsi saluabunt. Et nos
possumus fieri Daniel: ut aut nō enumerem omnes
sanctos: possum esse Paulus: si imitator fuero eius di
centis. Imitatores mei estote. Si cauterium quo si
gnatus est Paulus habuerit: si eandem figuram qua
ille figuratus est in christo possederit: quam ut bo
nus pater aiebat. Filioli mei quos iterū parturio: do
nec fomeretur christus in uobis. Si uero ex dissimili
tudine signaculi arguor: quia aliam formam habue
rit Paulus: q. ego in aīa habeam: me ipsum decipio di
cens. Filius meus es semen Pauli. Noli mirari quod
filius apostoli fias. Habeto uirtutes: & eris filius chri
sti. Filioli (inquit) adhuc pusillum uobiscum sum.

Cum autem fueris christi: etis & oipotētis patris: quia unus sunt iuncti & naturae. Ad hoc laborat iustus: in hoc omne studium suum convertit: ut Danielis & Iob & Noe filius: ascendat ad adoptionem dei: & iam non uocetur hominum nominibus: sed uocabulis filiorum dei. Si ergo fuerint tres uiri isti: non indiget spiritus sanctus: ut etiam nunc Noe & Daniel & Iob ostendat. Tres uiri isti in medio eius. Dicit mihi eruditus auditor: tres in presenti noiantur. Sermo uero tuus plurimos esse affirmat: & Noe & Daniel & Iob. Cui sic respondeo. Ois multitudo fidelium: unus est: & non sunt plures: qui similes sunt: corpora sunt plurima: unum corpus oēs sunt iuxta id quod scriptum est. Vos estis corpus christi: & membra ex parte. Et saluator noster uenit querere: & saluare quod perierat in sacramento nonaginta & nouem ouium non errantium: & unius perditae. Venit quippe filius hominis querere & saluare quod perierat. Sicut enim unum corpus plura sunt corpora: & una ouis sunt plures oues quae perierant. Hoc pacto oēs Noe & Daniel & Iob: in unum Noe & Daniel & Iob rediguntur: ipsi in iustitia sua saluabuntur dicit adonai dñs. Prius nomen dei quattuor est litterarum: quod interpretatur naturaliter deus. Ergo emittitur propter peccata terrae fames. Terra uero sem oēs sensus quos supius diximus: & quoscunque intelligentiae auditor reliquimus: ut ex nostris dictis ipsi sibi alias intelligentias reperirent. Videamus autem & aliud opus irae diuinae emittētis in terram peccatricem bestias pessimas. Aiunt etiam iudei: si quoniam lupi homines deuorauerint: impetum faciunt in quibuscunque animalibus. Historia refert leones quodam in humanum genus immissos: & alio tempore ursos. Istiusmodi deuorations ex dei indignatione descendunt. Et hunc interim sensum: ut sequamur litteram: ab altiori intellectu recedentes: nunc sequi uidemur prophetam. Qui autem spiritualis est: oia iudicans: & a nullo iudicatur. Confidēter dicit: multas esse bestias: quae emittit deus in peccatricem terram (si tamen terra nostra peccauerit). Aduersarius noster diabolus: ut leo rugiens ambulat querens quem deuorat. Illa quoque historia quae scripturas diligenter obseruantibus in planum se praebet intellectum: istiusmodi habet significationem. Quando duo ursi ad paruulos missi sunt: & cotumelias faciebant prophetae dicentes: ascende calue: ascende calue. Vrsi namque illi in signo erant aliae bestiae: quae uere ferae: uere sunt rabidae: quae mittuntur in hanc peccatricem terram. Procul autem absit a nobis: ut bestiae ad nos pro dei ultione mittantur: quin potius in oratione dicamus. Ne tradideris bestiis animam constitentem tibi. Ego noui perseverantes in fide iustos: sanctis traditos: & laceratos ab eis: consummasse martyrium: nec tamen beatos esse desisse. Non enim bestiis fuerant traditi spiritualibus & inuisibilibus: quae lacerant animas peccatorum: & dentes suos in impiorum corda defigunt. Quae admodum enim si pastor ex ore leonum euellat duo crura: uel extremum auriculae: ita euellentur filii Israhel. Traditur ergo aliqui terra ber-

stis ad euerfionem: ut auferatur ab ea homo & percus: & obserua diligenter differentias comminationum. In prima comminatione famis ait. Ipsi soli saluabuntur: Noe & Daniel & Iob. In secunda uero ubi bestias immissurum se esse testatur: filii & filiae nuncupatae sunt: uerumtamen ipsi soli salui erunt: dicit adonai dñs. Qui locus dupliciter intelligitur. Ac primum secundum communem sensum exponamus: ob nonnullos insipientiam: qui sensum animi sui: dei esse asserunt ueritatem: & frequenter dicunt. Futurus est ut unusquisque nostrum precibus suis eripiat quoscunque uoluerit de geena: & iniquitatem introducant ad dominum: non uidentes quoniam iustitia iusti super eum erit: & iniquitas iniqui super eum: & unusquisque in proprio peccato morietur: & in propria iustitia uiuet. Nihil mihi conducit pater Martyr si non bene uiuero: & ornauero nobilitatem generis mei: hoc est testimonium eius & confessionem qua illustratus est in christo. Nihil prodest iudeis dicentibus. Nos de fornicatione nati non sumus. Unum patrem habemus deum. Et post modicum. Habraam pater noster est. Quaecumque dixerint: quaecumque assumeret sibi uoluerint: si non habuerint fidem Habraam: in cassum gloriantur. Neque enim ideo saluabuntur: quia sunt filii Habraam. Quoniam ergo quidam non recte opinantur: necessario interposuimus etiam sensum litterae dicentis: filios & filias non liberabit Noe & Daniel & Iob: sed ipsi soli salui erunt. Nemo enim confidat in iusto patre: in matre sancta: in fratribus castis. Beatus homo qui spem habet in semetipso: & in uita recta. Ad eos autem qui in sanctis fiduciam habent non incongrue proferimus exemplum. Maledictus homo qui spem habet in homine. Et illud. Nolite confidere in hominibus. Sed & aliud. Bonum est confidere in domino quod confidere in principibus. Quod si necesse est in aliquo sperare: oibus derelictis speremus in domino dicentes. Si constiterint aduersum me castra: non timebit cor meum. Cum haec se ita habeant: etiam alia nobis quaestio oboritur: quam diligenter debemus excutere: ut scripturae ueritas elucescat. Quare cum tantum sint iusti: nunc tamen tres noiantur: Noe & Daniel & Iob? Audiui quondam a quodam hebraeo hunc locum exponente: atque dicente: ideo hos noiant: quia unusquisque eorum tria tempora uiderit: laetum/tristis: & rursum laetum. Vide Noe ante diluuium. Considera mundum integrum: & eundem post Noe in totius orbis naufragio: solum cum filiis suis: & animalibus in archa seruatum. Considera quo post diluuium egressus sit: & plantauerit uineam: quodammodo seruatum rursum orbis creator existens. Talis est iustus. Uiderit mundum ante diluuium: hoc est ante consummationem. Uiderit mundum in diluuium: id est in corruptione: & in interitu peccatorum: quae in die euentura sunt iudicii: rursum uidebit mundum in resurrectione omnium peccatorum. Dicit mihi aliquis. Concedo de Noe ut tria tempora uiderit. Quid respondebis de Daniele? Et hic ante captiuitatem in patria floruit nobilitate: & deinceps in Babylonē translatus: eunuchus effectus est: ut manifesto

ut manifesto ex libro ipsius intelligi potest. Vidit & reuersionem in Hierusalem. Ut autem probetur qui ante captiuitatem in Hierusalem fuerit: & post captiuitatem eunuchus effectus sit: assumamus id quod ad Ezechiam dictum est. Accipiet de filiis tuis: & facient spadones in domo regis. Deinde post septuaginta annos inuenitur deprecans deum: ut completum iam tempore captiuitatis: rursum regrediatur Hierusalem. Habemus orationem eius in uolumine proprii scriptam: nec tamen possumus inuenire ubi sit mortuus. Vidit ergo tria tempora. Ante captiuitatem: in captiuitate: post captiuitatem. Talis iustus est. Videamus autem an & Iob tria tempora uiderit. Fuit quidem locus: plexerant quippe ei oues septem milia: camelorum tria milia: iuga bouum quingenta: & suppellex multa ualida: filii septem: & filiae tres. Deinde accepit diabolus potestatem aduersus eum. Vide tria tempora commutata. Diues in liberis pater: repente orbis efficitur. Diues in censu dominus: ad ultimam deducitur aegritudinem. Ecce duo tempora. Post haec apparet ei dominus & loquitur ei: deinde & ipse Iob ea quae sunt in libro eius scripta: respondit. Igitur in primo tempore dei laudibus praedicatur: in secundo tentationi traditur: & saeuissimo ulcere percussus a pedibus usque ad caput: tristitia ac dura perpetitur. Ad extremum facta sunt ei oues quatuordecim milia: camelorum sex milia: iuga bouum mille: asinae pascentes mille: & nascuntur ei filii septem: & filiae tres. Itaque & in Iob tria tempora deprehendimus: quae in iustis hominibus regimus. Trium uident iusti tempora: pensus: & commutationis quoniam iudicaturus est deus: & futurum post resurrectionem mortuorum: id est uitae coelestis perpetuitatem: in christo Iesu. Cui est gloria & imperium in saecula saeculorum. Amen.

De duobus aliis flagellis rumpheae. scilicet & morte: quae passa est peccatrix Hierusalem. Homilia. V.

AMES Quae propter peccatricem inducitur terram: iuxta possibilitatem nostram: uirum discussa est. Et post famem: de bestiis pessimis diximus: quod immitit dominus super peccatores. Quattuor enim ultiones in principio proposuimus: quibus duae reliquae sunt de rumpheae: & de morte. Et in prima quidem filiorum: & filiarum nomen tamen est. In secunda uero: & tertia quam nunc conamur exponere: filiorum & filiarum nomen annexum est: id est in rumpheae quae corrumpunt qui caede eius digna fecerunt. Quis est ergo iste gladius: id est rumphea quam nos formidare debemus: ne quoniam mittatur super terram nostram: super terram quam figuratiter exposuimus: ne & nobis necesse sit transire per gladium: sed per gladium duplex aliquid habentis in poena. Habitus quippe ipsius gladii: diuidit: & secatur eum in quem fertur. Si uero ad acumen aciei eius etiam tactus ipse poenalis est: dupliciter torquetur qui hoc gladio puniendus est. Scriptum est enim. Statuit igneam rumpheam: & cherubin custodire uiam ligni uitae. Et quo si gladius acutus: & candens inferatur in corpus: duplicem tunc

buit cruciatum adustionis: & caedis. Sic & rumphea quae ad custodiam paradisi statuta memoratur: quam nunc ob expositionem gladii praesentis assumimus: duplicia infert tormenta: dum adurit: & diuidit. Ut autem necessarium aliquid ex quibus deus sensum nostrum illuminat in praesenti interponamus loco. Accipe exemplum. Aiunt studiosos medicinalis disciplinae ad quasdam corporum curaciones necessarium esse non solum sectionem ferri: uerum etiam adustionem. Nam ad eos qui canceris ueterno computrescunt: candentem siue nouacula laminam: siue quodcumque acutissimi ferri genus adhibent: ut per ignem radices canceris euellantur: per incisionem autem & putrida caro truncetur: & uia pateat medicaminibus inhiitendis. Quis putas nostrum canceris (ut ita dicam) habet simile peccatum? ut non ei sufficiat aut simplex acumen ferri: aut sola ignis exustio: sed utraque adhibeantur: quo uratur: & secetur. Audi saluatorem rationem ignis: & ferri: in duobus locis significatam. In alio loco ait. Non ueni mittere pacem super terram: sed gladium. In alio uero. Ignem ueni mittere super terram: & uitam iam ardeat. Igitur desert utrumque saluator gladium: & ignem: & baptizat te in spiritu: & igne. Eos enim qui non sunt baptismo curati: spiritus sanctus igne baptizat: qui non potuerunt spiritus sancti purificatione purgari. Sacramenta diuina sunt & ineffabilia: & soli deo cognita. Plus tamen in gratiae donatione: quam in tormentorum uarietatibus consistit. Neque enim medici ex disciplina artis suae rationabiliter eos quibus medetur: secant: urunt: dantque poculum amarissimi temperamenti: multaque alia (prout causa postulat) faciunt. Deus autem uniuersitatis dominus: in rationabili quadam sapientia: & sine dispensatione digna maiestatis suae: poenas tamen infert peccatoribus. Neque enim ut existimant: ad hoc tamen adhibet supplicia: ut torqueantur: sed quasi pater scit uulnera oium nostrorum. Scit quae ex causa quod uetus natum sit: quae putredo infelicitatis animi ex quo ducat exordium: quales species doloris ex quo peccato ueniat. Scit & tormenta: & modos: & numeros peccatorum: quod semel bis: terque peccauerit. Qui in una specie delictorum saepe ruit: qui in diuersis uitiorum speciebus: singulis tamen uiciis errauerit. Haec oia sapientia dei nouit secundum illud quod scriptum est. Scrutatus corda: & renes deus: & supplicia quae ab eo irrogantur: sic intelligantur quasi digna deo: & conuenientia dispensationi eius. Non uult nos tamen modo cruciari. Oia quippe ad hoc condidit: ut essent: & salutes fecit generationes mundi: & non est in eis medicamen perditionis. Sed quia quod ille uoluit: nos continendo non fecimus: & ille quod cupierat: non exercuit in nobis. Disputatio nos cogit ut aliquid de poenae specie diceremus: quae inferuntur ad terram. Derit: sequatur & mors. Potest quippe ut aliquis famem sustinens in uita: licet inedia & squalore: & macie discrucietur. Potest fieri ut inmissis bestiis malis: non statim oēs pereant: fugae auxilio reseruati. Potest euenire

ORIGENES

ut cedente triumpho cesset interitus. Nā uulnera-
tur qdam & secantur: & (ut ita dicunt) crebris icti-
bus cōfodiuntur: nec tñ pereunt. Iccirco nūc poena
nouissima in enumeratione poenarū mortis inferē.
Istiusmodi quiddam sacratissimus Apostolus sen-
tens loquebatur. Nouissimus inimicus destruetur
mors. Audebo dicere. Si inimicus nouissimus des-
truetur mors: fuit qdam an mortem inimicus idest
triumphus. Fuit quidam ante triumphum inimicus:
idest bestiae pessimae. Fuit qdā ante bestias pessimas:
inimicus fames. Hae oīa inimica sunt religionis ini-
micis. Si enim non uis amicus fieri deo: inuitanti te
ad recōciliationem: & dicēti per Apostolum. Obser-
uato uos reconciliari deo. Quid de deo caularis: cum
tui causa sis: qui sub inimicorū imperio esse uoluisti?
An ignoras idcirco deum in Aegypto misisse furo-
rem & iram & angustiam / imissionem per angelos
pessimos? Quia inimici illius erant: & ab eius aduer-
sario regebat. Procul autem absint a nobis quat-
tuor istae supplicia poenarū: fames: bestiae pessimae:
gladius: mors. Quicquid enim horū fuerit illatum: ad
eos uenit: qui inimici dei sunt. Amicus eius praeterit:
neq̄ autem est eos cōtingere: qui de eius necessitudi-
ne gloriantur. Et quō de igne bene creditum est: scri-
pturis testatibus. Quia transeat per eum iustus: & non
cōburatur. Vniuscuiusq̄ eorū opus quale sit / ignis
probabit. Sic & his suppliciis inueniatur aliquis: Da-
niel / Noe: & Iob: & nihil poenarū sustinebit. Hae spe-
cialiter p singula supplicia exposuimus. Quae in ex-
terna parte in unum. Et propheta cōsonās ait. Hae
dicit adonai dñs. Si autem quattuor uindictas meas
pessimas / triumphum & famem / & bestias pessimas /
& mortem misero. Quo? Nō sup̄ terram: sed super
Hierusalem. Terra enim si puniat: sufficit ei una cor-
reptio. Si autem corripitur Hierusalem: sup̄ quam
inuocatum est nomen dei: quattuor ei cruciatus pa-
riter inferuntur. Multo nobis melius fuerat non cre-
didisse sermōi: quam post credulitatem: ad hae rur-
sum peccata conuerti: quae antea cōmissimus. Cōsy-
dera enim quō scriptura sup̄ terram sigillatim suppli-
cia dicat inferri: & nō apponat quam terram. Quā-
do uero ad Hierusalem ueniat. Si autem & quattuor
uindictas meas pessimas / triumphum & famem / &
bestias pessimas / & mortem misero in Hierusalem:
nos indicans Hierusalem: qui peccantes qdem nos /
Hierusalem sumus: quae destruetur. In pceptis uero
permanētes / Hierusalem dicimur: quae saluatur. Oēs
lamētationes quas legimus in Hierusalem: oēs q̄ri-
moniae: quibus eam plangit deus: ad nos p̄tinent: q̄
gustauimus sermonem dei: & postea mandatis eius
contraria fecimus. Non sic plectitur iura contēnens
Salomonis: non sic punitur Ligurgi scita destituēs.
Aliud supplicium est eius: q̄ legem dei per Moysen
traditam cōculcat: & despiciat. Maxima oīum est poe-
na eius: qui pcepta filii dei p nihilo duxerit. Irritam
enim quis faciens legem Moysi sine ulla miseratione:
duobus uel tribus testibus monitur: quanto magis

SVPER

putatis deteriora mereri supplicia: qui filium dei cō-
culcauerit? Hi ergo quos enumerauimus filium dei
non cōculcauerūt: sed legem eius p̄tergressi sunt: ma-
ximeq̄ hi qui ante aduentum dñi fuerunt. Sed neq̄
hi qui crucifixerūt saluatorem meum rei sunt igentis
poenae: sicut hi qbus Apostolus dicit. Filium dei cō-
culcans: & spiritui gratiae cōtumeliam faciens. Et si
quid aliud significat in eo loco in quo eorū peccata
repliat. Qui post fidem in deum peccauerunt. Hae
propter quattuor ultiones pessimas: quae inducuntur
sup̄ Hierusalem. Et oēs quidem qui didicimus di-
uinas scripturas: siue bene siue male uiuamus / Hie-
rusalem sumus. Si male uiuimus: illa Hierusalē: quae
cruciatibus punitur: ac sustinet quattuor ultiones: si
ne illa Hierusalem: quae in dei sinu requiescit. Et est
magna distantia ut in reliqua terra sit & in ipsa Hie-
rusalem. Oēs enim qui in ecclesia peccatores sunt: q̄
sermonem dei gustauerūt: & transgrediuntur eum:
meretur qdem supplicia. Vex pro modo graduum
unusquisq̄ torquetur. Maiorem poenam habet q̄
ecclesiae praesidet: & delinquit. An non magis mis-
ericordiam pmeretur ad cōparationem cathecumi-
nus? Non magis uenia dignus est laicus si ad diaconum
cōferatur: Et rursus cōparatione praesbyteri:
diaconus ueniam plus mereat. Quae autem sequan-
tur: etiam me tacetē cognoscitis. Iccirco formidās
iudicium dei: & ante oculos sibi proponens illum
iudicii ordinem qui in scripturis cōtinetur: recordatē
dicti illius. Pōdus ultra te ne leues. Sed & illud. Noli
querere fieri iudex: ne non ualeas auferre iniquitates.
Quid mihi prodest: quia prior sedeo in cathedra rei
supinus: honorem maioris accipio: nec possum ha-
bere dignitati meae opera condigna? Nonne maiori
poena cruciabor: q̄a honor iusti mihi ab oibus defer-
tur: cum peccator sim? Necessarium fuit diligentius
retractantem ea quae de quattuor terrae ultionibus
dicebatur: id addere. Quod Hierusalem quippe erat
in tribu Benjamin: & sacerdotes templi / & Leuitae q̄
dei ministeriis seruiebant: & ceteri ordines quos scri-
pturae sermo comprehendit: in ea morabantur. Hae
accipit quattuor ultiones pessimas: quae nō sunt si-
miles in his: qui in ea habitant. Neq̄ enim eodem mo-
do & ad populum: & ad Leuitas cōminatio dirigitur.
Israelites enim peccans: in Israeliticum delictum
corrui. Qui autem maior est Israelita: quanto nobi-
lior fuerit i ordine: idest Leuitae: & sacerdos: tato ma-
iora sustinebit. Si autem princeps sacerdotum pecca-
uerit: dicit ad eū Heli cōsacerdos suus. Si autem dñs
peccauerit uir in uig: orabunt pro eo. Si autem dñs
peccauerit: quis orabit pro eo? Hae in expositione
eius sermonis quo cōminabatur: & singulae specia-
liter in peccatorem terram ultiones: & pariter cōgre-
gate in infelicem Hierusalem. Videamus autē & ser-
uentia scripturae. Quae cum in parabola audierit: p̄-
phetia. Nos tñ sensum debemus exponere: si testi-
monii ordinem derelinquētes: ut in fructu est honorat-
bilis

EZECHIELEM PROPHE.

bilis lignis oibus: maxime his quae in salu fructifi-
cant: sic ad cetera opera inutilius oibus lignis est. Et
uacula qdā pnt fieri: & in diuersa opa necessarii usus
ad ministrandum. De palmitibus autem uitis non so-
lum uas aliquod: & in opus utile quid fieri non po-
test: sed neq̄ paxillus est utilis. Ait ergo sermo diui-
nus. Quia ut palmes uitis honorabilior sit ceteris li-
gnis: si afferat fructus. Sic ab oibus inferior iudicetur:
si id non habeat uñ praecellit. Atq̄ in hunc modum
eos qui imbuti sunt eloquiis dei / honorabiliores eē
oibus: si quocūq̄ modo in uinea positos dignita-
te: afferat fructus bonos salutis. De qua scriptum est.
Ego uero plātui te uineam fructiferā: totam ueram.
Et alibi. Vineā dñi domus israel est. Et rursus. Vineā
de Agypto trāstulisti: & reliqua. Si autem attulerint
fructus: in tñ ut a deo dici possit. Quomodo cōuer-
sa in amaritudinem uitis alienae? Tunc multo deter-
iores inueniri ab his lignis: quae licet uiliora sint: tñ
suos afferunt fructus. Quomodo enim praecellit ligna
syluae: uineas iferaces: eodem modo iuxta quādam
dispositionem sapiāe diuinā: ex lignis uilionibus ali-
qua domui necessaria fabricatur? Neq̄ uero turbaris
putans nos extra scripturas / affirmare qd̄ dicimus.
Futurum eē ut de lignis syluae aliquid utile fiat: idest
de me ipso: si nō attulero proprios naturae meae fru-
ctus. Sigdem & Apostolus imaginē quandam eorū
uasorū sunt in humana cōuersatione assumit dicens.
In magna autem domo nō sunt tñ uasa aurea: & ar-
gētea: sed & lignea: & fictilia. Nota quia uasa lignea
nuncupauerit. Et alia qdem in honorem: alia uero in
cōtumeliam. Ista uasa lignea: quae esse in magna do-
mo Apostolus p̄dicat: non sunt facta de uitibus: nō
de palmitibus uinearū: sed ex aliis lignis: quae uilioris
ordinis in memoribus fructificauerunt. Quātum er-
go malum est: & quale discrimini: ut ligna quōdam
uilia inueniantur in magna patrifamilias domo. Et
palmes uitis meae inutilis dñs sit: & in ignem proii-
ciat. Hoc enim scriptum est: quia annuam putatio-
nem eius consumat ignis. Hae in Ezechiel. Saluator
uero huius parabola: sensum in euāgelio ita perstrin-
xit dicens. Ego sum uitis: uos palmites: pater meus
agricola est. Oēm palmitem qui in me manet: & fru-
ctum affert: pater meus putat: ut fructus maiores affe-
rat. Palmitem uero qui manet in me / & fructum nō
affert: pater meus excidit: & in ignem mittit. Vides
uicinitatē uitorūq̄ sermonem. Vides quō pater exci-
dat: & in ignem iaciat? Nos insensati: quasi negligē-
da quidem scriptura sit: nolentes ea discere quae no-
bis inueniunt metum: sed ea audire cupientes: quae pru-
rientibus auribus inueniunt uoluptatem: libenter au-
dimus quae nos subuertant: quae nos decipiant. Qui
dicit proximo suo: ignoscit nobis peccata nra deus:
si quidem & in talibus sacramētis iudicamus: uicissim
nobis pollicentes: mappam mittit deus. Et quia bo-
nus est: & oīum peccata dissoluit: oportet nos sedere:
& sollicito corde dicere. Si heri peccauimus / hodie
poenitentiam agamus. Vex huic palmiti: aīal quippe

HOMILIA. VI.

CVII

est qui dicit: potens est deus: & bonus est agricola q̄
me non excidat: & in ignem mittat. Rūdebit agrico-
la. Sed si talis est palmes: quod frustra i uite maneat:
nūquid poterit relinqui? Nōne si dimittatur impe-
diet uitē: & uirides etiam fructuum feraces offen-
det palmites? Sicut enim boni agricolae: est excidere:
& computare quae sunt sup̄flua: & tradere in escam
igni infructuosos ramos: sic boni dei est de oibus ui-
tibus infructuosos palmites amputare: & igni trade-
re in pditionem. Vex nos ipsi i nos ludimus: & de-
cepti pariter: ac decipiētes: nolumus magis errare cū
plurimis: q̄ ab errore conuerti. Cum magis id quae
rere debeamus quod aedificet: quod timorem dei au-
geat: quod ad poenitentiam reuocet: quod in confes-
sione sceleris adducat: quod deus nos faciat diebus
ac noctibus cogitare quomodo ipsi placeamus: ut
fiamus in uera uite christo Iesu fructiferi palmites:
& radici eius adherentes. Cui est gloria: & impium
in saecula saeculorum. Amen.

De eo quod scriptum est. Radix tua: & generatio
tua de terra Chanaan. Pater tuus Amoraus. Ma-
ter tua Cetha. Homilia sexta.

CONSIDERANTI Mihi con-
statiam prophetarū: miraculum subiti-
quō uere credentes deo: magis quam
hoibus: contēperint mortem: pericu-
la: contumelias: & oīa quae passi sunt

ab eis qui arguebatur: dum uoluntati dei in prophe-
tatione deferuiunt. Admirabar quondam Hesiām
ante quā compararem Ezechiel: & obstupescēbam
quō diceret. Audite sermonem dñi principes sodo-
morum: attendite legem dei populus Gomorra: quo
mihi multitudinē sacrificiorū uestrorū dicit dñs: Di-
cebat enim hae: cum posset dicere uel tacere. Neq̄. n.
ut quidam suspicantur mente excedebat propheta:
sed ex necessitate spiritus loquebatur. Si alii (inquit
Apostolus) reuelatum fuerit sedenti: prior taceat. Ex
quo ostēditur potestatem habere eum qui loquitur:
cum uelit dicere: & cum uelit tacere. Et ad Balaam di-
citur. Veruntū est uerbum quod imitto in os tuum:
hoc observa loqui. Quasi potestatem hñte eo: ut ac-
cepto uerbo dei diceret: seu taceret. Quid est ergo qd̄
Ezechielem admiror? quia cum ei fuisset impatiens:
ut testaretur: & notas faceret Hierusalem iniquitates
eius: non posuit ante oculos suos piculum quod ex
p̄dicatione erat secutur. Sed ut dei tñ praeccepta ser-
uaret: locutus est quacūq̄ mandauit. Esto: sit myste-
rium: sit reuelatio sacrata: intelligētiā de Hierusalem:
& de his quacūq̄ super ea dicuntur. Attamen pro-
phetans: & fornicationis illam arguit peccato: q̄a di-
uariauerit pedes suos omni trāseunti: maledica uo-
ce testatur. Increpat scelerum ciuitatem. Sed quia cō-
fidebat dei se facere uoluntatem: paratus & mori: &
uiuere: loquebatur itrepidus. Videamus ergo ipsam
prophetiam. Et primo qdem quō in potestate sit po-
situm ppheta: utrum dicat an non: uideamus. Far-
ctus est sermo dñi ad eum dicens. Fili hoīs: testificare

Hierusalem iniquitates eius: & dices. Hæc dicit dñs. Non in necessitate cōspirationis: sed in uoluntate di centis dñs posuit: ut testificaretur ad Hierusalem ini quitates eius. Et ait. Quid dices? Hæc quæ sequun tur. In propheta erat audiente. dices. utq; diceret nec ne? Quomodo fuit & in Iona positum in potestate eius audieris. Dic adhuc tres dies: & Ninive subuer tetur. Si uelit dicere: uel tacere: & quia in arbitrio eius positum erat: noluit dicere: uide quanta eum postea sunt mala secuta. Periclitata est nauis. ppter eum: for te repertus est latens: cæcus deuorauit abiectum. Hi ergo. pphetæ quicūq; post Ionam fuerunt: consyde rantes forsitan ea quæ uenerunt ei: siue aliis prophe tis: uidebant qm̄ ex omni parte angustia eis imine bant. Scdm̄ saculū psecutio: si dicerent uera: sm̄ deū offensa si timentes hoies: pferrent falsa pro ueris. Ico circo testificatus est Ezechiel: & notas fecit Hierusalē iniquitates eius: & dixit. Hæc dicit dñs. Radix tua: & generatio tua de terra Chanaam. Pater tuus Amor ræus: & mater tua Cethæa: quæ ciuitatū sic fuit ele uata: & altum sapuit in mundo: ut ciuitas dei. Quæ sic familiaris in Hierusalem: & n̄ hæc ipsa sibi ma gna promittēs: quasi p̄xima dei & ciuitas eius: quia peccauit: arguitur a spiritu sancto: ut degeneret extra nea. Pater enim eius Amorræus: quandiu non pec cauit: pater ei⁹ erat deus: qñ uero peccauit: pater eius Amorræus factus est. Quādiu non peccauit: pater eius spūs sanctus fuit: qñ uero peccauit: mater eius fa cta est Cethæa. Quādiu non peccauit: radicē habuit Abraam: Isaac: & Jacob. Quādo peccauit: radicē eius Chanaam facta est: sape miratus sum id quod dñm̄ est a Daniele ad præbyterē peccatē: cui pro pecca to nomen imponēs semen inquit Chanaam: & nō Iuda. Magnus qdem & Daniel: constātissime præ byterum peccatorem: semen Chanaam appellās: & non Iuda. Maior uero cōparatione eius Ezechiel: nō ubi præbytero neq; duobus homibus natiuitatem obiciens contumeliosam: sed radicē (inquit) tua: & generatio tua de terra Chanaam. Pater tuus Amor ræus: & mater tua Cethæa. Quia Hierusalem multa peccata cōmisit: ideo increpās illam ppheta: nō uno neq; duobus: sed tribus noibus insigniuit. Septem in Genesi gentes enumerant a deo: in uno loco quē tradidit filiis Israel. Septem autem hæc sūt. In terram (inquit) Chananaeorū: & Cethæorū: & Amorræo rum: & Pherezeorū: & Gergeeorū: & Euæorū: & Ier buscorum. Impossibile fuit: & septem istas congre gare: ut per has ignobilitatē peccatricis Hierusalem exprobraret: scisset utiq; propheta. Nunc uero quid fecit? Amorræum elegit ex septem: & Chananaeum: & ait habere cōmunionem peccatricis Hierusalem: proprie ad Chananaeum iuxta radicem & natiuita tem: pprie ad Amorræum sm̄ patrem pprie ad Cethæum sm̄ matrem. Si in Hierusalem tanta dicuntur de qua tam grandia & mira scripta sunt: quæ ei sunt repromissa. Quid futurum est misero mihi si pecca uero? quis mihi erit pater: aut quæ erit mihi mater?

Tantæ talisq; Hierusalem: radix & generatio de terra Chananaeorū. Pater eius Amorræus: & m̄ Cethæa nuncupat. Ego si peccauero qui in christo Iesu cre do: & tanto me magistro tradidi: quis mihi futurus est pater? Non utiq; Amorræus: sed nequior qdam pater. Quis est iste? Ois qui p̄ctm̄ facit ex diabolo na tus est. Et iter: uos ex parte diabolo estis. Si qñ Hierusalem dñs de radice: & natiuitate terræ Chananae: quid dñs ad nos? Inuenientur & nobis p̄fēs qui nos generāt in peccatis. Vt. n. si bonus fuero: & in opti mo actu constitutus: dicit mihi Iesus. Fili dimittun tur tibi peccata. Dicit mihi Paulus apostolus discipu lus Iesu. In christo enim Iesu per euāgelium ego uos genui. Ita si factus fuero peccator: generās me in pec catis diabolus: & assumens sibi eam uocem qua pater deus ad saluatorem locutus est. Dicit ad me filius meus es tu ego hodie genui te: & alii plures p̄fēs mei erunt ad quos iurus sum. Vnusquisq; ad suos p̄fici scitur patres. Si quis est de Abraam: dñs ad eum. Tu autem uade ad p̄fēs tuos cum pace: educatus in fene strate bona. Si quis uero egredit de saculo: nō cum pace: sed cum peccatorū bello: senectute non bona: ueteratus dieq; malorū: utiq; dñs ad eum. Tu autē uadis ad p̄fēs tuos cum bello: nutritus in senectute ma la. Docemur a deo sub aliis noibus qd̄ facere debemus. In qua die nata es: nō alligauerūt māmas tuas: siue non est excisus umbilicus tuus. In hebræo quip pe sic habet. Non est excisus umbilicus tuus. Allego rice autē inducit Hierusalem quasi puellam ab infan tia genitam. Quæ autē de Hierusalem dicuntur: scia mus ad oēs hoies qui in ecclesia sunt p̄tinere. Primū eius tempus tale est: scdm̄ quale describit: procul autē absit a nobis ut tertium tēpus tale habeamus: quale dñs ad Hierusalem. Oēs enim quia primum sumus peccatores: Hierusalem uocamur a deo: & habemus ea quæ prima dicuntur. Secunda autem si post uisitā tionem & noticiā dei: p̄seuerauimus in peccatis. Ter tia uero mala quæ poenitus detestamur: sm̄ ordinē prosequamur. Nunc autē ut ad primum redeam: scrip tum est quasi de Hierusalem. In qua die nata es: nō est excisus umbilicus tuus. Adiutorio dei indige mus: ut possimus umbilicum non præcisum pecca tricis Hierusalem inuenire: aut certe præcisum umbi licum eius quæ non peccauit exponere. Siue igitur Hierusalem: siue cuiuscūq; alterius: de alia scriptura quero umbilicum: ut spiritualibus spiritualia cōpa rans: inueniam quō non sit præcisus umbilicus Hie rusalem. Scriptum est in Iob de dracone. Virtus eius in umbilico: & fortitudo eius sup̄ umbilicum uen tris. Scio ex his quæ mihi gr̄a diuina largita est: cum præsentem locum exponere me dixisse. Quia draco sit fortitudo contraria. Iste est enim draco sepēs an tiquus: quocatur diabolus: & satanas: decipiens ora bem terræ: uniuersum. Istius fortitudo in umbilico est. Nec dubium. Nam principium malorū oīum in lumbo uersatur. Et ideo adhuc in lumbo p̄fēs consti tutus: qui nasciturus erat: refertur: quia i lumbos se

mina humana collecta sunt. Fortitudo ergo contra ria: ubi cūq; sunt semina: ibi infidias: suæ uim cona tur ostendere. Aduersum masculos uirtus eius in lum bos est. Aduersum foeminas uirtus eius in umbilico uentris est. Et uide quo mō honeste uiri: mulierisq; genitalia: obiectis noibus scriptura nuncupauerit: ne pereat uocabula quæ ipromptu sunt: turpitudinem significaret. Si intellectum est exēplum: quod ptuli mus de Iob: intellige qā sicut in uiro præpuccium cir cūciditur: sic foemina umbilicus amputatur. Cum enim pudica fuerit mulier: & mūdis usa mutationi bus foemina: scilicet ne in sordidas res: & in pecca torū turpitudines: tunc umbilicus eius abscisus est. Si uero peccauerit: nō est abscisus umbilicus eius. Increpat ergo Hierusalem quasi mulierem cui non sit p̄cisus umbilicus. Septuaginta sic interpretati sunt in hoc loco. Non alligauerūt ubera tua. Sensus ma gis eloquio exponētes: q̄ uerbū de uerbo exprimen tes. Vbera autē in Cantico canticorū assumpta sunt in cogitationem tuarū: & mētis loco. Quia bona ube ra tua sup̄ uinum. Et retribuit super pectus Iesu. Vbi ubera tua sunt his qui cōiunctionem intellectuam eius ha bituri erant. Quando ergo sensus est rigidus: & nō nō constricta atq; solida: nec defluit sermo: manifestū est quia alligata sunt ubera tua. Cum uero ea quæ di cuntur dissoluta sunt: & defluunt: nō sunt ubera al ligata. A qua non es lota in salutē. Videamus ea quæ sunt Hierusalem: ne forte & in nobis eadem repian tur. Verbi gr̄a dictum sit. Est quædam mulier nunc lota: neq; q̄ritur an & in salutem: ut & nos timeamus ppter hoc quod addidit in salutem. Nō lauamur in salutem oēs qui accipimus gr̄am baptismi: in nomie christi loti sumus: nescio q̄s lotus sit in salutē. Simō lotus est: & baptisma consecutus: p̄seuerabat in Phi lippi societate. Vex qā non erat lotus in salutem: cō denatus est ab eo: qui in spiritu sancto dixit ad eum. Pecunia tua tecum sit in p̄ditione. Ingētis est difficul tatis eum qui lauatur: lauari in salutem. Attēdite ca thecumini: audite & ex his: quæ dicuntur: præpa rate uos metip̄os dum cathecumini estis: nec dum estis baptizati: & ueniat ad lauacrum: & lauamini in salutem. Nec sic lauamini: ut qdam qui loti sunt: sed non ad salutem. Accipit aquam: non accipit spm̄ sanctum. Qui lauatur in salutem: & aquam accipit: & spm̄ sc̄m. Quia non fuit Simon lotus in salutem: accepit aquam: & non accepit spm̄ sc̄m: putans quia possit domum sancti spūs pecunia cōparari. In aqua nō es lota i salutem. Ad oēm aiām peccatricem: quæ uidetur credere: ista dicuntur quæ dicta legimus ad Hierusalem: ut nō ad maiora conscēdam: & ea quæ ram quæ ultra uires meas sunt: & igenium. Neq; sa le salita. Et hoc crimen est Hierusalem: qā non fuerat digna sale dei. Ego si credidero dño meo Iesu chri sto: ipse satisfaciē: dicetq; mihi. Vos estis sal terræ. Si credidero spiritui: qui in Apostolo locutus est: Sale cōdior. Et possum præceptum custodire dicēs. Ser mo uē sit semper in gr̄a sale conditus. Gr̄a de opus

est insaliri. Qui sale conditur gratia plenus est. Nam & in cōmuni prouerbio: salus dñs gr̄atiosus: & econ trario insulfus: qui non habet gr̄am. Si igitur gratia nobis a deo uenit: & complemur dono eius: sale salimur. Rursum peccatrix Hierusalem non est inuoluta p̄anis. Obsecra quod dicimus. Anima renascens: & primum in lauacro ædita inuoluitur pannis. Ipse dñs meus Iesus p̄anis inuolutus est: ut scriptum refertur in euāgelio sm̄ Lucam. Oportet ergo eum qui re nascitur: neq; in christo renascētem: rōnabile: & sic i certum lac desiderare: & priusq; rōnabile & sine do lo lac desideret: debet sale saliri: & p̄anorū inuolutis alligari: ne dicatur ad eam: sale non es salita: & p̄anis non es inuoluta. Quia autē ista Hierusalem fuit ppter crimina: non circūcidi eam umbilico: & sale non sa liri: & p̄anis non inuolui: & aqua non saluari in salu tem: sermo idicat reliquus: qui ita contexti. Neq; per perit in te oculus tuus: ut facerem unum tibi ex om nibus istis. Propterea nihil tibi hog feci: ut paterer ali quid sup̄ te dicit dñs. Exēplum ab hoibus accipiam. Deide si spiritus sanctus dederit: ad Iesum christum: & deum p̄rem trāsmigrabo. Quando ad hoīem lo quar: & de p̄cor eum pro aliqua re: ut misereatur mei: si sine misericordia est nihil patitur ex his quæ a me dicuntur. Si uero molli est anio: & nihil in eo rigidi cordis obduruit: audiat me: & misereat mei: & mol liūtur uiscera eius ad p̄ces meas. Tale mihi quiddam intelligo sup̄ saluatorem. Descendens in terras mise rās humanum genus: passiones p̄pessus est nostras: anteq̄ crucem pateretur: & carnem n̄fam dignaretur assumere. Si enim non fuisset passus: non uenisset in cōuersatione humanæ naturæ. Primum passus est: deinde descēdit: & uisus est. Quæ est ista quam pro nobis passus est passio? Charitas est passio. P̄ quoq; ipse & deus uniuersitatis: lōganimis & multum mi sericors: & misator: nōne quodāmodo patitur? An ignoras quia qñ humana dispensat: passionem pati tur humanam? Supportauit enim mores tuos dñs deus tuus: qñ si quis supportet homo filiū suum. Igit mores nostros supportat deus: sicut portat pas siones nostras filius dei. Ipse pater non est impassibi lis. Si rogetur: & misereatur: & cōdolet: patitur aliqd̄ charitatis: & fit i eis in quibus iuxta magnitudinem naturæ suæ esse non potest: & ppter nos hūanas su stinet passiones. Non pepercit oculus tuus (inquit) ut facerem tibi unum ex oibus istis: ut paterer aliqd̄ super te. Et quia talis effecta es: proiecta es super faciē campi. Deus ne nos tales patiaris: esse: ut proiciamur a te: & ab ecclesia tua in faciē cāpi: sed ut magis ab angustis sensuum: egrediamur ad cāpum. Et proie cta es in faciē campi. Quare? Prauitate aniæ tuæ in qua die nata es. Potest ne aliquis in ea die qua natus est habere aiā prauitate? Describit ergo passiones no stras: & humana uitia: & solitas prauitates. Prauitate nostra: si rectum non fuerit cor: proiciamur in cam pum: in die qua nascimur. Si post regenerationem la uacri: si post sc̄monem dei rursum peccauerimus in

die qua nascimur: picimur. Tales sapissime reperiuntur. Lauati lauacro secundae regenerationis: & non facientes dignos fructus poenitentiae: neque exilarantes mysterium baptismi: timore maiore: ab eo quia dum cathecumini essent: habuerunt: charitate ampliore: ab ea qua exerceuerunt: dum auditores sermonis essent: sanctorum gestis antequam gesserant. Sequitur istiusmodi homines hoc quod dicitur proiecta es in faciem campi: prauitate animae tuae in die qua nata es. Sed uide misericordiam dei: uide clementiam singularem: licet proiecta sit Hierusalem in faciem campi: non ita despicit ut proieccta sit semper: non ita prauitati suae relinquitur in totum eius obliuiscatur: ut non ultra non eleuet iacentem. Attende quid sequitur. Et transiui per te: proiecta es. Ego tamen rursus ueni ad te. Visitatione mea non tibi defuit post ruinam. Et uidi te conspersam in sanguine tuo. Quasi dicat. Vide te ream homicidiorum: ream sanguinis: & mortalium peccatorum. Et dixi tibi. De sanguine tuo: uita adimplere. Surge de sanguine tuo: & adimplere uita. Sicut hortus agri dedi te. Misertus sum tui: postquam projectus es. Vide te sanguine peccatorum conspersam. Effeci te sicut hortus est agri: & multiplicata es. Quia ad te ueni: & uisitauit te proiectam. Causa tui factus sum ut multiplicaueris. Et multiplicata es: & magnificata es. Dedi te in multitudinem: & magnitudinem: id est crescere te feci & multiplicari. Per id quod nescimus multiplicamur. Et intrasti in ciuitates ciuitatum. Rursus errores exponit Hierusalem introeuntem ciuitates ciuitatum. Quomodo autem sit ingressa criminosa ciuitates ciuitatum consideremus. Si per singulas ciuitates in quibus haereticos sunt: & doctrinae alienae a deo: ingrediantur quispiam ecclesiasticus & particeps fiat talium ciuitatum: audit. Intrasti in ciuitates ciuitatum. Matrem tuam sunt erectae. Post tanta crimina rursus floruisse. Et uenit tibi tempus: & tempus diuisionis. Dicitur mihi noli allegorizare: noli perfiguram exponere. Respondeat quae so Hierusalem matrem habet: & est quoniam non colligitur: est quoniam erigantur: & umbilicum habet. Et quoniam non est praecisus: arguitur. Quomodo possunt ista sine allegoriae expositione intelligi? Matrem tuam erectae sunt: & capillus exortus est. Cum omni honestate ea quae solent uirginum euenire corporibus: describit sermo diuinus. Et capillus tuus exortus est. Tu uero eras nuda: & dehonesta. Qui non est christum Iesum indutus: hic nudus est: quoniam non est indutus uiscera miserationis: longanimitatis: humilitatis: mansuetudinis. Longanimitas ut proximum sustineat: iste dehonestatus est. Tu uero eras nuda: & dehonesta: & transiui per te. Secunda uice uenit ad eam: uidi eam peccantem. Iterum per peccata descendit: & iterum rursus reuertitur. Iterum uisitat clementes & benignus deus. Et ueni ad te: & uidi te: & ecce tempus tuum: & tempus diuersionis. Quid est hoc quod ait tempus tuum? Tempus significat adolescentium: in quo iam possunt per aetatem fornicari. Et rursus. Et tempus diuersionis inquit. Qui sunt isti diuersiones? Dum sumus paruuli: hi qui diuerrere uolunt ad eos

qui nituntur euertere. i. christiani pessimi demonia immunda: angeli diaboli non habent locum quomodo ad nos possint diuerrere. Cum autem fuerint adytum ad nos diuerti: & hoc tam angeli dei: quam angeli satanae. Impossibile autem est ut utriusque ad nos diuertant. Si peccamus angeli diaboli diuertunt ad nos: Si stamus fixo gradu: diuertunt ad nos angeli dei. Venit ergo tempus tuum: & tempus diuersionis. Quia tempus uenerat diuersionis: & dominus Iesus christus deus noster: rursus uisitat miseram Hierusalem: id est peccatricem animam nostram. Expandi alas meas super te. Consuevit scriptura penas notare uersum summitates: ut in Ruth quae uenit abscondite & discoperuit pedes Boz: & dormiuit sub ascella uestimenti eius. Deus ergo quasi ueste loquitur indutus. Expandi alas meas super te: & operui confusionem tuam. Beatus cuius alis suis protegit deus confusionem: si tantum pleuerit beatitudine in qua uoluit Hierusalem protegere. Et iuravi tibi in testamento: & iuravi in testamento. Post tanta ob qua rursus reuertit: rursus recegit. Post tanta frequentem uisitationem: nunc primum ingreditur in testamentum cum ea. Et facta es mihi: & laui te in aqua: post haec communia: assumpsi te: & ipse laui te in salutem: & ablui sanguinem tuum abs te. Haec intelligentes oremus ut ueniat misericordia dei super nos: & abluat sanguinem ab animabus nostris. Signum enim morte dignum fecimus: istud sanguis noster est. Ablui sanguinem tuum a te: & unxi te oleo. Et christos nos uult facere deus. Et indui te uersicoloribus. Quata est benignitas dei in unquamque animam: Hierusalem. Non unius coloris tunicam: sed multae uarietatis largitus credentibus. Sibi haec uersicolorem tunicam iam tunc insignum fecit Iacob: induens filium suum Ioseph: & uestiuit eum uersicoloribus. Si consideres intellectus sectas: facta bona uidebis uere uariam tunicam quam uisitatione dei largitur his qui uocati sunt in salutem. Legem intelligo: prophetas comprehendendo: agnosco euangelia: non me latet Apostolus: cautus sum. Iustus sum: misericors sum. Et adhuc quaeris aliam tunicam uersicolorem quam induit deus Hierusalem dicens. Et uestiui te uersicoloribus: & calciaui te hyacintho. Vult calciamenta nostra esse florentia & bene tincta: quae sunt calciamenta. Audi Paulum aptius praedicantem. Calciate pedes in preparatione euangelii pacis. Et praecinxit te abyssus. Manifestus de hoc cinctorio Apostolus loquitur. Stantes praecincti lumbos uos in ueritate. Veritas enim pro byssus accipitur. Et operui te tripecto. Non inueniens neque intelligens quod esset tripectum: inueni in alia editione per tripecto flores: & in alia indumentum. Igitur induit nos deus post uariam uestem florenti tunica: & ornat te ornamento: & ipse tibi armillas circa manus tuas cum mihi dederit occasiones bonorum actuum: armillas circulat manibus meis: & torquet circa collo ueritatis: tunc mihi ornamentum nuptiale: tunc cathedram tuam. Si me post gesta iustitiae intellectu ornauerit ueritatis: tunc mihi ornamentum nuptiale: tunc cathedram tuam collo decorat circulat. Et dedi in aurem circa naram collo decorat circulat. Et dedi in aurem circa naram collo decorat circulat. Quando uere possum suauitatis: & boni

odoris

odoris sacramenta suscipere: tunc mihi deus ornat in auribus naram: & rotulas in auribus tuas: ut non solum in auribus: sed etiam grandis rota aurea sit circum auditum tuum. Aurea uero rota est: quae intellectibus uoluitur sacris. Et corona glorificationis super caput tuum. Omnipotens deus nobis tribue ut digni efficiamur corona glorificationis super caput nostrum. Et ornata es auro: id est diuinis sensibus: & argento sermonibus sacris: & opertoria tua byssina perfunditis sensuum. Opertorium est byssinum: & florentia. Pro quo uerba septuaginta tripecta posterunt: subtilem nimis amicum: & quasi ad capillos similitudinem attenuatam uestem significantes: & uersicoloribus. Ecce lota es Hierusalem protecta alis: uersita uariis: ornata gemis. Quid est hoc? facit enim haec magnus hominum amator deus. Alit eam delicatis cibis. Similam: & mel: & oleum manducauit. Non autem simpliciter farinam: neque ordeaceum panem. Hoc quod modo ad uos loquitur simila est. Sed miserabilis Hierusalem post similam: post mella: post oleum: rursus quasi meretrix increpatur. Idcirco caueamus attentius: ne forte & nos post uerba multa similia: post sermones dulcissimos prophetarum: post oleum quod letificat faciem: quo uolumus pungere caput: ut ieiunium nostrum acceptabile fiat: itaque delinquamus. Non solum autem perungimur hoc oleo: sed uestimur. Et facta es pulchra ualde nimis. Laudat pulchritudinem eius: laudat speciem eius: praedicat formam. Et directa es in regnum. Quatus profectus: ut et ad regnum dirigat. Et exiit nomen tuum in gentibus. Haec apta sunt ei quod postquam liber esse coepit a mundo: in conuersatione perficiens ad beatam uitam: nomen quoque gloriosum in saeculo consecutus est. Sed perculit absit id quod sequitur. Ad hoc. n. scriptum est: & ieiunat audientibus meum. Post pulchritudinem: post nomen magni Hierusalem misera fornicat. Ideo ne gloriaris in crastinum. Non. n. scis quod pariat adueniens dies. Et alibi. Fratres et si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: uos ut spirituales sustinere istiusmodi in spiritu mansuetudinis. Et rursus considerans teipsum: ne & tu teneris. Et exiit nomen tuum in gentibus in specie tua: quoniam consummatum erat in decore speciei quam constitui in te: dicit adonai dominus. Et confisa es in decore tuo. Magna sapuit: & conscientia pulchritudinis suae erecta speciosa Hierusalem. Et quia alta sapuit: nec se humiliavit: & glorificauit deum: audi quod dicitur ad eam. Et fornicata es in nomine tuo: & effudisti fornicationem tuam in omni transitu. Quid est hoc quod ait effudisti fornicationem tuam in omni transitu? Circuit animas nostras fortitudo contraria: & uarie plustras: quaerit locum per quem possit irumpere. Ita suo nomine uult fornicari mecum iuxta coniuncta moribus meis: suo nomine tristitia: & uult me facere meretrix sua parte. Aliud desiderium auri: & argenti: & quoruicunque similitum. Si me non custodiero & claufero hostium meum: sed suscepero omnem orationem inimici: dicitur mihi effudisti fornicationem tuam in omni transitu. Et accipisti uestes tuas: & fecisti tibi idola sub

tilia. De his quibus te ornaui: quibus pulchra facta es. Fecisti tibi idola subtilia. Volo adhuc exponere quae sint: quae quidam de uestibus consueuerunt. Vestes diuinae scripturae sunt: & sensus qui est in eis. Considerunt has uestes haeretici: & consueuerunt dictum dicto: uerbis uerba iungentes: sed non cum oportuna aptaque iunctura: & consuetes impia sibi simularia fecerunt: quibus illicierunt quosdam credere & consentire ad cultum eorum: & fictam eorum suscipere disciplinam. Deus uero omnes nos & ab his: & ab aliis liberet simulachris: ut magnificemur in christo Iesu. Cui est gloria: & imperium in saecula saeculorum. Amen.

De uestibus a deo traditis peccatrici Hierusalem: & de fornicatione sua. Homilia. VII.

ATALOGVS Peccatrix Hierusalem ut cum fuerit intellectus: aedificat audientem. Sicut. n. si in domo sua quempiam de familia dominus corripit: & peccata eius exponat: alius qui nuper em

ptus est seruus: uidet patrisfamiliae disciplinam: quae culpet: quae uel collaudet: instructus ad non faciendam ea quae priores fecere consueuerunt. Et ad hoc omni labore festinat: ut ea faciat: per quae alii honorem & libertatem a domino promeruerunt. Ita & nos audientes in quibus culpet deus: siue Hierusalem: siue uniuersam Iudaeam: siue unam quolibet ex tribus spiritualiter delinquentem: non paguitatis accipimus: ne & nos in haec corruamus: in quae ceteri corruerunt. Est autem principium hodiernae lectionis: quia uestes a deo acciperit Hierusalem: & fecerit ex his sibi subtilia quaedam simulachra: & fornicata sit super eis. De quibus iuxta possibilitatem meam in priori sermone disserui: doces istos qui scripturas laecerant: & a uerbis uerba diripiunt: confuentes ea: & commentitia dogmata componentes: seruire idolis qui earum uestibus induerunt. Non intrabis in tabernaculum meum. Foris es: & foris manebis. Scit scriptura sanctos intus: peccatores foris esse. Igitur quia Hierusalem talia peccata commisit: ut non meretur intrare in re promissiones dei. Et dicitur ad eam: & non intrabis. Cauemus ne forte & nobis aliquando dicatur. Et non intrabis: neque fiet. Non est completum hoc quod dicitur: neque fiet. Et ideo subaudiendum extrinsecus: ut sensus possit expleri ea quae tibi repromissa sunt bona: & acceptura eras: non fiet. Sequitur aliud dominum. Et accipisti uasa gloriationis tuae de argento tuo: & de auro tuo: ex quibus dedi tibi. Et fecisti tibi imagines masculinas. Secundum communem sensum sic intelligi potest. Vasa gloriationis: de quibus Moyses scripsit in numeris: thuribula: phialas: candelabrum aureum: archam ab intus & a foris deaurata: & cetera. Accipisti & coenastica: & fecisti effigies masculinas: & fornicata es in eis. Secundum allegoriam uero ita explanabitur. Vasa aurea: & argentea: id est thuribula: phialas: & cetera istiusmodi habemus in sacris litteris. Quando ergo torquemus sensum scripturae in alterum sensum: qui est contrarius ueritati: uerba diuina

cōflamus: & res dei in alias effigies mutamus. Quæ facientes / incidimus in peccatum quod cōmiserat Hierusalem. Vasa gloriationis nostræ / sunt lex / & ppheta. Super his exultamus: in his effestimur. Quos cum aliter exponimus / q̄ seueritas habet: cōuertimus in gloriationis nostræ de argēto rationabili: & de auro sensibili: quod nobis dedit deus: & facimus nobis imagines masculinas / & fornicamur in eis. Sequitur. Accipisti uestimenta uaria: & te operuisti illis. Varia uestis est & hic unus in scripturis locus quo iduimur: assumptis uiscera misericordiae / benignitatis / humilitatis / mansuetudinis / longanimitatis ad susserendum inuicem. Has uarias uestes / & pulchros amictus / quos nobis largitus est deus: si laceramus / atq; confindimus / & circumdamus falsæ doctrinæ ad deceptionem hominum: non dubium est: quin nariis uestibus opiamur idola. Intelligis autem hoc: quod dicitur: si ipsam rē manifestius describamus. Videtur mihi aliquem Martionitam / siue discipulum Valentini: aut certe cuiuslibet hæresis defensor. Et consideranda quomodo idola sua: id est signēta: quæ ipse composuit: mansuetudine / & castitate nesciat: ut in aures audientium facilius ex uita bonitate / ornatus sermo subrepat. Et cum hæc fecerit: intellige eum assumpsisse uestem uariam morum: & conuersationis optimæ: & idolis supericisse: quæ ipse construxit: ac iuxta mei quidem animi sensum / multo nocentior est hæreticus bonæ uitæ: & plus in doctrina sua habet autoritatis: eo qui doctrinam conuersatione maculat. Qui enim uitæ pessimæ est: non facile homines ad falsum dogma soliciat: nec potest per umbram sanctitatis audientium decipere simplicitatem. Qui uero sermone peruersus est: & disciplinis salutis contrariis: mores autem composuit: & ornatos habet: nihil facit aliud / nisi accipit in damenta uaria instituti boni: & conuersationis getæ: & circumdat ea idolis suis: ut magis decipiat audientes. Idcirco solcite hæreticos carnemus: qui conuersationis optimæ sint: quorum forte uitam / non tam deus q̄ diabolus instruxit. Nam sicut quasdam illecebras escaum aucupes proponunt: ut facilius aues capiant per oblectamētum gulæ. Sic (ut audacius dicam) est quædam castitas diaboli & mansuetudo: humanæ animæ decipula: ut per istiusmodi castitatem / & mansuetudinem / & iustitiam: possit facilius capere: & falsis sermonibus irretire. Diuersis diabolus pugnat insidiis: ut miserum perdat hominem: & bonam malis tribuit uitam ad decipiendos uidentes: & malam bonis inurit conscientiam. Mihi ipsi qui in ecclesia prædico / laqueos saepe tetendit: ut totam ecclesiam ex mea conuersatione cōfundat. Et ideo plus hi qui sunt in medio oppugnantur ab inimico: ut per ruinam unius hominis quæ celari non potest: ut omnibus scandalum fiat: & impediatur fides per conuersationem clericorum pessimam. Omnia (ut diximus) diabolus inopinatur: & ea quæ uidetur esse bona nec sunt: ea quæ per naturam

ram suam mala sunt: oia aduersum humanam cōmentatur naturā. Vnde qui curam habet uitæ suæ: neq; māsuetudine hæreticorū: capitur ad consentiendum doctrinæ eorū: neq; meis delictis / qui uideor in ecclesia prædicare: scandalizabitur. Sed ipm dogma cōsiderans / & tractans / ecclesiæ fidem me qd̄ aue / sabatur: doctrinam uero suscipiet: fm̄ dñi pceptum q̄ ait. Sup cathedrā Moysi sederūt scribæ / & pharisæi. Oia quæcūq; uobis dicūt audite & facite: iuxta opa aut illoꝝ nolite facere: dicūt quippe / & non faciunt. Iste sermo de me est: q̄ bona doceo / & cōtraria gero. Et sum sedēs sup cathedrā Moysi: q̄ si scriba / & pharisæus. Præceptū tibi est o popule: si nō habueris accusationem doctrinæ pessimæ: & alienorū ab ecclesia dogmatū: cōspexeris uero meā culpabilē uitam atq; pectā: non hēas iuxta dicētis nitā tuam istituere: sed ea facere quæ loquor. Nullū imitemur: & si uolumus imitari quēpiam: ppositus est nobis ad imitandum christus Iesus. Descripti sunt actus apostolorū & pphetarū: gesta de sacris uoluminibus agnoscamus. Illud exēplar firmū est: illud ppositum solidū: qd̄ qui seq̄ uult: securus ingreditur. Si uero quærimus nobis culpabiles ad emulādum: & cū dicamus: ille dolet: & is his quæ docet: facit ipse cōtraria: aduersum pceptum dñi facimus: q̄ mādauit doctrinas magistrorū magis cōsiderari debere q̄ uitas. Hæc diximus de eo qd̄ scriptū est. Accipisti uestē tuam uersicolorē: & opuisti illa. i. uasa gloriationis tuæ: quæ in idola cōmutasti. Sequitur. Et oleum meū / & incēsum meū posuisti ante faciem illoꝝ. Scriptura dicente didicimus. Quia scōꝝ oratio sit incēsum. Ait. n. Incēsus / ofones scōꝝ sunt. Si ergo insistamus ad ofonem: cū illā deo debeamus offerre. i. deo legis / & pphetarū. Deo Abraham / deo Isaac / deo Iacob: & p̄ Iesu christi: offerimus his quæ ipsi cōfiximus: in tū ut incēsum dei pponamus idolis. Facimus id qd̄ dñs in p̄ti. Oleum meum / & incensum meum posuisti an̄ faciem illoꝝ. Verū iste de incēso sit intellectus. Quid m̄debimus de oleo? Oleū est quo uir scūs ungitur. Oleum christi: oleum sanctæ doctrinæ. Cū ergo accipit aliq; hunc deum quo utit scūs. i. scripturā instituentem. Quo mō oportet baptizari in noīe p̄ris / & filii / & spūs scī? Et pauca cōmutans inuenit quēpiam: & quodamō dixerit: iam nō es Cathecuminus: cōsecutus es lauacrum secundæ regenerationis. Talis hō accipit oleum dei / & incēsum: & ponit illud an̄ faciem idoloꝝ. Et panes meos quos dedi tibi: simila / & melle / & oleo cibauit te. Ecce panes n̄rī simila mūdissima i scripturis / & mella ap̄ pphetarū. Ista oia dedit nobis deus: de melle euāgelii. E gbus cibati ponimus eadem ipsa idolis. Cum enim dogmatibus falsis uolentes asumere defensionē: dixerimus: scriptū est in ppheta: testatur Moyses: loquitur Apostolus. Quid aliud facimus q̄ accipietes panes ueritatis: pponimus eos si mulacris: quæ ipsi finximus? Martion fecit idolū: & proposuit ei panes scripturarū: Valētinus / Basilides: omnesq;

oēsq; hæretici fecerūt similiter. Et posuisti illa ante faciem illoꝝ i odorē suauitatis. Naturaliter suauissimi odoris sunt hæc quæ nobis largitus est deus. Quem odorem suauissimū ante idola ponit: qui aduersum potestatem scripturarū: aut gerit / aut intelligit. Et factū est dicit adonai dñs. Et accipisti filios tuos / & filias tuas / quas genuisti: & imolasti eos in cōsumptionē. Cū genuerit peccatrix Hierusalē filios / & filias: finis eorū occasio est: q̄ nascūtur. Neq; enim salus / finis est pessimorū. Idcirco scriptum est. Imolasti eos in cōsumptionem. Quā modica fornicata est. Interfecisti natos meos: & dedisti eos. Proprie ait: Accipisti filios tuos / significatq; addit. Occidisti natos meos. Quicūq; enim nascuntur in hæreticorū doctrinis: & ibi fidei suæ principia sumperunt: hi filii sunt fornicariæ / & peccatricis Hierusalem. Qui aut natus est in ecclesia: & deceptus postea fuerit hæretica falsitate: iste cum filius dei sit: apprehensus est a peccatrice Hierusalē: & positus uictima idolis eius. Hoc supra fornicationem tuā / & abominationes tuas. Filios ecclesiæ accipe / & imolare idolis: Hoc supra omne peccatum tuum est. Et non fuisti memor dei in infantia tua: & cum eras nuda: & turpiter agens. Præfatus est de nuditate: & turpitudine Hierusalē. Oportuit ergo in æquitate meminisse: quomodo pēnas meas expāderem super te: & assumpserim te de sanguine tuo / & lauerim te. Tu uero horum oīum oblita fecisti hæc quæ condecet nudam / & turpiter agentem: & cōmixtam in sanguine suo. Et factū est post omnes malitias tuas. Væ uæ tibi dicit adonai dñs. Et ædificasti tibi domum meretriciam: & fecisti expositionem in omni platea. Si consideres aiā expositionem amatoribus suis: uidebis quomodo faciat domum meretriciam: & suscipiat omnes quos prædiximus amatores. Intellige uero quod diximus ex sequētib;: id est qui sint amatores Hierusalem. Anima humana multum speciosa est: & mirabilem habet pulchritudinē. Artifex quippe eius cum eam primum conderet: ait. Faciamus hōiem ad imaginem / & similitudinē nostram. Quid hæc pulchritudine / & similitudine pulchrius? Quidam ergo adulteri / & sordidi amatores decore eius illecti / desyderant eam corrumpere: & fornicari super eam. Quāobrem sapiens uir Paulus dicit. Timeo aut ne forte ut serpens decepit suam in nequitia sua: sic corrumpantur sensus uestri. In fornicatione carnali corpora corrumpūtur: in spiritualibus uero stupris / sensus corrumpitur: & ipsa anima uulneratur. Et contaminasti speciem tuam. Etiam si nō sit homo in peccatis maximis constitutus: tamen gaingens animæ pulchritudo: minorum quoq; societate turpatur. Respice uirtutes animæ: quæ ei insitæ sunt a deo. Vnde pulchritudinem eius / inuētionem / dispositionem / elocutionem / memoriam / pronuntiationem: cuius sit ingenii: quomodo primum intelligat: deinde intellecta diiudicet: ut incitetur ad sensus: ut menti sensus cōmodet: quos habeat in pectus: quos cogitatus de deo. Hæc possidens / magnæ pul

chritudinis est: sed hæreticorum sectis / & extranea religionis institutione corrumpitur. Et transferunt cruciatu tua per omnem transitum: & multiplicasti fornicationem tuam. Est fornicatio / a fornicatione differens. Et quomodo in fornicatione carnis / est aliquis non nimis fornicationis: & tamē fornicatione pollutus. Alius uero multiplicans fornicationem suam. Sic & in ea fornicatione quæ animam / sensumq; cōmaculat: Alius multitudine fornicationis obruitur: alius uero nō / tamen est a fornicatione seiunctus. Idcirco qua mēsurā mēsi fuerimus: renetietur nobis. Et fornicata es in filios ægypti confines tuos. Filii ægypti / contrariæ fortitudines sunt. Nec mirum est si confines nostri ægyptii dicantur: cum fines ægypti / & Hierusalem / in sui uicinitate sint positi: Qui sunt magnis carnibus. Non quia isti ægyptii ingentes carnes habeant: & quidem honeste uidetur pendenda corum / imutato uocabulo / significasse: id est magnis carnibus. Sed quia carni intellectus magnarum nos faciunt carnium: ut econtrario est quædam caro / dei faciēs / de qua dicitur. Quomodo caro mea in terra deserta: & in uia / & in aquosa: sic in sancto ap̄parui tibi. Fornicatur igitur Hierusalem super filios ægypti confines suos: & magnorū carnium. Et multipliciter (inquit) fornicata es: ad me exasperandum: Multas species fornicationis cōmisti: ad me concitandum. Quod si extendero manum meam in te: & auferam legitimā tuā: & tradam te in animas eorum: qui te oderunt filios alienigenarum. Vides quia in animas alienigenarum traditur: quæ indigna sit usu legis / & sermonū dei: quæ te deuerterunt de uia tua. Impie egisti: & fornicata es super filios Assur. Primū super filios ægypti: deinde super filios assur. Hæ species peccatorum sunt. Nam & cum captiuos acciperet Assyrii filios Israel: factum est quidem id quod historia refert. Scriptum est autem propter frequentem nostram captiuitatem: quæ a spiritualibus Assyriis perpetratur: de quibus Apostolus dicit. Non est certamen aduersus carnem / & sanguinem: sed aduersus spiritualia nequitia. Et nec sic faciata es: & fornicata es: & nō faciaberis. Quādo quis non impletur delinquens: sed semp prioribus peccatis noua peccata coniungit: colligās in fune longo: & sicut in loto iugi uitulæ iniquitates: nunq̄ se ad meliora conuertens: neq; p̄niam agens sup malis suis: dñs ad eum. Et nō faciaberis: & multiplicasti testamēta mea ad terrā chanaā. Quando deus ad nos facit testamēta: & nos consentimus ei: beati sumus: qñ uero fornicamur ad spiritualia nequitia: tunc conuertimus dei testamēta ad terram chanaā: & pactum statuimus cum ea. Hoc autem intellige in chaldaicis: & in cæteris gentibus: qñ in quolibet alio petō dephēdimur: testamēta ad chaldaeos cōuertimus: & nec sic faciata es. Post catalogū peccatorū: ad peccatricē loquitur Hierusalē. Quid cōstitui in te dicit adonai dñs: cū facias tu hæc oia opa mulieris fornicariæ: peccas! Ascēdam paulisp̄ supra eloquū: ga nō sp̄ uile est de fornicationibus loq; &

ORIGENES

procul absit: ut aliquis in ecclesia sit: qui de oratoris a fornicatione idigeat sermonibus. Nam si quis necesse habet audire: non fornicaberis: sed & illud: si quis templum dei uiolauerit: disperdet illum deus. Iste similis est his quos Apostolus dicit. Iusto lex non est posita: sed iniquis: & non subditis: impiis: & peccatoribus. Quomodo ergo iusto lex non est posita: uerum iniquis: & non subditis: sic doctrina ea quae a fornicatione mouet: recedendum. Casto non est posita: iniquis: & fornicatoribus: & inobedientibus. Non habemus itaque necessarium ut discamus a fornicatione discedere: uerum ad perfectiora tēdamus: a principiis elementorum christi. Etenim cum deberis (ait) magistri esse propter tempus: rursus indigetis: ut uos doceamini quae sunt elementa exordii sermonum dei: & facti estis quibus lacte opus sit: non solido cibo. Omnis sermo qui praecepit: non fornicaberis: non adulterabis: non furaberis: non est solidus esca. Sed quando lac praebet infantibus. Athleta: rum: cibis est de omnipotenti deo: de mysteriis eius quae testata sunt: & latēter in scripturis significata. Vi de quomodo ad Corinthios Paulus loquitur. Laetate uos parui: & non cibo. Necdum enim poteratis: sed neque nunc potestis. Et quia lacte adhuc indigent: ea discunt quae discere paruuli solent. Bonum est homini mulierem non tangere: propter fornicationem autem: & cetera: rursusque instituuntur: ne idolothita comedant. Ista omnis doctrina. Lac paruulorum est: & adhuc infantium in christo. Quod uero Ephesus scribit: solidum illis praebet cibū. Non auditur quippe in Epheso fornicatio: non auditur in Epheso idolatria: & esus idolothitorum: ex quibus do cemur: qui sit solidus cibus: & quod rationale & si ne dolo. Lac moralis loci: & solidus cibus: mysticus est intellectus. Beatum est igitur: ut festinemus ad ea: quae perfectiora sunt principia transeuntes. Et quā moralis locus lac sit: Apostolus docet: cum iam aliqua de lacte dixisset: addens. Non rursus iacentes fundamentum poenitentiae ab operibus mortuis. Tales oēs sunt: qui adhuc lacte potantur: perfectus autem aliis indiget disciplinis. Haec in medio dicta sunt: quia sermone conscenderam: ne ab alterius expositione fornicationis incurrerem: quam nunc explanabo. Dicitur quippe ad Hierusalem: & fornicata es tripliciter in filiabus tuis. Quid est hoc quod ait: tripliciter fornicatam in filiabus suis Hierusalem. Dei indigemus auxilio: ut ipse nobis obscuritatem istius loci edisserat. Et sicut Moyses audiebat deum. Et deinde ea quae a deo audierat: proferebat ad populum. Sic nos indigemus spiritu sancto: loquente in nobis mysteria: ut orationibus uestris scripturam possimus audire: & rursus quod audiuimus populis iurare. Quid ergo tripliciter fornicata es in filiabus tuis: Si intelligas fornicationem carnis: & animae: & spiritus. Et uideas aliquem in his fornicari: uidebis tripliciter fornicatam Hierusalem. Qui uero tripliciter captus est: iste ab Apostolo meretur audire. Deus autem pacis

SVPER

sanctificet uos per omnia: & integrum spiritum uestrum: & animam: & corpus: sine querela: in aduentu domini nostri Iesu christi. Cui est gloria: & imperium in saecula saeculorum. Amen.

De increpatione peccatricis Hierusalem: & qualiter constituitur lupanar in oī capite uiae. Homilia. VIII.

A Quae primum lecta sunt: exposuimus: hodie sumamus exordium ab eo: quod scriptum est. In quo constitutam cor tuum dicit adonai dominus: cum facias tu haec omnia opera meretricis

procacis: & fornicata es tripliciter in filiabus tuis. Huc usque iam diximus. Sequitur quā lupanar tuum aedificasti in capite oīs uiae: & excelsum tuum fecisti in oī platea: & non es facta ut meretrix congregans mercedem mulier quae machatur similis tibi: a uiro suo accipit mercedes: & ab oībus amatoribus suis. Et hone rabas eos: ut uenirent ad te in circuitu: in fornicatione tua. Et homo hominem constituere potest: malus in malo: bonus in bono. Corrupti enim mores bonos confabulationes pessimas. Nec dubium: quā loquens sermo: auditorem ad peiora sollicitet. Cum haereticus loquens constituat auditorem suum in haeretica prauitate. Et ut ad meliora ueniamus: si potest prodesse: qui loquitur: & uita eius cum sermone cōsensit: in bonis constituit auditorem suum. Nos qui minimi loci sumus: si audierimus uerbum de castitate praecipiens: constitui super eo conamur. Si ipsi loquimur de pudicitia: & nos metipsos auditores statuimus in pudicitia. Si de iustitia praedicamus: ad iustitiam cōpellimus: si de fide: fidem insinuamus: ut di gne maiestate diuina obaudiamus in dño. Si ergo nos homines cum simus mali: solemus istituere cor audientis siue in bonis: si boni sumus: siue in malis: si male agimus. Putas ne quia deus non habeat praeuentionem: quēpiam in melioribus constituere: aut certe derelinquens eum: fieri ei occasio: ut in pessimis constitutatur? Multum iuxta praesens eloquium: peccauit misera Hierusalem: quam saepissime uoluit deus per prophetas suos in melioribus constituere. Sed quia noluit audire consilia: noluit dei seruare praecepta. Dubitabat deus: & se dicit nescire quid faciat. In quo constitutam cor tuum: dicit adonai dominus: Quid faciam: in quo te constituam? Multis peccatorum uinculis stringeris. Delicta tua prohibent uitam tuam: ut a meis sermonibus constituaris. Ego ipse frequenter te constituere uolui: loquens tibi per sanctos meos: & non audisti. Nunc ignoro quid faciam: & dico tibi: in quo constituam cor tuū dicit adonai dñs: cum tu facias haec oīa opera mulieris meretricis: peccacis: Saepē diximus: quia fortitudines contrariae ament pulchritudinem animae humanae: & quando suscipiat anima humana semina amatorum suorum: quodammodo fornicetur cum eis. Sed quia: & in cōiuita sunt aliqua meretrices quae fornicant cū uerecundia: latere cupientes. Aliae uero: quae non solum pudore delicta non uelant: sed cum oī se peccatae pstituit: ideo assumpsit exemplum animae

EZECHIELEM PROPHE.

animae meretricantis: in peccatrice ista Hierusalē. Et ait eam similem factā mulieris fornicariae procacis in fornicatione sua. Saepē & a nobis talia cōmittuntur. Qui enim a regione non penitus recesserunt. Vincuntur uero a peccato: & peccates latari desyderant: similia faciunt meretrici erubescenti. Qui uero religionem penitus auersantur: in tñ ut non curent de episcopo de praesbyteris: de diaconibus: de fratribus: sed cum omni procacitate delinquit: similes sunt meretrici prostituta. Queritur ergo in praesenti loco de peccatrice Hierusalem deus: Quia faciat opa mulieris meretricis in uerecundia. Et dicit ad eam. Et fornicata es tripliciter in filiabus tuis. Exposuimus hoc quando nobis dictum est: aedificasti lupanar tuum in capite oīs uiae: & basem tuā fecisti in omni platea. Volumus & nunc interpretari quid sit aedificare lupanar non simpliciter in omni uia: sed in capite omnis uiae. Nec sufficisse aedificasse lupanar in capite oīs uiae: sed in super & basem suā posuisse in omni platea. Duo ergo generalia peccata peccauit: cum aedificauit lupanar suum in capite omnis uiae: & cum fecit basem: & constituit eam in omni platea meretrix Hierusalem. Quae sunt istae uiae? State in uis: & interrogate semitas dñi aeternas: & uideate quae sit uia bona: & ambulare in ea. Multae sunt uiae sempiternae. Si retinetis eam expositionem quā frequenter exhibui. Scitis & Moysen uiam: & singulos prophetas. Et quomodo multae sunt margaritae: quas necesse est possidere eū qui uenturus ad preciosissimam margaritam: sic oportet ingredi multas uias Moysi: & prophetarum omnium: qui uenturus est ad dicentē. Ego sum uia. Sed dicit mihi aliquis. Quid ad ppositū pertinet: quod locutus es? Cui sic respondebo. Aedificauit Hierusalem in omni uia lupanar suum. Si consyderaueritis haereticos omnes alienos a ueritate: aedificantes domum ex his sermonibus qui in Moysi legantur: & ex his quos in Hesaiā: & Hieremiam: & prophetis reliquis inuenerunt: intelligas nouas doctrinas: fornicationem esse Hierusalem. Quae aedificat lupanar suū non in omni uia: sed in capite oīs uiae. Si enim praetetus quis fuerit post principium Moysi: exordium prophetarum ad profundum eius & scientiam praetene omnium: nihil potest facere ista meretrix: aedificans lupanar in capite omnis uiae. Eum quārit qui primum ecclesiam ingreditur: qui fidei elementa suscepit: qui rudis est in sacramentis: eum qui in exordio fidei constitutus est: uelut introducere in lupanar suum: aedificando meretriciam domum. Et quia frequenter fornicatio in scripturis nominatur: exponere uolo sermones istius causam. Ecclesiastici qui in ecclesia sunt magistri: mores purgat tam suos quā suos: & ex hoc diligentia aedificant domum: dum ecclesia est opus eorum: dei aedificatio est. Haeretici aedificant lupanar in omni uia. Vt puta magister de officina Valentini: Magister de cetero Basilidis: Magister de tabernaculo Martionis: & ceterorum haereticorum aedificant meretriciam domum. Congregatio

HOMILIA. VIII.

CX

enim omnium malignorum lupanar est. Sed quid dicit scriptura. Fili ne intendas in malā mulierem. Mel enim distillat de labiis mulieris meretricis. Vnde et mel distillat? Distillat enim mel de labiis mulieris meretricis. Ingressa enim est ad Moysen: ad Hesaiam: ad Hieremiam: & de scripturis eorum sibi mella collegit. Vade ad haereticos loquentes: haec dicit Moyses: haec Hesaias: & uidebis quomodo de labiis eorum non fluant mella: sed distillant: decerpentium de scripturis uerba paucissima. Et ideo mel distillat de labiis mulieris meretricis. In capite ergo oīs uiae aedificat lupanar. Esto. Intellectum sit lupanar. Interpretemur & basem: quam in omnibus plateis posuit meretrix Hierusalem. Scriptum est in alio loco: sicut in plateis manifeste aduocat praetereuntes meretrix Hierusalem. Varie quippe peccatum nos ad se trahere festinat: siue per haeresim: siue per gentilem conuersationem. Et per haeresim quidem: quando aedificat lupanar in capite omnis uiae. Per gentilem autē conuersationem: quando basem ponit in omnibus plateis. Lata est enim & patens uia quae ducit ad perditionem. Cum ergo quae dicit: & in quibus audientes instituere conatur: de scripturis asserit: aedificat lupanar in capite omnis uiae. Quum uero moralis locus fuerit dissolutus: & luxuriosa praecipiens: lasciuum fecerit auditorem: Quid aliud facit: quā basem posuit in omni uia? Non es facta ut meretrix congregas mercedes. Videamus meretricem mercedem congregatam: & aliam rursus non congregatam. De hac enim queritur: quasi de meretrice non congregante mercedem. Cum uidero esse meretricem: quae non congregat mercedes: & legero ad istam dictum: Quia facta sit ut meretrix non congregans mercedes. Dicam congregare mercedes: esse peccando diuitem fieri: peccando gloriā secularibus comparare: peccando foeliciter in mūdo agere. Quādo per peccatum (ut dixi) ista nascuntur: Fornicatur anima: & congregat mercedem fornicationis suae: gloriā: diuitias: & reliquas: quae in perditionē animae suae cōquistuit. Quando uero fornicatur: & non agit prospere in secularibus rebus: sed per hoc quod peccauit: etiam infelicitate uiuit in saeculo: meretrix est mercedes non congregans: sed contraria faciens: id est fornicans: mercedes ultro tribuens. Et tu dedisti mercedes omnibus amatoribus tuis. Nonnūquā anima diuites facit amatores suos latantes in eo: quia acceperint mercedes ab ea. Sed dicit mihi auditor. Expone quomodo fornicatur anima mercedes tribuens de rebus uiri sui. Sic enim ait & in praesenti: & aliis locis frequenter sermo diuinitus: quia sustulerit ea quae sunt uiri: & dederit meretrix Hierusalem amatoribus eius. Quid est hoc quod largitus est uir suis: quae postea facta adulterae: omne quod accepit: donat amatoribus suis? Vir animae: sermo dei est: qui dedit ei castitatem: dedit iustitiam: dedit aeterna bona. Quando ergo uoluerit anima sequi fortitudines contrarias: id est (ut plenius dicam) decem annis pudice uiuens: ad extremū suae

ORIGENES

nit fornicata: accipit bona uiri sui: quæ multo tempore cum labore quæsierat: & dat ea amatoribus suis: qui sanguinari amatores rapiunt ad se misere uirtutes aia: & incedunt rectabundi super diuitiis eius: & dicunt. Abstuli ei decemalem castitatem: eripui ab ea quæque patri iustitiam. Vendicavi mihi fortitudines eius. Obliuiscens est enim bonorum eius deus: quæ aliqui fecit: quoniam comprehensa est in peccato: & oblitus est eius: quia comfessa est nobis aia nostra: secreta quæ audierat: & tradidit oia bona nobis amatoribus suis. Quæ dicentes o custodia seruemus cor nostrum: & attendamus ne quæ ea quæ uiri sunt: tradantur amatoribus malis. Quin potius imitemus spolum/sermonem/ & ueritatem: ut nobis faciat ornamenta aurea uariis expressis signis: per uaria præcepta: & ornati effecti: præparemur uiro nostro Iesu christo. Cui est gloria: & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

De eo quod scriptum est. Pater uester Amorraeus & mater uestra Cethæa. Homilia nona.

VI Legit in principio prophetiæ Hierusalem quoniam increpata sit/ quasi huius radicem & generationem de terra Chanaa: præfem Amorraeu/ mitemque Cethæa: is legerit etiam hæc quæ nunc interpretari nitimur: putabit eadem repeti: & unum sermonem dupliciter prædicari. Sed qui diligens lector est: & quæ ad eius diuinæ scripturæ significantiam pertineant: & cõfert præterita proutibus/ & uerbum uerbo componit: uidebit differentiam non fortuitam. Ibi quippe dixit (inquit) tua/ & generatio tua de terra Chanaam: quod in presenti non dicitur. Pater tuus Amorraeus/ & mater tua Cethæa. Quod nunc non significatur. Et iteque ibi primum ponitur. Pater tuus Amorraeus: secundum mater tua Cethæa. Hic uero/ mater uestra Cethæa: & pater uester Amorraeus. Ibi quasi ad unam sermo fit: hic quasi ad plurimas. Nec enim ut supius dixerat ait. Mater tua/ sed mater uestra. Quado ergo diffunditur pater/ & longius malitia pcedit: & peccatores iter se peccata discerpunt: tunc non est peccator unus: uerum in uno sunt plurimi. Sicut in exordio quoniam erat principium delinquendi: nondum erat tanta/ quanta nunc sunt multitudines. Vnde mihi utile uidetur a presenti paululum sermone recedere: naturam cõsiderare peccati: atque uirtutum. Vbi peccata sunt: ibi est multitudo. Vbi scismata: ibi hæreses: ibi dissensiones. Vbi autem uirtus: ibi singularitas: ibi unio. Ex quo oium credentium cor/ & aia erat una. Et (ut manifestius dicam) principium malorum oium est multitudo: principium autem bonorum coangustatio: & a turbis in singularitatem redactio. Et puta nos oes si saluandi sumus ad unionem oportet peruenire: ut perfecti efficiamur in eodem sensu/ & in eadem sententia: & simus unum corpus/ & unus spūs. Si uero tales sumus. Ut non nos unitas circūscribat: sed & de nobis dici possit. Ego quidem sum Pauli: ego uero Apollo: ego Cepha. Et adhuc a malitia scindimur: atque diuidimur: non sumus futuri ubi sunt illi qui rediguntur in unionem.

SVPER

nem. Nam ut pater/ & filius/ unum sunt: sic qui unum spūm habet/ in unionem coartatur. Ait quippe saluator. Ego/ & pater/ unum sumus. Et pater sanctus/ sicut ego & tu unum sumus ita & isti in nobis unum sunt. Et in Apostolo legitur. Donec occurramus oes in unitatem christi. Et rursum. Donec perueniamus oes in unitatem corporis/ & spūs christi. Ex quo significatur/ quia uirtus ex plurimis unum faciat. Et necesse nobis sit unum per eam fieri: & fugere multitudinem. Et hæc quidem dicta sunt: quia in præterita lectione cõscriptum est. Pater tuus/ & mater tua/ & radix generationis tuæ. In presenti uero/ mater uestra: & pater uester. Ibi non didicimus licet fuerit sermo de patre Amorraeo/ & matre Cethæa: sorores habere Hierusalem. Hic uero addidit. Mater iniquitas uestra Cethæa: & pater uester Amorraeus: soror uestra senior Samaria. Hæc & filia eius/ quæ habitat a dextris tuis Sodoma. Quando uirtus me facit filiū Habrae: si in eam uixero (opera quippe Habraam faciens) filius sum Habrae: sic uirtus me facit filium diaboli. Ois enim qui facit peccatum: ex diabolo natus est. Virtus me facit fratrem: et habere christum: ut cum bonis/ & boni moratus fuero: dicat patri suo. Narrabo nomen tuum fratribus meis: in media ecclesia cantabo te. Et loquitur ad eam quæ nunciare potest uerba eius. Vade/ & dic fratribus meis. Quomodo autem uirtus fratrem mihi facit deum: nunc uita plurimos malitia fratres acquirit: & hos peccatores. Et hæc ipsa tunc mihi fratres generat/ cum creuerit. Siquidem quoniam exordium erat peccatorum/ cis Hierusalem: nec dum habebat sororem Samaritanam: nec dum ei erat germana Sodoma. Cum uero processit in scelere: ut præteritis sermo monstrauit: effecta est media duarum sororum senioris Samariæ/ & iunioris Sodome. Quæ sunt istæ duæ sorores peccatricis Hierusalem: scisma & separatio populi fecerunt Samaritanam. Siquidem eo tempore cum decem tribus recesserunt dicentes. Non est nobis pars in Dauid: nec fors in filio Iesse. Tunc duæ uaccæ aureæ constitutæ sunt a Hieroboam. Et facta est Samaria scissio. Quæ magis post captiuitatem decem tribuum creuit. Quado custodes ab Assyriis ad Israelis terram missi sunt: qui uocantur Samaritani. Semer enim custos interpretatur lingua hebræorum. Ergo (ut dicere caperem) nec dum soror mea est Samaria/ quoniam a peccatis longe sum: quoniam autem peccauero/ crescunt mihi duæ sorores: senior Samaria/ & iunior Sodoma: quæ cuius figuram habent cõsideremus. Quicquid promittunt uerba diuina: & non sicut pollicetur huius in se prædicationis ueritatem. Hi in scripturis figuraliter Samaria noian tur. Væ (inquit) spernentibus syon: & fidentibus in monte Samariæ. Vindemiasti principatus gentium. Quasi dixerit. Væ his qui spernunt ecclesiam: & cõfidentur super arrogantiam/ & uerbis tumentibus hæreticorum. Hoc est enim spernere syon: & confidere in monte Samariæ. Si ergo peccamus & nos ecclesiastico: non sunt a nobis alieni hæretici in dogmatum

EZECHIELEM PROPHE.

matum prauitate. Male enim credit quicunque peccat. Si conuersationem malam habemus: Sodoma soror nostra est. Gentiles quippe sunt Sodoma. Atque ita fratres sumus hæreticorum/ atque gentilium: quia delinquimus. Quia Samaria accipitur in hæresis: & Sodoma in gentilitate. Habitat enim a sinistris peccatricis Hierusalem/ Samaria: & a dextris Sodoma. Honorabilis quippe apud eam petri est/ quod facto committitur: & ideo a dextris eius Sodoma est. Rursumque nec Samaria longe est: quæ a sinistris commoratur: & increpatur/ quia ambulauerit cum filiabus suis/ & sororibus/ in oibus iniquitatibus. Et in transambulauerit: ut cõparatio delictorum eius: illarum iniquitates fecerit iustitiam. Vnde oportet agnoscere iniquitates Sodome: ut edoctus/ custodiam me ab eis: ne capiar ignoratiõem. Quæ sunt iniquitates Sodome/ Verum iniquitas Sodome sororis tuæ. Quæ iniquitas supbia: in saturitate panum/ & in abundantia affluere ipsa & filia eius. Et manum pauperis & indigentis non suscipiebant. Quia inæqualia sunt peccata/ scripturis docentibus nulli dubium est. Alia quippe magna/ alia minora ab his esse dicuntur. Cum autem sint inæqualia hoc est parua/ uel maxima. Forsitan aliquis inquirat/ quid inter uniuersa peccata sit maius/ & pculius suscipitur/ Oium peccatorum esse maius siue fornicationem/ siue inuidiam/ siue quodcumque libidinis inquinamentum. Sunt quidem & ista uere abominabilia/ atque polluta: sed non talia quæ le hoc nunc a scriptura/ quasi maius oium condemnatur: a quo nos obuiare debemus. Quod ergo petri maius oibus peccatis/ Vtique illud propter quod & diabolus corruit. Quod est hoc peccatum/ in quo tanta sublimitas cecidit/ Vt elatus/ iudiciu incidat diaboli. Ait Apostolus. Inflatio/ superbia/ arrogantia/ petri diabolus est: & ob hæc delicta/ ad terras migravit de coelo. Vnde deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. Et quid superbit terra/ & cinis/ Vt homo arrogantia subleuetur/ oblitus quod erit: & qui fragili uasculo cõtineatur: & quibus stercorebus imersus sit: & quæ semper purgamenta de sua carne proiciat/ Quid nunc ait scriptura/ Quid superbis terra/ & cinis/ & in uita eius proiecit interanea eius/ Superbia oibus peccatis maior est: & ipsius diaboli principale peccatum. Si quoniam scriptura diaboli peccata describit: inuenies ea de superbia fonte manantia. Ait quippe. Viribus faciam/ & sapia intellectus auferam fines gentium: & fortitudines eorum depascam: & commouebo ciuitates quæ inhabitantur: & orbem terrarum uniuersum comprehendam ut nidum: & quasi contracta oua auferam. Vnde sermones eius quoniam superbi sunt/ quoniam arrogantes: & uniuersa pro nihilo ducat. Tales sunt oes/ in flatu/ & superbia inflati. Materia superbiæ: duricia/ dignitates/ gloria secularis. Frequenter causa superbiæ est ei qui ignorat habere dignitatem ecclesiasticam. Sacerdotalis ordo/ & leuiticus gradus. Quamuis per byteri cõstituti/ obliuiscuntur humilitatis/ Quasi iccirco fuerint ordinati: ut humiles esse desisterent: quin potius humi-

HOMILIA. IX.

CXII

ilitatem sequi debuerant: quia dignitatem fuerant consecuti/ dicente scriptura. Quanto magnus fueris: tanto humilia te ipsum. Ducem te constituerunt/ nolite eleuari: sed sis in eis quasi unus ex ipsis. Oportet humilem/ oportet te esse deiectum: oportet fugere superbiam/ malorum oium caput. Considera euangelium: quasi cõdensatione pharisæi/ superbia & iactantia feriatur. Stabat pharisæus: & talia intra se orabat. Deus gratias ago tibi: quia non sum ut ceteri homines: raptores/ iniqui/ adulteri: & ut iste publicanus. Teiunobis in sabbato. At uero publicanus humiliter/ & mansuete longius stans: non erat ausus neque oculos leuare: & dicebat. Propitius esto deus mihi peccatori. Et descendit in domum suam publicanus iustificatus. Non simpliciter iustificatus: sed cõparatiõem pharisæi. Obseruandus quippe est diligentiissime ois scripturæ sermo/ ordo/ iunctura. Aliud est iustificari: Aliud est ex alio iustificari. Simile est publicanum pharisæo iustificatum fuisse illi. Quod Sodoma/ & Samaria ex cõparatione peccatricis Hierusalem iustificatæ sunt. Et necesse est nos id scire/ quod unusquisque in die iudicii ab alio iustificatur: & ab alio condemnatur. Etiam cum fuerimus iustificati ex alio. Iustitia illa non tam laudis/ quam criminis loco ponitur. Vt puta si inuictus fuero habere sodomitica peccata: & alius protrahatur in medium: quod duplicia scelera commiserit. Iustificor quidem: sed iustificor non ut iustus: neque ut ex cõparatione eius/ qui plura commisit/ iudicor iustus cum a iustitia longe sum. Væ illi homini: qui de multis peccatoribus iustificatur. Vt cõtrario multum beatus/ qui cõparatione iustorum ostenditur. Inuenimus in scripturæ laudibus positum bonis esse meliorem. Vt puta nullus sic fecit rectum ante faciem domini: ut ille/ & ille. Nullus sic pascha celebravit ut Iosias. Ex quo ostenditur cõparationem fieri iustorum. Et illum uere esse iustum: quod sic iustificare mereat. Vtinam & ego collatus sapientibus/ sapiens reperiar: & iustis iudicor iustus. Nolo quippe iustificari ab iniquis: quia talis iustitia criminosa est. Hæc anticipans locutus sum: quia in his quæ lecta sunt/ dicit. Iustificasti sorores tuas in oibus iniquitatibus tuis quas fecisti. Iustificatæ sunt enim Samaria/ & Sodoma/ ex iniquitatibus Hierusalem. In oibus iniquitatibus tuis quas fecisti/ iustificasti illas super te. Itercirco diligentius attendamus: ut possimus agnoscere oes nos in die iudicii a peioribus nostris iustificandos. Et rursum a nobis alios iustificari. Unus solus est qui iustificatur ab oibus: & ipse nullum iustificat. Vt puta Sodoma iustificatur ab Hierusalem: quia ab se sceleratiora commisit. Et forte Hierusalem ab alia alia quæ se peior est ciuitate. Sic est quidam iustificandus ab Antichristo: qui ad illum solum cõparatur: & illius iniquitate a sceleribus minor reperitur. Peius uero demon est: & (ut aiunt) miser qui ab illo iustificatur. Forte & pater illius ab eo non iustificatur: multo illo sceleratior repertus. Dominus uero meus Iesus christus iustificatur: iuxta dispensationem carnis: quam ob nostram salutem circūtulit ab Habraam/

ORIGENES

& Isaac & Jacob & reliquis prophetis. Quando enim oibus iustis & prophetis ac beatis quibus in cōparatione missis inuenitur cōtrarium: huic quod dicitur de Sodoma & Hierusalem: magis glorifico saluatorem nostrum. Quod aut dico istiusmodi est: & deo largiente orantibus uobis: praebebo de scripturis explanationem. Fecit Sodoma pccm: Samaria quoque peccauit iniquitatibus obruta est Hierusalem: sed minora peccata a maioribus iustificatur: sub exemplo quo Sodoma iustificatur a sorore sua Hierusalem. Quomodo igitur iniquitas iustificat: sic aliquid condēnat iustitia. Vex quāso expecta paulisper donec docearis quē admodum dicatur condēnare iustitia. Iniquitas mea iustitia est cōparatione maioris iniquitatis. Sic & iustitia mea ex cōparatione multiplicis iustitiae iniquitas reputatur. Præterea non iustificabitur in conspectu tuo oīs iniūes. Fuerit licet iustus Habraas iustus Moyses / iustus quisque illustrium uiroꝝ: sed in cōparatione christi nō sunt iusti. Lux eorū cum luce eius composita: tenebræ reperiuntur. Et sicut lumen lucernæ ad solis radios obscuratur: & uelut alia quædam cæca materies contenebrescit: sic licet fulgeat iustorū oīum lumen ante hoīes: non tñ fulget ante christum. Lucet quippe lumen uestrum: non simpliciter dñi est: sed luceat ante homines ante christum nō potest lumen fulgere uestrum. Ut splendor Lunæ & micatīa sydera cœli prius q̄ sol oriatur in stationibus suis rutilant: orto uero sole absconduntur. Sic lumen ecclesiæ: ut lumen Lunæ prius q̄ oriatur lumen illud uerū solis iustitiæ: resplendet & clarū est ante hoīes: cum autem christus uenerit / ante eum contenebrescit. Dicitur & alibi. Lux in tenebris lucet. Quæ est illa lux / quæ lucet in tenebris? Iustorū lux in tenebris lucet. In quibus tenebris? Vbi est nobis certamen aduersus rectores tenebrarū istarū? Hæc qui diligentiū longiusq; discussit: non poterit inflari: uolens lumen suum ad cōparationem maioris luminis tenebras reputari. Quid est iustitia mea: etiam si Paulus apostolus fiam? Quid castitas: etiā si Ioseph? Quid fortitudo: etiā si Iudas Machabæus existam? Quid alia uirtus sapiæ: etiam si Salomō appaream: ad cōparationē dei: ad eorū qui meliores sunt? Ergo ut dicere cœpamus iniquitas iustificat & iustitia aliorū cōparatione condēnat. Idcirco ut iustificeris in sermonibus tuis: & uincas cum iudicaris: dicatur ad deū. Si me saluare uult deus non afferat in iudicium lumen suum. Si uult esse incolumē: non deferat lumen: christi sui: alioquin puniet me. Deferat uero lumen minor. Cōparet mihi inferiores quosque: quanto amplius maiores mihi melioresq; contulerit: tanto plus iustus ero: si illa a me reperi fuerint minores. Si militer est illud intelligere: quod de Apostolo dicitur. Alia gloria Solis: alia gloria Lunæ: alia gloria stellarum. Stella enim a stella differt in claritate: sic & resurrectio mortuorū. Verbi gratia fulgens & illud syduis non in cōspectu lucidioris stellæ: sed obscurioris micat. Quis nostrum potest ad instar fulgere Lunæ?

SVPER

Quis lucidior syderum coruscare lumine? Scdm id quod est in Daniele scriptum. Fulgebunt iusti sicut stellæ in sæcula. Et hæc quidem necessario disputaui: uimus: ut procul a superbia recedamus. Sodomitum quidem pccm est superbia: iniquitas. Hæc Sodomoꝝ lororis tuæ superbia. Vnde autem nascatur superbia: & quas radices habeat: adiungit. In saturitate panum: & in abundantia affluēbant. Si soli litteræ intendas: multa abundantia antiquitas Sodomis fuit. Erat quippe terra eorum ut paradysus dei: & ut terra Aegypti. Si autem a carnali intellectu ad spūalem cōscenderis: ut uideas quō superbia sodomorū in saturitate panum: & in abundantia fluxerit: utilitatem capies: & ad uitæ officium: & ad alia quædam maiora: maioribus corrigēda. Proponamus quidem id qd ante multos dies lectum est. Vestitum bysso & purpura diuitem: quotidie delitiis / luxuriaq; lætātem: & Lazari uulneratū / tabo & uermium pedore cōfectū: quarentē solatiū famis suæ: micæ quæ de mēsa eius decidebāt. Oportune autē nūc in hunc locum exemplum istud icidit: ut perspicuum fiat quæ iniquitas diuitis fuerit. Locuplex erat: abundabat delitiis. Non enim accusauit scriptura quasi diuitias ex iniquitate possederit: non eū criminatus est sermo diuinus meretricibus deditum: homicidā: aut aliud quodcūq; scelerum facientem. Sed si consideres hoc quod in præsentī scriptum est. Et illud quod in euangelio dicitur. Videbis quia & illius maximum pccm inter uniuersa peccata superbia fuerit: in saturitate primum / & in abundantia affluens. Non habuit miserationis affectum ad eum qui ante portas suas cōfectus ulceribus iacebat: sed in tātam superbiam elatus est: despiciēs paupertatem: ut non putaret neq; inferorū supplicia: neq; cōmunia humanitatis iura: quia oporteret hoīem humana sapere: & i alienis calamitatibus pro simili cōditione sui quodāmodo miseri. Est igitur & diues ille sodomita. Si enim talia erant peccata sodomæ: ut in saturitate panum: & in abundantia fuerit: talis autem est & diues: qui in euangelio describitur: nulli dubium quin diues sodomita sit. Quomodo autem sodomitæ: & filiæ sodomorū supbæ fuerint: tales sunt arrogantes aīæ & filiæ sodomorū quæcūq; nesciunt dictum. Oīs qui se exaltat humiliabitur: & qui se humiliat exaltabit. Hoc erat ei & filiabus suis. Deinde sequitur aliud sodomæ delictum: quod debemus dicere: ne in simili crimine repiamur. Et maximum pauperis: & egentis: non suscipiebat. Considera diligenter enumerationem peccatorū Sodomaꝝ. Ego ipse si iuxta uires meas manum pauperis: & egentis: non adiuuero: sodomiticum habeo pccm. Sequitur alia accusatio. Et superbe gloriabatur. Et iactatio gloriæ: sodomiticum crimen est. Sunt autem quædam Babilonia peccata: quædam sodomitica. Sunt alia Babilonis: alia Assyria: alia Moabitica: alia Amōnitica. Quis sapiens & cognoscit ista: aut quis intelligens & cognoscit ea? Quotiescūq; legimus ea quæ de sodomorū subuersione conscripta sunt / non dicamus miserabiles

EZECHIELEM PROPHE.

miserabiles sodomitæ: quorū ulterius fractus terra non affert. Miserabiles multumq; plangendi: q̄ tam lugubria: & tam dira perpeffi sunt. Quin potius cōuertamus hūc in corda nostra sermonem: scrutemur renes & cogitationes nostras: & tūc uidebimus eos quos plangimus: in nobis intrinsecus contineri. Et quia sodomitica: & ægyptia: & Assyria: & alia uniuersa peccata quæ castigans scriptura enumerat: uersentur in nobis. Polliciti supra sumus: maius aliquid de scriptura nos esse dicturos. Sodoma in saturitate panis: & in abundantia atq; delitiis: & istiusmodi peccatis delinquentis: lex loquitur. Attende tibi ne comedens: & bibens: & repletus: & domos bonas ædificans: oībus tuis & bobus tuis multiplicatis tibi: argento & auro multiplicatus obliuiscaris dñm deum. Et in alio loco. Māducauit & bibit / & saturatus est: & in crassatus: & recalcitrauit dilectus. Similia his Salomon in prouerbis ait. Constitue mihi oīa necessaria: & sufficientia: ut non impletus mendax fiam: & dicam quis me uidet: aut egens: furer: & iurabo non men dei. Simpliciterq; dicendum: quia nihil sic in arrogantiā eleuet ut diuitiæ: & saturitas: & cibus: & opes plurimæ: dignitas quoq; & potestas. Est autem etiam ad altiora transgressum uidere: supbiam dico frequenter nutritam quæ super se ambulat. Si diuinum sermonem intellexero: & sapientior cæteris fuero timeo ne extollar. Scia quippe inflari: non ego dico: sed Apostolus. Et ideo uereor ne & ipse sustollar. Dentur & carismata ad id quod expedit. Si ad hoc dantur quod expedit. Quis est ille cui non expedit? Et cur non expedit: audi. Inferiori subiicit inflatio: nem: & quandam complacentiam sui: dum se putat inter cæteros eminere. Sæpe igitur saturitas panum: & abundantia: materia est arrogantiæ. Sæpe autē & de spūalibus donis superbiæ crimen exoritur: & est undiq; discrimen. Tantus uir apostolus Paulus: necessarium habuit colaphum angeli satanæ: ut eum colaphizaret: ne eleuaretur multum: quia orans & deprecans deum / impetravit pro multis sæpe quod periret. Quam autem etiam pro hoc petisset: nec eēt qd perierat consecutus: dictum est ei. Sufficit tibi gratia mea. Virtus enim in infirmitate perficitur. Oportet itaq; trahere eum / qui adhuc in genere humano: & in hac pestifera luce uersatur: non solum ea quæ bona putant in sæculo: sed etiam quæ uere bona sunt. Quia magna non possumus sustinere: exhibebo ad probationem præsentis sniæ historiam David: in qua cōscribitur in Vriam eum cōmisisse peccatum. Ante Vriam nullum delictum repperitur David. Beatus homo erat: & sine querela in conspectu dei. Quia uero conscius sibi uitæ immaculatæ: locutus est qd non debuerat dicens. Exaudi dñe iustitiam meam: intēde deprecationem meam: auribus pcepe ofonem meam. Nō in labiis dolosis / de uultu tuo iudicium meum pdeat. Oculi tui uideant ægates. Probasti cor meū: & uisitasti nocte: igne me examinasti: & non est inuenta in me iniquitas. Et hæc dixit: quia uisitatio dei

HOMILIA. X. CXIII

propter consciām / & uitæ beatitudinem ei præsentaretur. Tētatus est: & nudatus auxilio: ut uideret qd humana possit infirmitas. Recedente quippe præstidia dei: ille castissimus: ille admirabilis impudicitia: q̄ audierat (si mundi sunt pueri maxime a muliere) & acciperat eucharistiam quasi mundus / non potuit perseverare: sed in eo repertus est crimine: in quo sibi quasi continens applaudebat. Si quis ergo conscius puritatis seipsum glorificauerit: non hīs memoriam illius dicti: quid autem habes / quod non accepisti? Si autem accepisti: quid gloriaris / quasi non acciperis: relinquitur: & derelictus dicit experimēto: gaude in his bonis / quorū sibi conscius erat: non tam ipse sui extitit causa q̄ deus: qui uirtutum oīum fons est. Ex quibus apparet / & sanritatem panum: & dona spūalia: ei qui ea non potest sustinere: generare supbiam. Idcirco fugiamus a sodomis: & peccatis eius: fugiamus a Samaria & criminibus: quibus castigatur misera Hierusalem: ut in uniuersis deo nobis fortitudinem ministrante: humilitatem & iustitiam consequamur: in christo Iesu. Cui est gloria: & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

De eo quod scriptum est. Confundere: & accipe ignominiam tuam: in eo quod iustificasti sorores tuas. Homilia decima.

RIMVM Quidem / est nullū opus facere confusionis: sed oīa talia / quæ possint deum libera fronte respicere. Quia uero ut hoīes sæpe peccamus: sciēdum sūm (ut ita dicam) nauē post

confusionis opera esse erubescere: & pro sceleribus suis uerecundos oculos dicere: neq; sic procaci uultu incedere quasi nihil oīno peccauerit. Bonum est qd post confusionis opera confundi: q̄ sæpe & hoc malitiæ artifex operatur: ne peccator ad poenitentiam redeat: & sic agat quasi adhuc in iustitia perseueret. Videre possumus: & ex quotidiana uita discere multos hoīum post peccata sua non solum non lugere: quod fecerint: uerū etiam procaci frōte defendere prias ruinas. Grande itaq; bñficiū in Hierusalem conseruatur: si tñ credat dicēti dño: & tu confunde re. Neq; putes ad Hierusalem tñ hæc esse dicta: & nō ad singulos nostrum: qui delictis tenemur obnoxii. Vnusquisq; enim se ipsum cōsideret: quid fecerit cōfusione dignum: quid turpe locutus sit: super quo non habeat audaciam: quasi dicto bono: quid cogitant tale: quod tubore dignum uidetur: ab eo q̄ cor dis & renis occulta cōsiderat: & cum diligēter peruerit cogitationes: facta sermones: tunc audies prophetam dicentem. Et tu confundere cōfundatur: propter qd a propheta iungitur. Et accipe ignominiam tuam in eo quod iustificasti sorores tuas. Sequitur confusionem: ignominiam: dicitq; ad eam: & accipe ignominiam tuam. Poteris autem intelligere quod dicitur. Si cōsideraueris quæ quotidie in ciuitatibus fiant. In honoratio ciui est de patria sua exulare: & in famia decurioni eradi de albo curiæ: & cuiuscūq;

alterius conditionis homini relinqui quidem in uita sed cum ignominia / siue in operibus publicis / siue in insula aliqua solitudinis uiuere. Intelligit aut iustum iudicem ei q aliqua infamia digna fecerit dicentē. O tu qui poenā reus es / noli exilium tuū cum moerore suscipere. Non enim mereberis misericordiam / si irasceris ad poenam: quin potius intellige / digne te pati qd pateris / & cum te humiliaueris / & dixeris iustum de te factum esse iudicium: forsitan misericordiam consequeris ab eo q potest post condēnationem ad pristinum te statum reuocare. Sicut enim licet magno principi liberare aliquem de insula / & de exilio / & de publicis uiculis / multo magis licet uniuersitatis deo / cum qui inhonoratus est / in honorem pristinum reuocare: si tñ sentiens delictum suum: confessus fuerit se digne sustinuisse quod passus est. Dabo & aliud exemplum de ecclesiastica consuetudine. Infamia est a populo dei / & ab ecclesia separari. Dedecus est i ecclesia surgere de confessu praebyteri: prolici de diaconatus gradu. Et qdem eorū q abiiciunt: alii seditiones commouent: alii uero iudiciū in se sem cum oī humilitate suscipiūt. Quicūq; igitur erigunt: dolore de positionis suae cōgregāt populos ad scisma faciendū: & sollicitant multitudinē malignorū / non accipiunt inhonorationem suam in praesenti: sed thesaurizant sibi thesaurum irae. Qui autem cum oī humilitate siue digne / siue indigne depositi sunt: deo iudiciū derelinquunt / & patienter sustinent quod de se iudicatum est. Isti a deo misericordiam cōsequuntur / & frequenter etiam ab hoībus reuocant in pristinum gradum / & in gloriam quam amiserāt. Doctrina igitur optima est quō hoc quod dī: & tu confundere: sic & illud quod sequitur: & accipe ignominiam tuam. Et haec dico ut pfundiorē aliquem sensum de futura inhonoratione interponam. Et ibi quippe erit aliqua ignominia: his qui dignum opus ignominia fecerunt. Si qdem resurgent alii in uitam aeternā: & alii in obprobrium & cōfusionem aeternā. Quid autem est hoc aliud / nisi poenam infamiae sustinere? Dum ergo adhuc licet nobis / debemus minorationem uiam patietē ferre. Ut cum hic tristitiam fortiter sustinuerimus: in futuro saeculo moueamus (ut ita dicam) uiscera misericordiae dei / & benignitatem eius: ut nos reuocet in pristinum statum de ignominia & confusione. Sicut ecōtrario impossibile est lapidei cordis aliquem / & poenitus non sentietem delictum suū: & ante uultum dñi oīpotētis supbiētē / misericordiam consequi. Videmus enim quosdā bonos quidem / libenter de se latam ferre suam: & ob salutem suam dei iustificare iudicium: malos uero blasphemare aduersus pudentiam dei: & dicere. Non sum digne adiudicatus huic infamiae: iniuste ista peripetior. Si iustificamus pudentiam: soluius nram infamiam. Si uero non recipimus iudicia dei: multipliamus infamiam. Quomodo aut infamiam / sic & supplicia / sic & cetera quae ē accidere consueuerunt his / qui a deo pro delictis propriis cōdēnati sunt. Et

tu cōfundere / & accipe ignominia tuam: in eo quod iustificasti sorores tuas. Plus meremur ignominiam qñ talia facimus: quibus peccatores alii iustificentur: ut cōparatione delictorū meorū malorū / scelera antiqua condēnata / misericordia liberet: eo qd ego subleues peiora cōmiserim. Dī ergo ad peccatricē hierusalem. Accipe ignominiam tuam / in eo quod iustificasti sorores tuas. Deinde si quis cōpleuit hoc quod scriptum est / cōfundere: si quis persecutus est suam dei sequētis. Accipe ignominia tuam in eo quod iustificasti sorores tuas. Videat et gratiam quō pro cōfusione / uicissitudo clemētiā restituatur: quia non cōtēperit iudicium dei: sed cum oī humilitate suscepit: quod de se fuerit iudicatum. Quid ergo repro-mittitur? Deuertam auersiones eorū / auersione sodomorū: & sororum eius / i eo quod iustificasti sorores tuas Sodomā / & Samariam seniores: ut in praeteritis diximus. Auertā auersionem eorū: id est trium: quare auerterat auersionem? Ad meliora conuertit. Deinde Samaria: Tertio uero Hierusalem. Cum aut ait: auertero auersionem Sodomorū / & Samariae / & Hierusalem: tñ in antiquum restituentur. Primum Sodoma / cuius priores auerterat auersiones. Secundo Samaria quā conuertit. Tertio Hierusalem / cuius tertio auersiones describuntur. Igitur sanitates tribuit peccantibus / in auersione Sodomorū & filiarū eius: in auersione ipsius Hierusalem: & tardius tribuitur his qui magis amantur a deo. Sodoma quippe iustificata ab Hierusalē: prima cōsequitur misericordiam: id est gentiles. Samaria uero hoc est haeretici: in secundo loco accipiūt sanitatē. Tertio uero quasi indigni uelocioris medelae: in pristinum statum restituantur qui fecerūt de Hierusalē. Ante ergo gentiles / ante haeretici misericordiam consequentur q nos: si tñ fuerimus impii: si & nos peccata depserint. Quāto enim proximi fuerimus deo / & ad beatitudinem vicini: tanto cū peccauerimus longe flemus ab ea: & proximi terribili / maximarūq; poenarū tormentis. Iustum est quippe iudiciū dei: & potentes potenter tormenta patiuntur. Qui aut minimus est: meretur citius misericordiam. Minima est Sodoma / & post eā cōparatione Hierusalem minima: nō tñ sicut Sodoma / Samaria est. Et ideo primū illarū auertit auersiones: & postea Hierusalē: dicēs. Et auertā auersionem tuam. Tertio. n. gradu hoc dicit ad Hierusalem. Verū qñ auertat auersionem meā: si inuentus fuero Hierusalem / & peccator / in medio sororū mearū. Cum aut diero / ut feras tormentū tuum. Ideo tertio loco ait. Auertam auersionem tuam: & post oēs / ut feras tormentū tuū: & dehonesteris de oībus quae fecisti. Est quaedā mēsurā peccati: quā unusquisq; recipiet / pro eo quod peccauit. Si habuero quinquaginta peccata: quinquaginta habeo ignominias. Si centū: duplicabitur mihi poena pro factis: & pro magnitudine delictorū: tribuetur mihi ignominia. Maximis peccatis / maximus cruciatus adiungitur. Deus aut solus uerus iudex / magnitudines peccatorū / & ignominia quae

litates / &

litates / & peccati numerus potest uidere. Dicit itaq; ad Hierusalem: ut feras tormentum tuum: & dehonesteris de oībus quae fecisti in exacerbando me. Vide econtrario satisfaciētē deum: & quodāmodo per haec uerba testantem / quia iram ipse non habet: sed peccator sibi ad iram concitet deum. Vnde & Apostolus ait. An diuitias bonitatis / & mansuetudinis eius / & longanimitatis contēnis: ignorans qñ bonitas dei ad poenitentia te adducat? Iuxta aut duriciam tuam / & ipoenitens cor: thesaurizas tibi iram. Separauit hic sermo iracundiam a deo. Reuera. n. iracundia aliud quiddā a deo est: ut nec ei ut insita eo puletur. Vnde peccatoribus dī. Emisisti iram tuā: & comedit eos. Nemo quod sibi sociū est / & cognatū: emittere pōt. Verū emittitur quod aliud est ab eo qui emittit. Sic & nos peccādo iritamus deum: ut mittat irā quam ipse nō habet. Post haec / id est post auersionē dicitur. Sodoma soror tua / & filiae eius restituentur / sicut erant ab initio. Venio ad imagines & figuras: & ui-deo quāto tpe excruciatā Sodoma restituitur in antiquum. Si aut id quod per figurā dcm est / ita se habet: quid de eo fiet qui uere Sodoma fuerit? Statim post diluuiū decima generatione passa est Sodoma: quae in Genesi scribuntur. Erat enim prius quasi paradisus dei / & quasi terra Aegypti. Verū tñ scm est Sodoma: id quod et nūc uestigiis regionis eius perspicilicet. Ecce quantā iam temporū circuli transferunt. Prope tria milia annorū sunt: & Sodoma nondum est restituta: nō illa Sodoma quae in signo / & aenigmatē ponitur: sed illa quae in ueritatis ratione perspicitur. Aiunt hebraei Sodoma in eundem statū restituentā: in quo & antea constitit. Ut rursum paradiso dei / & terrae aegypti cōparetur. Si hoc se sic habet: & siue futurū est / siue non: quae rantur. n. istiusmodi res apud eos qui doctissimi sunt. Ut aut fiat quod dicitur. Cōplebuntur mihi anni tria milia: & tunc restituetur excruciatā tribus milibus ānis Sodoma: id est aīa mea Sodoma / mens plena peccatis. Grāde interuallam tps iter restitutionē & ruinam positū est / et si restituaris ut antiquitus eras. Vide quanta exaurias mala / quantis primū calamitatibus opprimaris. Hoc aut quod de Sodoma diximus: & de Samaria quoq; intelligere debes. Et ipsa quippe nec dū restituta est: sed ex eo tpe quo decem tribus eiectae sunt de Iudaea: Samaria captiuitatem sustinuit: & nomen accepit nō hñs accolae suos. Restituta est aut illa / sicut in principio fuit: cū decē tribus fuerint reuersae: ut soluat id quod scriptū est. Captiuus ductus est populus meus in Assyrios / usq; in hodiernū diem. Si aut tanto post tpe restituetur id qd praecessit in signum: qñ tu restitueris: (si tñ restitueris samaritana / & haeretica aīa) quae simulachris / & feriis non ueris / ac figmentis de Ieroboam corde uenientibus credidisti: qñ restitueris oīa infelix cum post tanta saecula restituitur exēplum tuū? Si aut hoc super Sodoma / & Samaria fit: quae iustificate sunt ab Hierusalē / quid dicendum est de ipsa Hierusalem: quae supradictarū

scelera iustificauit: Et restituentur sicut ab initio fuistis. Et tu / & filiae tuae restituentur: sicut fuistis in principio. Scit hoc quod dī: sicut fuistis in principio / & Hesaias dicens. Et constituā iudices tuos ut prius: & cōsiliarios tuos ut in exordio. Et nisi esset Sodoma soror tua / in auditū in ore tuo: i diebus supbiae tuae: quēadmodum nunc obprobriū es filiarū Syriae: & oībus quae sunt in circuitu tuo: filiarū alienigenarū: quae circumdant te in giro. Impietates tuas tu porta. O clementissimū deum satisfaciētē de restitutione atq; dicētē: impietates tuas / & iniquitates tuas porta. Non frustra dico restitueris: sed cum impietates tuas / & iniquitates exhauseris: tñ in locū pristinum restitueris. Sicut uulnera quae in corpore sunt: saepe paruo tpe accidunt / medelae uero uulnerū cum tormentis adhibentur ingentibus: non iuxta aequalitatem tps quo illata sunt: sed iuxta rationē curationis. Verbi gratia. In puncto horae / fractura manus / & pedis contritio accidit. Hoc quod in modico factū est: mēsisbus fere tribus / ac longo tpe / uix curatur. Sic & uoluptas quae neruos aniae succidit / & luxuria: & si mul uniuersa peccata / in paruo tpe infelicem aīam illexerint / & ad uitia traxerint: magnū postea tps in suppliciis / & cruciatibus pmerentur. Propter quod haec dicit dñs. Et faciā in te sicut fecisti: sicut spreuisti haec puaricando testm meū / & memor ero primum: quō fecisti / faciā tibi. Deinde memor ero testamēti mei: quod feci tecū in diebus infantiae tuae. Fecit qppe testm in diebus infantiae eius. Diximus aut supra quō cum ea fecerit testm. Et suscitabo tibi testm aeternum. Ego occidā / & ego uiuificabo ait / qui nunc ista promittit / dolores facit. Et rursum restituet. Percussit / & manus eius sanabunt. Dicitur & in Michea. Iram dñi sustinebo: quia peccaui ei: donec iustificet causam meā. Quando iustificabit causam meā? Quando iram dñi sustinuerō: qui diuitias bonitatis eius / & patientiae / & longanimitatis contempsisti. Et iuxta meā duriciam / & ipoenitens cor: thesaurizauisti mihi iram in die irae: & reuelationis iusti iudicii. Et dehonestaberis in eo quod suscepisti sorores tuas seniores cū adolescentulis. Et dabo tibi eas in aedificationem. Supra unā dixit sororem Sodomā / & alia Samariam. Nunc repetit & dicit: sorores tuas seniores: Cum senior tñ Samaria sit: & adolescentior Sodoma. Verū quia filiae earū eis cōnumerātur: dicit oīum unam esse spēm. Quanta aut filiae sodomorū sunt: tanta & Samariae. Et dabo tibi eas in aedificationē / & non ex testamēto tuo. Et suscitabo ego testm meū tecum. Considera finē repromissionis: & cognosces quia ego dñs. Ut memineris & confundaris: id est cū receperis peccata tua: & rememorata fueris: tñ confunderis: & ultra non erit tibi os aperire. Cum recepero peccata mea / & restitutus fuero: facto mecum terfundor: & conscius mihi me metipsum punior. Vide aut quid mihi eueniat: ut non sim liber os aperire a facie ignominiae: & qñ eueniet ut propitius tibi

Ne tunc quidem quando propiciat mihi multa peccanti / possum os aperire: nec quoniam ignoscit sceleribus meis alienus sum ab ignominia: sed sentiens scelera mea: perpetuo conscia mea igne discrucior. Idcirco quia ignominia & confusio aeterna nobis reposita est: si peccauerimus: o corde deprecemur dominum: ut det nobis usque ad finem: & animi & corporis nifi pro ueritate contendere: ut et si aliquod tempus institerit: quod nostram examinet fide. Nam ut augustinus probatur in fornice: sic fides nostra in periculo: & persecutionibus examinatur. Etiam si persecutio eruperit: inueniat nos preparamos: ne domus nostra in hyeme corrumpatur: ne edificatio quasi in arena constructa: tepiditate dissipetur. Et cum flauerint uenti diaboli: id est pessimi spiritus: opera nostra persistant: quae usque ad hanc diem perstiterunt: si in non sunt occultae subruta: & in expeditionis accinctu manifestemus charitatem nostram: quam habemus ad deum in christo Iesu. Cui est gloria & imperium in saecula saeculorum. Amen.

De Agla magna libanum intrante: & cedri summa quaeque auferente. Homilia XI.

EXERCITIO Corporis fortitudinem comparati qui exercentur: & per partes unumquodque membrum / sensusque membrorum: uegetiores facit ad efficiendum quid ad sentiendum. Vt puta oculi:

log acies si exercite in usu: acutior fit ad uidentium. Aures si frequentius audiant: melius possunt uocum capere dissonantias. Hoc autem & in ceteris membris licet deprehendere: quod in patris ostendimus. Vnde quid mihi prodest ad beatitudinem: & ad uitam sempiternam: si corpus exercitationibus roboretur? Quod mihi prodest emolumentum: et si fortissimo corpore fiam: etiam si oibus membris uegetatus incedam? Econtrario autem si sensus animae habuerint exercitatos ad sentiendum quid ac dicendum: dies noctesque contriueris: non solum in hac uita mihi conducit: sed etiam egredientem de corpore persequetur. Idcirco in parabolis: & in enigmatibus locutus est: ut extenderet se mens nostra: uel potius in unum colligens dictorum: intueatur acumina & a corporis uitiis recedens: dum colligit ueritatem uitae suae: cursum suum eandem dirigat. Haec in proemio diximus: quia sermo dei factus est ad Ezechielem dicens. Fili hominis narra narrationem: & dic parabolas ad domum Israel. Pro hoc autem quod septuaginta interpretes posuerunt. Narra narrationem. Alius de interpretibus transulit. Propone problema. Alius profer problema. Alius significat enigma. Igitur & problema: & enigma: & parabola est: quod lectum est. Si quoniam illuminatione indiguimus scientiae dei: nunc uel maxime: & necessarie indigemus: ut non tam ego quam oibus uobis: dei in me gratia ediderat solutionem / problema: & enigmas: siue parabolas. Quae est ergo parabola agla: quae in praesentis spiritus sanctus ostendit: quae non solum aquila: sed etiam comparatione ceterarum aquilarum: magna aquila: & ingentium alarum: & longa extensum: & plena unguibus: siue ut quidam interpreti-

ratus est) plena plumis / scribitur. Non solum his quae diximus maior est ceteris aquilis: uerum in eo uel praecipua est: quod ductum habet intrandi in libanum. Nam ingrediens illuc: arboris cedri quae in libano sita erat: electa teneritudinis: & summa quaeque decerpit: & attulit in terram Chanaan: in ciuitatem: siue negociatorem: siue negociatricem: siue translatorum: siue certe (ut septuaginta interpretati sunt) muratam. Et posuit hoc quod de cedro libani sumpserat: ut plantaretur: & cresceret in terram Chanaan. Post haec eadem aquila de semine terrae uel assumpserat summitates cedri: extrinsecus sibi semen accepit: & plantauit illud in capite frondifero: super aquam multam. Hoc autem ipsum quod de terra Chanaan fuerat assumptum: ab ea quae libani summa quaeque decerpserat: id est quod secunda uice accepit: factum est in uitam non fortem: sed infirmam: uerum etiam statuta pusillam: & palmites huius uitae infirmas reclinati sunt: pro eo quod de libano: & cedro: fuerat assumptum: in unum ut radices suas sub ipsius trunco confitas haberet. Et quidem facta est uitis: & fecit pagines: & extendit arbuta sua. Et post haec uenit alia aquila: & ipsa magna: magnis alis & copiosis: uel plurimis: siue unguibus. Et ecce ipsa uitis de qua nunc diximus: ueniente secunda aquila: declinauit testem suum ad eam: spernens id testem quod prius cum arbore fecerat: in qua reclinata uitis fuerat effecta: & propaginibus factis: arbuta latius fuderat: & complexa est secundam aquilam: & radices suas a priore transulit ad sequentem. Deinde palmites emisit ad secundam aquilam: ut irrigaret eam cum gleba plantationis eius: in capite bono: & aqua multa. Et quidem irrigata est haec ipsa uitis: & translata ad aquila secundam: ut faceret incrementa: ut afferret fructum: ut fieret in uitam magnam. Idcirco propheta impatur ut dicat. Quia testem transgrediens uitis quod fecerat cum aquila priore: & statuens illud cum secunda: non dirigatur: neque radices teneritudinis eius effloreat: quin potius fructus eius: propter transensionem eius putreat: & arescant omnia quae de ea oriabantur: & iam ultra non habeat brachium magni: & populi multum. Euellatur autem radicitus. Et licet irrigata sit: non perseveret: & non dirigatur in ubertatem: statimque ut contingat eam uentus urens: arescat: & cum gleba plantationis suae siccetur. Haec propositio ipsius historiae exposita: ut quae obscurius dicta sunt: quibusdam adianctis sermonibus: planius enarremus. Et si tantus labor est: ut ipsum quod dicitur intelligatur: quid necesse est dicere ipsam quaestionem quam habet obscuritatem: quae sit aquila prior: quae sit libanus: quae cedrus: quae summa cedri: quae aquila secunda: quae translatio uitis a priore ad sequentem: Si aliquis dei indignus auxilio (semper autem in intellectu scripturarum: spiritu eius sancto indigemus) nunc profecto opus est: quo nobis praestet auxilium: & pandat ipse quod dixit. Sicut saluator noster in euangelis quasdam parabolas ipse interpretatur: sic & nunc propheta in secunda prophetia: quae in reliquis lecta est significata: quae aquila prior Nabuchodonosor

Nabuchodonosor sit rex Babylonis: qui ingressus est in libanum: id est Hierusalem: & accepit de summis cedri: id est regem Hierusalem: & principes eius: & attulit ea in terram Chanaan: scilicet in Babylonem. Planta uitis quippe in captiuitatem: accipiens filios israel: & de regio semine: & de genere principum in eadem terra constituit. Post hoc autem: & post regiam stirpem: alia quoque multitudo capta est ab eo: & uitis effecta est: non tam robusta: quam fuerat: cum fuisset in uinea dei: & in terra sancta: ubi sacrificia dei celebrantur: sed erat in Babylone translata: ubi erat uitis infirma. His ita gestis in pharaonem regem aegypti: & Nabuchodonosor bellum ortum est. Igitur populus qui cum regibus suis: ac stirpe optimatum: ab aegyptiis fuerat afflictus: repta occasione qua iugum Nabuchodonosor abiiceret: & eius imperio liberaretur: transulit se ad secundam Aquilam gradem: magnarum alarum: id est Pharaonem. Deinde sic ordine currere rerum: quia deus eos non pharaoni tradiderat: sed Nabuchodonosor: & illi non sustinere iudicium eius: excusserunt iugum Nabuchodonosor de cernicibus suis: & ad Pharaonem transgressi fuerunt: & dei super eos ingruit: & contra euenit quam putauerat. Oportet quippe eum qui a deo datur non fugere finem eius: nec uoluntatem iudicantis uelle mutare: uerum patientissime sustinere: donec ipse deus liberet: qui datur. Igitur quia ad Pharaonem transulit se populus: relinquitur ab auxilio dei: & peiora patitur: quam ante perpressus est: a Nabuchodonosor. Diximus solutionem parabolae iuxta litteram: & id quod scriptum est. Sequitur durior interpretatio: & difficilis ad intelligendum: sed uerum Nabuchodonosor: & uerum Pharaonem: & ea uerba quae de Aquilis praedicata sunt. Idcirco autem ante expositionem sequentis lectionis: hanc expositionem summam strictim quae praediximus: ut est praesens locus facilius intelligatur: & nihilominus seruetur loco suo plenior expositio: quam sequens parabola: et iuxta allegoriam latissime diffusetur. Verum nunc pauca debemus assumere: & quasi quodam armamento: futurae interpretationi uiam sternere de his quae nobis dei gratia largiuntur: scientes quia in sequenti plenius exponemus. Ac primum quidem uidendum quare Nabuchodonosor & Pharaon aquila dicantur. Forsitan quaerat quispiam qui non otiose & transitorie scripturas legit. Si Nabuchodonosor aquila est magna: & magnarum alarum: & nunc Pharaon alia aquila similiter magna: alarum ingentium. Et in lege inter imunda animalia posita est aquila. Quare & iustus: diues effectus: praeparat sibi alas aquilae: ut possit conuerti in domum principis sui. Quare etiam repromissio quaedam est apud Hesaiam prophetam dicentem. Iusti accipient pennas ut aquilae: current & non laborabunt: gradientur & non esurient. Si enim imunda est aquila non oportet nos pennas accipere aquilae: cum iusti fuerimus: neque cum diuitiae nobis creuerint: oportet praeparare nobis pennas aquilae. Cui & primum respondendum est: quaedam nomina animalium in scriptura in utroque genere: id est bo-

no ac malo posita: ut puta leo & in bona parte accipitur: & in mala. In bona sic. Catulus leonis luda: ex germine filii mi ascendisti: accumbens dormisti ut leo: & ut catulus leonis: quod suscitabit eum. In mala uero parte sic. Aduersarius noster diabolus: ut leo rugiens: quare de uorare circuit: cui expedit nos resistere fortes in fide. Sed & malignus supplantare cupiens: infidiatur in occulto: ut leo in spelunca sua. Infidiatur ut rapiat pauperem. Sicut leo dicitur & in mala parte: & in bona: non est incongruum & aquilam in utraque parte accipi. Et (ut ego suspicor) non est iustus: aquila: sed quasi aquila: emulatur quippe aquilam. Et sicut serpens areus typus fuit saluatoris (Neque enim serpens erat uerus: sed imitabatur serpente dicente domino. Sicut Moyses eleuauit serpente in deserto: sic exalta re oportet filium hominis) eodem modo iustus non tam aquila est: quam aquila similis: quia ei utile est imaginem aquilae sectari. Iuxta hunc intellectum: & in alio loco praecipit accipit iustus: ut sit sapiens sicut serpens: non ut fiat serpens. Sine a ueri serpentis capiaris astutia. Si autem sermo dei scripturas diligenter excutimus: & spiritus de quo scriptum est. Spiritus omnia scrutatur etiam alta dei: si in alicuius animam uenerit: manifestissime ostendet de scripturis: & aquilam: & leonem in parte mundi: animalium posita. Cherubin dei habere faciem hominis: & faciem leonis a dextris quatuor partium: & faciem uultus: & faciem aquilae a sinistris quatuor partium. Et haec quae in Cherubim uidentur: id est aquila: & leo: munda sunt. Nihil quippe imundum est in curru dei. Et sicut tu de gentibus mundus effectus es: & quod deus mundauit tu ne comune dixeris: dicitur de omnibus quae caelo pendunt ostensa sunt petro. Sic mundus est leo & aquila: quae in Cherubim apparuerunt. Necnon & illud quod in christi aduentu futurum praedicatur: nouit mundum leonem: mundam & aquilam: quae nuncupatur imunda. Lupus enim & agnus pascetur simul. Attendite ab eis qui ueniunt ad uos in uestitu ouium: intus autem sunt lupi rapaces. Sunt quippe alii non rapaces: quando lupi & agni pascuntur simul: & uultus: & taurus: & leo pariter edent. Cum autem fuerit tam diuersarum inter se naturarum: in fide christi facta sociatio: leo non erit iam imundus: uerum feritatis suae obliuiscetur: & uniuersa animalia quae in lege dicuntur imunda: conditionis antiquae recipient puritatem. Hoc autem ex parte iam factum est: & plenissime in secundo complentur aduentu. Prauenit igitur sacramentum quod ostensum est in Cherubim: rei ueritatem. Et in tantum leonem: & aquilae facies: cum aliis faciebus cognatae sunt: ut maius nobis uideatur titulus: & tauro: & leone: simul pascuntibus: id quod apparuit in Cherubim. Ab Hesaiam quippe nihil de his quae praedicta sunt sibi committens: & in uice conexum repromittitur. In Cherubim uero unumquodque animal cum alio cognatum est. Facies uultus: facies leonis: & uultus hominis uultus aquilae. Non igitur magnopere miraris: cum Pharaon

& præcedens eum Nabuchodonosor aglae nuncupentur. Iusti pennas assumere dicuntur aquilæ: & in dei pane diuites effecti: aquilæ sibi penas præparant ad uolandum. Vex ut adpositam redeam: peculiariter quiddam significat de Nabuchodonosor: quia magna & magnarum alarum & sui extensione longissima: in unum ut ausus fuerit dicere. Viribus faciã: & sapia intellectus auferat fines gentium: & uirtutem eorum depascat: & commouebo ciuitates quæ inhabitantur: & orbem terrarum uniuersum comprehendam manu: ut nidus: & quasi confecta oua auferat. Ecce ista est extensio alarum eius. Nec hoc ei sufficit: uerum & unguibus plenus est: multis plumis: & huius ductum intradi in libanum: ut cedri eius summa decerpant. Quadiu hi qui commorabantur in libano non peccauerunt: id est quadiu in Hierosolymis positi non sunt in sceleribus dephensum: non accipit potestatem ista magna agla ut ingrederet in libanum: neque assumpsit sibi electa cedri: semen regium & principum stirpem. Ista quippe sunt teneritudinis eius: quæ quodam tempore non fuerunt duro corde: attamen rapuit ea: quia peccauerunt in domino. Agla ista gradis totius arboris summa temin Chanaan transfuit: quia figuratiter Babyloniorum maledictio Chanaan dicitur. De quo Noe ait. Maledictus Chanaan pater: famulus erit fratribus suis. In ciuitate quoque negotiatorum: siue negociatricis: siue transferentium: aut certe murata: posuit hoc quod de cedro abstulerat. Et accepit sibi de semine terræ. Iam non altioribus solus: sed et de minoribus & de populo Iudæorum. Et dedit illud in capum frugiferæ: super aquam multam respiciendum constituit illud. Et exortus est: & factum est in uitem infirmam. Infirmitas est uere populus dei in Babylone: & ideo neque canticum dei cantare poterat: dicens. Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena? Reuera non poterat infirma non esse: quæ plattata fuerat in Babylone. Quo pacto uires pessimas referuaret: quæ uitis Babylonia esse cepisset: quæ in se terra fructus non fecerat ideo ab agla posita in terra Chanaan: facta est in uitem infirmam & in pusillam statura. Quadiu in terra sancta fuit: ingens uitis erat: quoniam uero translata est in fines peccatorum: & infirma & parua effecta est. Et tu igitur uitis quæ me audis: si uis esse magna: noli exire de ecclesiæ finibus: permanere in terra sancta Hierusalem. Quod si per peccata in peiora corrueris: transfereris in aliam terram: & eris in uitem pusillam: & palmites tui decident: & radices tuæ siccabuntur: in tempore ut postea desideres regescere super aliam aglam (ut nunc dicitur) magnarum alarum: & plurimorum unguium. Bonum est condensationem in condensationis permanere finis: quadiu eum liberet quod dānauit. Non curramus uiolenter ad Pharaonem. Si enim ad eum currimus: contra deum facimus: quod dixit. Ego sum dominus deus tuus quod te eduxi de terra ægypti: de domo seruitutis. Ad Nabuchodonosorem enim non tam sponte perperauimus: quod condensationem & pertraxi ad eum sumus. Sequitur. Et facta est aquila altera magna: magnis alis & copiosis unguibus: & ecce uitis ista amplexabatur eam: id est secundam aglam. Euenit saepe ut ab una contraria fortitudine ad aliam transfera-

mur. Iusserat enim deus ut Israelitarum populus sub Nabuchodonosor iugum colla submitteret (ut legimus in Hieremia) in tempore ut conmineretur ei quod ab eius seruitio declinaret: eo tempore quo Hieremiam exposuimus: ea quæ nobis gratia domini orationibus uobis largita est (siue certe utcumque sensimus) exponere conati sumus. Noluit autem id facere quod fuerat impatum: sed palmites suos extendit ad Pharaonem in gleba plantationis eius ab eo constitutus: ut in capite super aquam multam fructus afferret uberimos. Et deserta Aegypto: rursum Aegyptum concupiuit: putans se ubertatem pristinam consecutus: & hoc in primis cogitans: quia si Nabuchodonosor ad Pharaonem transiret: radices firmaret: euelleret staturam: fructus afferret. Sed in contrarium quod putauit: omnia acciderunt. Fructus quippe omnis concupiuit: & pullulationem quæ saltem modice in Babylone creuerant: mutatione regionis exaruerunt: in tempore ut a radicibus euulsa sit: ne ultra in brachio magno aut in populo plurimo conualesceret. Quid in se hæc tanta uel talia continent sacramenti: quid unusquisque sermo significat: possumus: si tamen habeamus auditores: ad aliam quandam Hierusalem descendere: & ibi demonstrare quomodo aquila magna ductum suum fecerit: & in hanc quam nunc nos possidemus Babylonem: summatas eius detulerit. Possumus sacratiora quædam de Pharaone loqui: uerum quia & tempore coartamur: & forte audacter permittimus quod non ualeamus implere: ad minora redeamus: & secundum mensuram intellectus nostri sic potius exponamus. Venit ad istum libanum: hoc est ecclesiā ubi hostia dei: ubi incensum orationum eius celebratur. Ista magna & uera aquila Nabuchodonosor: id est diabolus rapuit. Absit autem temporibus nostris: ut de summis cedris: id est de principibus & de regio semine in Chanaan transferat. Oremus ne fiat quod saepe factum est. Assumpti sunt enim quidam & in Babylonem transfati: qui in ecclesia principes fuerunt: & propter peccatum suum de libani summate sublati. Super his dicendum est: quia agla magna magnorum unguium/plumis extensa: accipit de cacuminibus cedri: & deraserit eos de libano: id est Hierusalem: & plantauerit in terra Chanaan. Non solum autem aquila ista summa cedri: id est de optimo genere sibi uendicat: sed & terræ semen sibi rapit: & transferit in terram Chanaan: quoniam quis de populo peccat: & de dei plabe/diaboli laqueis precipitatur. Quapropter diebus & noctibus: tam pro nobis: quam pro fratribus nostris: dei imploremus auxilium: ne quis de Hierusalem transferatur in Chanaan ne finis: ne eius deserta a uoluntate illius: ad aliam redamus aquilam: & ueniat super nos ira maior: & putrefcat uniuersa plantatio: & fructus pariter cum radicibus areseat. Plantatio quippe Hierusalem non potest in alia terra afferre fructus: non facit palmites in finibus alienis: sed statim cum gleba sua siccatur: si non perseverauerit in uoluntate dei: & in ecclesia eius: id est in factis & sermonibus: & scientia ueritatis Iesu christi. Cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

De

De Nabuchodonosor Hierusalem intrate: & de humilitione ligni sublimis. Homilia. XII.

VAE iam supra memorauimus de duabus aglis magnis: & magnarum alarum: & magnorum unguium: necnon quæ prima & secunda Agla gesserunt: nunc quasi in prophetia. figurata: uult exprophetia di-

uinus exponere nobis ad intelligendum relinquens: quæ ipse dimisit intacta. At primum quidem (licet saepe iam dixerim) tamen nunc aliquid et noui inferre conabor: quod non faciat tribuat salutem: in eo quod dicitur est ad prophetam. Dic ad domum amaricatem: siue exacerbantem. Non enim addidit ad domum exacerbantem: siue exacerbantem me: & si uolumus uidere cuiusmodi peccatum sit exaspatio. Audiamus quod dulcia ei sint qui intelligit eloga dei dicentis. Quia dulcia gutturi meo eloga tua. Hæc naturaliter dulcia cum assumpserint credentes: aut bene uiuunt: aut uere contraria faciunt. Et si quidem iuxta diuinam regulam ingrediuntur: referuat elogia dei in eo dulcore: quo nata sunt. Iuxta mei autem animi motum: puto quia conuersationis bonitate: suauitate augeat elogiis dei: inuiscetes dulcedinem uitæ: dulcori sermonis. Si uero quod peccat: & extra præcepta dei peruersus incedat: iste accipiens dulcissima elogia dei: per naturam peccati amarissimi (amarum quippe peccatum est) dulcedinem sermonum exterminat: & in amarum saporem omnem redigit suauitatem: quod dicimus plenius aduerte. Accipe exemplum. Herba quæ Absinthium nominatur: naturaliter amara est: hæc si secundum qualitatem: & quantitatem mellis in mel inuitas: amaritudine sua uincit eius suauitatem: & cogit amarum esse: quod dulce est. Huius herbae uim habet peccatum. Si plura peccauero: plus amaritudinis inuitio in dulcedinem sermonum dei. Si grade fuerit quod delinquo: totum dulcorem mellis uerto in acerbum saporem. Et ideo deus: qui sermonem suum a peccatoribus conculat: ulciscitur: unicuique pro qualitate amarioris uitæ: & pro modo uisitacionis: amaritudinem poenarum suppliciorumque restituit. Et si qui peccauerimus: exasperare dicimus sermonem eius. Qui uero penitus a fide eius recesserint: neque ingressi sunt ecclesiam: non faciunt amara elogia dei. Quomodo enim possunt suauitatem exasperare sermonum: quibus non dum crediderunt? Ideoque alia nobis tormenta seruatur: qui uidemur credere: & in ipsa credulitate peccamus: discernimur ab eorum supplicio: quod ne do putemus uerbum nos exasperare domini si peccamus: delictum enim nostrum usque ad ipsius dei iniuriam peruenit. Scriptum est enim: quia qui peccat per prauaricationem legis: deum inhonorat. Parum erat si dixisset inhonorat angelum: nunc autem per prauaricationem (inquit) legis: deum inhonorat. Quotiens cumque prauaricamus legem dei: totiens inhonoramus deum: Quamto maiora delinquimus: tanto maius ioribus contumelias afficimus deum. Quamto plura peccamus: tanto inhonoramus patrem: & christum

eius: sicut scriptum est. Quanto magis putatis deterrora mereri supplicia: qui filium dei conculcauerit: & sanguinem testamenti pollutum duxerit: in quo sanctificatus est: & spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Igitur quicumque peccat: exasperat: & contumeliam facit: & inhonorat tam dei eloquia quæ suscipit: quam eum qui docuit. Dic nunc ad domum exasperantem. Nescitis quid sint ista: id est quæ in parabola dicta sunt aquilarum. Dic cum uenerit rex Babylonis ad Hierusalem: & acciperit regem eius & principes eius. Quantum ad historiam pertinet prophetantis: expostum est: quia Nabuchodonosor uenerit in Hierosolymam: & captiuos duxerit Sedechiam regem Iudæorum. Necnon etiam illo attigimus: quomodo plantauerit eos in terra Babylonis. Sed non stemus in littera: non hæreamus historia: magis autem tu qui in scripturis dei profectum habes: & nosti quia ista omnia figuratiter contingebant illis: scripta sunt autem pro nobis in quos fines seculorum docuerunt. Instat ecce uerus Nabuchodonosor querens aliquos carpere de nobis: & primum quidem cupit (si fieri potest) de principibus ecclesiæ captiuos sibi ducere. Verum quadiu Ezechias: Iosias: aut certe quicumque rex iustus regnat in populo: non potest iste Nabuchodonosor uiuictos abducere: aut principes: aut populum de Iudæa. Si autem nos qui uidemus ecclesiæ præfesse peccauerimus: locum dantes diabolo: aduersus Pauli præceptum dicentis. Nolite locum dare diabolo: quodammodo per delicta nostra quæ facimus in Hierusalem: occasionem tribuimus Nabuchodonosori ut ingrediatur sanctam ciuitatem: & abducat quoscunque uoluerit. Qui uero non peccat: excludit Nabuchodonosor: ut non possit in terram dei ingredi. Ergo omnibus uiribus excludamus Nabuchodonosor: ut ad beatum iustum ecclesiæ conuentum non appropiquet. Excludamus eum: assumptes clauem scientiæ: excludamus eum: conuersatione sana: & factis bonis: ut non rapiat regem Hierusalem: & principem eius: ut non abducat eos in Babylone: captiuitatis suæ triumphum. Si uero aliquem ex nobis uincere poterit: scilicet inamicus: ducit eum in Babylonem. Non in locum amplum alicuius terræ: sed in Babylonem animæ: id est confusionem. Frequenter diximus Babyloni: confusionem interpreta-ri. Quicumque enim ab eo uictus abducitur: in confusionem mentis suæ transfertur in Babylonem. Respiciamus ad quotidianam uitam: si quando uiderimus animam a peccatis: a uitis: a tristitia: ab ira: a desiderijs: ab auaritia confundi: sciamus istam esse quam diabolus abducat in Babylone. Si uero principali cordis tranquillitas: serenitas: pax fructum fuerit: sciamus quia Hierusalem uersetur in ea. Visio quippe pacis intrinsecus est. Et ducit eos ad se in Babylone: & sumit de semine regni: & disponit ad eum testam. Omnes qui sermonem dei suscepimus: regium semen sumus: etenim genus electum uocamur: & regale sacerdotium: gens sancta & populus acquisitionis. Siquis igitur ex nobis quod in ordine

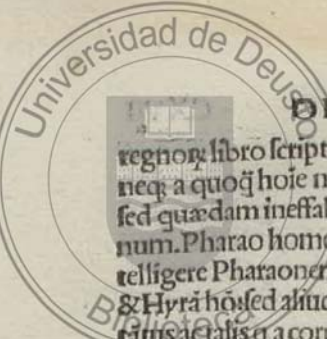
regalis seminis constituti sumus: propter suum ca-
pitulum abducitur a diabolo: haud dubium est: quoniam de
regio semine sit abductus in Babylonem: ut faciat testum
cum Nabuchodonosor: quia iam testum dei spreuerit.
Impossibile quippe est hominem sine testamento esse. Si
habes testum dei: non potest testum tecum facere Na-
buchodonosor. Porro si reppulisti testum dei: propter
nauigationem mactatorum eius: suscepisti testum Nabu-
chodonosor. Scriptum est. n. Dispositum ad eum testa-
mentum suum: & iducit eum in maledictionem. Deus
in benedictionem nobiscum testum facit: Nabuchodonosor
pro uero testum suum in maledictionem constituit. Non
potest in benedictione esse: qui pactum fecerit cum Na-
buchodonosor. Sed dicit mihi aliquis: qui in scriptu-
ris diuinitus est eruditus. Inuenio in lege Moysi male-
dictiones constitutas in peccatore. Si ergo ex praece-
pto dei maledictum constitutum est in peccatore: cur
non & e contrario apud diabolum quaedam benedictio
sit: ut alii apud eum in benedictione fiant: alii in male-
dictione? Huic ego acute & acerrime interroganti
sic conabor occurrere: & dicere. Quia & quaedam sit
benedictio a Nabuchodonosor: quia deus procul abii-
ciat a nobis: & maledictio de qua dicere nunc debe-
mus: quae digne super peccatores uenit. Quae est igitur
benedictio Nabuchodonosor? Quando aliquis in mundo
isto locuples fuerit: & sceleriter gesserit: & omnia ei prope-
ro cursu fluxerint: in tantum: ut illud quod scriptum est: ei
possit aptari: Bos eius non faciet abortionem. Et si uni-
uersam saeculi habuerit. propter benedictionem Nabucho-
donosor super eum est. Maledictio uero in eo: quia aliquis
recedit a deo: & nihilominus in parte diaboli consti-
tutus: miseris: supplicibusque torquetur. Vult igitur deus
(ut nunc scriptura commemorat) testum Israel: maledi-
ctionem esse apud Nabuchodonosor. Et ideo quia uoluit
spemere testum Nabuchodonosor: rex Hierusalem: &
mittens angelos suos in aegyptum: testum cum Pharaone
conatus est facere: ait sermo diuinus. Non dirigit.
Non saluabit. Quapropter oportet nos ferre patien-
ter cum a deo tradimur ultioni. Tradidit quendam de
cetu ecclesiae Apostolus diabolo: in interitum carnis.
Et tradidit in carnis interitum: non ut perderet traditum: sed
ut spiritum traditi conseruaret. Ex quo scriptura ait. Tra-
dere istiusmodi satanae: in interitum carnis: ut spiritus saluus
fiat in die domini Iesu. Traditur autem tormentis propter
receptum in praesentem supplicia: & pro peccatis suis cruciatur: ut
in futuro refrigerium consequatur: & ut dici possit de eo.
Recepit mala sua in uita sua. Siquis igitur poenis extru-
ciatus: iuxta maledictum in quo posuit deus peccatores:
maluerit fugere supplicia: & mittere ad aegyptum: pro
comparandis auxiliis a Pharaone: a quo liberauit dominus
populum suum: non dirigit: non saluabit. Si quis autem patien-
ter maledictionem sustinuerit: & supplicia Nabucho-
donosor: & spiritus peccatorum suorum in cruciatu compleuerit:
sicut ille qui per epistolas Apostoli excruciat: ut spiritus
eius saluus fieret in die iudicii: iste optimum fi-
nem consequetur. Inducit ergo eum in maledictionem: &
duces terrae eius accipiet: ut fiat in regnum infirmum.

Infirmum efficit regnum: quod de sancta terra in Baby-
lonem transferret. Nullus quippe fortis est in Babylone. i. in
confusione mentis suae. Oino non potest extolli homo: quod
confusus est. Et custodiat testum meum: ut statuatur illud:
& discedat ab eo: ut mittat nuncios suos in Aegyptum.
Iste quia Nabuchodonosor propter pacta sua tormenta prope-
ritur: & mittit nuncios suos in aegyptum: non ferens tradi-
tionem: qua hosti concessus est a deo. Ut det ei equos:
& populum multum: id poscit: quod in alio loco prohibitu-
m est. Non enim multiplicabis tibi equos: ait scriptura. Si di-
rigit: si saluabit: quod facit aduersa: & praenunciatur testum.
Oportebat eum quod traditus fuerat in testum Nabucho-
donosor: sustinere supplicia. Verum non sustinet: & ideo
co de eo non saluabit. Viuo ego: dicit dominus adonai:
quoniam in loco regis quod constituit eum regem quod spreuit male-
dictionem meam: & transgressus est testum meum. Est qui
inhonorat maledictionem dei: & est alius qui honorat
eam. Nec dubium quoniam in praesentem de isto queratur deus: quod ma-
ledictionem suam inhonorauerit. Cum enim quod traditus fue-
rit supplicia: ut castigaret: & non sustinuerit: quod preceptum
est: inhonorat maledictionem dei. Si uero sustinuerit: cum
omni mansuetudine: & benedictione: & gratia actione: &
deum iste honorat & maledictionem eius: & cum hono-
rauerit maledictionem: necesse est ut et benedictionem il-
lius consequatur. Et transgressus est testum meum: cum ipso
in medio Babylonis morietur: & non in uirtute magna:
neque in turba multa: faciet bellum Pharaoni. Non potest ei
qui transgressus est: & inhonorauit maledictionem dei:
Pharaon tribuere auxilium. Verum in medio Babylonis pro-
pter suam praenunciacionem morietur. Deinde sequitur: & narrat quod
peccatores passuri sunt: & post haec posteriora quaeque con-
memorat: dicens. Accipiam ego de electis cedri: & de uer-
tice cordis eorum auellam: & plantabo in monte excelsio.
Post maledictiones quas supra diximus: re promissio
beatitudinis: & dulcissima pollicitatio: in fine ser-
monis profertur: quia iam quod supplicia: id debent fuerat pro-
pter peccata sua tormenta propeffici. Intra me metipsum uero consi-
deras: & diligenter istius loci sensus praestitit: arbitror
de apostolis prophetari. Isti quippe sunt de electis cedri:
de summitate: de uertice: quos dedit deus in uiriditate
saeculi: radens corda eorum: & plantans eos de monte ex-
celsio: Iesu christo domino nostro. Et suspensa eum in monte
alto Israel: & plantabo: & producet pro paginem: & faciet
fructum. Fecerunt isti pro pagines: attulerunt fructum. Et erit
in cedrum magnam. Considera magnitudinem: & subli-
mitatem ecclesiae christi: ut intelligas iuxta promissionem dei
factum esse quod dixit. Et erit in cedrum magnam: & re-
quiescet sub eo omnis uis: & omne uolatile sub umbra eius re-
quiescet. Assume tibi penas sermonis dei: & poteris
pausare sub hac arbore: quae plantata est in monte excelsio:
& requiescet: & pro pagines eius restituentur. Vide quomodo
in bona parte prophetia finiatur. Sequitur. n. Et cognos-
cent omnia ligna capi quoniam ego dominus: quod humilio lignum altum.
Lignum altum: populus iudeorum est: quod nunc humiliatus: & sce-
leris sui penas luit: quia in dominum meum Iesum christum
manus ausus est mittere. Et extulit lignum humile.
Tu eras lignum humile: lignum dei: lignum terrae
harense

harense: neque sublimauit te deus. Et arefacio lignum uiride.
Lignum uiride circuncisionis est populus: quod quoniam
dam puellaris: & florens fuit: uerum nunc in nimia siccitate
contabuit. Vbi quippe nunc apud eos uiridus sermo:
Vbi uirtutum chorus: Et reuiuiscere facio lignum
aridum. Tu fuisti lignum aridum: & fecit te reuiuiscere
christi aduentus. Ego dominus locutus sum. Faciet ut &
nos reuiuiscamus: ut fructus ualeamus afferre: ut ger-
minans lignum: & non siccum efficiamur: ut nunquam ad
radices nostras ponat securis: quae in euangelio praedi-
cat: attritus Iesum christum dominum nostrum cum prope suo prope-
mur. Cui est gloria & imperium in saecula saeculorum. Amen.
De eo quod scriptum est. Tu signaculum similitu-
dinis: plenus sapientia: & decore: in delitiis paradisi
dei fuisti. Homilia. XIII.

RAE CIPITVR. Nobis ab epis-
copis discutere sermonem principis Ty-
ri: ut laudes eius: culpasque dicamus.
Nec non iustum est de Pharaone rege
aegypti aliqua retrahemus. Plangitur
itaque princeps Tyri. Nec putandum est hunc hominem esse.
In medio quippe Cherubin: nullus hominum est crea-
tus: & in paradiso dei: si simpliciter istam sequimur:
hominum nullus est nutritus. Etenim in paradiso deli-
tiae: (sicut diximus) nemo fuit: nunc deus princeps Ty-
ri in paradiso delitiae natus: atque nutritus. Quis iste
est princeps Tyri? Veniamus ad Danielelem: & occa-
sionem intelligentiae aperientes: dicamus non esse prin-
cipes corporeos: de quibus nunc queritur. Post Danielelem
ab Apostolo petamus exemplum. Deinde rursum pro-
phetarum testimonia uocemus. His omnibus et ille copu-
landus est locus: quod a Moysen in Deuteronomio non ta-
cet. Alia nunc replicemus exempla: incipientes a Daniele.
Princeps ait ut Michael. Ibi quoque rursum princeps Is-
rael. Et in consequenti Michael adiunabat principem re-
gni gentium. Ad haec addat Apostolus. Gloria: & ho-
nor: & pax omni operanti bonum: iudeo primum & graeco.
Et adiungere principem Israelitarum: principem regni
graecorum: fortasse iam scimus. In aduentu quippe domini
mei Iesu: princeps adiunxit principem regni graecorum:
ut & gentes consequeretur salutem: & illi credendo
saluaretur. Atque ita in hunc modum dicitur quidam
princeps Persarum. Sicut dictus est Michael Israelitarum:
& alius Graecorum. Non sunt ergo hi homines: nec sunt lo-
corum uocabula: in quibus imperant noiantur. Unde
& Apostolus non quasi de hominibus disputas: ait. Sa-
pientiam loquimur inter perfectos. Sapientiam uero non
huius saeculi: neque principum saeculi huius: sed loqui-
mur dei sapientiam in mysterio absconditam: quam praedesti-
nauit deus ante saecula in gloriam nostram: quam nullus
principum huius saeculi cognouit. Si enim cognouissent:
nunc dominum gloriam crucifixissent. Et quia princi-
pes saeculi istius crucifixum saluatorem: & dominum: Pro-
pheta testis est dicens. Assisterunt reges terrae: & princi-
pes conuenerunt in unum aduersus dominum: & aduer-
sus christum eius. Unde & alibi in psalmis scribitur.
Ego dixi dii estis: & filii excelsi omnes. Vos autem ut ho-

mines moriemini: & tanquam unus de principibus con-
detis. Et est ibi sermo de nullo penitus principe cor-
porali. Si igitur quidam princeps est regni Persarum: si
est princeps Israelitarum: Michael: consequenter & Tyri
princeps est. Et deus nunc principibus prophetis ser-
mo loquitur. Quoniam autem & de Moysen testimonium
polliciti sumus. Ausculta quod sequitur. Quando di-
uidebat altissimus gentes: cum diffeminauit filios Ada:
statuit fines gentium: secundum numerum angelorum dei. Siue
(ut melius habet) secundum numerum filiorum Israel. Et facta
est pars domini populus eius Iacob. Alia principi fa-
cta est Tyris: alia Babylonia: alia nationes. Atque ita in
hunc modum principes possederunt omnes fines gen-
tium. Siquis autem putat legens in scripturis quasi de
hominibus dictum: intelligat altius spiritualis: & a nullo
diudicatur. Dignoscit enim quaedam de Nabucho-
donosor rege Assyriorum: quae non conueniunt personae
eius. Dixit enim. Fortitudine faciam: & sapientia in-
tellectus auferam fines gentium: Et commouebo ciuita-
tes inhabitatas: & orbem terrarum omnem comprehen-
dam. Et ascendam super sedera caeli: & nubes: & reli-
qua. Et ero similis altissimo. Haec Nabuchodonosor:
Sic & princeps Tyri: & Pharaon. Neque enim in tantum
agitur est furis: uerus & corporeus Pharaon: ne di-
ceret. Mea sunt flumina: & ego feci ea. Hoc autem ante
lectum est in prophetia: quae est aduersum Pharaonem.
Neque unquam principem illum: id est Pharaonem corpo-
reum draconem nuncupasset dicens. Ecce ego super dra-
conem qui sedet in medio fluminum aegypti: qui di-
cit mea sunt flumina: & ego feci ea. Verum hoc in loco
proprio referretur: quod nunc ideo assumptum: ut
per notionem scripturarum: manifestius fieret id quod
uidebat occultum. Aduersum hos principes est nobis
pugna. Et beati Apostoli qui missi fuerant ad praedican-
dum: quando ab his qui fines gentium possederant:
homines abducebant: patiebantur insidias. Verbi gratia
dictum sit. Ingressi sunt apostoli Tyrum: persecutus
est eos princeps Tyri. Ascenderunt Antiochiam: im-
pugnauit eos princeps regni Syriae. Iste erat qui bel-
labat aduersus eos. Non omnes qui putabatur: ut Iudas
peditior. Quomodo enim ille non principaliter perdidisse
putandus est saluatorem? Sic et apostolis omnibus qui
persecutionem passi sunt: alius fuit princeps persecutor-
nis. Scriptum quippe est de Iuda. Et post buccellam
introiuit in illum Iatanas. Non est nobis pugna ad-
uersum carnem: & sanguinem: licet uideatur: & carne &
sanguine qui nos persequuntur. Non eos oderimus: quoniam
potius diligamus: licet inimici nobis uelint permanere:
remisereamur eorum. Daemonium huius insanium par-
tiantur. Non tam hi sunt aduersum nos: quod nos per-
sequuntur: quam illi qui corda eorum repleuerunt. Verum dei de-
precemur auxilium: ut infirmos habeant conatus: tan-
ti aduersarii contra animam humanam dimicantes: &
dicamus: nisi quia dominus erat in nobis: in eo cum
exurgerent homines in nos: forsitan uiuos degluis-
sent nos. Igitur est quidam princeps Tyri. Et pro-
phetia non de hyran nos docet. Hoc quippe nomen in tertio

regnum libro scriptum est: nō de alio principe Tyri: neq; a quoq; hoīe nōs humana docēte loq; diuina: sed quādam ineffabilia & sacrata sub personis hominum. Pharaō homo est. Aliud quiddam eruditior intelligere Pharaonem. Et Nabal Carmelus homo est & Hyrā hōsed aliud sub eorū doceor effigie. Qui est talis ac talis q; a corpālibus cōscendat: q; a uisibilibus inuisibilia contēplet: & possit unumquodq; hoīe/ fm dei intelligere uolūtatem. Quis est igit princeps iste discamus: ut cognoscētes lamētationem: & iam quod nunc sup ea dī/euitemus. Plangitur princeps Tyri. Quam bonus deus: q; ēt eos qui se negauerūt/ deslet: & hoc uenit ex amoris affectu. Nemo quippe plangit quem odit. Et q; plangitur / plangitur qdem ut mortuus: uerū quasi adhuc qrat: quasi uiuis de/ syderio sit diligitur. Et Hierusalem qm plangitur/ scriptum repperio. Et factum est postq; captus est Israel: & desolata est Hierusalem: sedit Hieremias flens: & lamentans lamētationem istā sup Hierusalem: & ait. Quomō sedet ciuitas sola: quā abundabat populis: facta est ut uidua: quā multiplicata erat in nationibus. Princeps in regionibus: facta est in tributū. Plangitur & Nabuchodonosor. Vbi sūt hāereses? Vbi sūt qui aiunt istos in pditionem creatos ēē? Criminātur creatorem: ut se criminibus absoluat. Accipe lamentationem istam sup regē Babylonis: & dices. Quomō cessauit q; repetebat: quō qeuit qui exiebat? In regem Babylonis ista dicunt. Quomō cecidit de coelo Lucifer qui mane oriebatur? Contritus est in terram. Et ille de coelo cecidit: signaculū similitudinis: corona decoris i paradiso delitiarū nutritus. Ecce oēs de coelo cecidisse non/ descēdisse referūt. Dñs uero meus Iesus de coelo descēdit: & qui descēdit ipse est filius hoīs. An non sic satanas? Non enim descēdit de coelo: neq; ei malum accidisset si descēdisset. Audi Iesum dicētem. Videbam satanā quasi fulgur de coelo cadētem: non descendētem. Vex non solus saluator de coelo descēdit. Quotidie. n. multitudo descendit/ & ascēdit sup filium hoīs. Videbis. n. coelum apertum: & angelos dei ascēdentes/ & descēdentes sup filium hoīs. Et tu aspecta ascētionem tuā. Tātum a ruina cōsurge: & audi. Cōsurge Hierusalem a ruina tua. Spera q; ascēsurus sis in coelū / & caue ne tibi quoq; dicatur. Nunqd q; cadit non resurget: aut auersus nō cōuertetur? Vā q; cōuertitur cōuersatiōe pessima dicit dñs. Et iste itaq; de his unus est q; ruerunt/ & plangitur ab hoīe princeps: cum princeps hoīem flere debuerit. Homo est Ezechiel/ & filius hoīs: q; uero plangit Nabuchodonosor est rex Babylonis: & dices. Quomodo quieuit qui repetebat? & reliqua. Considera in quantam spem uocatus sis o homo: qui speras aeterna: qui si a peccatis recesseris / regnatorus es cum christo Iesu. Cui est gloria/ & impium in saecula saeculorum. Amen.

Explicit tractatus Origenis super Ezechielem prophetam.

Incipit tractatus eiusdem in Matthaeum. In uigilia natiuitatis dñi fm Matthaeum. Cap. I. N illo tempore. Cum esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph: anteq; cōuenirent/ inuenta est in utero habēs de spiritu sancto. Et reliqua. Homilia.

VAE Fuit necessitas ut desponsata esset Maria Ioseph: nisi propterea quatenus hoc sacramentum diabolo cōlaretur: ut ille malignus fraudis commenta aduersus desponsatā uirginem nulla penitus inueniret? Vel ideo fuerat desponsata Ioseph: ut nato infanti/ uel ipsi Mariæ curam uidere/ tur gerere Ioseph: siue in Aegyptum iens/ uel ide der nuo ueniens: ideo desponsata fuit Ioseph/ non tñ in concupiscentia iuncta. Mater (inquit) eius. Mater i/ maculata/ mater corrupta/ mater intacta. Mater eius. Cuius eius? Mater dei unigeniti dñi: regis oīum: plasmatoris/ & creatoris cunctorū. Illius qui in excelsis est sine matre: & in terris est sine patre. Ipsius qui in coelis fm deitatem in sinu est patris: & in terris fm corporis susceptionem in sinu est matris. O magnae admirationis gfa. O inenarrabilis suauitas. O ineffabile magnumq; sacm. Ipsa eadēq; uirgo ipsa & mater dñi/ ipsa genitrix/ ipsa eius ancilla: plasmatio eius ipsa quā genuit. Quis unq; ista audiuit? Quis uidit talia? Et quis hoc excogitare potuit/ ut mater uirgo esset: & intacta generaret: quā & uirgo permāsit/ & genuit? Sicut enim quōdam / rubus comburi uidebatur: & ignis eum non tangebatur: & sicut ues pueri in camino inclusi habebatur: & tñ cos non ledebat incēdium: nec odor fumi erat in eis. Vel quēadmodum Danieli intra lacum leonum incluso / claustris nō aptis allatum est prādium ab Abacuc: ita & hāc sancta uirgo genuit dñm: sed intacta permāsit. Mater effecta est: sed uirginitatē non amisit. Genuit in/ fantem: & (ut dcm est) uirgo permāsit. Virgo ergo genuit: & uirgo permāsit. Mater filii facta est: & castitatis sigillum non pdidit. Quare? Quia nō homo iste tñ qui uidebat: sed unigenitus erat deus qui in carne aduenerat. Nec subito carnaliter genitus est: sed perfecta deitas in corpore uenit. Integer ergo iste / & indiuisus deus in humano aduenit / uel genitus est corpore: quiq; dñs / & deus figuram serui suscepit. Non enim pars unigeniti uenit in corpore: nec se ipse diuisit/ ut dimidius esset apud prēm / & dimidius esset i uirgine: sed totus apud patrem: & totus in uirgine. Totus in sinu patris/ & totus in humano corpore. Non relinquens supna/ uenit quærere terrenā quā in coelis sunt conseruās: & quā in terra sunt saluans. Vbiq; omnipotens/ in scissus/ indiuisus: hic sanctus unigenitus deus. Si enim hoc uerbum humanum/ & corpale/ imissum in auribus plurimorū/ non diuiditur per singulos/ ut pars in alio/ & pars sit itere in alio: sed in oībus integrum/ & plenum habetur/ ut in uno quoq; totum sit: quanto magis uerbum dei unigenitus/ ubiq; totus est: & in coelo & in terra: & apud

apud patrem/ & in uirgine? Et non diuiditur (ut dictum est) neq; sciditur: neq; in partes efficitur: sed totum totus tenet/ totū implet/ totum illustrat/ & possidet. Huius itaq; filii unigeniti dei dī hāc mater uirgo Maria: digna/ digni: immaculata/ sancti: una/ unius: unica/ unici. Nec enim alter unigenitus super terram uenit: aut alia uirgo unigenitum genuit. In his omnibus quā dicta sunt/ desponsata legitur mater eius Maria. Et ait. Inuēta est in utero hñs. Cui inuēta / aut a quo inuēta est? Primo ab angelis custodientibus eam/ ptegeūbus eam/ cōseruātibus eam: uel eius beatissimā aīam ad honorem illius / qui ab ipsa generandus erat. De hinc inuenta/ non incōgrue putatur ab ipso beato Ioseph / & sancto/ & iusto: qui bene licetia maritali/ licet non cōtigerit/ futurā tñ (ut putabatur) uxoris oīa nouerat. Ioseph autem uir eius (inquit) cum esset homo iustus/ & nollet eam traduce/ re. Virum eum appellauit / contra Iudaeorū prauitatem: ut aduersus uirginem non scirent. Propterea & desponsata fuit/ & ipsi Ioseph / ut supra dictum est. Si enim non fuisset desponsata Ioseph: oīum bonorū incredibiles/ & inimici Iudaei/ lapidibus eā occidisset. Ideo uir eius hic eum euāgelista appellauit. Ioseph uir eius cum esset homo iustus. Iustus autem in uerbo/ iustus in facto/ iustus in lege/ iustus in legis cōsumatiōe: iustus in initio gratiae. Iustus itaq; cum fuisset/ & nollet eam traduce/ re: uoluit occulte dimittere eam. Noluit eam traduce/ re: noluit eam accipere: noluit eam male diffamare: sed uoluit eā occulte dimittere. Occulte eam a se dimittere uolebat: sicut pius/ sicut māfuetus/ sicut misericors. Talis ergo cum esset Ioseph: cogitabat eam occulte dimittere. Hāc (inquit) illo cogitate. Quārēdum est nobis nūc quid cogitauerit: ut occulte eam dimitteret: hāc cogitabat ut eam dimitteret. Si suspicionem in eā habebat: quō iustus erat? Si ergo nō est suspicatus/ uel tale aliqd cogitauit: cur eā dimittere uolebat ut immaculatā & sanctā? In iustum enim & hoc erat. Sed enim simplicem sensum audi huius orationis. Ioseph iustus erat: & illa uirgo immaculata erat. Sed ideo illam dimittere uolebat: qm uirtutem mysterii/ & sacm quoddam magnificum i eadem cognoscebat: cui appropinquare sese indignum existimabat. Ergo humiliās se/ aīā tantam & ineffabilem rem/ quærebat se lōge facere: sicut & beatus Petrus dñō se humiliāns aiebat. Recede a me dñe: quia homo peccator sum. Vel sicut ille Cēturio ad eūdem dñm mittens/ dicebat. Non sum dignus/ ut intres sub tectum meum: quia nec meipm dignum existimaui ad te uenire. Vel sicut sancta Elisabeth ad ipsam beatam locuta est Mariam/ dicens. Et uñ hoc mihi: ut ueniat mater dñi mei ad me? Sic & Ioseph iuste se humiliāns/ sese in oībus cauebat & timebat sibimet/ istius tantae sanctitatis cōiunctionem adhibere. Idcirco uolebat eam occulte dimittere: dimittam eam dicēs: & a me lōge faciam eam: & a cognitione mea. Maior est enim eius dignitas/ super cellit eius sanctitas: nec meae cōgruit idignitati. Ideo

uolebat eam occulte dimittere. Hāc autem eo cogitante: angelus dñi per uisum apparuit ei dicēs. Quid dubitas Ioseph? Quare imprudēter cogitas? Quare irrationabiliter meditaris? Deus est enim qui generatur. Huius generationis minister es/ & non largitor: seruus & non dñs: mācipium es & non plasmator. Propterea ministra/ serua/ custodi/ ser curam: intēde & huic qui nascitur: & huic quā generat. Etenim si tibi uxor nō iatur: si desponsata tibi esse dicitur: nō tibi uñ uxor est: sed dei unigeniti electa mater est. Propterea Ioseph fili David: qui has promissiones accepit: cui ista fidelia data sunt testamēta. Ioseph fili David: nō tñ fm carnem: sed fm spm. Ioseph fili David. Si enim filius David: iuste/ & hāeres eius tanq; filius patris. Ideo in hāreditatē accipe eā quā illi pmissa sunt testamēta fidelia. Ioseph fili David: ne timueris accipere Mariam cōiugem tuam. Ne timueris/ ne trepidaueris/ ne conturbaueris: sed securus / & intrepidus accipe eam/ fm legis praeceptū uxorem tibi nō iatam: sed fm nuptiarū cōsuetudinē/ & cōiunctionē/ longe alienam. Accipe ergo eā sicut cōmendatum coelestem thesaurū: ut deitatis diuitias: sicut plenissimā sanctitatē: sicut pfectam iustitiam. Accipe eam / sicut unigeniti māsonem: sicut honorabile tēplum: sicut domum dei: sicut creatoris oīum ppriā / sicut regis filii David/ ne timueris accipere eā/ tibi cōmēdatam: tuā religiositati creditam/ serua/ ser curam/ attēde/ surgens ab Herode / duc in Aegyptum: iteq; remeans post Herodis mortem/ deduc in terram Israel. Ne timueris accipere Mariam cōiugem tuam. Cōiugem audiens/ nō expauescas/ nec cōturbaberis: nec tu/ ne qsq; sequētium usq; in cōsumationem saeculi. Cōiugem eam dico ppterea: ut diabolo uirginitatem eius occultem: & Iudaeorū prauitatē excludā / atq; deiciam: ut legis instituta nō destruiam. Et in sequentibus de coniugii habeatur: nec iste qui generatur / tuus filius esse credatur. Quod enim nascet ex ea de spiritu sancto est. Quia scilicet cooperator huius natiuitatis spiritus sanctus est. Nam unigenitus filius/ qui ante saecula ineffabiliter ex solo patre natus est: iā saeculi appropinquante fine/ ex uoluntate patris / in humano corpore/ sancto cooperante spiritu: inter hoies uenit. Iste est de quo scriptura praeannūciat/ dicēs. Puer natus est nobis: & filius datus est nobis. Patris etenim unigenitus filius/ ex uirgine generatus est: ut illā uirginem priorem Euam/ quā ceciderat/ iteq; renouaret atq; erigeret. Et qui per prauam uoluntatē filii effecti fuerant diaboli: per adoptionem gratiae/ filios efficeret dei. Pariet (inquit) filium: & uocabis nomē eius Iesum. Virgo generat: & tu hūc genitum/ uocabis Iesum: quod interpretatur saluator. Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorū. Vocabis (inquit) nomen eius: hoc quod ante fuit: quod ante saecula nō iatum est. Non tu ei impones nomen: nec ex te ei uocabulum constitues: sed nōia & uoca exultando

Iesum idest saluatorem. Saluatorem eum esse testare: nec ex tpe cepisse saluare sed etiam antiquissimum saluatorem. Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Duo enim p hoc uerbu praelara designantur: q & deus fuerit & dñs prius ante incarnationem christus: & quod populus eius ab eo saluatus iam tunc annuñciabatur. Et ideo dictum est: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum: ut uere deus. Dei enim uirtutis est / a peccatis saluare: uel peccata dimittere. Iste ergo filius dei hñs populum suum: ipsum uenit (ut dcm est) liberare a peccatis: atq; saluare: siue ex Iudæis: siue ex gētibz: de quo ipse iam per prophetam fuerat elocutus dicens. Dñs dixit ad me: filius meus es tu: ego hodie genui te. Postula a me: & dabo tibi gentes hæreditatem tuam: & possessionem tuam terminos terræ. Ipse saluabit populum suum a peccatis eorum: sanguine uidelicet suo: cunctos redimēs morte sua: de mortis eos liberās potestate. Ipse saluabit: hoc est saluator oīum fidelium: atq; credētium. Hoc aut totum factum est. Quid totum? Hoc per unigeniti descensionem: hoc de ista dñi incarnatione: hoc de angeli ad uirginem destinatio: ne: hoc de ipsius uirginis desponsatione: uel castitate. Hoc enim totū factum est: ad totius mundi salutem: hoc totum factum est: ut unū cōpleretur / ut unum cōsumaretur. Quid illud? Quod uirgo genuit: qd uirgo permāsit: quod mater fuit / & intacta uirgo p seauerat. Ecce uirgo in utero accipiet. Audite quod dicit oēs filia Euz: audite oēs uos: quæ hæreditatē doloris / & tristitiæ postillam / & ex illius condēnatione sumpstis. Vos quæ i tristitia generatis filios: uel magis uos quæ concupiscentiam corruptibilem non timuistis. Audite: & letamini: audite: & cōsolamini: audite q uirgo in utero accipiet: non ex desyderio partum cōcipiens. Neq; serpentis persuasione decepta est: neq; eius afflatibus uenenoſis infecta est: sed uirgo in utero accipiet: prædicationem angeli suscipiens: prophetæ testimonia assumens. Virgo in utero accipiet: ut deum dignatē incarnatum: ad mūdi pariat salutem. Ecce inqt. Hoc ipsum quod dixit: ecce: admirantis est tanti mysterii magnitudinem: ut oēs uelut e sōno suscitans: ad hoc dcm euigilent. Ecce uirgo (dicit) in utero accipiet: & pariet filium: ad colligādum illum fortem armatū: ad cōculcandū serpentis impii caput: ad conterēdas uires eius: ad p̄dameius diripiendam: atq; captiuitatem populi sui conuertēdam. Pariet filium ad denuo reparandū Adam: ad inobedientiā Euz: per Mariæ obediētiā excludēdam: ad erigendū iacentium genus: qd per mulieris temerariā credulitatē fuerat deiectum. Et uocabunt nomen eius Emanuel: quod est interpretatum nobiscum deus. Vocant nomen prius angelis psallentes in eius generatione: sicut deum oīum / & regē pacis ad hoies ueniētem. Deinde apostoli uirginem dei dñationem atq; uirtutē oībz gētibz p̄dicantes. Adhuc & sancti martyres cōtra ignes: & gladios: usq; ad mortem resistentes. Deinde cuncti cre-

dentes hoc ipsum nomen usq; ad cōsumationem sæculi memorantes: atq; laudantes. Et uocabūt nomē eius Emanuel: quod est interpretatum nobiscum deus. Qui uocabunt: nisi iusti: quoz uocabit in terra nomē nouum: non sicut prius in figuris: & in imaginibus: sed facie: ad faciē apparentem: Nobiscū deus. Habraæ patri credētium tribus horis tps: licet non per ipsam ineffabilē deitatis substantiam: sed potius p angelicam spēm a meridie uisus est: nobis triginta tribus annis in terra apparuit: & cum hoībz conuersari dignatus est. Iacob ē breui tpe per angelum nihilominus apparuit colluctās cum eo: quiq; se ab eo supari permisit: ut hunc mūdo corde merito bñdiceret: atq; Israel noiaret. Nobiscum deus. Amplius magis pro nobis magnificum certamen adimplens: & usq; ad mortē accedens: ut morte sua / mortem occideret: & bñdictionem atq; immortalitē / mūdo cor: de populo cōdonare: q fiducialiter dicit / nobiscum deus: per euāgelistaz: & apostolorū prædicationem: per sui sancti corporis / & sanguinis sacm: per gloriose crucis signaculum. Per ista ergo oīa nobiscum deus: & ad nos atq; in nobis sicut ipse ait. Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus: usq; ad consummationem sæculi. Cui est gloria / & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

In natiuitate domini.

In initium sancti euangelii s̄m Ioānem. Cap. I.

IN PRINCIPIO Erat uerbum: & uerbum erat apud deū: & deus erat uerbu. Et reliq. Homilia.

O X Spiritualis aquilæ auditū pulsat ecclesiæ. Exterior sensus transeuntem accipiat sonitum: interior aīus mar-

nentem penetret intellectum. Vox altitudinis uolantis non aerē corporeum: uel æthera: uel totius sensibilis mūdi ambitum uolantis: sed oēm theoriam: ultra oīa quæ sunt: & quæ nō sunt: ciuiliſ inuimæ theologiæ p̄nis superat: q contemplationis obtutibus transcendētis. Dico autem quæ sunt: quæ siue humanum siue angelicum non oīno excedunt sensum. Quæ uero nō sunt: quæ p̄fecto oēs intelligētia uires relinquunt: cum pōt deum sint: & eoz numerz quæ ab una oīum causa condita sunt non excedant. Supuolat itaq; beatus theologus Ioānes: non solum quæ intelligi: ac dici possunt: uerū etiam in ea quæ superant oēm intellectum: & oēm significationem: supuehitur. Extra oīa ineffabili mētis uolatu: in archana unius principii exaltatur: incōprehensibilem: ipſius principii: & uerbi: hoc est patris & filii unitatem supessentialitatē: necnon & distinctam supsubstantialitatem pure dignoscens: euāgelium suum inchoat: dicens. In principio erat uerbum: & c. O beate Ioānes non imerito uocaris Ioānes. Ioānes hebraeum nomē est: cuius interpretatio nes. Ioānes ex gr̄ce ω εχρησασα: latine cui donatū est. Cui. n. gr̄ce ω εχρησασα: latine cui donatū est. Cui. n. theologoz donatum est: quod tibi donatū est: Abi: dicitur uidelicet summi boni penetras mysteria: & ea quæ tibi reuelata sunt: & declarata: humanis mentibus ac sensibus

sensibus intimare. Dic quæso: cui hæc tanta: ac talis donata est gratia? Fortassis quis dicet: summo uertici apostolorū. Petro dico. Qui dñō interrogati quem se eē existimaret: rñdit. Tu es christus filius dei uiui. Sed non temere (ut opinor) quis dixerit: plus in typo filii dei: & actionis: q sciæ & contēplationis Petrum talia dixisse. Quare? Ea. s. rōne quia Petrus in forma actionis: ac fidei ponitur: Ioānes aut contēplationis atq; sciæ typum imitatur. Vnus siq; dem recubebat super pectus dñicum: quod est contēplationis sacm. Alius: Actio nāq; mandatorū diuinorū: priusq; ueniat in habitum puritas aliqñ discernit spēs uirtutū: aliqñ fallitur eius iudicium: carnalium cogitationum nebulis obūbratum. Intimæ uero theoriæ acies: postq; semel ueritatis sp̄pexerit uultum: nequaquā reputatur: nulla caligine obcæatur in ppetuum. Ambo tñ currūt ad monumētum. Monumētum christi est diuina scriptura: in qua diuinitatis: & hūanitatis eius designate: litteræ uelut in quadā muniūtur petra. Sed Ioānes p̄uenit citius Petro. Acutius namq; atq; uelocius intima diuinorū apicum penetrat secreta: uirtus purificandæ. Verūtū primus intrat Petrus in monumentum: deinde Ioānes. Ac sic ambo currūt: ambo intrāt. Petrus siq; dem fidei est symbolum: Ioānes siq; gnificat intellectum. Ac per hoc qm scriptum est: nisi credideritis: non itelligitis: necessario præcedit fides in monumentū sanctæ scripturæ: deinde sequēs intrat intellectus: cui p fidem præparatur aditus. Petrus quidem christum deum hoīem iam factū in tpsibz cognoscens: & dicens. Tu es christus filius dei uiui: altissime uolauit: sed altius ille: qui eundem christum deum de deo: ante oīa tpa genitum intellexit dicens. IN Principio erat uerbum. Nemo existimet Petro Ioānem præferre. Quis hoc fecerit? Quis nā esset apostolorū altior illo: qui est: & dñ uertex eoz? Nō præferimus Petro Ioānem: sed conferimus actioni contēplationem: purgādo adhuc aīo: p̄fecte purgatum: ascēdētū adhuc uirtuti ad incōmutabilem habitum: perueniētem iam uirtutem. Nō enim nunc consydeamus pulcherrimam diuinorū mysteriorū differentiam. Petrus itaq; hoc est actio uirtutū: dei filium mirabili: & ineffabili modo carne circūscriptum: per filii dei & bonæ actionis fundamētum cōspicatur. Ioānes uero / hoc est altissima ueritatis contēplatio: dei uerbum per se añ carnem absolutum & infinitum: in principio suo: hoc est in p̄fuo miratur. Petrus æternam simul ac tpalia in christo unū facta: diuina reuelatione introductus inspicit. Ioānes uero sola æterna eius in notitiam fidelium aīaz: introducit. Spirituale igitur petasum ciuiliolum deiuidum: Ioannem dico theologum: oēm uisibilem & inuisibilem creaturam supat: oēm intellectum penetret: & deificatus: i deum intrat se deificantem. O beate Paule raptus es (ut tu ipse asseris) in tertium cœlum: i paradysum: sed non

es raptus super omne cœlum: & paradysum. Ioānes omne cœlum cōditum: oēm q creaturam: & paradysum: hoc est oēm humanam: angelicāq; naturā trāsgrēditur. In tertium cœlū o uas electionis: & magister gētium: audisti uerba: quæ nō licet homini loq. Ioānes intimæ ueritatis inspector: ultra omne cœlū: in paradiso paradysorū: hoc est in causa oīum: audiuit unum uerbum: per quod facta sunt oīa. Et licuit ei: illud uerbum dicere: hoībzq; prædicare: quātum hoīminibus prædicari potest: ac fiducialiter clamare. In principio erat uerbum. Nō ergo Ioānes erat homo: sed plusq; homo: qm & seipsum: & oīa: quæ sunt: superauit: & ineffabili sapiæ uirtute: purissimoq; mētis acumine subuectus in ea: quæ super oīa sunt: secreta uidelicet unius essentiæ: in tribus substantiis: & trium substantiāz in una essentia ingressus est. Non enim aliter potuit ascēdere in deum: nisi prius fieret deus. Vt enim radius oculorū nostrorū species rerū sensibilibz: coloresq; sentire nō potest: priusq; solaribus se radiis imisceat: unūq; in ipſis: & cum ipſis fiat. Ita aīus sanctorū puram rerū spūalium: oēm q itellectum supantium cognitionem nō suffert accipere: nisi prius in compræhensibilis ueritatis participationem dignus efficiatur habere. Sanctus itaq; theologus in deū trāsmutatus: ueritatis particeps: Deum uerbum subsistere in deo principio: hoc est deum filium: in deo p̄fedenunciat. In principio (inquit) erat uerbum. Intue: te cœlum aptum: hoc est summa ac sancta trinitatis: & ueritatis reuelatum mūdo mysterium. Aduerte angelum diuinum sup filium hoīs ascēdentem: nobis uidelicet annūciantem ipsum esse ante oīa in principio uerbum: ac mox descēdētū sup eundē filium hoīs: clamantēq; & uerbum: caro factum est. Descendit euāgelizans deum uerbum: hoīem factum sup: naturaliter inter oīa ex uirgine. Ascendit proclamans idem uerbum supessentialiter genitum ante & ultra oīa. In principio (inquit) erat uerbum. Et notādum q hoc in loco / non tps: sed substantiæ significatio: est: erat. Nam & positio eius. i. sicut unum æqualiter flectitur: duplicem cōtinet intellectū. Aliqñ quidem substantiam cuiusq; rei: de qua prædicatur: absq; ullo tpali motu significat: ideo substantiū uerbum uocatur. Aliqñ tpales motus s̄m aliorū uerborū analogiam declarat. Tale est ergo quod ait. In principio erat uerbum. Ac si aperte diceret in patre subsistit filius. Quis enim sanus sapiens dixit filium in p̄fēte: poraliū quā substantiæ? Illic enim sola cogitatur æternitas: ubi sola intelligitur inmutabilis ueritas. Et ne q̄s existimaret ita uerbu in principio subsistere: ut nulla substantiāz differentia intelligatur inesse: continuo subiūxit. Et uerbum erat apud deum. Hoc est: & filius subsistit cum patre in unitate essentiæ: & substantiali distinctiōe. Et iteq; ne in quēpiam serper talis uenenosa cōtagio: uerbum uidelicet solūmodo in patre esse: & cum deo esse: non aut ipsum uerbum substantialiter: & conessentialiter patri deo subsistere (hic

ORIGENES

enim error periculosus iussit Arianos) protinus adiecit. Et deus erat uerbum. Videns item quod non defuturi essent qui dicerent non de uno eodemque uerbo euangelistam scripsisse. In principio erat uerbum. Sed aliud uoluit uerbum in principio: aliud deus erat uerbum: haereticam opinionem destruens / consequenter subiicit. Hoc erat in principio apud deum. Ac si diceret. Hoc uerbum quod deus est apud deum: ipsum est & non aliud quod erat in principio. Sed significanti ex graecorum exemplaribus potest intelligi. In eis. n. $\alpha\gamma\omega\sigma$ scribitur: quod nomen potest referri ad utrumque & uerbum uidelicet & deum. Haec quippe duo nomina & $\alpha\epsilon\omega\sigma$ & $\alpha\gamma\omega\sigma$. Deus & uerbum apud graecos masculini generis sunt. Ac per hoc ita potest intelligi. Et deus erat uerbum: hic erat in principio apud deum. Tanquam si luce clarius dixerit. Hic deus uerbum apud deum ipse est de quo dixi. In principio erat uerbum. Omnia per ipsum facta sunt. Per ipsum deum uerbum: uel per ipsum uerbum deum omnia facta sunt. Et quid est omnia per ipsum facta sunt? nisi co-nascere ante omnia ex patre omnia cum ipso / & per ipsum facta sunt? Nam ipse ex patre generatio / ipsa est causa omnium conditio: omniumque quae ex causis in genera & species procedunt / operatio & effectus. Per generationem quippe dei uerbi ex deo principio facta sunt omnia. Audi diuinum / inuisibile / profundum / incomprehensibile secretum. Per non factum / sed genitum: omnia facta / sed non genita. Principium ex quo omnia pater est: Principium per quod omnia filius est. Patre loquente uerbum suum / hoc est patre gignente sapiam suam: omnia fiunt. Propheta ait. Omnia in sapia fecisti. Et alibi per sonam patris introducens inquit. Eructauit cor meum. Et quid eructauit cor suum? Ipse exponit. Verbum bonum dico: uerbum bonum loquor: filium bonum gigno. Cor patris est sua propria substantia: de qua genita est filii propria substantia. Praecedit pater uerbum: non natura / sed causa. Audi ipsum filium dicentem. Pater maior me est. Substantia eius: substantia mea causa est. Praecedit (in qua) filium per causaliter: praecedit filius omnia quae per ipsum facta sunt naturaliter. Substantia filii patri coaeterna: substantia eorum quae per ipsum facta sunt: inchoauit in ipso esse ante tempora saecula: non in tempore / sed cum temporibus. Tempus siquidem inter cetera quae facta sunt / factum est: non ante factum / non praelatum / sed creatum. Et quae est consequentia uerbi / quod locutum est os altissimi? Non enim in uanum locutus est pater: non infructuose / non sine magno effectu. Nam & homines iter seipsum loquentes / aliquid in auribus audientium efficiunt. Trium itaque credere / & intelligere debemus. Loquentem patrem: pronunciatum filium: & ea quae efficiuntur per uerbum. Pater loquitur: uerbum gignitur: omnia efficiuntur. Audi prophetam. Quoniam ipse dixit / & facta sunt: hoc est uerbum suum genuit: per quod facta sunt omnia. Et ne forte existimares / eorum quae sunt / quaedam per ipsum dei uerbum facta esse: quaedam uero extra ipsum / aut fa-

SVPER

cta esse / existentia per semetipsa: ita ut non omnia quae sunt / & quae non sunt / ad unum principium referantur: conclusionem totius praedictae theologiae subdidit. Et sine ipso factum est nihil. Hoc est extra ipsum / nihil est factum: quia ipse ambit intra se omnia / comprehendens omnia. Et nihil ei coaeternum / uel co-substantiale / intelligitur / uel co-essentiale: praeter suum patrem / & suum spiritum a patre per ipsum procedentem. Et hoc in graeco facilius datur intelligi. Vbi enim latini ponunt / & sine ipso: ibi graeci $\kappa\alpha\iota\ \chi\omega\rho\iota\varsigma\ \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon$: hoc est extra ipsum. Similiter dominus suis discipulis dicit. Extra me nihil potestis facere. Qui per uos (inquit) extra me fieri non potuistis: quod extra me facere potestis? Nam & ibi non $\alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon$ / sed $\chi\omega\rho\iota\varsigma$: hoc est non sine / sed extra graeci scribunt. Facilius autem propterea dixi: quia dum quis audit sine ipso: potest putare sine ipso consilio / uel adiutorio. Ac per hoc non totum / non omnia illi distribuit. Audiens uero extra / nihil omnino relinquit / quod in ipso / & per ipsum factum non sit. Quod factum est in illo uita erat. Postquam remotissima omni ratione / & intellectu / beatus euangelista diuina reuelauit mysteria: deum uerbo uidet. In deo loquentem / & in am-bobus intelligentia spiritus / diuinae scripturae cōtemporatoribus relinquens. Vt enim qui loquitur / in uerbo quod loquitur / necessario spiritum perficit. Ita deus pater simul & semel / & filius suum gignit: & spiritum suum per unigenitum suum producit. Et postquam per deum omnia facta esse: & nihil extra ipsum subsistere astruit: ueluti ab altero primordio suae theologiae seriem direxit dicens. Quod factum est in ipso uita erat. Praedixit enim: omnia per ipsum facta sunt: ac ueluti a quopiam interrogatus de his quae per deum uerbum facta sunt: respondit / & quae in ipso erant quae per ipsum facta sunt: respondit / & ait. Quod factum est in ipso uita erat. Quae scilicet dupliciter pronūciatur. Potest enim subdistingui quod factum est / ac deinde subiungi in ipso uita erat. Potest etiam sic. Quod factum est in ipso: ac deinde subiungi: uita erat. Ac per hoc in duabus pronūciationibus / duos speculamur intellectus. Non enim ea theoria est quae dicit. Quod factum est: locis tribusque distinetur: generibus / formis / numerisque distinctum / sensibilibus / intelligibilibusque substantiis / seu compactum / seu segregatum / hoc totum in ipso uita erat: & ea quae declarat. Quod factum est in ipso / non aliud erat nisi uita: ut sit sensus. Omnia quae per ipsum facta sunt: in ipso uita sunt / & unum sunt. Erat enim hoc est subsistunt in ipso causaliter / priusquam sint in semetipsis effectiue. Aliter enim sub ipso sunt ea quae per ipsum facta sunt. Aliter in ipso sunt ea quae ipse est. Omnia itaque quae per uerbum facta sunt: in ipso uiuunt incommutabiliter / & uita sunt: in quo neque fuerunt omnia / temporalibus / seu localibus / nec futura sunt: sed solūmodo super omnia tempora / & loca / unum sunt: & uniuersaliter subsistunt / inuisibilia / inuisibilia / corporalia / incorporalia / rationabilia / irrationabilia: & simpliciter coelum / & terra / abyssi / & quaecumque in eis sunt in ipso uiuunt / & uita sunt / & essentialiter subsistunt / quae nobis omni motu uitali carere

IOANNEM

carere uidentur / in uerbo uiuunt. Si quaeris quomodo uel qua ratione omnia quae per uerbum facta sunt / in ipso uitaliter / & uniformiter / & causaliter subsistunt: accipe paradigma ex creaturae natura / disce factorem ex his quae in ipso / & per ipsum facta sunt. Inuisibilia. n. eius (ut ait apostolus) per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur. Conspicere quomodo omnium rerum quas mundi huius sensibilis globositas comprehendit: causae simul & uniformiter in isto sole / qui maximū mundi lumen uocatur / subsistunt. Inde namque formae omnium corporum procedunt. Inde distatium colorum pulchritudo / & cetera quae de sensibili natura predicari possunt. Considera multiplicem / & infinitam seminum uirtutem: quomodo numerositas herbarum / fructuum / animantium / in singulis seminibus simul continetur: quomodo ex his surgit pulchra & innumerabilis multiplicitas. In uere oculis interioribus quomodo multiplices regulae in arte artificis unum sunt: & in animo disponētis haec uiuunt. Quomodo infinitus linearum numerus in uno puncto unum subsistit. Et huiusmodi naturalia prospice exempla: ex quibus ueluti physicae theoriae penitus ultra omnia subiectus: diuina gratia adiutus / illuminatus poteris archana uerbi / mentis acie inspicere: & quantum datur humanis argumentationibus deum suum uidere: quomodo omnia quae per uerbum facta sunt: in ipso uiuunt / & uita sunt. In ipso (ut os loquitur diuinum) uiuimus / & mouemur / & sumus. Et (ut ait magnus Dionysius ariopagita) esse omnium est sapientialis diuinitas. Et uita erat lux hominum. Dei filium / quem o beate Theologe prius uocasti uerbum: nunc uitam nomas / & lucem. Nec immerito mutasti appellationes: ut distantes nobis insinuare significaciones. Verbum siquidem dei filium nomasti: quia per ipsum locutus est pater omnia: quoniam ipse dixit / & facta sunt: lucem uero / & uitam / quoniam idem filius lux est / & uita omnium quae per ipsum facta sunt. Et quod illuminat? Non aliud nisi seipsum / & patrem suum. Lux itaque est: & seipsum illuminat: seipsum mundo declarat: seipsum ignorantibus manifestat. Lux diuinae cognitionis demundo recessit: dum homo deum deseruit. Dupliciter ergo lux aeterna seipsum declarat: per scripturam uidelicet / & creaturam. Non enim aliter in nobis diuina cognitio renouatur: nisi per diuinam scripturae apices / & creaturae species. Eloquia disce diuina / & in animo tuo eorum concipe intellectum: in quo cognosces uerbum. Sensu corporeo formas / & pulchritudines rerum perspice sensibilibus: & in eis intelliges dei uerbum. Et in his oibus nihil aliud ueritas tibi declarat: praeter ipsum qui fecit omnia: extra quem nihil contemplaturus es: quia ipse est omnia: & in oibus quae sunt: quicquid est ipse est. Vt. n. nullum bonum substantiale ita nulla essentia praeter ipsum est / uel substantia. Et uita erat lux hominum. Quare addidit lux hominum: quasi specialiter & proprie lux hominum: qui est lux angelorum: lux uniuersitatis conditae: lux totius uisibilis & inuisibilis existentiae? An forte uerbum uiuificans omnia / specialiter ac proprie lux hominum dicitur: quia in homine non solum hominibus / uerum etiam

CAP. I. CXX

angelis / omnique creaturae / diuinae cognitionis participem fieri uolenti / seipsum declarauit. Non enim per angelum angelis / neque per angelum hominibus: sed per hominem / & hominibus / & angelis: non in phantasia: sed in ipsa uera humanitate: quam totam sibi in unitate substantiae suscepit / apparuit: suamque cognitionem oibus se cognoscentibus praestitit. Lux itaque hominum est dominus meus iesus christus: qui in humana natura omni rationali / & intellectuali creaturae seipsum manifestauit: suamque diuinitatis quam patri est aequalis / abdita reuelauit mysteria. Et lux in tenebris lucet. Audi apostolum. Fuit aliquando (inquit) tenebrae: nunc autem lux in domino. Audi Hesaiam. Sedentibus in regione umbrarum mortis: lux orta est. Lux in tenebris lucet. Totum genus humanum merito originalis peccati / in tenebris erat: non exteriorum oculorum / quibus sensibilibus formae / colorumque sentiuntur: sed in tenebris ignorantiae ueritatis: in absentia lucis / quae mundum corporeum illuminat. Post cuius ortum exurgit lux / & in tenebris lucet: in cordibus uidelicet se cognoscentium. Quoniam uero totum genus humanum in duas uidelicet partes diuiditur: in eos uidelicet quorum corda cognitione ueritatis illuminata sunt: & in eos qui adhuc in obscurissimis impietatis atque infidelitatis tenebris permanent: euangelista subiunxit. Et tenebrae eam non comprehendebant. Ac si euidenter diceret. Lux in tenebris animarum fidelium lucet: & magis ac magis lucet / a fidei choro / ad seipsum trahens. Impiorum uero corda perfidia / & ignorantia / lucem uerbi dei in carne fulgentis non comprehendunt: sapientes se esse dicentes / stulti facti sunt. Obscuratum est enim (ut ait apostolus) insipientes cor eorum. Sed iste sensus moralis est. Physica uero theoricarum uerborum talis est sensus. Humana natura & si non peccaret suis propriis uiribus lucere non posset. Non. n. naturaliter lux est: sed particeps lucis. Capax siquidem sapientiae est: non ipsa sapientia: cuius participatione sapiens fieri potest. Sicut ergo aer iste per semetipsum non lucet: sed tenebrae uocabulo nuncupatur: capax tamen solaris luminis est. Ita natura nostra dum per seipsam consideratur / quaedam tenebrosa substantia est: capax & particeps lucis sapientiae. Et quae admodum praefectus aer / dum solarios radios participat: non dicitur per se lucere: sed solis dicitur splendore in eo apparere: ita ut & suam naturalem obscuritatem non perdat: & lucem superuenientem in se recipiat. Ita rationabilis nostra naturae pars dum praesentiam dei uerbi possidet: non per sensus intelligibiles deum suum / sed per insitum sibi diuinum lumen cognoscit. Audi ipsum uerbum. Non uos (inquit) estis qui loquimini: sed spiritus patris uestri / qui loquitur in uobis. Hac una sententia uoluit nos docere: idipsum in ceteris intelligere: ac semper in aures cordis nostri ineffabili modo sonare. Non uos estis / qui lucetis: sed spiritus patris uestri / qui lucet in uobis: hoc est / me in uobis lucere manifestat uobis: quia ego sum lux intelligibilis mundi: hoc est / rationalis & intellectualis naturae. Non uos estis qui intelligitis me: sed ego ipse in uobis / per spiritum meum / meipsum intelligo.

Quia uero non estis substantialis lux: sed participatio presentis luminis. Lux itaque in tenebris lucet: quia dei uerbum uita & lux hominum in nostra natura: quae per se inuestigata & considerata in formis quaedam tenebris itas reperitur: lucere non desinit. Nec eam quauis delinquentem deserere uoluit: nec unquam deseruit: foris eam per naturam custodiendo: formatamque per gratiam desicando. Et quoniam ipse lux omnis creaturae incomprehensibilis est: tenebrae eam non comprehendunt. Supra namque deus omnem sensum & intellectum: & solus habet immortalitatem: cuius lux per excellentiam tenebrae notatur: quoniam a nulla creatura: quid uel quale sit comprehenditur. Fuit homo missus a deo: cui nomen Iohannes erat. Ecce aquilam de sublimissimo montis uertice theologiae: leni uolatu descendente in profundissimam uallem historiae: de caelo in terram spiritualis mundi: penas altissimae contemplationis relaxantem. Diuina siquidem scriptura mundus quidam intelligibilis: suis quattuor partibus: ueluti quattuor elementis constitutus: cuius terra in medio: in quo instar centri constitutus: cuius circa quam aquarum similitudine: abysus circumfunditur: moralis intelligentiae: quae a graecis νοητικη: solet appellari. Circa quam & ethicam ueluti duas praefati mundi inferiores partes: ac ille naturalis scire circumuoluitur. Quam uero naturalem (dico) sciam: graeci φυσικην uocant. Extra autem oia & ultra: ethereus ille: igneusque ardor empyrei caeli: hoc est superae contemplationis diuinae naturae: quam graeci οὐρανίαν νοησαν: non autem circūglobatur: ultra quam nullus egreditur intellectus. Magnus itaque theologus (Iohannes dico) in primordio euangelii sui: excellentissima theologiae cacumina tangens: coeli quoque coelorum: spirituum: lium secreta penetrans: ultra omnem historiam & ethicam: & physicam ascendens: ad ea quae paulo ante incarnationem uerbi dei facta sunt: ad historiam narrandam ueluti in quadam terra suum intelligibile desecit uolatum: & ait. Fuit homo missus a deo. Iohannes: Iohannem consequenter in sua introducit theologia. Abysus abysum inuocat: in uoce diuinorum mysteriorum. Euangelista praecursoris narrat historiam. Ille cui donatum est uerbum incarnatum praere: commemoratur. Fuit (inquit) Non dixit simpliciter fuit missus a deo: sed fuit homo: ut discerneret hominem solius humanitatis participem: praecurrit ab homine diuinitatem & humanitatem coadunatam: quoniam uenit ut segregaret uocem transuentem a uerbo semper & incommutabiliter manente: ut insinuaret matutinam stellam in ortu regni: coelorumque pariter: & declararet solem iustitiae superuenientem: testem discernit ab eo: de quo testimonium phibet: missum ab eo qui mittit lucernam lucubratem: a luce clarissima mundum implente: & totius generis humani tenebras mortis: & delictorum demoliente. Praecursor itaque dominus: homo fuit non deus. Dominus autem: cuius praecursor est: homo simul fuit & deus. Praecursor homo fuit transiens in deum: per gratiam quam praecurrit. Deus erat per naturam: accepturus hominem per humilitatem: & nostrae salutis redemptionem:

per uoluntatem. Homo erat missus. A quo? A deo: uerbo: quem praecurrit: missio eius quem praecursor clamans praemitit uocem. Vox clamantis in deserto. Nuncius praeparat domini aduentum. Cui nomen erat Iohannes. Cui donatum est regi regum fieri praecursor: incarnati uerbi manifestator: & spiritalem felicitatem baptizaturus: aeterni luminis uoce: & martyrio testatur. Hic uenit in testimonium: ut testimonium phiberet: de christo uidelicet. Audi testimonium. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Et iterum. Qui post me uenit: ante me factus est. Quod euidentius in graeco εἰς ὁμοῦ ἐν ὁμοῦ legitur: hoc est coram me ante conspectum meum factus est. Ac si aperte diceret. Qui in ordine temporis: praenatiuitate mea natus est: in carne ante conspectum meum: dum essem adhuc in uisceribus matris meae: sterilis: prophetico uisu uidi illum coram me conceptum: & hominem factum in utero uirginis. Non erat ille lux: sed ut testimonium perhiberet de lumine. A superioribus subaudi: ac sic intellige. Non erat ille lux: sed missus est ut testimonium perhiberet de lumine. Praecursor luminis non erat lux. Quare ergo lucerna ardens: astrumque uocatur matutinum? Lucerna ardens erat: sed non proprio igne incessus ardebat: non propria luce lucebat. Stella erat matutina: sed non a seipso proprium accipit lumen: sed a gratia ipsius quem praecurrebat: in eo ardebat: & splendebat. Non erat ille lux: sed particeps luminis: suum non erat: quod in se & per se fulgebat. Ut enim superius diximus: nulla seu rationalis: seu intellectualis creatura: per seipsam substantialiter lux est: sed participatione unius ac ueri luminis substantialis: quod ubique omnibusque intelligibiliter lucet. Propterea subdit. Erat autem lux uera: quae illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Veram lucem dicit filium dei: per se subsistentem: ante oia secula genitum. Veram lucem dicit eundem filium: hominem ex hominibus: propter homines factum. Ipse est lux uera qui de seipso ait. Ego sum lux mundi: qui sequitur me non ambulat in tenebris: sed habebit lumen uitae aeternae. Erat lux uera quae illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Et quid est uenientem? Et quis est omnis homo ueniens: & unde uenit in mundum: & in quem mundum uenit? Si de his quae de occultis terrae sinibus in hunc mundum per generationem: locis: temporibusque ueniunt acciperis: qualis illuminatio est in hac uita nascens: ut moriantur: crescentibus ut corrumpantur: compositis ut soluantur: de quietudine silentis naturae: in ingentem tumultum transierit: miseriam cadentis? Dic quae so qualis lux est spiritualis: & uera: procreatis in uita transitoria & falsa? Numquid mundus iste: alienatus a uero lumine: conueniens habitatio est? Numquid non regio umbrarum mortis: & lachrymarum ualidis: & ignorantiae profundum: & terrena habitatio humanum animam aggrauans: & ex ueri luminis contuitu: manum animam aggrauans: & ex ueri luminis contuitu: interiores oculos eliminans non immerito dicitur? Non ex his qui de occultis seminum causis in species corporeas procedunt: debemus intelligere: quae illi minuat omnem hominem uenientem in hunc mundum: sed

de his

de his qui spiritualiter per regenerationem gratiae: quae datur in baptismate in mundum ueniunt inuisibiliter: qui natiuitatem quae secundum corruptibile corpus est: spermetes: natiuitatem quae secundum spiritum est: eligunt: mundumque qui deorsum est: calcantes: & in mundum qui de sursum est: ascendentes: umbras ignorantiae: & mortis deferentes: lucem sapientiae: & uitae: appetentes: filii hominum esse desinentes: filii dei fieri inchoantes: mundum uitiorum praeterponentes: & in semetipsis deferentes: mundum uirtutum autem oculos mentis insistantes: & in eum totis uiribus ascendere inhiantes. Eos itaque uera lux illuminat: quoniam in mundum uirtutum ueniunt: non eos qui in mundum uitiorum ruunt. In mundo erat. In hoc loco mundum appellat: non solum generaliter sensibilem creaturam: uerum etiam specialiter rationabilis naturae quae in homine est substantiam. In his siquidem oibus (ut simpliciter dicam) in uniuersitate conditum uerbum lux uera erat: id est subsistit: & semper erat: quia nunquam in omnibus subsistere desinit. Ut enim qui loquitur: dum loqui cessat: uox eius esse desinit: & euanesceat: sic coelestis pater si uerbum suum loqui cessauerit: effectus uerbi: hoc est uniuersitas condita non sustinet. Uniuersitatis namque conditae substantio est & permanens: dei patris locutio: hoc est aeterna & incommutabilis sui uerbi generatio. Potest etiam non irrationabiliter de hoc mundo solummodo sensibili haec sententia praedicari: quae ait. In mundo erat: & mundus per ipsum factus est. Ne forte quis Manicheae haereticis consors putaret: mundum corporeis oculis succumbentem: a diabolo fuisse creatum: & non a creatore omnium uisibilem & inuisibilem: Theologus subnequit. In mundo erat: hoc est in mundo subsistit ille: qui continet omnia. Et mundus per ipsum factus est. Non enim in alicuius operibus: uniuersitatis conditor habitat: sed in suis quae fecit. Animaduertere debemus beatum Euangelistam quater mundum nominasse. Tres tamen mundos oportet nos intelligere. Quorum primus qui absolute solis inuisibilis & spiritualibus uirtutum impletur substantiis. In quem quicumque uenerit: plenam uerae lucis possidet participationem. Secundus qui praefato ponitur eduerso: quoniam absolute ex uisibilibus & corporalibus constituitur naturis. Et quauis uniuersitatis infimam obtineat portionem: in eo tamen erat uerbum: & per uerbum factus est. Et est primus gradus ad cognitionem ueritatis ascendere per sensus uolentibus. Species namque uisibilium: ratiocinantem attrahit animum. Tertius mundus est: qui ratione medietatis: & superiorem spiritualium: & inferiorem corporalium: in seipso copulat: & de duobus unum facit: & in homine solo intelligitur: in quo omnis creatura adunatur. Corpus enim constat & anima. Corpus de hoc mundo: & animam altero mundo colligens: unum facit ornatum. Et corpus quidem omnem corpoream: anima uero omnem incorpoream possidet naturam. Quae dum copagine una cōglobantur: omne mundanum hominis cōficiunt

ornamentum. Ideoque homo dicitur omnis. Omnis namque creatura in ipso: ueluti in officina quadam cōstat. Hic & ipse dominus praedicaturis discipulis praecipit praedicare euangelium omni creaturae. Iste igitur mundus: hoc est homo creatoris suum non cognouit: neque per legis scripturae symbola: neque per uisibilis creaturae paratationum uinculis detentus. Et mundus eum non cognouit. Non cognouit deum uerbum: neque in humanatione eius: per se sola diuinitate nudum: neque post inhumanationem sola incarnatione uestitum. Inuisibilem ignorabat: uisibilem negabat. Noluit quærere: quærere tem se: noluit audire uocem se: noluit colere deificatem se: noluit recipere recipientem se. In propria uenit. In ea uidelicet: quae per ipsum facta sunt. Ac per hoc propria ipsius non immerito sunt. Et sui eum non receperunt. Sui sunt omnes homines quos uoluit redimere: & redemit. Quotquot autem receperunt eum: dedit eis potestatem filios dei fieri: credentibus in nomine eius. Iam diuiditur non humanitas rationalis mundi: sed uoluntas. Segregantur receptores incarnati uerbi: a respuentibus illud. Fideles credunt aduentum uerbi: & libenter recipiunt deum suum: impii negant: & contumaciter renuntiant. Iudei per inuidiam: pagani per ignorantiam. Recipientibus dedit praeiorem filios dei fieri: non recipientibus dat adhuc spatium recipiendi. A nullo. non aufertur possibilitas credendi in filium dei: & possibilitas effendi filium dei. Hoc. non in arbitrio hominis: nec oportune gratiae constitutum est. Quibus dedit praeiorem filios dei fieri: Recipientibus se uidelicet: & credentibus in nomine eius. Multi recipiunt christum: sed non credunt in nomine eius. Artiani recipiunt eum: sed non credunt in nomine eius: non credunt unigenitum dei filium: patri cōsubstantialem. οὐνοῦστων eum negant: hoc est patri cōessentialem: & ἐνοῦστων eum affirmant: hoc est alterius essentiae quam pater est. Ac per hoc non prodest eis christum accipere: dum conantur ueritatem eius negare. Qui uero recipiunt christum: uerum deum: & uerum hominem: & hoc firmissime credunt: eis possibilitas data est filios dei fieri. Qui non ex sanguinibus: neque ex uoluntate carnis: neque ex uoluntate uiri: sed ex deo nati sunt. Non ex sanguinibus (inquit) hoc est cum corporalibus procreantibus: qui adoptionem filiorum dei merito fidei adipiscuntur: sed a deo patre per spiritum sanctum in cohaereditate christi: hoc est in consubstantialitatem unigeniti dei filii nati sunt. Neque ex uoluntate carnis: neque ex uoluntate uiri: sed ex deo nati sunt. Duplex introducitur sexus: ex quo in carne nascentium carnaliter numerofitas propagatur. Carnis quidem nomine fecerunt: uiri uero masculinum Euangelista significauit habitum. Et ne forte dicas: impossibile uidetur mortales fieri imortales: corruptibiles: corruptione carere: puros homines filios dei esse: temporales aeternitatem possidere: ex his quae maiora sunt: accipere augmentum: quo rei de qua dubitas: fide possis accommodare. Et uerbum: caro factum est. Si itaque quod plus est: perculdubio praecessit: cur incredibile uidetur

quod minus est posse cōsequi. Si filius dei factus est homo (quod nemo eorum qui eum recipiunt ambigit) quid mirum si homo credens in filium dei/filius dei futurus sit? Ad hoc siquid uerbum in carnem descendit: ut in ipsum caro/ id est homo credens: per carnem/ in uerbum ascendat: ut per naturalem filium unigenitum/ multi filii efficiantur adoptiui. Non propter se ipsum caro est factum/ sed propter nos: quod non nisi per uerbi carnem potuissimus in dei filios transmutari. Solus descendit: cum multis ascendit. De hominibus facit deos: qui de deo fecit hominem. Et habitauit in nobis. Hoc est naturam nostram possedit: ut suae naturae nos participes faceret. Et uidimus gloriam eius/ gloriam quasi unigeniti a patre. Vbi uidisti o beate Theologe gloriam incarnati uerbi/ gloriam humanati filii dei. Quando uidisti? Qualibus oculis perspexisti? Corporalibus (ut opinor) in motu transformationis tunc. Tunc n. tertius aderas testis diuinæ glorificationis: praesens eras (ut existimo) in Hierusalem: & audisti uocem patris filium suum clarificantis dicēdo. Clarificauit/ & amplius clarificabo. Audisti tumas infantium/ perclamantium Osanna filio Dauid. Quid dicam de gloria resurrectionis? Vidisti eum resurgentem a mortuis: dum ad te/ ceterosque cōdiscipulos clausis intrauit ianuis. Vidisti gloriam eius ascendentis ad patrem: quō ab angelis assumptis est in caelum. Et super haec omnia/ altissimi/ momentis intuitu/ contēplatus es illud dico uerbum: in principio suo apud patrem suum: ubi gloriam eius uidisti quasi unigeniti a patre. Plenum gratiae/ & ueritatis. Duplex huius intellectus est: potest. n. de humanitate ac diuinitate incarnati uerbi accipi: ita ut plenitudo gratiae referatur ad humanitatem: plenitudo uero ueritatis ad diuinitatē. Verbum quippe incarnatum dñs meus Iesus christus/ plenitudinem gratiae secundum humanitatem accepit: quā caput ecclesiae/ & primogenitus uniuersae creaturae/ hoc est totius uniuersaliter humanitatis quae in ipso/ & per ipsum sanata & restaurata est. In ipso dico/ quā maximum & principale exemplum gratiae: qua nullis praecedentibus meritis homo efficitur deus: ipse est & in ipso primordialiter manifestatum est. Per ipsum uero/ quā nos omnes de plenitudine eius accipimus gratiam deificationis: per gratiam deificationis/ per gratiam fidei qua in ipsum credimus/ & actionis/ qua eius mandata custodimus. Potest et plenitudo gratiae christi/ de spiritu sancto intelligi. Spiritus namque sanctus/ quā distributor est/ & operator donationum gratiae: gratia solet appellari. Cuius spiritus septiformis operatio humanitatem christi impleuit: & in eo regeuit/ sicut ait propheta. Et requiescet super eum spiritus sapienae/ & intellectus: spiritus consilii/ & fortitudinis: spiritus scientiae/ & pietatis: & replebit eum spiritus timoris dñi. Si ergo de christo per se ipsum uis accipere quod dictum est plenum gratiae/ de plenitudine deificationis/ & sanctificationis secundum humanitatem cognosce. Deificationis autem dico/ qua homo & deus in unitate unius substantiae adunati sunt. Sanctificationis uero qua non solum de spiritu sancto con-

ceptus: uergetur etiam de plenitudine donationis eius repletus est: ac ueluti in summitate mysticae ecclesiae canelabris gratiae lampades in ipso & de ipso fulgere. Si uero plenitudinem gratiae/ & ueritatis incarnati uerbi/ de nouo testamento magis intelligere: sic idem Euangelista paulo post uidetur sensisse. Ait. n. lex per Moysen data est: gratia autem/ & ueritas per Iesum christum facta est: non incongrue pronuntiabis plenitudinem gratiae noui testamenti per christum esse donatam: & legalium symbolorum ueritatem in ipso esse sicut ait Apostolus. In quo plenitudo diuinitatis corporaliter habitat. Plenitudinem diuinitatis mysticos legalium umbrarum intellectus appellas/ quos christus in carne ueniens: in seipso corporaliter/ hoc est ueraciter habitasse: & docuit & manifestauit/ quoniam ipse est fons/ & plenitudo gratiarum/ ueritas symbolorum legalium: finis prophetiarum uisionum. Cui est gloria/ & imperium in saecula saeculorum. Amen.

In natiuitate domini secundum Lucam. Cap. II. IN ILLO Tempore. Exiit edictum a Caesare Augusto/ ut describeretur uniuersus orbis. Et reliqua. Homilia.

ICIT Aliquis o Euangelista/ quod me iuuat ista narratio: quod prima descriptio uniuersi orbis sub Caesare Augusto fuerit/ Et inter omnes etiam Ioseph cum Maria desponsata sibi/ atque praegnantem

nomine retulerit: & incensum: ac priusque descriptio compleretur ortus fuerit Iesus? Diligentius intuenti/ sacrum quoddam uidetur significari: quia in totius perfectione describi oportuerit christum: ut cum omnibus scriptis sanctificaret omnes. Et cum orbe relatus incensum/ cōio nem sui praeberet orbi: ut post hanc descriptionem/ describeret quosque ex orbe secum in libro uiuentium: & quicumque credidissent in eum/ postea cum sanctis suis scriberentur in caelis. Sequitur de eo quod scriptum est/ angelum uenisse de caelo: & ortum domini nuntiasse pastoribus. Natus est dominus meus Iesus: & Angelus descendit de caelo annuncians natiuitatem eius. Videamus itaque quae quaesierit: ut eius annunciet aduentum. Non uenit Hierosolymam: non quaesuit scribas & phariseos: non synagogam ingressus est Iudaeorum: sed pastores repperit super greges suos uigilias excubantes: eisque loquitur. Natus est uobis hodie Saluator qui est christus dominus. Putas ne nihil aliud diuinis scripturarum sermo significat/ sed tamen hoc dicit quod ad pastores uenerit Angelus: & eis locutus fuerit. Audite pastores ecclesiarum: pastores dei quod semper Angelus eius descendit de caelo: & annunciet uobis: quod natus est uobis saluator qui est christus dominus. Et enim pastores ecclesiarum/ nisi pastor ille uenerit: per se gregem seruaret non poterunt. Infirma est eorum custodia/ nisi christus cum eis pauperit/ atque seruauerit. Dudum in Apostolo lectum est. Dei cooperatores sumus. Pastor bonus qui imitatur pastorem bonum/ cooperator est dei & domini mei Iesu christi/ & propterea pastor bonus est qui habet secum pastorem optimū cōpatientem

cōpatientem sibi. Posuit enim deus in ecclesia apostolos & prophetas/ euangelistas/ pastores/ doctores: omnia in perfectione sanctorum. Et haec quidem sunt dicta simpliciter. Ceterum si ad secretiorē oportet ascendere intelligentiam. Dicam quosdam fuisse pastores angelos/ quod res humanas regeret. Et cum his unusquisque suam custodiam conseruaret: diebus & noctibus euigilans: iam laborem ferre non posset: & hoc ageret industria/ ut gētes quae sibi fuerat credita/ gubernaret. Venisse angelum nato domino & annunciasse pastoribus: quod uerus esset pastor exortus. Verbi gratia/ ut ad exemplum ueniam. Erat quidam pastor Macedoniae: hic necessarium habebat auxiliū dñi. Propterea apparuit in somnis uir Macedo paulo dicens. Transiens in Macedoniam adiuua nos. Quid de paulo loquar/ cum haec non paulo/ sed ei qui in paulo erat/ locutus sit? Indigent itaque pastores patientia christi. Quā obrem angelus descendit de caelo: & ait: nolite timere. Ecce annuncio uobis gaudium magnum. Vere gaudium magnum his quibus hominum fuerat prouinciarum cura commissa: christum uenisse in mundum. Multum utilitatis accepit angelus qui dispensabat aegyptias res/ postquam dñs descendit de caelo: ut aegyptii christiani fieret. Profuit cunctis qui diuersas obtinebant regiones. Verbi causa: Persidis & Macedoniae/ Achaiae/ reliquarumque regionum. Neque enim fas est credere malos angelos singulis praeesse prouinciis: & bonos non easdem prouincias/ atque regiones habere commissas. Hoc autem quod de singulis prouinciis dicitur/ puto & de uniuersis hominibus generaliter debere credi. Vnicuique duo assunt angeli: alter iustitiae/ alter iniquitatis. Si bonae cogitationes in corde nostro fuerint: & in animo iustitia pullulauerit: haud dubium quin nobis loquatur angelus dñi. Si mala fuerint in corde nostro uersata/ loquitur nobis angelus malus. Sicut igitur per singulos homines boni sunt angeli: sic opinor & in singulis disparēs esse prouincias: ut sint & boni/ sint & mali. Verbi gratia. In Epheso propter eos qui in illa urbe peccatores erant: pessimi angeli possidebant. Rursusque multi erant credentes in eam/ & angelus ecclesiae Ephesiae utique bonus. Hoc autem quod de Epheso dicimus: super omnibus prouinciis cognoscendum aduentum dñi Saluatoris/ isti angelo poterant credidisse sibi utilitatis asserere: & conatus eorum seque non ualebat effectus. Quod nam est signum quia pauperes poterant perdesse subiectis? Ausculta quod dicimus. Quando angelus aegyptiorum/ aegyptios adiuuabat/ uix unus e profelytis credebatur in deum. Et hoc faciebat aegypti angelo dispensante. Denique quod plerique de aegyptiis & Idumaeis profelytis accedebat ad fidem dei. Propterea scriptura dicit. Non ab hominibus aegyptum: quoniam aduenas eras in terra aegypti. Et Idumaeum: quia frater tuus est. Filii si nati fuerint in generatione terrestri intrabunt ecclesiam dei. Atque ita fiebat ut de omnibus gentibus nonnulli Profelyti fierent. Et hoc ipsum angelis qui gentes habebant subdit adnitenibus. Nunc autem populi credentium accedunt ad fidem dñi mei Iesu christi: &

angeli quibus credita fuerat ecclesiae/ roborati praesentia saluatoris: multos adducunt Profelytos: ut congregentur in omni orbe domicilia christianorum. Quae propter cōsurgentes laudemus deum: & fiamus pro carnali israel: spiritualis israel. Bñ dicamus omnipotenti deo opere/ sermone/ cogitatione. Sequitur de eo quod scriptum est. Et facta est multitudo coelestis exercitus. Dñs meus Iesus nascitur in Bethleem: & multitudo coelestis exercitus laudat dñm dicens. Gloria in excelsis deo: & super terra pax hominibus bonae uoluntatis. Haec autem loquitur multitudo coelestis exercitus: quia defecerat iam praebere hominibus auxilium: & uidebat se opus quod sibi creditum fuerat implere non posse/ absque eo quod uere saluare poterat: & psules quosque ipsos iuuaret: ut homines saluarentur. Sicut ergo scriptum est in euangelio quod quidam mare remis sulcantes aduersum cōtrarios uentos iam sessi erant: & .xxy. fuit. .xxx. stadiis laborantes/ portum tenere non poterant. Et postea dñs supueniens quiescere fecit fluctus tumentes: nauemque cuius hinc inde latera tundeantur: ab imminenti discrimine liberauit. Sic intellige quā angeli uolebant quidem hominibus auxilium praebere: & eis ab agrotationibus suis tribuere sanitatem: quia omnes sunt apparitiones spiritus in ministeriū missi propter eos qui haereditatem accipiunt salutis. Et quātum in suis erat uiribus/ homines adiuuabant. Videbant autem multo inferiorem suā esse medicinam quā illos cura poscebat. Porro ut de exemplo possis intelligere quae dicimus. Videmus urbem in qua agrotet plurimi: & medicos frequē adhibeat manus: sint diuersa uulnera: & quod tūdie mortuā carnem serpens putredo penetret: & tū medici qui ad curandum sunt adhibiti: non quærunt ultra alia iuenire medicamina: & tū omnes suam scientiam magnitudine mali uincere. Cum haec in tali statu se habeat & sint ueniat aliquis archiater qui habeat summam in arte notitiam: & illi qui prius sanare non poterant: cernēs ad magistri manus putredines uulnerum auferere: non inuideant: non liuore crucietur: sed in laudibus erumpat archiater: & praedicet deum/ & sibi/ & agrotantibus talem scientiam hominem miserit. In hac ergo similitudine multitudo coelestis exercitus audita est. Gloria in altissimis deo: & in terra pax hominibus bonae uoluntatis. Praestāte eodem anno nostro qui nobis natus est: Cui est gloria & imperium in saecula saeculorum. Amen.

Quoniam infra octa. natiuita. dñi. secundum Lucam. Cap. II. IN ILLO Tempore. Erat Ioseph & Maria mater Iesu mirantes super his quae dicebantur de illo. Et reliqua. Homilia.

ONGREGEMVS In unum/ ea quae in ortu Iesu dicta/ scriptaque sunt de eo: & tunc scire poterimus singula quaeque digna esse miraculo. Quā obrem mirabatur & pater (sic enim appellatus est Ioseph/ quia nutricius fuit) mirabatur & mater super omnibus/ quae dicebantur de eo. Quānam sunt ergo quae de paruulo Iesu fama disperferat/ Pastores erant in regione illa: uigilantes/ & obseruantes

vigilias noctis super gregem suum. Venit Angelus sub ipsa hora natiuitatis Iesu: & ait ad eos. Annuncio uobis gaudium magnum: & inuenietis infantem in uoluto in pannis: & positum in presepio. Necdum Angelus uerba finierat: ecce multitudo coelestis exercitus/laudare/ & benedicere cepit dominum. Quum hoc pastores trepidi perspexissent: & Angelus recessisset ab eis: dixerunt ad inuicem. Eamus usque Bethleem: & uideamus factum quod dominus ostendit nobis. Venerunt: & inuenerunt paruulum: tam illi quod pariter/ quae facta fuerant mirabantur. Super hoc & de Symeone scribitur: quod rumorem auxerit: & miraculi uel magna pars fuerit. Tenuit enim puerum in manibus suis: & ait. Nunc dimittis domine seruum tuum in pace: quia uiderunt oculi mei salutare tuum. Fastidium & (ut ita dicam) culmen super his quae iactabantur de Iesu: & pater & mater illius mirabantur. Sermo Symeonis fuit. Non enim sufficit ei tenere paruulum: & ea quae de semetipso scripta sunt proloqui: sed benedixit patri illius: & matri: & de ipso quoque prophetauit infante: dicens. Ecce positus est hic in ruinam: & in resurrectionem multorum in Israel: & in signum cui contradicetur: & tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius: ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Quid sibi uult hoc quod ait: ecce positus est hic in ruinam & resurrectionem multorum in Israel? Huius quod simile in euangelio secundum Ioannem scriptum repperi. In iudicium ego in mundum istum ueni: ut qui non uident uideant: & qui uident caeci fiant. Quomodo ergo in mundum uenit: ut non uidentes de nationibus uiderent: & qui prius uidebant de Israel caeci fierent: sic uenit in ruinam: & resurrectionem multorum. In aduentu. n. domini: qui prius steterant: corruerunt: & qui ceciderant: surrexerunt. Una est haec interpretatio: de eo quod dictum est: Ecce positus est in ruinam: & in resurrectionem multorum in Israel. Est autem & aliud quod intelligendum aduersus eos uel maxime qui contra conditorum latrant: & hinc inde de ueteri testamento testimonia quae non intelligunt congregantes: simplicium corda decipiunt. Ait enim. Ecce deus legis: & prophetarum uidete qualis sit. Ego (inquit) occidam: & uiuificabo: percutiam: & sanabo: & non est qui eruat de manibus meis. Audiunt occidam: & non audiunt uiuificabo. Audiunt percutiam: & audire eorum tenent: & ego sanabo. Istiusmodi occasionibus creatorem calumniantur. Igitur antequam interpretem quem sensum habeant ego iterfaciam: & uiuificabo: percutiam: & sanabo: opponam eis testimonium euangelii: dicamque aduersus haereticos (Innumerabiles quippe haereses sunt) qui euangelium secundum Lucam recipiunt. Si propterea crucietus fortis tuus iudex: sed crudelis est conditor: quia dicit. Ego iterfaciam: & uiuificabo: percutiam: & sanabo: manifestissimum est: & Iesum ipsum esse filium. Eadem siquidem de eo scripta sunt. Ecce positus est hic in ruinam: & in resurrectionem multorum in Israel. Non in resurrectionem tuam: sed & in ruinam. Si malum est iterfacere: malum sit & in ruinam uenire. Quid mirabuntur? Vix ne recedent a cultu eius: an quarent aliquam in

temptationem: & ad tropologias confugerent: ut quod in ruinam uenerit: benignitatem magis sonet quam auferitatem? Et quomodo iustum erit quod quid in euangelio reperitur tale: ad allegorias: & nouas intelligentias conseruare: quando uero in ueteri testamento: statim ac culari: & nullam explanationem quamuis probabilis sit: recipe? Sed & hoc quod sequitur. In iudicium ego ueni in mundum istum: ut non uidentes uideant: & qui uident caeci fiant. Quamuis quarent ut ediscerant implere non poterunt. Ego uero qui opto esse ecclesiasticus: & non ab Haereticis aliquo: sed a christi uocabulo nuncupari: & habere nomen quod benedicetur super terram: & cupio tam opere quam sensu: & esse & dici christianus: aequale & in ueteri: & noua lege: quare rationem. Loquitur deus: ego iterfaciam. Libenter ab eo iterfaciar. Quando uero uetus in me habet: & uiuio ad huc quasi homo: cupio ut occidat in me deus ueteris hominem: & uiuificet me ex mortuis. Primus. n. (ait) homo de terra terrenus: secundus homo de caelo: coelestis. Sicut portauimus imaginem terreni: portemus & imaginem coelestis. Secundum hunc sensum intelligitur & illud. In iudicium ego ueni in mundum istum: ut qui non uident uideant: & qui uident caeci fiant. Hec ueni in nobis oes & aspectum: & caritatem. Ad id uidebat: & non uidebat: Eua quoque: antequam aperirentur oculi eius: uidisse describit. Vidit (inquit) mulier lignum quia bonum erat ad comedendum: & optimum oculis ad uidendum: & tollens de fructu ligni: comedit: & dedit uiro suo: & comederunt. Igitur non erat caeci: sed uiderunt. Deinde sequitur. Et aperti sunt oculi eorum. Ergo caeci fuerant: & non uidebant: quorum oculi postea sunt aperti. Sed qui bene ante uiderant: postquam mandatum domini transgressi sunt: ceperunt uidere male: & aspectum obedienciae: subripiente delicto: postea perdidit. Ego sic intelligo & illud quod dicit dominus. Quis fecit mutum: & surdum: uidetem & caecum? Nonne ego dominus deus? Et oculus corporis cum quo terrena ista conspiciuntur: oculus secundum sensum carnis. De quo oculo ait scriptura. Frustra incedes: & in flatus sensus carnis. Cui huiusmodi contrarium & meliorem diuina sapientem: quia quod caecus in nobis erat: uenit Iesus ut faceret eum uidere: ut qui non uidebat uideret: & qui uidebat caeci fieret. Iuxta hunc ergo sensum: & hoc quod nunc in manibus huiusmodi intelligendum est. Ecce iste positus est in ruinam: & in resurrectionem multorum in Israel. Habeo aliquid in me: quod male stat: & peccati superbia se erigit: Hoc cadat: hoc subruatur. Quod si ceciderit: id quod ante corruerat: surgens stabit. Interior homo meus quodam iacebat elisus: & exterior stabat erectus. Antequam credere in Iesum: bonum in me iacebat: malum stabat. Postquam ille uenit: tunc quod in me malum fuerat: corruit. Et expletum est. Sempiternam mortificationem Iesu in corpore uero circumsferentes. Et illud. Mortificate membra ustra quae sunt super terram: fornicationem: immunditiam: luxuriam: idolatriam: ueneficia &c. Hoc omnium utilis ruina facta est. Et de hac ruina dicitur. Vbi quicquid fuerit cadauer: illic congregabitur agla. Cadauer quippe a casu nomen accepit. Bona est haec ruina: ad quam primum uenit Iesus: nec potest

potest facere resurrectionem: nisi ruina praecesserit. Venit ante destruere quod in me malum fuit: ut illo destructo: & mortificato conseruaret in me: & uiuificetur id quod bonum est: ut consequamur in eo regnum coelorum. Lucas scripsit. Spiritus sanctus superueniet in te: & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Propter hoc quod natum fuerit secundum uocabitur filius dei. Et quod manifeste nobis tradit: quoniam uirginis filius fuit Iesus: nec de humano conceptus est semine: iste praesentem eius in Hierusalem Ioseph testatus est dicens. Et erat pater eius: & mirantes super his quae dicebatur de eo. Quae igitur causa extitit: ut qui praesentem non fuit praesentem esse memoraret? Qui simplici expositione contentus est dicit. Honorificauit eum spiritus sanctus praesentem uocabulo: quia nutrierat saluatorem. Qui autem altius aliquid inquit potest dicere: quoniam generationis ordo? a David ad Ioseph usque deducitur: ne uideretur frustra Ioseph notari: quia pater non fuit saluatoris: ut generationis ordo haberet locum: pater appellatus est dominus. Admirabantur igitur praesentem illius & mirantes super his quae dicebatur de eo: tam ab Angelo quam a multitudine coelestis exercitus: nec non a pastoribus. Omnia quippe haec audientes uehementissime admirabantur. Deinde scriptura ait. Benedixit eis Symeon: & dixit ad Mariam matrem eius. Ecce iste positus in ruinam: & in resurrectionem multorum in Israel: & in signum cui contradicetur: & tuam ipsius animam pertransibit gladius: ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Quomodo Saluator in ruinam: & in resurrectionem multorum uenerit: contemplandum. Qui simplici ter exponit potest dicere: in ruinam eum uenisse: si de Iuda: & in resurrectionem gentium. Qui uero curiosus interpretis est: dicit: nequaquam eum cadere: qui antequam steterit. Da mihi qui fuerit ille qui steterit: & in eius ruinam saluator aduenit: nec non eum qui surgit. Nam ille utique conseruit qui ante corruerat. Videndum est itaque: an non forte saluator non aliis atque aliis in ruinam uenerit: & in resurrectionem: sed eisdem & in ruinam & resurrectionem uenerit. In iudicium (ait) ego ueni: ut qui non uident uideant: & qui uident caeci fiant. Est enim aliud in nobis: quod uidebat prius: & postea uidere desinit: & aliud quod non uidebat: & postea uidere cepit. Verbi gratia. Nolo uidere illis oculis: quibus antequam uidebam: sed qui mihi postea reuerati sunt: quoniam per inobedientiam Adam & Euae oculi sunt aperti: de quibus superiori sermone tractauimus. Nunc autem interpretandum: quid sibi uelit hoc quod ait. Ecce positus est hic in ruinam: & in resurrectionem in Israel. Me oportet primum cadere: & cum cecidero: postea bene surgere: ne saluator mihi fuerit causa malae ruinae. Sed propterea cadere me fecit: ut conseruaret: & multo mihi ruina utilior fuerit: quam illud tempus quo ante uidebam stare. Stabam enim in peccato: tempore quo peccato uiuebam. Et quia peccator stabam prius: mihi utilitas fuit ut caderem: & peccato morerer. Denique & sancti prophetae quando angustius aliquid contemplabantur: cadebant in faciem suam. Propterea autem cadebant: ut peccata plenius per ruinam purgarentur. Hoc ipsum & saluator primum concessit: ut

corruas. Ethnicus eras: cadat in te ethnicus. Diligebas scorta: primum in te scortator intereat. Peccator eras: cadat in te peccator: ut possis dehinc resurgere: & dicere. Si comortui sumus: & conuiuimus: & si conformes facti sumus mortis: conformes & resurrectionis erimus. Iste igitur in ruinam: & resurrectio: nem multorum: positus est in Israel: hoc est in his qui plena possunt acie & ratione conspiciere. Et in signum cui contradicetur. Omnibus qui narrat historiam de saluatore contradicetur. Virgo mater est: signum cui contradicetur. Marcionista: contradicunt huic signo: & aiunt: demuliere penitus eum non esse natum. Ebionitae contradicunt huic signo dicens: ex uiro & muliere ita natum esse: ut nos quoque nascimur. Habuit corpus humanum: & hoc est signum cui contradicetur. Alii enim dicunt eum uenisse de caelis: alii tale quale nos corpus habuisse: ut per similitudinem corporis: etiam corpora nostra redimeret a peccatis: & daret nobis resurrectionem. Resurrexit enim a mortuis: & hoc signum cui contradicetur. Quomodo surrexit: utrum ipse: & talis qualis mortuus est: an certe in meliori substantia corpus resurrexit. Et est infinita contentio: aliis dicentibus: Thomae monstrauit in manibus suis fixuram clauorum: aliis eregione tractantibus: si idem corpus habuerit: quomodo clauus ingressus est hostis: & stetit? Vides igitur ut argumens uariis: etiam resurrectioni eius quaestio concitetur: & fit in signum cui contradicetur. Ergo & hoc quod sanctorum prophetarum ore praedictum est: per totum signum esse: cui contradicetur. Sunt enim plures haeretici: quiasserunt eum ab ipsis sanctis prophetis pernitens non fuisse praedictum. Et quid me necesse est multa persequi? Omnia quae de eo narrat historia: signum est cui contradicetur: non cui contradicatur hi qui credunt in eum. Nos quippe scimus omnia esse uera: quae scripta sunt: sed quia apud incredulorum uniuersa: quae de eo scripta sunt: signum sunt cui contradicetur. Deinde Symeon ait. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladii occasione migrasse: praesertim quum non anima sed corpus soleat ferro interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. Et gladius est in labiis eorum: hoc est dolorem dominicae passionis: eius animam pertransisse: quae & si christum utroque dei filium: sponte propria mori: mortemque ipsam non dubitaret esse deuicturum: ut sua tamen carne procreatum: non sine doloris affectu: potuit uidere crucifigi. Nam ut scire quod animam pertransibit gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita

superius uisus est: ipse & nunc p̄ sōnium ondit se Io/
seph sanctus angelus Gabriel. Ipsi enim iniunctum
fuerat & cōmēdatum generationis dominicæ sacra/
mentum. Propterea & digne Gabriel appellatus est:
quod interpretatur fortitudo dei. Illius naq; incarna/
tionis sacm cōmēdatum habebat: qui ueniebat ad
debellādas aereas potestates. Iste etiam angelus ad il/
los bene uigilātes pastores uenit: & dñi generationē
eisdem annūciavit. Angelus (inquit) dñi stetit iuxta
illos: & gloria circūfulsit illos. Iste ergo beatus et san/
ctus Angelus & nunc Ioseph appuit per sōnium di/
cēs. Surge: & accipe puer: nō tuū puer: sed hūc pue/
rū: cui prius p̄r testimoniū phibuit dicēs. Hic est puer
meus dilectus: in quo mihi cōplacuit aīa meā: & ea
q̄ sequitur. Hunc (dicit) puer: accipe: per quē reges
regnant: & potētes scribunt iustitiam: p̄ quē sapiētes
magnificentur & principes possident terram: hunc
puer: accipe & matrē eius. Nō tu huic puero pater:
sed hæc sola uirgo huic puero mater. Non idiget pa/
tre sup̄ terram: incorruptibilem enim habet p̄m̄ i ex/
celsis. Non idiget matre in coelis: imaculatam enim
& castam habet m̄rem in terra/hāc multum beatam
uirginem Mariam. Sine patre & sine matre similis
filio dei (ut ait quidam) ita ut intelligatur filius dei
plenus super terram sine patre / sine matre in coelis:
sine patre s̄m corpus: sine matre s̄m deitatem: Sine
patre in sinu uirginis in nouissimo tempore: sine ma/
tre in sinu patris ante omnia sæcula: unigenitus (ait
Euangelista) qui est in sinu patris. Accipe puerum
& matrē eius. Ante generationem/coniugem eam
appellauit Ioseph: post generationem/matrem dicit
pueri. Et quare ante generationē coniugem eā dixit?
Propterea ut diabolo uirginitatē eius occultaret: &
causam sc̄uē di dī uirginē impiis iudæis auferet. Sed
postmodū: perfecto sacramēto/atq; generato unige/
nito ex ipsa uirgine: post laudē angelor/atq; pasto/
rum: post adorationē magor: post circūcisionem sa/
ctam s̄m legem: iam nō erat necesse ut coniūx diceret/
tur: sed m̄s huius qui natus est pueri uocaretur. Iccir/
co & in Aegyptū fugere mādatur: & iter ad terram
Israel reueri: sicut dcm̄ est ad Ioseph. Accipe puer:
& matrē eius: & fuge in Aegyptum. O Ioseph fuge
ab Herode: A simili fuge Herode diabolo: cui uirgi/
nitas Mariæ occultata est: sed hic qui ex ea natus est:
nō occultatus fuit. Audiuit enim angelos præcinen/
tes: & pastores laudātes/magos adorātes: stellam su/
perfulgētem & plura alia signa: & hūc promissum/
& magnum cōsydexans oī uirtute iterficere perqui/
rebat.

CXVIII

rebat. Fuge nunc (ait) in Aegyptum. Quare in aegyptum? Propter multitudinē quae ibi est idolorum / ab hominationibus multarum. Fuge in Aegyptum: propterea ut destruantur manufacta eorum: & confringantur & peant idola ipsorum: propterea ut daemones turbentur: & regum fabricae in idolis destruantur: ut fiat in aduētū dñi mei fugitionis seruorum: atque malorum interitus. Fuge in Aegyptum: ut adimpleas quae dicta sunt. Ecce dñs sedet in nube pusilla: & ueniet in Aegyptum: & commouebunt omnia facta Aegypti. Ecce dñs sedet in nube pusilla carnalē maculam non hūit: nec aliquā peccati grauedinem. Vt nubes enim i acre eleuatur: atque leuitate sua in alta erigitur: quia petm̄ non fecit: nec dolus inuēit̄ est i ore eius. Fuge in Aegyptum: ut fugiant de Aegypto qui ibi sunt daemones: ut ap̄ proprient ibi angeli sc̄i / qui dñm sequuntur: qui sanctis iunguntur: ut pro multitudine templorum atque ab hominationum multarum / multitudo exuberet ecclesiarum: pro idolorum turbis / turbae abundēt fidelium / atque cōsēium dñm: pro uitiis & erroribus multis / multa castitas / multaque sanctitas sup̄abundet: multaque uirginitas. Fuge in Aegyptum: ut ii qui in noīe christi persecutionē patiuntur: qui tribulationes tolerant: qui in iurias perferūt / fortiter stent / & uiriliter p̄sientur: ueritatem teneāt / fidem non derelinquāt: ecclesiam nō deserant: sed semp̄ meminerint / quia & dñs a peccatoribus persecutionem p̄fessus est: quā ab iniustis contumeliatus est: & ab impiis de loco in locum fugit ab ipsa sua infantia: & ab initio pene itroitus sui in hoc mūdo. Fugit enim dñs de loco in locum / non mortem timens: nec interfectionē metuēs: sed mysterium / & cōsumationem passionis per salutē multorum expectans. Saepius enim uolēbus eum lapidare iudaei / per medium eorum trāsiit. Sed enim propter haec omnia / uel cetera / sentiens Herodes qui delusus ēēta Magis: deridere uolēs / derisus est: spemēdo sanctos / spretus est: & dolosis cogitationibus fraudis suae / atque articulis suis superatis cōsufus expauit. Sentiens (inquit) quod delusus esset a Magis. Delusa est eius animi puerilitas a sancta iustitia: sicut scriptum est. Dñs dissipat consilia gentium: reprobat aut cogitationes populorum: & reprobat cōsilia principum: consilium uero dñi manet in aeternū: cogitationes cordis eius in generatione & generatione. Haec cōueniēter de Herode / & similibus eius dicta a sanctis p̄phetis / atque cōscripta sunt. Destructū est ergo cōsiliū Herodis: ut multorum p̄ficeretur salus: & is qui ex uirgine natus est / totum redimeret mūdum. Hi ergo beati magi per sōnium admoniti / Herode relicto / ad p̄pria paliam p̄fecti sunt uiam: p̄ illam uia per quam & desyderātes uidere uenerunt christum. Ipse eis uia fuit christus: qui & desyderantibus uisus est: & remeantibus inhāere uel comitari dignatus est. Ipsi quoque annūciauerūt cunctis: nomēque sc̄m unigeniti p̄dicantes / ad suam p̄uinciam prexerūt. Quibus ita gestis / sentiens Herodes / quod delusus sit ab istis Magis: iratus factus est nimis: utpote quem auctor omnium scelērum diabolus possidebat.

sidebat. Inerat illi furor serpentinus: horribilisque sibi-
lus draconum: spirituumque imundorum infania. Et iccir-
co (ut dictum est) iratus factus est nimis: & multa in
furore suo cogitans: & diuersa confiderans / intra se
metipsum dicebat. En ego qui domui provincias /
occupavi urbes: iunctos mihi subieci populos: alios
uoluntaria necessitate ad meum conuertere obsequium
terrui hostes: deuici aduersas gentes: in quibuscumque
uolui meis impietatibus satifacere: furoribus meo obse-
cundatus sum: nec mihi quisquam contra quod uolui
resistendum putauit: ecce nunc meipsum uideor circum-
uense. Deludor nunc a Magis: & ab alienigenis uelut
nullus irideor. Decidi a potentia mea: miseris hominibus
in lusum deueni. Hæc dicens impaluit: furiosusque tres
mors per totam eius cucurrit metem: frendebat denti-
bus: nubilo tenebrabatur aspectu: igneus sese oculis
eius turbo infuderat: suisque gemitibus intra semetipsum
impius torquebat. Nec immerito / dicit scriptura quia ira
regis ut rugitus leonis. Ergo iratus factus est nimis.
Quo nephando furore excæcatus animus eius: deum con-
tenuit iustitiam abigit: misericordiam spernit: pietatem re-
linquit: uno tantum (ut dixi) furori se totum dedit iras-
tus. Ergo frendebat nimis. Et ut impleret sibi exitiabi-
lem causam / misit impius statim & occidit omnes pueros:
qui erant in Bethleem: & in omnibus finibus eius. Cõsu-
mauit miser iniquitatis suæ furiosa comenta: totumque
quod male cogitauerat / in sui poena adimpleuit. Multas
multas iniquitates facere festinauerunt: iste autem iniquissi-
mus Herodes in pestifero ambitu cordis sui: omnium fa-
cinororum crimina supergressus est. A deo discessit: cuius
nec reuerentiam unquam habuit: maiestatem diuinam
offendere non curauit: innocentes / lactentes & imacula-
tos ab omni crimine / interficere festinauit: dolorem paren-
tibus piis / luctusque multiplices crucietus ingessit. Misit
& occidit omnes pueros. Quare occidit? Propterea ut
puerum inter istorum neces perderet: sicut & antea iniquus
fecerat Pharaon: qui & ipse uniuersos paruulos in flu-
mine necare mandauit. Moysen enim quærebat occi-
dere: propter quem & omnes infantes iussit occidi. Et si ad
exercitum suum talia loquebatur: ut ne multitudo cre-
skeret filiorum Israel / ideo debere necari infantes: tamen in
corde Moysen maxime interficere cogitabat. Ita & iste
nunc malignissimus Herodes propter unius / ad cuius
festinabat pueri necem: cunctos ante puerum ætatis
occidit infantes. Saul est impius quondam inocen-
tem persecutus est Dauid: quem & interficere modis omni-
bus festinabat. Quo fugiente / culpæ uilis ira commo-
tus: sacerdotes pios / senes etiam & iuuenes / paruulos
& lactentes / omnes pariter interimi sine mora præcepit.
Sic & Achab rex irreligiosus / Eliam sanctum quærens occi-
dere: & minime inueniens: innumerabiles populos
interemisse: sicut refert Abdias sanctissimus. Ita & ille
extremus Herodes / de quo in actibus Apostolorum com-
memoratum est: Petro de carcere ab angelo educto / cu-
stodes incoctes & innoxios occidi mandauit. His ergo
similibus supradictis omnibus peiora nunc augmenta
annectens sceleris sui exaggerauit malitiam miserum

Herodes. Magos se deludentes apprehendere querit/ nec potest: ut eos more canum (si fieri contingeret) dentibus discerpisset suis: sed nullo modo reperiens: malitia (ut dictum est) canum rabidos: ad alios lace- randos conuersus est: ut suae satissaceret iracundiae. Vel neque sicut canis infans saxo percussus: dum percutien- tem sequi non praeuaret: ad ipsum cum furore conuertitur lapidem: quem pedibus dentibusque dissipare perquirat. Non aliter iste impius Herodes suae metis furore in infantum caede uersatur: & coccitus misit: & occidit oēs pueros qui erant in Bethleem: & in oibus finibus eius: non so- lum occidi: sed uiolenter occidi mandauit. Mortem enim ipsam quam tulit cum cruciatibus poenae inie- cit. A bimatu: & infra oēs occidi iussit infantes: ut au- dierat tempus a Magis. Misit ergo in Bethleem. Misit im- pie: scelerate crudeliter: indignos impios: crudelitatis suae socios: & ministros feritatis suae: ac impietatis hor- ribiles apparitores. Misit in Bethleem quasi contra ad- uersarios: & contra se repugnantes hostes. Misit quasi contra expugnatores (ut dixi) impii sui: misit quasi contra fortē exercitum: quasi contra pugnatōres & p- liatores idoneos. Circundant missi illam oēm conti- nuo regionem: uiuentem quæretes panem: unigeni- tum de caelo uenientem: descendētem de supernis: hunc quærebant in Bethleem: in domo panis: sic enim in- terpretatur Bethleem: domus uel ciuitas panis. Ergo in domo panis uiuentem quærebat panem: non ad ui- tam sibi: sed potius ad mortē: non ad salutem: sed ad interfectionē. Irrumpēs itaque in ciuitatē crudelissi- mi hostes feralia secum præcepta portantes: percutie- bant paruulos in manibus hæretes miserorū paren- tum: percussique crudeliter paruuli: iactabantur in fini- bus matrum: quibusque matres dilaceratis crinibus oscula quātum poterant morientibus paruulis infi- gebant. De complexu iterum miserorū parētum: alii plangētes rapti infantes collidebatur in terram: ha- stisque & gladiis scindebant. Nec alter alterque de parēti- bus poterat cōsolari: quia oibus proprius atque similis in- erat luctus. In oibus pene domib⁹ occisi paruuli uo- lutabantur in sanguine. Sicut in Aegypto quōdam (ut superius dictum est) sub Pharaone impio gestum est: ita & hic turba crudelium hostiū turbam inoce- tium necauit infantum: in illorū morte sibi maximum interitum inferētes: & sic sibi satis hostilis gladius se- cit. Sed per suam dextram peius se crudelis hostis occi- dit: uulnera aliis infigendo: ipse suam aiam uulnera- uit: inferēdo talem mortem: se aeterna morte dāna- uit. Fleus ergo parentum: uel filiorū undique resona- bat. Terrore gladiorū oīs regio turbabatur. Parentes dolore nimio exanimēs pene remanserant: artubus quoque oibus resolutis: in cruore adhuc tremantium suorū iacebant paruulorū: nec iam se quisque cōsolari ualebat: sed oibus eis hoc erat grāde solatium si par- uula corpora suorū infantum cōspecti quātum uel- lent: uel sepelire liceret. Cupiebant parentes pro filiis mori: libenterque sese & suppliciter cruentis uulneribus

offerebant: petebant mortem pro filiis: sed non erat qui audiret: non erat qui annueret. Nulla ibi miseri- cordia: nulla apud hostes pietas fuit diuini uel pau- perum/seruorū atque liberorū: ciuium uel peregrinorū. Paruuli passim periebantur occisi: nullique (ut dictum est) exhibita misericordia est. In singulis domibus bi- ni uel terni inueniebantur occisi: in plateis quoque lu- ctus & fletus: & ululatus undique resonabat. Nec erat (ut diximus) qui lugētem cōsolaretur parētem: quia oibus par inerat luctus: & dolor. Simile est hoc (ut sentire ualeamus) ad futurū iudiciū diem: ubi oēs ue- nient: & unusquisque sibi timebit: nec alius alium po- terit cōsolari: aut a sua culpa liberare. Ita gestum est in ista Bethleem: sicut iam antea ab Hieremia sancto p- pheta fuerat dictum. Vox i Rama audita est: ploratus & ululatus multus: Rachel plorās filios suos: & no- luit cōsolari quia non sunt. Hanc ergo historiam pri- mo percipuit spūs sanctus: quia pro dño gerēda eēt: ut audientes qui habitant Hierusalem: uel in Bethleem: & proximis locis rememorarentur ppheticoꝝ dictorū: & in tribulatione sua cuncta fortis aīo tolerarēt: quia dñs istos de quibus locutus est per prophetas: elegerāt infantes: quique paruuli ad memoriā aeternae laudis a beato Euāgelista in sancto euangelio conscribuntur. Hox & memoria semp (ut dignum est) in ecclesiis celebratur: & in integrum ordinē sanctorū: ut primorū martyrum pro dño occisorū: & ut ipsa Bethleem pri- mitias dño martyꝝ: in qua natus est ipse saluator: ob- tulisse uideatur. Sed adhuc primitiae uidebatur ex iu- daeis: nec non etiam ex gētib⁹: quique postmodū ad similitudinē istorū paruulorū inocētes pro dño pati haberent: uelut & ipsi paruuli necdum hñtes sciam plenam i rebus saeculi: neque astutiam aliquā: quibus Apostolus scribēs dicebat. Velut in infantibus lac uo- bis potum dedi: & uelut inocētes infantes in nullo cu- ram circa saeculum hñtes: sed oia quasi contēnētes: atque negligētes: parati pro dñi charitate ad mortē ire. Tales uidentur qui ex gētib⁹ credunt: uelut inocē- tes: & intellectu ipsius puritatis fortes in passione. Ima- go ergo fuerunt gētiū isti sancti Martyres: qui pro dño crudeliter sunt occisi. Bñ ergo & in uoluntate dei: eorū memoriā sancti Patres celebrare mandaue- runt sempiternam in ecclesiis: uelut pro dño moriē- tium: uelut pro iudaeis: & gētib⁹ credituris: uel etiā per ipsos parēti bus suis: quorū parētes nimio dolore (ut diximus) percutiebant: ut eis intercessio filiorū ap- deum plurimū pfuisset. Cōsiderātes. n. & in memo- riā reuocātes parētes antiquorū sermones pphetarū sanctorū: suos mitigarunt ex inde (ut dixi) dolores. Ideoque & ii beati & sancti infantes in aeternum socia- ti sūt numero oīum sanctorū atque beatorum. Rachel (inquit) plorans filios suos: & noluit cōsolari quia non sunt. Cōsideremus & hoc Ioseph & Benjamin mē cum eēt Rachel: quō plorauit iudae filios: quos dixit suos affines: ex Liae sororis progenie uenientes? Quomodo ergo plorauit ex iudae generatione occi- sos filios? Sed hoc (ut ego arbitror) non magnam habet

habet quæstionem. Rachel enim in uia quæ dicitur Hippodromi in terra Effrata introeuntibus Bethleem sepulta est: sicut narrat Iacob Ioseph filio suo. Ideo ergo sepulta ea in Bethleem: dixit eam propheta quasi plorantē filios suos: cum iudae qui mortui sunt in Bethleem: filii. Duas nunc rationes hēt hoc uerbum: unam quam aliquāti antiqui dixerūt ad Benjamin impetrem filium Rachel: affinitate iudae genera- tionis cōiunctam: quia iudae filii pro dño mortui sunt. Plorauit ergo Rachel filios suos: quasi nihil passos in aduētum: uel pro aduētū dñi: & quasi si non eēt existimauit illos: qui pro dño mortui sunt: & marty- ri tulerunt coronam. Ita ergo antiqui dixerūt. Est & alia ratio. Ipsa Rachel plorare dī: hoc est genus Be- niamin: affinitatem ipsam generationis iudae habēs. Extēdit enim illuc sua crudelitate Herodes: sine mi- sericordia oēs affines iudae: & Benjamin filios interfe- cit. Postq. n. in Bethleem interfecit oēs: postmodū mi- sit in circuitu regionis sine misericordiae manu: nul- lumque uiuum derelinquit infantē. Ideoque plorare dī Rachel hoc genus Benjamin. Vel propterea adhuc no- minat Rachel oīum matrum pietatē: per illam demon- strans circa filios uel proximos: in noīe Rachel uni- uersas pietatis matres (ut dixi) significās. Matres. n. infantes suos maiori affectu diligunt: quā patres. Pro- pterea cum aliqd infantibus cōtigerit: plus tabescunt illae quæ eos genuerūt matres: quā qui illos fecerūt pa- tres. Idcirco nunc maior: & multiplex: & nimis pro- lixus eaq. quæ genuerūt effectus est luctus. Quidam enim infantes nimis paruuli: & nup nati ad mortem obliti sunt: aliquāti paulo maiores amplectētes ube- ram matrum dispiēbatur occidendis: alii in cōspectu parētum repētes iam uel ludētes: gladiis sine miseri- cordia necabatur ut superius memoratū est. Ideo om- nium occisorū horū matres per Rachel piæ matris no- men demonstratur: miserabiliter plorantis: & nimis lugētis. Hi ergo cum iniuste uel impie occiderentur: in pace in quiete multa per noīe dñi passi: de hoc mun- do sublati sunt: in aeterna saecula in christo mansuri. Eorū uero parētes pro ipsorū merito passionis: digna mercedis accipiēt retributionē a iusto dño deo. Ve- nit ergo (ut supra dictum est) dominus in aegyptū: ut ex inde oēs demonum exercitus fugaret: & oia idola cōmineret: ut oēm ritum uel diuersa mala opa: & actus inde euelleret: & fidei & castitatis fundamē- tum ibidē collocaret: ut illud quod scriptum est ibi adimpleretur. Vbi abundauit peccatū supabundauit & gratia. Ibi enim sustinuit dñs: quādiu Herodes impius & crudelis defunctus eēt: & ex inde ad terrā Israel re- meare festinauit: quo patris pceptum illic pficeret: ut legis & prophetarū testificationes ibi adimpleret: ubi pphetati sūt & uaticinati sunt. Illuc ergo reuersus est dñs ut populum Israel illuminaret: ut saeculū salua- ret: ut ecclesiā solidaret: ut cūctos se diligētes in uitā aeternā & in regno coeloz sibi cohaerēdes faceret. Cui cum deo patre & spiritu sancto est gloria: & im- perium per omnia saecula saeculorum. Amen.

¶ Dñica infra octauā Epiphaniae sñm Lucā. Cap. II. IN ILLO Tempore cum factus esset Iesus annorū duodecim: descendētib⁹ illis Hierosolymam sñm consuetudinē dici festi. Et reliqua. Homilia.

A TVS Est dñs meus Iesus: & ascen- derunt parentes eius Hierosolymā: ut complerēt ea quæ fuerant lege præce- pta: & offerret pro eo par turtur: aut duos pullos columbarū. Tenuit eum

brachiis suis Symeon (ut dudum lectum est) & p- phetauit de eo quæ narrat historia. Et postea quā oia ex more cōpleta sunt: reuertunt parentes. Quotū Iesus tūc agebat annū? Vtiq. adhuc puulus erat: & tñ cresce- bat: & cōfortabatur: & replebat sapia: & grā. Necdum quadraginta dies purgationis impleuerat: necdum Nazaret uenerat: & iam totam sapiam recipiebat. Po- tuit scriptura dicere crescebat: & cōfortabatur: & re- cipiebat spm. Sed quia euacuauerat se: formam serui accipiēs: statim in mūdatione eius sacrificium obla- tum est: id est quod uacue fecerat adimpleuit. Non quo corpus eius illico maius fuerat effectum: sed quo sa- cratius quippiam demonstraret. Scriptum referente. Puer autē crescebat: & confortabatur: & replebatur sa- pietia. Quæramus sicubi alibi de paruulo scriptum sit. Crescebat: & confortabatur: ut ex colatione mul- torū: quid plus in dño nostro dicatur: intelligere de- beamus. Legimus de Ioāne. Puer autē crescebat: & cō- confortabatur: & tñ non additur: & replebatur sapia: sed cōfortabatur spiritu. Hic uero de dño: crescebat (in- quit) & cōfortabatur: & replebatur sapia: & grā dei erat sup eum. Hæc oia de puero qui necdum duode- cim annos impleuerat: dicta sunt. Cum autē duode- cim esset annorū: remanet Hierusalem: parentes eius ignorātes: quærent eum solite: & non inueniunt. Quærit inter affines: quærit in comitatu: quærit inter notos. Et in his oibus non reperiunt. Queritur ergo Iesus a parētib⁹ suis: patre qui nutritius: & co- mes fuerat: Aegyptum descendētis: & tñ non statim ut queritur: inuenitur. Non. n. inter cognatos: & carnis propinquos inuenitur Iesus: nō in his qui ei corpo- raliter iūcti sunt. In multorū comitatu Iesus meus nō potest inueniri. Disce ubi eum quæretes: reppererint: ut & tu quæres eum Ioseph/Mariaque reppias. Et quæ- rentes (inquit) inueniunt illum in tēplo. Neque in templo simpli- citer: sed in medio doctorū: audiētem: & interrogantē illos. Et tu ergo quæ Iesum in tēplo dei: quære in eccle- sia: quære apud magistros: qui in tēplo sunt: & non egrediūtur ex eo. Si enim ita quæseris: inuenies eū. Porro si quispiam se dicit magis esse: & Iesum non hēt: iste noīe tñ magister est: & ideo apud eum non potest inueniri Iesus uerbum dei: & sapia. Inuentus est (inquit) in medio doctorū. Sicut in alio loco de prophetis scriptum est: sic & nūc intellige in medio doctorū. Si (inquit) alteri reuelatum fuerit sedē pri- mus taceat. In medio doctorū sedentem inueniunt eum: & nō solum sedētem: sed & sciscitantem: & au-

dientem. Et nunc p[re]sens est Iesus: interrogat nos: & audit loquentes. Et mirabantur o[mn]es. Sup[er] quo mirabantur: Non sup[er] interrogationibus eius: licet ip[s]e mirabiles erant: sed sup[er] r[ati]onibus eius. Aliud est. n. interrogare: aliud m[ir]dere. Interrogabat magistros: & quia interdum m[ir]dere non poterat: ip[s]e Iesus de q[ui]bus interrogauerat m[ir]debat. Quod autem m[ir]do non uoluit: c[on]suetudinem serm[on]is n[ost]ri: sed doctrinam/ scripturis sanctis sonet: lex diuina te doceat. Moyses loq[ue]batur: deus autem m[ir]debat ei uoce. Respo[n]sio illa/ eor[um] erat: sup[er] quibus ignorantem Moysen d[omi]n[u]s instruebat. Interdum interrogat Iesus: interdum m[ir]det. Et (sicut su[per] praxidimus) q[uod] m[ir]abilis eius interrogatio est: t[ame]n multo mirabilior est m[ir]do. Vt igit[ur] & nos audiamus eu[m] & proponat nobis quaestiones/ quas ip[s]e dissoluat/ obsecremus illum: & cu[m] labore nimio/ & dolore q[ua]ramus: & tunc poterimus inuenire quem quaerimus. N[on] enim frustra scriptum est. Ego/ & pater tuus/ dolentes quaerabamus te. Oportet eum qui quaerit Iesum n[on] negligere/ non dissolute/ n[on] transitorie q[ua]erere: sicut quaerunt nonnulli: & ideo inuenire non possunt. Nos aut[em] dicamus/ dolentes quaerimus te. Et cu[m] hoc dixerimus/ ad laborat[ur] aiam nostram/ & cum dolore quaeritem: m[ir]debit: & dicet. Nescitis q[uia] in his quae patris mei sunt me oportet esse? Vbi sunt haeretic[us] ubi sunt impij/ atq[ue] uelanti: q[ui] asserunt non esse patris Iesu christi legem/ & prophetas? Certe Iesus in templo erat: quod a Salomone co[n]structum est: & co[n]fitebatur templum illum patris sui esse/ quod nobis reuelauit: cuius filius esse se dixit. R[ati]oneat[ur] quo[modo] alter bonus/ & alter sit iustus deus. Quia igit[ur] saluator/ creatoris est filius: in co[m]mune patrem filiumq[ue] laudamus: cuius & lex/ cuius & templum est. Cui est gloria/ & imperium in saecula saeculorum. Amen.

¶ Sermo eiusdem. Vnde supra.

VIA. Nonnulli qui sanctae scripturae uidentur credere: quasi in gloriam o[mn]ipotentis dei diuinitatem saluatoris negant: iustu[m] in hoc uidetur/ ut ip[s]e scripturae auctoritate doceatur: in humanum corpus q[uod]dam uenisse diuinum. Et non solum in humanum corpus: sed i[n] humanam quoq[ue] aiam. Si diligenter sensum int[er]dimus scripturae: plus aliquid aia illa habuit: q[uam] ceterae ho[m]inu[m] aiae. Omnis quippe aia ho[m]i[n]is/ ante q[uam] ad uirtutes ueniat: itus sordidatur. Porro aia Iesu nunq[uam] peccati sordem maculata est. Siq[ui]dem ante q[uam] ad duodecim aetatis p[er]uenerit/ annu[m]/ de eius spiritu in Luca scribitur euangelio. Puer autem crescebat/ & co[n]fortabatur/ & replebatur spiritu. Hoc ho[m]i[n]um na[m] n[on] recipit: ut ante duodecim annos sapia compleatur. Aliud est parte[m] habere sapientiae: aliud sapia esse co[m]pletum. N[on] ambigamus ergo diuinum aliquid in Iesu carne paruiss[et]. Et n[on] solum sup[er] ho[m]i[n]em: sed sup[er] o[mn]em quoq[ue] rationabilem creaturam. Et crescebat. Humiliauerat enim se/ formam serui accipiens: & eadem uirtute/ qua se humiliauerat/ creuit. Apparuerat infirmus/ quia infirmum corpus assumpsit: & ob id it[er] co[n]fortabatur. Et uacuauerat se si-

lius dei: & propterea rursus completur sapia. Et gratia dei erat sup[er] eum. Non q[uia] uenit ad adulescentiam: non quo manifeste docebat: sed adhuc qu[ia] e[ss]et paruulus/ habebat gra[m] dei. Et quo o[mn]ia in illo: mirabilia fuerunt: ita pueritia mirabilis fuit: ut dei sapia co[m]pleteretur. Ibant itaq[ue] par[en]tes eius iuxta co[n]suetudinem in Hierusalem ad solennem die[m] paschae. Et cu[m] factus fuisset annor[um] duodecim. Diligenter obserua: quia prius qua[m] duodecim esset annor[um]: sapia dei/ & ceteris quae scripta sunt de eo/ co[m]plebatur. Cum ergo (ut diximus) duodecim esset annor[um]: & iuxta morem dies solenni tatis expleti essent: & reuerteretur parentes cum infan- tulo Iesu: remansit puer Hierusalem/ & nescierunt parentes eius. Et sublimius quiddam/ q[uam] humana natura patitur intelligi. Non. n. simpliciter remansit: parentes eius ubi esset/ ignorabant. Sed quo in Ioannis euangelio scriptum est. Quado insidiabantur ei iudei/ & elapsus est de medio eor[um]: & n[on] apparuit: sic & nunc puto remansisse puer[em] in Hierusalem: & parentes eius ubi remanserit/ ignorasse. Nec miremur par[en]tes uocatos/ quor[um] alter ob partum/ alter ob obsequium/ matris/ & patris uocabula meruerunt. Seguitur. Dolentes quaerabamus te. Non puto eos iccirco doluisse/ q[uia] putaret errasse puer[em]/ uel perisse. Nec poterat accidere/ ut Maria quae sciebat se de spiritu sancto concepisse: quae & angelum loquentem/ & curretes pastores/ & Symeonem audierat/ pphetantem/ timeret ne p[er]deret oberrat[ur]em. Ad haec opinionem maxime de Ioseph/ cui ab angelo p[re]ceptum fuerat/ ut tolleretur puer/ & Aegyptum p[er]geret: qui audierat ne timeas tollere Mariam uxore[m] tuam: quod enim in ea natum est/ de spiritu sancto est. Nunq[uam] fieri poterat: ut p[er]ditum formidaret infantem/ quem diuinum esse cognouerat. Aliud q[uod]dam/ dolor & tristitia par[en]tum/ q[uod] simplex lector intelligit/ sonat. Quomodo. n. tu si q[ui] scripturas legis/ quaeris i[n] eis sensum cum dolore quodam/ atq[ue] torm[en]to: non quod scripturas errasse/ aut p[er]peru quid habere arbitris: sed quod illa[m] intrinsecus habeant ueritatem/ sermonem atq[ue] r[ati]onem: & tu nequeas inuenire quod uer[um] est. Ita & illi quaerebat Iesum: ne forte recessisset ab eis: ne relinqueret eos/ ad alia transmigra[re]. Et (quod magis puto) ne reuertisset ad eos: cum illi placuisset/ it[er] descendens. Dolentes ergo quaerebant filium dei. Et dum quaereret inter cognatos/ & notos/ non inuenerunt. Neq[ue] enim poterat humana cognitio dei filium co[n]tinere. Non inuenerunt it[er] notos: q[uia] maior erat notitia/ co[n]sciaq[ue] mortali. Vbi igit[ur] inuenerunt eum? In templo. Ibi enim inuenerunt filium dei. Si q[ui] & tu quaesieris filiu[m] dei: quaere primum in templo. Illic p[ro]pterea christum/ sermonem atq[ue] sapiam: id est filium dei repperis. Quoniam uero paruulus erat: inuenitur in medio p[re]cepto/ rum/ sanctificas/ & erudit[ur] eos. Quia paruulus erat: inuenitur in medio: non eos docens: sed interrogans. Et hoc p[er] aetatis officio/ ut nos doceret/ q[uod] pueris quauis sapientes/ & eruditi sint: co[n]ueniret ut audiant potius magistros: q[uam] docere desiderent/ & se uana ostentatione

tatione non iacent. Interrogabat (inqu[am]) magistros: non ut aliquid disceret: sed ut interrogans/ erudiret. Ex uno quippe doctrinae fonte/ mature & interrogare/ & m[ir]dere sapienter/ & eiusdem scia[m] est scire quid iter/ roges/ q[uod] ne m[ir]deas. Oportuit primu[m] saluatore[m] erudita interrogatione magistru[m] fieri: ut postea interrogat[ur] tibus m[ir]deret iuxta r[ati]onem dei/ atq[ue] sermonem. Cui est gloria/ & imperium in saecula saeculorum. Amen.

¶ Item homilia Origenis unde supra.

VAEREBAT Maria & Ioseph iter affines Iesum: & non inueniebant. Quaerebant in comitatu: & inuenire n[on] poterat. Quae/ fierunt in templo: & n[on] simpliciter in templo/ sed apud magistros/ & in medio p[re]ceptor[um]/ inueniunt eum. Vbi cu[m] magistri fuerint: ibi in medio magistro[rum] inuenitur Iesus: si t[ame]n magister sedeat i[n] templo/ & nunq[uam] egrediatur ex eo. Profuit Iesus magistris suis: & eos quos interrogare uidebatur/ docuit/ in medio eor[um] loquens. Et quodammodo co[n]citabat eos ad quaerenda quae ignorabant/ & inuestiganda quae ad id loco[rum] utrum sciret aut ignorarent/ nosse non poterat. Inuenitur ergo Iesus in medio magistro[rum]. Et inuentus/ di/ cit/ quaesitoribus suis: Quid? Quia quaerebatis me/ nesciebatis/ quia in his quae patris mei sunt: oportet me esse? Primum simpliciter sentientes/ armemur aduersum impios haereticos: qui dicunt n[on] esse conditor[em] patrem Iesu: neq[ue] d[omi]n[u]m legis/ & prophetar[um]. Ecce pater christi/ deus templi asseritur. Erubescant Valentiniani/ audientes Iesum/ in patris mei me oportet esse. Erubescant haeretici: q[uod] euangelium recipiunt s[ecundu]m Lucam/ & quae in eo sunt scripta co[n]tinent. Haec (ut dixi) sunt intellecta simplicius. Quoniam uero isertur/ ip[s]i aut[em] non intellexerunt sermonem: sensum scripturae diligentius uentilamus. Sicerat[ur] stulti/ & insipientes: ut nescirent quid diceret: quia hoc quod ait in patris mei me esse oportet: significaret in templo: an aliud quiddam altius significat/ & quod magis edificet audientes? Unusquisq[ue] nostrum/ si bonus fuerit atq[ue] perfectus/ possessio dei patris est. Generaliter igit[ur] d[omi]n[u]s saluator edocuit: q[uod] n[on] debet esse alibi: nisi in his quae patris eius sunt. Si q[ui] uestrum dei patris est: habet i[n] meo suo Iesum. Credamus quippe dicenti: q[uia] in patris mei me oportet esse. Et magis r[ati]onale/ atq[ue] uiuens/ p[er]ice terreno ope instructum est. Vn[de] in illo templo ut typice fuit: ita recessit & typice. Egressus est. n. de templo terreno/ dicens: ecce relinquetur domus uest[ra] deserta. Et relinques illam/ uenit ad possessione[m] dei patris/ eccl[esi]as in toto orbe dispersas/ & dicit. In p[re]s[ent]is mei me oportet esse. Tunc ergo non intellexerunt uerbu[m] q[uod] locutus est eis. Simul & illud attendite: q[uod] quadiu in possessione p[re]s[ent]is sui fuit: sursum erat. Et q[uia] necdu[m] plenam fidem Ioseph & Maria habebant: p[ro]pterea sursum cum eo p[er]manere non poterat: sed d[e]f[er]re descende[n]s cum eis. Crebro Iesus descendit cum discipulis suis: nec semp[er] uersatur in monte: nec absq[ue] fine sublimia tenet. In monte cum Petro est/ cum Iacobo/ cu[m] Ioan-

ne. Et rursus i[n] alio loco cum ceteris discipulis. Porro quia non ualebat hi qui uariis agrotationibus laborabant/ in monte co[n]scendere: iccirco descendit/ & uenit ad eos/ qui deorsum erant. Discamus filii subiecti esse parentibus nostris. Maior minori subiect[us]. Quia maiore Ioseph uidebat aetate: p[ro]pterea eum parentis honore coluit: oib[us]q[ue] filiis exemplum tribuens/ ut subiecti parentibus. Quod si patres non fuerint: subiecti his q[ui] patrum aetatem h[ab]ent. Quid loquor de par[en]tibus/ & filiis? Si Iesus filius dei subicitur Ioseph & Maria: ego n[on] subiciar ep[iscop]o: qui in hoc co[n]stitutus est a deo patre? N[on] subiciar p[re]s[ent]i bytero: qui in hoc d[omi]ni dignatione p[re]positus est? Puto q[uod] itelligebat Ioseph quia maior se erat Iesus: qui subiciebatur sibi. Et sciens maiorem esse subiectum: trepidus morabatur impium. Videat ergo unusquisq[ue] q[uod] saepe melioribus p[ro]positus sit inferior: & nonnunq[uam] accadat ut ille qui subiectus est/ melior sit eo qui sibi uidetur esse p[ro]positus. Quod quum intellexerit dignitate sublimior non elcubatur superbia/ ex eo quod maior est: sed sciet ita sibi meliorem esse subiectum: q[uo]d & Iesus subiectus fuit Ioseph. Deinde sequitur. Maria aut[em] obseruabat o[mn]ia uerba haec in corde suo. Plus aliquid q[uam] de ho[m]i[n]e suspicabatur: un[de] & custodiebat o[mn]ia uerba eius/ in corde suo. N[on] quasi pueri qui duodecim essent annor[um]: sed eius qui de spiritu sancto conceptus fuerat: quem uidebat p[ro]ficere sapia/ & gra/ apud deum/ & homines. Iesus p[ro]ficiebatur sapientia/ & sapientior per singulas uidebatur aetates. Nunquid sapiens no[n] uerat: ut sapientior fieret/ an quoniam euacuauerat se/ formam serui accipiens: id quod amiserat/ resumebat & replebatur uirtutibus/ quas paulo ante assumpto corpore uisus fuerat relinquere? Proficiebat ergo n[on] solum sapientia: sed & aetate. Est & aetatis profectus. Duae in scripturis seruntur aetates. Altera corporis/ quae non est in potestate nostra: sed in lege naturae. Altera animae: quae proprie in nobis sita est. Iuxta quam (si uolumus) quotidie crescimus: & ad summitatem eius uenimus: ut non simus ultra paruuli/ & fluctuantes: & qui circumferamur omnino uento doctrinae: sed esse paruuli desinentes/ incipiamus esse uiri/ atq[ue] dicamus. Quando factus sum uir: destruxi ea quae erant paruuli. Huius (ut dixi) aetatis profectus/ qui incrementum habet animae in nostra est potestate. Si autem hoc non sufficit testimonium: etiam aliud de Paulo sumamus exemplum. Donec perueniamus (inquit) omnes in uirum perfectum/ in mensura aetatis plenitudinis corporis christi. In nobis ergo est ut ad mensuram perueniamus aetatis corporis christi Iesu. Et si in nobis est omni labore nitamur deponere paruulum/ & destruere illum: & ad aetates reliquas puenire: ut nos quoq[ue] audire possimus. Tu autem ibis ad patres tuos cum pacenutritus in senectute bona/ utique spirituali: quae est uera senectus bona: canescens/ & ad finem usque perueniens/ in christo Iesu. Cui est gloria/ & imperium in saecula saeculorum. Amen.

Dñica.iii.post Epiphaniā s'm Matthæū. Ca.VIII.
IN ILLO Tpe cum descendisset Iesus de monte:
secutæ sunt eum turbæ multæ. Et reliqua. Homilia.

ES CENDENTE Iesu de mon/
te/secutæ sunt eum turbæ multæ. Et
ecce leprosus quidam ueniens adora/
bat eum dicens. Dñe si uis potes me
mundare. Et extendens manum tetigit

eum dicens. Volo mundare. Et cōfestim mundata est
lepra eius. Magna leprosi huius fides: & pfecta con/
fessio. Primo enim adorauit: dehinc ait dñe si uis/po/
tes me mundare. In eo quod orauit/deum se quem
adorauit credidisse monstrauit: quia lex nō nisi solum
deum adorandum esse pceperat. Dehinc dicēdo/do/
mine si uis/potes me mundare: oīpōtentiam eius: &
diuinæ maiestatis naturā sub effectu uoluntatis suæ/
ut solummodo uelit: exorat. Sciens quia potestas uir/
tutis diuinæ/eius uolūtatī subiaceat. Vnde quia cre/
didit filio dei/tñmodo uelle/posse esse: & posse uel/
leideo ait. Dñe si uis/potes me mundare. Non ime/
rito dñs credētis in se leprosi/deuotam/ac fidelē mē/
tem agnoscens: ad confirmādā fidem eius / statim
eum sanitatis dono remunerat/dicēdo. Volo: mun/
dare. Deniq; extendens manum/tetigit eum: & con/
festim mundata est lepra eius. In quo manifeste dñm
se uniuersæ potestatis: s'm q' leprosus crediderat/de/
clarauit. Statim nāq; ut uoluit/uoluntatem eius pro/
priæ potestatis uirtus efficit. Sic enim ait. Volo: mū/
dare. Et cōfestim mundata est lepra eius. Et ait ad il/
lum Iesus. Vide nemini dixeris: sed uade/ostēde te sa/
cerdoti: & offer munus quod præcepit Moyses i te/
stimoniū illis. Iubet dñs: & quem a lepra mundauer/
at: & sacerdoti se ostēdere: & offerre pro se sacrificia
in lege pscripta. In quo & sacramēta legis per se im/
pleta uoluit manifestare: & ifidelitatem sacerdotum
arguere: ut uidētes leprosum mundatum / quem nō
lex non sacerdos mudare potuerat: uel sic dei eū esse
filium crederēt: & ipsum esse dñm legis agnoscerēt.
Aut certe si nollēt credere iustitiæ: & fide leprosi: &
ipsius opis testimonio/in fidelitatis suæ cōdēnatio/
nem acciperent. Quis enim leprosum quem lex mū/
dare non potuit: curare poterat uirtutis ppiæ pote/
state: nisi ille qui dñs legis: & q' deus oīum uirtutum
est: De quo scriptum legimus. Dñs uirtutum nobis/
cum: susceptor noster deus Iacob. Et leprosus qdem
ille etiam anteq' curaretur/religiosa fidei confessione/
filium dei/deum credidit. Sacerdotes uero nec post
diuinæ opationis uirtutem credere noluerūt. Sed qā
in his ipsis sacrificiis/quæ leprosis lex offerri præce/
perat/figuram futuræ ueritatis præostēsam agnosci/
mus: requirere debemus quæ hæc sacrificia sint: uel
quam miserationem mysterii celestis cōtinēant. Si/
quidem & dñm ob id iussisse ei quem a lepra mun/
dauit intelligimus: ut offerret pro se sacrificia in le/
ge præscripta: quo ostēderet & se esse auctorem dati
præcepti: & per se ipsa mysteria adimpleta in ueritate:
quæ fuerunt ante typice in imagine præostēsa. Et di/
uersa quidem sacrificia pro lepra offerri in lege præ/
cepta sunt. Sed maximum sacrificium pro emunda/
tione lepræ huiusmodi offerri iustum est. Hoc enim
in lege dictum est: ut si quis mudatus fuisset a lepra/
iret ad sacerdotem: & offerret pro se sacrificium deo:
duas oues/uel duos pullos uiuos: & lignum cedri/
num: & coccum coccineum: & hyssopum. Et iustum
est: ut acciperet sacerdos unam ouem / uel unum pul/
lum: & occideret in uase fictili in aqua uiua: & pullū
uiuum: & lignum cedrinū / & coccum coccineum/
& hyssopum iungeret in sanguine pulli occisi i aqua
uiua: & spargeret supra mundatum a lepra septies: &
mundus esset. Et dimitteret pullum uiuum in cāpo:
& euolaret: & cætera quæ longum est dicere. Quod
sacrificium in lege pscriptum: si spiritali sensu/ac ra/
tione mystica cōsideremus: inuenimus non parua
mysteria. In lepra nāq; figura peccati ostēsa est: cuius
inquinamēto omne genus hoīum quasi quadā le/
pra fuerat imaculatum. Scdm q' Apostolus rettulit.
Modicum fermentum totam massam corrūpit. Cu/
ius peccati emūdationem aliter fieri non posse: nisi p
sacrificium superius memoratum/lex dudum typice
demonstrauit. In duobus etenim pullis mysterium
dñicæ incarnationis cōsum est. Quia & corpus / &
aiam pro emūdatione peccatorum nostrorum: ille qui sa/
cerdos æternus est / ex uirgine sancta suscepit. In li/
gno aut cedrino/manifeste sacrm crucis monstratum
est. In cocco uero coccineo sanguinis præciosi redē/
ptio. In hyssopo aut apostolica prædicatio: p quam
redēpti sanguine dñi: & purificati a peccatis sumus.
Vnde Moysi præceptum fuerat: ut fasciculum hyss/
opi iungeret in sanguine: & sic populum emundaret.
Inde est q' & David in psalmo testatus est: dicēs. As/
perge me hyssopo: & mundabor: lauabis me: & sup/
niuem dealbabor. In aqua uero uiua: gratia baptisimi
salutaris cōsa est: quæ nobis uitam parit æternā. Sed
non sine causa de duobus pullis/unus occisus refer/
tur: quia corpus solummodo passionem mortis susce/
pit. Verū aīa/uel uerbum deus immortalī natura pman/
sit. Sed quia pullus uiuus/in sanguine pulli occisi i/
tinctus est: id ostēdatur quia passio corporis esset ēt/
aīa/uel diuinitati christi deputanda. Vnde & sanctus
Apostolus / dñm maiestatis crucifixum esse testatus
est. Quod aut retulit/pullum uiuum i sanguine pulli
occisi intingēdum ēē: & dimittendum in campo: &
euolaret: id utiq; ostēdatur quia filius dei post uene/
rabilem resurrectionem resumpto corpore / decāpo
mundi huius euolaturus esset ad coelum: s'm quod
scriptum est. Et ascēdit sup Cherubin: & nolauit uo/
lauit sup pēnas uētorū. Huiusmodi itaq; sacrificium
pro lepra peccatorum nostrorum/uel potius totius mūdi
oblaturum dñm/ac saluatorem nostrum: qui uerus
& ppetuus sacerdos/lex dudum p figuram ostēderat.
Vnde & septies aspergi de sanguine pulli occisi pce/
ptum est: illi q' mudaretur a lepra: qā per sanguinem
christi quo redimimur: & per septiformē gām spūs
scī qua illuminamur: plena efficit nōrū emundatio
peccatorum

SVPER

MATTHAEVM

peccatorum. Vnde in leproso isto/qui descendēti do/
mino de monte ut curaretur/occurrit: omnium pec/
catorum/uel totius humani generis figura monstra/
ta est. Quia peccato Adæ oēs quasi lepra quadam
asperfi/inquinati tenebamur. Sed postq' dñs/ac Sal/
uator noster de summitate coelorum/uelut de altitudi/
ne montis/salutis nostræ causa descendit: accepta re/
missione peccati/curā sanitatis æternæ percepimus.
Vnde non imerito huiusmodi homo octaua die in
castra redire præceptum est: ut ostenderetur quia per
dñicam resurrectionem / quæ octaua diei est/emūda/
tione facta peccati: essetis castris celestibus repræ/
sentandi/a dño/ac saluatore nostro. Sequitur. Post
hæc (inquit) cum introisset Capharnaum: accessit ad
eum quidam Centurio/rogās eum: & dicens. Puer
meus iacet in domo paralyticus / & male torquetur.
Et ait illi Iesus: Ego ueniam: & curabo illum. Respō/
dens Centurio ait illi. Dñe non sum dignus: ut intres
sub tectum meum: sed tantum dic uerbo: & sanabitur
puer meus: & c. quæ sequuntur in ipsa lectione. Quā
gloriosa fides in Centurione: & admiranda deuotio:
quæ sine ulla legis instructione/tam perfecta fide dei
filio credidit. Rogat Centurio dominum: ut puerum
ipsius paralyticum curare dignaretur. Dñs usq; ad
locum in quo paralyticus iacebat/ite disponit. Sed
Centurio fide plenus: & humilitatis suæ admodum
consciens: indignum se in tanta dignatione domini
profiteretur. Et tantum diuinæ dignationis onus ex/
cusat. Sic enim ait. Non sum dignus: ut intres sub te/
ctum meum: sed dic tantum uerbo: & sanabitur puer
meus. Plenissima fidei/ac perfectæ cognitionis ista
confessio est: ita filii dei omnipotētiam confiteri: ut
totum illi esse possibile credat. Vnde Centurio iste do/
minum/ac Saluatorem nostrum licet s'm corpus ho/
minem uideret: deum tamen eum esse uisu mentis/
ac fidei/agnoscebat. Deniq; ita ait. Dic (inquit) tñ
uerbo: & sanabitur puer meus: Quia credebatur eum
per uirtutem diuinæ naturæ ubiq; esse præsentem:
& solummodo/si uelit / uerbo omnia posse curare: co/
gnoscens ipsum esse: de quo scriptum erat. Misit uer/
bum suum: & sanauit eos. Et iterum. Nō ααλαγγ/
αα curabat eos: sed tuus domine sermo qui sanat
omnia. Quod licet scriptum Centurio legis adhuc
nescius ignoraret: id tñ credēdo fide cōfessus est. Vñ
nō imerito etiam exemplum terrenæ huius potesta/
tis necessarie attulit dicēdo. Nam & ego homo sum
sub potestate cōstitutus: habēs sub me milites. Et di/
co huic uade: & uadit: & alio dico ueni: & uenit: &
seruo meo fac hoc: & facit. Per quod / & dominum
eum: & principem celestis militiæ: & uniuersa po/
testati eius subiecta esse/ita credendo cōfessus est. Cre/
debat enim esse ipsum / cui angeli & archangeli/atq;
omnes uirtutes coelorum subiectæ sunt seruitutis ob/
sequio. Per huiusmodi itaq; fidem Centurio & im/
petrare uoluit: quod postulauit: & testimonio diui/
næ laudis dignus effectus est / ut Israelitis omnibus
præferretur. Sic enim de eo dñs testatus est / dicens.

CAP. VIII.

CXXVII

Amen dico nobis: nunq' tātā fidem iueni in israel.
In nullo reuera. Supius. n. leproso mudato/sacerdo/
tes legis/dñm tātæ maiestatis agnoscere noluerunt.
Ceturio homo gētilis/nō per legem eruditus/nō per
pphetas instructus: filium dei anteq' puer suus sana/
retur/agnouit: & sacerdotes quidem in leproso/co/
gnito diuinæ uirtutis ope credere noluerūt. Sed Cē/
turio tota fide credēs: non tñ sibi/sed & domui suæ
salutem quæsiuit æternā. Quantū ergo præstet uni/
cuiq; apud deum deuotæ fidei religiosa confessio: ex
hoc ipso cognoscimus: qā non sibi tantum/sed & suis
prodest. Ceturio credit: & puer ipsius sanitatem cō/
sequitur. Hæc igitur s'm historiam līæ diximus: nūc
quid in eadem opatione/sub spiritali intelligentia sen/
tiendum sit/debemus aduertere. In Centurione isto
q' plena fide dei filio credidit: eorum sanctorum qui
sine lege litteræ dño placuerūt: figuram monstrata est:
in puero uero Ceturionis/qui paralyticus in domo
iacebat/populi gētilium typus ostēsus est: qui graui/
bus delictis oppressus: in domo mūdi istius / animo
& corpore dissolutus iacebat. Pro hoc igitur ueniēs
dñs sanctorum præcibus exoratur: ut ad salutem gē/
tium curam uerbi diuini cōcederet: quo liberati ho/
mines de tali ualitudine peccatorum: perfectam sani/
tatem fidei/ac salutis acciperēt. Vnde & in eo quod
dixit/nō sum dignus: ut sub tectum meum intres: sed
dic tñ uerbo: & sanabitur puer meus. Domū suam/
mundum istum significare cognoscitur: sacrilegiis
gentium: & superstitionibus idolorum: atq; omni/
bus peccatis pollutum: quem indignum dñō esse te/
statur. Deniq; licet ad mundum istum/ubi habitatio
gentium erat / dominus descenderit: a uitis tamen/
uel a peccatis mundi prorsus alienus repertus est. Et
licet ad dandam salutem gentium in hunc mundum
uenisset: nō tamen in templis idolorum/sed in tem/
plo dei / quod pro tempore ædificatum Hierosoly/
mis fuerat/dominus præcepta uitæ populo gētilium
profutura tradebat. Et ideo dicitur a Ceturione. Nō
sum dignus ut intres sub tectum meum: ut pollutam
gētilium habitationem indignam adhuc dei filio dei
monstraret: sed addidit. Dic tñ uerbo: & sanabitur
puer meus. In quo id significasse cognoscitur: quia
nō antepassionem suam dñs uerbum diuinæ prædi/
cationis ad salutem gētilium per Apostolos destina/
ret. Vnde illud Pauli dictum est ad Iudæos. Vobis
oportuit primum annunciari uerbum dei: sed quia
indignos uos iudicatis uitæ æternæ: ecce conuertim/
us nos ad nationem. Sic enim mādauit nobis do/
minus. Quapropter & dominus cum laudata fide
Ceturionis/hanc ipsam futuram spem gētilium pro/
testatus est dicēdo. Amen dico uobis: qm multi ab/
oriēte: & occidēte: ueniēt: & recubent cū Habraā: &
Isaac: & Iacob in regno coelorum. Fili autē regni huius
expelluntur in tenebras exteriores. Quo dicto: manife/
ste declarauit: reprobato infideli populo iudæorum: no/
bile cōgregationē ecclesiæ ex uniuersis gētibz futu/
ram/quæ fide / & deuotione sua/digna cōiunio san/
y

eorum in regnis coelestibus haberetur. Per aduentum domini & saluatoris nostri Iesu christi. Cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

Itē alia homilia Origenis sup euāgelii hodiernū.

O C E N T E In monte dñō: discipuli ueniunt ad eum sicut alacres sicut domestici sicut p̄ximi: sicut amici uel fratres. Ideo ait & dñs ad eos. Vos estis sal terrae & uos estis lux mūdi. Nunc uero descēdente eo de mōte: turbæ secutæ sunt eum: quæ in mōtem ascēdere non potuerūt/ut pigri populi/ut negligētes/ut ip̄fecti. Ita & filii Israel primitus in mōte ascēdere non ualuerūt: ad obuiā dum deo p̄gere non potuerunt/propter suam irreligiōsitatem & impietate: sed solus Moyses ascēdit/ & pauci cum eo seniores Israel. Ita & cum dñō/discipuli soli in mōtem ascēderunt: & tardiores deorsum iterunt. Sic & modo uigilantes/ & alacres/ & fidelis aīe deum timētes/ & dñm diligentes: regna coelestia desyderātes: dñm semp sequētes/ post dñm in illum coelestē montem ascēdunt audientes Apostolum dicentem. Quæ sursum sunt querite: quæ sursum sunt sapite: ubi christus est in dextera dei sedēs. Descēdente nunc dñō: hoc est/ inclināte se ad infirmitatem: & impotentiam ceterorū: misertus imp̄fectioni eorū: uel infirmitatib; secutæ sunt eum turbæ multæ. Aliquāti propter charitatē: aliquāti p̄pter doctrinam: aliquāti propter admirationē/ & curationē. Et ecce homo leprosus unus ex illis qui curam querebāt/ qui leuamen desyderabant. Ecce leprosus ueniens adorabat eum/ dicens. Dñe si uis/ potes me mūdare. Deorsum currens rogas o homo: & in mōte nihil dicis/ Quare sic/ Quia tempus/ & opera/ oī rei sub celo. Tempus doctrinæ: ip̄s curatiōis. In mōte docuit/ illumiauit/ monuit/ aīas curauit/ corda sanauit. Propterea ergo ego illa maiora tētare nolui: illa sūma tardare passus sum. Ipsi ergo ab illo cōpleti: deorsum eo de monte ad curādum descēdente/ sicuti de celo/ sicuti de coelestibus mōtibus ad saluādos carnales descēdente: uenit ad eū homo leprosus/ adorās eum. Ante q̄ peteret/ adorare capite ante q̄ rogaret/ culturā ostēdit. Adorauit eū. Pro hoc autē ip̄so/ deū/ & dñm eū inuocans: adorabat eum. Sic & illi beati Magi prius procidētes adorauerūt eum: & ita demum ei munera obtulerunt. Eodē modo/ & nunc iste cadēs adorabat/ & sic supplicem obtulit postulationē dicens. Dñe tu qui digne adoraris: qui merito coleris: te ego ut dñm adoro: ideoq; te dñm dico. Opa prius conuictas: & sic uerba loquēs. Per te enim oīa facta sunt. Tu ergo dñe si uis/ potes me mūdare. Voluntas tua opus est: ideo si uis potes me mundare. Voluisti ut hac imundissima lepra super me ueniret: siue p̄pter mea peccata/ ut correptus poenituissē: siue propter tuam prudētiā/ ut mirabiliter me mūdans magnificeris. Oīa disp̄santer & prudenter facis: & salutem largieris tribuis. Siue ergo hanc lepram propter mea peccata portauit/ dimittens culpas meas/ munda me: siue propter prudētiā tuam/ me mirabiliter munda-

da: ut ab omnibus magnificeris. Dñe si uis potes me mundare. Voluntas tua opus est: quia & opera uoluntati tuæ obediunt. Ideo si uis/ potes me mūdare. Non dubito: non fallor: non dico sicut ille qui filii salutem depracabatur: si quid potes/ adiuua nos. Sed scio quia omnia potes: ideoq; non potentiam peto: non fortitudinem quero: has enim scio inderficientes: sed tñ uolūtatem tuam dep̄cor: & sequens uirtus statim hanc grām a dimplebit. Dñe si uis/ potes me mundare. Mihi ad bñficiū: tibi ad laudem: uidentibus ad miraculū/ & proficiendi doctrinam. Dñe si uis/ potes me mūdare. Tu prius Naamā principem Syriæ per Eliseum in Iordane tingens lepra mundaisti: tu & modo si uis/ potes me mūdare. Cui respondens dominus ait. Confiteris quia ego possum: profiteris quia si ego uolo/ fit: ideo uolo: mūdare. Voluntatem p̄caris: potentiam confiteris: uolo/ mundare. Magnifice credis: magnifice & mun- daberis. Plenissime cōfiteris: plenissime lātificaberis: uolo/ mūdare. Non dubitasti credere: nō tardo sanare. Non distulisti cōfessionem: non differā temū dare: Volo/ mundare. Vt & magnā grām tibi ostēdam: manū ad te porrigam. Extēdens itaq; manum Iesus: tetigit eum dicens. Volo/ mūdare. Et quare tetigit eum dñs: cum lex phibuisset leprosum nō tangere/ Propter hoc tetigit/ ut ostēderet quia oīa munda mundis: quia aliq; aliis non adherent inquinamēta: quia extranea imundities imaculatos nō incoinquinat. Sed adhuc p̄pter quid tetigit/ Vt humilitatē demonstraret: ut nos doceret nullum spernere: nullum horrere: nullum contēptibilem ducere propter corporis lāSIONem/ aut maculationē: quæ a dñō imittuntur: pro qua ip̄se scit rōne. Extēdens ergo manum Iesus: tetigit eum. Medicus (ait) sum coelestis: corpora cum aīis curare possum: p̄pterea oēs tango: non ut infirmitas mihi adhaereat: sed ideo ut ab his qui eam hñt/ expellam. Sol enim sum incorruptibilis (ait) & luna iustitiæ: ideoq; omnibus appropio: & oēs meis splendoribus ad salutem irradio. Ip̄se uero (sicut fui) permaneo in singulari meæ sanctitatis pulchritudine. Et extendens manum/ tetigit eū. Non sperno legem: sed curo uulnus: non destruo mādātum: sed fugo/ atq; mūdo lepram. Ideoq; quum extendendo manum: mox effugit hāc cōtaminatio: meæ uirtuti proximare/ uel resistere meæ potentia non poterit. Dico/ mundare: & manum ad tangendū extendens: effugit illico lepra: & inuēta est manus dñi non lepram/ sed mundum tetigisse corpus. Consyderemus & nos fratres carissimi: ut nullus peccati lepram in sua habeat anima: ut nullus cōtaminatio- nes delictorum in suo retineat corde. Et si habet: in- stanter adorans dominum/ dicat ad eum. Domine si uis/ potes me mundare. Tu illum prius multa delicta committentem mundaisti Manassen: tu aliis innumerabilibus a seculo peccantibus: misertus es: tu ergo si uis/ potes me mundare. Et dominus mox misericordiæ porrigens manum/ dicit: uolo/ mūdare. Et

re. Et Iesus ait illi mūdato a lepra: huic cui misertus est: huic credenti domino: qui confessus est in uirtute eius: huic ergo dixit Iesus. Credidisti/ sanus es: sperasti/ mundus factus es. Noli obliuisci qualis fueris: & qualis factus es. Non cesses gratias agere: non taceas confiteri. Hoc & nos facere debemus carissimi: quando a dñō nostro de aliquo periculo liberamur: quando ab aliquo dolore saluamur/ siue infirmitatib; siue uulnerib; siue de qualibet necessitate. Nō efficiamur ingrati: non relinquamus redemptorem nostrum: sed alacriter gratiarum actiones ei reddamus. Sed & munera s̄m substantiam nostram ad honorificandū eum/ exhibeamus. Hoc enim & illi mandauit dominus. Vade/ ait ad sacerdotem: & offer munus tuum. Dixit ergo ei Iesus. Vide nemini dixeris. Et quare o dulcissime domine nunc dicis nemini dixeris/ Propter meam (ait) humilitatem: propter meam dulcedinem: ut & uos doceamini/ quando aliquid boni faciis/ nō gloriari: non extolli: non inaniter placere uelle in conspectu hominum: sicut consuetudo est aliquantis: siue quum boni aliquid fecerint: siue quum ieiunauerint: siue in pauperum elemosynis & largitatibus: siue in altaris honore: siue in sanctorum honorificentia. Etenim ip̄si ante homines uolunt gloriari/ & sibi placere: ante dominum mercedē perdentes. Vide nemini dixeris. Te enim tacente/ hoc mirabiliter clamabit: te os non aperiente/ omnis cordis substantia iubilabit. Hesterno die imundus hodie mundus. Ante pusillum horribilis: & nūc decorus. Vide ergo nemini dixeris: sed uade ostēde te sacerdoti. Ambulātem te ad templum/ uidētes mirabūtur: & sacerdos uidēs expauescet: qm̄ s̄m legem semel & bis ab eo ablatus: & ostēdens teip̄m/ mūdari nō potuisti. Vade ergo ostēde te sacerdoti: & uidēs cognoscat/ quia nō per legis cōsuetudinem mūdatus es: sed p̄ gratia op̄ationem: Nō per terrenorū sacerdotū imaginem: sed p̄ coelestē sūmi sacerdotis splēdorem. Vade ostēde te sacerdoti. Sacerdoti te ostēda sūmo sacerdoti dei patris mūdatus: sed nō uidearis in cōspectu dñi inanis. Nō uidearis sacerdoti manu uacua ad eū uenire: nō uenies in cōspectu sancti templi iustus: sed offeres munus tuum. Ad illū enim tunc hoc dictum/ nos admonet oēs: ad illum loquens/ nobis omnibus dicit: ut & nos dona/ & munera nostra nō teneamus: apud nos/ sed reddamus deo: maxime cū de aliqua liberamur tribulatione. Offers (inqt) munus tuum. Quare/ Vt oēs qui uident te portare & offerre: credāt his mirabilibus: & magnificent deum qui misertus est tui. Et infidelibus per hoc increpatio & testimonium/ duritiæ cordis ip̄sorū fiet. Sic & illū languidum triginta & octo annis iacētē in infirmitate erigens a langore/ iussit portare grabatum/ & ire in domū suam: ut hunc ipsum lectū portatum ab eo per mediam ciuitatē clamasset/ saluātem se iuocando & laudando. Sic & illum cecū in natatoria filoe misit: ut uidētes ambulare illum eūdem cecū/ & iterū remeātē/ mirati & obstupescētes/ crederent huic ta-

lia tñiacula facienti. Post hæc (quæ superius dicta sunt) cum introisset capharnaum ciuitatem Galilææ: sic cognominata est Capharnaū: in qua dñs sæpius uirtutis suæ magnificentiā monstrauit: accessit ad eum Cēturio. Ingrediete eo Capharnaum. Cur ibi ingressus est/ Propter hoc quod inuenit: & statim manifestum est. Accessit ad eum Cēturio. Accessit uere: nō dimidiis/ sed totus: non aspectu corporis tñi: sed aīæ plenitudine: nō facit tñi: sed & imaculato corde. Accessit Cēturio: alienigena/ generatione/ sed domesticus corde/ alienus natione/ sed alacer fide: militum princeps: sed plus angelorū gaudium. Accessit ad eū Cēturio. Increpatio est illorū qui quōdam ad Eliam in Carmelo ascēdētes quinquagenarii: mox in infidelitate sua igne cōbusti sunt: & iste in fide/ mox in sinu deputatus est Habrææ. Accessit ad eum Cēturio/ rogans eum & dicēs. Dñe puer meus iacet in domo paralyticus/ & male torquetur. Multi in illo tpe pro diuersis rogabāt infirmitatibus: alius pro filio: alius p̄ aliquo alio: sed nullus pro seruo nisi iste solus: & hoc ei in augmētum beatitudinis/ & coronā gloriæ erat. Quid. n. cogitabat iste beatus/ Quod æstimabat in oibus bonis plenus Cēturio/ Iste aiebat: mihi seruus est: & ego seruus creatoris sum. Iste me habet sup terram dñm: & ego hunc magnū in coelis habeo dñm. Si ergo ei non miseror: quō mihi ille miserebitur/ Si ego huic nō subuenio: quō mihi ille subueniet/ Sic debent oēs qui famulos hñt & famulas/ cogitare: sic miseri: sic cōdolere eis: sic supplicare: sic curā habere de seruis uel de ancillis suis: sicut & ille beatus Centurio. Puer meus (inqt) iacet in domo. Nō in una re tñi miserabilis/ q̄ iacet: sed in alia q̄ paralyticus: tertia q̄ male torquetur. Oīa. n. ista dolore cōgeminauit: & iacētē/ & paralyticū/ & dure detentum. Ideo ut suæ aīæ angustias demonstraret: & dñm cōmoneret: quatenus & illius cruciatū demonstraret: & dñi beniuolētiā iuitaret: puer meus (inqt) iacet in domo. Et huc quare nō attulisti eū: sicut illi illum paralyticū in lecto portauerūt/ Ideo ait: quia non opus est ostēdere illum oīa uidēti: nō opus est in cōspectu eius afferre cuius potētia nō terminat/ nec includitur/ neq; excluditur. Iacet in domo paralyticus: & male torquetur. Quid ergo uis/ qd cupis: qd desyderas/ Nō multum loquar (ait) scio. n. qd ad oīa cognoscentem loquor. Non uerbosus ero: scio enim quia ad oīa præsentem n̄ deo. Ideoq; iste cognoscent corda respondēs/ ait. Ego ueniam/ & curabo eum. Ego ad Habraam ueniens: senilem Sarraē uterum sanauit: in senectute eis Isaac filium donās: ego & nunc ueniens ad te/ curabo eum. Et quomodo dñe promittis aduētum tuū huic/ Nec petit/ nec quarit/ sciens quia nō acceptabile sit ei/ ut uenias in domū suam: p̄ quid oīno hoc p̄fers/ Ob hoc ut & uos p̄ualeatis: & eius fidei affimiletis: uel cognoscatis qd sit iste: uel qualis in eo fidei thesaurus habeat occultus. I. n. & primitus Habraā tentauit: nō pro hoc ut cognoscerem/ quem ante sciebam: sed ut uos similes ei in omni tentatione & for-

tissimi inueniamini. Et Iob probauit non propter hoc probauit: quæ iuste testificatus sum: sed ut uobis spem & fiduciam uel confidentiam demonstrarem. Ideo & huic dico. Ego ueniam & curabo cum: ut & ipse magnam suam fidem proferens dicat. Domine tenuisti me de hoc promisso: conturbasti me de hoc dicto: interfecisti fortitudinem animæ meæ in hoc uerbo. Non sum dignus aspectum: non sum dignus appropinquationem: non sum dignus accessum uel introitum tuo. Domine non sum dignus: ut intres sub tectum meum. Moyses primitus ille magnus & tuus confabulator: ille mirabilis narrator operum tuorum: ille fidelis in tota domo tua: nimium se huiusmodi dicens. Non sum eloquens ante hesternum & tertium diem. Quantomagis ego dicam domine non sum dignus: ut sub tectum meum intres. Alienigena sum: gentilis sum: miles sum gladio accinctus: sanguinem fundens: ad plium exiens: ideoque non sum dignus ut intres sub tectum meum: sed tamen dic uerbo: sed tamen ueni uerbo. Verbum tuum / aspectus tuus est: uerbum tuum / opus consummatum est. Ideoque dic uerbo: unde absens corpore: quod præsens spiritu consummare potens es. Ubique indeficiens tua præsens: ubique præsens tuus aspectus. Ecce ego accessi / & introitu tuo indignus sum: & iste infirmus uerbi tui uisitatio indiget: & ideo dico uerbo: & sanabitur puer meus. Sed & hoc nullum uerbum pertranseat / sicut pullum aliqd: quod dixit ille beatus: non sum dignus ut sub tectum meum intres. Intrat & nunc dominus sub tectum credentium: duplici figura uel more. Nunc enim quoniam sacri uel religiosi & deo acceptabiles / ecclesiæ antistites sub tectum tuum intrant: tunc ibidem dominus per eos ingreditur: & sic tu exitus tuus tanquam dominum suscipiens. Et aliud quoniam sanctum sum: mis cibum: quoniam illud incorruptum accipis epulum: quoniam uitæ panem & poculum frueris: quoniam maducas carnis & bibis sanguinem domini: tunc dominus sub tectum tuum ingreditur: Et tu ergo humilians te metipsum: imitare hunc Centurionem & dicito. Domine non sum dignus: ut intres sub tectum meum. Vbi enim indigne ingreditur: ibi ad iudicium ingreditur illi accipienti. Sed adhuc quid adiecit: ille beatus in sequentibus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus: & habeo sub me milites: & dico huic / uade & uadit: & alio ueni: & uenit: & seruo meo fac hoc / & facit. O prudentia / o intellectus animæ: o munditia cordis. Prior omnium manifestæ charitatis confessionem reuelauit: & noui testamenti mysterium declarauit: & ecclesiæ in se monstrauit imaginem: primitiæ ex gentibus domino credentium factus est. Ego (ait) homo sum sub potestate regis: uel principis: indignus ego habeo sub potestate mea milites: & seruos: & tu habes sub potestate tua angelos sicut milites: & omnes sanctos seruos. Ego mando unicuique: & facit secundum præceptum meum: & tu mandas / quod & statim completur. Quod enim mandas / & dicitur / fit. Mandas: & sine mora perficitur. Omnis enim creatura seruit tibi: & ideo dic uerbo: & perficitur uelociter: & sanabitur puer meus. O fides uiri: o religiositas mili-

tis. Quomodo temagnificemus o dulcissime amice ueritatis? Te admiratur dominus: & tuam indeficientem magnificat fidem. Quomodo de errore eorum / deum non cognoscendum / tantam manifestas iustitiam? Quomodo ex ore stultorum idolis seruitutem / tam limpida fulsit fides? Audiens ergo dominus: admirabatur eum. Et quid deus unigenitus admiratur: quantum sit & quale: & quam inenarrabile & inestimabile? Percipe sensu o carissime: quod deo nihil est mirabile: nec aurum: nec diuitiæ: nec regna: nec principatus. Ista omnia sunt in conspectu eius tanquam umbra: & sicut nihil: & sicut flos decidens. Nihil ergo in conspectu dei mirabile est: nihil magnum / nihil præciosum: nisi tantum una fides. Hanc miratur: hanc honorificat: hanc acceptabilem sibi æstimat. Ideoque conuertens se ad sequentes turbas dixit. Amen dico uobis: hoc est uere dico uobis: non inueni tantam fidem in Israel. Non in illo priore Israel beato Iacob: tantam abnegat se dominus fidem inuenisse: ille enim non tamen credit dominum: sed & prophetauit de eo: & apertius eius iustitiam monstrauit: & manifestum in carne aduentum eius prolocutus est. Nisi credidisset ei: quomodo de eodem prophetasset? Sic & hi qui de Israel processerunt. Israel etenim & ipsi nominati sunt prophetae: & iusti: David: Hesaias: & Hieremias. Hi omnes clare & manifeste eius aduentum pronuntiauerunt. Omnes namque hi habuerunt fidem: habuerunt etiam & prophetiam. Et iste beatus Centurio fidem habuit: sed prophetiam non habuit. Ideoque dominus miras: magnificat fidem eius / super illum qui tunc fuit Israel: hoc est spirationes qui tunc fuerunt tribus Israel: & non super eos / qui postea prophetae: & iusti: inuenti sunt in Israel. Amen dico uobis: nec in Israel tantam fidem inueni: sicut in gentibus: sicut in barbaris: sicut in alienigenis. Gentes filii dei inuocant: omnipotentem unigenitum confitentur: dominum asserunt: & sicut dominum diligunt: & sicut beati omnia dispensantem adorant: & Israel me non cognouit: & populus meus hic me non intellexit. Ideoque Belzebub: & Samaritanum appellat: & peccatorem æstimant. Iarius Israel princeps pro filia sua me petens: non dixit: dic uerbo: sed ueni (ait) uelociter antequam moriatur filia mea. Nicodemus doctor Israel / de fidei sacramento audiens: ait. Quomodo potest hoc fieri? Maria: & Martha menimur diligentes: dicunt. Domine si fuisses hic / non esset mortuus frater meus: tanquam dubitantes quod ubique non uelox sit adesse mea potentia. Ideoque non inueni tantam fidem in Israel: sicut in isto alienigena. Dico autem uobis: quod multi ab oriente: & occidente: uenient & recumbent cum Abraam: Isaac: & Iacob in regno cælorum. Dico uobis: testor uobis: annuncio uobis: prædico uobis: quod multi uenient de quibus iam propheta locutus est dicens. Et uenient gentes multæ: & dicent: uenite ascēdamus in montem domini: & in domum dei Iacob ingrediamur: & ostendat nobis uias suas & ambulemus in eis. Multi uenient de quibus ait dominus: Et alias

Et alias oues habeo: quæ non sunt ex hoc ouili: & illas adducam: & erit unus grex: & unus pastor. Multi uenient de quibus dictum est: ut & filii dei: qui dispersi sunt: congregentur in unum. Ipsi ergo omnes uenierunt. Vni uenient: Ab oriente: & occidente: hoc est ex omni genere: quæ sub cælo est: ab oriente: usque ad occidentem. Sicut enim per omnes gentes debet hoc euangelium prædicari: sic ex omnibus gentibus uenturi sunt ad regnum cælorum. Vel adhuc ab oriente / hi qui statim illuminati transeunt: & ab occidente / hi qui passionibus: & persecutionibus usque ad mortem tolerarunt pro fide. Multi ergo uenient. Et quomodo alibi dicitur o dulcissime domine: multi uocati: pauci uero electi? Multi (ait) uocati sunt: & pauci electi. Simul uero uenientes: & simul congregati in tempore uisitationis multi inueniuntur: minimumque innumerabiles. Multi enim uenient ab oriente: & occidente: & recumbent: non carnaliter iacentes: sed spiritualiter requiescentes: non temporaliter potantes: sed æterne epulantes: recumbent in regno dei: ubi lux est & spes: ubi lætitia & exultatio: ubi est gloria: & benedictio: ubi lux oculorum: & longæuitas uitæ æternæ: ubi omnes incundantur: ubi omnes gaudent: ubi patres illi beati recumbunt: ubi omnes prophetae requiescunt: ubi apostoli: & euangelistæ super gloriosos sedent thronos: ubi multitudo martyrum in æterna gloria gloriatur: ubi copiositas uirginum in secula exultat: portans coronam immaculatæ uirginitatis. O dulcissimi fratres: unanimitis conuentio: hilaris congregatio: fulgens coniunctio. Ista est a seculo benedicta: & annunciata: ista est exultatio: ista est ab initio narrata requies. In istam festinauerunt omnes dominum diligentes: ad istam colliguntur omnes ex gentibus domino credentes: religiositatem seruantes. In eam & nos omnes pergamus o religiosi filii dei: ad istam omni uirtute nostra festinemus. Nihil nos reuocet: nihil nos retardet: nihil nos impediatur ad hoc desiderabile properare conuiuium. Omnem negligentiam a nobis pellamus: omnemque desidiam ab animi & corporis impedimento a nobis proiciamus: ut huius beatitudinis: & requiei domestici efficiamur: quatenus sanctorum huius (ut dictum est) epulationis digni inueniamur. Vade & sicut credidisti fiat tibi. Sic fiet uere unicuique homini: sicut crediderit: secundum mensuram fidei metietur ei: & ista a domino gratia. Ideoque dixit ad illum dominus. Sicut credidisti fiat tibi. Credidisti quia omnia possum: credidisti quia sum dominus omnium: sicut credidisti: ita & fiat tibi. Credamus & nos fratres carissimi: Iesum christum deum / ac dominum nostrum omnia posse: ubique præsentem esse: remissionem nobis cum factorum peccatorum eius indulgentiam (Si tamen eius præcepta seruemus) largiri: ut & unusquisque nostrum cum Centurione isto audi re mereamur: uade: & sicut credidisti: fiat tibi. Adiunxerat ipso domino nostro Iesu christo. Cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

Domine. iiii. post Epiphaniam secundum Matthæum. Ca. VIII. IN ILLO Tempore: Ascendit Iesus in nauiculam secuti sunt eum discipuli eius. Et reliqua. Homilia. NGREDIENTE domino in nauiculam: secuti sunt eum discipuli eius: non imbecilles: sed firmi & stabiles in fide: mansueti: & pii spernentes mundum: non duplici corde: sed simplici. Si ergo secuti sunt eum: non tantum gressus eius sequentes: sed magis sanctitatem comitantes: & iustitiam eius sectantes. Et ecce tempestas magna facta est in mari: ita ut nauicula operiretur fluctibus. Cum enim multa / magna: & miranda ostendisset in terra: transiit ad mare: ut & ibidem adhuc excellentiora opera demonstraret: quatenus terræ / marisque dominum se esse cunctis ostenderet. Ingressus ergo nauiculam fecit turbari mare: commouit uentos: commouit fluctus. Cur hæc? Ideo ut discipulos mitteret in timorem: & suum auxilium postularent: suam quoque potentiam rogantibus manifestaret. Illa tempestas non ex sese oborta est: sed potestati paruit imperantis: eius qui educit uentos de thesauris suis: qui terminum mari arenam constituit. Dixit enim ei. Vsq; huc uenies: & non supergredieris: sed in temetipso confringetur fluctus tui. Huius ergo iussione: & præcepto orta est tempestas in mari: propter occasiones superius memoratas. Facta est tempestas magna: & non pusilla: ut magnum opus & non pusillum ostenderet: quatenus fluctus nauiculæ irruerent: tanto magis timor discipulos conturbaret: & plus magis desideraret ad delibandum se per miracula saluatoris. Dominus uero dormiebat. O res mirabilis: & stipendia: is qui nunquam obdormit: dormitis qui cælum: & terram gubernat: dormitis qui nunc qua dormit: neque dormitat: ipse dormire dicitur. Dormiebat quidem corpore: sed uigilabat deitate: dormiebat corpore: sed conturbabat mare: erigebatque fluctus: & apostolos conterrebat / suam ostensurus potentiam dormiebat corpore: sicut & ad puteum de itinere lassus uel fatigatus sedebat: demonstrans quia uere humanum corpus portabat: quod corruptibile induerat. Ipso corpore dormiebat: deitate uero commouebat mare: & iterum complacabat. Dormiebat itaque corpore: ut apostolos suscitaret: & uigilare faceret: præcipue autem nos omnes ne unquam animo dormiamus: ne uel intellectu uel prudentia: sed uigilare omni tempore: & iubilaré domino: & salutem ab eo postulare studeamus. Nam ipse qui dormiebat corpore: illud uerbum sancti dicit. Ego dormio: & cor meum uigilat. Ad quem accedentes discipuli: suscitauerunt eum dicentes. Domine salua nos: perimus. O beati / o ueraces dei discipuli: dominum saluatorem uobiscum habetis: & piculum timetis? Vita uobisculum est: & de morte solliciti estis? Maris turbamur: metis: creatorem eius præsentem suscitatis: quasi non possit dormiente corpore fluctus sedare: uel mitigare? Sed quid respondent hi dilectissimi discipuli? Paruuli (inquiunt) sumus adhuc infirmi: & nondum robusti: ideoque timemus: ideoque trepidamus: necdum

vidimus crucem dñi: necdum confirmavit nos pas-
sio dñi & resurrectio: non ascensio in excelsis: non
missio: vel descensio spiritus sancti paracleti: ppter
fragilitatem nostram: propterea & saepe audivimus a
dño increpationem pusillae fidei. Supportamus: to-
leramus libenter: voluntarie sustinemus. Unde & nūc
dñs. Quare conturbati estis: pusillae fidei? Cur
non habetis fortitudinem? Cur non confidentiam? &
fiduciam apud vos tenetis? Et si mors irrueret: nōne
eam debuistis constantissime sustinere? Ad omne. n.
quicquid eveniret: fortitudo necessaria est. Ad om-
ne enim periculum / vel tribulationem usq; ad aenae
exitum: similiter & contra delicias: & divitias: & ho-
niores terrenos animi fortitudo tenenda est: ut neq;
extollaris o homo: neq; in supbiam erigaris. Nō de-
spicias inimicos: neq; humiles spnas: neq; obliuiscas
ris dñm: neq; derelinquas creatorem: neq; existas ingra-
tus. Si ergo in necessitate / & in piculis fortitudo ne-
cessaria est: ut viriliter cum fide toleres universa: mul-
to magis contra delicias (ut dictum est) & luxurias
fortitudo necessaria est: ne in mulpulam icidas dia-
boli. Quare ergo turbati estis pusillae fidei? Si deum
me vere eē creatorem oīum suscepistis: quare nō cre-
ditis q; ea quae a me facta sunt: in mea habeo potesta-
te? Quare ergo dubitatis pusillae fidei? Qui pusillū
credit arguetur: & qui nihil credit contēnetur: fragi-
les in fide corripientur: alieni oīno a fide punientur.
Tales fuerunt Iudaei: & pagani: ideoq; in malis suis
evanuerunt. Tales etiā haeretici: ideoq; in die iudicii
condēnabuntur. Tunc surgēs impavit ventis: & ma-
ri: & facta est tranquillitas magna. Scriptum est. Et exur-
gens tanq; dormiēs dñs: tanq; potens crapulatus a vi-
no: & percussit inimicos suos in posteriora. Et nūc sur-
gens impavit ventis: & mari: & facta est tranquillitas ma-
gna. Impavit ventis: & mari sicut creator: sicut suis:
ut potēs: ut dñs impavit ventis: & mari: primitus ante
discipulos: ut audientes firmarentur in fide. Et poten-
tia deitatis occulta impabat: & cōminabatur ei. Ma-
gis aut regebat: & placabat illud: sū q; quidam ait.
Potentia mitigavit mare. Impavit ventis & mari: &
facta est tranquillitas magna. De magno uēto: & tem-
pestate magna mari conturbato: & tumentis: facta est
tranquillitas magna. Decet enim hunc magnum: ma-
gna & miranda facere. Ideoq; paulo ante magna ac-
cinctus potētia: magnifice conturbavit profundum
maris: & nūc itē in eo ipso ostēdens suae magnifi-
centiam potēstatis: tranquillitē magnam fieri iussit.
Hac ideo ut nimium cōturbati Apostoli: magnifi-
ce exhilarati lætarentur. Dedit enim p hac oīa nobis
dñs figuram: & doctrinā imaginem: ut & nos in oī
conturbatione: & contumelia patiētiā teneamus:
stabiles simus: fidē non deferamus. Et si oīs iste mū-
dus tanq; mare ebulliat: atq; in furorem confurgat: &
si oēs uēti: & vertigines demonum undiq; saeviat:
& si oīs (ut supius diximus) tēpestas maris: idē oīs
principatus: & potēstas mundi concitetur: & in tu-
more iracundiae spument: ut furiant sup sanctos: & si

adhuc usq; ad coelos sese extollant: ut tēpestates ma-
ris malignantes: ac dolos: & fremitus cōcitantes ad-
versus aliquem vestrum: nolite timere: nolite turba-
ri: nolite contremiscere: nolite deficere. Oēs. n. quot
quot in fidei navicula cum domino navigatis: oēs
quot quot in hac nimirū sanctae ecclesiae navicula cū
dño per hunc undosum supernatatis mundum: et si
ipse dñs dormiat pio sōno nostrā patiētiā: & to-
lerantiā expectans: vel in pio: p cōnitiā: & cō-
versionem sustinens: alacriter accedite ad eum: ora-
tionibus instantes: atq; cum propheta dicentes. Exur-
ge quare obdormis dñs: exurge: & ne repellas in fi-
nem. Et itē. Exurge dñe: adiuvā nos: & redime nos
propter nomen tuum. Et ipse surgens impavit ven-
tis: his aereis demonum spiritibus. Ipsi enim maris
tēpestates cōmouent: hoc est amarus: & elatos con-
citant fluctus: id est principes mundi ad psecutionem
sanctis oībus imittendam: ad contumelias fidelibus
ingerendas. Oībus dñs imperat: oībus cōminatur:
oīa mitigat: facitq; tranquillitatem magnam circa cor-
pus: & spm pacem ecclesiae: & serenitatem mundo.
Quomodo nāq; saepius consilia infidelium cōmo-
ta sunt adversus veram: & firmā ecclesiam: aliquo-
tiens paganorū: aliquoties haeticorū. Quēadmo-
dum saepius sicut maris fluctus irruerant cōminan-
tes & conterrentes huius principes mundi: per oīa
perdere ecclesiae filios arbitantes? Sed surgens dñs
increpavit demonum uētos: & oēs evanescere se-
cit audaces aduersarios fidei: magnāq; pacem: & tran-
quillitatem dedit ecclesiae suae. Hoies aut illi in nau-
icula mirati sunt. Qui hoies? Scilicet hanc hñtes na-
uicula: aut ei intēdentes nauiculae. Non putes hic
per hoies Apostolos significatos. Nūq; enim inue-
nimus pter honorem cognominari dñi discipulos:
sed mō semper aut apostoli: aut discipuli noiantur.
Mirabantur illi hoies: hi qui cum eo navigabant: hi
quorū erat nauicula: hi qui in ea nauicula sese transi-
gebant: hi mirabantur. Et admiratione dignum fuit:
mare a profundo cōmotum mitigari: eiusq; elatos
placari fluctus: uētos furentes compesci. Mirabatur
ergo dicēs. Qualis est iste: quia uēti: & mare obce-
diunt ei. Non interrogātes dicunt: qualis est iste: sed
asserentes: q; hic talis est: cui mare: & uenti obcediūt.
Qualis est iste: hoc est quātus: q; fortis: q; potēs: q; ma-
gnus. Qualis est iste: maior Moysē potentior Elia. Il-
li enim ambo e qbus unus ligno mare percussit cum
labore discidit: alius iētū melote Iordanem pertran-
sit. Iste uero uno uerbo mandat illis qui nō hñt uer-
ba: & obcediunt ei: ii qui nō hñt auditum obtem-
perant: ii qui prudētia: & intellectus exptes sunt: in-
clinantur: iabēti: quibus neq; loquela: neq; (ut dixi)
sermo est: obcediunt. In eadem. n. substantia in qua
sunt: & sua natura mouētur: & iussioni deferunt ad
cōfusionem mortalium: ad condēnationem corru-
ptibilibus. Labet mari & non contēnēdit uēti: &
tēpestatibus: & mox cōpescuntur: iabet oī creaturae:
& nō supgreditur iussione eius. Et unum hoīum
genus &

genus: & unum quod sū similitudinē dei hono-
rificatum est: cui uerbum: & prudētia data est: hi soli
hoies resistunt: hi tñ in obediētes sunt: hi soli con-
tēnunt. Ideoq; & hi soli in iudicio dānabuntur: & a
iustitia puniētur: ueluti deteriores mutis aialibus: uel
his qui sine spiritu: & ania sunt in hoc mūdo. Mira-
bantur ergo illi: quia mare cōpescuit: & uēti mitigati
sunt. Admiremur & nos: qñ & benignitates & beni-
uolentias ostēdit circa nos dñs: qñ nos de piculis sal-
uare dignatur: qñ de tumultibus: & tribulationibus
multis nos liberat: qñ ab inimicis insequētib; eruit
nos. Miremur: & mirantes gratias agamus: & grāe
obaudiamus: obaudientes timeamus: timentes dili-
gamus: ut aeternae charitatis ab eodem hāredes effi-
ciamur. Mirabatur dicentes. Qualis est hic? Sicut hō
uideretur: & sicut deus potētiā ostendit. Sicut unus
carnalium putatur esse: & super oīa carnalia: magna
ostēdit mirabilia. Dormit sicut homo: & impat uēti
sicut deus. In nauicula sedet: & oēm creaturā iussioe
inclinat ubi uult Iesus christus dñs noster. Cui est glo-
ria: & imperium in saecula saeculorum. Amen.

Homilia scda Origenis sup Euāgeliū hodiernū.

ACENDENTE Iesu in nauicula: secuti sūt
eum discipuli eius. Et reliqua.

AVIGANTE Dño cum discipulis: or-
ta est magna tēpestas: ita ut nauem / conciti
maris in surgētibus fluctibus obruerent. Ipse ue-
ro (inquit) dormiebat. Mira ratio: ascendit paruam
nauicula: ut nauigaret: ille qui totū mūdu diui-
na uirtute gubernat. Dormit in somno: q; populum
suū uigilia aeterna custodit. Dormiuit aut dñs: nō
necessitate infirmitatis humanae: sed spontanea uo-
luntate. Nam quum in dei illa aeterna natura sōnus
non cadat: sū q; de eo legimus dictum: ecce nō dor-
mitabit: neq; dormiet: q; custodit Israel: tñ dñs ac sal-
uator noster ad probādā in se suscepti corporis ueri-
tatem: oīa implere dignatur: ut enidēter ueritatem in
se suscepti corporis demonstraret. Sed quum dormiente
dño: saeuiente procella: usq; ad periculum nauis uio-
lenti fluctus insurgerēt: discipuli timore percussi: do-
minum suscitant: dicentes. Dñe libera nos: perimus.
Quod id ipsum olim David ex persona apostolorū
suscitatum dñm significare uidetur: cum dicit. Exur-
ge: quare obdormis dñs? Exurge: adiuvā nos ppter
nomen tuum. Surgens ergo dñs: ait illis. Quid timi-
di estis modice fidei? Et impavit uentis: & mari: &
facta est tranquillitas magna. In quo manifeste diuini-
tatis suae potētiā dñs declarauit: dum uiolētos ma-
ris fluctus: diuinā potēstatis uerbo cōpescuit. Neq;
enim uenti: uel mare obcedere poterant: nisi dño: &
creatori suo. Quod futurū David ante prænūciauerat
dicendo. Viderūt te aquae: deus: uiderūt te aquae:
& timuerūt: & turbatae sunt abyssi: multitudo soni-
tus aquarū: uocē dederūt nubes. Et quae istae nubes
sunt: quae tumētib; aquis uocem dederūt: nisi di-
scipuli: qui uiso signo diuinā uirtutis: exclamauerūt
dicentes. Vere hic filius dei est. Nubes autem iccirco

Apostoli intelliguntur: quia more nubium de terra
surgentes ad coelum: sine aliquo pōdere peccati: spi-
ritualis naturae leuitate ferūtur: & ad irriganda corda
credētium: pluuiam diuinā p dicationis infundunt.
Alio quoq; loco idem David: q; imperatē dño: uer-
bo maris uiolentia mitiganda esset: ita testatus est di-
cens. Tu dñaris potēstati maris: motū aut fluctuum
eius tu mitigas. Et itē. Qui conturbas fundum ma-
ris: sōnum aut fluctuum eius quis sustinebit? Et itē.
Ecce dabit uocem suam: uocē uirtutis suae. Hāc utiq;
uocē: qua diuinā potēstatis uirtute: uēti imperans:
maris trāquilas restituta est. Beatus quoq; Iob: hoc
ipsum futurū: per spm scm non ignorans: quum de
dño loqueretur: ita ait. Virtute sedabit mare. Quum
igitur sedata tēpestas maris: iussione uerbi esset trā-
quilas restituta: hi (inquit) qui erant in nauī: mira-
ti sunt dicentes. Qualis est hic: q; uēti: & mare obce-
diunt ei? Hanc aut dñi uerbi uirtutem: & eorū qui
in nauī erant admirationem: olim sanctus David p-
nūciauerat in psalmo: dicēdo. Qui descēdunt mare
in nauibus: faciētes opationem in aquis multis: ip-
si uiderūt opa dñi: & mirabilia eius in profundo. Dixit
& stetit spūs procellae. Et itē. Statuit procellam in
auram: & siluerūt fluctus eius: & lætati sunt quia si-
luerunt. Hāc itaq; primo / sū similitudinē historie
per dñi uirtutē: ita gesta cognoscimus: sū allegoricā
uero rationem: quae in his oībus figura monstrata
sit: sollicite debemus intēdere. Quare dū est enim
quid hac nauis iuxta spirituales rationem intelli-
geat: uel quod hoc mare: uel q; insurgentes fluctus
concitant: q; ēt sōnus dñi: uel quae hac increpatione dñi
in uentos: & quae ista restituta tranquillitas: uel quae
digna admiratio nauigantium. Et non dubium est:
nauē istā ecclesiam figurasse: sū q; per Salomonē
de ea spūs sanctus loquitur: dicēdo. Facta est tanq;
nauis: quae mercatur a lōginquo. Idē ecclesia: quae
nauigantibus Apostolis: gubernante dño: flante spi-
ritu sancto: p dicationis uerbo: utiq; discursu: portās
secum magnū: & inestimabile precium: quod om-
ne genus hoīum: uel potius totum mundū: sanguis
ne christi mercata est. De qua alio quoq; loco idē Sa-
lomon retulit: dicēdo inter cetera. Vestigium nauis
huius pelagizantis: inueniri nō posse: ostēdens con-
uersionem ecclesiae: nō terrenam esse: uel saeculi: sed
ecceste: sū q; sanctus Apostolus refert dicēdo. No-
stra cōuersatio in coelis est. Mare uero saeculum intel-
ligitur: quod diuersis peccatis: & uariis tētationibus
uelut quibuldā fluctibus aētuat: De quo scriptū le-
gimus. Hoc mare magnū: & spatiosum: illic serpen-
tes: quorū nō est numerus: aialia pusilla: & magna:
& draco iste quē formasti ad illudēdum ei. Et itē.
Veni in altitudinem maris: & tēpestas demersit me.
Venti aut nequitiae spirituales: & imūdi spiritus intel-
liguntur: quia naufragium ecclesiae per diuersas sa-
culi tentationes: uelut per fluctus maris deficiunt.
Dormire uero dñs in hac nauī: tunc intelligitur: quū
ad probationem fidei: ecclesiam suam: praesentis: &

persecutionibus mundi istius tentari permittit. Oratio uero discipulorum excitantium dominum & auxiliū implorantium ut liberarentur: preces sanctorum oīum ostenduntur: qui orta tepestate persecutionis / scilicet dicit bolor / & angelis eius deuota fide / ac iugi oratione / patientia domini uelut de somno excitant: ut misericordiae suae auxilio / per timorē humanae infirmitatis periculis subuenire dignetur. Quod increpatis uetis / imundis. scilicet spiritibus: qui auctores sunt persecutionis: & mitigata oī tepestate saeculi ecclesiam suā in pace & tranquillitate restituat. In admiratione uero / qui in nauem erant: qui post factam tranquillitatem / dei filium cōfitebantur: oīum credentium persona / & fides ostensa est: qui in ecclesia constituti / prius orationibus dominum excitantes: reddita sibi pace / uere dominum / ac defensorem ecclesiae suae / dei filium cōfitebantur. Quod factū statim in actibus Apostolorum post persecutionē Herodis / & Iudaeorum: a sanctis per ecclesiam recognoscimus. Vñ quāuis ecclesia infestatione inimici / uel saeculi tepestate labore: quibus tentationū fluctibus pulset: naufragium tū facere non potest: quia filium dei habet gubernatorem. Inter ipsos enim turbines mundi / inter ipsas saeculi persecutiones / plus glorie / ac uirtutis acquirit: dum in fide / firma & idissolubilis permanet. Nauigat enim instructa fidei gubernaculo: scilicet cū sit per hoc saeculi mare: hūc deum gubernatorem: angelos remiges: portans in se chorū oīum sanctorum: erecta in medium ipsa saluari arbore crucis: in qua euāgelicā fidei uela suspēdens / flante spiritu sancto / ad portum paradisi / & securitate quietis aeternae deducitur. Et haec quidem nauis / quāuis per hoc tēpus uitae / per has tentationes saeculi nauiget: non est tū saeculi / nauis ista: sed dei. Est enim & alia saeculi nauis / nō dei. i. collectio haereticorum: quae sibi hoc nōie ecclesiae uendicat. Aduersum quam diem iudicii futurū / Hefaias manifeste demonstrat / dicendo. Dies (inquit) domini sabbaoth aduersum oēm cōtumeliosum / & superbū. Et post aliquātū ait. Et aduersum oēm nauem maris: id est oēm ecclesiam haereticorum: de qua alibi idē Hefaias retulit. Dirupti sunt (inquit) funes tui: quia non ualuit arbor tua. Inclinauerūt uela tua: & nō laxabunt uela tua. Nauem ergo hanc / maris esse dixit: quia huiusmodi ecclesia / non dei est / sed saeculi: quae licet habere in se praedicationem crucis dominicae / uideatur: inualidam tamen hanc arborem eius ostendit. Quia ubi non est ueritas fidei: infirma crucis assertio est. Vnde inclinata & laxata uela eius ostensa sunt: quia nullo statu sancti spiritus diriguntur. Et ideo huiusmodi nauis / hoc est ecclesia haereticorum: ammissio uerae fidei gubernaculo / dominantibus aduersis spiritibus: in naufragium mortis aeternae demergitur: quia gubernari non meretur a christo domino nostro. Cui est gloria / & imperium in saecula saeculorum. Amen.

Homilia tertia Origenis unde supra.
ASCENDENTE Iesu in nauiculam: secuti sunt eum discipuli eius. Et reliqua.

OLET Enim in scripturis sacris / una eademque res / duplicem / uel triplicem habere significationem: utpote nauis / quae aliquando uel illum sanctae crucis: aliquando uerum intemeratae uirginis: aliquando sanctae ecclesiae significat. Sancta ecclesia / ut est illud. Ascēdens Iesus in nauim / & sedens docebat / de nauicula turbas. Vterque intemerata uirginis: sicut alibi legitur. Ascēdens Iesus in nauiculam: transiit / & uenit in ciuitatem suā. Vexillum sanctae crucis: sicut in hoc loco. Ascēdente Iesu in nauiculam: In uno eodemque miraculo / utraque suā naturam dominus diuinam. scilicet & humanā nobis cōmendat. Quasi enim ut homo nauem ascendit: sed quasi deus mare cōturbauit. Quasi homo in nauem domiuit: sed quasi deus / nēus / & mari imperauit: & quiescere fecit. Vt quid autē mare transmigraturus / & transnauigaturus nauim ascēdere uoluit? Nūquid supra mare transire nō poterat: qui Petro p̄stitit super undas maris ambulare? Aut non poterat corā uestigiis suis mare siccare: qui coram filiis Israel ex Aegypto egrediētibz / mare rubrum siccauerat: & sicco uestigio eos transire fecerat? Poterat utique. Sed ideo mysteriū nauis ascēdit: uel assumpti: nimirum / ut oīum quae sunt hoīs faciens: se uerū hoīem esse ostenderet. Postq̄ enim mirabiliter miracula in terris fecit: ad mare transiit: ut ingens ibi miraculum faceret: & filiū dei se esse demonstraret: qui facit prodigia magna: & mare & flumina produxit: qui educit uētos de thesauris suis: ipse est qui fecit mare / & aridā: qui posuit terminū mari dicens. Huc usq̄ uenies: & nō procedes amplius: & hic cōfringes tumentes fluctus tuos. Typice autē per hanc nauiculam (ut diximus) uexillum. scilicet crucis accipitur. Nauis quippe cōcauum est lignū: ad onera super aquas deportanda: illos maxime illis in locis: ubi uada nō reperiuntur: necessariū. Dominus autē fluctus maris transnauigaturus / nauē ascendit: quia calcatis huius saeculi fluctibus / passurus in cruce / erat ascēsurus. Dignum quippe erat: ut quia primus homo / qui per lignū uentū / in obediēdo mortem reperierat: per lignum sanctae crucis deo obediendo uitam reciperet. Secuti sunt eum discipuli eius: quia sicut ipse pro redēptione generis humani / pati / crucifigi / & mori dignatus est: sic & discipuli eius pro nōie illius / sibi quibz cōmissi: tormenta pati nō distulerunt. Nā Petrus / & Andreas / uterque crucifigi extiterūt: Paulus uero decolatus. ceteri quoque Apostoli uaria perpeffi sunt tormenta. Siue enim secuti sunt eum: quia bonis operibus insistendo: eius uestigia sunt imitati. Sequi enim dominum imitari est: sicut ipse dicit. Qui mihi ministrat / me sequatur. Et iterum. Qui uult uenire post me / abneget se metipsum: & tollat crucē suam / & sequatur me. Vnde & in lege praecipitur: post dominum deū tuum ambula. Hinc & in cāntico canticorum: uoce ecclesiae spōsū dicitur. Trahe me post te: curramus i odorem unguentorum tuorum. Etece motus magnus factus est in mari: ita ut nauicula opiretur fluctibus. Si enim per nauim / quam dominus ascendit / uexillum crucis accipitur nihilominus

nihilominus & in hoc loco / per mare intelligi potest. Dominus ergo nauim ostēdente / mare conturbatur: quia eo in cruce pēdente / populus Iudaeorum magna seditione concutitur. Turbati enim sunt Iudaei: & discipuli eius fugati. Nunquid non mare fluctuabat / quā Pilato dicente nullam cām mortis inuenio in eo: populus acclamabat dicens: tolle / tolle / crucifige eum? Si hunc dimittis non es amicus Caesaris. Fluctuabat mare: quā alii dicebāt / quia bonus est alii non / sed seducit turbas. Intumescēbat ē / quā alii dicebant: si hic homo malefactor nō esset: nequaquā tibi eum tradidisset: & alii dolentes dicebāt: uere filius dei erat iste. Ipse uero dormiebat. Dormitio christi / mortē ipsius significat. Tūc enim obdormiuit: quā pēdens in cruce dixit. Consumatum est: & inclinato capite emisit spiritum. Recte enim mors christi / sōno cōparatur: quia nemo tam facile a sōno surgit: quā uelociter christus a morte resurrexit: quia excitatus est tanq̄ dormiens dominus (ut ait psalmus) & tanq̄ potens / crapulatus a uino. Quietiam per eundem dicit. Ego dormiui: & somniam / & requiescā. Dormitio ergo domini / nō ad diuinitatem: sed ad humanitatem pertinet: quia domiuit per humanitatem: qui nunq̄ dormiuit per diuinitatem: psalmo testante qui ait. Non dormiet / neq̄ dormitabit: qui custodit Israel. Et accesserunt / & suscitauerunt eum dicentes. Domine salua nos: perimus. Accesserūt discipuli ad dominum: & suscitauerunt eum: quia intellexerunt scitiam Iudaeorum / sua uirtute nō posse superari: nisi eius resurrectione fuissent cōfirmati / & laudati. Vel accesserūt ad eum suscitandū: quia in eius misericordia / uel oīpotētia cōfisi / mente / & desiderio ei adhaeruerūt: iuxta illud psalmi. Accedite ad eū: & illuminamini: & facies uestrae non cōfundentur. Vel ad eum accesserūt: quia toto nisu mentis / eius resurrectionem fieri optauerūt. Quanto autē desiderio eam fieri optauerunt Ioānes euangelista manifestat / cum dicit. Gaussi sunt ergo discipuli / uiso domino. Et dicit eis. Quid timidi estis modicitatis fidei? Qui nō credit / infidelis est: Qui p̄fecte credit / magnae fidei nōiatur. Qui autē ex parte credit / sed p̄fecte nō credit: modicā fidei appellatur. Discipuli ergo modicā fidei erāt: quā oīpotētem / praesentē dubitauerunt. Et cū creator p̄sens esset: de creatura dubitauerūt. Nō solum autem hic: neq̄ etiam alii in locis de modicitate fidei redarguantur. Nā in ipsa passione dominica modicam fidem habuerūt: quia dudū dicebāt: eamus & nos / & moriamur cum eo: uidētes cōphēdi / ligari / flagellari: relicto eo fugerūt. Petrus autē modicā fidem habuit: quia cū prius dominus dixisset / si oportuerit me mori tecum: nō te negabo: qui ē ad uocē unius ancillae / eū negauit. Nec tū in passione: sed et in resurrectione / modicā fidem habuisse cōprobandur: quia eum resurrectione dubitabant. Vñ quum post resurrectionē eius / in conclauem / uel in domo / clauso hostio sedentibus apparuisset: cōturbati / & cōterriti / existimabant se sp̄m uidere: ad quorū confirmādam fidem / ostēdit

eis manus / & pedes / dicens. Videte manus meas / & pedes meos: quia ego ipse sum. Et iterum. Palpate / & uide: quia spiritus carnem / & ossa nō habet: sicut me uidetis habere. Nec ab hac fidei modicitate / Thomas alienus extitit: qui discipulis narrātibz / uidimus dominum nō credidit / dicens. Nisi uidero in manibus eius fixurā clauorū: & mittā manū meā in latus eius: nō credā. Ad cuius fidē cōstipulādā / se dominus palpabilē praebuit dicens. Infer digitū tuum huc in loca clauorū: & asser manū tuam / & mitte in latus meum: & noli esse incredulus / sed fidelis. Tunc surgens impauit uentis: & mari. scilicet quā tertia die resurgens: non solum corda cōfirmauit / & laudificauit: sed et scitiam ac seditionem Iudaeorum cōquiescere fecit: & eorum laetitiam / in tristitia conuertit: in tū ut militibus sepulchrum domini custodiētibz / & eius resurrectionē narrantibus: pecuniam spopondit / dicens. Dicite quā discipuli eius uenerūt nocte: & furati sūt corpus eius. Et facta est tranquillitas magna: quia magna pars eorum / qui in nece domini consenserant: per praedicationē apostolorum ad fidem christi cōuersa est: sicut Petro praedicante / una die tria milia / alia uero quinque milia crediderūt. Porro hoīes mirati sunt / dicentes. Qualis est hic: quia uetis / & mare obediūt ei. Non hoc Apostoli dixerūt: sed nauarū qui erāt cum domino in naui. Nam Apostoli iam nouerāt dicere: quia hic est christus filius dei uiui. Ceteri uero qui humanitatem uidebant: & diuinitatem nō intelligebāt: non interrogādo / sed admirādo dixerūt. Qualis est hic: quia uetis / & mare obediūt ei? Vñ bene hoīes dominus: quia humana sapientia / ac si dixissent. Iste maior est patribz nostris: quā cū Moyses baculo aquas maris diuiserit: & Elia palio aquam Iordanis: hic solo uerbo maria / & temperstates q̄scere fecit. Sed haec lectio quāuis spiritualiter ad Apostolos uideatur p̄tinere: possumus tamen eam ad uniuersalem ecclesiam referre. Postq̄ uero christus per trophaeum sanctae crucis / mortē denuncians ecclesiae petiit: quasi mare fluctuauit: quia quomāgis in ecclesia fides electorum creuit: & numerus credentium multiplicatus est: eo amplius grauiorē persecutionem prauorum: & diuini perfidia haereticorum / in se ipsi electi cōsurrexerunt / senserunt. Ipse uero dormiebat: quia tā ualidam persecutionē cōtra electos sanctorum repermittēbat. Sed postq̄ sanctorum precibus excitatus / surgēs impauit uentis / & mari / ipsam persecutionē / & perfidiam quiescere fecit: & pacē / ac quietē sibi electis cōcessit. Facta est autē tranquillitas magna: quia postq̄ principes / & potestates / per eorum praedicationē ad fidem christi uenerūt: tanta requies ecclesiae data est: ut etiam ipsi qui eam destruxerūt / propriis manibus reaedificauerunt. Et quāuis in mare fluctuaret / & procella excreceret: nō est demersa nauis / in qua dominus dormiebat: quia & si ecclesia potuit a diuersis persecutionibus cōturbari: nō tū a fidei rectitudine / domino gubernate recedere: fundata enim erat supra firmam petram. De qua Apostolus ait. Petra autem erat christus. Quod autem in Apostolis / & uniuersa ecclesia

impletum est: solet moraliter fieri in quolibet sancto viro. Qui enim crucifigit membra sua cum vitis & concupiscentiis: & cui crucifixus est mundus: & ipse mudo: christum in se habitatorē habet. Iesus nauim ascendit: cum in mente viro sancti habitat: dicente la / piensimo Salomone. Aia iusti sedes est sapia. Cum enim a vitis & peccatis subtrahere uoluerit: ut soli deo uacare & intendere possit: tērationes diaboli contra se insurgere sentit: & eius p̄sualiones menti suae con / traire: & quo magis deo appropiare uoluerit: eo amplius inueniet q̄ durius portet. Qui enim pie cū christo uoluerint uiuere: p̄secutiones patiuntur: in exēplo uidelicet Israelitarū: q̄ tunc durius afflicti sunt a Pharaone: q̄n per Moysen & Aaron ad terram re / promissionis sunt uocati. Vnde nos sapiens scilicet Salomon admonet: dicēs. Filia accedens ad seruitu / rem dei: ista in iustitia & timore: & praepra aiam tuā ad tērationes. Iesus autē dormit: q̄n delectationes car / nis ex tentatione diaboli cōtramētē uiri sancti in / surgere permittit. Sed cum ipse uir intelligit eadē ten / tamenta sua uirtute supare non posse: ad op̄potentiā dñi recurrit. Vñ & subditur. Et accesserūt & suscita / uerūt eū: dicētes: dñe salua nos / pimus. Quia totis ui / ribus mētis misericordiā dei implorare nō cessant: dicē / tes cū p̄salmissa. Exurge / q̄re obdormis dñe: exurge / & ne repellas i sinē. Et iter. Exurge dñe: adiuua nos. & libera nos p̄ nomē tuū. Et surgēs impauit uētis / & mari: q̄n tētamēta diaboli cōtra mētē uiri sancti surgētia cōquiescere facit: & eū sibi libere seruire per / mittit. Fit autē tranquilitas magna: q̄a ea quae prius nō sine formidine obseruabat: postmodū sicut natura / liter p̄ bonā cōsuetudinē incipit custodire: dicēs cum p̄salmissa. Declinate a me maligni: & seruitabormā data dei mei. Sicq̄ trāsnauigato mari: & huius saeculi fluctibus calcatis: ad portū feliciter puenit. De tali / bus p̄ pphetā dñi. Qui descēdunt mare in nauibus: faciētes opationē in ags multis: ipsi uiderūt opa dñi: & mirabilia eius in p̄fundo. Ad mare descēdūt. i. in hoc saeculo: in nauibus. i. in aīabus: faciētes opationē bonā: carnē suā cū uitiis / & cōcupiscentiis crucifigē / tes: & ad coelestia suspirātes. In ags multis. i. in popu / lo multo: iter quos manētes: in oībus se p̄udent: ne in aliquo maculētur. Sed sicut hō in nauī p̄ mare na / uigans: nō tangitur a mari: sic iusti in hoc saeculo: in / ter populos habitantes: eorū malignitatibus non ad / haerent. Praestante domino nō Iesu christo. Cui est gloria / & imperium in saecula saeculorum. Amen.

¶ Feria. iiii. in capite ieiunij s̄m Matthaeū. Cap. VI. IN ILLO Tempore: dixit Iesus discipulis suis. cum ieiunatis nolite fieri sicut hypocritae tristes. Et reliqua. Homilia.

VPERABVNDANTER Et digne post sequētia ofonis ieiunium cōmendauit. Cōueniens enim & cō / sequens est orationi ieiunium: & pro / curat oratio ieiunij: uel iter ieiunium

orationem. Ideo Apostolus in quodam loco hoc si /

gnificans ait. Vacate ieiunio: & orationi. Qualis aia erit: quae sic uoluntati carnis coniungitur: ut nō ala / cri deuotione ieiunet: & oret: q̄n propter deū utraq̄ adimplet & perficit: Ideo & q̄n ieiunatis ait dñs: nō lie ieiunare ut hoībus appareatis ieiunantes: nō pro / pter humanam laudē / nec propter humanā gloriā: nec propter uanā placendi cuiq̄ cupiditatē: quae p̄te / rit: sed cum ieiunatis / ex dilectione dñi ieiunate: pro / pter uitam aeternā ieiunate: propter regnum coeloz ieiunate. Cum autē ieiunatis / per sanctoz uiam p̄gite: ipsius dñi uestigia sequimini. Sic & Moyses ieiunij magnificans dicit. Ieiunauit. xl. dies / & totidem no / ctes: panē non māducaui: & aquam non bibi. Sic & Elias: & quale Moysi ieiunauit t̄ps. Et illam magnifi / cam uidit uisionē dei. Sic & Daniel ieiunans gloria / tur: & dicit. Ego Daniel fui ieiunans per tres hebdo / madas diez: panem desyderii non māducaui: & ui / num non bibi: & caro nō introiuit in os meum. Sic & illi tres pueri delitiosam contēntes mēfam: legu / mina in ieiunio sumebant: & ita flāmas fornacis / p / cincti uirtute fidei extinxerūt. Sic & illi bñ. xii. Apo / stoli assumpto a se post resurrectionē sponso / euan / gelij praedicationem ieiunantes oī cōmendauerunt mundo. Cum autē ieiunatis (ait) o carissimi: ad sp̄iri / tualia conuertimini: ad coelestia eleuamini. Cum autē ieiunatis dēmones uincitis: oīmq̄ classē illam ma / lignam retrorsum auertitis: mala desyderia effugatis. Quādo ergo alacriter ieiunatis: q̄n iustāter a diuersis epulis syncare abstinetis: tunc non eritis sicut hypo / critae tristes / simulators: uidētibz se hoībus mēuen / tes: & non deo placere querētes: exterminant facies suas: ut appareant hoībus ieiunātes. Duo itaq̄ mala faciunt: Vnum q̄ tristes facies suas ofūdunt: & q̄a nō uolūtarie ieiunant: propterea nō hnt mercedē. Hila / rem enim datorē diligit deus. Aliud autē q̄ corā ho / minibus se quod non sunt / esse fingunt: & humanae laudis lucra regunt: atq̄ uidētes scādalizant: & sibi aeternum iudiciū preparant. Tales erāt prius Iudaei: tales & nūc sunt innumerabiles haeretici: qui sup alias infidelitates / & irreligiositates / addunt & hoc ut ex / terminent facies suas dum ieiunāt: ut colorent palo / re uultus suos / & oculos suos: ut uidentes mirentur quasi ueraces: & ut perspiciētes diligant / uelut pro ie / iunio laborantes: honorent ēt uelut discipulos dñi: beatificent quoq̄ uelut hunc mūdum contēntes. Ideo extermināt facies suas hypocritae isti: & isti icre / duli: isti spe inanes q̄ iam acceperūt mercedē suam / illam breuissimā ab hoībus laudē / istam tēporalem a mortalibus adulationē. Sed super terram hanc hu / manam acceperunt mercedē: de celo autē magnum eos expectat iudiciū: sicut deo & hoībus mentien / tes. Attēdite o carissimi ecclesiae filij: ut nullus sit ta / lis: ut nullus hoībus fingat: sed i ueritate deo seruiat: sed alacriter eius legem p̄ficiat: sed diligentissime eius mādata custodiat. Propterea ut aeternae uitae merce / dem ab ipso dño p̄cipere mereatur. Exterminant. n. facies suas. Bñ dixit extermināt: imaculatas maculāt: incoquinatas

incoquinatas coquinatū mundas sordidant: p / pterea digna eos exterminatio in illo saeculo expecta / bit. Tales sunt. n. & aliquatē mulieres: quae album / & nigrū / & rubicūdum super facies suas colorē indu / cunt: quasi sapiētiores a plasmatore suo: tanq̄ nō bñ illum fecerit uultum: tanq̄ non prudenter istā faciem cōstituerit: huius creationis opus uelut emendare & cōponere nō erubescūt: & post fabricatoris manus / supaddere aliqd nō uerent. Mortuis coloribus uiuē / tes facies suas limiāt: ut uiuētes in mortē trāsmutent. Ideo ut imprudētium euolare faciāt corda: ut minus cautoz subuertant aias: ut multam p̄ditionem ipse sibi met parent. Ista ergo oia religiofa & fidelis aia fugere / & abhominare debent. Tu uero cū ieiunas (ait dñs) tu deum timēs: tu fidē seruās: tu religiofitatem adimplens. Tu ergo cū ieiunas: qd sumpturus eras / da nō hntibus: quod tibi erogaturus eras / distribue paup̄ibus. Cū ieiunas non māducabis carnē huma / nam: impie agēdo: nō bibas uinum: nō bibas sanguinē per crudelitātē: non sp̄ires ficeram: hoc est nō sp̄ires adulationem: nec bilinguis sis in p̄ditione aia tuae. Cū ieiunas marcescit ueter tuus: siccum effi / citur os tuum: sed plus macilentum sit cor tuum: aia tua sit ab oī mala cogitatione seposita. Attēde ne cō / cipias dolores concupiscentiae: sed haec oia mala de / ponens: oia indigna expellens: sicut san & deo pla / cens ieiunij ieiuna: hilari aīo / & limpido corde iei / na: & nō tristi uultu. Cum ieiunas (ait) unge caput tuum: & facie tuam laua: ut nō uidearis hoībus ieiui / nare: sed angelis / & oībus sanctis. Omnes occasiōes abiice: ut nō uidearis hoībus ieiunare: & facie tuam laua: ut non sit fordidus aspectus tuus. Et caput tuū unge: ut nō indecorus uidearis: ut non cognoscant uidētes q̄ ieiunas: & dicāt: ecce ille christianus / uide q̄ iustis est: quia ieiunat. Unge caput tuū / & facie tuā laua. Et aliter unge caput tuum: caput tuum christus est: oīs uiri caput christus est: hoc ergo caput tuū un / ge: & hoc decora in oī tpe / maxime in tpe ieiunij. Vn / ge per singulārē charitatem: unge / & cōpone p̄ pau / perum miserationē: per egenoz elemosynas. Per ista ergo unge caput tuū dñm tuum christum: ut dicat tibi q̄ fecisti uni ex minimis istis / mihi fecisti. Ita unge caput tuum: sed facie tuam laua. Oīs corpis gloria / & decor / facies est. i. aspectus / & uultus: sic & oīum credētium qui sunt unū corpus: aspectus / & gloria / est ecclesia & sanctitas altaris. Hanc itaq̄ laua: hoc est orna: laua / exalta / honora / glorifica: & hoc fac ad glo / riam / & exaltationē capitis huius corporis: quod est christus qui est caput ecclesiae. Etenim uere qui eccle / siam exaltāt / uel aliter honorificat / uel sanctos glori / ficat: dño christo hoc facit. Ita ergo faciem tuā laua. Et adhuc faciem tuam laua: hoc est uisioēs aia tuae: aspectum cordis tui laua: mūda ab oī cōtaminationē / ab oī caligine / ab oī erroris obscuritate: ab oī infide / litate / ab oī iniquitate ablue cor tuum Hierusalem / ut salua sis. Ait quidam. Lauamini mūdi estote / auferte iniquitates ab aīs uestris: a cōspectu oculoz uestroz. Hanc faciem / & hunc aspectum lauemus o dilectissi /

mi / limpida & sine offensione aia nostrae faciem in oī tpe cōseruemus in cōspectu dei: ut simus limpi di / & sine offensa aī dñm sempiternū. Haec itaq̄ oia facite: ut pater uester qui uidet in occulto / reddat uobis in manifesto / illa manifestationē de qua dicit Da / niel. Et tūc prudētes fulgebunt sicut luminaria coeli: & iusti atq̄ alij plures sicut stellae i aeternum. Sequitur adhuc. Nolite thesaurizare uobis thesauros in terra: ubi erugo / & tinea exterminat. Et ubi fures effodiūt / & furantur. Nihil in terra firmum: nihil tutum / nihil stabile. Oia ifirma / oia caduca / oia t̄palia: & oia tran / sitoria. Vita pertrāsīt / iuuētus senescit / honor aufer / tur / diuitiae fugiūt uelut aliquis fugitiuus: diuitiae ab alio ad alium trāseūt / meretricis more / oībus amorē fingētes / & nulli fidem seruātes. Ideoq̄ nolite thesau / rizare uobis thesauros sup terrā: ubi nihil fidele / ubi inimicitiae propter pecunias: ubi zelus / & iracundia pro cupiditatibus: ut frater / fratrem inuideat ditiozem uidēs: alius alium circūuenire / & subuertere p̄ zelum quærit. Vbi qui habet / & possidet thesauros adhuc inhiat ut cumulet ad rapinam: & paup̄ usq̄ ad mortē tolerat necessitatē. Nolite thesaurizare uobis the / sauros sup terram. Trāsit enim ista terra: & iste qui in ea est thesaurus: & anteq̄ terra p̄trāseat / isti p̄trāscunt thesauros: aut qui thesaurizat / moritur. Quid adiuue / runt Pharaonem illi plures Aegyptij thesauros: nōne repēte in maris profundo absortus? Quid adiuue / runt Nabuchodonosor regem totius orbis pariter di / uitiae cōgregatae: & in Babyloniam trāslatae? Nōne elisus est de throno gloriae suae: & de medio hoīum subito separatus est: atq̄ cum feris agrestibus deputa / tus est / septē annis desertum habitare p̄ceptus est. Etenim tūc ille cōsiliū audiēs beatissimi Danielis peccata sua elemosynis ex parte redemit. Quid adiu / uit Balthasar filiū eius q̄ ipse innumerabiles post pa / trem suum cōgregauit terrenas diuitias? Nōne per / cussus statim in eadem nocte perit? Quid dicemus de aliis multis: qui illum simulant? Quid etiam de il / lo de quo in euangelio scriptum est: Qui horrea sua destrūēs / maiora aedificare quærebat: & quasi iā nō esset fructum terra datura: sibi met ipse ait: habes mul / ta bona multis thesaurizata annis? Propterea iste qui colligebat / relictis illi / ablatus est: & illa quae remāse / runt ad alios / sine dubio trāsierunt. Nolite thesauri / zare uobis thesauros sup terram: hoc est nolite fode / re sensus uestros cum diuitiis in terra. Nolite recūde / re cor uestrum cū pecunia in p̄ditione / quia multa pe / ricula i terrenis sunt thesauros: multa ostendicula sūt in humanis diuitiis: aliquatā ab intro / aliquatā a for / ris. Nam fures effodiūt māfones: latrones obsidēt in solitudinibus & i desertis. Alii quāplures undiq̄ circūeunt quibzlibet modis intrūpere: alij preparant flāmas / & imittunt incēdia / uidētes illos thesauros / & hntes: oī cōsilio eos depredari excogitāt. Propte / rea sup terrā nō nobis thesaurizetis thesauros p̄entes o carissimi: sed thesaurizate uobis thesauros in coelo: ubi thesaurizauerūt sibi beati oēs dñm diligētes. Ibi thesaurizauit sibi Habraā p̄ hospitalitatē: ibi thesau /

rizarit sibi Iob peregrinorū miserationē. Ibi thesaurizarit sibi Samuel p iusta iudicia ita & David / oēs q̄ scī. Quorū uestigia sequētes / & uos oēs thesaurizate uobis thesauros in coelo: ubi neq; erugo / neq; tinea exterminat. Erugo exterminat. i. diuersorū inuidia / & insatiabilis cogitatio: & fures effodiūt / & furantē illi. f. iniquissimi demones / & mali angeli q̄ innumerabiliū corda effodiūt. Isti multos / & magnos p̄ciososq; thesauros furantē. Isti effoderūt p̄ auiditātē cor Esau. Isti furati sunt cū p̄claris thesaurorū primitiis / cum bñdictionē dōnis. Isti effoderūt p̄ auaritiā iudae cor / & huius apostolatus magnū furati sunt thesauro. Propter qd / Quia nō thesaurizauit sibi thesaurū in coelo: ubi isti supradicti fures nō effodiūt / nec furantur: sed sup terrā sibi thesaurizauit ac pp̄ pulchritudinē argenti / totius uitae dñm uēdidit. Isti effodiūt & nūc multo / rū corda / aliquātorū p̄ supbiā / aliquātorū p̄ auaritiā / & cupiditatē / aliorū p̄ ciborū auiditātē: uel cetera carnis desideria. Quos oēs a coelestibus regnis furantē. Ideo q̄ in coelis nō thesaurizat sp̄ialem thesaurū / sed solum in terra corruptibile desiderū imprudenter sibi thesaurizare festinant. Vos uero o dulcissimi ecclesiae filii / in coelis uobis thesaurizate: ubi nequissimi fures nō appropinquant: ubi ii maligni latrones nō effodiūt / nec furantur. Ibi ergo thesaurizate uobis thesauros. Aliquāti uirginitatis / & munditiæ / & castitatis: aliquāti primitiā / & misericordiā: aliquāti ieiunij / & orōnis. Oēs uero fidē / misericordiā / & charitatē seruante: quae sunt oīum scōrū gloriæ thesauri. Tales ergo thesauros thesaurizate uobis in coelo. Vbi scōrū angelorū circūstat chorus. Vbi archangelorū p̄ns est multitudo. Ibi ergo thesaurizate uobis thesauros / p̄ pegrinorū gustū / p̄ misericordiā uentrē: p̄ pegrinorū sulce puonē / p̄ indigētū largitatē / p̄ nudorū indumentum. Isti sunt thesauri iustorū: isti sunt thesauri salutis. Beati q̄ sibi met thesaurizat. Paratū. n. hñt mercedis redditore / hñc magnificū regē / & dñm oīum. Vbi. n. est thesaurus eorū: ubi est & cor eorū / siue in terra / siue in coelo: siue in corruptiōe / siue in incorruptiōe / siue in corpore / siue in spū. Vbi est thesaurus / ubi est & cor / ubi & cogitatio / ubi & desiderij. Ili aut q̄ terrenis incubant diuitiis / nullā de coelestibus / & incorruptibilibus uolūt oīno hēre cogitationē: nec illius boni memor esse: qñ (ut dñm est) in terra sibi thesaurizant: & ubi est cor eorū: ubi est thesaurus eorū. Illi uero qui in coelis sibi thesaurizant: totū cor suū / totā mētem suā in coelis hñt: ubi est thesaurus eorū. Propterea dicūt. Nostra aut conuersatio in coelis est. Vñ expectemus dñm nrm̄ lesūm christum. Cui est cum patre & spū sancto / gloria / & impium in saecula saeculorū. Amen. **Cap. V. i. i. capite ieiunij: sm̄ Matthaeū.**

IN ILLO Tpe: dixit Iesus discipulis suis. Audistis q̄ dñm est antiquis diliges p̄ximū tuū: & odio habebis inimicū tuū. Et reliqua. Homilia.

ICVT Illa alia p̄cepta data eis fuerāt in lege: sic & hoc. Sicut. n. ad dimittendās uxores / iussū fuerat / nec eas interficeret: sic & ad odiēdū inimicū / mādātū fuit: ut & amicum non

odissent. Concessa sunt autem ista populo illi ueteri / adhuc rudi / & infirmo: q̄ inimicus qui odio hñdus dñi: iuxta subtiliorē intellectū / diabolus possit intelligi. Ceterū in euāgelio qd̄ lege ueteri lōge excellētis / & p̄fectius est: qd̄ magister p̄fectionis dicat / audiamus. Ait. n. discipulis suis. Diligite inimicos uestros: bñdicitē maledicētibus uobis: bñfacite & his / q̄ oderunt uos: & orate p̄ p̄sequētibz / & calūniātibz uobis. Scdm̄ legē diliges p̄ximū tuū: & odies inimicū tuū: & sm̄ euāgelij / & inimicū / & p̄ximū diliges. Diligite inimicos uos. Imp̄fectionē legis / euāgelij adimpleuit: infirmitatē eorū q̄ sub circūcisione erat / hñ qui sub grā sunt firmatū: q̄bus uelut summissimis / & p̄fectis uis. dñs hoc mādabat / dicēs. Diligite inimicos uos. Vos mites / uos māsueti / uos benigni / uos imaculati: uos imitatores mei: uos me sequentes: uos diligite inimicos uos: siue paganos / idolorū cultores / siue haereticos / siue infideles. Isti sunt inimici uos: isti sūt ueritatis aduersarii. Istos ergo diligite: mala aduersus eos nō cogitātes: mala eis nō faciētes: nec aduersa eis optantes: sed diligite eos / ut p̄ximos: & eorū errorem sp̄nite: sicut abominationē. Ita ergo diligite inimicos uos: siue publicos / siue occultos: siue eos q̄ inuitus sunt / siue eos q̄ foris sunt. Oēs diligite: circa oēs benigni / & mites estote: memores David mansuetudinis. Reminiscimini beati imaculati ipsius innocentia: quō pepcit Saul / & dilexit eum: quō pepcit Absalon / & dilexit eū / cū oibus inimicis suis. Sub lege. n. cū eēt: legē trāscendit / in eo q̄ inimicos dilexit. Similemur bonitati eius: p̄pterea ut possimus dicere cum eo / si retribui retribuētibz mihi mala. Bñdicamus / & maledicētes nos. Bñdicit (ait) estis: sc̄ificati estis: p̄pterea maledictū de ore uos nō exeat: & prauus sermo de ore uos nō p̄cedat. Bñdicite: q̄ bñdictus ille in uobis habitat: bñdicite: q̄ ad bñdictionem uocati estis. Bñdicite maledicētes uos. Nō eos sp̄nentes / nec detrahētes: neq; blasphemātes / qui dicūt uerbū malum aduersum uos / mentietes. Bñdicite maledicētes uos. Qui bñdicit: & bñdicet in eadē bñdictione. In ea quā alium benigne bñdicit: in ea seipm̄ bñdicit. Si enim dignus est bñdictione / ille q̄ bñdicit: & q̄ bñdicit / bñdicet. Et si indignus est ille cui bñdicitis: sup̄ eū q̄ bñdicit / cōuertet bñdictio: & ille q̄ bñdictus est / si ne particula bñdictiōis erit / p̄ indignitate sua. Bñdicite ergo maledicētes uos: bñfacite his q̄ oderūt uos. Pri⁹ Eliseus hō dei / exercitū regis Syriæ se p̄sequētis / a deo in prātem accepit / ad qd̄ uoluisset: adimpleuit inimicis suis bñfacere: nec eos dep̄datus est: aut maligne aduersus malignātes egit: sed cibū / & potū eis cōcedens / ad pp̄ria remeare in pace sine lēione pm̄isit. Ita (inquit) & uos bñfacite his q̄ oderūt uos. Bñfacite in uerbo: bñfacite in ope: bñfacite benignitate cordis. Bñfacite his q̄ oderūt uos. Illis q̄ a fide uos seducere quāerunt / & sc̄dalizare: & de pietatis / & sc̄itatis uia uos dēyderāt / p̄ errores iducere: uos bñfacientes / fidē eos instāter / ueritatēq; docētes / fides / & ueraces eos discipulos facere festinate: p̄ doctrinā uitae eos illuminate. Bñfacite his q̄ oderūt uos. Non detis irā /

per iram.

per iram. In necessitate cum uideris odiētē te: miserere ei: in manus tibi si ceciderit: non in eo uim furoris exerceas. In potestate si habeas / noli uindicare: nō sis imericors / neq; impius: sed bñfacite his q̄ oderūt uos: & orate pro p̄sequētibz / & calūniātibz uos. Sibi enim plus calūniant q̄ uobis: sibi enim plus nocent q̄ uobis. Vos istam calūniā eorū sup̄ terrā tolerātes: aeternā in coelis regem possidebitis: & ipsi pauco tpe uos odientes / in saecula infinita cremabunt in inferno. Propterea orate / pro calūniātibz uobis: ut ipsi a malis cessent: ut desinant ab impietate: & iudicium cōdemnationis effugiat. Orate pro illorū cōuersione / & uia pacis: illorū remissione / & uestra tolerātia. Hae oīa facite: hae oīa adimplete: ut si uos filij p̄ris uestri / q̄ in coelis est. Ut si uos filij / nō sm̄ substantiam generati diuinā: sed sm̄ sc̄itātē digni effecti. Ut si uos filij p̄ris uestri hui⁹ benigni: huius boni / hui⁹ mitis / huius patientissimi / & misericordis: q̄ oibus parit / q̄ oibus ignoscit: qui oēs uult saluos fieri: qui solem suū oriiri facit super bonos / & malos. Hunc sc̄ilicet corruptū / bilem solem / & uisibilem: quē ab oriētē usq; ad occidentem perambulare constituit: ad oēm illuminandum mundum / uel mortale hoc saeculū: ad omne genus carnale corruptibile radiandum: atq; uniuersis q̄ sub coelo sunt resurgendum: diuitibus / & pauperibus: seruis / & liberis: & mediocribz / atq; regibus: ut p̄p̄gros ad opa suscitet: uiatoribz iter declare: mala opa uel futura / & homicidia sua claritate fuget / atq; p̄phat: ut rebus nascētibz proficit. Ad haec ergo oīa / solem oriiri facit corruptibile: & fulgere mādāt sup̄ omnem terrā inhabitātiū bonorū / & malorū. Sed non minus illum spiritalē / & incorruptibilem solem uerissimū iustum illum dulcissimū suum unigenitū: sanctū suū filium: qui est sol iustitiae: uerissimū lumen: hunc oriiri facit super bonos & malos. Ita ergo solem suum oriiri facit benignissimus pater sup̄ bonos / & malos: unigenito filio suo nō parcens: sed pro oibus tradēs eum. Adhuc aut solem suū oriiri facit: euāgelij lumen oibus mittēs. Vel solem suū oriiri facit super bonos / & malos: benignitatē largiens / misericordiā faciens: oibus praerogas pietatē / & indulgētiam / atq; patiētiam: ut p̄ de oibus curam gerēs. Ideoq; pluuia de coelo tribuit: & tempora fructifera ordinauit. Idcirco pluit sup̄ iustos / & iniustos: ut pluuia bona largiendo / atq; praerogādo / durissima corda / uel lapidea uel frigida: atq; congelata / imp̄fidia: fidei calefactione uiuificet: & ad se conuertat: & pluuia moliat: quātum sibi spiritales fructus offerant: ut sese diligant: ut sibi credāt: ut se colant: & sua mandata custodiant. Pluit super iustos / & iniustos: sine exceptione cunctis largitur: se exceptione omnibus pariter consulit. Similiter super iniustos pluit / sicut super iustos: & illorum uelut iustorum agros incrementari facit: & adhuc aliquotiens melius peccatorum / q̄ iustorum. Sapius enim & cōtumelias / & tribulationes permittit accidere iustis. Multis enim (ut scriptum est) tribulationes iustorum. Et incredulis / uel peccatoribus: & iniquis ipsis parit: ipsos suffert: ipsos patienter tolerat: ipsos

facile p̄sp̄era facit occurrere. Hec aspiciens Hieremias & uelut admirans / uel dolens dicit ad deum. Quare nīa iniquorum prospera est: & abundātes fiunt omnes hi exprobanes obprobriis? Propterea ut impie / tatis / uel necessitatis excusationem non habeant / quod dicant: secum non benigne actum in saeculo. Ideo in die iudicii / iuste sine dubio p̄lectentur in condemnatione. Nunc autem deus super bonos / & malos / super iustos / & iniustos omnia largiē: omnia bona in cōmune contribuit: & qui debuit digne colia malis saepe contemnitur: & eius praecepta non audiunt. Ideoq; (ut dictum est) inexcusabiles erunt in die iudicii. Adhuc autē pluit sup̄ iniustos doctrinā correctionem / increpationem / cohortationem. Hae pluit super peccatores: propterea ut a peccatis tandem abstineant: & unam cum iustis sectētur iustitiam: ut impietatem derelinquant / & fidem assumāt: ut a malis cessent / & bona diligant. Sic pluit super illos priores peccatores Ninuitas: qui statim orantes / per orationem / hac pluuia sunt irrigati: & increpatione ista correpti: de peccatis illico se ad iustitiam cōuertunt: de imunditiis / ad munditiā: de pietate / ad pietatem: de morte ad uitam. Sic pluit & primitus super filios israel per legem / & prophetas: & obaudire neglexerūt. Deinde in sequentibus cū cōminatione dicit ad eos. Mandabo nubibus meis desuper: ut non pluant super eam pluiam. Sic pluit sup̄ oēs gentes: & pluet usq; ad cōsumationē saeculi / hac salubrem euāgelij pluiam: hac fructiferam apostolorū doctrinā. Beati aut sunt / qui sitientes / hac susceperūt pluiam: quia aeternam uitā sibi in hereditatem acquirunt. Deinde hoc ipsum in sequētibz dñs reiterans dicit. Si enim diligitis eos / qui uos diligūt: quam mercedē habebitis? Nōne & publicani hoc ipsum faciunt? In oibus. n. gentibus / in omnibus gnationibus hominum / quae nō cognoscunt deum: hos a quibus diligūt / diligunt: & qui se honorificāt / & qui sibi obsequuntur: eis ipsis obsequium exhibēt. Si ergo nō adiciitis uos sup̄ illos: si ergo nihil gloriosius illis / atq; benignius efficitis: quā mercedē habebitis? Si enim diligitis eos / q̄ uos diligūt solos: gentibus similes estis: quae hoc ipsum faciūt. Nam fornicatores / fornicatores diligūt: latrones / latrones diligunt: ebriosos / ebriosos diligunt: oēs enim similibz sibi iungunt. Si diligitis eos / q̄ uos diligūt solos: bestias / & uolatilibus / et pecudibus similes estis. Oīa. n. sm̄ naturā cōiungunt sibi: uel cōgregant. Oīa ista sibi similia diligūt: oēsq; sibi similibz iungunt. Si enim diligitis eos qui uos diligūt solos: quā mercedem habebitis? eadē ipsam quā et gentes. Gentes. n. hoc ipsum faciūt: p̄pterea ipsa eadē merces utriusq; manet. Et si salutaueritis saluantes uos solos: quid amplius facietis? Nōne Ethnici hoc faciūt: salutationē / et uerbum pro uerbo reddētes? Vidētes enim amicos salutare festinant: & subridētes aspectibz orantē / & hilaribus oculis aspiciunt uos. Videntes aut inimicos / deponunt uultum: uel alibi cōuertuntur: nec uidere suū inimicū patiunt: nec salutātem forte resultare cōsentiunt: tanq̄ cōtrarium suae uolūtatis

estimantes eum. Ipsi itaq; Ethnici & Publicani non propter pietatem & iustitiam sibi facientes sed propter lucra & munera salutacionem dantes se salutates salutantes. Sed uos eos qui uos maledicunt salutate. Illi diligentes se diligunt & uos odientes uos diligite: non quasi in loquelam dulcedine sed in charitatis sinceritatem non labiorum more sed anime cadore: propterea ut sitis perfecti sicut & pater uester celestis perfectus est. Nihil enim apud eum minimum nihil inane. Estote ergo uos perfecti sicut & pater uester celestis perfectus est. Perfecti uere: & ea quae est circa homines charitate. Propterea enim legem dedit: angelos ostendit: prophetas suscitauit: nouissime uero filium suum misit: & ad redemptionem omnis hominis gratiam dedit. Estote ergo & uos perfecti in fide: in religiositate in benigntate in misericordia. Estote perfecti in uerbo in opere in tolerantia in fortitudine anime in ea quae circa uos est charitate & simplicitate. Ista omnia manifestius imitantes & commendantes dominus qui in sequentibus sunt assumens dicit. Attendite ne iustitiam uestram faciatis coram hominibus ut uideamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem uestrum qui in caelis est. Pusillu & exiguum aestimatur hoc ab inobedientibus: pusillu & exiguum aestimatur hoc ab imprudentibus. Dominus uero sicut magnu hoc mandauit dicens: attendite diligenter: attendite uigilantius: attendite cautius. Quid attendam? o dulcissime dominus! Attendite autem ne iustitiam uestram faciatis coram hominibus: attendite ut non perdati hoc quod factu est & operatu per uos: attendite ut non amittatis quod datis. Si coram hominibus facis misericordiam perdis: si coram uidentibus das non accipies mercedem. Propterea attendite ne iustitiam uestram faciatis coram hominibus. Omne bonu misericordia est: siue altare quod honorificet: siue templu domini muneret: siue sacerdotes dei exaltet: siue pauperibus largiat: siue egenis miseretur. Omnia haec misericordiae opera putant facienti. Attendite autem o dilectissimi: ea iustitiam faciatis non ad uidentiu hominibus. Non hoc dicitur ut homo non uideatur sed hoc dicitur ut tu non gratias ut homo uideat: ut tu non gratias ut homines placeas: ut tu non queras ab hominibus laudem. Non enim homines miseris aut homines das sed deo das: sed deum honorificas: deo coicas & sceneras: siue enim per altaris honorificentiam: siue per sacerdotis susceptionem: siue per pauperum elemosinam: siue per egenorum miserationem deum honorificas: deo das: deo coicas. Quare ergo laudem ab illo cui das: & non ab homine. Exige reprobationem ab ipso cui coicas: & non ab homine. Si enim pro deo facis: noli querere hominibus placere. Et si ut homines placeas facis: noli deputare deo: noli querere ab eo retributionem: non postules a deo mercedem. Percepisti enim munus tuu: retribuit tibi hominum laudem: quibus placere uoluisti. Propterea mercedem non habet iste talis apud illum celestem patrem. Attendite ne iustitiam uestram faciatis coram hominibus: ut uideamini ab eis: quod hodie sunt: & crastino non sunt: qui modo laudant: & post pusillu praeseunt & deficiunt de saeculo. Quid diligis o homo: quod gloriosum aestimas hoc ut super terram pusillo & modico tempore lauderis: aut hoc ut in caelis in aeternu exalteris: aut hoc ut corruptibi-

libus & mortalibus hominibus magnificeris: aut hoc ut ab illo incorruptibili deo & sanctis eius praetantibus honorificeris? Ideoque homo qui facis misericordiam simpliciter fac: alacriter fac: pie fac: cum gaudio cum humilitate fac. Quando ergo facis misericordiam ita fac ita perfice. Facies itaque elemosinam: noli tuba canere ante te: hoc est noli predicare noli dicere noli narrare: non placeas tibi meti ipsis: non laudes temetipsum: non eleues non exaltes te in corde tuo. Noli ergo tuba canere ante te. Sicut hypocritae qui aliud simulat: & aliud habet in corde. Qui ostendit figuram religiositatis & uirtutis abnegat: qui nec ipsis miseris miseretur: sed se potius laudat. Nec poenitet tibus condolere: sed sibi hominum requirit laudem. Talis fuit ille phariseus qui sibi metipsum placebat: anime suae cecidit in elatione: tuba canens ante se: & ea perdidit quae se fecisse putabat: & maiorem adhuc culpa incurrit. Tales sunt omnes hi qui in oculis hominum placentes per inanem iactantiam sibi bona opera facere nident. Hi ergo omnes perierunt mercedem suam. Qui mercedem ab hominibus percipiunt: ab omni domino deo nulla habebunt mercedis retributio: neminem erunt: ab omni honore extranei. Ita inquit faciente temeritatem: nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Ita enim age occulte tribuas & secrete largiaris: ut sinistra manus non sentiat quod dextera facit. Quando dextera manu ad elemosinam tendis: nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Quanto amplius hic caelas: tanto amplius illic honorificaris & exaltaris. Sic enim ait: occulta fac: sic enim abscondas: ut et te ipsum si possis occultes: & tibi ipse abscondas: ut non sciat sinistra tua siue carnaliter tibi coniuncti siue illi ministri qui foris sunt: hoc est increduli & infideles qui deum ignorat: & a dextera se parant. Ipsi nesciunt: isti non sentiunt: isti non indices: isti non predices: ut non te culpent: non te accusent: non quasi elatu iactent: sibi placeat dicat: & per homines non per deum te haec facientes. Sed adhuc nesciat sinistra tua. Sinistra ista omnia mala opera sunt: omnia quae maligne aduersantur. Dextera uero omnis iustitia: omnia bona: omnia casta in omni scititate congregata. Quando ergo facis elemosinam: dextera fac: hoc est ex his dextris: ex his caste coadunatis: ex his iuste collectis. Et sinistra nesciat: hoc est nullus mistro: nullus malorum lucrorum: & nulla indigna congregationu sinistra appropriet tibi: non admisceat elemosinam: aut omni bono operi tuo: ut non coignetur omnia: ut non abominabilia faciat cuncta. Ita ergo nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: de omnibus superioribus dictis: ut sit elemosyna tua in occulto: in abscondito cordis tui: in occulto anime tuae: & adhuc in occulto celestiu thesaurorum: hoc occultu cordis non pibit. Fac ut custodita misericordia non peat unquam. Illud autem quod publice eicit ad uidentiu hominibus: tale est: quod illud quod circa uiam iactatum cecidit semet. Facile perit: facile diripit: facile conculcatur. Tua autem elemosyna sit in occulto: ut pater tuus qui uidet in occulto & qui manifesta latentia perspicit: qui omnia nouit: cuncta scrutatur: qui scit omnia antequam fiant: & cuncta requirit. Iste ergo pater reddet tibi in palam. In quali manifestatione inenarrabili decore in illa inderficienti luce: quando sedebit unigenitus eius super thronum

thronu regni sui: & retribuiturus est omnibus praecepta sua implentibus aeternam mercedem. Cui est gloria & imperium in saecula saeculorum. Amen.

Cap. III. In illo tempore: Ductus est Iesus in desertum a spiritu: ut tentaretur a diabolo. Et reliqua. Homilia.

CRVTAMINI Scripturas ut & in his quae putantur esse simplicitate repletae non minima sacra. Scrutemur principiu euangelicae lectionis: quia hodie audiuius: ut id quod latebat in mediis praecedat. Adduxit autem diabolus Iesum in Hierusalem. Hoc incredibile est: ut diabolus filiu dei duceret: & ille sequeretur. Sequitur plane quasi ad hunc ad temptationem perficiens: non formidabat temptationem: neque infidias callidissimae hostis timebat. Sed quodammodo loquatur: Duce quo uis tentat ut placeat: ad tunc dum sponte me tribuo me in quibus tentaueris perbeo: quod suggeres sustinebo: in omnibus me iuenies te fortiore oio. Adduxit ergo eum in Hierusalem: & dixit: mitte te deorsum. Adduxit & super culmen: id est repli summitate statuit: hortans ut se praecipitaret. Quod quia ille fraudulenter proponeret & sub gloria ostentatione saluator diaboli nequias cognosceret: inquit. Non tentabis dominum deum tuu. Simul tate lector considerat: quia dominus diabolus tetat. Alium de eum tentare non praesumit: nisi de diuinis liberis. Nam de psalmis sumens testimoniū ait. Si filius dei es: mitte te deorsum. Scriptum est enim quod angelis suis deus mandauit de te: ut in manibus tollent te ne forte offendas ad lapidem pedem tuu. Vnde diabolus scripturam sacram nostri: nunquid prophetas legisti: uel diuina eloquia cognouisti? Licet tu taceas: ego pro te respondebo. Legisti non ut ex lectione sancta melior heres: sed ut de simplici littera eos qui amici sunt litterae interficeret. Scis quia si loqui uolueris de uoluminibus aliis non decipies: neque litterae poterunt autoritate tuam afferere. Sic legit scripturas Martion: sic Basilides: sic Valentinus. Ut cum diabolus diceret Saluatori. Scriptum est quod angelis suis deus mandauit de te: ut in manibus tollent te ne forte offendas ad lapidem pedem tuu. Si quid de scripturis testimonia audieris: uide ne statim acquiescas: loquens sed considerat illum caute: cuius sit uita: & cuius uoluntas: cuiusque sententia: ne forte simulet se sanctum esse cum non sit: & ueneris infectus haereseos: sub ouina pelle lupus latet: & in eo de scripturis loquatur diabolus. Quo autem loquatur de scripturis pro occasione temporis diabolus. Sic e contra: pro eorum humilitate qui audiunt: non solum de scripturis sanctis: sed et de saecularibus libris assumit testimoniū Paulus sic inquit. Cretenenses malae bestiae: uentres pigni: semper mendaces. Et de alio rursus. Ipsi enim & genus sumus. Nec non & de comico. Corrupti mores bonos colloquia mala: sed neque si diabolus de scripturis locutus fuerit: me decipe hac occasione poterit. Neque si Paulus de libris gentilibus aliquod exemplum sumpserit: suo eloquio me deterrebit. Ideo cum Paulus assumpsit uerba: et ea quae foris sunt: ut sanctificet ea. Videamus ergo quid de scripturis diabolus dominum loquitur. Scriptum est

quia angelis suis deus mandauit de te: & in manibus tollent te &c. Vide quo testimoniis et in ipsis apparet: sic est uersipellis. Vult enim imminuere gloriam saluatoris: quasi angelorum saluator indigeat auxilio: offendit pedem nisi eorum subleuent manuum suffragio. Assumit testimoniū: & interpretatur illud de christo: quod de sanctis generaliter scriptum est: non de illo. Libere quippe diabolo & ex tota conscientia contradico: super persona christi hoc nullatenus posse intelligi. Neque enim angelorum auxilio indiget: quia maior est angelis: sed & melius ipsis haereditatis nomen consecutus est. Nulli unquam angelorum dixit deus: filius meus es tu: Ego hodie genui te. Ad nullu ergo sic est locutus: ut ad filiu. Qui facit angelos suos spiritus: & ministros suos flammam ignis. Sed ad filiu proprie suu de quo in prophetis mirabilia loquitur. Nunquid angelorum auxilio dei filius indiget: quin potius discede diabolo: quia nisi Iesus adiuuerit angelum: offenderet pedem suu. Sed si quis angelorum offendere uisus est: de quibus dudum per Paulu quia angelos iudicabimus: deum est. Ideo offendit: quia manu suam ad Iesum non extendit: ut apprehensus ab eo non offenderet. Quando enim aliquis in propria uirtute & fide non in uocis praedictum Iesu: offendit & corrumpit. Tu quidem diabolo propterea ut fulgur cecidisti de caelo: quia credere in Iesum christu noluisti. Ut autem scias a te male interpretatu non de christo: sed de sanctis esse intelligendum: quae sequuntur audiscas. A ruina & demonio metudiano non Iesum christu liberat deus: sed sanctos. Legem. x. psalmu cuius est principiu. Qui habitat in adiutorio altissimi &c. Et uenies magis haec iusto uiro conuenire: quod dei filio. Cadent a latere tuo mille: & decem milia a dextris tuis: ad te autem non appropinquabit & reliqua. super persona iusti interpretari. Sed haec sic peruerse assumens testimonia diabolus: & assereret ea: super saluatore intelligi: quae de iustis dicebantur. Silet & transit uersiculos: quod contra se scripti sunt. Cum haec dixisset: Angelis suis mandauit de te: & in manibus tollent te &c. reliqua. tacuit illud quod legitur. Super aspidem & basiliscu ambulabis: & conculcabis leonem & draconem. Quare ista diabolus files? nisi quia tu es basiliscus: tu es oium serpentiū regulus: nocentiora his uenena quae caeteris: quae statim ut uideris aliquem interficis. Scis & alia fortitudinem esse contraria sociam tuam: quae aspidem appellat: & uiro iusto subiecta est. Idcirco omnia taces. Tu es ergo draco: tu es leo: de quibus scribitur. Super aspidem & basiliscu ambulabis: & conculcabis leonem & draconem. Sed licet tu taceas: nos qui rectius legimus scripturas: scimus conculcamentum haec nos praetere: Et haec nobis data ditio: nem non solum in ueteri testamento (sicut nunc cantas in psalmo) sed et in nouo: saluatore dicere. Ecce do uobis praeterea calcadi super serpentes & scorpiones: & super oem uirtutem inimicis: & nihil uobis nocebit. Sumamus igitur arma tanta potestate firmata: & faciamus uniuersam per nostram conuersationem leonem conculcemus & draconem. Porro ut scias quomodo conculcetur leo: & coteratur draco: lege epistolam Pauli in qua asserit a peccatore conculcari filium dei. Sicut ergo qui peccator est: conculcat filium dei: ita

recontrario qui iustus est: cōculcat leonē & draconē / & oēm uirtutem inimici: in noīe Iesu christi. Cui est gloria / & imperium in secula seculorum. Amen.

Secundum Lucam. Cap. III.
IN ILLO Tpe: Iesus aut̄ plenus spiritu sancto reuersus est ab Iordane. Et reliqua. Homilia.

N ACTIBVS Apostolor̄ de apo-
stolis scribit̄ q̄ repleti fuerint spū scō:
tū cognosce q̄a s̄m mēsurā uasculi sui.
Et q̄u o (uerbi gr̄a) si uolumus dicere
hāc uasa plena sunt uino/uel oleo: nō

statim idicas q̄ aequali mensura plena sint. Sigdem aliud sextariū cape pōt aliud amphorā: aliud urnam: eodē mō & Iesus / & Paulus plenerant spū scō: Sed multo uas Pauli minus erat uase Iesu: & tū erat s̄m mēsurā suā utrūq̄ cōpletū. Accēpto itaq̄ baptismo / Saluator plenus spū scō: q̄ sup eū in spē columbæ de coelis uenerat: ducebat a spū. Quoniam. n. quotquot spū dei agunt hī filii dei sunt. Iste aut̄ extra oēs pprie filius erat dei. Et ideo oportebat spū scō duci. Sigdē scriptū est. Ducebat aut̄ a spū q̄draginta diebus & tētabat a satana. Tētabat dñs meus Iesus: & q̄ fuerint tētabat a satana. Quā ideo forsitan p̄missa sunt / q̄a maiora erāt q̄ ut Irlis traderent. Et si sic oporteret dicere. Sicut mundus cape non poterat oēs libros: si scripta fuissent quæ docuit / & fecit dñs meus Iesus. Sicut. xl. dieq̄ tētabat q̄bus tētabat est a diabolo: mūdus ferre nō poterat / si scriptura docuisset. Suffi-
cit nobis hoc tū scire qd̄. xl. diebus in deserto fuerit: & tētabat a diabolo: & nō comederit q̄ppia in diebus illis. Mortificabat enim sensus carnis iugi conti-
nūoq̄ ieiunio: & cū cōpleti cēt dies esuriit. Dixit at̄ ei diabolus. Si filius dei es: dic lapidi huic. Cui lapi-
di: Vtiq̄ quē mōstrat diabolus: quē uult panē fieri. Quæ nā est ista tētabat: ut rogato p̄tea filio panem: nec date lapidē. Iste q̄si uersipellis & fallax det lapi-
dē pro pane. Hoc est oē qd̄ diabolus uoluit & lapis panis fieret: & nō pane hoīes sed lapide uelceret quē diabolus p̄ pane mōstrabat. Ego puto q̄ usq̄ hodie lapidē diabolus oñdat. Et hortat singulos ad loq̄n-
dū dic ut lapides isti panes fiāt. Oī tētabat quæ tēta-
di erat hoīes prius s̄m assumptionē carnis tētabat est dñs. Tētabat aut̄ ob id ut nos quoq̄ illo uincēte uicā-
mus. Obscurū sit forte qd̄ dico nisi manifestius exē-
plo fiat. Si uideris hāreticos dogmatū suor̄ mēda-
ciū p̄ pane comedere. Scito lapidē eor̄ eē sermonē quē monstrat diabolus. Neq̄ uero existimes unū eū hīre lapidē. Habet plures lapides de q̄bus a Matthæo
introducū loquēs. Dicit lapides isti panes fiāt. Dixit Mar-
tion. Et lapis diaboli ei factus est panis. Dixit Va-
lētinus. Et alius lapis ei est uersus in panē. Et habuit Basilides eiusmodi panē & ceteri hāretici. Vñ solici-
te puidēdū ē ne forte diaboli panē comedētes pute-
mus nos panē uelci dei. Alioq̄n q̄ erat tētabat de la-
pide panē fieri: & a Salvatore comedi? Fingamus. n. q̄ diabolo pponente dñs lapidē in panē uerterit. Et
id qd̄ uirtute sua ipse fecerat comederit ut satietet esu-
riē. Quæ nā eēt ista tētabat? q̄ uictoria diaboli si hāc

simpliciter scriberent. Vt diximus quā rōne p̄specta
& oñtationē oñdūt fuisse si fierēt: & uictoriā q̄ cō-
tēpta sunt fore. Simulq̄ mōstrat istū panē q̄ de lapi-
dē sit nō esse uerbū dei qd̄ pascit hoīem: de quo scri-
ptū est. Nō in pane solo uiuit hō: sed in oī uerbo qd̄
egredit̄ p̄ hos dei uiuit hō. Rñdeo tibi uersipellis &
neq̄ q̄ me tētare nō metuis. Alius est panis s̄mōis dei
q̄ uiuificat hoīem. Simulq̄ uideamus q̄ hāc loquē
non filius dei sed filius hoīs: quē filius dei dignatus
est assumi? Quasi hō. n. rñdit & dicit. Scriptū est: nō
in solo pane uiuit hō. Ex quo manifestū ē nō deū sed
hoīem nō fuisse tētabat. Scriptura sensum diligēter
euētilās / reor iuenire me cām q̄re Ioānes tētabat
dñi nō descripsit: sed tū Matthæus / Lucas / & Mar-
cus. Ioānes. n. q̄ a diuinitate exordiū fecerat dicēs. In
principio erat uerbū: & uerbū erat apud deū: & deus
erat uerbū. Nec poterat diuinā gñatiōis ordinē texe-
re: sed tūmō qd̄ ex deo & cū deo eēt exp̄sserat / adie-
cit. Et uerbū caro factū est. Et porro q̄a deus tētabat nō
pōt de quo egerat s̄mō / ideo tētabat illū a diabolo nō
introducū. Quia uero liber gñatiōis in Matthæo euā-
gel. Iesu christi narrat hoīem: q̄ natus fuerat ex Ma-
ria. Et i Luca gñatiō eius describit̄: & in Marco: hō est
q̄ tentat̄ p̄pterea eius ferē similiter n̄sum / nō in solo
pane uiuit hō. Si igit̄ filius dei hō factus est tētabat. Tu
q̄ nā hō es nō debes idignari si forte tētabat: q̄ si ten-
tatus illū imitat̄ fuisses hoīes q̄ p̄ tētabat est & oē
uiceris tentamētū. Hēbis spē cū q̄ tūc hō fuit. Nūc
aut̄ hō eē cessauit. Nā q̄ quodā hō erat: postq̄ tētabat
est & recessit ab eo diabolus usq̄ ad ips̄ mortis subia-
cet. Iste qui nequāq̄ moris iā non est homo / sed deus
est. Si aut̄ deus est qui quodā homo fuit: & oportet
te similē illi fieri. Quādo similes ei fuerimus & uide-
rim⁹ eū sicuti ēte quoq̄ necesse est deū fieri i christo
Iesu. Cui est gloria / & ip̄iū in secula seculor̄. Amē.

¶ Feria. ii. post. p. dñicā. xl. s̄m Matthæi. Ca. XXV

IN ILLO Tpe dixit Iesus discipulis suis. Quū
uenerit filius hoīs i maiestate sua / & oēs angeli cū eo:
tūc sedebit sup sedē maiestatis suæ. Et reliq̄. Homilia.
NDISCVSSVS Quidē sermo
uideat̄ eē manifestus: q̄si exhortās hoī-
mines ad largiēdū: & auertēs ab oī in-
humanitate / & paritate. Videamus tū
qd̄ q̄rere oportet in eo / pp̄ illos q̄ nū-

hil aliud arbitrat̄ in eo: nisi exhortationē hūanitat̄.
tis. Certe s̄m & gloriosum christi aduētū fore credit
oīs ecclesia: q̄n & filius dei qui assumptus est in glo-
ria / sic cū gloria huc reuertē in spē sua / & pulchritu-
dine: ut corpus eius sit quale fuit quū transformatus
fuit in mōte / tribus discipulis cōadscēdentibus ei: ut
iam non tribus / nec alii paucis: sed uniuersis gētib⁹
congregatis / ante eum appareant. Et sedebit super se-
dē gloriæ suæ: & tūc segregabit malos a bonis. Quā-
tū ergo p̄tinet ad simplicē textū: nec q̄ a dextris con-
sistunt / alia cā laudabunt̄: & in p̄paratū regnū uoca-
bunt̄ / nisi pp̄ solā humanitatē: nec q̄ sunt a sinistris
alia cā cōfundent̄: & deputabunt̄ in ignē nisi pp̄ in-
humanitatē. Quid ergo si isti q̄ hūani fuerūt / & cit-
ca uirtutes

ca uirtutes ceteras negligēs fuerūt: cōsequēt̄ talia
hāc p̄missa: aut illi q̄ nō fuerūt humani / si alias imple-
uerūt uirtutes: maledicti erunt omnino / & in ignem
sunt cōdemnādi. & hoc cū ip̄o diabolo. Vides ergo
q̄ neciam habet sapiam s̄mō. Itē tractādum est: utrū
in loco futurus est saluatoris aduētus in gloria: aut al-
teram expōnem debemus exq̄rere. Quis. n. erit locus
ille: ut capiat in uno cōspectu / & oēs angelos ueniē-
tes cū christo: & oēs gētes illic cōgregatas? Et de se-
de gloriæ eius qd̄ est dicendum? Puta / aliqd̄ corpale
subleuū erit: aut ē hoc opus hēt̄ interpretationem subti-
liorē? Propterea q̄ uult oīa rōnabiliter intelligere: mul-
tam sapiam iueniet in istis. Et piculosum qd̄m est de
hūmōi rebus exponere. Sed ne pp̄ intellectus difficulta-
tem / plenius tacentes / derelinq̄mus eos q̄ mouent̄ in
istis ad fluctuādum / pauca de multis / s̄m q̄ possibile
est exponamus. Aestimō ergo / qm̄ erit ips̄ aduentus
christi / qm̄ tāta manifestatio futura est christi / & diui-
nitatis eius: ut nō solum nullus iustor̄ / sed nec aliq̄s
p̄tor̄ ignoret christū / s̄m q̄ est: qm̄ & p̄tor̄es cogno-
scēt in cōspectu suo / sua delicta: & iustu manifeste ui-
debūt semina iustitiæ suæ ad qualē ea p̄duxerūt finē.
Et hoc est / qd̄ deū est. Cōgregabunt̄ aut̄ eum oēs gen-
tes. Si. n. mō qm̄ nec oēs cognoscūt christum / s̄m qd̄
est: nec ipsi q̄ uident̄ cognoscere / palam eum cognos-
cūt: sed in fide tū intrant hoīes in cōspectu eius / qm̄
agnitionē eius accipiūt p̄ fidem: sicut scriptū est. In-
trate in cōspectu eius / in exultatione: Quanto magis
recte dicunt / oēs gētes aut̄ eum cōgregandū: & cōsti-
tuendū: qm̄ palam oībus / tam bonis / q̄ malis: tā fideli-
bus / q̄ infidelibus / fuerit factus aut̄ oculos mēis eor̄:
iam nō fide / aut diligētiā alicuius inq̄sitione reptus:
sed ipsius diuinitatis suæ manifestatiōe p̄batus? Nō
enim in aliquo loco apparebit filius dei / quū uenerit
in gloria sua: in altero aut̄ nō appebit: sic ipse s̄m cō-
parationē fulguris exeuntis / aduētum suū uoluit de-
mōstrare dicēs. Si dixerint uobis / ecce in deserto est /
nolite exire: ecce in domo nolite credere. Sicut. n. ful-
gur egredit̄ ab oriēte / & appet usq̄ in occidentem: sic
aduētus filii hoīs erit. Sicut. n. fulgur egredit̄ ab oriē-
te / & pp̄ qd̄ oīa implet / appet usq̄ in occidentem: sic
quū uenerit christus in gloria sua. Propter qd̄ ubiq̄
futurus est / & ipse in cōspectu oīum erit ubiq̄: & oēs
ubiq̄ erūt in cōspectu ipsius: & sic cōstituent̄ aut̄ si-
dem gloriæ eius: hoc est aut̄ regnū eius: & p̄tātē dñā-
tionis ipsius. Sedes aut̄ eius / aut certe qd̄am p̄fectio-
res scōq̄ dicunt̄: de q̄bus scriptū est: qm̄ illic sederunt
sedes i iudicio: aut qd̄am uirtutes angelicæ / de q̄bus
dī: siue sedes / siue dñationes. Ergo rex seculor̄ deus
uerbū / q̄ in forma factus est hoīs: sedebit sup hūmōi
sedē gloriæ suæ. Et cōgregabunt̄ aut̄ eum oēs gētes:
iam nō disp̄at in dogmatibus falsis / & multis diis:
& sic erūt aut̄ eum. Sed nō localiter audiamus / oēs gē-
tes fieri aut̄ eum: sicut nec localiter audimus iustos ei
dicturos / quæ sunt dicturi. Quādiu cōfusi sunt iniq̄
nec se cognoscētes nec christū: sed i errorib⁹ itenebrati
tenent̄: & iusti q̄diu p̄speculū & in ænigmate uidēt̄
& ex pte seipsos cognoscūt / nō s̄m q̄ uere sūt: tādiu

nō sunt segregati boni a malis. Oēs aut̄ dicti sunt q̄
saluant̄ pp̄ māsuetudinē / quā didicerūt ab eo q̄ dicit /
discedite a me: q̄ hūilis / & mitis sum corde: & pp̄ quē
usq̄ ad occasionem parati fuerūt uenire imitātes chri-
stum / q̄ sicut ouis ad occasionem ductus est: & sicut
agnus corā tondēte se fuit sine uoce. i. coram auferē-
te quæ sunt ipsius & diripiēte. Hædi aut̄ dñr mali / q̄
aspa & dura laxa male ascendūt: & p̄ p̄cipitia eor̄ in-
cedūt. Sic itelligi mihi uidet̄: & sanctos a dextris / qui
dextera opa / opati sunt: & plenius sunt cōuersi ad ius-
titiā: quæ semp est a dextris dei. Propterea s̄m digni-
tatem actuū suor̄ dexteror̄ a dextris cōstant. & acce-
perūt mercedem dexteror̄ suor̄ ad dexterā regis: in
qua reges & gloria est. Qui aut̄ ob p̄uersitatē uitæ se
ipsos sepauerūt a dextris: pp̄ qd̄ a sinistris cōsistunt.
Tūc dicit ad oēs q̄ sunt a dextris / inuitās eos ad se ue-
nire: ut q̄cqd̄ minus fuerat eis / cum p̄fectus unū fū-
erint christo cōsequant̄: audiētes uenite hāc faciētes.
Tale est / & qd̄ dicit apud Lucam: auferite talētum ab
eo / & date ei q̄ hēt decem. Oīs. n. q̄ habet / addet̄ eisq̄
aut̄ nō habet / & hoc qd̄ uidet̄ hīe auferet ab eo. Vor-
cata aut̄ illos bñdictos / addito patris mei: ut eminētia
bñdictionis eor̄ manifestet̄: q̄ bñdicti sunt a dño q̄ fe-
cit cœlum & terrā. Et forsitan q̄a sunt aliq̄ bñdicti
qd̄m sunt / nō aut̄ p̄ris. Accipite regnū qd̄ uobis pa-
ratum est a cōstitutione mūdi. Quod in latino hēta
cōstitutio mūdi: in græco hēta depōne mūdi. Esu-
riui / & dedistis mihi manducare: & c. Videtur mihi p̄
hāc q̄a nō unius iustitiæ sp̄s remunerant̄ / sicut exi-
stimat multi. Absurdū est. n. nihil aliud itelligere uir-
tutis in eis / q̄ ita remunerant̄: nisi tū cōicationē hū-
manitatis. Nō. n. hoc dicimus / ut negligētius studea-
mus humanitatē: cum sit oīb⁹ fidelibus p̄cipue ob-
seruāda: sed ut oībus adiuti supna gr̄a uirtutibus aq̄-
liter studeamus: ut p̄pterea ex oībus oēm bñdictionē
p̄cipiamus in cœlestibus i christo Iesu. Necesse est. n.
& q̄stuosum ut det cibū / & potū / & uestimētum chri-
sto esuriētī & sitiētī & algētī in scīs: ut hoc mō & p̄-
regrinū eum suscipiat / & infirmū uisitet: & eat ad eū
in carcerem. Vere aut̄ siue s̄m simpliciōra / & corpalia
bñfacta itelligam⁹: siue s̄m sp̄alia: certū ē qm̄ siue hoc
siue illo mō / q̄s faciat opus bonū: & nutriet aīam suā
sp̄ualib⁹ cibis: siue q̄lēcunq̄ sp̄m boni opis q̄s fuerit
opatus pp̄ deum: christo esuriētī / & sitiētī dat cibum
& potū. Siue quæ facimus scīs q̄ sunt diuites meritis
paupes rebus: siue in q̄buslibet q̄ meritis paupes sūt:
& si rebus diuites fuerint: siue in q̄buslibet causis /
mandatū christi quis fecerit: christū cibāt / & potat: q̄
fidelium iustitiā & ueritatē manducat & bibit. Item
christo algētī teximus uestimētum accipientes sapiæ
texturā a deo: ut p̄ doctrinā aliquos doceamus: & i-
duamus eos uiscera misericordiæ / castitatē / māsuetu-
dinē / humilitatē ceterasq̄ uirtutes. Quæ oēs uirtu-
tes sp̄ritualia sunt uestimēta eor̄: qui audiunt doctri-
nā docentū eas: s̄m eum q̄ dicit. Induite uos uiscera
misericordiæ / benignitatē / hūilitatē / māsuetudinē & c.
magis & ip̄m christū q̄ sup hāc oīa fidelib⁹ indamē-
tū est: s̄m eum q̄ dixit / induite dñm Iesum xp̄m. Cum

ergo huiusmodi uestimentis uestierimus unum de minimis in christo credentibus: ipsum dominum uidemus uestisse: ut ne quantum ad nos est / nudum sit uerbum dei in mundo. Sed & pegrinus dei filium debemus / iducere in hospitium: & domesticos corporis eius pegrinos in mundo ab omnibus actibus corporalibus: sicut ipse de se / & de discipulis suis dicit. Et non sunt de hoc mundo: sicut & ego non sum de hoc mundo. Quando ergo preparamus cor nostrum diuersis uirtutibus ad receptaculum uel illorum qui sunt ipsius: ipsum pegrinatum suscipimus in domum peritoris nostri: facientes coenaculum magnum / mundatum & ornatum ad susceptionem christi pegrinantis in mundo: caritatorumque discipulorum ipsius. Quorum uerbum suscipimus: ipsos suscepisse uidemus in nobis: & per ipsos christum: cuius baculum uerbum. Item in infirmitate hominibus siue a fide siue ab aliquo opere bono scandalum patitur: bus christus infirmat & scandalum patitur: sicut ipse dicit ad Petrum: quare carnis sunt sapientie: scandalum mihi est: hoc est infirmitas mihi est. Sed & omnes discipuli eius electi simul cum talibus infirmantur: & scandalum patiuntur dicentes. Quis infirmat / & nos non infirmamur: quod scandalizat / & non scandalizamus nos? Et si discipuli eius confirmant infirmos: quanto magis ipse saluator creator ipsorum? Quia ergo unum fratrem infirmatum uisitauerimus aut per doctrinam / aut per increpationem / aut per consolationem / aut per cibos / aut terrore iudicii / aut alia qua opera bona facientes: cum fecerimus meliorari in christo: ipsum christum uisitabimus: & confortabimus infirmatum: & ceteros discipulos christi talibus passionibus confirmantes refrigerabimus: sicut Paulus ad Philemonem dicit. Gaudium enim magnum habuimus: & consolationem in charitate tua: quia uiscera sanctorum reuerunt per te frater. Et ne putes blasphemiam / infirmum dicere christum: ipse enim ex infirmitate est crucifixus propter misericordiam: & ipse infirmitates nostras portat / & omnes nostri ipsius. Deinde omne quod hic est / carcer est christi: & eorum qui sunt ipsius. Propterea eamus ad eos: qui in domo uiciorum istorum habitant quasi in carcere: & sunt in hoc mundo dege-tes quasi in carcere: naturae necessitate costricti. Quia ergo abierimus ad tales: & omne opus bonum fecerimus in eis: uisitabimus eos in carcere: & christum in eis. Visitemus autem nisi generaliter haec intellexit / & ad sim- plicem humanitatem nos hortatur / & ad omnia laudabilia facit: ut benedictionem dignam audiamus dicentis: uenite benedicti patris mei: quod est qui ualeat digne consequi. Non autem iusti obliuiscuntur quod egerunt: tamen debebant ei dicentes. Domine quando te uidimus esurientem: & cetera: sed humilitatis causa laude benefactorum suorum indignos se proclamant. Ipse autem uolens eis ostendere suam copiosam in suis et se pronunciat esse in quibus fuerint fratres eius dicens. Amen dico uobis: ex eo quod fecistis uni minimorum istorum fratrum meorum: mihi fecistis. Videmus nunc quod dicit iustis: uenite benedicti patris mei: in iustis autem / discedite a me. Cum fuissent utique fideles / intelligimus impletum in eis quod scriptum est. Omnis huius dabit / & abundabit: ab eo autem qui non habet / et quod non habet / auferet ab eo. Nam propinquum sunt uerbo / qui seruatur dei mandatum: nocant adhuc ut magis propinquiores efficiant: audientes / uenite benedicti patris mei. Loge autem ab

eo sunt: etsi uideant affligere ei / qui non faciunt mandata ipsius. Propter hoc tollet ab eis / & quod sibi uidetur affligere: audientes / discedite a me / ut qui non uident esse ante eum / postea nec uideant. Propterea quod & nos debemus conseruare / ne & audiamus & ipsi / quasi elongantes nos ipsos a domino: discedite a me: & omnia faciamus / ut dicat ad nos uenite benedicti patris mei. Considerandum est autem / quoniam sanctus non solum dominum est benedictum: sed cum addimeto patris mei: non qualicumque honorem habentibus. Item benedicti non alius alterius / nisi dei patris. Contra autem / quibus dominus maledictus: non dominus maledicti patris mei. Nam benedictiois quod dominus ministrator est patris: maledictionis autem / unusquisque sibi est auctor: quod maledictione digna est operatus. Qui autem recedunt a Iesu: decidunt in ignem aeternum: quod alterius generis est ab hoc igne / quem habemus in usu. Nullus enim ignis iter homines est aeternus: sed nec multi temporis. Extinguitur enim cito. Aeternus autem ignis / est ille / de quo & Helias dicit in fine prophetiae suae: uermis eorum non morietur: & ignis eorum non exstinguetur. Vermis autem qui non morietur: & ignis qui non exstinguetur: a plerisque conscientia accipitur: quod torqueat in suppliciis constitutos: quod uirtutis suo atque peccato tanto caruerint bono: iuxta illud quod dominus. Veratus sum in misericordia: dum infigit mihi spinam. Et in pueris. Tinea ossium cor intelliges. Et iterum. Sicut tinea uestimentum / & uermis lignum: sic mœror excruciat cor uirtutis duntaxat ut non neget purgationem: & deum negantem aeterna supplicia: dicente domino. Ligat illi manus / & pedes: & mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus / & stridor dentium. Si manus audiuiimus / & pedes / & tenebras exteriores / quare oculorum poena est lumini dei non uidetur: & fletus / qui utique / & ipse ad oculos pertinet: & stridor dentium / miror quodam acutum cor: pus: & paulatim in auras tenues dissoluendum / post resurrectionem introducere: quod dominus post resurrectionem ad discipulos ingressus est ianuis clausis: qui certe / & ante resurrectionem pendulo super mare ambulauit incessu: & hoc ipsum apostolo probuit Petro: ut qui fide ambulabat: infidelitate postea mergeret: cui dominum est: quare dubitasti modice fidei? Ignis quoque iuxta id accipiedus / quod & uermis: qui tadium succedit: qui diu habet materiam / qua uorax flamma pascit. Signis igitur habet in conscientia sua zizaniam / quare inimicus homo dormiente praefamilias supseminauit: haec ignis exuret: & haec uorabit incendium. Et omnium sanctorum oculis eorum supplicia monstrabuntur / qui pro auro / & argento / & lapide precioso / & edificauerunt super fundamentum domini coenaculum / ligna stipulam / ignis pabulum sempiternum. Porro qui uoluit supplicia alii quod finiri / & licet post multa tempora terminum habere tormenta: his utuntur testimoniis. Cum intraverit plenitudo gentium: tunc omnis israel saluus fiet. Et iterum. Cœli uisus deus omnia sub peccato: ut omnibus misereatur. Et in alio loco sanctus loquitur. Iram domini sustinebo quia peccauit cecidit: nec iustificet eam meam / & auferat iudicium meum: & deducat in lucem. Et rursum. Benedico te domine / quoniam iratus es mihi: auertisti faciem tuam a me: & misertus es mihi. Dominus quoque loquitur ad peccatorem. Cum ira furoris mei rursum eum sanabo. Et hoc est quod in alio loco dominus. Quia grandis multitudo bonitatis tuae domine: quam ab-

condisti

condisti timētibz te. Quae omnia replicat / assummare cupientes: post cruciatum atque tormenta / futura refrigeria: quae nunc abscondita ab his quibus timor utilis est: ut dum supplicia reformidat: peccare desistat. Quod nos dei solius debemus scire derelinquere: cuius non solum misericordiae: sed & tormenta in potestate sunt: & nouit quod / quomodo / & quadiu debeat iudicare: solum dicamus quod conuenit humanae fragilitati: domine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripas me. Et sicut diabolus / & omnium negatorum atque impiorum: qui dixerunt in corde suo non est deus: credimus aeterna tormenta: sic peccatorum christianorum / quorum opera in igne probata sunt atque purgata: moderata arbitramur / & mixta clementiae scientia iudicis. De quo igne dominus in Iob. Deuorabit eum ignis / qui non succendit. Miro ualde modo / paucis uerbis expressus est ignis generis. Ignis namque corporeus ut esse ignis ualeat: corporeis idiget fomētis: qui cum necesse est ut feruet: per congesta ligna nutrit: nec ualet nisi succens / & nisi refectus subsistere. At contra generis ignis cum sit corporeus / & in semis reprobos corporaliter exurat: nec studio humano succendit: nec lignis nutrit: sed creatus semel / durat in extingnibilis / & successione non idiget / & ardore non caret. Oportetis ergo dei iustitia / futurorum praescia: ab ipsa mundi origine generis ignem creauit: qui in poena reproborum esse semel incipit: sed ardore suum et sine lignis nunquam finiret. Sciendum uero est: quod omnes reprobi / qui & anima simul & carne peccauerunt: illic in anima pariter & carne crucientur. Cumque hoc ita sit: considerandum est: quoniam regnum quod non aliis preparatum est a constitutione mundi / nisi iustis: & ideo reddet eis illud rex eorum christus. Ignem autem aeternum non illis quibus dominus / discedite a me / paratum ostendit: sicut regnum iustis: sed diabolus / & angelis eius: quia quantum ad se / homines non ad praedestinationem creauit: sed ad uitam & gaudium. Peccantes autem omnium / gunt se diabolo: ut sicut qui saluantur / sanctis angelis coaequantur: & sunt filii resurrectionis: & filii dei: & angelis eius. Exurunt enim / & dedistis mihi manducare: & cetera. Scriptum est ad fideles: uos estis corpus christi / & membra ex parte. Sicut ergo anima habitans in corpore / cum non esuriat quantum ad suam substantiam spiritalem: esurit tamen unum / quod est corpus cibum: quia copulata est corpori suo. Sic & saluator: cum patitur corpus eius ecclesia: cum sit ipse ipsa / sibilis quantum ad suam diuinitatem: sanctus tamen idigentibus cibum / & ipse esurit. Aliis autem membris suis necessaria habentibus medicina: & ipse quasi infirmus necessaria habet. Et item alii susceptione operum habentibus: ipse quasi pegrinus in eis quaerit ubi caput suum declinet: sic & in nudis alget: & in uestibus uestit. Etsi ex dilectione Paulus dicit: quod infirmat / & ego non infirmor: & hoc magis ad laudem respicit apostoli ostendentis magnitudinem charitatis suae / circa fideles: quomodo non magis quam Paulus / & omnis homo / dilectione ornatus filius charitatis dei Saluator dicere potest conuenienter: quod infirmat / & ego non infirmor: quis scandalizat / & ego non uoror? Propter quod dicit infirmus fui: sic & in carcere fui / & uisitastis me. In carcere enim membro christi constituto: ipse non est solutus carcere: qui dicit de iusto: cum ipso sum in tribulatione: hoc est cōtr-

bulor ei. Sicut enim / qui meus est / in tribulatione est: sic & ego in tribulatione cum eo sum. Et hoc dico non ignorans uulgarē illam traditionem. Et hoc considerate: quia imoratur in unoquoque uerbo loquens ad iustos / & laudans eos: per singulas ipsorum eorum benefacta dinumerat. Loquens autem ad iniustos: praedicat compendias & colliges mala facta eorum breuiter. Iustis quidem de infirmitate dicit: infirmus fui / & uisitastis me: separatim autem de carcere / in carcere fui / & uenistis ad me. Ad iniustos autem / cum potuisset similiter facere: infirmus fui / & non uisitastis me: in carcere fui / & non uenistis ad me: praedicans narrationem / sub una adiungit utrumque dicens. Infirmus fui / & in carcere: & non uisitastis me: quoniam misericordis iudicis erat / benefacta quod hominum largius praedicare & ampliare: malae facta autem eorum transitorie memorare / & breuiare. Sed & iusti imorantur in unoquoque uerbo / dicentes. Quando te uidimus esurientem / & pauimus / aut sitientem: & potauimus: aut pegrinum / & collegimus: aut quando te uidimus infirmum / aut in carcere: Quoniam proprium est iustorum benefacta sua relata sibi in facie diligenter & per singula refutare: cum humilitatis: tanquam sibi dicente domino: hoc & hoc bonum in me facitis: illi recusant / dicant: nec hoc nec hoc fecimus tibi. Iniusti non ita per singula / sed cursim dicunt: quando te uidimus esurientem / aut sitientem / aut pegrinum / aut nudum / aut infirmum / aut in carcere: & non ministrauimus tibi: uerbum / & ministrauimus tibi: ad omnia referentes: & quasi praedicantes & praetereuntes crimina sua / ut non grauiora uiderentur / diligenter & sigillatim enumerata: quia proprium est maiorum hominum / culpas suas / excusationis causa / aut nullas uelle ostendere: aut leues / & paucas. Sed & nullo christi tam ad iustos facta quam ad iniustos: hunc ipsum significat intellectum. Volens enim / iustorum benefacta ostendere grandia / peccatorum autem culpas non grandes: ad iniustos quidem dicit: ex eo quod fecistis uni ex minimis istis / mihi fecistis: non adiciens fratribus meis: quemadmodum cum loqueretur ad iustos. Nam abusiue quidem omnes credentes in christo fratres sunt christi. Reuera enim fratres eius sunt / qui perfecti sunt / & imitatores eius sunt: sicut ille qui dixit: imitatores mei estote: sicut & ego christi: qui possunt dicere / patet noster qui es in caelis. Gratus autem est apud deum opus bonum / quod fit in sanctoribus / qui in minimis sanctis: & leuioris culpe est / negliget minus sanctos / qui sanctiores. Minimos autem dicit / aut quasi in mundo minimos aestimatos: aut quia apud seipsum / se ipsos minimos faciebant: quasi charissimi discipuli eius: qui dixit. Discite a me: quia humilis & mitis sum corde. Et hoc attende / quoniam cum prius dixisset / uenite benedicti: deinde discedite a me: maledicti: ostendens quoniam proprium bonum dei est primum recordari benefacta bonorum: qui malefacta malorum. Postea in exitu utrorumque prius nominat poenam malorum: deinde uitam bonorum / dicens. Et abibunt illi in poenam: hi autem in uitam aeternam. Praestante domino nostro Iesu christo. Cui est gloria / & imperium in saecula saeculorum. Amen.

ORIGENES

Feria. iiii. post. p. dñicā. xl. sm Matthæū. Ca. XXI
IN ILLO Tempore. Quum intrasset Iesus Hierosolymam: commota est universa ciuitas: dicēs. Quis est hic? Et reliqua. Homilia.

N ISTIS Nūc duob⁹ clamoribus dictis: ex cōsensu pcedentiū & sequentiū Iesum ipse qdē intrauit in Hierosolymā uerā. Admirātes autē uirtutes cōuertes quæ ciuitas appellānt: dicebant.

Quis est iste? Scdm qd fuerat pphetatū in ps. de ascensione eius: & de admiratiōe celestiu uirtutū pp nouum uehiculū corpis eius. Habet autē ita. Tollite portas p̄cipes ufas: & eleuamini portæ æternales: & introibit Rex gloriæ. Quis est iste Rex gloriæ? Dñs fortis & potēs in plio. Et in Hēsaia similia qdam pphetanē de reditu in eolum: post dispēlationē passionis eius: Hoc mō. Quis est iste q uenit de Edō: rubra uel stimēta hñs ex Bosra? Iste formosus in stola sua. Hoc autē diximus: ut oñdamus eis mysteriū qd dñ. Quoniam nā ascendente eo in Hierusalē: cōmota est oīs ciuitas dicēs. Quis est iste? Et intrauit Iesus in tēplū dei: & eiciēbat oēs uēdentes & emētes in tēplū: & mēsas nūmulariorū euerit & cathedras uēdentiū colūbas. Et dixit eis. Scriptū est: domus mea domus orōnis uocabitur: uos autē fecistis eā speluncā latronū. Supra mēsurā dignitatis fuerat: sm qd uidebat esse filius fabri: ut tāta fiducia uterē & p̄tate: eiciēs nūdinā de templo: qā nec p̄cipes alicuius gētis utens: facile poterat explicare q fecit Iesus. Et hanc dicimus sm simplicem intellectu. Moraliter autē talia dicemus. Et primū qd de tēplo de quo p pphetā dixit deus. Domus mea: domus orōnis uocabitur. Ergo sm corporalis circūcisio: nem carnis: & sm corporalis legis festiuitates: & sacrificia: cōsequēter & tēplū dei æstimabāt: qd ex lapidibus sectis erat cōstructū. Primū qd ē a Salomone: deinde reparatū ab Esdra. Postea uero post christi aduentū a romanis destructū: illa domus locus eē orōnis desuit. Qua destructa: necesse est ut Iudæi q si iā non hñtes domos orōnis: iā nō habeāt priuilegiū speculationis dei: ut possint sm legē deo seruire. Hoc ergo facto: oīa christus egit in mysteriū spūaliū actū suo: & tūc fecit uisibiliter: qd semp uisibiliter agit. Eiciēs uēdentes & emētes de tēplo: & mēsas nūmulariorū euerit: & cathedras uēdentiū colūbas: ad corruptionē populi. Vt nō mūdānis festiuitatibus in nomine dei: emptiōibus & uēditionibus uacent in loco nō cōpetenti: in quo nō debēt uēdere: & emere: sed orōnibus tm uacare: q cōgregant q si in domo orationis. Nūc autē arbitror eē tēplū dei ex lapidibus uis cōstructū: ecclesiā christi. Sunt autē multi in ea nō (sicut decet) spūaliter uiuētes: sm carnē militāt: q & domū orōnis de lapidib⁹ uiuis cōstructā: faciūt speluncā latronū actibus suis. Nō ecclesia dei digni: sed spelūca latronū. Qui. n. cōsiderat in multis ecclesiis talū christianorū peccata: q putāt quāstū eē pietatē: & cū deberēt de euāgelio bibere: sm qd uiuere decet seruos dei: hoc nō faciūt: sed diuitias & multas possessiones acquirūt. Nōne dices spelūcā latronum factā

SVPER

esse sub illis ecclesiis: ut recte dicat christus ad eos pp dispēlationē ecclesiæ suæ. Quæ utilitas in sanguine meo: dū descēdo i corruptionē? Itē ipse dicit in Osee tali mō. Factus sum sicut q colligit stipulā in messe: & sicut racemū in uindemia: cū nō sint botri ad mā: ducādū primogenita. Væ aīæ meæ: qā perit timoratus a terra: & q corrigit in hoibus nō est. Et cū itelleris Iesum dicētē talia: & redarguētē p̄ctā nra: aspice simul & illud qd in euāgelio scribit: cum uidisset Hierusalē: fleuit sup eā. Et si rōnabiliter fleuit sup Hierusalē: rōnabilius fleuit sup ecclesiā: ædificatā qdē ut eēt domus orōnis: factā autē pp turpia lucra & luxū quorūdā (qd utinā nō esset principū populi) spelūcam latronū. Sed tūc qdē intrauit Iesus in tēplū dei: & mūdauit eū: eiciēs uēdentes & emētes de tēplo: & mēsas nūmulariorū euerit: & cathedras uēdentiū colūbas. Nūc autē quādiu nō nistat: qui in noīe Iesu christi cōueniūt: in idipm sunt in cōueniētiū uendētes & emētes in templo: & reliqua oīa faciētes: & nunq eis apparet: ut eiciēs eos: reliquos saluet. Si autē uisitauerit sup p̄ctā nra: & q si diligēs nos: ueniat: & corripiat: & castigat q si filios: ut recipiat nos: tūc ingrediet christi potestas congregatis nobis in spū scō. Et egrediet: & eiciēs oēs uēdētes & emētes de templo. Vēdētes qdē & alienātes a se: qd hēbāt boni: emētes autē p eis mala. Et destrūēs mēsas nūmulariorū. i. auarorū: & pecuniarū cupidorū: q aliorū: qdē pecunias cū iniquitate uertūt ad se: ipsi autē nō ad qd expedit: eas expēdūt. Sūt & alii i tēplo uēdētes christi colūbas: orātes & dicētes. Quis dabit mihi pecunias: ut cut colūbas: & uolabo: & regescā? Tradētes eas principibus: qbus oportebat. Et arbitror cōuenire uerbū de uēditoribus colūbarū: eis q tradūt ecclesias auararū: & tyrānis: & indisciplinatis: & irreligiosis epis: aut p̄byteris: pp qd & cathedras nūmō appellauit Euāgelista auerlas a Iesu. Et utinā audirēt hanc cū decenti admonitiōe scripturæ: q gloriānt de cathedris Moysi in qbus sedēt: & uēdunt oēs ecclesiā colūbas: & tradūt eas talibus p̄positis: ad quos recte dñ a dño p Hieremiā pphetā. Principes populi mei: me non cognouerūt: filii. n. sunt insipientes: & nō intelligētes. Sapientes sunt: ut faciāt mala: bñ autē facere nescierunt. Et apud Michāā similiter. Principes populi mei: expellerent de domo epulationis suæ. Si autē audirēt: nunq uēderēt colūbas christi: sed cōstituerūt p̄cipes parietes colūbis: & puidētes saluti earū: & nō despiciētes: nec odiētes pingues colūbas. Si autē oportet tres istas spēs reiectas a populo cautius exponere: possumus dicere. Quicumq in populo christiano ad nihil uacāt in sæculo isto: nisi circa uēditiones: & emptiōnes: rariū autē orōnib⁹ p̄maneāt: uel aliis actibus relictis quos qrit sermo diuinus: ipsi sunt uēdentes & emētes in tēplū dei: faciētes domū orōnis spelūcā latronū. Diaconi autē q bñ nō tradāt ecclesiasticarū pecuniarū mēsas: sed semp de eis fraudāt: & ipsas dispēlant: & diuites fiunt de rebus pauperū: ipsi sunt nūmularii pecuniarū mēsas hñtes: quas christus euerit. Quoniā autē mēsas ecclesiasticarū pecuniarū diaconi p̄sunt

MATTHAEVM

p̄sunt: docent nos Apostoli in actibus suis. Cū factū fuisset (inquit) murmur græcorū aduersum herodas: eo qd despicerent uiduā eorū in ministerio quotidiano: dicentes. Nō est bonū relinqre uerbum dei: & ministrare mensis. Eligite ergo ex uobis septē: quos cōstituamus in hūc usum: nos autē erimus uerbo dei instātes. Et ut breuiter de diuersis dicā dispēlatoribus ecclesiæ: quotidie Iesus ingredit tēplū p̄ris: & eicit oēs tā ep̄os: & p̄byteros: & diaconos: q laiicos: uniuersamq turbā de ecclesia sua: & unius cūminis hēt uēdentes pariter & emētes. Scriptū est enī gratis accepistis: gratis date. Mēsas quoq nūmulariorū subuertētes pp auaritiā sacerdotum. Altaria dei nūmulariorū mēsas appellat. cathedras uēdentiū colūba euerit: q uēdūt gr̄as spūs scī: & oīa faciūt: ut subiectos populos deuorēt. De quibus dñ. Qui deuorāt populū meū: uelut escā panis. Iuxta simplicē intelligētiā: colūba nō erat in cathedris: sed in caueis: nisi forte colūbaq istiores sedebāt in cathedris: qd penitus absurdū est. In cathedris. n. magistrorū: magis dignitas indicat: q ad nihilū redigit: cū mixta fuerit lucris. Quod de ecclesiis diximus: unusq q nrm & de se intelligat. Dicit. n. apostolus Paulus. Vos estis tēplum dei: & spūs sanctus habitat in uobis. Nō sit in domo pastoris nri negociatio: nō uēdentiū: emētiūq cōmercia: nō denariorū cupiditas: ne ingrediat Iesus iratus & rigidus: & nō aliter mudet tēplū suū: nisi flagello adhibito: ut de spelunca latronū: & de domo negociatiōis faciat orōnis. Et acceperūt ad eū cæci & claudī in tēplo: & sanauit eos. Nisi mēsas nūmulariorū euerit: cathedrasq uēdentiū colūbas: cæci & claudī: lucē p̄stinā: & gradū concitū nō meruissent accipere. Vidētes autē p̄cipes sacerdotū & scribæ mirabilia quæ fecit: & pueros clamātes: & dicētes: Osanna filio David. Indignati sunt: & dixerūt ei. Audis qd isti dicūt? Pleriq arbitrabant maximū esse signorū: q Lazarus suscitatus est: q cæcus lumē ex utero accepit: q ad Iordanē uox sit audita. p̄ris: q trāfiguratus in mōte: gloriā oñdit triumphātis. Mihi inter oīa signa hoc uidet eē mirabilius: q unus hō: & illo tpe cōterptibilis: & in tm uilis: ut postea crucifigeret: scribis & pharisæis cōtra se senuētib⁹: lucra sua destruere porterit: ad unius flagelli uerbera: tantā eicere multitudinē: mēsasq subuerrere: & cathedras cōfringere: & alia facere: quæ infinitus nō fecisset exercitus. Igneū. n. quoddā: atq sydereū: radiabat ex oculis eius: & diuinitatis maiestas lucebat in facie. Cūq manū nō auerēt inticere in eū sacerdotes: opa calūniant: & testiōniū populi: atq puorū: q clamabāt Osanna filio David: uertūt in calūniā. Quod uidelicet hic non dñ nisi soli filio dei. Videant ergo ep̄i: & qlibet sancti hoies: cū quanto piculo dici sibi ista patiant. Si dñ cui uere hoc dicebat: qā nec dū erat solida credētium fides: p crimine impingit. Iesus autē dicit illis: Vnq. Nunq legis: qā ex ore infantū & lactēiū p̄fecit lauē? Quā moderate sniam tempat: & n̄sio in utrūq uergēs: calūniā iniuriā nemini isert. Nō dixit quod scribæ audire cupiebāt. Bñ faciūt pueri: ut mihi testi-

CAP. XII. CXXXVII

moniū phibeāt: nec rursus errant: pueri. n. sunt: debetis autē ignoscere. Sed p̄fert exēplū de psalmo: ut tacētē dñō: testimonio scripturæ: puerorū dicta firmaret. Et relictis illis: abiit foras extra ciuitatē in Bethaniam: ibiq māsit. Reliquit incredulos: & urbem ingressus cōtradictiū: iuit in Bethaniam: q interpretat doctus obediētiæ. Iā tūc uocationē gentiū p̄figurās: ibiq māsit: qā i Israel manere nō potuit. Hoc quoq intelligēdum est: q tāta fuerit paupertas: & ita nulli adulatus sit: ut in urbe maxima: nullū hospitium: nullā inuenerit mātionē. Sed in agro paruulo apud Lazarū: sororeq eius: habitauerit. Eorū qppe uicus Bethania est. Vtinam & apud me habitet dñs Iesus. Cui est gloria: & impium in sæcula sæculorum. Amen.

Feria. iiii. post. p. dñicā. xl. sm Matthæū. Ca. XII.
IN ILLO Tempore: acceperunt ad Iesum scribæ & pharisæi dicentes. Magister: uolumus a te si gnum uidere. Et reliqua. Homilia.

IMPIETAS O duricia o p̄nitiosa iniquitas. Signū uidere quæritis: & inuenerabilia signa iā uidētes: nō credidistis: mira & terribilia circūspiciētes: nō dilexistis. Mortui i cōspectu nro a me

resuscitati sunt: leprosi mūdati: cæci illuminati: claudi & uexati a dæmonibus saluati. Mare tumidū placuī: uentos silere feci: dæmones effugauī. Oīa ergo ista uno uerbo potētia meā corā uobis consummata atq̄ ipta sunt: & sup hanc oīa signū a me quæritis? Volumus a te nūc signū uidere. Nō quæritis: nō peritū: nō dep̄cant: sed q si iubētes: uolūt: & ita loquuntur. Volumus (aiunt) nobis ita placuit: & hoc uidet. Ita & magi uester diabolus (ait) nō petēs: sed quasi iubēs: dic huic lapidē: ut panis fiat. Volumus a te si gnum uidere: ideo ut credamus: ideo ut cōfirmemur: ideo ut obediētes efficiamur. Sed si credēs uere uel letis: & desideraretis: sufficērent uobis illa: quæ iam gesta sunt signa: ad fidei cōfirmationē. Multa & miranda opa: & mirabilia uidētes: nō credidistis: & nō uim a me signū regitistis? Sed audite nūc quæ digni estis. Progenies mala stimulis diaboli icitata: & illius potius doctrinæ acq̄lescēs: p̄genies mala: cui nil boni unq placuit: quæ nunq ueritati cōsensit. Progenies mala: & nō tm mala: sed & adultera: in carnali & spiritali adulterio. Progenies mala & adultera: derelinquēs deū: cū idolis fornicata: sicut adultera a deo oī potētē recessit: & ad idola. i. ad ligna & petras: ut fornicaret cōuersa est. Ita faciēs oīa opa mala: trāsuiit: sicut mulier meretrix audacter sub uiro legitimo fordidat gerēs fornicatiōes. Ita ergo sup oībus his p̄genies mala & adultera: Iudæorū p̄genies primitus fuit: & nūc p̄genies mala & adultera: hæretici sunt & pagani. Progenies mala & adultera signum quærit. Progenies mala his quæ p Moysen gesta sunt: non crediderūt: & quæ p pphetas nūciata sunt: nō accēperūt: neq ad ea cordis oculos direxerūt. His ē quæ p ipm dñm adimpleta sunt: nullo mō crediderunt: quæ in manibus & añ oculos gerebant atq̄ habebant. Tanq̄ stulti & imprudentes signū quærit: & si

gnū non dabit eis: qm̄ illis dudū (ut dēū est) decla-
ratis signis minime crediderūt. Signū nō dabitur eis
nisi unū tñ illud nouissimū: qd̄ oī signo erit supius:
qd̄ oīa cōcludet / & cōfigillabit signa. Signū nō da-
bit eis: nisi signū Ionæ pphete. Quod. n. fuit signū
Ionæ: Cucurbita quæ sup caput eius surrexerat. Ista
enī & ad signū / & ad correctionē data fuerat: Ideoq;
ait dñs ad eū. Tu dilexisti hac cucurbitā: & ego parca
Niniitæ. Istud ergo signū (ait) dabit uobis: ista ergo
figura adimplebit in uobis. Sub nocte. n. pcessistis:
hoc est sub legis uinculis. Nox pcessit: dies appropin-
quauit: ait Apostolus. Sub ista ergo nocte exeuntes
uel pcedētes: sub ipsa nocte defecerūt ab euāgelii lu-
ce: illi adhærere nolētes. Ita. n. & illa cucurbita in no-
cte pcessit: & in nocte defecit: sic & uos marcescitis &
arescitis: caditis atq; defecitis. Ille. n. matutinus uer-
miculus eradicaui uos: ille q ait. Ego sum uermis: &
nō hō. Iste uermis passiōe sua: & resurrectionē sua defi-
cere uos facit: ut pcedente sole euāgelicæ gr̄æ: infirmi
& maridi atq; infructuosi remaneatis: sicut Ionæ cu-
cubit. Hoc ergo signū dabit uobis o Iudæi & pha-
risæi: hoc signū gētib⁹ ut parceret oīsum est: Iudæis
aut finis & defectio. Sicut. n. illa cucurbita marcesce-
re & deficiente Niniitæ p pñiam ex fide saluati atq;
seruari sunt: sic & hebræorū plabe: ex circūcisōe post
passiōē dñi & resurrectionē marcescente atq; defi-
ciēte: gētes p pñiam & fidē saluatae sunt. Et sicut Ni-
niuita huic q ex mortuis resurrexit: hoc est ex mari &
ex uentre ceti. pcedēti credētes ad uitā: ita ergo & gē-
tes huic qui ex mortuis resurrexit unigenito filio dei
credētes: ad uitā æternā seruatae sunt. Nō dabit (ait)
gr̄ationi huic malæ & adulteræ signū: nisi signum
Ionæ pphete. Sicut. n. fuit Ionas in uentre Ceti: ui-
uēs sine dolore: ambulās & deambulās sine cōpres-
sione: exultās / gaudēs / & pfallēs: nō molestauit cum
feto: nō necauerūt eū tenebræ: nō depssit eū angus-
tia: usquequo tertia die illasus & iteger egredere so-
ras: ita & dñs n̄ in mortē pgens / itermortuos liber
fuit: in morte uiuēs / sine dolore pambulauit in iser-
na: sine cōpssione incessit p ea q sub terra sunt: sine
ulla angustia: lætus & exultās deo p̄i gr̄as agens. Il-
lasus quoq; & iteger tertia die exiit a mortuis. Et ad-
huc sicut fuit Ionas in uentre Ceti. Quomō fuit: ita
ut cū q ibidē in mortē pcecerāt: clusum existimabāt:
nec amplius eū uiuere arbitrabant: neq; lucē aliqñ iā
uisurgēderent: erat quātū ad illos mortuus: uerūtū
sine dubitatioē uiuebat. Sic & dñs unigenitus: sic &
saluator oīum hoīum christus Iesus: a Iudæis crucifi-
xus: a sacerdotibus & scribis ad mortē traditus: non
amplius uiuere putabāt: sed fuit quantū ad ipsos Iu-
dæos mortuus & deficiēs: tanq̄ iā nullo mō uictu-
rus. Sed uere est uiuēs / & manens / & regnās: & ipsi
morti dominās. Ita ergo sicut fuit Ionas in uentre Ce-
ti tribus diebus & tribus noctib⁹: ita erit & filius ho-
minis in corde terræ tribus diebus / & tribus nocti-
bus. Sicut. n. tūc ille cetus glutinuit Ionā: saturasse sibi
uidebat suā auiditatē. Quū uero depssus iterus eēt:
illa: sus foras euomuit. Sic itādem agnouit q̄ semet /

ipsum se fellerit: inani spe frustratus: ita & iste auidus
& insatiabilis Cetus diabolus: ad crucē deductū dñm /
& de cruce in sepulchro positum: & rabido ore sicut
transglutiens eū: putauit se suā satiasse iniquitatē. Sed cū
iamtores eius cōterriti trepidaret: & uēctes ei uide-
ferri maxima ui cōfringerent: erupentia corpa scōrū
cū aiabus suis egressa foras: dereliquerūt suorū sepul-
chrorū sedes. Tūc miser oppssum & illudum atq; de-
uictū & derisum seipm̄ expanit pariterq; cognouit.
Sicut ergo fuit Ionas in uentre Ceti tribus diebus / &
tribus noctibus: sic erit filius hoīs in corde terræ. Pri-
mitus sepulchrū itelligit in quo positus fuit: hoc est
lapis: sic. n. est & cor in corpe: sicut lapis in terra. Vel
adhuc in corde (ait) terræ. Cor oīs terræ: oīs orbis: it
dæorū & hebræorū plæbs. Sicut. n. sup oēm carnem
humanā: uel in oī hūana carne: cor uitā & prudentiā
in se hētita & sup oēm gentē / sup oīum illorū q sub
coelo sunt populorū: uitā & dei agnitiōē: & prudē-
tiā / legis instituta: & cōmēdationē: apud se iudæi ha-
buerunt. In isto ergo tali corde: fuit filius hoīs tribus
diebus / & tribus noctibus: hoc est in spe eorū: in gr̄a-
tione eorū: in cōuētū eorū mortuus fuit: usq; ad hūc
tertiū diē. Quūq; uenissent milites: & resurrectionē
eius nūciafent: tunc Iudæi spe inanes effecti sunt: &
dñs nō amplius in corde eorū: sicut mortuus existi-
matus est: sed sicut uiuēs / & ex mortuis exurgēs effe-
ctus est. Sed adhuc: erit in corde terræ. Sicut. n. qua-
dā prudētia sapiētissimus p̄ficator: aliqd̄ iuenire uo-
lens: & extrahere: descēdit & mitit se in pfundū mar-
is: ut nō ibidē ipse remaneat: sed ut idē illud qd̄ iue-
niat abstrahat / & secū eleuet: Ita dñs n̄ Iesus christus
uita & uera sapia descēdit: & misit se usq; in pfundū
iseri pelagus: & usq; in pfundū abyssi. i. mortis / p̄-
pria uolūtate: p̄quirēs choros scōrū: nō ut ibidē ipse
remaneret: sed p hoc ut iueniēs qd̄ quærebat abstrah-
eret: uelociterq; iterq; sursum ascēderet: cum magno
(ut dixi) scōrū choro. Ita ergo fuit dñs in corde terræ
tribus diebus / & tribus noctib⁹. Et quare tribus die-
bus & tribus noctibus? Propterea q nō amplius in-
digebat: nec minus opus erat. Sufficiebant. n. hi tres
dies & tres noctes ad testificatiōē huius passiōis &
resurrectionis: ut nullus dubitaret: nullus discederet:
aut figuratim agi putaret istā passiōē: sed credidif-
sent q̄ uere passus est dñs: & traditus est p̄p̄ delicta
nr̄a: atq; resurrexit die tertia p̄p̄ iustificatiōē nostrā.
Ita ergo sufficebāt hi tres dies ad hoc testificandū: si-
ue de trib⁹ sæculi t̄pibus: siue illis. Primo añ diluuiū
domniētib⁹: siue de his sub legis t̄pē: siue eis q sunt
sub euāgelii gr̄a. Oībus. n. nota facta est passio eius:
& iste in morte itroitus eius. Vel adhuc tres testantur
dies: ut in ore duorū uel triū testiū: uere stet ista passio
uel resurrectio dñi. Tribus ergo dieb⁹ in morte fuit:
ut nullā diabolus habuisset occasiōis fraudē de hac
passiōe fallere: aut mēdaciū fingerē. Post hæc ait dñs.
Viri Niniitæ: resurgēt in iudicio cum gr̄atiōe ista: &
cōdēnabūt eā. Per qd̄? Quia pñiam egerūt in p̄dica-
tione Ionæ. Ionas (ait) meæ mortis & resurrectionis
imago fuit: & Niniitæ gentiū cōuersionē: & fidei
similitudinē

similitudinē demonstrabāt: atq; Iudæorū cōdēna-
tiōē. Viri Niniitæ: surgēt in iudicio: nō p̄pterea ut
iudicent: nec ideo ut cōdēnent: sed p̄pterea ut iudi-
cet pharisæos & scribas: & cōdēnent oēs pariter icre-
dulos Iudæos. Viri ergo Niniitæ: exurgēt in iudi-
cio cū gr̄atiōe ista. Quali gr̄atiōe: cū ea: quā iā pau-
lo añ serpentes & genus uipag: noiauit. Cū ista ergo
gr̄atiōe exurgēt in iudicio: sed nō æqualiter: neq; si-
militer: Iudæi qd̄ ad p̄cā cōdēnatiōis: & Niniitæ
ad gloriā exaltatiōis. Ionā Niniitæ nō spreuerūt:
neq; iobediētes ei exiterūt uelut hospiti & ignoto:
uelut pegrino & extraneo: sed p̄cēnuerūt: & dep̄ca-
ti sunt: & genuerūt & luxerūt: & cinere & sacco ob-
uoluti miserabiliter loq̄bant dicētes. Quis scit si p̄cē-
nitebit: & dep̄cabit deus: & auertēt ab ira furoris sui:
& nō p̄camus? P̄cēnuerūt ergo in p̄dicationē Ionæ:
nō petierūt signum: non q̄sicut miracula: sed uerba
hospitis: & pegrini narratis audierūt / & crediderūt:
& credētes pñiam egerūt. Ideoq; exurgēt in iudicio
cū gr̄atiōe ista: q̄ sub lege & circūcisōe est: & cōdē-
nabūt eā: digne & iuste: uelut nō credētes signis &
miraculis tantis: uel q̄ nec deitati obaudire uoluerunt:
nec ipm̄ unigenitū ad se ueniētē suscipe. Et cōdēna-
būt eā. Quare? Quoniam iādudū legē cōculcauerunt:
pphetas interfecerūt: idola sapius adorauerūt: & i no-
uissimo: legis & pphetarū dñm crucifixerūt. Ita ergo
cōdēnabūt eos in iudicio exurgētes cū eis Niniitæ.
Illorū. n. finē conuersio ad pñiam p̄cessit: & cōfessio
& supplicatio: q̄ cōdēnabit (ut dēū est) Iudæos in
die iudicii: eorū duricia atq; p̄fidiā / & cor ip̄cēnēs.
Et ecce amplius his q̄ Ionas. Ionas. n. hō: suus mor-
talis / corruptibilis: Deus uero unigenit⁹: & dñs om-
niū: immortalis substātia: incorruptibilis potētia: mor-
ti subēs: aeri & pelago ipans: uētēs & aq̄s dominās:
coelestia & terrestria gubernās. Ideoq; amplius q̄ Ion-
as hic. Amplius q̄ Ionas & in sm̄onib⁹ & opib⁹:
& in doctrina & inuocatiōe: & in signis & p̄digiis: &
bñficiis & in mirabilibus. Ideoq; digne Iudæi Ni-
niitis in die iudicii cōdēnabunt. Et nō tñ a Nini-
itis: sed & regina Austri exurgēt in iudicio cū gr̄a-
tione ista: & cōdēnabit eā. Per qd̄? Quia uenit a fini-
bus terræ audire sapiam Salomōis. Et ecce hic plus q̄
Salomō. Regina Austri uel Aethiopiā: q̄ est in pla-
ga meridiana. Istorū ergo regina: siue uiuētē uiro: seu
de hac uita decedētē (ut est cōsuetudo eiusdē gētis)
ipsa regnabat. Ista ergo regina q̄ regnū regebat (ut di-
ximus) in p̄pria gēte: audies sapiam Salomōis i ea:
de p̄uincia sua: & prudētiā eius p̄cipiēs: regnū dimi-
sit: opes & diuitias cōtēpsit: & (ut simpliciter dica-
mus) nihil sapiæ cōparari dignū putauit. Venit igi-
nō de p̄pe: sed ab ultimis p̄bus terræ: audire sapiam
Salomōis. Laborē itineris piculūq; libēter suscipiēs:
ut hoīs laudatā sapiam agnosceret. Ideoq; exurgēt in
iudicio cū hac ipia & irreligiosa Iudæorū gr̄atiōe: &
cōfundet eā atq; cōdēnabit: uelut q̄ ab ultimis par-
tibus terræ p̄quirēs hoīs sapiam p̄fecta est: & isti ue-
nientē ad se unigenitū dei recipe contēpserūt: bñficia
præstātē: mirabilia faciētē: gr̄am largiētē: post flar-

gella & ludibria: et ligno crucis ifigere nō dubitauerūt.
Ideoq; exurgēt regina Sabba i die iudicii ad dā-
nationē iniquæ gr̄atiōis Iudæorū. Fuit. n. ista beni-
gna regina Sabba: q̄ ab ultimis p̄bus terræ / ad illū
pacificū & sapiētissimū Salomōē uenit: figura hu-
ius q̄ ex gētib⁹ est ecclesiæ: quæ ab ultimis partibus
terræ istius: pacifici dñi audies nomē: ipsamq; ab ex-
tremis p̄bus terræ coelestem audies sapiam: dilexit:
credidit: q̄siuit: secuta est. Eodē mō & nos oēs credē-
tes: atq; in ueritate stātes: & unanimiter in ecclesia p̄-
seuerātes: dānabimus: & arguemus / & cōdēnabi-
mus oēs infideles: hæreticos: & ueritati contrarios.
Post hæc oīa: adiiciēs dñs: adhuc ex hoc ipso dispu-
tauit dicēs. Quum aut imūds spūs exierit ab hoīe:
ambulat p̄ loca in aquosa: quærēs requiē: & nō inue-
nit. Tūc dicit: reuertar i domū meā: unde exiui: & ue-
niēs: inuenit eā uacatē: scopis mūdātā: & ornatā. Tūc
nadii: & assumēs secū alios septē spūs neq̄ores se: &
itrātes habitāt in ea: & erūt nouissima hoīs illius pe-
iora prioribus. Primo. n. ad Iudæos hæc loq̄ dñs: q̄
p̄ idolorū culturā: daemonium ex Aegyptiorū errore
primitus hñtes: & hoc p̄ legē & pphetiā expulsum:
p̄pria denuo uolūtate recipe nō dubitauerūt: nec sin-
gulariter tñ: sed septēpliciter receperunt. Ideoq; facta
sunt nouissima illius iniquæ gr̄atiōis deteriora prio-
ribus & carnaliter & spūaliter: & in diuinis & in hu-
manis. Spūaliter. n. antiqua lege cadētib⁹: & gr̄a
nō adhærētib⁹: atq; euāgelium nō recipiētib⁹: &
dñm interficiētes: Apostolos p̄sequētes / alia plurima
(uñ & carnaliter & fame: & gladio p̄cūti: & toto or-
be dep̄dati Romanis quoq; subditioib⁹ gentibus
cōtēptibiles effecti sunt) sibi multiplicata: miseris sce-
licetq; cōgesserūt mala. Sed. n. nunc p̄ Iudæorū occa-
sionē: ad oēs hoīes hæc loq̄ deus: & admonet uni-
uersos: q̄tenus cauta scitate ab ifidiis serpentis mali-
gni diaboli: q̄ fraudibus sapē repetitis: i aligbus ma-
chinat euidenter: in aligbus occulte euanesceat / uel
gradatim discedit. Nā in sacrosancto baptisinate ui-
tute diuini numinis præfusus: statim fugat & exit. Sed
postmodū ut hostis uersutus: & ipius reuertit: & q̄-
rit q̄buslibet excessibus: aīæ habitacula perturbare: &
multiplices p̄parat captiōes: q̄bus conat̄ iterq; hoīem
post baptisimū irretire: & in peccatis inuoluerē: Cogita-
tiones suggerit: mala desyderia immitit: & turpia: uo-
les adhuc apostatate: & a fide ueritatis unūquēq; ab-
strahere: atq; post illuminationē spūs sci ad cōdēna-
tiōē iudicii futuri adducere: ut faciat nouissima ho-
minis peiora priorib⁹: & adhuc plena doloribus: ma-
gisq; illa priora. Sed ab aliquātis manifeste effugiet p̄-
ieiuniū: uex: p̄ orones: p̄ uigilias assiduas: p̄ abstinen-
tiā: & misericordiā: p̄ mortificationē: & abscisiōes plu-
rimorū uitiorū: p̄ lachrymas: & gemitus: p̄ suspiria &
desyderia bona. Hæc. n. uirtutis opa: ille ipius suffer-
renō pōt: istis approximare nō tolerat: ideo discedit:
& fugit. Nō. n. mēt̄ ille q̄ ait. Hoc genus nō exit nisi
si in orone & ieiunio. Sed cū ex his exit & fugit: am-
bulat p̄ in aquosa loca: siue p̄ eos q̄ aquam baptisimi

non hnt: siue pcos qbus deest sancti spūs aqua: hoc est illuminationē & potationē eius accipientes. Per ista itaq; loca pambulās regem nō inuenit. Quomō nō inuenit in his regem? Duplici more. Vno. n. q oēs hi tales pleni cum sint imūdis spiritibus & occultis dāmonibus itenus habitantibus fm impietate suorum malorū opem hi neglissimi spūs & corpa & mēbra & animorū replētes ille a qbuslibet expulsus atq; effugatus spūs illic regem nō inuenit: illic locū nō hēt: illic habitatiōē nō repitālis (ut dcm est) anticipatiūbus & itus inhabitatibus. Et alio more: q ille inqssimus spūs nō hoc aestimat sibi in regem: ut istos inuā quos & nedū illuminatos uel baptizatos: eosq; q alieni sunt a dei agnitōe: p errores capiat uel in his habitet. Pusillū. n. est ei hoc opus & ad nihilū aestimat. Ideo q hoc solum putat sibi ad magnā regem: ut aliqū a scitate possit auertere: uel a firmissima fide aliqū seducere: aut a dei agnitōe subuertere. Vel adhuc ut aliqū ex illa sancta adoptiōis gloria possit deice: re: lauacra arida sunt corpa: nec ullis uiuorū humoribus pgrauata: illisq; cōtra eū fortiter (deo iuuante) resistētibus: regem nullatenus inueniēs: dicit de illis nū p illuminatis. Reuertar ad domū meā: uñ exiui: qua primum regui: ex qua egressus sum. Cōuertar (inqt) illuc: qsi ad pparatū quoddā habitaculū: & illud ad irruēdū opportunū: ne fortasse aliq; ibi seductiones efficere ualeam: ne forte subingredi qbuscūq; modis possim: aut ibidem aliquo artificio regescere. Oibus hoc manifestū est & idubitable: q inimic⁹ ille aerius spūs oīsq; eius inqssima classis: p ieiuniū & orōnē & fidē in dño uel sincera charitate expellit & fugatur. Tūc ipsi dāmones assidue circūeunt eos ex qb⁹ egressi sunt: undiq; circūspiciunt ne fortitā iteq; oportunū introitū inueniāt: ut regem capiat. Sed nō in oibus qd quērūt inueniūt. Ideo q cōfusi retrorsum cōuertunt a fidelibus: & illū tñ quē inueniunt scopis mūdātū: siue adornatū seu uacatē (hoc idē significat) securitate & ocio uel uoluptate corpis / possidet eū. Qui uero nō deficit ieiunio / & orōne / & opibus bonis (ut dcm est) sed pstat gemitibus & obsecrationibus nocte / & die / suspiriis scīs ad dñm: ipse ab eo pridē expulsus / dāmon oīno fugat. Qui aut se ad antiqua uitia reuocauerit: & eis dē dederit in uoluptatibus / & uanitatibus / & blādimētis diuersis: ipse se pparat nephādo hosti captiū: ut septem inq in eo habitēt: & fiat eius nouissima deteriora prioribus. Priusmo. n. fratres ieiunare / & orare oportet: hūiliari / & cū fletibus orare: ut diabolus aufugiat: ut iniquus ille se se abstrahat: & post hāc abstinere & solite attendere: ut ille iniquus iā nullū introitū p uita inueniat locū: ne amara poenā aīe igerat: & dolores multiplices in cauto pariat. Sic sibi attēdit & cōsultat atq; pspexit illa beatissima de qua cōmemorat scñ euāgelista: qua septē dāmonia exierūt. Ita fecerūt & illae prudētissimae mulieres: q curatae sunt a spiritibus imūdis: quae dñm sequētes: in abstinentia & oronibus ac ieiuniis oī tpe cōsisterūt. Sic & nunc oīsa prudētissima fa-

ciat: qñ spūs imundus ab ea expellit: non uacatē se: hoc est securā faciat: nō ornāmētis in supbia extollatur: nō in cibo & potu demoret: sed in hisdem ipsis semp pfeueret istāter pibus & oronibus: & cōtinētia atq; gemitibus uel suspiriis ad dñm. Si. n. primo deprecabā & orabat: ieiunabat & hūiliabat se: ut ab imūditia maligni liberaret: quāto magis debet & prudens (ut dixi) aīa postmodū deprecari dñm: & humiliare se ei: & ieiunare uigilāter: & alacriter in bonis pfeuerare: ut spūs sci auxiliū & illuminationē mereat: atq; regi cōloq; piceps efficiat: & in amicitia quoq; dñi suscipi mereat. Ita fiet ut nec amplius in ea maligni spūs habitatiōē inueniāt: neq; accessum habeāt ad eā: sed scōq; angelorū custodia circundet: & scōq; oīum psum pibus roboret. Quā multos uidimus dei misericordia subleuatos: mūdatosq; & purificatos: orātes & ieiunātes: postmodum aut uanitate / & negligētia / securitate & epulis & luxuria atq; opibus & extollētia male deceptos / & dure humiliatos: non simplicē tñ: sed multiplicē sup aīam suā malignorū spiritū induxisse molestiā. Qui cū ingrederent / habitauerūt illic: & sibi met loca uēdicauerūt in ipsis: & ita fiunt nouissima huius aīae peiora prioribus. Hoc uidēs & sciēs dñs / p occasione ludāorū: oēs instruit uigilare / & attēdere sibi. Iste. n. inqssimus & imundus / malignus / oīum cōtrarius diabolus: nō dormit neq; sōnō pmit: sed semp circuit sicut Leo rugiēs q; rens quē deuoret. Vtiq; qñ unū glutierit / quārit & alter: qñ p unū ingredit: enitit ut & p alterū igrediat in quo habitat. Per furtū ambit & p falsitate: p somniationē quoq; & homicidiū: uel p qūlibet opus peti minutissimi: ut inde ad maiora pcta pducatur: & deteriora efficiat illa nouissima hoīum sibi obcedentiū: & suā faciētiū uolūtātē. Nos uero in uirtute attēdamus et uigilemus: et sobrii simus: et instāter dñm deprecemur: ut nos ipse custodiat: et ptegat: qtenus iste inqssimus et imūds spūs diabolus: neq; in pusillo: neq; in magno / nras aīas decipiat: sed dñi misericordia & de illis prioribus malis nos liberet: & a deterioribus nouissimis eruat atq; cōseruet: ut mūdo corde: et limpido aīo cū scīs cū laudemus. Hoc. n. dño accēptabile et placitū: et in oibus & in nobis est: oibusq; posteris usq; in finē saeculi. Loquēte ista ad synagoga populū dño: ecce mī et fratres eius stabant foris: quāretes loq cū eo. Mater eius / sapientissima scilicet Maria: illa magnifica et gloriosissima uirgo: illa mirabilis dñi genitrix: illa a pte electa: illa ab unigenito scificata: illa a spū scō illuminata: illa ab angelis dilectā: illa ab oibus fidelibus magnificata et beatificata mī dñi: q facta oī hūanā creaturā renouatio: reparatā salutis donū: et uitaē mediatrix. Ista ergo mī dñi: ista beatissima: et dei unigenitrix: mī digna uirgo Maria: stetit foras cū fratribus eius. Bñ attēdit ista euāgelista: q nō dixerit cum filiis suis: sed fratres eos dñi appellauit: nec filios dixit Mariae. Sicut. n. dñs / aliam mrem nō hēbat: nisi hāc solā beatā Mariam: sic ista magnifica uirgo maria: aliū filiū nō hēbat: nisi istum admirabilē dñm meū Iesū chrīstū. Virgo. n. genuit: & uirgo

& uirgo permanfit. Quomodo ergo fratres eius appellatur: cum non sint beatā Mariae filii? Sed notissimum est facta scripturā seriem omnes propinquos / fratres solere appellare. Erant siquidem istius uirginis matris domini / consanguinei: ac per hoc et domini fm dispensationem carnis assumptae / fratres. Venerunt igitur ad eum: sed uenientes foras steterunt. Fortasse hoc prudenter sancta Maria dispensante factum est. Audiens enim q dominus doceret turbas: & lumine uitae omnes illuminaret: atq; necessaria medicamina pro salute cunctorum mentibus humanis infunderet: salutiferorūq; doctrinae cibos animabus exhiberet singulorum: suae prudentiae decorem seruans foras stetit: ne aut audientes tardaret: aut a gloriosis doctrinis dominum aliquantulum impediret. Sed ea foris prudenter (ut dictum est) stante: quidam in adulatione / uel fide & tanquā domino placere uolens: uel huic magnificae Mariae: cum prompta audacia / magis autem & cum magna confidentia dicit ad dominum: Ecce mater tua / & fratres tui foris stant: quārentes loqui tecum. O stultus / o imprudens: illi foris steterunt: ut illam uitae doctrinam in nullo impedirent: ne coelestem admonitionem aliquatenus retardaret: & tu o homo in medio populorum cōuentū: inter audientium turbas: & domino sincera mente intendentes: atq; praeparata uitae desiderantes: & suauiter suscipientes: auditum tardare non timuisti: uerbum proferre non dubitasti: ideoq; & sic audis. Quae est mater mea: & qui sunt fratres mei? Adulari quārebas: placere festinas: illud quod erat correctionis / non considerabas: ideoq; pro his te arguo / pro illa te increpo. Quae est mater mea? Non enim matrem abnego: nec genitricem exhorreo: neq; meae sanctitatis matrem dignam uirginem Mariam despicio: sed tuam imprudentiam corripio. Quae est mater mea? Prout diceret: tu quis es qui matrē mihi / & fratres profers: q me de carnali admones parētela: & de humana ppinquitate cōmemoras? Nullus. n. mihi (ait) parens qui deum ignorat: nec mihi quisq; hō amicus / qui incorruptibili pfi non fuerit amicus. Quae est mī mea: & qui sunt frēs mei? Et extēdens manum sup discipulos suos ait. Ecce mater mea / & fratres mei. Mater mea: sicut spāliter me in aīam suam portās: sicut singulariter me suo diligens intellectu: & frēs mei: q meo credūt patri coelesti: q me unigenitum pceperūt: & ut patris filium diligunt: indubitatē ē me sequentes: uel hūc mūdum pp me cōtemnētes. Ita ergo ait mater mea / & fratres mei: hi sunt uerissimi mei discipuli: de quibus dico ad patrem: narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesiae laudabo te. Et non tñ isti: sed & omnis qui fecerit uolūtatem patris mei / qui in coelis est: hic meus frater / soror / & mater est. Nec in istis duodecim ait / hanc specialem teneo parentelam: & non his tñ duodecim coelestis patris promissionem: sed in omnibus credentibus & desiderantibus uitā aeternam. Consideremus diligentius o dulcissimi mei:

ut nullus huius gratiae alienus sit: ut nullus coelestis huius beniuolentiae indignus efficiat: ut ab hoc domestico bono nosmetipsos nō excludamus: neq; adoptionis huius beneficia perdamus: uel ne lauacrum regenerationis in aliquo polluamus: quatenus (ut dixi) tantae dignitatis digni intemiamur: & regni eius promissam hāreditatem percipere mereamur. Praestante domino nostro Iesū chrīsto: Cui est gloria & imperium cum patre & spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

¶ Dñica secunda in xl. fm Matthaeum. Cap. XV. IN ILLO Tempore: Egressus Iesus / secessit in partes Tyri / & Sydonis: & ecce mulier cananaea a finibus illis egressa / clamabat dicens ei. Misere mei fili David. Et reliqua. Homilia.

OMINVS Noster Iesus Christus fratres charissimi criminum fastigia destraxit: ut nullus uitam suam etiam in extrema constitutus aetate desperet.

Nec dicas ita te: peccaui / quid faciam? Habes mirabilem medicum / qui resecat morbum: & sanat omnem langorem. Habes (inquā) medicum: qui adest gemitibus: & nutu suo imperat sanitatem. Et ante de improuisa materia te finxit: & uiuificauit ut esses. Nunc ergo te facto / & nutrito poterit tui obliuisci? Non erat ante homo: & figurauit illum ex limo. Requiris forte quali arte? Nescio plane ego: ipse nouit artem suam deus. Nunquid nō eras terra: sed accipiens partem terrae potēs ille opifex: & fecit prius corpus tuum: in quo disposuit: & distinxit uaria mēbra: id est manus & pedes. Caput etiam / in quo sunt oculi / aures / os / & odoratus. Frontem quoq; / & genas: & reliqua membra inferiora. Ille ergo artifex: qui sic te proprio finxit arbitrio: non potest tua auferre peccata. Noli sensus eius rimari: noli nodos examinare uirtutis. Noli quārare quomodo facit: sed mirare facta. Sed dicis: feci peccata multa & magna. Et quis est hominum / qui non peccet? Tu dic. Erraui super omnes homines: sufficit tibi in sacrificio ista cōfessio. Dic tu prior iniquitates tuas: ut iustificeris. Cognosce te: quoniam peccatores: habes tristitiam cum conuerteris: esto ac si desperatus & moestus: sed & lachrymas cōpunctus effunde. Nūquid aliquid aliud fuit in meretrice: q lachrymarū effusio? Et ex hac profusione inuenit praesidium: & accepta fiducia accessit ad fontem misericordiae dominum Iesum. Sed ueniamus ad causam. Quid ergo euangelista? Et in de transiens Iesus: uenit in partes Tyri & Sydonis: & ecce mulier cananaea. Mira res o Euangelista. Et ecce mulier. Caput peccati: arma diaboli: expulsio paradisi: delicti mater: corruptio legis antiquae. Et ecce mulier: ueniebat ad dominū Iesū. Mulier cananaea: mulier alienigena / de gentibus nouella platiatio. Mix negocium. Iudaei singūt: cananaea seguit. Domestici derelinquūt: alienigena haeret: tangere & proximare cupit. Et ecce mulier de finib⁹ illis egressa / clamabat dī /

cens. Misere mei dñe fili David. Mulier hæc Euagē lista efficit. Probatit. n. diuini consilii sacm: qñ & diuinam uirtutem obsecrat: & carnis naturam confitetur/dicens. Misere mei domine fili David. Considera pulchram mulieris mentem: uide quid dicat. Non est bonum (inquit) in actibus meis: non mihi de cōuersatione iustitia: ad misericordiam cōfugio: ubi nō sedit nec requiritur locus saluandi. Et quomodo ausa est mulier/legis ignara/tam iniqua/sic abrupte accedere ad fontem salutis? Nō petiit la-cobum non rogauit Ioānem: non accessit ad Petrum: sed hoc intermittens/quid dicit? Non est mihi neces-sarius fidei ussor. Suscepit se poenitētiæ patrociniū: & sola cucurrit ad dñm: tenet eum in uoce/ac dicit. Misere mei dñe fili David. Ideo descēdisti: ideo car-nem suscepisti: ut ego loquar ad te / & cū fiducia per-tam. Cherubin aspectum eius tremunt in celo: & in terra mulier nō formidat. Angeli metuunt in excelsis: & mulier in terra nō erubescit. Instat importune/ & uocem suā exaggerat dicens. Misere mei fili Dauid. Nō habes opus spōsore: per me accedo: per me obsecro. Misere mei. Quid tibi opus est? Misericor-diam quero. Quid pateris? Dolorem/quē non sus-fero. Quid habes? Filia mea captiua tenetur. Quid il-li est? Male a dæmonio uexatur. Et quid nunc? Mife-rere mei dñe. Pignus meum cōsumitur: & pars cor-poris mei uiolatur. Opinio iniqua exiit de filia mea. Noli me uereri peccatrice & miserā: qm̄ tu es deus/ qui secreta cōsideras. Filia mea male a dæmonio ue-xatur. Quid desideras? Ut liberetur de plaga. Mife-rabilis luctus concludit uterum meum: & animam meam perturbat sæua tēpestas. Quid faciam nescio: patitur misera / nec sentit tormenta: nec mortem scit timere/nec uitam sperare. Misere mei. Tacet confu-sa: & causam tormēti ignorat. Me aspice domine/me exaudicū fiducia peto: uide diuturna uulnera mea. Illa patit/ & ego deficio: passio eius pauore cunctis icutit: cūctis facta est spectaculū. Quid faciā aut quo-na dā nescio. Non possum ab illa diuelli: non potest sola derelinqui. Nō enim de foris uenit: sed intus est expugnator: in se habet hostē inclusum & gladium. Nauis est: quæ de se concutit tempestatem. Non in-uenio nomen passionis eius. Misere mei domine fili David. Utinam defuncta fuisset filia mea: q̄ sic ui-ueret. Si enim mortua fuisset/ & sepulta: trāfacto iam tēpore oblita fuisset: nec meminisset uulneris aut doloris. Nūc uero cadauer est semper in domo mea: casa mea sepulchrū eius. Augetur quotidie uulnus meum. Quomodo augetur & obprobrium: quan-do uideo oculis meis toruū aspectum: torqueri ma-nus: crinium uittas dissolui ac spargi: spumas ex ore diffundi: dari uoces/ & mugitum horrendum: sæui-re intus inuisibilem inimicum/ & pugnam manife-stam. Misere mei domine: quoniam filia mea erat: & facta est dæmonis esca. Nō audeo illi proximare: non ausa sum contingere: prohibet me pauor: expel-lit ipsa passio dira. Misere mei fili David. Qui ex uo-

bis/patres fuerunt/animaduertant uerba mea: quæ matres lachryment una mecum: quoniam non suffi-cio exponere dolorem/quem mulier ista sustinet. Mi-serere mei fili David. O prudentia scēminæ: non ab homine seductore postulat: non secuta est uates fallax: non quæsiuit inanes ligaturas: aut ad falsa con-fugit præsidia: sed omnem relinquens diaboli cul-tum uenit ad dominum Iesum / omnium Saluator rē: & dicit. Misere mei domine fili David: filia mea male a dæmonio uexat. Vidisti sensum mulieris: p-basti sapientiam eius: sed uide aliud nouum & inexplertum negotium. Petit / & obsecrat: & lamentum suum producit in clamorem: & amator omnium deus/non respondit ei uerbum. Tacet fons uitæ: & pius medicus continet medicinā: & abnegat curam. Quid est hoc? nescio. Si non quærentes, contem-nis: quare non suscipis pulsantem mulierem? O sa-pientia medici: dominus (inquit) non respondit ei uerbum. Quapropter/nisi ut detegeret sapiētiæ eius uirtutem? Propterea dicunt ei discipuli. Dimitte il-lam: quia clamat post nos. Sed humanus deus/pru-dentiam mulieris uirtutemq; pensabat. Et quid ait? Non sum missus nisi ad oues / quæ perierunt do-mus Israel. Nihil proficiunt/ & ipsi Apostoli sugger-rentes. Verus medicus differt magis curam / & exul-cerat uulnus: & potestatem suam arte quadam ex-cusat: ut latentia panderet sacramenta. Non sum (in-quit) missus/nisi ad oues quæ perierunt domus Is-rael. Hic nunc cōsiderate sermonem: & ad uerba mea dirigite intellectum: quoniam profundam uol-lo comparisonem exponere. Nō sum (inquit) mis-sus/nisi ad oues perditas Israel. Quod est hoc uer-bum? quæ est ista excusatio tua? Nō ideo corporeus factus es: & multa in te mysteria reuelasti: ut unum tantummodo angulum liberares: & integrum mun-dum relinqueres? Pontum / & Asiam Aegyptum & Ciliciam / & Cappadociam: & reliquas nationes relinquis: & de Hierusalem tantummodo curas? Re-linquis terram desertam: despectas gentes uniuersas: & solis Iudæis factus es liberator? Non uides ini-uriam patris tui in falsis simulacris: & in dæmo-num cærimoniis exandescere? An non etiam hoc propheta uulgauerunt? Quid dicit affinis tuus Dauid? Postula a me: & dabo tibi gentes hereditatem tuam: & possessionem tuam terminos terræ. Quid Hefaias: q̄ seraphin oculis suis respexit? Exurget uir-ga de radice Iessæ: qui dominabitur omnibus gen-tibus: & in eum omnes gentes sperabunt. Quid la-cob patriarcha dicit? Nō deficiet princeps de Iuda: & dux de femoribus eius: donec ueniat dñator om-nium: cui destinatum est dominiū: & hic est expecta-tio gētiū. Quid ē Zacharias ppheta? Propter hoc (inquit) claudetur portæ æræ: qm̄ ab ortu solis usq; ad occasum glorificabit nomē dñi in oī loco: & es-fundent libamina añ ipm̄. David ipse qd̄ iterū dicit? Oēs gētes plaudite manibus: iubilate deo i uoce ex-ultationis: qm̄ deus excelsus/terribilis rex magnus super

super oēm terrā. Deniq; qñ natus es in carne quos uocasti? Nōne Magos? Nunquid prophetas uenisti uocare: qui ipsam salutē gentibus cecinerūt. Aposto-los autem cum mitteres/quid eis mandasti. Ite do-cete omnes gentes: baptizantes eos in nomine pa-tris/ & filii/ & spiritus sancti. Et nunc quando misera hæc mulier / aeris dolorum stimulis coartata/rogat te/ & obsecrat pro filia sua: ut eam a funesta passione absoluas: modo dicis. Non sum missus nisi ad oues quæ perierant domus israel. Venit ad te Centurio/ro-gans pro puero/ & dixisti: ego ueniens curabo eum. Pendenti latroni paradisum reuerasti: paralytico in--perasti/dicens: surge/tolle lectum tuum / & ambula. Lazarus de monumento/te uocante / rediuiuus sur-rexit: uaria quoq; langorum genera / & morbos sa-nasti: latronem liberaisti: meretrices uirginibus præ-tulisti: & solam miseram hanc mulierem cananæam respicis deprecantem? Quod est hoc uerbum: mira-culum inauditum? Nunc intendite/ut sciatis quale compendium incipit reuelare. Quando liberatus est israel a plagis ægyptiorū: & a Pharaone abstractus: & transiit populus per desertum: præcepit domi-nus ut non cōmunicarent cananæis/nec conuenirēt cum eis: quoniam sine lege erant idola imunda co-lentes. Præcepit etiam dominus in lege iudæis/ ut non merchantentur cum eis: nec connubia in semine eorum miscerent: ne per hæc a suis legitimis priua-rentur: & prophanis idolorum cultibus iungeren-tur. Aspice/ & considera/ & intende quæ dico: quia adhuc in textura est tela. Mulier ista cananæa erat de gente imunda/ quibus non licebat cōmunicare cum eis. Quid ergo? Sub lege uenerat dominus/ut adim-pleret/ non ut solueret legem. Igitur si ad monumē-tum audisset mulierem: dicere haberent iudæi: ideo te non audimus nec sequimur: quoniam soluis le-gem. Præcepit enim lex abstinere a cananæis: ppter hoc tacet dominus: propter hoc non respondet mu-lieri. Vide quomodo seruat legem: ut Iudæos cōfun-dat/dicens: quisiā uestrum arguet me de peccato. Ecce non respicio ad mulierem cananæam: ecce cla-mat non sine causa: ecce obsecrat: sed non exauditur. Ecce quomodo teneo legis formam: ne dicatis/qm̄ præteristi legem/ideo non credimus in te: ergo non ex me sed ex uobis est error. Obmutescite itaq; pro-pter obseruatiam legis. Ecce nationes ad me ueniūt: ecce populus quem non cognoui/ mihi seruire festi-nat. Nolite itaq; argumentosis occasionibus uti. Ec-ce a non cognoscentibus me cognitus sum: & a co-gnitis ignoratus. Ecce alienigenæ obsecundant: & domestici refugiant. Hæc est itaq; prima causa/ qua distulerit dominus respondere mulieri. Interea per-sistit mulier in clamore/dicens. Aduua me deus. Ad hoc tamen ipse respondit. Non licet tollere panē fi-liorum & mittere canibus. O prudentia medici: qui multis difficultatibus suspendit mulierem: ut dupli-ci eā postremo honore cumulare/dicens. Non licet. Qui sunt filii/ nisi iudæi? Confundens eos hoc di-cit: quia fuerunt filii: & facti sunt canes. De quibus

Paulus dicit. Videte canes: uidete malos operarios: uidete interfectores. Nos uero qui uelut canes era-mus de gentibus: facti sumus filii in eorum radicibus: quos ita exhortatur Paulus. Filioli mei/quos iterum parturio: donec christus formetur in uobis. Accusat ergo iudæos cum dicit. Non licet tollere panem fi-liorū/ & mittere canibus. Sed quid respondit mulier? Etiam dñe potes si uelis. O mulier uiolenta. Dñs di-cit/non licet: & illa dicit/etiam domine / potes si ue-lis. Oblita uerecundiæ/ & intermisso pudore: cona-tur uincere dñm. Dominus dicit. Non licet tollere panem filiorum: & mittere canibus: & illa respondit etiam domine. Sum quod dicis. Canem me uocas: canis sum: cognosco nomen meū. Confundis me tu: sed non recedam a te. Canis sum: sequar te quasi canis: ut portigas mihi aliquid. Non quero panem filiorum: da mihi uel micas: quoniam & catelli mā-ducant / quæ cadunt de mensa dominorū suorum. O certamen pietatis: o prudentia scēminæ. Canem me dicis: sum etenim. Nutri me uelut canē: non pos-sum relinquere mēsam domini mei. Canem me ap-pellas: porrigem mihi micas. Dixisti causam meā: distu-listi petitiones meas: & manifestaisti conditionē meā. Aduua me nunc: quoniam catelli edunt de mensa dominorū suorum. O mulier accēpisti subito lau-dem: & inuenta es electis electior. Iecirco tacuit do-minus: ideo distulit/ & pertransiit: ut mentē tuā per-penderet: & uiuam de te produceret uocem. Si enim statim/ut cēpisti petere/accēpisses/recessisses: ut ne-mo fidem tuā probasset: nullusq; mentis tuæ cogito uisisset archanum. Nunc autem quia intelligis dei uir-tutem: & sic te pure cognoscis/ut dicas. Etiam catel-li edunt de micis: quæ cadunt de mensa dominorū suorū. Laudo te: & ego tibi dico/ o mulier: magna est fides tua: fiat tibi sicut uis. Audiāt hæc inertes & im-probi: qui dicunt orauimus & non impetrauimus. Quid loqueris homo? Instanter ora: importune ob-secra: si quidem pulsanti aperietur. Sed dicis forsitan deprecatus sum semel/iterū / ter / & quater: septies/ & decies/ & uicis: & non me exaudiuit deus. O stul-ta inuentio. Et quid nunc? Quia non es tu exaudi-tus: forte iam recedis a domino: & desistis a prece? An non uides perseverantiam mulieris Cananææ: quomodo magis aporiata / insistit: & repulsa / im-portunius obsecrat: nec ante cessauit: q̄ quod quæ-sierat / inueniret? Sunt multi quidem qui intrant ecclesiam: & stant in oratione: confusē atq; importu-ne/ & intēperata uoce dispergunt labia sua: & egressi foras obliui sunt omnia. Hi sunt qui labiis inueniunt: & corde non concipiunt. Si tu ipte dicta tua / & preces ignoras: quomodo exaudiet deus? Dicis incli-naui genua mea & orauī. Genua tua inclinaisti in ter-ra: & mens tua foris per diuersa discurret. Corpus q̄ dē intus: sed cogitatio foris. Lingua tua orat: & mēs tua pecuniā numerat/ & usurat. Diabolus malus & inuidus/inimicus gñis humani/qñ oramus tūc ma-gis incūbit & obserpit. Nō solū nos pulsas: cū securi-acemus i lectulis: sed cū uenim⁹ ad oronē: mille nos

cogitationum stimulis conturbat. Huius igitur uer-
suta cogitates: reuertamur ad mulierē Cananæam/
quæ sic obsecrat. Misere mei domine: filia mea ma-
le a demonio uexatur. Dic & tu: Misere mei dñe:
quia aia mea pulsatura demone. Magnus demon/
animæ est peccatum: nam demon extinguitur: pec-
catum uero stat: nisi satisfactionibus absoluat. Gran-
dis sermo est si dicas: misere mei deus. Breuis qdē:
sed uirtute plenus. Nam si foris fueris: clama / & dic:
Misere mei domine. Clama nō uoce: sed intentio-
nem: & tacentes exaudiuit deus: nec tñ locus q/
ritur: q̄ sensus. Hieremias in carcere confortatur: Da-
niel inter Leones exultantes pueri in fornace tripu-
diant: Iob nudus sub diuo triumphat: paradysum la-
tro de cruce inuenit. Quid ergo? Si fueris in publico
foro/ora intra te: noli quærere locum. Locus ubi est:
intra te. Vbi fueris/ora. Si fueris in balneo/ora: & ibi
templum est: si operaris/tu semper ora: si steteris ante
iudicem/ora. Si insurgit iudex cōtra te/ora: mare an-
te te est / & post te sequitur Pharaō: qui est diabolus/
ut te præcipitet in interitum: sed tu confugito ad ar-
ma tua / & dicito. Dominus adiutor mihi est: & ego
despiciam inimicos meos. Nihil loquitur Moyses:
& dominus ei dicit: quid clamas ad me? Os eius ta-
cet: & præcordia eius clamant. Et tu cum steteris ante
iudicem furiosum: ubi sunt crudeles ministri/ora in-
tra te: & mox illius turbines soluentur. Iudex contra
te est: tu te ad dominū confer. Cū proximat te pro-
sus affligere: tu ora intrepidus: & sedat infania. Nū-
quid talis qualis homo est deus: ut cum labore que-
ratur p loca diuersa? Deus adest ubiq. Si quæris ho-
minem/dicatur tibi: non est hic: aut non uacat. Non
est sic in causa dei. Hoc est tñ ut dicas: Deus misere
mei. Et ipse prope est: ut liberet te: & adhuc loquente
te: dicit ecce adsum. Quid ergo Cananæa? Vñq do-
mine nam & catelli edunt de micis / quæ cadunt de
mensa dominorum suorum. Et quid dominus ecō-
tra? O mulier / magna est fides tua: fiat tibi sicut uis.
Vbi sunt disceptatores iniqui? Nunquid dixit/expe-
cta mulier: donec orem patrem meū? Sed quid? Fiat
tibi sicut uis. Quantum elegantior illa in fide: tan-
tum christus eminentior in uirtute: qui gratiā suā
sensib⁹ ifundit. O mulier magna est fides tua. Quo-
modo magna? Non uidisti mortuos resurgētes: nō
uidisti leprosos mundari: nō cognouisti legem: nō
audisti prophetas. Sed audisti impropria: & nō eru-
bui: repulsa refutauit te: & non recessisti a me. O mu-
lier magna est fides tua. Mortua est mulier: & laus
eius præciosa est: plusquā margaritis in texta corona.
Quocunq ieris: audies christum prædicātem: o mu-
lier magna est fides tua. In Græcorum conciliis/in
Indorum/uel Persarū conuentu clamat hodie domi-
nus Iesus / & dicit. O mulier magna est fides tua. Et
quid deinde? Fiat tibi sicut uis. Non dixit/fano filiam
tuā: sed fiat tibi sicut uis. Idest tu ipsa sana filiā tuā?
Tibi eam trado: tu eā cura: in tuo arbitrio pono eius
medicinam. Vade/imponere manus tuas super eam:
& fiat tibi sicut uis. Cū tua uolūate a passione put-

getur. Non iussit: non imperauit demoni / ut exiret:
sed fiat tibi sicut uis. Voluit enim ut ipsa sanaret fi-
liam suā: & demonem effugaret. Vbi sunt: qui di-
cunt: non in uirtute: sed p̄ce omnia ppetrauit? Si mi-
nor est pater: quomodo dicit: fiat tibi sicut uis? Et sa-
nata est (inquit) filia eius ex illa hora. Veniebat enim
mater de foris: sed anteq̄ ueniret/sanata est. Intrauit
& inuenit filiam suā ab imundo demone libera-
tam. Consummata est uoluntas: & facta est sanitas. Et
pro his omnibus/gratias agamus deo uiuo. Cui est
gloria / & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

¶ Feria. v. post pascha sm Ioānem. Cap. XX.
IN ILLO Tempore: Maria stabat ad monu-
mentum/foris plorans. Et reliqua. Homilia.

N PRAESENTI Solēnitare/lo-
cuturus auri⁹ uestre charitatis: amor
uenit ad memoriam: quo beata Maria
Magdalena dominū nostrum super
omnia diligendo/discipulis fugienti-
bus/eum ad mortem euntem sequebat: ac ueri amo-
ris igne succensa/nimis ardens desyderio: indefinē-
ter plorans: a monumento non recedebat. Maria. n.
(ut Euangelista testatur) stabat ad monumentum fo-
ris plorans. Audiuimus fratres Mariam ad monu-
mentum foris stantem: audiuius & Mariam plo-
rantem. Videamus igitur si possumus/cur staret: ui-
deamus & cur ploraret: ut prosit nobis illius stare:
deamur & cur ploraret: ut prosit nobis illius stare:
prosit & illius plorare. Amor faciebat eam stare: do-
lor faciebat eam plorare. Stabat / & circūspiciebat: si
forte uideret quem diligebat. Dolor renouatus erat:
quia quem prius doluerat defunctum / nunc dole-
bat ablatum: & ille dolor / maior erat: quia nullam
consolationem habebat. Prima fuit causa doloris/
quia uiuum perdiderat: sed de hoc dolore / aliquan-
tulum consolationem habebat: quia mortuum se re-
tinere credebatur. Nunc autem de isto dolore / se con-
solari non poterat: quia corpus defuncti / non inue-
niebat. Metuebat ne sui magistri amor in pectore suo
frigeret: si corpus eius non inueniret: quo uiso re-
calefceret. Venerat autem (inquam) ad monumen-
tum/secum deferens aromata: & unguenta/ quæ pa-
rauerat. Vt sicut ante pedes uiuentis de unguento
precioso unxerat: sic & nunc totum corpus defun-
cti / & unguento ungeret: & aromatis condiret. Et
sicut prius ad pedes Iesu lachrymas fuderat: ita nunc
ad monumentū lachrymas funderet. Fleuerat prius:
& lachrymis suis pedes Iesu rigauerat: pro morte ani-
mæ suæ: ueniebat nunc rigare lachrymis monumen-
tum pro morte magistri sui. Cum autem non inue-
nisset corpus in monumentum: labor perit ungen-
di: sed dolor creuit lugendi. Defuit obsequio / quod
non defuit dolori. Defuit quem condiret: sed nō de-
fuit quem ploraret. Eoq; magis plorabat: quo ma-
gis ille deerat. Plorabat enim uehementer Maria: qm̄
additus erat dolor sup̄ dolorē eius. Duo. n. dolores
una gestabat i corde: quos mitigare lachrymis uole-
bat: sed nō ualebat. Et ideo tota posita i dolore: men-
te & corpore deficiebat: & qd ageret nesciebat. Quid
enim

enim mulier ista poterat facere: nisi plorare? Quæ
& intolerabilem habebat dolorem: & nullum inue-
niebat consolatorem. Petrus quidem & Ioānes ue-
nerūt cū ea ad monumentum: sed nō inuento corpe/
abierūt ad semetipsos. Maria autē stabat ad monumē-
tum foris plorans: & q̄si desperādo sperās: & sperādo
desperās: & pseuerās. Petrus autē & Ioānes timuerūt:
& ideo nō steterūt. Maria nō timebat: quia nihil suspi-
cabat sibi superesse: p quo timere deberet. Perdiderat
enim magistrū suū: quē ita singulariter diligebat: ut
p̄ter ipm̄ nihil posset diligere: nihil posset sperare. Per-
diderat uitā aīæ suæ. Et iam arbitrabat melius sibi fo-
re mori / q̄ uiuere: quia forsitan inueniret moriēs: quem
inuenire nō poterat uiuēs. Sine eo tñ uiuere nolebat.
Fortis ē ut mors dilectio. Quid. n. aliud faceret mors
in Maria? Facta erat exanimis: facta erat insensibilis.
Sentiēs nō sentiebat: audiens nō audiebat: uidēs nō
uidebat. Sed neq; ibi erat/ubi erat: quia tota ibi erat/ubi
magr̄ suus erat: de quo tñ ubi erat nesciebat. Quære-
bat eum: & nō inueniebat. Et ideo stabat ad monumē-
tū / & plorabat: tota lachrymabilis / tota misērabilis. O
Maria qd spei / qd cōsiliū / qd cordis tibi erat: ut stares
ad monumentum / discipulis abeūtibus? Tu autē cū il-
lis uenisti: & cū ipsis nō recessisti: sed post illos remā-
sisti. Cur hoc fecisti? Sapiebas plus illis: an diligebas
plus illis? Quare nō timebas ut illi? Certe nihil sapie-
bat modo Maria nisi diligere: & pro dilecto dolere.
Oblita erat timere: oblita gaudere. Oblita erat seip-
sam: oblita erat deniq; omnia præter illum: quem di-
ligebat sup̄ oīa: & (qd mirabile est) sic erat oblita / ut
ipm̄ nō cognosceret. Credite mihi si ipm̄ cognosce-
ret in monumento eum nō q̄reret: nec de sublato plo-
raret: sed de resurgente exultaret. Dixit. n. Iesus / q̄ sic
moreret: ut tertia die resurgeret. Sed pro dolor ni-
mius dolor cor illius repleuerat: & memoriam hor-
uerboꝝ deleuerat. Sensus nullus in ea remanserat: oē
cōsiliū ab ea pierat. Spes oīs defecerat: solūm fle-
re superabat. Flebat ergo quia flere poterat: & dum fle-
ret inclinauit se: & prospexit in monumento: & uidit
duos angelos in albis sedētes: unū ad pedes: & unū
ad caput. Dicit ei illi. Mulier qd ploras? Quæ quæ-
ris? O Maria ecce multā cōsolationem inuenisti: & for-
sitā melius cōtigit tibi q̄ sperasti. Nam tu quærebas
unū: & duos inuenisti. Quærebas hoīem: & angelos
inuenisti. Quærebas mortuū: & uiuēs repisti. Repi-
sti eos: q̄ uidētur de te curam hēre: & q̄ uolūt dolore
tuū lenire. Illum uero quē quæris: dolore tuū uidet
negligere: lachrymas tuas / non uidet aspiciere. Vocas
illū / & nō audit: oras / & nō exaudit. Quæris illum &
nō inuenis: pulsas / & nō aperit tibi: sequeris illū: & fu-
git. Heu qd est hoc? Heu q̄ magna mutatio. Heu quō
mutata est res in contrarium: iste. n. qui mō recessit a
te: & qui forte nescio mō si diligit te. Olim te dilige-
bat: olim te a pharisæo defendebat: & a sorore tua
dulciter excusabat. Olim laudabat te / qm̄ pedes suos
ungebas: rigabas lachrymis: & capillis tergebas: do-
lorem tuum mulcebat: peccata tua dimittebat. Olim
quærebat te: cum non adesses: uocabat te cum tu ad-

esses: mādabat tibi per sororē tuā: ut ad se uenires:
Magister adest / & uocat te. O q̄ cito surrexit Maria: ut
audiuit / q̄ cito uenit: & solito more cecidit ad pedes
tuos o bone Iesu. Tu uero cum uidisti eam cōtristā-
tam / cōtristatus es: cum uidisti eam plorātem / lachry-
matus es. O q̄ pie cōsolando eam / dixisti: ubi posui-
stis eum? Deniq; pro dilectione eius qua multū dile-
xit te: Lazarum fratrem suum suscitasti: & plactum hu-
ius dilectricis tuæ / in gaudium cōuertisti. Et o dulcis-
sime magister / qd post hæc peccauit in te / hæc disci-
pula tua? Aut in quo postea offendit dulcedinē cor-
dis tui hæc amatrix tua: quia sic recedis ab ea? Nos post
hoc / nullum peccatū audiuius de ea: nisi qm̄ sepul-
tus fuisti / ante oēs uenit ad monumentum tuū ferens
unde corpus tuū ungeret: & cum nō inuenisset in mo-
numento: cucurrit / & nūciauit hæc discipulis tuis. Illi
uenerūt: uiderunt / & abierūt. Hæc autē stabat: & plo-
rabat. Si hoc peccatū est: negare nō possumus: quin
ipsa hoc fecerit. Si enim peccatū non est: sed est amor
tuus: & desyderium / quod habet de te: quare sic rece-
dis ab ea / qui inuenis ab oībus te quærentibus? Tu
dicis / ego diligo / diligētes me: & qui mane uigilaue-
rint ad me / inueniēt me. Ergo mulier ista / quæ ualde
mane uigilat ad te: cur nō inuenit? Quare nō conso-
latus es & lachrymas / quas fundit pro te dño suo: sicut cō-
solatus es & lachrymas / quas fudit pro fratre suo? Si
tu solito more eam diligis: cur desyderia eius tandiu
protrahis? O magister uerax & testis fidelis: recorda-
te testimonii / qd reddidisti de Maria Martha sorori
suæ. Dixisti enim / Maria optimam partē elegit: quæ
nō auferetur ab ea. Vere optimam partē elegit Ma-
ria: quæ elegit stare ad pedes tuos: & audire sermones
tuos. Vere optimam partē elegit: quia te elegit. Sed
quomō uerum est: quæ non auferetur ab ea: si tu es
ablatus ab ea? q̄ si ab ea non est ablata optimā pars/
quam elegerat / quare plorat? Et quid quærit? Vere
Maria nihil quærit / nisi quod elegit: & ppter hoc so-
lum plorare nō desinit: quia quod elegit / nunc pdidit.
Ergo o custos hoīum / aut tu partē quam elegit / cur
stodi in ea: aut ego nescio quomō uerum sit / q̄ non
auferetur ab ea: nisi hoc intelligatur / q̄ licet sis ablatus
ab oculis eius: tamen nō es ablatus de corde eius. O
Maria quid amplius moraris? Quid turbaris? Quid
ploras? Ecce habes angelos. Sufficiat tibi nūc ange-
lorū uisio: quia ille quē quæris / quem ploras / fortas-
sis sentit in te aliquid: ppter quod non uult uideri a
te. Pone iam finem dolori tuo: sit modus lachrymis
tuis. Recordare q̄ ipse dixit tibi / & aliis mulieribus:
nolite flere super me. Quid est ergo quod facis? Ipse
prohibuit flere: & tu tamen flere non desinis. Timēo
ne plorando / ipsum offendas: pro quo sic incessan-
ter ploras. Nam si ipse amaret lachrymas tuas: non
posset fortassis (ut olim) continere lachrymas suas.
Nūc audi cōsiliū: sufficiat tibi angelorum confor-
tium. Mane cum illis: & interroga illos / si forte sciant
qd factum sit de dño / quem quæris: & quē ploras.
Ego certe credo: q̄ ipse quē ploras / misit eos / p te: &
pro se: ut annūciarent resurrectionē suā: & cōsolentur

deplorationem tuam. Dicunt ei: Mulier quid ploras? Quae est causa doloris tui? Non abscondas a nobis lachrymas tuas. Aperi nobis aium tuum: & nos idicabimus tibi desiderium tuum. Maria nimio dolore commota: tota in excessu mentis posita: nullam recepit consolationem: & ad nullam attendit consolationem: sed intra se commouit dicens. Proh dolor! Qualis est consolatio? Qualis est ista uisitatio? Onerosi sunt mihi omnes consolatores: grauiant me: & non consolantur. Ego enim quaero creatorem: & ideo grauis est mihi ad uidendum omnis creatura. Nolo angelos uidere: nolo cum angelis manere: quia possunt dolorem meum augere: & non possunt penitus delere. Si caperent mihi multa narrare: & si uoluerint illis ad omnia respondere: timeo ne amor meum magis impediatur: quam expectari. Denique non quaero angelos: sed eum qui fecit me: & angelos. Non quaero angelos: sed meum: & angelorum dominum. Ipsum solum quoniam ipse solus potest me consolari. Sed nescio ubi posuerit eum. Circumspicio si possim uidere illum: & non uideo. Velle inuenire locum ubi posuit fuerat: & non inuenio. Heu me miseram! quid agam? Quo ibo? Quomodo enim abiit dilectus meus? Quae sunt ei in monumento? & non inuenio: uocauit: & non respondit mihi. Heu mihi eum iam quaerere! Vbi illum inueniam? Surgam ergo: & circumibo omnia loca: quod poterint: non dabo sonum oculis meis: non dabo regem pedibus: donec inueniam illum quem diligit anima mea. Effundite lachrymas oculi mei: plorate: & nolite deficere. Et ambulate pedes: discurrete: & nolite quiescere. Heu heu quid abiit gaudium meum? Vbi latet amor meus? Vbi est dulcedo mea? Cur dereliquisti me salus mea? O dolores! o angustiae intolerabiles. Angustiae mihi sunt undique: & quod eligam: ignoro. Si iuxta monumentum meum maneo: ego eum non inuenio. Si a monumento recessero: nescio iscelix quo uadam: nescio ubi eum quaeram. Discedere a monumento: mors mihi est: stare ad monumentum: intolerabilis dolor est. Melius autem mihi est sepulchrum domini custodire: quam ab eo longius ire. Si enim longius abiero: forte cum rediero: ipsum sublatum inueniam: aut destrutum. Stabo igitur hic: & moriar: ut saltem iuxta sepulchrum domini mei sepeliar. O quam bene corpus meum: si fuerit sepulchrum: prope magistrum meum. O quam foelix anima mea: quae egrediens de fragili uase corporis mei: mox poterit introire in gloriosum sepulchrum domini mei. Corpus meum semper fuit anima meae labor: & dolor: sepulchrum domini mei: erit illi reges: & honor. Hoc ergo sepulchrum in uita mea erit consolatio mea: & in morte: erit reges mea. Viues iuxta illud manebis: moriens illi adhaerebo. Nec uiua nec mortua ab illa sepabor. Heu me iscelicem: quare tunc ego non haec perspexi: quoniam dominum meum sepeliri conspexi? Quare tunc non steti? Quare monumentum & corpus eius: tunc perscrutauerunt non custodiri? Nunc certe non plorare sublatum: quoniam autem prohibuissim: aut subsecuta fuissim sublatorem. Sed pro dolor ego uolui obseruare legem: & dimisi dominum legis. Legi obcediui: & eum cui lex obcedit non custodiui: quis manere cum ipso: non fuisset legem transgredi: sed adimplere. Pascha enim ab isto defuncto non cotaminatur: sed renouatur. Mortuus iste non polluit mundos: sed mundat imundos: sanat omnes se tangentes: sed & illuminat ad se accedentes. Sed quid recolo dolor

rem meum? Abiit: rediit: & monumentum aptum inueni: ipsum quem quaerebam non inuenio. Stabo itaque: & expectabo: si forte alicubi appareat. Sed quomodo stabo sola? Abierunt discipuli: & me sola plorante reliquerunt. Nulquam apparet quod mecum doleat: Nulquam apparet quod mecum magistrum meum regat. Apparuerunt angeli: sed nescio pro qua causa apparuerint. Si enim consolari me uellent: cum pro qua ploro: non ignoraret. Si enim non ignorat quid ploro: cur dicit mihi quod ploras? Aut ideo interrogat: ut me plorare prohibeat. Quae sunt non hoc mihi suadeant: non hoc moneant. Alioquin me interficiat. Quid plura? Ego illis non obcediam: & dum uiuam: plorare non desinam: donec inueniam dominum meum. Sed quid faciam? Vbi illum inueniam? Quo me uertam? Ad quem ibo? A quo consilium petam? Quem percutabor? Quis mei miseretur? Quis indicabit mihi quem diligit anima mea: ubi posuit sit: ubi cubet: ubi quiescat? Quae sunt non nunciate mihi: quia amore langueo: & dolore deficio: nec est dolor: sicut dolor meus. Reuertere dilecte mihi: reuertere dilecte uotum meum. O amabilis! o desiderabilis: redde mihi letitiam salutaris praesentiae tuae. Ostende mihi faciem tuam: sonet uox tua in auribus meis: uox enim tua dulcis: & facies tua decora. O spes mea: ne confundas me ab expectatione mea: demonstra mihi faciem tuam: & sufficit anima mea. Dum Maria sic doleret: ac sic fletet: cum hoc dixisset: conuersa est retrorsum: & uidit Iesum stantem: & nesciebat quae Iesus esset. Dixit enim Iesus. Mulier quid ploras? Quem quaeris? Dulcis magister: ad quid quaeso: pronocas spiritum huius mulieris? Ad quid promoues spiritum eius? Tu scis: quia te solum quaerit: te solum diligit: pro te omnia contemnit: & tu dicis: quid ploras? Quae quaeris? Tota pendet a te: tota manet in te: tota sperat de te: & tota despat de se. Ita quaerit te: ut nihil quaeratur: nihil cogitet praeter te. Tota absorta est extasi: tota ebriata est absinthio. Ideoque forsitan non cognoscit te: quia non est in se: sed propter te est extra se. Cur ergo dicis ei quod ploras? An putas quod ipsa dicat: te ploro: te quaero: nisi inspiraueris eam: & dixeris in corde tuo: ego sum: quem quaeris? An putas quod ipsa agnoscat te: quoadiu celare te uoluerit? At illa existimans quod hortulanus esset: dixit ad eum. Domine si tu sustulisti eum: dicito mihi: ubi posuisti eum: & ego eum tollam. O dolor miserabilis: & amor inenarrabilis. Mulier ista quae densa nube doloris obiecta: non uidebat solem: qui mane surgens: iam radiabat per fenestras eius: quia per aures corporis sui: iam irradabat domum cordis sui. Sed quoniam sicut amore languebat: ita languore oculi eius caligabant: ut non uideret: quem uidebat. Videbat enim Iesum: sed nesciebat: quod Iesus esset. O Maria si quaeris: cur non cognoscis Iesum? Et si cognoscis Iesum: cur quaeris eum? Ecce Iesus uenit ad te: & quem quaeris sublatum a te: ipse quaerit te: & tu hortulanum eum existimas. Verum quidem est quod existimas: sed tamen tu in hoc erras: dum sic eum hortulanum existimas: ut Iesum non cognoscas. Est enim Iesus: & hortulanus: quia ipse seminat omne semine bonum in orto animae tuae: & in cordibus fidelium suorum. Ipse omne olum bonum plantat: &

rat: & erigat in altibus sanctorum: & ipse est Iesus qui tecum loquitur. Sed forsitan eum non cognoscis: quia tecum loquitur: Mortuum enim quaeris: & uiuentem non cognoscis. Nunc in ueritate comperi hanc esse causam: pro qua a te recedebat: & pro qua tibi non apparebat. Cur enim tibi appareret: quem non quaerebas? Tu certe quaerebas qui non erat: & non quaerebas qui erat. Tu quaerebas Iesum: & non quaerebas Iesum: ideoque uiuendo Iesum: nesciebas Iesum. O dulcis! o pius magister: non possum omnino excusare hanc discipulam tuam: non possum libere defendere hunc errorem suum. Si tamen errabat: tale te quaerebat: quale te uiderat: & quale te in monumento reliquit. Viderat quippe mortuum corpus tuum: de cruce deponi: & in monumento reponi: tatumque dolor ualens eam de morte tua: ut nihil posset sperare de uita tua: & resurrectione. Denique Ioseph posuit in monumento corpus tuum: & Maria similiter sepeliuit tibi spiritum suum: & ita indissolubiliter uinxit: & quodammodo uniuertit eum cum corpore tuo: ut facilius posset separare animam se uiuificantem a uiuente corpore tuo: quam spiritum te diligentem a defuncto corpore tuo. Spiritus enim Mariae Magdalenae erat in corpore tuo: magis quam in corpore suo. Cumque ipsa requireret corpus tuum: didicit eum spiritum suum. Quid igitur mirum si sensum non habebat: quae spiritum perdiderat? Quid mirum si te nesciebat: quae non habebat spiritum: quo scire debebat? Redde ei itaque spiritum suum: & derelinquet errorem suum. Sed quomodo errabat: quae sic pro te dolebat: & sic te amabat? Certe si errabat: indubitater dico: quod ipsa se ignorabat errare: & hic error non precebat ab errore: sed ab amore: & dolore. Igitur misericors & iustus iudex: amor quem habet in te: & dolor quem habet pro te: excuset eam apud te: si forte errat de te. Ne autem tendas ad mulieris errorem: sed ad discipulae amorem. Quae non pro errore: sed pro amore & dolore plorat: & dicit tibi: domine si tu sustulisti eum: dicito mihi: & ego eum tollam. O quam scienter nesciebat: & quam docte errabat. Angelis dixit: tulerunt: & posuerunt: & non dixit tulerunt: & posuerunt: quoniam Angeli neque de monumento te tulerunt: neque in alio te deposuerunt. Tibi uero dicit: si tu sustulisti: & posuisti. Quia in reuera te ipsum de monumento sustulisti: et in loco ubi tu es: te posuisti. Angelis non dixit: dicite mihi: quia angeli non poterant ex toto dicere: quod de te factum fuerat: & ut factum fuerat. Tibi uero dicit: dicito mihi. Quia non est impossibile tibi dicere: quod fuit possibile facere. Tu enim uirtute tua surrexeras: & quod de te factum fuerat: & ut factum fuerat: tu ipse feceras. Quid est autem hoc domine: quod tam crebro repetit: cum dicit ubi posuisti eum? Dixerat enim primum apostolis ubi posuerunt eum: hoc idem postmodum dicit angelis: ubi posuerunt eum: & nunc dicit tibi de te: ubi posuisti eum? Multum dulcescit hoc uerbum in corde tuo: quod sic abundat in ore tuo. Certe dulcis magister: hoc facit dulcedo tua: et hoc facit pro amore tuo: quia meministi te dixisse de fratre tuo: ubi posuisti eum? Ex quo enim audiuit hoc uerbum ex ore tuo: cotinuuat illud in corde suo: & delectata est: eo uti in sermone suo. O quam diligit personam tuam: quae sic diligit uocem tuam. O quam desiderat uidere uultum tuum: quae

sic desiderat pronuntiare uerbum tuum. O quam libenter oscularetur pedes tuos: quae tam libenter loqueretur sermones tuos. Quid est hoc et o bone Iesu: quod dicit ad te de te: et ego tollam eum? Ioseph timuit: et non fuit ausus tollere corpus tuum de cruce nisi in nocte: & nisi hoc peteret a Pilato. Maria uero nocte non praestolatur: nec Pilatum reueretur: sed audacter permittit dicens. Ego eum tollam. O Maria si corpus Iesu positum esset forte in atrio principis sacerdotum: ubi apostolorum princeps calefaciebat se ad ignem: Quid factura es? Ego eum tollam. O mira mulieris audacia. O mulier: non mulier. Et si ancilla hostiaria interrogauerit te: quid actura es? Ego eum tollam. O inestimabilis huius mulieris amor. Nullum locum excipit: nil anteponeit. Sine timore permittit absolute dicit. Dicito mihi ubi posuisti eum: & ego eum tollam. O mulier magna est fides tua. Tu ergo domine bone: quare oblitus es dicere fiat tibi sicut uis: & confide filia: fides tua te saluam fecit? Cur ergo non dicis ei: ubi posuisti te: ut ipsa tollat te super corpus suum: & portet te in corde suo: & annunciet te discipulis tuis? Noli quaeso dulcis magister illius ultra protrahere desiderium: quia iam triduo sustinet te: nec habet unde esurientem animam suam possit facere: nisi tu manifesta do te: porrigas illi panem corporis tui: & de fragmento repleas intimum cordis sui. Si ergo uis ne deficiat in uia: refrigera & conforta uiscera animae suae: dulcedine saporis tui. Tu es enim panis uiuus: qui habes in te omne delectamentum: & omnem saporis suauitatem. Non enim diu poterit retinere uitam corporis sui: nisi tu cito manifestes ei te uitam animae suae. Dicit ei Iesus. Maria. Conuersa illa dicit ei: Rabboni: quod dicitur magister. Dicit ei Iesus. Noli me tangere. O mutatio dexterae excelsi: conuersus est dolor magnus in gaudium magnum. Mutatae sunt lachrymae doloris: in lachrymas amoris. Ut enim Maria audiuit: Maria: sicut consueuerat eam uocare magister suus: pensit in ipso nomine quidam singulari uocatoris dulcedinem: & per ea cognouit eum a quo uocabatur eum magister suum. Tunc reuixit spiritus eius: & reuersus est sensus eius. Cumque Iesus uellet adhuc uerba adiungere: non potuit hoc Maria expectare: sed praenimio gaudio intruit dicens: Rabboni. Non arbitrabatur se indigere uerbis: quae inueniebat uerbum: & longe forte utilius existimabat tangere uerbum: quam audire quaelibet uerba. O Maria fortis & patiens. Non sufficiebat ei uidere Iesum: & loqui cum Iesu: nisi tangere Iesum. Sciebat enim quia uirtus de illo exibat: & sanabat omnes. O piissime domine: & dulcissime magister: quam bonus es: his qui recto sunt corde: & quam suauis his qui diligunt te. Ecce enim ista dilectrix tua suppliciter quaerebat te: & inuenit te. Spabat in te: et non est derelicta a te. Sequimur ergo fratres huius mulieris affectum: ut perueniamus ad effectum. Ploret unusquisque ad Iesum: et gratum confidetur ei: quia non celauit se quaerenti peccatori ei. Disce peccator homo a peccatrice muliere. Cui tamen dimissa sunt peccata. Disce plorare dei absentiam: amare dei praesentiam. Disce a Maria Iesum amare: Iesum sperare: et querendo in eum perscrutare: nulla aduersa formidare: nullam consolationem extra Iesum accipere: &

omnia pro christo continere. Disce a Maria / & que
Iesum in monumento cordis tui: reuolue lapidem ab
ostio monumenti. Amoue oem duriciam: & repelle
oe obstaculum a fide tua: oem concupiscentiam munda
a corde tuo: & diligenter perscrutare / si Iesus in eo est. Si
autem non inuenieris Iesum: ista foris. Permane in fide: &
respice foris: si forte in aliquo uideris eum: & plora: &
plorando ora Iesum / ut dignetur intrare ad te: & habi
tare in te. Et ne forte erecta ceruice / repellas eum a te: hu
miliando inclina te: & iterum respice in monumento dei
quod est in te: & si uideris ibi angelos / unum ad caput / &
unum ad pedes: id est si uideris / & cognoueris esse in
corde tuo quasi coelestia desideria: tam ad actum ui
tam / quam ad contemplationem uitam peruenias: per quam tu non
possis habere Iesum / & uidere: noli his contentus esse: no
li adhuc deficere deo querere: sed plora: & quare Iesum
in te / donec inuenias. Et si forte tibi aliquo modo appar
uerit: & desiderio tuo se praesentauerit: noli de re
sumere tanquam tu eum agnoscas: sed interroga illum
& ora: ut ipse dicat / & donet tibi seipsum. At deo tibi
confidenter promittere: si in fide Iesu perseueraueris: si
te cum humilitate inclinaueris: si exemplo Mariae nul
lam aliam consolationem de Iesu nisi Iesum recipe uo
lueris: ipse se reuelat: ipsum inuenies / & ipsum cognos
ces: ita ut non sit necesse querere ab aliis ubi sit Iesus.
Sed tu magis indicabis eum: nunciabis aliis / quia uidi Ie
sum: & haec dixit mihi. Cui est gloria / & imperium /
cum patre & spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.
Dñica. viii. post Pentecosten secundum Matthaeum. Ca. VII.
IN ILLO Tempore: dixit Iesus discipulis suis.
Attēdite a falsis prophetis / qui ueniunt ad uos in uesti
mentis ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Et reliqua Homilia.

PAVLO Supius spatiosam & latam
uiam noiauit: hoc nunc aptius falsos pro
phetas ostendit: per quos multi in per
niciem abominabilem abierunt: quod primo
in Iudaea apparuerunt: & modo perfidia to
tum repleuerunt mundum. Sed illi prius falsi prophetae fue
runt: uerissimosque domini prophetas / usque ad mortem persecuti
sunt: Sicut Hieremiam / Michaeam / aliosque multos. Isti autem
falsi prophetae: & falsi christiani: qui nunc sunt: ueraces
christianos sine misericordia persequuntur: aliqui (si de
tur copia) et gladio sine intermissione / aut suis prauis
moribus & exemplis opprimunt. Idcirco perueniens dominus
oem adhortatus est dicēs. Attendite a falsis prophetis.
Attēdite diligētius: obseruate cautius: ut non seduca
mini: ut non fallamini. Attēdite ergo / hoc est considerate
rate: quia non sunt oues / sed lupi in uestimento ouium: quia
non sunt religiosi in figura religiositatis: quia non sunt
christiani: sed ueritate uacui / christianorum persecutores.
Attēdite a falsis prophetis / qui ueniunt in uestimentis
ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Ipsos & bea
tus Apostolus ad Ephesios loquens designabat / di
cens. Scio. n. quia post discessum meum introibunt ad uos
lupi graues / lupi rapaces. Lupi graues noiaunt oem in
fideles / haereticos: qui grauius sanctam ecclesiam oppri
munt / & persequuntur / & molestare frequenter: quia sine

misericordia rapere / & coaceruare non desinunt. Ali
quid pecuniae irruunt alienae: aliqui ipsos pecuniarum do
minos: multo magis et fatigant animas rapere: & secum mise
rabiler in perditionem deducere. Et uestimentum ouium
habe dicunt / quod nomen habeant christianitatis: adiungunt
seministris iustitiae: figuram religiositatis mentientes.
Per christianum itaque nomen multos seducere nituntur:
dulcibus sermonibus multis scandalum inferentes. Isti sunt
de quibus ait Apostolus. Per suos dulces sermones &
blandos / seducunt corda innocentium. Sed ex fructibus
eorum cognoscetis eos. Nolite ad uultum attendere / sed ad
opera. Nolite ad uultum considerare: sed inspicite figuram
fallaciae. Apostolos predicant: sed Apostolis contraria
annuntiant. Martyres magnificant: sed martyres persecu
tores perbant. Apostoli / & martyres sancti / non persecutio
nem fecere: sed persecutionem perulerunt. Non maledixe
runt: sed maledicta sustinuerunt. Non blasphemauerunt:
sed a blasphematoribus interfecti sunt. Isti autem omnia ini
quissima / omnia irreligiosa implere curant. Sanctos persequun
tur: fideles opprimunt: deum & si non uerbis: moribus
in blasphemant. Propterea ex fructibus eorum cognosce
tis eos. Nunquid colligunt de spinis uinas: aut de tribu
lis ficus? Manifeste dominus per hanc similitudinem declarat:
uita: quia nullus prudentium ad spinas pergens: uinam ex
ide dulcedinem querit: aut super tribulos gradus: ex
de ficorum colligit suauitatem. Ita ergo nullus sapientium
uel prudentium / ab inanibus ueritate haereticis / aut irre
ligiosis aut infidelibus / ex inde scitatis dulcedinem uel
fragantiam: aut ueritatis suauitatem poterit inuenire: sed
pessima apud illos & maligna repperiet. Si. n. spinas /
& tribuli / & omnia quaecumque cape possunt: attrahunt / de
tinent / & conscindunt. Ita omnes infideles haeretici: & per
ea male uiuentes: & iam qui rectam fidem tenere uidentur
per humanam potentiam & corruptibile principatum / per
iniquos mores / & praua exempla / oem quicquid apphen
dere possunt / conscindunt: atque diripiunt. Quatos hi ta
les sibi socios ascinerunt: quatos alienos labores ab
stulerunt: quatas animas post se in perditionem deputati sunt?
Merito itaque dominus eos spinas & tribulos appellauit: in
aspitate / in tribulis / in laesione in malignitate / in im
pietate. Omnia. n. ista in spinis inueniunt: omnia haec ab infide
libus haereticis / & falso nomine christianis consumantur.
Quis ad spinas & tribulos mittes manum / uel ad pro
ximam ibi / non dilaceret / aut non conscindat: aut eadem ma
num non cruciatam inueniat? Quis ergo haereticis ma
num porriget / aut caput humiliat / in conspectu a spiritu
suo: aut in cruciatu a uulnere animae inueniatur? Quis se
iniquorum factis accommodans / non ab eorum iniquationi
bus peccati acculeo perforet? Tales. n. antiquis / & Iu
dai fuerunt: cum deberent uinas afferre: perulerunt spinas.
Et qui debuerant suauitatem ostendere: in amaritudine se
metipsi conuersi sunt. Quomodo conuersa es (inquit dominus)
in amaritudinem uitae alienae? Expectaui ut faceres
uinas: & fecisti spinas. Sic ergo omnis arbor bona / bo
nos fructus affert: mala autem arbor / malos fructus fa
cit. Arbores hic noias dominus / non arbores uere signifi
cat: istas in terra fixas / non de his talibus arboribus lo
quitur. Istae. n. sunt sine spiritu / sine anima / sine uita: nec be
nigna

nigrae nec imbenignae. Nec oino intelligunt quid
sint: aut quid non sint. Sed per eas figuram homines desi
gnat / & de hominibus loquitur: qui propria uoluntate seu bo
num fructum / seu malum perferunt. Non potest ergo infide
lis / audax / asper / auarus / dulcissimos fidei fructus effi
cere: quia nec uult / nec cupit: nec potest. Iterum religiosus / fi
delis / dulcissimus / benignus: infidelium aspos / & ma
los facere fructus non potest: quia nec uult / nec cupit: scit
quod non sit hoc bonum. Propter quod in sequentibus disse
rens dominus ait. Non potest arbor bona / fructus malos facere:
neque arbor mala / fructus bonos facere. Non potest
malus usquequo est imbenignus / & infidelis: religio
sitatis / & benignitatis / & fidei fructum ostendere. Ita &
bonis / benignus / fidelis: irreligiositatis / & infidelitatis
fructum non potest facere: in fide & timore dei permanentes.
Agnosce / & considera quod admodum loquitur dominus. Non
dixit / non potest iste malus conuerti / & effici bonus: sed
usquequo est malus: usque hoc bonum fructum non potest
facere. Fornicator usquequo fornicat: usque hoc ca
stitatis non affert fructum. Ille infidelis usquequo in infi
delitate permanens: fidei fructum facere non potest: ita mu
dus callus usque: eo caste & munde uiuit: usquequo ab
imunditiis alienus est. Similiter fidelis / religiosus / us
quequo religiositatem perficit: ab omni infidelitate / & irre
ligiositate alienus est / & infertuosus. In uoluntate est
ergo hominum & in potestate uniuscuiusque: eligere siue bo
num / siue malum. Propterea utique docent homines a lege
& prophetis: ab apostolis & euangelistis: ab ipso et domino:
& ab his quae ecclesiae doctores sunt: ut malum derelin
quant / ad bonum sese conuertant: ut infidelitatem deserant
& fidem custodiant: ut faciant / & perferant non spinas & tri
bulos: ut mali & infertuosi: sed flagrant / scitatis fru
ctus portantes. Quatenus ueniētes angeli / sicut aures
coeli: super bonos fructus nostros: tanquam super ramulos pa
cissimos requiescant: non suam lassitudinem reficiētes:
sed nostram scitatem inherentes. Talis arbor fuit bona / &
benigna / quae ait. Ego autem sicut oliua fructificauit in do
mo dei. Et iussit sicut palma florebit. Talis arbor fuit
Iudas / usque dum in apostolica uocatione permansit: usque dum
in ministerio stetit apostolico: quoniam autem propria uoluntate
uelut in cubili cordis sui: malum accepit diabolum: tunc
ipse tortuosus effectus est: uoluntate sua insinuat / & ma
lum afferens fructum dominum & Saluatorem tradendo. Mala
arbor fuit Manasses quoniam templum idolis adimpleuit: quoniam
Hierosolymam innocentium sanguine maculauit: sed iterum
propria uoluntate effectus est bonus: quoniam bona peruenit at
tulit fructum. Omnis arbor quae non facit fructum bonum exci
det / & in ignem mittetur. Hoc & ab hominibus fit: ut nul
lus prudentium / arborem fructiferam excidat / & in ignem
mittat: sed infructiferas & spinosas excidat arbores:
atque in ignem mittant: quanto magis ipse oium scientiar
um deus / oiumque cognitor dominus: non bonos / & beni
gnos / & fructiferos operarios abscidit / & in ignem mit
tit: sed malos & infideles / spinosos / & aspos / iniquos:
atque inutiles / quia ab omni opere bono reprobati sunt: istos ab
scidit / & in ignem inextinguibilem mittit: Omnis ergo ar
bor quae non facit fructum / & non tantum fructum / sed et
bonum fructum. Multae quidem arbores fructum fer

runt: sed malum & inutilem fructum: sic & multi ho
mines malum irreligiositatis / et peruersitatis fructum
afferunt. Ob hoc clare demonstrauit dominus: quia omnis
arbor / quae non facit fructum bonum excidetur / et in
ignem mittetur. Omnis arbor. i. omnis homo: siue rex: siue re
gulus: siue princeps: siue sub principe: siue senior: si
ue sub seniore: nulli parces: nulli honor deferat. Sed
omnis arbor: siue diues: siue pauper: siue seruus: siue liber:
siue iuuenis: siue senior: omnis arbor infructifera / non fer
rens fructus abscidet. Talis arbor fuit Nabuchodonosor
quoniam dixit. Quis est deus / qui uos liberet / de mani
bus meis? Ideo dominus fuit de eo abscidit hanc arborem
& euellit eam. Sed cum conuersus fuisset / dixit. Ego Na
buchodonosor oculos meos ad coelum leuaui: & hunc
uiuētem in aeternum laudauit / & magnificauit. Tunc ra
musculus radices eius confirmatus est: & in melius re
stitutus est: & tunc in regnum suum constabilitus est. Ta
lis arbor infructifera fuit filius Balthasar: propterea in
eadem nocte abscissus deperit. Talis arbor fuit & ille di
ues qui abscissus / in ignem missus est: in quo igne sine
misericordia constitutus / gemens dicebat / crucior in hac
flamma. Ita ergo omnis arbor non ferrens fructum bonum:
excidetur a sanctis angelis. Si menses uel secantes
angeli sunt / secundum dominum dominum: necesse est. quod hi abscidentes
idem ipsi angeli sunt. Iam. n. (ait Ioannes) securis ad ra
dicem arboris posita est. Omnis ergo arbor / quae non fa
cit fructum bonum / excidet / & in ignem mittetur. Non ideo
ut ligni more ardeat / & deficiat: sed in ignem mittetur:
illo de quo ait dominus. Item maledicti in ignem aeternum: qui
paratus est diabolo & angelis eius. Attendite o filii
dei instanter / agamus oibus uiribus nostris / ut non simi
les efficiamur: neque his talibus opprimamur / neque in
aliquo iugum cum infidelibus / seu iniqua gerentibus
ducamus. Propterea nos dominus / ista omnia docet: per arborum
parabolas instruens: ut nos ab infidelibus longius sepa
remus: ut ab iniquitatis operariis segregemur. De quibus
adhuc in sequentibus dicit. Ex fructibus eorum cognos
cetis eos. Tu (ait) homo si porrigas uel deprimas ma
num super spinam / si calces super tribulum / respicias ocu
lo ad infructuosam arborem / sentis & intelligis quid est
quod tagis / aut quod calces / aut quod uidetis: & auerteris
& ibi non approprias: quare non intelligis / & inimicos
dei haereticos: quare non auerteris ab iniustus / ueritatis
aduersariis: quare non odio habes irreligiosos idolo
rum doctores: & falsos christianos: quare non separa
ris actu ab oibus inique agentibus: quare non cognos
cis eos secundum fructum eorum? Aliquid sicut deprauat / distor
puit / & conuellit ecclesiam: aliquid iterum sicut tribuli sub
pedibus occulte subpugnat / & euertit quos possunt
per infidelitatis doctrinam / falsitatis stimulos immittentes:
per exempla: malorum acumina / incantorum: pectora sau
ciantes: sed secundum fructum eorum cognoscetis eos. Habe
tis doctores / habetis principes: obaudite illis: auertite
te uos ab infidelibus: non appropinquetis infidelibus
& irreligiosis / & auertite ab alienis fidei. Non commi
secamini mente tenebras operari: ut in aeternum cum eis
non condemnemini in ignem. In his similiter adhuc dominus
loquens: & de hoc ipso errore manifestius atque clarius

ORIGENES

disputans ait. Nō omnis qui dicit mihi dñe dñe in-
trabit in regnum cœlog: sed qui facit uolūtatem pa-
tris mei qui in cœlis est. Audiāt hoc hi qui dubitant
in fide. Audiāt hoc mobiles & nutātes: isti qui du-
plici sūt corde: illi q̄ christum noīant noīe / sed negāt
substantiā noīant noīe sed abnegant uirtute: nolentes
enim dñe ex deo / deum genitum confiteri: p̄pterea
& regni eius expertes fient. Non oīs qui dicit mihi
dñe dñe intrabit in regnum cœlog. Nō in sermone
est regnum dei: sed in uirtute. Nō in noīe solo satisfa-
cies dñs: sed in inuocatione dilectionis & charitatis:
in cōfessione sine mendacio: & in assertione fidei ue-
raci: in obseruatione mandatorū eius & opibus bo-
nis. Nō oīs qui dicit mihi dñe dñe intrabit in regnū
cœlog: sed qui facit / sed qui opatur / sed qui adimplet
uolūtatem patris mei / qui in cœlis est. Et quō efficitur
uoluntas patris mei? Ita ut credatur filio eius: ita ut
confiteatur unigenitus eius / ex patris substantia na-
tus. Hoc est enim opus dei ut credatis ei quem misit
ille. Ait dñs sed qui facit uoluntatem patris mei / qui in
cœlis est. Prima uoluntas dei hæc est / ut credatur fi-
lius: & cōfiteat unigenitus: adoretur ut creator om-
nium: genitus consistens in sinu patris: in una sub-
stantia cum patre. Qui facit uoluntatem patris mei:
iste intrabit in regnum cœlog. Sed infideles hæreti-
ci non intrabunt: qm̄ sic non credūt: quia sic nō cō-
fidentur: quia sic non faciunt uolūtatem patris mei.
Ideo q̄ nihil eos iuuat christianum nomē: quatenus
fidem non hñt christianorū. Nihil eos iuuat nomen
dñi: quatenus nō inuocat / sicut debet in ueritate dñs
inuocari. Non oīs qui dicit mihi dñe dñe intrabit in
regnum cœlog: sed qui facit uoluntatem patris mei
qui in cœlis est. Audite desides / audite negligentes:
audite inutiles: quid si speratis q̄ in hoc saluari pos-
sit / q̄ christiani appellamini: qui christianorū opus
non facitis / ut christiani uocemini: nec mores chri-
stianorū impletis. Ad uos qui estis in ecclesia hoc
est uerbum: ad uos fideles hæc allocutio. Non te iu-
uat o homo q̄ dicis dñe dñe: non in timore seruieris
dño: nisi alacriter mandata eius impleueris: nisi om-
nem eius feceris uolūtatem: nisi ab omni te imundi-
tia & irreligiositate abstineris: nisi ab omni crude-
litate auerteris: oēm q̄ iniquitatē deposueris: atq̄ im-
pietate oēm despexeris. Gratis clamas: uociferas gra-
tis: exaltas uocē tuam dicens dñe dñe: testem in obœ-
dientia tuā uocans eum: dñm noīans / non timens
sicut dñm: neq̄ in tremore ei seruieus. Hoc enim hic
manifestius ostendens dñs ait. Non oīs qui me noīe
tñ honorificat / nō oīs qui sine facto / sed tñ ore me
dñm appellat: introibit in regnum cœlorum: sed qui
opa digna meo noīe facit: & cōuersationem dignam
meæ sanctificationi adimplet. Hæc est enim fratres
carissimi uoluntas patris / sanctificatio uestra / castitas
uestra: imaculatio uestra / fides uestra / religiositas ue-
stra. Hæc est uoluntas patris: ut uos operibus demon-
stretis qui sitis: & cuius sitis. Præstante & adiuuan-
te ipso domino nostro Iesu christo. Cui est gloria &
imperium in sæcula sæculorum. Amen.

SVPER

In festo purifica. uirginis Mariæ s̄m Lucā. Ca. II.
IN ILLO Tpe. Postq̄ impleti sunt dies purga-
tionis Mariæ s̄m legē Moyſi: tulerūt dñm Iesum in
Hierusalē / ut sisteret eū dño. Et reliqua. Homilia.

BI Sunt qui deum legis negant: qui
aiunt nō istum / sed aliū a christo fuisse
in euāgelio p̄dicatum? Misit deus fi-
lium suū factum ex muliere / factū sub
lege. Ergo putandum est q̄ in filiū suū
bonorū deus sub lege fecerit creationis: & sub inimi-
ci: siue q̄ ipse nō dederat. Quin potius ideo sub lege
est ut redimeret eos q̄ sub lege erāt: & aliæ legi subit-
ceret: de qua dudum lectū est. Attende popule meus
legem meā / & reliqua. Adduxerūt ergo eum ut sta-
tueret ante cōspectum dñi. Cuius scripturæ p̄cepta
complementes / sicuti (inquit) scriptū est in lege Moyſi:
q̄a omne masculinū genus qd̄ aperit uulua: s̄m dño
uocabit. Et tunc per annum apparebit oē masculinū
in conspectu dñi dei. Masculina quæ ex eo q̄ matris
uulua apuerant: sancta erāt: & offerebant ante altare
dñi. Omne (inquit) masculinū quod aperit uulua:
factū aliquod sonat. Quæcunq̄. n. de matris utero
effusum marem dixeris: non sic aperuit uulua ma-
tris suæ ut dñs Iesus. Quia s̄m uterum & omni ue-
neratiōe dignum: ante natiuitatem christi: masculus
oīno nō tetigit. Audeo aliquid loqui. Quia & in eo
quod scriptum est. Spiritus dñi ueniet sup te: & uir-
tus altissimi obumbrabit tibi: p̄cipium seminis fue-
rit: & sine uulua: refectione nouus in utero adole-
uit. Vnde & ipse Saluator loquitur. Ego autem sum
uermis: & non homo: obprobrium hominum: &
abiectio plæbis. Videbat in matris utero imūditiam
corporum: uisceribus eius hinc ide uallatus: terrenæ
fecis patiebatur angustias: unde assimilat se uermi &
dicit. Ego autem sum uermis & c. Ex mare quippe
& foemina homo nasci solet. Ego uero nō ex mascu-
lo & foemina s̄m triū hoīum atq̄ naturā: sed in exē-
plum ut uermis natus sum: cuius non est aliud de ser-
mē: sed in ipsis in quibus calescit corporibus / origo
est. Propter quod omne masculinū qd̄ aperit uul-
uam / sanctum dño uocabitur. Ductus est in Hierusa-
lem ut appareret ante cōspectum dei. Et propter il-
lud quod sequitur ut darent munus pro eo: q̄ in le-
ge dñi scriptū est par turturum / aut duos pullos col-
umbarū. Turturum par / & duos pullos columbarū
pro saluatore uidemus oblatos. Ego & aues istas bea-
tas puto: quæ pro ortu dñi oblata sunt. Et quō asina
Balaam miror / & foelicitati acumulo: quia digna fue-
rit nō solum uidere angelum dei / sed etiam ore refer-
rato in humanum sermonem erumpere. Sic multo
amplius has uolucres prædico atq̄ sustollo: q̄ pro
dño nostro & saluatore oblatae sunt. Sequitur de Sy-
meone q̄ in spiritu ad templum uenerit: digna dei
munere quærēda est ratio: quō Symeon uir sapiens
& deo placens (sicut in euāgelio scriptum est) & ex-
pectans consolationem Israel: responsum accepit a
spiritu sancto: non se prius morte obiturum: nisi ui-
deret christum dñi. Quid ei profuit uidere christum?
Vtrum

LVCAM

Vtrum hoc tñ habuit repromissionem ut uideret il-
lum: nihilq̄ ex uisu eius consequeretur utilitatis. An
latet aliquod donum dignum deo: quod beatus Sy-
meon & meruit & accepit. Fimbriam uestimēti le-
si mulier tetigit: & sanata est. Si illam ad extremā par-
tem uestimenti / tātum emolumentum habuit: quid
putandum est de Symeone qui in suas ulnas accē-
pit infantem? Sciens neminem / posse de clauſtro cor-
poris quippiam emittere cum spe futuræ uitæ: nisi
eum quem brachiis tenebat. Vnde & ad eum loquitur
Nunc dimittis seruum tuum dñe s̄m uerbum tuum
in pace. Quādiu christum non tenebam: quādiu il-
lum meis brachiis non coartabam: clausus eram: &
de uinculis exire non poteram. Hoc non solum de
Symeone: sed de omni humano genere sentiendum
est. Si quis egreditur mūdo: si quis ex carcere & uin-
clorum dimittitur domo: ut ad regnandum uadat:
sumat Iesum in manibus suis: totum habeat in sinu
suo: & tunc exultans ire poterit quo desyderat. Cō-
syderate quāta dispensatio præcesserit / ut filium Sy-
meon mereretur tenere. Primum respōsum a spiritu
sancto acceperat non uidere mortem: nisi prius ui-
disset christum domini. Deinde nō fortuito ac sim-
pliciter ingressus est templum: sed uenit ad templum
in spiritu dei. Quotquot enim spiritu dei agitur / hi
sunt filii dei. Spiritus igitur sanctus in templum du-
xit eum. Tu quoq̄ si uis tenere Iesum & amplexari
manibus: & dignus fieri exire de carcere: ut ducem
habeas sp̄m uenialq̄ ad templum dei. Ecce nunc stas
in tēplo dñi Iesu: hoc est in ecclesia eius: hoc est tem-
plū uiuis lapidibus extructū. Stas aut in templo dñi:
qñ uita tua & cōuersatio tua ecclesiæ fuerit appella-
tiōe dignissima. Si ueneris in spū ad tēplum: uenies
paraulum Iesum: leuabis illū brachiis tuis: & dices.
Nunc dimittis seruum tuum dñe s̄m uerbum tuum
in pace. Simulq̄ attēde q̄ solutiōi & dimissioni pax
addita sit. Non enim ait dimitti uolo: sed cum addi-
tamēto / in pace dimitti. Nam & beato Habraæ hoc
idem promissum est. Tu autem uade ad patres tuos
in pacem: nutritus in senectute bona. Quis est qui mo-
riatur in pacem: nisi ille qui habet pacem dei: quæ om-
nem superat custoditq̄ cor possessoris sui. Quis est q̄
de sæculo isto recedit in pacem: nisi is qui intelligit quod
deus erat in christo: mūdum reconcilians sibi. Nihilq̄
inimicum habet uel aduersarium dei: sed omnem pa-
cem atq̄ cōcordiam bonis in se operibus assumpsit:
q̄ sic in pace dimittitur pergere ad sanctos patres: ad
quos & Habraam p̄fectus est. Quid de patribus lo-
quar? Ad ipsum quoq̄ patriarcharum principem &
dominum Iesum spectat: de quo loquitur Aposto-
lus. Melius est resolui & esse cum christo. Ille habet
ipsum qui audet loqui: uiuo iam non ego: uiuit au-
tem in me christus. Ut igitur & nos stantes in tēplo:
& tenentes dei filium: amplexantēsq̄ eum digni re-
missione: & profectione ad meliora simus. Oremus
omnipotentem deum: oremus & ipsum paruulum
Iesum: quē alloq̄ & tenere desyderamus in brachiis.

CAP. I.

CXLIII

Cui est gloria & impium in sæcula sæculorū. Amen.
In uisitatiōe beatæ Mariæ uirgis s̄m Lucā. Cap. I.
IN ILLO Tempore. Exurgens Maria abiit in
mōtana cum festinatione in ciuitatem iuda: & intra-
uit in domum Zachariæ: & salutauit Elisabet. Et re-
liqua. Homilia.

ELIORES Ad deteriores ueniūt /
ut eis ex aduentu suo aliquid tribuat
emolumenti: Sic & Saluator uenit ad
Ioānem ut sanctificaret baptismum il-
lius. Et Maria statim ut audiuit ange-

lum nunciātem concepit Saluatorem. Et quod cor-
gnata illius Elisabet haberet in utero: cōsurgens cum
festinatione uenit in mōtana: & ingressa est domum
Elisabet. Iesus enim qui in utero eius erat festinabat
adhuc in uentre Ioānem positum sanctificare. De-
niq̄ anteq̄ ueniret Maria: & salutaret Elisabet: nō ex-
ultauit infans in utero: sed statim ut Maria locuta est
uerbum: quod filium dei in uentre matris suggesse-
rat: exultauit infans in gaudio. Et tunc primum præ-
cursorem suum prophetam fecit Iesus. Oportebat
quoq̄ Mariam dei prole dignissimā: post allogum
angeli ad mōtana conscendere: & in sublimioribus
cōmorari. Vnde scriptum. Cōsurgens Maria in die-
bus illis uenit in montana. Debuerat etiam cum esset
solicitudine non pigra: properare solite: & spiritu
sancto plena ad sublimiora perducere: & uirtute dei p̄-
regia: qua iam fuerat obumbrata. Venit ergo in ciuit-
tatem iuda: in domum Zachariæ & salutauit Elisab-
et. Et factum est cum audisset salutationem Mariæ
Elisabet: exultauit infans in utero eius: & repleta est
spiritu sancto. Non est itaq̄ dubium quin quæ tunc
repleta est spiritu sancto: propter filiū sit repleta: neq̄
enim spiritum sanctum primum meruerat: sed cum
Ioānes adhuc clausus in utero spiritum sanctum re-
cepisset: tunc & illa post sanctificationem filii repleta
est spiritu sancto. Poteris hoc credere si simile quid
etiam de Salvatore cognoueris. Inuenitur beata Ma-
ria (sicut in aliquātis exemplaribus legimus) p̄phe-
tare. Non enim ignoramus quod s̄m alios codices
& hæc uerba Elisabet uaticinetur. Spiritu itaq̄ san-
cto tūc repleta est Maria: quādo cepit habere in ute-
ro saluatorem. Statim enim ut spiritum sanctum ac-
cepit: filius dei esse cepit: effectus in utero. Exultauit er-
go infans in utero Elisabet: & repleta est spiritu san-
cto: & clamauit uoce magna: & dixit. Benedicta tu
in mulieribus. Debemus in hoc loco ne simplices
quiq̄ decipiantur ea quæ solent hæretici opponere:
confutare. In tñ quippe / nescio / quis prorupit in sa-
nā: ut assereret negatam fuisse Mariam a Salvatore:
eo q̄ post natiuitatem illius iuncta fuerit Ioseph: &
locutus est. Quæ quali mēte dixerit: ipse nouerit qui
locutus est. Si quando igitur hæretici uobis tale ali-
quid obiecerint: respondete eis & dicite. Et certe spi-
ritu sancto plena Elisabet ait. Benedicta tu inter mu-
lieres. Si a spiritu sancto benedicta canit Maria: quō
eam Saluator negauit. Porro q̄ asserūt eam nup̄isse

ORIGENES

post partum: unde approbent non habent. Hic enim filii qui Ioseph dicebantur: non erant orti de Maria: neque enim est ulla scriptura quæ ista cõmemoret. Benedicta tu inter mulieres: & benedictus fructus uentris tui. Vnde hoc mihi? Hoc quod ait unde hoc mihi non ignorans dicit: maxime spiritu sancto plena: quasi nesciat quod iuxta domini uoluntatem mater domini uenerit ad eam. Sed isto sensu loquitur. Quid boni feci: quæ mea opera tanta sunt: ut mater domini ad me ueniat? per quam iustitiam: ex quibus bonis: de qua mentis fidelitate hoc merui: ut mater domini mei ueniat ad me? Ecce enim ut facta est saluator tua in aures meas: exultauit infans in exultatione in utero meo. Sancta erat anima beati Ioannis: & adhuc in utero matris clausa: uenturumque in mundum sciebat: quem Israel ignorabat. Vnde exiliuit in gaudio. Senlerat enim uenisse dominum suum: ut sanctificaret seruum antequam de matris utero procederet. Vt nam mihi eueniat ut ab infidelibus stultus dicar: talibus credidi: opus ipsum ostendit & ueritas: non me stultitiae: sed sapientiae credidisse: & quia hoc quod apud homines illos stultum putatur: mihi salutis occasio est. Nisi enim fuisset celestis & beata natiuitas Saluatoris: nisi habuisset diuini aliquid: & natiuitatem hominum supergrediens: nunquam in toto orbe illius doctrina penetrasset. Si tamen homo fuisset in Maria: utero: & non dei filius: quomodo poterat fieri ut illo tempore & nunc non solum corpora: sed etiam animarum morbi multiplices curarentur? Quis nostrum non insipiens fuit: qui nunc propter misericordiam dei habemus intelligentiam: & scimus deum? Quis non incredulus iustitiae: qui propter christum iustitiam habemus: sequimur iniustitiam? Quis nostrum non errabundus & uagus erat? qui nunc propter aduentum Saluatoris non fluctuamus atque turbamur: sed sumus in uia. Ipse enim ait. Ego sum uia. Possumus & reliqua congregantes uidere: quoniam omnia quæ scripta sunt de eo diuina admiratione digna referuntur: quod & natiuitas illius & nutritio: & uirtus & passio & resurrectio: non solum eo tempore: sed etiam nunc operetur in nobis. Quis uos o cathecumini in ecclesiam congregauit? Quis stimulus impulit: ut relictis domibus in hunc cetum commoeretur? Neque enim nos domos nostras sigillatim circumimus: sed omnipotens pater uirtute inuisibili subiecit cordibus uestris: quos scit esse dignos hoc ardore: ut quasi uniti & retractantes ueniat ad fidem: maxime in exordio religionis: cum ueluti trepidi & pauperes salutis fidei cum timore suscipiatis. Obsecro uos o cathecumini nolite retractare: Nemo uestrum formidet & pauet: sed sequimini præeuntem Iesum. Ille uos trahit ad salutem: congregat in ecclesiam: nunc qui dem super terram. Si autem dignos fructus feceritis: in ecclesia primitiuorum: qui scripti sunt in celestibus connumerabimini. Beata quæ credidit: & beatus qui credit: quia erit perfectio his: quæ dicta sunt ei a domino: super quibus & Maria magnificat dominum Iesum.

SVPER

sum. Magnificat autem anima dominum spiritu deum: quæ quam habuit interpretatorem: si concesserit dominum: ut rursus in ecclesiam congregemur: & festini ueniat ad domum dei: & diuinæ lectioni aures prebeat: quæremus: uentilabimus: differemus: in christo Iesu domino nostro. Cui est gloria: & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

Deo quod scriptum est. Magnificat anima mea dominum.

NTE Ioannem prophetat Elisabet: ante ortum Saluatoris prophetat Maria. Et sicut perit in capite a muliere: & deinceps ad uirum usque peruenit: sic & principium salutis a mulieribus habuit exordium. Et certe quoque mulieres sexus fragilitate deposita: imitarentur uitam conuersationis sanctarum: earumque uel maxime quæ nunc in euangelio describuntur. Videamus ergo uaticinium uirginale. Magnificat anima mea dominum &c. Duæ res anima & spiritus: duplici laude funguntur: anima dominum prædicat: spiritus deum. Non quo alia laus deum: & alia dei sit: sed quia qui deus est: idem & dominus sit. Et qui dominus est: ita & deum sit oportet. Queritur quomodo anima magnificet dominum. Si enim dominus nec augmentum nec detrimentum recipere potest: & quod est: est. Quia ratione nunc Maria loquitur magnificat anima mea dominum? Si consideremus dominum saluatorem imaginem esse inuisibilis dei: & uideam animam factam ad imaginem conditoris: ut imago esset imaginis. Neque enim anima mea specialiter imago est: sed ad similitudinem imaginis prioris effecta est. Tunc uide in exemplum eorum quo solent imagines pingere: & uno (uerbi causa) uultu regis accepto: ad principalem similitudinem exprimendam: artis industriam commodare. Vnusquisque nostrum ad imaginem christi formans animam suam: aut maiorem ei aut minorem ponit imaginem uel odoriferam uel fordidam: aut claram & relucens: & cor respondens ad effigiem imaginis principalis. Quamdo igitur grande fecero imaginem imaginis: id est animam meam: & magnificauero illam: opere: cogitatione: sermone: tunc imago dei gradus efficitur: & ipse dominus cuius imago est in nostra anima magnificatur. Et quomodo crescit dominus in nostra imagine: sic si peccatores fuerimus: minuitur atque decreuit. Sed nos pro imagine saluatoris: alias uobis imagines inducimus pro imagine uerbi sapientiae: iustitiae: ceterarumque uirtutum: diaboli formam assumimus: ut dicatur de nobis. Serpentes: generatio uiperarum. Sed & Leonis personas induimus & draconis: & uulpium: quando uenenati crudeles & callidi sumus: nec non & hirci: quando ad libidinem proniores sumus facti. Memini quondam Deuteronomium differens in eo loco ubi scriptum est. Ne faciatis omnem similitudinem omnis animalis: dixisse me quoniam lex spiritualis est: alios facere imaginem masculi: alios femina: illum habere similitudinem uolucrum: istum reptilium atque serpentium: & alium aliam facere similitudinem

MATTHAEVM

dinem. Hæc quomodo intelligantur sciet qui illa legit. Anima itaque Maria: primum magnificat dominum: ut postea exultet in deo. Nisi enim antea creuerimus: exultare non possumus. Quia respexit (inquit) humilitate ancillæ suæ. In qua humilitate Maria respexit dominus. Quid habet mater Saluatoris humile atque deiectum: quæ dei filium gestabat in utero? Quod ergo dicit: tale est. Respexit humilitate ancillæ suæ: quasi dixerit: respexit iustitiam ancillæ suæ: Respexit reuerentiam fortitudinem atque sapientiam. Dignus quippe est ut uirtutes respiciat deus. Respondeat aliquis & dicat. Intelligo quomodo deus iustitiam ancillæ suæ sapientiamque respiciat: Quomodo autem intendat humilitatem non satis liquet. Consideret qui querit talia: quoniam proprium in scripturis una de uirtutibus humilitas prædicatur. Ait quippe Saluator. Discite a me quia mansuetus sum & humilis corde: & iuenietis requiem animabus uestris. Quod si uis nomen huius audire uirtutis: quomodo etiam a philosophis appelletur: ausculta eandem esse humilitatem: quæ respiciat deus quæ ab illis appellatur dicitur. Sed & nos quodam eam possumus appellare circuitum: cum aliquis non est inflatus: sed ipse se deiecit. Qui enim inflatur: cadit (secundum Apostolum) in iudicium diaboli. Respexit super humilitate ancillæ suæ: humilem me deiectionis: mansuetudinisque uirtute respexit deus. Ecce. n. amodo benedictam me dicet oēs generatio nes. Si simpliciter intelligam oēs generationes super credentibus illud interpretari: & altius aliquid fieri perscrutatus: aduertam quantum profectus sit diceret: quia fecit mihi magna is qui potens est. Et misericordia eius in generationes generationum. Misericordia dei non in unam: nec in duas: neque in tres: sed neque in quinque uerget in sempiternum extenditur a generationibus in generationes. Timetibus eum fecit uirtutem in brachio suo. Licet infirmus accesseris: si timueris eum: audi repromissionem: quam tibi ob timorem suum dominus pollicetur. Quæ est ista repromissio timentibus se? Fecit uirtutem. Virtus: siue imperium: potestas est regia. Etenim christus: quod nos imperium possumus appellare: ab eo dicitur quod impat: siue sub se uniuersa contineat. Si ergo timueris dominum: dat tibi fortitudinem siue imperium. Dat regnum: ut factus sub lege regni: possideas regnum celorum in christo Iesu. Cui est gloria: & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

In festo iunius Abbatis secundum Matthæum. Ca. XIX. IN ILLO Tempore: dixit Simon Petrus ad Iesum. Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Et reliqua. Homilia.

VVM Cuidam adolescenti se cupienti sequi dixisset Iesus: uenderet omnia: & ille tristis abiisset: eo quod multas possessiones haberet: tunc ait discipulis suis. Amen dico uobis quod diues difficile intrabit in regnum celorum. Quo audito Petrus dixit ad Iesum. Ecce nos reliquimus omnia: & secuti sumus te &c. Et hoc poterit quis & simpliciter interpretari & mor

CAP. XIX.

CXLV

raliter. Qui ergo simpliciter intelligere uult: talia dicit. Sicut in datis non ipsum datum: sed affectum datis aspiciat deus: & iustificat: & melius suscipit parua dantem cum magno affectu: quam magna ex modico affectu. Sicut manifestum est quæ scribuntur propter data dituitum magna: & duo uiduae minuta: sic & in his: quod propter dilectionem dimittunt quæ possident: ut inseparabiliter christum sequantur: omnia secundum uerbum eius agentes non magis acceptabiliter erit: qui plura reliquerit: eo qui parua dimisit. Ergo quauis minima & contemptibilia Petrus cum fratre suo reliquerit: aliqui audientes uenite post me: & facia uos fieri piscatores hominum. Statim relictis omnibus secuti sunt eum: non minima sunt extimata apud deum: considerantem: quoniam ex tanta plenitudine dilectionis minima reliquerunt: ut etiam si multas possessiones: omnia sine dubio reliquissent: nec ab eis ullo modo retenta fuissent: ut impediretur ab impetu dilectionis huiusmodi. Et puto quod magis confidens Petrus de affectu suo: quam de ipsa re: quantitate fiducialiter dicebat ad Iesum. Ecce nos reliquimus omnia &c. consequens autem est scire quoniam non solum retia: sed etiam domum & uxorem forte reliquit: & filios: & possessiones quasdam: & si paruas: magnam tamen aliquid demonstratur: quoniam audientes: uenite post me & faciam uos fieri piscatores hominum. Nihil cogitantes: statim relictis rebus secuti sunt eum. Nec sunt imitati eum qui dixit primum per mitte mihi ire: nunciare eis: quod sunt in domo: nec simile aliquid fecerunt: sicut ille qui dixit: per mitte mihi ire ut sepeliā patrem meum. Et diligenter attende quoniam honestissime percussit christi præcepto: & promissionibus eius: ut credentes quoniam modicam capturam piscium relinquentes: homines piscaturi fuerat ad salutem. Statim relictis rebus: & quasi obliti suorum: oium secuti sunt eum: ut digni efficiantur hac interrogatione: quæ fecit Petrus dicens. Ecce nos reliquimus &c. oblerua simul & hoc quoniam occasio interrogationis huiusmodi ex illo facta est Petro: quod uerbum christi audiuit dicens. Si uis perfectus esse: uade: uende omnia quæ habes: & da pauperibus: & habebis thesaurum in celo: & ueni: sequere me. Deinde quia considerauit adolescentem cum tristitia abeuntem: qui præposuit multas possessiones habere in terra: quam esse perfectus in deo. Considerans quoque & difficultatem diuini ingrediendi regnum celorum: ideo quasi ipse rem consumauerit: non facile in eo quod uniuersa reliquit & secutus est Iesum: dixit. Ecce nos reliquimus omnia &c. Propterea Petro fiducia: liter ista dicenti: respondit promissionem istam maximam: ut sit unus ex iudicibus. Quoniam autem uerbi simplicitas: non est satis idonea: auditorem ingerit eminentioris placare: de honestate sensus in moralibus expositionibus consistente: etiam hunc locum ita trademus. Qui ait: ecce nos reliquimus omnia &c. Retia contemptibilia reliquisse: uel pauperem domum: & uitam in paupertate & doloribus plenam: non adeo magnum est: neque dignum tali discipulo: cui non caro & sanguis reuelauit esse Iesum christum filium dei.

ORIGENES

niui: sed pater ecclesie / cui etiam fuerat dictum. Tu es Petrus & sup hac petram aedificabo ecclesiam meam: & portae inferi non praeualebunt aduersus eam. Et / go forte ea quae tradita sunt superius de uerbis christi dicentis. Vade & uende omnia quae habes: & da pauperibus: & ueni sequere me: & habebis thesaurum in caelo. Petrus enim omnia reliquit in quibus erat peccator propter quae & dixerat. Exi a me / quoniam homo peccator ego sum. Et magna laus eius erat confidentis / ut de cetero non peccaret / qui dixit ecce nos reliquimus omnia &c. Et non solum mala reliquimus: sed & secuti sumus te. Quod autem dicit secuti sumus te / potest dici secundum omnia / quae pater reuelauit Petro esse filium suum. Secuti sumus te / iustitiam secundum quod iustitia es: & sapientia: & pax: & ueritas: & uita ducens ad dominum ueram uitam. Propter quod quasi uictor ad laeta post lucam interrogat / quae sunt praemia certaminis eiusmodi: quae adhuc nesciebat. Quid utique / inquit / erit nobis: Et nos si uolumus percipere quae sunt Petro promissa / simili modo omnia relinquamus / ut de cetero nulla tentemur malitia: neque ab aliquibus operibus eius: sed uerbum dei sequamur / ut dicatur & nobis: & omnibus sequentibus eum. Amen dico uobis: Quod uos / qui secuti estis me / in generatione quam sederit filius hominis in sede maiestatis suae: sedebitis & uos super duodecim thronos: iudicantes duodecim tribus Israel. Quod & simplicem habet interpretationem / exhortantem relinquere bona saeculi propter christum: & spirituale appetere uitam. Non omnibus sermo dixit sequi christum: sed eis qui tunc fuerunt Apostoli / postea res autem manifestauit per illud. Et omnis qui reliquerit domum / fratres / aut sorores &c. Qui ergo secuti sunt christum non quaedam / sed omnia reliquerunt: sedebant super duodecim thronos iudicantes duodecim tribus Israel. Et hanc potestate accipient in resurrectione mortuorum. Ipsa est enim regeneratio & quaedam noua natiuitas: quando & coelum nouum & terra noua creatur his qui se ipsius gratia renouauerunt: & nouum traditur mandatum. Filius autem regenerationis primum est: quod apud Paulum uocatur lauacrum regenerationis: & illius natiuitatis mysterium est haec renouatio spiritus. Et fortassis secundum hanc nouitatem nemo est mundus a sorde: & si unius diei uita sit super terram: propter natiuitatis nostrae carnalitatem. Sicut ait Dauid ex persona omnium nascentium ex carne & sanguine / quia in iniquitatibus conceptus sum / & in delictis concepit me mater mea. Secundum regenerationem autem spiritus & baptismatis / omnis quidem est mundus a sorde / qui renatus est ex aqua: & spiritu (ut audacter dicam) mundus est per speculum in aenigmate. Secundum autem tertiam generationem: quando sederit filius hominis in sede maiestatis suae: omnis qui in illam regenerationem uenerit: quae est in christo / mundissimus est a sorde: & facie ad faciem deum uidebit: & ipsi post lauacrum regenerationis / ueniet ad illam regenerationem. Si

SVPER

autem uis intelligere illum lauacrum / de quo Ioannes in aqua baptizans / dicit de Salvatore / quoniam ipse uos baptizauit in spiritu & igne. In ista ergo regeneratione baptismatis constituti sumus cum christo secundum Apostolum per baptismum. In illius autem regeneratione baptismatis: quod erit in spiritu & igne / conformes efficiemur corporis gloriae christi sedentis in sede gloriae suae: & ipsi sedentes super duodecim thronos. Si tamen relinquentes omnia / secundum utramque interpretationem superius factam / magis autem secundum illam / secuti sumus te. Tunc autem quum sederit filius hominis in sede maiestatis / implebitur prophetia: quae dicit. Dixit dominus domo meae / se a dextera meis: deopoli in uos. scab. pe. tuorum. Sederit autem filius hominis super sedem gloriae suae. Cum nullus contempnibilis: & ingloriosus sit in regno eius. Omnes tunc qui gloriam ab hominibus non acceperunt: nec fecerunt aliquid / ut ab hominibus glorificarentur: sed gloriam solum quae a deo est / quaesierunt / regeruntur ab eo qui sedebit super sedem gloriae suae. Tunc implebitur oratio christi / qua orauit / & dixit. Pater glorifica me gloria quam habui priusquam mundus fieret / apud te. Tunc autem cum haec glorificatio Salvatoreis fuerit facta / qui reliquerunt omnia & secuti sunt cum / sedebunt quasi conformes facti corporis / & sedis gloriae eius sedebunt (in qua) super duodecim thronos / iudicantes duodecim tribus Israel. Omnis enim uita iustorum iudicabit duodecim tribus Israel quae non crediderunt. Et Apostoli iudicabunt / & qui imitati sunt uitam Apostolorum / & iudicabunt generosos / propter quod sunt Israelitae: non autem egerunt digna generi suo. Forsitan autem quod dicit in uobis iudicabitur mundus: dicitur ad eos qui uenerunt ex gentibus. Quod autem dicit sedebitis & uos super duodecim thronos / iudicantes duodecim tribus Israel. Si quis ergo reliquerit omnia & secutus fuerit Iesum / quae Petro promissa sunt: & ipse percipiet ipsa. Si autem non omnia reliquerit / sed quaedam quae specialiter inferius referuntur / hic multiplicia recipiet / & uitam possidebit aeternam secundum quod ait / & omnis qui reliquerit fratres / aut sorores: aut filios: aut patrem: aut agros: aut domum propter nomen meum: centuplum accipiet / & in futuro uitam aeternam possidebit. Et hoc quidem habet non contempnibilem rationem / & secundum simplicem traditionem exhortatoriam ad continendam omnem carnalem cogitationem: & omnem substantiam mundialem. Omnis homo fatetur / quoniam multi / odio habitus sunt a parentibus suis: & elegerunt eos: & omnem substantiam spernere / ut uitam possideret aeternam: credentes / quia omnis qui reliquerit fratres secundum carnem / & sorores corporis: & parentes carnales / aut filios carnis / & in terra maledicta agros & domos reliquerit propter nomen solummodo christi / multiplicia possidebit: atque recipiet. Et si oportet nominare / inuestigabiliter / multiplicia sunt magis spiritualia quam carnalia. Et adhuc supra quod multiplicia recipiet: in uita aeterna

MATTHAEVM

aeterna percipiet ea. Et multiplices quidem fratres / & sorores exponere / facile est. Nam & in hoc saeculo pro fratribus carnalibus / quos per infidelitatem reliquit / multos inueniet fratres secundum fidem. Sic & parentes omnes: inreprehensibiles episcopos / & presbyteros sine crimine constitutos. Inueniet quos patres pro eo quod infideles parentes reliquit / similiter & filios omnem aetatem filiorum habentes. Quomodo autem intelligatur multiplices agros qui reliquerit / inuenire. Sunt ergo (sicut existimo) & angelis fratres / & sorores / omnes qui exhibuerunt se christo uirgines / castos / tam isti qui adhuc in terris habentur / quam illi qui uiuunt in coelis. Parentes autem quales dicti sunt Habrae: tu autem ibis ad patres tuos in pace / & in feneante bona. Si autem aliqui fuerint facti secundum illos patres

CAP. XIX.

CXLVI

multipliciter recipiet etiam natos. Agros autem & domos multiplices intelligi mihi uidetur in requie paradisi / & in ciuitate dei / de qua dicta sunt gloriosa. In cuius gradus cognoscetur deus quum suscipiet eam. Ut dicatur ab eis / quod illic possident domos / sicut audiuiimus / ita & uidimus in ciuitate domini uirtutum. In ciuitate dei nostri: ubi gradus ecclesiae distribuntur. Super hac autem omnia possidebunt qui christum secuti sunt uitam aeternam. Praestante eodem domino nostro Iesu christo. Cui est gloria / & imperium in saecula saeculorum. Amen.

FINIS.

Impressum Venetiis per Lazarum de Soardis die. ix. Maii. M.D.XIII.

SANCTISSIMVS In Christo pater & dominus. D. Iulius diuina prouidentia Papa. ii. Per litteras Apostolicas inhibuit omnibus & singulis Christi fidelibus sub poena excommunicationis latae sententiae: qua absolui non possint: nisi satisfactione praemissa. Quatenus nullus audeat imprimere / uel imprimi facere hunc Origenis Librum: quem ego Lazarus Soardus imprimi feci: sicut plenius patet in litteris Apostolicis super hac re confectis.

Item ex gratia & Priuilegio Illustrissimi Senatus Venetorum prohibitum est idem quod supra: sub poena in ipso Priuilegio contenta &c.

Caveat ergo unusquisque & non dicat non sibi dictum.

REGISTRVM.

A	I	R
I ncipit	competenter	est gloria /
I ncipit liber	est ubi (in q)	gentibus pati
dentur esse	occluditur:	ego malus
B	K	S
neq; retributio.	maiori	dem spirituales
Nam quo	in ipso est	facit secundum
seruit terra	possit: scientiae	illos infertilitas
C	L	T
ne regnum	accipiens / ut	odoris
tribus cornibus /	quos tanq	omnesq; haeretici
sanctos angelos:	brorum meritis /	animae
D	M	V
steriales spiritus	deceat seruare	Nabuchodono.
supra cuas	di / pro	De Nabuch.
facta est	ram / uno	harenis:
E	N	X
in gfarum	princeps apu	de his qui
ria remansit:	angelus: errae	copatiem
uerla ad illum	in conspectu	pot facere
F	O	Y
audiuit. Sic	I ncipit	peccatorum.
frequenter	disco: uolentiam	re. Et Iesus
ostendimus:	suffodere /	Et alias
G	P	Z
Sed & alius	recipias. Si	per iram
bismet ipsis	contracta:	thronu regni
tizat sabbatorum	aduertere: q	ca uirtutes
H	Q	&
Ecce hic	tionis excedit.	& uirgo
a spiritu /	De his	super oem
fuisse. Interdum /	dicite propheta.	enim mulier
		tat / & erigat

Excusatio Lazari.
Si quid forte tuos offendet Lector ocellos
Quod mihi mendoso grammate uersus eat
Emendare uelis nam non me Lazarus istis
Confecit mendis Bibliopola tuus.
Sed turbata magis praefationis inertia quando
Sera dedit lassas artibus hora manus.

